Biblioteca Valenciana

CHRONICA, O DE-
scripcio dels fets, e hazanyes del
INCLYT REY DON IAVME PRIMER

Rey Darago, de Mallorques, e de Valencia: Compte de Barcelona, e de Muntpesller: e de molts de sos descendents. Feta per lo magnifich en Ramon Muntaner, lo qual serui axi al dit Inclyt Rey don Iaume, com a sos fills, e descendents: es troba present a les coses contengudes en la present historia.

Es libre molt antich, e ab tota veritat scrit, e digne desser vist per aquells qui ab tota veritat desijen saber los fets de la corona Darago, e del regne de Sicilia. Ara nouament stampat.

En Valencia,

EN CASA DE LA VIUDA
DE IOAN MEY FLANDRO.
1558.

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

ALS MOLT MAgnifichs senyors mossen Guil-

LEM RAMON CATHALA GENEros, *Pere Ioan Nauarro ciutada, mossen Melchior de Mont caualler, Gaspar de Sempere, Luis Nauarro, e Melchior Sobirats ciutadans Iurats: Honorat Figuerola Racional, micer Pere Ioan de Cap de Vila, micer Ioan Baptiste Paredes, mossen Marti Pons, e micer Frãces Garcia de Trugillo Doctors en cascun dret aduocats: Ioan Nofre Dassio Syndich, Iaume Ioan Pellicer Subsyndich, e Iaume Benet Eximeno notari, e scriua de la sala, e del magnifich consell de la insigne ciutat de Valencia, Phelip Mey stampador de dita ciutat. S. P.*

MOLTS dies ha q̃ lo magnifich en Bernat Simo ciutada desta ciutat, essent Racional, possa en mon poder vn libre molt antich, fet per en Ramon Muntaner: lo qual ab molt gran treball, e curiositat aquell hauia hagut de part molt autentica, e verdadera, encarregant me molt y manant me de part de vostres Senyories estampas dit libre: perque lo que en ell se cõtenia no ixques de la memoria dels homens, per esser de ma, y james estampat: e per tractar coses molt verdaderes, e antigues del inclyt Rey don Iaume conquistador daquesta insigne ciutat, e de alguns de sos descendents. Los quals vostres Senyories, e sos predecessors (com a bons naturals de la corona Darago) son estats continuament affectats, e han seruit ab totes ses forces. E yo desijant seruir alguna de les merces q̃ tinch reebudes de vostres Senyories, e fer lo que so obligat com a hu dels naturals de dita ciutat, e desijos de seruir aquella com a propria, e vera patria, ab tot lestudi, forces, e industria posibles, he stampat a costa, e despeses de dita ciutat lo dit libre. Supplique a vostres Senyories me perdonen lo quem so detengut en dita stampa, que per la occurrencia del temps, e no per falta de volentat se ha differit fins ara: y q̃ no dexen de manarme en

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

Epistola.

tot allo que mes poques forces bastaran: que vltra que per la obra veuran ma bona, y sana volentat, sera ferme molt gran merce, senyaladament essent degut a vostres Senyories tot seruey, axi per lo magistrat que representen en dits officis, com per lo que mereix la valor de cascu de vostres Senyories. La vida dels quals nostre Senyor Deu per molts anys ab salud guarde, e prospere ab augment de casa, e hõrra, com per vostres Senyories es desijat. De Valencia, e de Giner deesset. Any. 1558.

D. V. S.es

Molt affectat seruidor que ses magnifiques mans besa,

Phelip de Mey
stampador:

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

Taula en la chronica del MAGNIFICH EN RAMON Muntaner ciutada.

PROLECH en lo qual se recompten les gracies, que Deus feu al autor, e fa a tots aqlls qui lamen de cor. fo. j.

Capitol. j. Com vna visio vench al llit. den Ramon Muntaner, e li feu començar aquest libre. fo. ij.

Capitol. ij. en lo qual Lautor recapta attencio dels Llectors, perço com proposa la materia de que deu parlar en aquest libre, ço es dels feyts, e proeses del casal Darago. fo. iij.

Capitol. iij. com los prohomens, e Consols de Muntpesller estegren tostemps vigilants en estorcre lo dany q̃ pogra esdeuindre a Muntpesller, e cõ lo neximent del senyor Rey en Iacme fo per miracle: e assenyaladament per obra de Deus. fo. iij.

Capitol. iiij. Recompta la resposta q̃ feu lo caualler als Consols de Muntpesller, e les pregaries, e oracions ques faeren, e com sacordaren ab la Regina de ço que hauien en llur enteniment. fo. iiij.

Capitol. v. com se feu que lo senyor Rey no sentis perques feyẽ les pregaries, e dijuns essent sabidor dells, e com se porta lo feyt en bon acabament reconexent lo senyor Rey ab qui sen era deportat. fo. v.

Capitol. vj. Com lo senyor Rey se parti de Mũtpesller, e madona la Regina parí vn fill qui hach nom en Iacme, qui fo per natura coronat Rey Darago, e mullera ab filla del Rey dõ Ferrãdo de Castella, e ab filla del Rey Dongria, de qui hach tres fills. fo. v.

¶ LA PRESA DE Mallorques.

Capitol. vij. Recompta summariament les grans proeses del senyor Rey en Iacme, e com no essent de etat de XX. anys prengue Mallorques a força darmes. fo. vj.

Capitol. viij. Per quina rabo lo senyor Rey en Iacme essent sobre Mallorques feu juramẽt de no partir dalli tro lo Rey Sarrahi prengues per la barba: e com presa Mallorques, e Manorques, e Yniça li reteren trahut, e quins chrestians foren los primers pobladors de Mallorques. fo. vij.

¶ CONQVESTA DEL regne de Valencia.

Capitol. ix. com lo senyor Rey en Iacme apres presa Mallorques sen torna en Cathalunya, e dellibera fer guerra al Rey de Valẽcia: e com guanya Valencia, e lo regne: e en quin temps fonch guanyada, e conquerida Murcia. fo. viij.

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

Taula.

Capitol. x. com los Moros del regne de Valencia ab ajuda dels Reys de Murcia e Granada se alçaren, e com lo senyor Rey en Iacme estant en Cathalunya enuia son fill Linfant en Pere ab companya de cauallers, e fo presa Mũtesa, e pacificat lo regne. fo. ix.

Capitol. xj. com lo senyor Rey en Iacme mullera son fill Linfant en Pere ab la Regina dona Costança filla del Rey Mamfre de Sicilia, e Linfant en Iacme ab Scalrmonda filla del Compte de Foix, e feu Arquebisbe de Toledo Linfant en Sanxo. fo. ix.

Capitol. xij. com lo Rey don Alfonso de Castella vench la primera vegada en lo regne de Valencia ab la Regina sa muller, e sos fills per vaer lo rey Darago: e lo bon aculliment que li feu, e les conuinences que amdosos tractaren del feyt dela conquesta del regne de Murcia: e com lo Rey en Iacme la prese a son carrech. fo. xj.

Cap. xiij. com apres desser partit lo Rey de Castella hague acord lo senyor rey en Iacme ab sos Barons, e richs homens en lo feyt dela promissio feyta al Rey de Castella: e com enuia Linfant en Pere, e correch lo regne de Murcia, e les grans pres que feu en dit regne. fo. xij.

Capitol. xiiij. de com sen torna Linfant en Pere del regne de Murcia, e les festes que li feu lo senyor Rey en Iacme: e com dellibera danar en Arago, e lexar procurador, e vicari major de tot lo regne de Valencia al senyor Infant en Pere. fo. xij.

Capitol. xv. com lo senyor rey en Iacme sen entra en Arago, e ana vaer Muntpesller, e quina sia estada la causa perque Muntpesller se sia mesa en la casa de França, essent dela corona Darago: e com Linfant en Pere feu guerra al Rey Sarrahi de Murcia. fo. xiij.

Capitol. xvj. com lo senyor Rey en Iacme torna en Valencia al dia ordonat ab gran poder, e possa setge sobre la ciutat de Murcia, e com la prengue a partit, e en quin any. fo. xiiij.

Capitol xvij. com fon poblada Murcia de Cathalans, e com lo senyor rey en Iacme delliura tota la sua part al Rey de Castella son gendre, e torual en Valencia feu fer cort, e procurador, e vicari general del regne Darago, e Valencia al Infant en Pere, e al Infant en Iacme de Mallorques. fo. xv.

Capit. xviij. com lo senyor Infant en Pere hach feyts cauallers los nobles en Roger de Lluria, e en Coral Llança, e dona per muller la germana den Coral Llãça, a en Roger de Lluria. fo. xv.

Capitol. xix. com apres de hauer captada, e impetrada attencio dels lletors perço com fora lloch parle, recompta la gran bataylla que hach lo noble en Coral Llança ab iiij. galees contra x. galees del Rey de Marochos. fo. xvj.

Capitol. x x. recompta les grans marces quel senyor Rey feu a les mullers dels chrestians qui muriren en la bataylla damunt dita: e com los bons

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

Taula.

senyors fan bons vassalls, e quanta de major gracia sia esser sotsmesos al casal Darago, que a qualsevol altre senyor. fo. xviij.

Capitol.xxj. com lo Rey en Iacme Darago hach carta dèl Papa que anas al concili quis tench a Leo del royne: e com lo senyor Rey Namfos de Castella son gendre li enuia a dir que volia anar al concili, e passar per la sua terra. fo. xviij.

Capitol.xxij com lo Rey Namfos de castella trametea dir al senyor rey en Iacme que volia entrar per Valencia, e en quin temps. fo. xix.

Capitol.xxiij. com lo senyor Rey en Iacme pẽsa dapareyllarse per anar al concili, e les festes que va fer al rey de Castella quant vench ala sua terra per passar a dit concili. fo. xix.

Cap. xxiiij. com lo senyor Rey en Iacme se parti al concili, e com fo reebut de tots aquells qui seren justats en dit concili: e com reebe del Papa, e cardenals, e reys mes de honor que no feu negun Rey qui en lo concili fos vengut. fo. xxj.

Capitol. xxv. com apres desser vengut del concili, e visitades les sues terres, volch vaer lo regiment que sos fills hauien feyt, de que fo molt pagat, e feu jurar al Infant en Pere per rey Darago, e Valencia: e al Infant en Iacme de Mallorques, e Manorques. fo. xxj.

Capitol.xxvj. com lo senyor rey en Iacme fo malalt de febra en Xatiua, e com los Sarrahins occiurẽ an Garcia Ortis lloctinent de procurador, e Vicari general del senyor Infant en Pere en lo regne de Valencia, de que fo molt despagat lo dit senyor rey. fo. xx.

Capitol. xxvij. com lo senyor rey en Iacme essent despoderat per la malautia sen feu portar en vna anda ab sa senyera per exir combatre los Sarrahins, e com abans que el Rey hi fos broca axi fort Linfant en Pere que hach vençut los Sarrahins. fo. xxij.

Capitol.xxviij. De com lo senyor Rey en Iacme Darago apres dauer confessat, e reebut lo cors precios de Iesuchrist, passa dela present vida: e dela costum obseruada per los pobladors de Mallorques de llauors ença. fo. xxiij.

Capitol.xxix. com depuys quel rey en Iacme fo mort, amdosos los Infants germans se coronaren reys, ço es Linfant en Pere rey Darago, Valẽcia, Cathalunya: e Linfant en Iacme Rey de Mallorques, Manorques, Sardenya: e de com Cathalunya sia major que qual se vol altra prouincia. fo. xxiiij.

Capitol.xxx. com lo senyor rey en Pere desponja a Miraboaps rey de Tunis, perço com no li volia trametre trahut, e com posa en son lloch a Mirabusach frare llur: e pera daquesta empressa feu capita de.x.galees an Coral Llança. fo. xxv.

Capitol. xxxj. com lo senyor Rey en Pere feu armar.x.galees, e dona les capitulacions deles conuinences q̃ dech

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

Taula.

hauer en Coral Llança ab Mirabusach: e com se compli tot axi com lo rey ho dicta. fo. xxvj.

Capitol. xxxij. com Lemperador Fraderich hach guerra ab la esgleya, e com puys pau sen feu ab conuinença que passas en oltra mar per conquerir la sancta terra: e com lo Compte de Anjou pres la conquesta del regne de Sicilia, e quala sia stada la causa, e rahо de dita empresa. fo. xxvij.

Capit. xxxiij. com lo Compte de Anjou sen ana el Apostolich, el prega dela conquesta del regne de Sicilia, e com Lapostolich la li dona, el dona la corona de dit regne, e com daquell dia en auant hach nom rey Carles: en lo qual dia se mostra gran dany esser engenrrat al chrestianisme. fo. xxviij.

Cap. xxxiiij. com lo Rey Carles entra en lo regne de Sicilia, e hach vençut, e mort lo rey Mamfre en bataylla per rahо dels seus qui sen passaren al rey Carles: e com hach tota la terra del dit rey Mamfre de Sicilia. fo. (xxviij.

Capitol. xxxv. com lo Rey Corali vench de Alamanya ab gran gents per venjar la mort damdosos llurs frares, e com lach pres lo Rey Carles, e li lleua la testa en Napols, e sens contraste resta senyor de Sicilia. fo. (xxviij.

Capitol xxxvj. com lo senyor Rey en Pere ana adreçar son regne, e metrel en ordre, e com hach gran plaer dela bona andança den Coral Llança, e lo bon ordre que dech tenir lo Rey Darago en dreçar ses gales. fo. xxx.

Capi. xxxvij. com lo senyor Rey en P. Darago pensa, e mes en son cor dauer la venjança dels Reys Mamfre, e Corali, e Eus frares: e com ana en Frãça per vaer la Regina sa germana, e la gran amor que hach ab lo Rey de França. fo. xxx.

Capitol. xxxviij. com lo senyor rey en Pere se tench per segur del Rey de França, e com lo Rey de Mallorques se complãgue al dit senyor Rey en Pere de certs torts quel Rey de França li feya a Muntpesler: e com sobre aço se vaeren en Tolosa los tres Reys, e lo Princep de Taranto, hon hach conuinença entrells. fo. xxxj.

Capitol. xxxix. com lo senyor rey de Mallorques sota sabuda e certa fermetat fo decebut del rey de Frãça, qui cambia ab la Vesca de Magalona, e prengue possessio de Muntpesler ab greu dels prohomens. fo. xxxij.

Capitol. xl. com lo senyor rey en Pere se volch assegurar dela casa de Castella, e com sabuda la mort de son nabot lo rey en Ferrando de Castella ana lla, e pres sos dos fills de dit rey: els mena e posa enlo castell de Xatiua, e a poch de temps lo Rey en Sanxo de castella vench se vaer ab lo rey en P. hon se tractaren, è fermaren conuinences amdosos los reys. fo. xxxiij.

Capitol. xxxxj. com lo senyor rey en Pere se torna a Valencia hon troba missatgers del rey de Granada quil requeseren

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

Taula.

quesseren treua, la qual los hach atorgada a cinch anys: e com pensa en plegar moneda per tota sa terra. fo. (xxxiiij.

Capitol. xlij. com lo Princep de Taranto sen torna deles vistes de Tolosa al rey Carles son pare, e li compta el mal pagament que hach dell lo senyor Rey en Pere: e com lo rey Carles fiant se sols en lo seu poder se posa en cor de no tembre dit senyor rey en Pere. fo. xxxv.

Captiol. xliij. recompta quina sia estada la causa perque la illa de Sicilia se hach reuelada contra lo rey Carles, e com dit rey assatia la ciutat de Macina, e com Boaps salça contra son frare Mirabusach, e sen feu coronar rey de Bugia. fo. xxxv.

Capitol. xxxxiiij. com Bugron fill de Boaps, e rey de Contastina enuia sos missatgers al rey Darago, fent li a saber com se volia fer chrestia, e ferse son hom, e donarli Contastina, e tota sa terra: e el marauellos apareylla-mẽt que feu lo senyor rey en Pere pera passar Alcoyll. fo. xxxvj.

Capit. xxxxv. com lo Rey de Mallorques, e lo Infant en Sanxo pregaren al senyor Rey en Pere quels dixes ço que entenia: e com lo senyor rey en P. nols volch dir son enteniment: saluant que comana tota sa terra al Infant en Sanxo. fo. xxxvij.

Capit. xlvj. com partit lo senyor Infant en Sanxo, lo senyor Rey en Pere comẽça a regonexer les marines, e fer beseuyt, e tot bon aparellament, e trametre cartes als homẽs de sa terra qui deuien esser ab ell. fo. xxxvij.

Capit. xlvij. com lo Papa e lo Rey de França, e Dinglaterra, e daltres Princeps Chrestians trameteren sos missatgers al senyor rey Darago quels volgues dir hon tenia en cor de anar: e com tots hagueren vna mateixa resposta. fo. xxxviij.

Capit. xlviij. com acabades les vesites lo senyor Rey en Pere hach corts a Barcelona, en les quals ell ordona sa terra, e feu Almirayll a son fill en Iacme Pere, e aqui va donar carrech dels despatxs dels affers de Cathalunya, e de les galees: e com a dia sabut tuyt foren a port Fangos. fo. xxxviij.

Capitol xlix. com lo senyor rey en Pere feu crida ques volia recullir a port Fangos, e pendre comiat: e com lo Compte de Pallars en nom de tots prega dit senyor rey li dixes sa volentat, la qual may volch descubrir: e lardit que hach pera descubrirla als patrons, e mariners. fo. xxxix.

Capitol. l. com lestol del senyor rey en Pere entra en Maho port de Manorca, e la gran maluestat que feu Lal moxarif de Manorca al dit senyor rey en Pere, la qual fo causa que tolguessen la testa a en Bugron. fo. xl.

Capitol. lj. com lo senyor rey en Pere prengue terra al port Dalcoyll, e com hach entesa la mort den Bugron, de q̃ fo molt desplagat, e lo gran nombre de Moabits ques replega dementres sen fortia

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

Taula.

fortia, e els grans feyts darmes ques van fer ab lo bon acorriment que feu Cathalunya. fo. xl.

Capitol. lij. com lo senyor rey en Pere estant en Alcoyll trames al noble en G. de Castellnou al Papa, per aquesta raho, que li ajudas de diners, o de croada, pera conquerir Barbaria. fo. xlj.

Capitol. liij. com los Sarrahins volien bataylla feyta ferir en los chrestians, e desfer la bastida del Compte de Pallars, e com fonch descubert llur enteniment per vn Sarrahi del regne de Valencia. fo. xliij.

Capi. liiij. com missatgers de Sicilia ab gran dolor, e tristicia vengren al senyor Rey en Pere estant en Alcoyll, e la bona resposta quels dona: e com Frãcesos sien cruel gent lla hon han lo poder. fo. xliij.

Cap. lv. com lo Sarrahi de Valencia torna lo dia en ans que fos la bataylla, e dix al senyor Rey en Pere ques apareyllas, e com fon ordonat, e hach vençuda la bataylla: e com los Sicilias hagren gran goig de vaer la bonea de les gents del senyor Rey en Pere. fo. xliiij.

Cap. lvj. com lo noble en G. de Castellnou torna dela missatgeria que hauia feyta al Papa, e com la resposta fo aytal, quel Papa no volch ajudar en res al senyor Rey en Pere. fo. xlv.

Cap. lvij. com altres missatgers: axi de Macina, com de Palerm vengrẽ a Alcoyll al senyor Rey en Pere ab majors dols, e plors quels primers: e com tota la gent a vna veu crida marce al senyor Rey en Pere, que volgues acorrer los Sicilians. fo. xlv.

Cap. lviij. com lo senyor rey en P. Darago hach acord ques passas en Sicilia ab tota sa companya, per acorrer la: e com dintre tres jorns sen foren reculluts. fo. xlvj.

Capit. lix. com los Sarrahins estegren quatre jorns que nos gossaren acostar se a Alcoyll, e les grans festes q̃ van fer quant hagrẽ entes quels chrestians sen eren anats. fo. xlvj.

Capi. lx. com lo senyor Rey en Pere passa en Sicilia, e hach pres porta Trapena, e les grans festes que li ferẽ: e com lo reeberen per llur senyor, el coronaren rey. fo. xlvj.

Capitol. lxj. com lo senyor rey en P. trames sos missatgers al Rey Carles, que pensas dexir de sa terra, e de son regne: e com lo rey Carles respos, q̃ ne per ell, ne per hom del mon non exiria. fo. xlvij.

Capi. lxij. com lo senyor Rey en Pere mana q̃ tot hom de. xv. anys amũt, e de. lx. auall fos ab armes, e conduyt a vn mes a Palerm: e com trames secors de companya a Macina. fo. xlvij.

Capitol. lxiij. com lo senyor rey en Pere fonch coronat Rey de Sicilia en Palerm: e com exi de Palerm per anar acorrer Macina. fo. xlviij.

Capitol. lxiiij. com los de Macina sen eren fort despagats, dels Almugauers per

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

Taula.

per vaerlos tan mal enropats:e com oyt aço exiren los Almugauers,e mataren mes de dos milia del camp del rey Carles,de que hagren gran conort los Macinians. fo. xlviij.

Capit. lxv. com lo Rey Carles hach noua quel rey Darago venia ab tot son poder a Macina:e com se reculli a Regol: e com los Almugauers cremaren les galees que lo Rey Carles feya pera passar a Romania,de que hach gran despagament lo senyor rey en Pere. fo. xlviij.

Capitol. lxvj. com lo rey Carles se feu possar en terra a la Gatuna per mills recullir ses gents: e com los Almugauers van occiure tots los queren romasos,e per quina rabo lo rey Carles no volch esperar la bataylla del senyor Rey en Pere. fo. xlix.

Capitol. lxvij. com lo Rey Carles mana a cascuna deles sues galees que sen tornassen a llur terra, e com lo senyor rey Darago trames les sues apres elles,e les hach desbaratades,e vençades,e guanyada Nicotena. fo l.

Capitol. lxviij. com les galees del senyor Rey en Pere sen tornaren ab la presa que van fer deles galees del rey Carles: e com los de Macina cuydaren que era lestol del Rey Carles. fo. lj.

Capitol. lxix. com lo rey Carles se pres a riure quant hach entes que les galees del senyor rey en Pere anauen caçãt les sues galees: e la gran dolor quen hach quant sabe la preso daquelles. fo. lij.

Cap. lxx. com los Almugauers,e seruents de Maynada demanarẽ de marce al senyor Rey en Pere los lexas anar ala Gatuna sobre lo Compte Lanço: e com lo senyor Rey los ho atorga, e hagren mort dit Compte. fo. lij.

Capitol. lxxj. com lo rey Carles sabe la mort del Compte de Lanço, e la gran dolor que hach presa de sa mort: e com pensa daparellarse pera pendre venjança del senyor Rey en Pere. fo. liij.

Capitol. lxxij. recompta lo consell quel rey Carles hach pres estant en tant gran estret, e com enuia reptar lo senyor rey en Pere,don bataylla fo fermada entrels dos Reys:e com tostemps los reys, e richs homens deuen hauer homẽs veylls,e pratichs en llurs affers. fo liiij.

Cap. lxxiij. recompta com la bataylla damdosos los Reys fo fermada de c.per.c. a Bordeu,dauant lo Rey Dãglaterra Nandoart: e com la enomenada de dita bataylla ana per tot lo mon,e lo Rey Carles en aquest endemig demana treues,las quals nol volch atorgar lo senyor Rey en Pere. fo.lvj.

Capitol. lxxiiij. com lo senyor rey en Pere Darago delliura be dotze milia chrestians qui tenia presos del Rey Carles,els feu fer a cascu gonella,e do nar messio per anar asa terra. fo.lvij.

Capit. lxxv. com lo senyor Rey en Pere passa en Calabria per combatres ab lo rey Carles, e com pres port ala

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

Taula.

ala Gatuma hõ hach nouella que anat fenera: e com guanyada Regol, e altres molts castells, e ciutats ordona tota Sicilia, e Calabria: e com Linfant en Iacme Pere fill seu fo nomenat la hu dels. c. dela bataylla. fo. lvij.

Capit. lxxvj. com lo senyor rey Darago dona Lalmirayllat al noble en Roger de Lluria, e ordona de anar a Bordeu ala batalla: e com pres comiat de tuyt, e passa en Cathalunya ab quatre galees de Cathalans. fo. lviij.

Capit. lxxvij. com lo rey Carles fo ab lo Papa, e li demana dauant tot lo seu collegi li faes secors contra lo senyor rey en Pere Darago, ab vet, e ab thresor de la esgleya, e ab croada. fo. lx.

Cap. lxxviij. com lo sanct pare Papa Marti atorga al Rey Carles tot ço que per lo dit Rey li fo demanat: e com dona sentencia de vet contra lo senyor rey en Pere, e sos valedors: e absolue de pena, e de colpa tots aquells qui contra dit senyor rey en Pere vengessen. fo. lxj.

Capitol. lxxix. com lo rey Carles reques lo rey de Frãça, e los dotze pars de ajuda e de conseyll en sos affers, lo qual differint dit Rey de França per raho del sagrament feyt entrell, e lo senyor rey en Pere fo absolt per lo llegat de Papa Marti de tot sagramẽt, e promissio que hagues feyta. fo. lxij.

Capitol. lxxx. com lo Rey de França promes ajuda de persona, e de gents al Rey Carles contra lo senyor rey Darago: e dellibera anar ab ell a Bordeu, e la maluestat que va ordonar contra lo senyor Rey Darago, lo qual tots confermaren los dotze pars de França. fo. lxij.

Capitol. lxxxj. com lo rey Carles feu armar a Marsella. xxv. galees, deles quals feu capita an Guillem Cornut, a fi que anas visitar tantost Malta, e cercar en Roger de Lluria, lo qual combates, e lo li menas pres, o mort. fo. lxiij.

Capit. lxxxij. com Lalmirayll en Roger de Lluria apres batuda la costa de Sicilia, e preses viles, e casals, hach preses les dos galees que Lalmirayll de Marsella hauia trames per pendre llengua den Roger de Lluria, e com dit en Roger sen ana cercar los Marselleses. fo. lxiiij.

Capitol. lxxxij. com Lalmirayll en Roger de Lluria vench al port de Malta, e hach regonegut lestol dels Marselleses: e com se volch mostrar orgullos en aq̃sta primera bataylla, la qual hach a vencre. fo. lxv.

Capit. lxxxiiij. com Lalmirayl en Roger de Lluria pres Malta, e Goy, e la gran fraternitat que de llauors ença hach entre cathalans, e Sicilians. fo. lxvj.

Capit. lxxxv. com lo senyor Rey Darago partint de Trapena per anar ala batalla a Bordeu, va costejar Barbaria: e com parla ab los de Alcoyll, de qui hach per cosa certa com quaranta milia homens darmes ne muriren en Alcoyll,

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

Taula.

Alcoyl, quant lo senyor rey Darago hi fo ab son stol. fo. lxvij.

Capitol. lxxxvj. com apres dauer estat lo senyor rey Darago vn jorn en Alcoyll feu la via de Cabrera, e Yuiça: e compres terra al Grau de Cullera qui es en lo regne de Valẽcia: e cõ trames lletres a aquells qui deuien esser ab ell ala bataylla. fo. lxviij.

Capitol. lxxxvij. com lo senyor rey en Pere trames lonoble en Gilabert de Cruylles al rey Danglaterra a Bordeu per esser cert si lassegurarìa lo camp, e com hach entes del Senescal de Bordeu que lo rey de França venia a Bordeu ab dotze milia homẽs darmes per metrela mort. fo. lxix.

Cap. lxxxviij. com lo rey Carles se sabè guanyar molts amichs, e com trames lo Compte Artes al Apostolich quel bastas de moneda, e que pensas de defendre Calabria, faent tot aquell dã natge que pogues als Sicilians: e com fo a Bordeu al jorn empres. fo. lxx.

Capitol. lxxxix. com lo senyor rey en Pere Darago ordona desser al jorn empres dela bataylla a Bordeu, menys de sabuda de negu: e lo marauellos, e notable ordinament que hach feyt per saluar son sagramẽt. fo. lxxj.

Capit. xc. com lo senyor rey en Pere Darago entra en lo camp a Bordeu el corregue lo jorn qui era empres de la bataylla: e com feu fer cartes com ell en persona era comparegut, e cõ cerca tot lo cãp e may troba negu. f. lxxiij.

Cap. xcj. com lo Senescal de Bordeu va dir al rey de Frãça, e al rey Carles com lo Rey Darago era estat en lo camp a Bordeu, e la gran paor que hagren presa dits reys. fo. lxxv.

Capit. xcij. com lo senyor rey Darago torna entrels seus per terra del rey de castella, e la gran alegre que van pẽdre tots sos sotsmesos, e assenyaladament madona la regina e llurs infants.

Ca. xciij. cõ Lalmirall (fo. lxxv. en Roger de Lluria feu metre setge a son cunyat Mamfre Llança sobre lo castell de Malta, e com dit Almirayll hach presa Liper. fo. lxxvj.

Cap. xciiij. cõ corts foren celebrades, en les quals se conferma q̃l senyor rey Darago trametes madona la regina e llurs Infants en Sicilia: e com donà grans dons als. cl. qui deuien entrar ab ell en la bataylla. fo. lxxvj.

Cap. xcv. com madona la regina els infants en Iacme, e Fraderich prengueren comiat del senyor rey Darago: e el senyor Infant Nãfos, e Linfant en P. de madona la regina, e cõ lo rey de Mallorq̃s e richs homens destrarẽ madona la regina tro en mar. fo. lxxviij.

Ca. xcvj. recõpta lo bon viatge q̃ madona la regina hi hach, e els senyors infants, e cõ tot lestol foguiat dela ma de Deus. fo. lxxix.

Ca. xcvij. cõ madona la regina, els infants prengueren port a Palerm, e la gran honor quels fo feyta. fo. lxxx.

Cap. xcviij. com Ramõ Marquet, e Berẽguer Mallol trameteren dir al senyor rey en P. cõ madona la regina, e els infants erẽ arribats a Palerm sans e sauls. fo lxxxj.

⁂ Ca.

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

Taula.

Capitol. xcix. com madona la regina dellibera tenir corts en Palerm, e com Micer Ioan de Progida parla en dites corts per madona la Regina, e llurs infants: e com la van pendre per regina, e dona natural llur. fo. lxxxj.

Capitol. c. com madona la regina, e els Infants sen anaren per terra a Macina hon fonch ajustat parlament, e com hagren noues que lo noble en Mãfre Llãça hac pres lo castell de Malta. fo. lxxxij.

Capitol. cj. com lo senyor Rey en Pere apres desser partida la regina, e els Infants, dellibera de no partir de Barcelona tro hagues noues de madona la regina, e dels Infants, les quals hach haudes en breu. fo. lxxxiij.

Capit. cij. com lo senyor rey Darago, e lo rey en Sanxo de Castella hagrẽ vistes, en les quals volch saber lo senyor rey Darago lenteniment del Rey en Sanxo, lo qual fo dajudarli contra tot hom del mon. fo. lxxxiij.

Capitol. ciij. com lo rey de França, e lo rey Carles delliberaren trametre mossenyer en Carlot fill manor del rey de França ab lo Cardenal al Papa, a fi que li faes donacio del regne Darago, la qual li feu Papa Marti Francesо. fo. lxxxiij.

Capitol. ciiij. com los missatgers del senyor Rey Darago foren mal reebuts del Apostolich, e la cruel resposta que hagren dell, e del rey de Frã ça. fo. lxxxiiij.

Capitol. cv. com Lalmirayll en Roger de Lluria hach desbaratades XXXVII. galees, e preses, e vençudes vint e cinch qui eren exides de Napols ab. VIII. Comptes, e. VI. altres senyors de senyera, a fi de pendre terra a Xifelo. fo. (lxxxv.

Capitol. cvj. com Micer Agosti Dauaylla Francesо ana a Agosta ab. XX. galees del Princep de Taranto, la qual prengue, e barreja: e com lo capita llur fugi a Brandis ab gran paor que hach den Roger de Lluria. fo lxxxvij.

Capitol. cvij. com Micer Agosti Dauaylla fo pres, e vençut per lo senyor Infant en Iacme. fo. lxxxviij.

Capitol. cviij. com lo senyor Infant en Iacme establi lo castell Dagosta, el enforti, e pobla de Cathalans: e com guanya Soterrera, e lo castell de Xifelo. fo. lxxxix.

Capit. cix. com lo noble en Berenguer de Vilaragut ab dotze galees pres moltes naus, e terides del rey Carles, e barreja Galipol, e Vilanoua, e Pulia. fo. xc.

Capitol. cx. com lo senyor rey Darago hach sabuda la victoria dela bataylla dels Comptes, e ço quen Vilaragut hach feyt, dellibera dendreçar sos affers, e trametre dir al Infant en Iacme ço q̃ deuia fer dels Cõptes. fo. xc.

Cap. cxj. com lo senyor rey en P. vench sobre Nestatxe gouernador de Nauarra, qui era entrat en Arago ab quatre milia cauaylls: e com dit

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

Taula.

Neſtatxe ſen torna ab tota ſa gent. fo. xcj.

Capit. cxij. com lo ſenyor rey Darago rete rahó an Ramon Marquet, e an Berenguel Mallol perque feya fer tant poques galees contra lo poder del Apoſtolich, e dels reys de França, e Carles: e la reſpoſta que li van faer enles corts a Barcelona. fo. xcij.

Capitlo. cxiij. com Lalmirayll en Roger de Lluria coſteja tota Calabria e les grans proeſſes que feu, e com prẽgue lo Princep de Taranto fill major del rey Carles: e delliura de preſo madona la Infanta germana de madona la regina Darago, e lo gran trahut que poſa ſobre les gents de Napols. fo. (xciiij.

Capitol. cxiiij. com corts foren ajuſtades a Macina, e jutjat lo Princep a mort: e com lo ſenyor Infant en Iacme apres donada ſentencia de mort per tota Sicilia, fo mogut a miſericordia, e nol volch ſentenciar. fo. (xcvij.

Capitol. cxv. com lo ſenyor Infant en Iacme trames lo Princep fill major del Rey Carles en Cathalunya al ſenyor Rey Darago ſon pare. fo. xcviij.

Capitol. cxvj. com lo ſenyor Infant en Iacme paſſa en Calabria, e lach conqueſtada ab lo Principat, entro al caſtell Abat, e moltes daltres ciutats e llochs. fo. xcviij.

Capitol. cxvij. com Lalmirayll en Roger de Lluria correch la illa de Gerba, Romania, Xiu, Curſo, Xifelonia e com los Sarrahins de Gerba forẽ abſolts del rey de Tunis, perço com ſe volien retre al ſenyor Rey Darago. fo. xcix.

Capitol. cxviij. com lo rey Carles recorrech al Papa, e al Rey de Frãça, e paſſa en Napols ab dos milia cauallers, e com dit rey Carles paſſa deſta vida, e romas lo regimẽt del regne en poder dels fills del Princep qui era llauors pres a Barcelona. fo. c.

Capitol. cxix. com lo rey de Frãça trames lo llegat del Apoſtolich, e lo Seneſcal de Tolſa al ſenyor rey de Mallorques per endreçar llur paſſatge per la ſua terra: e com ordona dentrar en Cathalunya ab tot ſon poder per mar e per terra. fo. c.

Capitol. cxx. com lo ſenyor rey en Pere trames ſos miſſatgers a ſon nabot lo rey en Sanxo de caſtella, requerint lo de ajuda de caualleria, e com ſen reculliren les ſues gents al coyll de Panicas per cõtraſtar quel rey de Frãça no entras en Cathalunya. fo. cj.

Capitol. cxxj. com lo rey de França aſatja paſſar lo coyll de Panicas, e lo gran dammatge que la ſua gent prengue, e la crueltat que van fer als clergues, e gents Delna per la fellonia deço quels era eſdeuengut. fo. cij.

Capitol. cxxij. com quatre monges donaren via al Rey de França, que paſſas en Cathalunya per lo coyll de la Maçana: e com dins quatre jorns feren aytal cami, que

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

Taula.

les carretes carregades hi muntaren. fo. ciij.

Capit. cxxiij. com lo rey de Fran ça vench ab tot son poder sobre Peralada, e lassatia: e les proeses darmes quel senyor Infant Namfos feu. fo. (ciiij.

Capitol. cxxiiij. com vna dona de Peralada vestida ab gonella dome, e ab llança, e espasa cinta, e son escut al braç pres vn caualler Frãces, bo e guarnit. fo. cvj.

Cap. cxxv. com lo senyor rey, e Linfant Namfos, els richs homẽs, e barõs exiren de Peralada per enfortir la terra: e la gran malea quels Almugauers van fer a Peralada, barrejantla, e cremantla. fo. cvj.

Capit. cxxvj. com lo Compte de Castello ab vint dels bons homens anaren dir al senyor rey quels digues llur enteniment de ço que deuien fer de Castello: e com lo senyor rey los mana sen donassen al rey de França, e los hach absolts. fo. cvij.

Cap. cxxvij. com lo rey de França possa son setge sobre Gerona, e la grã maluestat, e crueltat que Lalmirayll deles galees del rey de Frãça feu a sent Pheliu. fo. cix.

Cap. cxxviij. com lo senyor Rey en Pere establi Beselda, e los castells qui erẽ entorn de Gerona, de hon tostemps les sues gents feyen gran damatge enla host del rey de França: e dela bonesa den Guillem Galceran de Cartalla. fo. cix.

Capit. cxxix. com en Ramon Marquet, e en Berenguer Mallol ab parer del senyor rey Darago delliberaren ab onze galees, e dos lenys pendre vint e cinch galees del rey de França qui eren a Roses: e com lo senyor Rey tramis per Lalmirayll a Napols. fo. (cx.

Capit. cxxx com en Ramon Marquet, e en Berenguer Mallol presseren comiat del senyor rey Darago per anar pendre les vint e cinh galees del rey de França qui eren a Roses: e com les hagren totes vençudes, e preses. fo. (cxj.

Capitol. cxxxj. com regoneguts los presos, e refrescades les gents den Ramon Marquet, e volent se recullir, les cinquanta galees del Almirayll del rey de França hauda noua dela presa de les sues galees aconsseguiren en Ramon Marquet, e nol pogren hauer. fo. cxiij.

Ca. cxxxij. com lo Rey de França, e totes les sues gents foren molt despagats, quant hagren nouella que vint e cinch galees hauien perdudes: e com dit rey sen felloni ab lo Cardenal, per raho de hauer ell ordida, e tractada dita guerra. fo. cxiiij.

Capitol. cxxxiij. com en Ramon Marquet feu la via de Barcelona ab les vint e dos galees, e com regonegudes per los de la ciutat hagren gran goig, e alegre: e com foren adobades, e pagat tot hom a quatre mesos. fo. (cxiiij.

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

Taula.

Capi. cxxxiiij. com lo senyor Rey Darago se combate lo jorn de madona sancta Maria Dagost ab doscents Almugauers contra quatrecents cauallers Francesos qui eren ab lo Compte de Niuers en celada: e com los hach vençuts, e mort dit Compte. fo. cxv.

Cap. cxxxv. com la galea, e els dos lenys quel senyor rey trames a madona la regma, e els infants, e al Almirayll en Roger de Lluria aplegaren a Macina: e com tantost dit Almirayll sen parti ab. lxvj. galees: e com a les Formiguees hach desconfit lestol del rey de França, e preses cinquanta e quatre galees. fo. cxvij.

Cap. cxxxvj. com en Ramõ Marquet, e en Berenguer Mallol foren ab Lalmirayll lo dia dela batalla, lo qual los lliura totes les galees que hauia preses: e com dit Almirayll pres altres vint e cinch galees de França qui eren a Roses: e com hach combatuda, e presa Roses. fo. cxviij.

Capitol. cxxxvij. com Lalmirall e en Ramon Marquet, e en Berenguer Mallol tornaren a Roses: e lo gran alegre que hach tota la gent de Castallo, la qual no gossauen fer apares, per rabo dels dos Infants del senyor Rey de Mallorques qui eren a Paris. fo. cxix.

Cap. cxxxviij. com lo senyor rey Darago ana al coyll de Panicas per destroyr los Francesos: e com lo Rey de Frãça se lleua del setge de Gerona malaut, e abans que muris prega Linfant en Falip sen tornas en França: e com lo senyor rey Darago li feu gracia que passas saul, e segur. fo. cxix.

Capit. cxxix. com lo rey Falip de França ab son frare, e ab lo cors de son pare, e ab lo Cardenal, e Orifamma exi de Cathalunya: e lo damnatge que van fer los Almugauers en matar gẽts, e trencar cofrens. fo. cxx.

Cap. cxl. com lo senyor rey Darago torna a Peralada, e endreça tota la terra, els feu molts dons e gracies: e mana al Almirayll tornas Roses al Compte Dampuries ab tota la vianda, e vi que hi hauia. e lo senyor rey sen ana a Barcelona hon foren feytes grans festes. fo. cxxij.

Cap. cxlj. com lo senyor Rey Darago trames Linfant Nãfos a Mallorqs ab gran poder de cauallers, e Almugauers per pendre la ciutat, per rabo quel Apostolich endreçaua quel rey de Frãça hagues la illa de Mallorcs, la qual volch guardar lo senyor rey en Pere. fo. cxxij.

Cap. cxlij. com entesa la lletra del senyor rey Darago, lo rey de Mallorqs trames vna barca armada ab lletres de segret al noble en Põs Saguardia lloch tinent en Mallorques: e com lo senyor rey en Pere pensa venir a Xatiua per lliurar sos nabots, e fer don Alfonso rey de Castella. fo. cxxiij.

Cap. cxliij. com lo senyor rey en P. Darago partint de Barcelona pera venir a Xatiua comẽça a malauejar de refredament, e com essent a Vilafranca de Panaders li pres febra hon feu son testament, e reebe lo cors prècios de Iesuchrist. fo. cxxiiij.

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

Taula.

Cap.cxliiij. com lo ſenyor Infant Nãfos paſſa enla illa de Mallorq̃s, e com aſſatia la ciutat, e apochs de dies entra en parlament ab los prohomens. fo. (cxxiiij.

Capitol. cxlv. com lo ſenyor Rey en Pere Darago feu publicar ſegona vegada ſon teſtament dauant Larchebisbe de Tarragona, e be huyt Bisbes: e com lexa Linfant Namfos hereu vniuerſal del regne Darago, e de Cathalunya, e del regne de Valencia: e al ſenyor Infant en Iacme Rey de Sicilia. fo. cxxiiij.

Cap. cxlvj. com lo ſenyor rey en P. Darago paſſa deſta vida, e fo ſebolit el moneſtir de Senctes creus: e com los Marmeſſors trameteren vna galea a Mallorques al ſenyor rey Namfos Darago, e a Sicilia al ſenyor rey en Iacme Rey de Sicilia. fo. cxxv.

Cap. cxlvij. com ſe ſabe la mort del ſenyor rey en Pere a Mallorques, e en Sicilia: e los plancts, e plors que van fer tots los de Macina. fo. cxxvj.

Cap. cxlviij. com Linfant en Iacme ſe corona rey de Sicilia a Palerm, e les grans feſtes que hi van fer: e com feu armar vint galees, e feu capitadelles a en Berenguer de Sarria. fo. cxxvij.

Cap. cxlix. com lo noble en Berenguer de Sarria ab vint galees correch tota la coſtera de Malfa, entro ala feu de Roma, hon hach preſes galees lenys, e barques. fo. cxxvij.

Capitol. cl. com lo ſenyor Rey en Iacme de Sicilia paſſa en Calabria per guerrejar, e com lach tota netament, ſaluant lo caſtell Deſtill. fo. (cxxviij.

Capit. clj. com lo ſenyor Rey Namfos Darago ſabuda la mort de ſon pare, enanta en tal manera que a poch de temps hach Mallorques, e Yuiça, e ſen torna en Barcelona hon li fo feyta feſta. fo. cxxviij.

Capitol. clij. com Lalmirayll en Roger de Lluria correch tota la coſtera de Prohença, e hach barrejada Serinya, e Achda, e Viats ſens que no muris fembra ne infant de quinze anys auayll, ne hom de ſexanta en ſus. fo. (cxxix.

Capitol. cliij. com lo ſenyor rey Nãfos Darago ſen ana a Senctes creus, hon feu abſolrre lo vas del ſenyor rey ſon pare, e cantar per temps. l. miſſes tots jorns. fo. cxxix.

Capitol. cliiij. com Lalmirayll en Roger de Lluria ſen ana a Tortoſa ab larmada, e dementre que ell ſeria ala coronacio del ſenyor rey, lexa per cap, e per major del ſtol ſon nabot en Ioan de Lluria. fo. cxxix.

Capitol. clv. com lo ſenyor Rey Namfos Darago ſe corona a çaragoça, e les feſtes, e jochs ques van fer: e com en Ioan de Lluria crema, e affega molts llochs en Barbaria: e com Lalmirayll ſe reculli per paſſar en Sicilia. fo. cxxxj.

Capitol. clvj. com lo ſenyor Rey Namfos Darago dellibera venjar, la falla quel Rey en Sanxo de Caſtella hi hauia feyta al ſenyor Rey en

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

Taula.

en Pere ſon pare, e treer los fills del Infant en Ferrando de caſtella de Xatiua, e fer la hu rey de caſtella. fo. cxxxj.

Capitol. clvij. com haut conſeyll lo ſenyor rey Namfos Darago dellibera deſafiar lo rey en Sanxo de caſtella, e trames dos cauallers ab los deſafiaments: e com Linfant en Pere ſapareylla pera entrar en caſtella. fo. cxxxij.

Ca. clviij. com lo ſenyor rey Namfos Darago reebe la corona del regne de Valencia, e trach ſos coſins de Xatiua: e com ell ſon cors dellibera fer entrada en caſtella ab tuyt enſemps: e com eſſent ſobre caſtella li vench miſſatge del Compte Dampuries, que Franceſos volien entrar en Ampurda. fo. (cxxxiij.

Cap. clix. com Lalmirayll en Roger de Lluria anant en Sicilia barreja la Barbaria, e correch la illa de Gerba, e Colameta, e vence la batayl la de Matagrifo, es combate en Brandis ab los Françeſos, els tolgue lo pont, e arriba a Macina hon li fo feyta feſta. fo. cxxxiiij.

Capitol. clx. com lo ſenyor Rey Nãfos Darago feu cridar ſes hoſts en Cathalunya apaga de quatre meſos, e com entra ab ells en Roſeyllo per vaer ſi Franceſos hi eren entrats en Ampurda. fo. cxxxv.

Cap. clxj. com lo ſenyor rey Nãfos Darago feu torneig a Figueres de. cc. per. cc. e com ſe combate ab lo Veſcompte de Rochabarti, e ab en Giſbert de Caſtellnou. fo. cxxxv.

Capitol. clxij. com miſſatgers del Papa, e del rey de França, e del rey Dãglaterra vengren al ſenyor rey Namfos Darago per requerirlo de pau: e que pogueſſen hauer lo rey Carles qui era en preſo. fo. cxxxv.

Cap. clxiij. com lo ſenyor rey en Iacme de Sicilia penſa paſſar en Calabria e Principat ab totes ſes hoſts, e conqueſtar Napols, e Gayeta. fo. cxxxvj.

Cap. clxiiij. com lo Compte Daries ſabut lapareyllament quen Sicilia es feya, penſa de venir ab tot llur poder, e ſecors del Apoſtolich a Napols, e Salerm. fo. cxxxvij.

Cap. clxv. com lo ſenyor rey en Iacme de Sicilia feu la via de Salerm, e Lalmirayll coſteja la coſtera de Malfa e trach totes les naus, e terides, del port de Napols, e aſſatia Gayeta. fo. cxxxxij.

Cap. clxvj. com lo ſenyor Rey Nãfos Darago ſe vae ab lo Rey Danglaterra, e eſpoſa ab filla del dit Rey Dãglaterra: e les grãs feſtes, e dãces, e jochs ques van fer. fo. cxxxviij.

Cap. clxvij. com lo rey Danglaterra tracta quel rey Carles ixques de preſo, e com eſſent en preſo dit rey Carles viſio li vench que cercas lo cors de madona ſancta Maria Magdalena, lo qual troba en lo lloch hon li vench en viſio. fo. cxxxviij.

Cap. clxviij. com lo ſenyor rey Nãfos Darago parti Dolero acompanyat del rey Dãglaterra, e com lo rey Carles ſe vae ab lo Rey de Mallorques, e ab lo Rey de França. fo. cxxxix

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

Taula.

Cap. clxix. com lo rey Carles trames sos tres fills ab vint fills dels nobles de Prohẽça al senyor rey Darago per resens : e com demana secors al Rey de Frãça, e al Apostolich, perço com hauia entes quel Rey de Sicilia li tenia setge a Gayeta. fo. cxxxix.

Cap. clxx. com lo senyor rey Namfos Darago se mes en cor de conquerir Manorca, e lo trames a dir a son frare lo senyor Rey de Sicilia, e q̃ Lalmirall en Roger de Lluria, que vengues ab. xl. galees armades, e com vench, e ana cõquerir Manorques. fo. cxl.

Cap. clxxj. recompta lo gran miracle que esdeuench dun Almugauer qui era de Sagorb, per raho de voler mẽjar carn la vespre de Nadal. fo. cxl.

Capitol. clxxij. com vna gran fortuna aculli lo senyor rey Darago, e tot son estol anãt cõquerir Manorca, e com hach conquesta tota la illa, e en quina manera: e com al tornar que sen feya Lalmirayll en Sicilia fortuna laculli, e correch entro en Trapena. fo. cxlj.

Cap. clxxiij. com lo senyor rey Namfos Darago trames sos missatgers a Tarasco per tractar dela pau del rey Carles, hon pau sendreça axi com lo senyor Rey Darago hauia mester, e a gran honor del senyor Rey de Sicilia, e com malautia vench al senyor Rey Namfos duna exidura. fo. cxliij.

Capitol. clxxiiij. com lo senyor rey Namfos Darago passa desta vida, per raho duna exidura ques feu el raygal dela cuxa. fo. cxliiij.

Capit. clxxv. com lo compte Dampuries, e daltres richs homens foren elets per anar en Sicilia, per amenar en Cathalunya lo senyor rey en Iacme de Sicilia, e com madona la regina mare sua, e Linfant Fraderich frare seu romangueren per cap, e per major de tota Sicilia, e tota Calabria. fo. (cxliiij.

Cap. clxxvj. com lo senyor rey en Iacme Darago se reculli a Trapena per passar en cathalunya, e desembarca a Barcelona, hon feu celebrar misses per lanima del Rey Namfos son frare, e a Sentes creus per lo senyor Rey en Pere son pare, e com fo coronat a çaragoça, e com promes secors a don Alfonso de castella. fo. (cxlv.

Capit. clxxvij. com lo senyor rey en Iacme Darago vench a Valencia, e hach presa la corona del reyalme, e com missatgers del rey en Sanxo de castella li vengren, pregant li de pau: la qual hach confermada entrell e lo rey de castella, e sos nabots. fo. cxlvj.

Cap. clxxviij. com lo senyor rey en Iacme Darago, e de Sicilia tench tot son regne en pau, e esquiua bandos, q̃ no pogues̃en hauer en ciutats, ne viles, e assenyaladament esquiua cells qui eren a Tortosa entre Garridells, e Carbons, e Puigs. fo. cxlvj.

Cap. clxxix. com Lalmirall en Roger de Lluria tench taula redona a Calathayut, e com hagren vistes lo senyor rey en Iacme Darago e de Sicilia, e lo rey de castella, hon li esdeuench vna gran honor. fo. cxlviij.

Capit.

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Taula.

Biblioteca Valenciana

Capitol. clxxx. com Lalmirayllen Roger de Lluria ſen torna en Sicilia, e paſſa en Calabria ab lo ſenyor Infant en Fraderich, e tengren la terra en veritat, e juſticia. fo. cxlix.

Cap. clxxxj. com lo Rey Carles penſa de tractar pau ab la caſa Darago, e cõ pera daço Lapoſtolich trames ab lo rey Carles vn cardenal al Rey de França, en quel pregaua que ell quedegues fer pau ab la caſa Darago, e ab lo rey Carles: la qual no volch atorgar moſſenyer en Carles, menys quel Rey Carles no linfaes donacio, del comptat Danjou. fo. cxlix.

Cap. clxxxij. com lo ſenyor rey en Iacme Darago cõferma la pau entrell, e lo rey Carles, e la caſa de França, e ſe feu matrimoni del dit ſenyor Rey en Iacme Darago, ab madona Blanca filla del Rey Carles: e com lo fill major del rey Carles, e lo fill major del Rey de Mallorques renunciaren als regnes, e ſe meteren enla orda de moſſenyer ſent Frances. fo. cl.

Capitol. clxxxiij. com madona la Regina Blanca percaſa del ſenyor rey en Iacme Darago que eretas Linfant en Pere, el mulleras: don pres per muller madona Guillema de Muncada. fo. clij.

Cap. clxxxiiij. com lo ſenyor rey en Iacme Darago trames miſſatgers en Sicilia an Ramõ Alamany, e an Vilaragut, q̃ deſemparaſſen Sicilia: e com les gents ſemparare̅, dels llochs, e caſtells per part del Infant Fraderich. fo clij.

Capitol. clxxxv. com lo ſenyor Infant Fraderich empara lo regne de Sicilia, e dona jorn cert que tuyt foſſen a Palerm hõ ab gran ſolemitat prẽgue la corona del rey alme de Sicilia. fo. cliij.

Capitol. clxxxvj. com lo ſenyor rey Darago rete les illes de Mallorques, e de Manorca, e Yuiça al rey de Mallorques ſon auonclo, e ana al Papa per tractar pau entre ſon frare lo rey Fraderich, e lo rey Carles: e com lo rey de caſtella deſafia lo ſenyor Rey en Iacme Darago. fo. cliiij.

Capito. clxxxvij. com la guerra torna del ſenyor rey en Iacme Darago, e lo Rey en Ferrando de caſtella: e com Linfant en Pere entra en Caſtella ab grã poder, e aſſatia la ciutat de Lleo, e lo ſenyor rey en Iacme dellibera entrar per lo regne de Murcia per mar, e per terra. fo. cliiij.

Cap. clxxxviij. com lo ſenyor Rey en Iacme Darago pres la vila Dalacãt e lo caſtell per força darmes, e molts dal tres caſtells, e viles, e la major partida del regne: e com hach ſtablit tota la terra, lexa procurador lo noble en Iacme Pere ſon frare. fo. cliiij.

Ca. lxxxix. com lo ſenyor rey en Iacme Darago hach noues quel Infant en Pere ſon germa era mort a Lleo, e en Ramõ Dangleſola, e com ſen tornaren en Arago ſenyeres alçades. fo. clvj.

Capitol. cxc. com dos cauallers de Cathania, e Ser Virgili de Napols reteren la ciutat de Cathania al Duch Robert fill major del rey Carles: lo qual lexa lo ſenyor rey en Iacme Darago a

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

Taula.

Cathania com passa segona vegada al Papa. fo. clvj.

Capit. cxcj. com tres Barons vengren de Frãça ab. ccc. cauallers en ajuda del rey Carles, per venjar la mort de llurs parẽts: los quals volent percasar la mort al Compte Galcerã, e a don Blasco Dalago, la percassaren a ells mateixos. fo. clvj.

Capit. cxcij. com lo rey Carles trames son fill lo Princep de Taranto en Sicilia ab mil, e. cc. caualls armats, e cinquanta galees: e com fo desbaratat a Trapena per lo senyor rey Fraderich de Sicilia, e pres, e mes en preso en lo castell de Xifelo. fo. clviij.

Cap. cxciij. com lo rey Carles, e Lapostolich trameteren dir al Rey Phalip de França, q̃ ell que volgues trametre son frare Micer Carles en Sicilia, perço cõ lo Papa lo bastaria del thresor de S. Pere: lo qual fon acordat per ell, e los dotze Pars de França. fo. clix.

Capit. cxciiij. recompta lo començament de frare Roger qui puys fo en tãt exalçat, e les grans proeses que va fer de sa vida. fo. clx.

Capit. cxcv. com lo Duch Robert assatia Macina ab tot son poder, e com sabentho lo senyor Rey Fraderich trames a Macina don Blasco, e lo Compte Galceran ab secors, lo qual sabent lo Duch Robert se passa en Calabria, de que foren molt despagats los de Macina. fo. clxij.

Capi. cxcvj. com essent Macina en auentura de desemparar per fam, fon restaurada per frare Roger ab. x. galees de forment: don lo Duch lendema hach a lleuar lo setge, e tornarsen en Cathania. fo. clxiij.

Capit. cxcvij. com Micer Carles de França passa en Sicilia ab quatre milia cauallers, e pres terra a Termens, e assatia Xacca: hon de quatre milia no pogren fer cinchcẽts que tots no murissen de malautia. fo. clxiij.

Cap. cxcviij. com se feu la vista del senyor Rey Fraderich de Sicilia, e de Micer Carles prop Calathabellot, e la pau se tracta, es feu: e com mullera lo senyor rey Fraderich de Sicilia ab filla del rey Carles na Lionor. fo. clxiiij.

Cap. cxcix. com frare Roger comẽça a tractar lo passatge de Romania, e trames missatgers al Emperador de Cõstantinoble, en que li feya a saber com era apareyllat de passar lla ab Cathalans, ab q̃ degues mullerar ab naboda del Emperador Lantzaura, e q̃l faes Magaduch: lo qual tot lin fon atorgat per Lemperador. fo. clxv.

Cap. cc. com los missatgers de frare Roger tornarẽ de Cõstantinoble a Macina ab tot bon recapte, e tots priuilegis: e fo feyt Magaduch de tota Romania: e com lo senyor rey Fraderich de Sicilia li feu donar. x. galees, e dos lenys, e lacorrech de diners, el basta de viandes. fo. clxvj.

Cap. ccj. com frare Roger Magaduch de Romania pres comiat del senyor rey de Sicilia, e passa ab dos milia, e cinchcẽts cauallers darmes, e cinch milia entre Almugauers, e paons en Romania. fo. clxvj.

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

Taula.

Capit. ccij. com lo Magaduch pres terra a Maluesia,e passa en Constantinoble,hon fo be acullit per Lemperador,e son fill:e com cathalans,e Genoueſos hagren brega ,en que muriren be tres milia Genoueſos. fo. clxvij.

Cap. cciij.com lo Magaduch passa en Natuli, e pres terra al cap del Arta qui menys de sabuda dels Turchs ,els combate,e hach treyt de catius totes les terres qui erẽ subjugades per los turchs e exiuerna al Artaqui. fo. clxviij.

Capit.cciiij.com lo Magaduch sen ana a Constantinoble per lexar la magaduquesa:e com recapta del Emperador paga per quatre mesos,e los grans dons q̃ feu a tota sa cõpanya. fo.clxix.

Cap.ccv. com lo Magaduch ab sa companya hach segona bataylla ab la gabella de Cesa ,e de Tiu ,e los hach vençuts , e morts , prop de Filadelfia. fo. clxx.

Cap. ccvj. com los Turchs foren vençuts ala Tira per en Corberan Dalet,hon fo ferit duna sageta e mort:e cõ en Berenguer de Rochafort vench en Constatinoble,ab dos galees , e docents cauallers , e vench a Epheso hon es lo monument de mossenyer sent Ioan Euangelista. fo. clxxj.

Cap. ccvij. com lo Magaduch fo a Altolloch,e feu Senescal dela host a en Berenguer de Rochafort,e com hagrẽ desconfits los Turchs dela gabella de a Tia , los quals segona vegada aplegats ab tots los Turchs forẽ vençuts,e morts be.xviij. milia ala porta del Ferre. fo. (clxxij.

Capit. ccviij. com Lemperador de Constantinoble trames a dir al Magaduch que totes coses lexades sen tornas a constãtinoble,per raho que li vengues acorrer cõtra Lemperador Lantzaura qui sera lleuat ab lo imperi. fo. clxxiij.

Cap.ccix. com lo Magaduch abuda la missatgeria del Emperador de cõ stantinoble hach consell que degues fer en que fo acord que de tot en tot anas acorrer Lemperador. fo clxxiij.

Cap.ccx. com sabuda la venguda del Magaduch per Lemperador Lantzaura tracta ab Lẽperador de Constã tinoble que sacordassen , que ell faria tot ço que ell volgues:e com oy se mes entre Lemperador de constantinoble, e lo Magaduch. fo. clxxiiij.

Cap. ccxj. com lo noble en Berenguer Dentença vench en Romania ala companya,e fo feyt Magaduch per frare Roger. fo. clxxiiij.

Capitol.ccxiij . com acap de. cccc. anys quel imperi era estat sens Cesar frare Roger fo creat Cesar per Lemperador de Constantinoble:e com exiuerna en Galipol,e haut acord passa en Natuli. fo. clxxiiij.

Cap.ccxiij.com lo Cesar dellibera anar pendre comiat de Xormiqueli malgrat de sa sogra,e de sa muller ,per ço com erẽ certes dela enueja que Xormiqueli li tenia. fo. clxxv.

Cap. ccxiiij. enlo qual se recompta quina terra sia Galipol,e quines forçes hi haja:e axi mateix se fa mẽcio dela historia de Paris,e Arena. fo. clxxv.

Cap. ccxv.com lo Cesar vench ala

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

Taula.

ciutat de Andrinopol per pẽdre comiat de Xormiqueli, lo qual feu occiure lo Cesar a Gircon cap dels Alans, e tota sa gent, que non escaparen mas tres: e com trames a Galipol gẽts qui correguessen la terra, e destroyssen la companya del Cesar. fo. clxxvj.

Cap. ccxvj. com la companya del cesar dellibera desafiar Lemperador, e reptar lo de fe, e daço que feyt hauia: e com Lẽperador de Constantinoble feu matar an Ferran Daunes Almirayll ab tots los Cathalans, e Aragoneſos qui eren a constantinoble. fo. clxxvij.

Capit. ccxvij. com missatgers trameſos al Emperador per desafiarlo foren preſos, e esquarterats ala ciutat de Rediſco, e lo miracle del golf de Marmorea, hon fon degollada gran res dels innocents per Herodes. fo. clxxviij.

Capitol. ccxviij. com en Berenguer Dentença apres barrejada Recrea encontra ab. xviij. galees de Genoueſos, e fo pres en fe per ells: e com yo en Ramõ Mũtaner volgui donar. x. milia perpres daur perql me lliuraſſen. fo. clxxviij.

Cap. ccxix. com ſabuda la preſo den Berenguer Dẽtença, e la mort dels miſſatgers a Galipol ajuſtaren conſell de ço que deuien fer, en lo qual ſe dellibera q̃ desfondraſſen les galees, e tot vexell, per raho que negu pogues escapar, ne fugir menys de bataylla. fo. clxxviij.

Cap. ccxx. com la companya dellibera combatres ab aquells que Xormiqueli hauia trameſos ſobre Galipol, e com los van vencre, e hagren morts be. xxvj. milia entre dapeu, e dacauall. fo. clxxix.

Capitol. ccxxj. com la companya ſabuda la venguda de Xormiq̃li fill major del Emperador de Conſtantinoble, hagren acord de ferir en la llur dauãtera, la qual hagren vençuda: e cõ Xormiq̃li escapa ferit en la cara duna brotxa. fo. clxxx.

Cap. ccxxij. com la companya barreja la ciutat del Rediſco, e el Panido: e al Reriſco hagren feyt ço que ells hauien feyt de llurs miſſatgers: e com ſe mudaren entre el Rediſco, e el panido, e en Ferran Eximenis Darenos los vench acorrer. fo. clxxxj.

Capi. ccxxiij. com en Ferran Eximenis Darenos correch entro prop de Conſtantinoble, e en mig del jorn embla lo caſtell de Medico, e lo va guanyar, e pendre: e com la companya ſe reparti en tres parts. fo. clxxxij.

Cap. ccxxiiij. com Ser Iordi de Chriſtopol del reyalme de Seledonich correch Galipol ab .lxxx. homens dacauayll, los quals deſbarati yo Ramon Muntaner ab quatorze dacauall. fo. clxxxiij.

Cap. ccxxv. com en Rochafort ana arrer Leſtenayre, els affega, e crema totes les naus, e galees, e terides que alli eren: e com la companya dellibera de combatres ab los Alans, e la ſort vench ſobre mi en Ramon Muntaner q̃ romã gues en guarda de Galipol. fo. clxxxiij.

Capit. ccxxvj. com la companya ſe parti per combatres ab los Alans, e hagren mort Gircon cap llur, e abatudes les ſues ſenyeres, e mortes les ſues gents e ço que eſdeuench a vn caualler dels Alans

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

Taula.

Alans per raho de lliurar ſa muller de la companya. fo. clxxxiiij.

Capit. ccxxvij. recompta lo tractament que Ser Antoni Spindola feu ab Lemperador de Conſtantinoble: e com deſafia la companya de part de tota la cõmu de Genoueſos, e vench aſſatiar Galipol, hon fo mort, e desbaratats tots los llurs. fo. clxxxv,

Cap. ccxxviij. com Ximelich Turch volch participar ab la companya ab vuytanta homens a cauayll, e com dita cõpanya fo creixcuda de M.D c c c. homẽs de cauall de Turchs. fo. clxxxvij.

Cap. ccxxix. com lo ſenyor rey Nãfos Darago trague dela preſo en Berenguer Dentença, lo qual ana al Papa e al rey de França per pregarlos de ajuda: e com eſſent li negada, paſſa en Galipol, e la diſcordia que hach entrell, e en Rochafort. fo. clxxxviij.

Capit. ccxxx. com lo molt alt ſenyor Infant en Ferrãdo de Mallorques vẽch en Romania a Galipol, hon era la companya ab certes conuinences per lo ſenyor Rey Fraderich rey de Sicilia: e cõ fo reebut, e jurat per llur cap, e ſenyor menys de Rochafort, e ſa companya, q̃l volien jurar per ſi, e no per lo ſenyor rey de Sicilia. fo. clxxxviij.

Cap. ccxxxj. com Linfant en Ferrãdo de Mallorques, e la companya partiren del regne de Macedonia, e deſempararen Galipol, e lo caſtell de Modico, el cremaren, e ſen anaren al regne de Salonich per guerrejar. fo. cxc.

Cap. ccxxxij. com la companya ſe moch pera anar al regne de Salonich: e cõ eſſent a dos jornades prop de Chriſtopol brega ſe moch entre la companya, hon muri en Berenguer Dentença per mans dels Rochaforts. fo. cxcj.

Capit. ccxxxiij. com en Rochafort feu eſtar la llur companya en tal enteniment, que per res no reebeſſen lo ſenyor Infant en Ferrando per lo ſenyor rey Fraderich de Sicilia, ſino per ell mateix: don lo ſenyor Infant ſen hach a partir dela companya, e ſe vench en Sicilia, e ab ell yo R. Muntaner. fo. cxcij.

Cap. ccxxxiiij. com Ser Tici Iaqueria vench en Galipol apregar mi en R. Muntaner que li volgues ajudar de companya ab que barrejas lo caſtell, e vila de Fuylla, hon ſe trobaren tres reliquies que moſſenyer ſent Ioan llexa al altar quant ſe mes el monument a Epheſo. fo. cxciij.

Cap. ccxxxv. com lo ſenyor Infant en Ferrando feu la via del port del Almiro, e crema, e aplana tot quant hi hauia, don feu la via dela illa de Eſpoll, hon combate lo caſtell, e barreja la vila: e com fo al cap dela illa de Negrepont, hon fo pres en fe per los Vanecians. fo. cxciiij.

Cap. ccxxxvj. com la companya ſalegra de vaer tornar a mi Ramõ Muntaner, e com en Rochafort penſa dacoſtarſe a Micer Carles de França, e feu jurar capita a tota la llur companya mal a ſos ops an Tibaut de Sipoys per Micer Carles de França. fo. cxcv.

Capit. ccxxxvij. com les galees de Vanecians ſe partiren dela companya, e yo Ramon Muntaner ab ells per recobrar

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

Taula.

cobrar ço quem hauien pres: è com ani a la ciutat Destines per raho de pendre comiat del senyor Infant en Ferrando, e perque li faessen honor. fo. cxcvj.

Capitol. ccxxxviij. com yo Ramon Muntaner prengui comiat del senyor Infant en Ferrando pera venir en Sicilia: e com les galees de Vanecians se trobaren ab aquelles den Riambau Desfar, e trameteren lo senyor Infant al Rey Robert, hõ fo fora de preso. fo. cxcvij.

Cap. ccxxxix. com en Rochafort fo pres per la cõpanya, e lliurat an Tibaut de Sipoys, lo qual menys de sabuda dela companya sel mena, el lliura al rey Robert, quil mana metre en vna bolta en versa, hon muri de fam. fo. cxcviij.

Cap. ccxl. com lo Duch de Tenes lexa lo ducat al Compte de Brenda, e com dit Compte essent desafiat per lo Dispotat de Larta, e por lo senyor dela Blaquia, e el Emperador, hach la companya en sa ajuda: e cobrada tota sa terra volch percasar la mort a dita companya, hon fo mort ell, e els seus. fo. (cxcviij.

Capitol. ccxlj. com los Turchs se partiren de la companya, e Genoueses los presseren tots en fe a Boccadauer, e com aquells qui eren romasos en la part de Galipol forẽ morts per Lemperador de Constantinoble. fo. cc.

Capit. ccxlij. com la companya elegi per cap Linfant Mamfre fill segon del Rey de Sicilia, el juraren per cap, e senyor: e com essent tant poch, lo senyor rey trames capita per Linfant an Berenguer Stanyol qui gran temps rege molt sauiament la host. fo. cc.

Capitol. ccxliij. com mort en Berenguer Stanyol lo senyor rey de Sicilia trames ala companya per Linfant Mamfre Nalfonso Fraderich fill seu: e com mort Linfant Mamfre juraren per cap e per senyor Nalfonso Fraderich, e li fo donada per muller la filla de Micer Bonifaci de Verona. fo. ccj.

Cap. ccxliiij. recompta qui sia estat Micer Bonifaci de Verona, e la sua dexendẽça: e cõ lo Duch de Tenes pres caualleria de dit Micer Bonifaci de Verona, e li feu molt gran do, e honor lo dia de sa caualleria. fo. ccj.

Cap. ccxlv. com pau se tracta entre lo senyor rey Darago, e lo rey de castella ab conuinença quel fill major del Rey en Iacme Darago mulleras ab filla del rey en Ferrando de castella. fo. cciij.

Cap. ccxlvj. com entre lo senyor rey Darago, e lo rey de castella se tracta que de tot en tot anassen sobre lo Rey de Granada, perço que hauia trencades les treues: e com lo Rey de Castella ana assatiar Algezira, e lo rey Darago Almeria. fo. cciij.

Capitol. ccxlvij. com lo Rey de castella menys de sabuda del senyor rey Darago lleua lo setge Dalgezira, e lo senyor rey Darago hach bataylla a Almeria ab los Sarrahins: e Linfant en Ferrando mata lo fill del Rey Godix Sarrahi. e com lo rey de Granada prega de treua lo senyor Rey Darago. fo. cciiij.

Capitol. ccxlviij. com en Rogero de Lluria fill del Almirayll en Roger de Lluria

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

Taula.

Lluria ab ajuda del senyor Rey Fraderich de Sicilia ana dessatiar Gerba qui era ab setge del Rey de Tunis: e com passant en Napols muri, e resta la terra a son germa en Carlet. fo. ccv.

Cap. ccxlix. com los de Miscona ab alcuns de Moabia assatiaren lo castell de Gerba, e en Carlot ab ajuda del senyor rey de Sicilia Fraderich anant a Gerba gita tota la caualleria, e a poch de temps muri: e com reuelats segona vegada lo senyor rey trames en Iacme de Castellar hon axi mateix muri. fo. ccvj.

Capi. ccl. com en Simon de Montoliu reques los tudors den Rogero de ajuda, e madona Saurina Lapostolich e lo rey Robert, los quales li digueren de no, e a defalliment daquests vench al senyor rey de Sicilia Fraderich qui trames Micer Pelegri de Pati ab. xviij galees hon fo desbaratat, e pres. fo. (ccvj.

Cap. cclj. com en Simon de Montoliu clamà marce al senyor Rey de Sicilia Fraderich, q̃ ell faes reebre lo castell de Gerba, e la torra dels Querquens a qui li plagues: e com dit senyor rey offeri a mi Ramon Muntaner la conquesta de Gerba, em aparelli per conquerirla. fo. ccvij.

Cap. cclij. com yo Ramon Muntaner fuy a Gerba per capita, e reebi lo castell, e homenatge de tots quants ni eren: e com tres vegades citi als de Miscona, e Alef cap llur, els desafibi, els mis en vn canto dela illa, hon hach entrells tan gran fam que deles serradures deles palmeres feyen pa. fo. ccix.

Cap. ccliij. com Alef exi dela illa, e replega be huyt milia homens dacauayll, e quatorze barques ab que forẽ desconfits los chrestians del pas: e com yo Ramon Muntaner mõ cors feri en ells, els vaig vencre, e guanyar. xvij. barques, e hagui lo pas. fo. ccx.

Cap. ccliij. com tots los de Miscona ab en Alef se volgren retre a mi Ramon Muntaner: e com lo senyor Rey de Sicilia trames Micer Coral Llança ab. xx. galees per raho que hi prẽguessem venjança de tuyt, em fo donada la dauantera a mi Ramon Muntaner. fo. ccxj.

Capit. cclv. com hagrem bataylla ab los Moros de Miscona, els vencem, e prenguem dotze milia persones preses entre fembres, e infants: e com lo senyor rey Fraderich de Sicilia de gracia especial me dona la illa, e els Querquens a tres anys. fo. ccxj.

Capitol. cclvj. com torna la guerra del senyor rey de Sicilia, e del Rey Robert: e com passa lo senyor rey de Sicilia en Calabria, e pres castells, e viles. fo. ccxiij.

Cap. cclvij. com Linfant en Ferrando de Mallorques passa en Sicilia segona vegada, e la honor que li fo feyta: e com en Berenguer de Sarria estigue ab la companya a Palerm, e en Dalmau de Castellnou passa en Calabria per capita, e pensa de guerrejar. fo. ccxiij.

Capit. cclviij. com lo rey Robert passa en Sicilia, e pres terra a Palerm, e guanya

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

Taula.

e guanya Castellamat, e assatia Trapena: e com lo senyor rey trames Linfant en Ferrãdo al mũt de sent Iulia, don feya gran dammatge a dit rey Robert. fo. ccxiiij.

Capitol. cclix. com estant yo Ramon Muntaner a Gerba, lo noble en Berenguer Carros la vench assatiar ab gran poder per lo rey Robert: e com pẽsant daparellarme missatger li vẽch a Pantanella del rey Robert, en que li trametia dir que sen tornas a Trapena. fo. ccxiiij.

Capitol. cclx. com lo senyor rey Fraderich de Sicilia feu armar sexanta galees per rabo de destroyr tota la host del rey Robert: e com la regina mare del rey Robert, e sogra del senyor rey Darago, e del senyor rey de Sicilia sabent ho, tracta treua a vn any ab lo senyor rey de Sicilia, e el rey Robert. fo. ccxv.

Capitol. cclxj. tracta com lo senyor dela Morea auaylla del Duch de Borgonya, qui fo net del rey de França, don per llinea recta auaylla madona Ysabel muller del senyor Infant en Ferrando de Mallorques. fo. ccxvj.

Capitol. cclxij. com los Barons del Principat dela Morea delliberaren fer matrimoni dela nina Princesa dela Morea ab en Phalip fill segon del rey Carles, e se ferma, ab que lo fill del Compte Daria mulleras ab germana de dita Princesa, e senyora de Matagrifo. fo. ccxvij.

Capitol. cclxiij. Com lo senyor Infant en Ferrando de Mallorques, pres per muller madona Ysabel filla del Compte Daria, e neta del Princep dela Morea: e com la dòna de Matagrifo areta sa filla dela Baronia de Matagrifo, e de tot dret que hagues en Principat dela Morea. fo. ccxix.

Capitol. cclxiiij. com yo Ramon Muntaner tramis missatge al senyor rey de Sicilia per rabo que fos la sua marce que yo pogues venir en Cathania hon era lo senyor Infant en Ferrando ab la Infanta sa muller que infanta vn fill qui hach nom Iacme: e com dit senyor Infant sapareylla de passar en la Morea. fo. ccxix.

Capitol. cclxv. com la Infanta madona Ysabel muller del senyor Infant en Ferrãdo de Mallorques passa desta vida: e com yo Ramon Muntaner reti les illes de Gerba, e dels Querquens al senyor rey de Sicilia, e men ani lla hon era lo senyor Infant en Ferrando. fo. ccxx.

Capit. cclxvj. com lo senyor Infant en Ferrando de Mallorques comana a mi Ramõ Muntaner lo senyor Infant en Iacme char fill seu, per rabo quel portas, e lliuras ala regina sa mare, em dona carta de procuracio pera fer tot ço quem plagues. fo. ccxxj.

Capit. cclxvij. com lo senyor Infant en Ferrando de Mallorques passa ala Morea, e pres Clarença a força darmes, e hach tota la encontrada, el juraren per cap, e per senyor tots los de Clarença, e els de la Morea. fo. (ccxxj.

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de éstudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

Taula.

Capitol. cclxviij. com yo Ramon Muntaner penſe dapareyllarme per paſſar ab lo ſenyor Infant en Iacme en Cathalunya a ſa auia: e com hagui noues quels de Clarença hauien armades quatre galees per raho de hauer dit Infant, e com dia de tots ſancts prẽgui terra a Salou. fo. ccxxij.

Cap. cclxix. recompta com yo Ramon Muntaner lliuri lo ſenyor Infant en Iacme a madona la regina auia ſua qui era a Perpinya, el lliuri ab tota aquella ſolennitat que Infant, ne fill de rey ſe deu lliurar. fo. ccxxiij.

Cap. cclxx. cõlo ſenyor infant en Ferrando de Mallorques trames per cauallers, e homens de peu, e com abãs que la gent hi fos ala Morea dit Infant paſſa deſta vida, e ſe occupa de tota la terra moſſenyer en Ioan frare del rey Robert. fo. ccxxiiij.

Capitol. cclxxj. com lo ſenyor rey en Iacme Darago acorda de trametre Linfant Namfos ſon fill a conquiſtar lo regne de Serdenya, e de Corſega ab ajuda que li feu lo ſenyor rey de Mallorques de vint galees. fo. ccxxv

Cap. cclxxij recompta lo ſermo que yo Ramon Muntaner tramis al ſenyor rey per lo paſſatge de Serdenya, e Corſega, per raho de conſell donar al ſenyor Infant Namfos, o al menys a fer recordar de totes coſes. fo. ccxxvj.

Cap. cclxxiij. com lo ſenyor Infant Namfos parti de port Fangos, e pres terra a Palma de Sols, hon lo Iutge Darborea, e gran res dels Sarts lo reeberen per ſenyor, en trames Lalmirall per aſſatiar Caller. fo. ccxxix

Capitol. cclxxiiij. com lo ſenyor Infant Namfos hach preſa Vila Deſgleyes, e vench aſſatiar lo caſtell de caller, e edifica dauant dit caſtell de caller vn altre caſtell ab vna altra vila, que hach nom lo caſtell de Bonayre. fo. ccxxx.

Capitol. cclxxv. com lo Compte Ner vench ſecorrer Caller be ab huyt cents cauallers Tudeſchs, e Piſans, e ſis milia dapeu, e trenta galees, es combateren ab lo ſenyor Infant Namfos: en fugi lo Compte, e muriren tots los Tudeſchs e Piſans, e a poch de temps muri lo Compte deles nafres que hach haudes. fo. ccxxxj.

Capitol. cclxxvj. com aquells de Caller cuydaren entrar en lo caſtell de Bonayre, e lo ſenyor Infant Namfos deſconfils, e la malueſtat quels de Caller van fer den Gilabert de Sentelles, e daltres cauallers: e com Piſans delliberaren fer pau ab lo ſenyor Infant Namfos. fo. ccxxxiij.

Capitol. cclxxvij. com lo ſenyor rey Darago trames vint galees lleugeres al ſenyor Infant Namfos: e cõ miſſatger de Piſans tracta de pau ab Micer Barnabo Doria qui ſi mes parlador de pau entre lo commu de Piſa, e el ſenyor Infant. fo. ccxxxiiij.

Cap. cclxxviij. com ſe feu la pau del ſenyor Infant Namfos, e dels Piſans, e ab quines cõuinences: e com aquells de

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

Taula.

de Bonifaci, e daltres llochs de Corsega feren homenatge al senyor Infant Namfos. fo. ccxxxiiij.

Cap. c clxxix. com lo senyor Infant Namfos sen torna en Cathalunya, e lexa procurador general al noble en Phalip de Saluça, e lo noble en Berenguer Carros capita del castell de Bonayre, e thresorer dela illa Pere de Leuia, e Agosti de Costa. fo. ccxxxv.

Capi. cclxxx. com lo senyor Rey en Sanxo de Mallorques passa desta vida, e lexa hereu son nabot Linfant en Iacme fill del senyor Infant en Ferrando: e com fo sebolit a Perpinya ala sgleya de sent Ioan. fo. ccxxxv.

Capi. cclxxxj. com lo senyor Rey Darago rete al senct pare Apostolich Regol, e els altres castells quel senyor Rey de Sicilia hauia a Calabria, quels tengues en segrest: e com a poch de temps Lapostolich los rete al rey Robert, de que fo molt despagat dit senyor rey de Sicilia. fo. ccxxxvj.

Cap. cclxxxij. com galees del rey Robert trencaren les Tonayres de Sicilia, don la guerra torna entre el senyor rey de Sicilia, e lo Rey Robert: e com dit rey Robert trames son fill lo Duch ab gran poder en Sicilia, lo qual sen hach a tornar en Calabria menys dauer res guanyat. fo. ccxxxvj.

Cap. cclxxxiij. deles grans malues stats que les communes de Genoua hã feytes al senyor rey de Sicilia, e fan tostemps enuers la casa Darago. fo. ccxxxviij.

Capitol. cclxxxiiij. com dos galees lleugeres de Pisans entraren ab viãda dins la palisada del castell de Caller e com Lalmirayll en Francesch Carros lar pres ab tota la xurma: lo qual entes per los Pisans fo ordonat de venir acorrer dit castell de Caller. fo. ccxxxix.

Cap. cclxxxv. com lo Iutge Darborea hach presos vuytanta Pisans, els trames al Almirall, el qual axi mateix nach presos cent e cinquanta: e com lo dia de Nadal entre de galees, e lenys vengren cinquanta dauant Caller per acorrerla, de les quals Lalmirayll en Carros hach. vij. e les altres foren desbaratades, en pensaren de fugir. fo. ccxl.

Capitol. cclxxxvj. com les galees dels Pisans, e Genoueses qui eren escãpades, e deles mãs del Almirall en Carros delliurades combateren la nau del noble en Ramõ de Peralta, en tal guisa que apres de hauer perduts. ccc. Genoueses se hagren a partir de dita nau prou dolents: e com Pisans pensaren de trencar totes les conuinences que hauien ab lo senyor Infant. fo. ccxlj.

Cap. cclxxxvij. com les senyeres del Almirayll en Carros e del noble en Ramon de Peralta pensaren dentrar Scãpaig, e la van guanyar a força darmes e sagren axi ab los de Scampaig que non restauraren a vida, ne hom, ne dona, ne infant: e com dit lloch meritament per sos peccats fo punit. fo. ccxlij.

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

Taula.

Cap. ccl xxxviij. com al senyor rey en Iacme de Mallorques fonch donat per tudor lo molt alt senyor, e deuot, mossenyer en Phalip de Mallorques, auonclo seu: lo qual tracta, e acaba, que dit senyor rey de Mallorques hagues per muller madona Gostança, filla del senyor Infant Namfos. fo. (ccxliij.

Capitol. cclxxxix. com lo senyor rey Darago ab lo senyor Rey de Mallorques trametereu tal secors a Bonayre, que aquells de Caller se tengren per perduts, e hagren los Pisans a tractar pau ab dit senyor rey, e retrel lo castell de Caller. fo. ccxliij.

Cap. ccxc. com tostemps Deus punix tot hom qui pau trenca, e com los Pisans reteren lo castell de Caller al senyor rey Darago, e per ell al Iutge Darborea, e sen van exir per la porta dela mar: e com standart reyal, e panons foren mesos el castell de senct Brancas. fo. ccxliiij.

Capit. ccxcxj. com la senyora Infanta muller del senyor Infant Namfos passa desta vida apres dauer haut della Linfant en Pere, e Linfant en Iacme, e vna filla: eproseix axi mateix dient quals sien estats aquells cinh fills del senyor rey en Iacme Darago, e de madona la regina Blanca. fo. (ccxlv.

Ca. ccxcij. cõ lo senyor rey en Iacme Darago apres dauer moltes vegades confessat, e hauts los sagraments dela sgleya passa desta vida, e fo soterrat a Senctes creus: e com resta lo regne Darago, e Valencia al senyor Infant Nãfos. fo. ccxlvj.

Capitol. ccxciij. com lo senyor Rey Namfos Darago vench ab tots sos germans, e richs homens ala vila de Muntblanch, hon tench conseyll en quina part de ses terres yria: e axi hi vench a Barcelona, e aqui jura vsatges, e franqueses, e llibertats a tot Cathala, el juraren per llur cap e senyor. fo. (ccxlj.

Capit. ccxciiij. com lo senyor Rey Namfos Darago ordona que prelats, e richs homens, e cauallers de sos regnes fossen a çaragoça lo dia de Pascha, perço com se volia fer caualler, e pendre la beneyta corona del reyalme. fo. ccxlviij.

Capitol. ccxcv. com lo senyor Re Namfos parti de Barcelona, e vench enla ciutat de Lleyda, e vesita gran res de totes aquelles parts, e li trameteren grans presents, e joyes lo rey de Trimise, e de Granada: e com tots los nobles comensaren dapareyllarse pera venir a çaragoça ala coronacio. fo. ccxlviij.

Capitol. ccxcvj. dels nobles quel senyor Rey Namfos feu cauallers nouells en la sua coronacio, e daquells que feu Linfant en Pere, e Linfant en Ramon Berenguer, e axi mateix de molts cauallers nouells qui llauors se faeren. fo. ccxlix.

Capitol. ccxcvij. com lo senyor rey Namfos pres caualleria de si mateix a çara-

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

Taula.

a çaragoça, ne ab qual manera, ne ab quina ſolennitat reebe la beneyta corona del reyalme. fo. ccl.

Capitol. ccxcviij. com apres dauer reebuda la corona del reyalme vn ſeti molt rich fon feyt al ſenyor Rey Namfos en que ſech ab ſos richs homens, e cauallers, e hi cantaren en Romaſet, e en Comi lutglars. fo. cclviiij.

Finis.

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

Fo.j.

PROLECH EN LO qual se recompten les gracies QVE DEVS FEV AL AVTOR E fa a tots aquells qui lamen de cor.

EN nom de nostre senyor ver Deus Iesu Christ, e de la sua beneyta mare madona santa Maria, e de tots los seus beneyts sancts, e sanctes, Amen. Perço com es deute que cascu deja retre gracies, e merces a Deus, e ala sua beneyta mare, de la gracia, e merce que li fa. E encara que no la deja tenir celada, ans la deu manifestar: perço q̃ cascu ne prenga bon exemple, e sesforç de be affer, e a dir. Car segurament pot tenir cascu per veritat, q̃ qui be fa, ne pensa, ne be tracta, q̃ Deus lin ret bon guardo: e si fa lo contrari, es per cõtrari, si donchs no sesmena. En axi q̃ lo mal ayt ant compuscha faça tornar en be, car a Deus res no pot esser amagat. E plaume vna paraula qui notoriament se diu en lo regne de Sicilia, q̃ diu hom com la hu se contrasta ab lalire: Or layxa anda a fide que Deus te vide. E axi cascu fara que saui, que vaja a se que Deus lo veu: que a Deus no pot esser res amagat. E perço com entre los altres homens del mon yo Ramon Muntaner nadiu de la vila de Peralada, e ciutada de Valencia es raho q̃ faça moltes gracies a nostre senyor ver Deus, e ala sua beneyta mare madona sancta Maria, e a tota la cort celestial, de la gracia, e de la merce q̃ ma feyta, e de molts perills q̃ ma gitat, e escapat. Axi de XXXII. batalles entre de mar, e de terra, en que som stat: com de moltes presons, e turments qui en ma persona son estats donats en les guerres, hon yo som estat: e per moltes persecucions que he hahudes, axi en riqueses, com en altres maneres: segons que auant porets entendre en los feyts qui en mon temps son estats. E segurament que yo me stegra volenters de recomptar aquestes coses. Mas conue-

Fonch aço en temps del Infant en Ferrando de Mallorques.

A me

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

me a fer que ho deja recomptar: e aſenyaladamẽt perço que caſcun entena que en tants perills nengu no poria ſcapar ſens la ajuda, e la gracia de Deus, e dela ſua beneyta mare madona ſancta Maria: e vull que ſapiats que com exi del lloch de Peralada que no hauia encara XI. anys cõplits: e com fiu aqueſt libre, el comenci, lla Deus merce, era en tẽps de LX. anys. Lo qual libre yo comẽceha XV. jorns de Maig del any dela encarnacio de noſtre ſenyor Deus Ieſu Chriſt M. CCC. XXV.

aliás, xxxv

CAP.

Taula pera inteligencia del cap. 2. ab la qual ab tota facilitat ſe pot entendre de quins Reys ſen deu parlar en lo preſent libre.

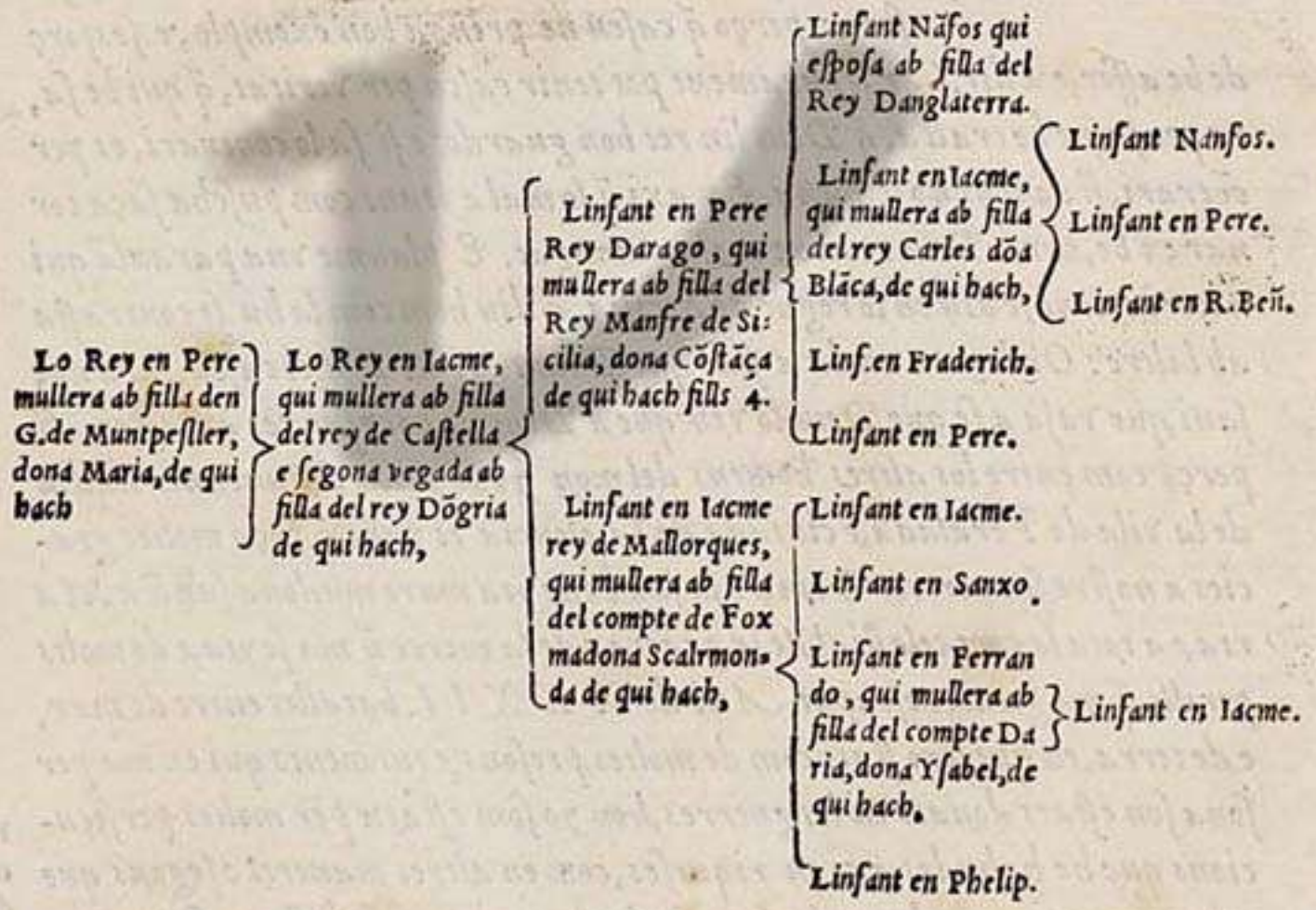

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

CAPITOL PRIMER

com vnavisio venchallit den

RAMON MUNTANER, E li feu començar aqueſt libre.

N DIA ſtant yo en vna mia alq̃ria per nom Xiluella,qui es enla horta de Valencia: e durmint en mon llit,a mi vench en visio vn prohom vell, vestit de blanch, quim dix:Muntaner lleua sus,e pensa de fer vn libre de les grans marauelles que has vistes,que Deus ha feytes en les guerres,hon tu es estat:com a Deus plau, que per tu sia manifestat. E vull que sapies, q̃ per quatre coses asenyaladamẽt ta Deus allongada la vida, e ta portat en bon estament: e portara a bona fi. De les quales quatre coses es la vna. Primerament com tu has tengudes moltes senyories, axi en mar,com en terra, hon pogres hauer mes de mal feyt,que no has. La segona cosa es,perço com james no has volgut guardar a nengun,qui en ton poder fos, ne sia vẽgut,mal per mal: ans molts homẽs de grans affers son venguts en ton poder,qui tauien molt de mal feyt,qui cuydauen esser morts,com venien en ta ma: e tu llauors feyes ne gracies a Deus nostre senyor de la merce quit feya: e lla hon ells se tenien per pus morts,e pus perduts:tuls reties a nostre senyor ver Deus, propriament,els desliuraues de la tua preso, els ne trameties en llur terra saluament,e segura,vestits,e aparellats segons que a cascu pertanyia. La terça raho es, que a Deus plau, que tu recomptes aquestes auentures, e marauelles: car altre no es huy al mon viu,qui ho pogues axi ab veritat dir. E la quarta, perço q̃ qual qui sia Rey Darago,q̃ ses forç de be affer,e a dir: entenẽt les gracies de Deus,que ha feytes en aquests affers, que tu recomptaras a ells,e a les sues gents:e q̃ pensen que de be en millor yran tostemps, mentre ells vullan en veritat, e en dretura metre, e despendre son temps. E que vejan, e conegan, q̃ ala dretura ajuda tostemps nostre senyor: e qui a dretura guarreja, e va, Deus lo exalça, e

Quines senyories siẽ stades aquestes trobar ho has enla prosecucio dela hystoria, en tẽps del Infant en Ferrãdo

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

li dona victoria,e li fa vençre ab poques gents,e destroyr molts,qui ab ſuperbia,e ab malueſtat vanes fien mes en lur poder, que en lo poder de Deus. E axi per aqueſta raho lleuat,e comença ton libre, e ta hyſtoria al mills q̄ Deus taja adminiſtrat. E yo comaço agui en tes deſpertim,e cuydi trobar lo dit prohom,e non trobi gens: e ſim fiu lo ſe nyal de la creu en mon frōt,e lexim algūs dies q̄ no volgui res daço començar:e altre dia en aq̄ll lloch mateix en viſio yo viu lo dit prohom, quim dix,ô fill q̄ fas? perq̄ menyſprees lo meu manament? lleuat, e fes ço que yot man. E ſapies q̄ ſiu fas, que tu, e tos infants,e tots tos parents, e amichs nauran bons merits de Deus,del affany,e del treball,q̄ tu paſſaras.E encara nauras bō merit de tots los ſenyors,qui ſon exits ne exirā enla caſa Darago.E penſa de ſenyar,e beneyr mi,e ma muller e mos infans,e anaſſen. E yo tantoſt comenci aq̄ſt libre, lo qual prech a caſcu quil oyra, quem crega: que per cert tot es axi veritat, com ho oyran,e no hi poſe dupte negu: e tota hora que oyran les grans batalles,e feyts darmes, vajals lo cor, que totes les victories eſtan tant ſolament en lo poder e volentat de Deus, e no en poder ne volentat de gents. E ſapia caſcu que yo no trop, ne puſch may penſar, que la companya que en Romania ha tant durat de Cathalans, qui per als hich haja tant durat,com per dues coſes:les quals han toſtemps hagudes,e encara les han:ço es,la primera que hanch victoria que haguеſſen,no reputaren james a lur bondat: mas tant ſolament al poder e volentat de Deus. E laltra, que toſtemps volgueren que juſticia ſe tingues entre ells,e aqueſtes dues coſes tenien tuyt generalment en lur volentat,del menor,tro al major. E axi per amor de Deus a voſaltres ſenyors qui aqueſt libre oyrets vajaus lo cor en aqueſtes dues coſes aſenyaladament, e axi com vos vendra dauant metets ho en obra, e Deus adreçar na mills tots voſtres affers. Car qui penſa lo poder de Deus,e penſa lo poder noſtre: llaugerament pot caſcu penſar, que no es als, mas Deus,e lo ſeu poder,com aqueſt libre aſenyaladament ſe fa a honor de Deus,e de la ſua beneyta mare,e del caſal Darago.

CAPITOL II. EN LO QUAL LAUTOR recapta attencio dels lectors, perço com propoſa la materia de qui deu parlar en aqueſt libre: ço es dels feyts e proeſſes del caſal Darago.

E per

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

PER ço començare a la gracia que Deus feu al molt alt senyor Rey en Iacme, per la gracia de Deus Rey Darago: qui fo fill del molt alt senyor Rey en Pere Rey Darago, e de la molt alta madona dona Maria de Muntpesller, qui fo molt santa dona, e bona a Deus, e al mon: e fo del pus alt llinatje del mon, axi com aquella qui exi de la casa del Emperador de Roma Persi, e per son llinatje. E per ço començ al feyt del dit senyor Rey en Iacme, com yo viu: e asenyaladament essent yo fadri, e lo dit senyor Rey essent a la dita vila de Peralada hon yo naxqui, e posa en lalberch de mon pare en Ioan Mūtaner, qui era dels majors alberchs daquell lloch, e era al cap de la plaça. E per ço recompte yo aquestes coses, q̄ cascu sapia que yo viu lo dit senyor Rey, e q̄ pusch dir ço que dell viu, e aconsegui: que dals yo nom vull entrametre, sino daço que en mon temps ses feyt. E auant parlare dell, e dels feyts del molt alt senyor en Pere per la gracia de Deus Rey Darago fill major seu: e del molt alt senyor en Iacme Rey de Mallorques, axi mateix fill del dit senyor Rey. E apres del molt alt senyor Rey Nāfos, fill del molt alt senyor Rey en Pere: e apres del molt alt senyor Rey en Iacme, fill del dit senyor Rey en Pere: e del molt alt senyor Rey Fraderich, fill del dit senyor rey en Pere: e del molt alt senyor infant en Pere germa lur. E apres del molt alt senyor infant Nanfos primer engenrrat del damunt dit senyor Rey en Iacme, e del senyor infant en Pere fill del dit senyor Rey en Iacme: e del senyor infant en Ramō Berēguer fill del dit senyor Rey en Iacme. E apres del senyor infant en Iacme, fill del senyor Rey de Mallorques primer engērrat: e apres del senyor infant en Sāxo, fill del dit senyor Rey de Mallorques. e del senyor infant en Ferrādo, fill del dit senyor Rey de Mallorques: e del senyor infant en Phelip, fill del dit senyor Rey de Mallorq̄s. E encara del senyor infāt en Iacme, fill del senyor infant en Ferrādo de Mallorq̄s. E cō de tots aq̄sts senyors haja parlat, e de les honors q̄ deus ha feytes a ells, e a lurs sotsmesos, pora cascu be saber q̄ sobre ells e lurs pobles ha deus trames sa de la sua gracia compliment: e si a ell plau sis fara daqui auant a tots aq̄lls qui sien dexēdents de ells, e de lurs vassalls. Empero tota hora sia plaer dells q̄ls sia mēbrant lo poder de Deus: e q̄ nos fien masa en lur valor, ne en lur poder, e bōdat: ans totes coses jaq̄xquē ala ma de deus.

Llig loca. 1. & 6. del Rey en Iacme.

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

CAPITOL III. COM LOS PROHOmens e consols de Muntpesller stegrẽ tostemps vigilants en storcre lo dan que pogra sdeuindre a Muntpesller, e com lo neximent del senyor Rey en Iacme so per miracle, e asenyaladament per obra de Deus.

MANIFESTAMENT pot hom entendre q̃ la gracia de Deus es, e deu esser ab tots aq̃lls qui dexendents son del dit senyor Rey en Iacme Darago, fill del dit senyor Rey en Pere Darago, e dela molt alta madona dona Maria de Muntpesller, com la sua naxença so per miracle, asenyaladament de Deus, e per la obra sua. E perço que tots aquells ho sapian qui de aqui auant oyran aquest libre, yo ho vull recomptar. Veritat es que lo dit senyor Rey en Pere pres per muller, e per Regina la dita madona Maria de Muntpesller per la gran noblea que hauia de llinatje, e per la sua bonesa. E perço com sen crexia de Muntpesller, e dela baronia, la qual hauia en Frãchalou. E per temps a auant lo dit senyor Rey en Pere qui era joue, com la pres per escalfament que hach de altres gentils dones, estech que no torna ab la dita madona dona Maria de Muntpesller: ans venia alcunes vegades a Muntpesller que no sacostaua a ella, de que eren molt dolents, e despagats tots los lurs sotsmesos: e asenyaladament los prohomens de Muntpesller. Si que vna vegada sesdeuench que el dit senyor Rey vench a Muntpesller, e estant a Muntpesller enamoras de vna gentil dona de Muntpesller, e per aquella bornaua, e anaua ab armes, e treya ataulat. E feu tant, que a tot hom ho donaua a conexer: e els consols, e prohomens de Muntpesller qui saberen aço, faeren se venir vn caualler qui era priuat del dit senyor Rey en aytals affers, e digueren li q̃ si el volia fer ço quel dirien, q̃lls q̃l farie̅ per tostẽps rich hom, e benanãt. E ell dix, q̃ li dixessen ço quels plagues, q̃ no era res al mon q̃ll pogues fer a honor dels, q̃ ell nou faes, saluant la sua fe. E desta raho demanaren segret los vns als altres. Sabets, diguerẽ ells al caualler, q̃us volẽ dir, la raho es aquesta, que vos sabets que madona la Regina es de les bones dones del mon, e de les sanctes e honestes: e sabets que el senyor Rey no torna ab ella, de que es gran minua, e dan de tot lo regne: e la dita madona Regina passaso axi com a bona dona, q̃ non fa res semblant

Tracta ho lo Rey en Iacme cap. 2.

Lo mateix Rey cap. 4.

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

blant que greu li sia. Mas a nos torna a dan,que si lo dit senyor Rey moria,e no hi hauia hereu,seria gran dan, e desonor de tota la terra:e asenyaladament seria gran dan de madona la Regina, e de Muntpesller:que conuendria que vengues en altras mans,e nos per neguna raho no volriem que Muntpesller ixsques nul temps del reyalme Darago. E axi si vos ho volets,vos hi podets consell donar. E respos lo caualler, dich vos senyors que ya no romandra en mi, que en tot ço q̄ yo puix ca donar consell,en re q̄ sia honor,e profit de Muntpesller, e de mon senyor lo Rey, e de la Regina madona dona Maria, e de tots lurs pobles,que yo no faça volenters. Ara donchs pus tambe ho deyts, nos sabem que vos sots priuat del senyor Rey, de la amor que ha a aytal dona:e que vos percasats que ell la haja. Perq̄ nos vos pregam,que vos que li digats que vos hauets acabat que ell haura la dona, e que vendra a ell tot segretamēt ala sua cambra. Mas no vol que llum hi haja per res: perço que per ningu sia vista: e de aço haura ell gran plaer. E com ell sera gitat,e tot hom haura despatxada la cort,vos vēdrets a nos aci al lloch del consolat de Muntpesller, e nos serem los XII. cōsols,e haurē entre cauallers e altres ciutadans altres XII. dels millors de Muntpesller,e dela baronia:e haurē madona dona Maria de Muntpesller Regina, qui ab nos ensemps sera ab XII. dones de les pus honrrades de Muntpesller,e ab XII. donzelles:e yra ab nos al dit senyor Rey,e si vēdran ab nos dos notaris los millors de Muntpesller: e lo official del bisbe, e dos canonges: e quatre bons homens de religio: e cascu hom, e cascuna dona,e donzella portara vn ciri en la ma, lo qual encendran quāt la dita madona dona Maria entrara en la cābra ab lo senyor Rey. E a la porta de la dita cambra tuyt estaran justats, entro sia prop del alba,que vos obrirets la cambra. E com sera oberta, nos ab los ciris cascu en la ma entrarem en la cambra del senyor Rey:e aqui ell se marauellara,e llauors nos direm li tot lo feyt,e mostrarli hem,que te de prop la dita madona dona Maria Regina Darago: e que hauem fe en Deus, e en madona sancta Maria, que aquella nuyt engendraran tal fruyt: de q̄ Deus e tot lo mon ne sera pagat, e lo seu regne ne sera prouehit, si Deus ho volra.

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

CAPITOL IIII. RECOMPTA LA resposta que feu lo caualler als consols de Muntpesller, e les pregaries e oracions ques feren, e com sacordaren ab la regina de ço que hauien en lur enteniment.

Tracta ho lo Rey en Iacme cap. 4.

ECOM lo caualler oy, e entes la llur raho, qui era sancta, e justa: dix, que era apparellat, que compliria tot ço que ells hauien dit: e que daço no se staria per pahor de perdre la amor del senyor Rey, ne encara la persona: e que hauia fe en nostre senyor ver Deus que axi com ells hauien tractat, e cogitat aquell feyt, que axi vendria a bon acabament, e que daço estiguessen tots segurs. Mas empero senyors, dix lo caualler, pus vosaltres hauets tambe pensat, yous prech q̄ per amor de mi hi façats mes. E ells resposeren molt begnina mēt, e dixeren: nos som aparellats q̄ hi façam tot ço q̄ vos hi cōsellets. Donchs senyors, a honor de Deus, e de madona Sancta Maria de Valluert, huy ques dissapte, que hauem començat a tractar de aquests affers: yous prech, e consell, que dilluns a honor de madona santa Maria comencen tots quants preueres, ne homens dordre haja en Muntpesller, a cantar misses de madona sancta Maria: e queu tenguen VII. jorns, a honor dels VII. goigs q̄ ella hach del seu char fill: e que li placia que a nos tuyt do Deus goig, e alegre daquest tractament: e que hi do fruyt, don lo regne Darago, e lo comptat de Barcelona, e Durgell, e de Muntpesller, e totes les altres terres ne sien be proueydes de bon senyor. E axi que ell ordenaria, quel diumenge seguent a vespres farien tots los feyts, segons que hauien tractat. E axi mateix que a madona sancta Maria de les Taules, e a madona sancta Maria de Valluert faessen axi mateix cantar misses. E en ço sacordaren tots. E encara ordenaren, que lo dit diumenge que aços faria, que totes les gents de Muntpesller sen anassen per les sgleyes, e q̄ hi vetlassen tuyt, dient oracions mentre la Regina seria ab lo senyor Rey: e q̄ tuyt hagues sen lo dissapte dejunat en pa e en aygua. E axi fo ordonat, e endreçat. E sobre ço tots ensemps axi com eren justats al consell anarensen a madona dona Maria de Muntpesller Regina Darago: e digueren li tot ço que ells hauien endreçat e ordonat. E la dita madona dona Maria dix los, que ells eren sos naturals, e q̄ era cert que per tot lo mon

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

lo mon se deya q̄l pus saui consell del mon era aquell de Muntpesller: e puix axi se testimoniejaua per tot lo mon, que ellas deuia tenir per pagada de lur consell,e que prenia la lur venguda en lloch dela salutacio quel angel Gabriel feu a madona sancta Maria:e que axi com per aquella salutacio se compli saluacio del humanal llinatje, que axi lo lur tractament e acord vengues a compliment a plaer de Deus, e de madona sancta Maria,e de tota la cort celestial, e a honor e profit de les animes,e dels cors del senyor Rey e della,e de tots los lurs sotsmesos.E que axis complis. Amen. E axi partiren se ab gran alegre,e podets be entendre e pensar que tuyt estegren aquella setmana en oracio,e en dejunis:e asenyaladament la senyora Regina.

CAPITOL U. COM SE FEU

que lo senyor Rey no sentis per ques feyen les pregaries e dyuns essent sabidor dells:e com se porta lo feyt en bon acabament, reconexent lo senyor Rey ab qui sen era deportat.

RA poriem dir,com se poria fer que aço no sentis lo senyor Rey, puix axi manifestament aquella setmana se faes preguera daquest feyt, en manas hom dejunar? Yo responch,e dich,que ordenacio era per tota la terra del dit senyor Rey,que tots dies se feya oracio, especialment que Deus donas pau, e bona amor entre lo dit senyor Rey, e la senyora Regina:e que Deus hi donas tal fruyt, que fos a plaer de Deus, e a be del regne:e specialmēte tostemps quel senyor Rey fos a Muntpesller sen feya professo senyalada: e cō ho deyen al senyor Rey ell deya: be fan,sera com a Deus plaura.E axi esta bona paraula quel senyor Rey deya,ab moltes altres bones quen deya la senyora Regina, e lurs pobles,perque nostre senyor ver Deus ho compli axi com a ell vench en plaer.E auant oyrets perque de les oracions ques feyen,nes deyen per aquesta raho lo senyor Rey no sen pensaua re,ne nul hom no sabia que aço degues axi anar,saluant aquells qui al consell eren estats.E axi

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

les dites oracions,e misses,e beneficis se faeren per V I I. jorns aquella setmana:e entretant lo caualler obra en los feyts, e aporta lo feyt en acabament,en aquell que hauets oyt, qui era tractat. Axi que lo diumenge a nuyt,com tot hõ fo gitat al palau, los dits vint y quatre prohomens,e Abats,e Priors,e Lofficial del Bisbe,e homens de Religio, e les X I I. dones,e les X I I. donzeles,ab los ciris en la ma entraren en lo palau,e los dos notaris axi mateix:e tuyt ensemps vengueren entro ala porta de la cambra del senyor Rey,e aqui entra madona la Regina: e clls estegueren defora ajonollats en oracio tuyt ensemps. E el rey e la regina foren en lur deport quel senyor Rey cuydaua tenir de prop la dona de qui era enamorat. E axi estegueren aquella nuyt mateix totes les sgleyes de Muntpesller obertes, e tots los pobles qui hi estauen pregant Deus, axi com damunt es dit, que era ordonat. E com fo alba los prohomens tots, e prelats, e homens de Religio, e dones cascu ab son ciri ences en la ma, entraren en la cambra: e lo senyor Rey era en son llit ab la Regina, e marauellas, e salta tantost sobre lo llit, e pres lespasa enla ma: e tuyt ajonollarense,e digueren en plorant: senyor merce sia de gracia, e de merce vostra,que vejats quius jau de prop.E la Regina dreças:e lo senyor Rey conech la,e comptaren li tot ço que hauien tractat. E lo senyor Rey dix,que puix que axi era,que plagues a Deus fos complit lur enteniment.

CAPITOL VI. COM LO SENYOR Rey se parti de Muntpesller,e madona la Regina pari vn fill qui hach nom en Iacme,qui fo per natura coronat Rey Darago: e marida ab filla del Rey don Ferrando de Castella, e ab filla del Rey Dongria de qui hach tres fills.

EMPERO lo senyor Rey caualca aquell jorn, es parti de Muntpesller: e los prohomens de Muntpesller retengueren vj. cauallers daquells quel senyor Rey amaua mes, e ab ells ensemps tuyt axi com eren estats al feyt a tractar,ordonaren q̃ nos partissen del palau,ne de la Regina:ne ells ne lurs dones,aquelles qui estades hi erẽ: ne les donzelles,aquelles qui axi mateix hi eren estades,entro nou mesos

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

sos fossen complits:e los dos notaris axi mateix: los quals dauant lo se nyor Rey faeren cartes de la dita raho publiques,e escriuiren la nuyt: e aquell caualler estech axi mateix ab madona la Regina. E axi tuyt ensemps ab gran deport estegueren ab la senyora Regina, e la legre fo molt major com vaeren que a Deus hauia plagut que lur tractament vengues a bon acabamēt,que la Regina engruxa,e a cap de nou mesos,axi com natura vol, ella infanta vn bell fill, e gracios, qui bona fo nat a ops de chrestians:e majorment a ops de sos pobles,que james no fo nat senyor a qui Deus faes majors gracies, ne pus asenyalades:e ab gran alegre, e ab gran pagament batejaren lo ala esgleya de nostra dona sancta Maria de les Taules de Muntpesller. E meteren li nom per la gracia de Deus,en Iacme:lo qual regna molt de temps ab grans victories,e ab gran creximent que dona ala fe catholica:e majorment a tots sos vassalls,e sotsmesos. E lo dit infant en Iacme crexque e millora mes en vn any, que altre no feya de dos anys. E no ana a molt de temps quel bon Rey son pare mori, e ell fo coronat Rey Darago, e compte de Barcelona, e Durgell,e senyor de Muntpesller. E hach per muller la filla del Rey en Ferrando de castella, de qui hach vn fill qui ha nom Nanfos: qui fora senyor de gran cor, e de gran esser, si vixques: mas mori abās quel senyor Rey son pare,perque no mencal pus parlar. E la Regina mare del dit senyor infant Nanfos era morta gran temps hauia, que poch estech ab lo senyor Rey. Puix lo dit senyor Rey pres per muller la filla del Rey Dongria, e de aq̄sta hach tres fills, e tres filles. lo major hach nom infant en Pere, laltre infant en Iacme, laltre infant en Sanxo qui fo Archebisbe de Toledo. E de les filles la vna fo Regina de Castella, e laltra Regina de França, e laltra del infant en Manuel frare del Rey de Castella. E cascuna daquestes dos Regines en vida del senyor Rey en Iacme hagueren gran generacio de fills e de filles: e del infant en Pere, e del infant en Iacme atre tal. Los quals lo dit senyor Rey en Iacme vae en sa vida. Axi que daqui auant tornare a nostre proposit, al feyt del dit senyor Rey en Iacme: que dich, e axi es veritat que ell fo Rey de natura, e Rey de virtut e de gracia: que asenyaladament hauets entes q̄ obra de Deus fo lo seu neximent, e dels majors miracles e pus vahibles que may foren feyts,fo aquest. Per que cascun dels Reys qui son estats ne Aragon,e a Mallorq̄s,e en Sicilia:ne qui de aqui en auant seran dels dexen-

Llig lo cap. 3. del Rey en Iacme.

dents

Esta reproducción ha sido obtenida.exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

dẽts poden fer cõpte q̃ ſon en aq̃ll mateix grau Reys de gracia, e de virtut, e de vera natura. Que axi com Deus los ha creats, axils exalça, e exalçara toſtẽps cõtra tots lurs enamichs. Perq̃ lo pareſſãct, lexats tots altres Reys del mon, faria grã merce a la Chreſtiandat que ab aqueſts ſe lligas, e ſauinis, es fermas: que aqueſts ab baſtament quels donas dela moneda, e del threſor de la ſanẽta ſgleya li cobrarien la terra doltra mar: e metrien abaix tots los infels, com la obra que Deus feu a fer nexer lo dit ſenyor Rey en Iacme Darago, no la feu debades: ans ho feu al ſeu ſeruey. E hau moſtrat daquell temps entro ara, e ho demoſtrara daqui auant, ſi a Deus plau. E debades ſe treballa qui vol contraſtar ab aqueſta obra que Deus feu, com per cert hon majors ſeran aquells qui ab los dexendents daqueſt ſenyor contraſtaran, que major crebant pendran: car cõtraſtant la obra que Deus ha creada, e feyta, no pot res durar. E axi ſenyors Darago, e de Mallorques, e de Sicilia qui ſots dexendents daqueſt ſanẽt ſenyor Rey en Iacme, que Deus per la ſua obra e virtut feu nexer, eſtats ab bon cor, e ſiats tuyt de vn voler e duna volentat: e axi ſerets ſobirans a tots los enamichs, e Princeps del mon. E males llengues nos façen per res departir, quel departir ſeria contra aço que Deus ha format. E tenits vos per pagats deço que Deus vos ha donat, eus dara: e vajaus lo cor en tot ço que dauant hauets entes: que be podets entendre que tots ſots factura de Deus, e Deus es veritat e miſericordia, e juſticia ab voſaltres.

La preſa de Mallorques.

CAPITOL VII. RECOMPTA SUMARIAMENT les grans proeſſes del Rey en Iacme, e com no eſſent de etat de XX. anys prengue Mallorques a força darmes.

EN apres, per ço que caſcu entena les grans gracies que Deus feu al ſenyor Rey en Iacme Darago en ſa vida, vos en vull dir partida ſumariament: que no ho vull tot comptar per ordre, e per ço men ſtich com ya ſen ſon feyts molts libres de la ſua vida, e de les ſues conqueſtes, e de la ſua bonea de caualleries, e aſaygs, e proeſes. Mas en ſumma

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

ſuma vos ho comptare, perço que mills vinga ala materia de queus vull parlar. Com ya dauant vos he dit, james no naixque Rey aqui Deus faes tantes gracies en la ſua vida, com feu aqueſt ſenyor Rey en Iacme: e de les gracies que Deus li feu vos comptare partida. Primerament que moſtra gran miracle en lo ſeu naximent, axi com dauant vos he dit, e comptat: e apres ques vae lo pus bell princep del mon, e lo pus ſaui, e lo pus gracios, e lo pus dreturer: e cell qui fo mes amat de totes gẽrs, axi dels ſeus ſotſmeſos, cõ daltres eſtranys, e priuades gents, que Rey qui hanch fos: que aytãt com lo mon dur ſe dira lo bo Rey en Iacme Darago. Apres ama, e teme Deus ſobre totes coſes: e qui ama Deus, ſis fa ſon prohiſme, e juſticia, e veritat, e miſericordia. E daço fo ell be baſtat. E apres fo lo millor darmes que nengu altre. E totes aqueſtes gracies pogui yo veure, e acebre: e tots aquells quil vaeren, ne dell oyren parlar. Apres li feu Deus gran gracia dels bons fills, e de les bones filles, e bons nets, e netes que viu en ſa vida: axi com vos he comptat. Apres encara li feu Deus gracia, que auans que hagues XX. anys complits conqueſt lo reyne de Mallorques, el tolch a Sarrahins ab molt daffany quen ſofferi ell, e ſes gents: axi per batalles, cõ per deſayre de viandes, com per malalties, com per altres rahons: ſegons que porets entendre en lo libre quis feu de la preſo de Mallorques. E encara vull que ſapiats que la dita preſo ſe feu pus vigoroſament, e pus baroniuol que hanch preſo ſe faes daytal ciutat com Mallorques, qui es deles forts ciutats del mõ, e la mills murada. E com lo ſetge hach durat llonch temps ab frets, e ab calors, e ab deſtrets de viandes, ell mana fer al bo compte Dampuries vna caua, per la qual la ciutat ſeſuay: que vn gran tros del mur ne vench lo dia de ſent Sylueſtre, e de ſancta Colonia: qui fo en lany de M. CC. XXVIII. E per lo dit lloch hon feu la caua la hoſt del dit ſenyor Rey a força de ſes gents fo dels primers ab la eſpaſa en la ma: e dins en lo carrer, qui ara ſe apella ſent Miquel, era tant fort la batalla que marauella era. E lo ſenyor Rey conech lo Rey Sarrahi, e per força darmes a coſtas a ell, e pres lo per la barba. E aço feu perço com ell hauia jurat, que james no partiria daquell lloch, entro lo dit Rey Sarrahi hagues pres per la barba. E axi volch ſaluar ſon ſagrament.

Llig lo rey en Iacme del cap. 55. fins ala fi de la cõqueſta de Mallorques.

CAP.

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

CAPITOL VIII. PER QUINA RA ho lo senyor Rey en Iacme essent sobre Mallorques feu juramen de no partir dalli tro lo Rey Sarrahi prengues per la barba, e com presa Mallorques, Manorques e Yuiça li re teren trabut, e quins Chrestians foren los primers pobladors de Mallorq̃s.

Tracta ho lo Rey en Iacme enla sua chroni ca fo. 39. del ca. 99. fins al cap. 103.

EAQVEST sagrament feu lo dit senyor Rey per ço com lo dit Rey Sarrahi hi hauia gitats en la host ab trabuchs catius Chrestians: perque plach a nostre senyor Iesu Christ, que ell los ne venjas. E apres que hach presa la ciutat, e tot lo regne se rete a ell, hach a llexar la Illa de Manorques, qui es apres XXX. milles de la Illa de Mallorques: mas lo Moxerif de Manorques sen feu son hom, e son vassall, e sauench ab ell, que lin dona cert trabut tots anys. E semblantment feu dela Illa de Yuiça, qui es a LX. milles prop de la Illa de Mallorques: e cascuna es bona Illa, e honrrada: e cascuna voge C. milles, e cascuna era molt be poblada, e de bona gent de Moros. E aço feu lo dit senyor, per ço com nos hi podia aturar: quels Sarrahins del regne de Valencia li corrien gran res de la sua terra. Axi que les sues gents ne sofferien gran damnatje, perque hi fo mester que hi anas acorrer. E per ço asenyaladament llexa axi les dues Illes, que en aquella saho non gita los Sarrahins: e axi mateix los hi dexa, per ço com hauia a poblar de les sues gents la ciutat de Mallorques, e tota la Illa. E axi la vna poblacio valgra menys per laltra, perque li parech millor. E axi fo que llexas les dues Illes poblades de Sarrahins, quen sauia sera tota hora de conquerir. E quant hach presa la dita ciutat, e la Illa, ab majors franqueses, e llibertats que ciutat sia al mon: perque huy es vna de les nobles ciutats del mon, e ab majors riqueses, poblada tota de Cathalans, tots donrrat lloch, e de bo: perquen son exits huy hereus, qui son la pus conuinent gent del mon, e la mills nodrida que de ciutat qui al mon sia.

LA CON

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

De la conqueſta del re-
GNE DE VALENCIA.

CAPITOL IX. COM LO SENYOR Rey en Iacme apres preſa Mallorques ſen torna en Cathalunya, e delli-bera ſer guerra al Rey de Valencia, e com guanya Valencia e lo regne, e en quin temps ſon guanyada, e conquerida Murcia.

COM tot aço hach conqueſt e guanyat, torna-ſen en Cathalunya, e puix en Arago. E en caſcu-na daqueſtes prouincies ell feu corts, hon dona a ſos barons, e a ſos ſotſmeſos molt richs dons, e frā queſes, e llibertats: axi com hauia feyt a Mallorqs. E no creats que ell anas molt ſegornant ne depor-tant per la terra: ans tantoſt ſen ana a Tortoſa ala frōtera, e comença la guerra ab lo Rey Sarrahi de Valencia, e ab tots los altres Sarrahins del mon: axi per mar, com per terra. E ſofferint vent, e plujes, e trons, fam, ſet, fret, e calor. E ana conquiſtant, viles, ca-ſtells, burchs de muntanyes, e de plans, tolent als dits Sarrahins. E du-ra tant aqueſt affany, que depuix fo partit de Mallorques, entro que fo ab ſetge dauant la ciutat de Valencia, e la hach preſa, foren X. anys paſſats. E axi es cert que de la conqueſta de la ciutat de Mallorques a aqueſta hach X. anys drets ſens mes, e ſens menys. E apres que la dita ciutat de Valēcia hach pres, quis pres la veſpra de ſent Miquel, del any M. CC. xxxviij. e poblada de les ſues gents propies. E puix ana con quiſtant, e prenent tot ço q̄ del dit regne de Valencia era, e aenant en-uers lo regne de Murcia. Axi q̄ ell pres Algetzira, qui es deles pus forts viles del mon, e bona vila e honrrada. E puix pres lo caſtell de Xatiua, e la vila: lo qual caſtell es lo pus real caſtell que nengu Rey haja, e la vila bona e gran, e de gran valor, e fort be murada. E apres pres lo caſtell de Coſentayna, e la vila de Alcoy, e Albayda, e Penaguila: e molts dal tres llochs que ſeria llonga manera deſcriure. E axi mateix ab molts barōs Sarrahins que hauia en lo dit regne ell feu treues, perço que los llochs que hauia preſos pogues poblar: e tots aquells empero, ab qui

ell

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

Llongamẽt parla de cascu dalls llochs lo senyor Rey en Iacme en sa chronica.

ell seu treues, li responien de cosa sabuda lany. E encara puix pres lo castell de Cullera,qui es riba mar,e la vila: e lo castell de Corbera, e la vila Dalfandech ab tres castells qui hauia. E puix pres Bayren qui es bon castell,e puix pres Palma,e Vilallõga,e Rebollet,e Gallinera:e la vall de Logar,e la vall de Xalo,e vall de Xebea,e Alcala,e Denia,e Locayba,e Polop,e Carbona,e Guaix,e Berdia,e Calp,e Godalest,e Cõfrides,e castell Hortgeta, e Finestrat:e molts daltres castells,e viles qui son daquella part. Puix pres Saria, e Elocau, e Castellnou, e la ciutat de Segorb, e lo castell, e la vila de Xerica:e altres llochs molts qui son de aquella part. Puix pres Quart,e Manizes,e Paterna,e Ribarroja,e Vilamarjant,e Gest,e Benaguazir,e Llyria,e Xiua, e Bunyol,e Macastre, e Madrona, e Xullell, e Viladejora qui son set castells en vna vall. E puix Nauarres,e Lombay,e Anguera,e Castalla, e Tibi, e Ibi:e Saxona,e Torrestorres,e Albes qui son mes de X. castells. E molts daltres llochs,los quals yo no vull scriure,perço com ja damunt vos he dit,quen lo libre qui es feyt de la conquesta ho trobarets. Mas empero abans q̃ la ciutat de Valencia hagues presa,hauia ja conquest molts bons llochs,e viles, e castells, axi com damunt vos he dit. Mas empero nomenar vosne alguns llochs,qui son molt reyals,que a cascu tanyeria a esser ciutat. Primerament conques hixent de Tortosa enuers la marina Amposta,qui en aquell temps era reyal lloch,e lo castell Dulldecona,e Penescola,e Orpesa,e Castello,e Borriana, e Almesora,e Xilches,e Almenara,e Vall de Segon,e Moruedre, e el Puig. E axi mateix conques enuers la terra ferma,vall de Roures, e Morella,e sent Matheu,e Ceruera,e Valltrayguera,e la Iana,e la Salçadella,e les Coues,e Cabanes,e Elbalech,e Vilafames, e lo castell de Montornes, e Burriol,e Nulles,e lo castell Duxo,e la vall: e Altura,e lo riu de Millas,qui son X X X. castells forts a marauella. E lo castell,e la vila Dõda,hon ha aytantes torres com ha dies en lany. E axi mateix hauia conquest ço que dauãt vos hauia ja parlat:e molts daltres castells, que en lo libre de la conquesta ho trobarets. E com tot aço hach conquest,e ordonat,volch anar vesitar lo regne Darago,e Cathalunya, e lo comptat de Rosello, e de Cerdanya, e Conflent, que son cosi germa lo Compte en Nuño Sanxes li lexa,qui ab ell era passat a Mallorques. E axi mateix ana visitar Muntpesller, de que ell hauia gran goig a vesitar. E en cascu dels llochs hon ell anaua, feyen grans professons

Tracta ho lo Rey en Iacme en sa chronica. fo.71.72.

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

fessons, e gracies a nostre Senyor ver Deus qui los hauia saluat: e feyen baylls,e jochs, e solaces diuerses,que cascu sesforçaua que li pogues sen fer honor,e plaer:e ell axi mateix a tuyt feya gracies e donaua dons, tants que encara ne son tots benenats aquells,qui exits,ne roma ses son apres dells.

CAPITOL X. COM LOS MOROS del regne de Valencia, ab ajuda dels Reys de Murcia, e Granada se alçaren,e com lo senyor Rey en Iacme estant en Cathalunya enuia son fill Linfant en Pere ab companya de cauallers, e fo presa Monteſa,e pacificat lo regne.

AXI estant ell en aytal deport, los Sarrahins qui eren del regne de Valencia, qui eren ab ell en treues,e en paus,pẽsant quel dit senyor Rey los era luny, e abans que ell hi pogues hauer acorregut haurien cobrats molts castells, e molts llochs: axi com so pensaren ab consell, e ab ajuda del Rey de Murcia, e del Rey de Granada alçarense per les forces,e ab los castells que pogueren hauer: dels quals hagueren molts abans quels Chrestians sen fossen apercebuts. E corregueren tota la terra,e catiuaren molts Chrestians, e feren molt de damnatje: e tãtost lo procurador del regne, e richs homens,e les ciutats, e viles, e llochs trameteren missatgies al senyor Rey,e faerẽ li saber tota la veritat del feyt. De la qual cosa ell fo molt despagat,e tantost ordona,q̃l senyor Infant en Pere,fill major seu,que pensas de venir al regne de Valencia, e q̃ sen menas companya de cauallers de Cathalunya,e Darago. e dona li tot poder en totes coses,axi com a la sua persona.E lo dit senyor Infant en Pere,axi com aquell qui era del pus alt cor, e de millor que nul hom qui hanch fos nat, ne creu que nexera, ab gran pagament, e alegre reebe lo dit poder, e pres comiat del senyor Rey son pare quil beney, el senya, e li dona la sua gracia. E tantost pensa de venir al regne de Valencia ab richs homens, e cauallers, e paons de Cathalunya, e Darago. E com fo en la ciutat de Valencia, pensa de ordonar sos richs homens, e cauallers, e ciutadans, e Almugauers, e seruents de maynada, e homens de mar: e partils tots lla hon veya

Lo Rey en Iacme fol. 133. capi. 68.

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

que eren meſter, e ell anaſſen en vers Xatiua, e trobas ab los Moros qui eren grans gents ala canal Dalcoyll, e Deſconfilos, els mena tots a mort, e a perdicio. E puix va daltra part, e feu altre tal: axi que com hom ſe penſa quell fos en vn lloch, ell era en altre: e lla hon no podia anar a cauall, anaua a peu ab los Almugauers. E axi que mena tant fortment la guerra, quels Sarrahins no ſabien ques feſſen, que lla hon cuydauen eſſer pus ſauls, en aquell lloch los prenien, els oceyen, e catiuauen aquells ques volien: e mes los la mort al ventre en tal manera, que nos ſabien aque ſen prengueſſen. E penſaren ſe ques meteſſen en vn fort caſtell qui es a vna llegua prop de Xatiua, qui ha nom Monteſa, e que daquell lloch darien gran dany a tota la terra. E lo ſenyor Infant ſabe lo llur propoſit per eſpies que tenia entre ells, e laxa hi aju ſtar grans gents: e vn mati auans que jorn fos ell fo entorn del caſtell, e de la Mola ab grans gents de peu: apres trames per tota la terra a ſos richs homens, e cauallers, que vingueſſen a ell a Monteſa. E axi com ell ho manaua, axis feu: e vench li la hoſt dela ciutat de Valencia, e de totes les viles del regne: e ha aſſatiat lo dit lloch de Monteſa, e tench lo en tal manera aſſatiat, e tant, entro hach lo dit caſtell quis reteren a ell. E puix lo dit lloch de Monteſa fo retut, tots los llochs qui ſeren alçats ſe reteren: axi q̄ ſegurament hom pot be dir q̄ dit ſenyor Infant en Pere conques altra vegada partida del regne de Valencia. E tots jorns les nouelles anauen al ſenyor Rey ſon pare dels grans ardiments, e Almugauies, e caualleries, e aſſays quel dit ſenyor Infant feya ſobre los Moros.

CAPITOL XI. COM LO SENYOR Rey en Iacme mullera ſon fill Linfant en Pere ab la Regina dona Coſtança filla del Rey Manfre de Sicilia: e Linfant en Iacme ab Scabrmonda filla del Compte de Foix, e feu Archebisbe de Toledo Linfant en Sanxo.

ELL HAVIA gran goig, e gran plaer: empero al pus toſt que el pogue ell vench al regne de Valencia, e aſenyaladament com hach miſſatge quel Rey don Alfonſo de Caſtella ſe volia veure ab ell, qui era ſon gendre, e que amenaua en Valencia la Regina ſa filla, e ſos Infants, per honor

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

honor del dit ſenyor Rey en Iacme que ell tenia com a pare. Axi que penſa de venir en Valencia, e troba lo ſenyor Infant en Pere qui hach meſos los Moros tots aquells q̄ li foren rebels a deſtructio, e fo molt alegre, e pagat dell, e de tots ſos feyts. E finalment tracta, e ordona, que li donas muller: perço com de moltes parts li venien molts honrrats matrimonis de filles Demperadors, e de Reys. E finalment acordas que li donas la filla del Rey Manfre qui era Rey de Sicilia, e de Principat, e de tota Calabria, e de terra de Taranto, e de terra Dortrento, e de Pola, e de Brus: e de tota aquella encontrada entro en la ciutat de Scales, qui es en la marcha Dancona. E la ſua mar tenia de plaja Romana, entro a ſent Fabia, qui es mar de la dita ciutat de Scales, e de Fermo: e era fill del Emperador Fraderich, qui era lo pus alt ſenyor del Mon, e de la major ſanch. E lo dit Rey Manfre viuia pus honrradament que ſenyor qui fos al mon, e ab majors feyts, e meſſions: axi que aquell matrimoni plague al ſenyor Rey en Iacme Darago, e al ſenyor Infant en Pere ſon fill, mes que matrimoni qui al mon fos. Si que hach ſos miſſatgers honrrats, e bons, qui anaren fermar lo feyt ab los miſſatges del Rey Manfre, qui per aquella raho eren venguts. E com foren en Napols fermaren llurs feyts ab lo Rey Manfre: e ab deu galees be armades amenaren la donzella, qui era de edat de quatorze anys: e era la pus bella creatura, e la pus ſabia, e honeſta, qui hanch en aquell temps fos: e ab gran goig, e ab gran alegre, molt be acompanyada de richs homens, e de cauallers, e de ciutadans, e de Prelats, e de dones, e de dōzelles amenaren la en Cathalunya al dit ſenyor Infant: e pres la per muller legitimamēt, axi com la ſancta ſgleya mana. E ales noces fo lo bon Rey ſon pare, e tots ſos germans, e tots los Barons Darago, e de Cathalunya. E pograus dir los grans feyts que en aquelles noces ſe faeren: mas qui ho volra ſaber, vajaſſen al libre quis feu del dit ſenyor Infant en Pere, de puix que fo Rey, e lla trobarets les grans nobleſes, e dons, que en aquelles noces ſe faeren: e daltres llongues rahons que yo lleix deſcriure: perço com ja eſta en eſcrit. E daqueſta donzella, qui hauia nom la Regina Coſtança hach lo dit ſenyor Infant en Pere molts Infants, dels quals ſobreuixqueren ala dita ſenyora Regina, e a llur pare quatre fills maſcles, e dues donzelles, ço es aſaber, Linfant Nanfos, e Linfant en Iacme, e Linfant en

Matrimoni del Infant en Pere ab filla del rey Mãfre de Sicilia.

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

Fraderich, e linfant en Pere : E caſcu daqueſts ſenyors ixqueren los pus ſauis princeps del mon, e los millors darmes, e de tots feyts, ſegons que auant trobarets, com lloch, e temps ſera que parlem dells: e de les donzelles, axi com damunt vos he dit, fo la vna Regina de Portogal, e laltra fo muller del Rey Robert Rey de Ieruſalem. E axi feyt aqueſt matrimoni dona lo ſenyor Rey en Iacme muller al altre fill per nom Linfant en Iacme, e dona li per muller la filla del Compte de Foix, qui es lo pus honrrat Baro, e lo pus rich que ſia en la Llenguadoch. La qual filla del dit Compte de Foix hauia nom madona Scalrmonda, e fo de les pus ſauies dones, e de millor vida, e de les pus honeſtas que hanch fos neguna dona. E en aquelles noces axi mateix ſe faeren de grans feyts, e donrrats, e per Barons de Cathalunya, e Darago, e de França, e de Gaſconya, e de tota la Llenguadoch. E daqueſta dona hach lo dit ſenyor Infant en Iacme molts fills, e moltes filles: dels quals ſobreuixqueren al pare, e a la mare quatre fills, e dues filles axi mateix com del ſenyor Infant en Pere. E lo primer fill hach nom Infant en Iacme, e laltre, Infant en Sanxo, e laltre Infant en Ferrando, e laltre Infant en Phelip: e de tots aqueſts ſenyors vos dire la llurs vida, e lo llur feyt, com lloch, e temps ſera. E de les donzelles fo la vna muller de don Ioan fill del Infant en Manuel de Caſtella, e laltra fo muller del damunt dit Rey Robert, qui la pres de puix fo morta madona Violant filla qui fo del ſenyor Rey en Pere. E de tots aqueſts Infants vos comptare llur vida, e llur eſtament com lloch, e temps ſera. Apres que hach mullerats aqueſts dos fills ſeus, feu Archebisbe de Toledo del terç fill, qui hauia nom Linfant en Sanxo, e fo molt deuot, e bo, que en lo temps que viuia, lo feya hom hu dels millors Prelats del mon, e dels pus ſancts, e honeſts: e aquell qui molt ajuda a crexer la ſancta fe catholica en Eſpanya, e dona gran dany, e gran baxament als Sarrahins: ſi que ala fi mori en batalla cõtra Sarrahins. E axi pochlo hom metre en compte dels martres, que la Sancta fe catholica a mantenir, e axalſar mori. E com lo ſenyor Rey en Iacme Darago vae complides totes aqueſtes coſes eſtech molt alegre, e pagat e endreça tots ſos regnes.

Lliglo rey en Iacme fo.117.ca. 172.

CAPI.

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

CAPITOL XII. COM LO REY don Alfonso de Castella vench la primera vegada en lo regne de Valencia ab la Regina sa muller, e sos fills per vaer to Rey Darago, e lo bon acolliment que li feu, e les conuinences que amdos tractaren del feyt de la conquesta del regne de Murcia: e com lo Rey en Iacme la prese a son carrech.

RA TORNARE a dir com lo dit senyor Rey de Castella vench en Valencia ab la Regina sa muller, e ab sos fills: e lo dit senyor Rey en Iacme Darago exi li a carrera als mollons dels Regnes. E ordona en tal manera sos regnes, e sa terra, que les gents qui ab lo Rey de Castella venien no trobauen res a vendre per ningun diner, ans tuyt venien pendre racio de totes coses que demanauen de boca de la cort del dit Senyor Rey Darago. E donaua ls hom tant bastantment tot ço que demanauen de boca de la cort, ne hauien ops, quels troters daquells venien per les places moltons entegures, e cabrits, e quarters de vedelles, e de vaques, e pa, e vi, e capons, e gallines, e conills, e perdius: e de totes altres bolateries. Axi que les gents del lloch hon eren viuien quax per no res, tant feyen bon mercat de les coses. E axi dura aquesta messio mes de dos meses quel Rey de Castella estech en la ciutat de Valencia, o en lo regne, que hanch vn diner no despenia del seu, ell, ne persona qui ab ell fos. E dins aquest temps podets saber que viuiren los Reyes, e les Regines, e els Infants, e Comptes, e Bescomptes, e Barons, e Prelats, e Cauallers que hi hauia molts de tots los regnes, e ciutadans, e homens de mar, ab gran alegre, e gran deport. E estant ensemps lo Rey de Castella parla vn jorn ab lo senyor Rey Darago, e dix li: Pare be sabets que vos me prometes com me donas vostra filla per muller, quem ajudariets a conquerir lo re-

Lo rey en Iacme cap. 51. fol. 91.

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

gne de Murcia, e es veritat que en lo dit regne hauets vos bona part, quen la vostra cõqueſta es Alacãt, e Elxe, e vall Delda, e de Nouelda, e Aſp, e Petrer, e Criuillent, e Fauanela, e Calloſa, e Oriola, e Guardamar entro ſus al camp de Muntagut per terra: e per mar, entro ſus Carthagenia, e Alama, e Lorcha, e Mula, e Carauacha, e Senagy, e. Bulles, e Nogat, e Libreny, e Villena, e Almãſa: e molts daltres caſtells qui ſon del dit ragne: e ſon de la conqueſta voſtra. E axi, pus Deus vos ha feyt tanta de gracia, que hauets conqueſt lo regne de Valencia, prech vos axi com fill pot pregar pare, que vos majudets a conquerir lo dit regne: e com aqueſt ſia cõqueſt vos hajats los llochs qui ſon de la voſtra conqueſta, e nos los noſtres: q̃ per cert a nos ve gran dany daquell regne, e a totes les noſtres terres. E lo ſenyor Rey Darago reſpos hi, que molt era pagat daço que dit hauia, e q̃ axi era ver de totes coſes com ell hauia dit, e que penſas danar en la ſua terra, e que donas conſell en les altres fronteres: que ell prenia ſobre ſi la conqueſta de Murcia, e que juraua dauant dell, que nul temps no ceſſaria tro la hi agues conqueſta, e la ciutat, e gran res del regne. E lo dit Rey de Caſtella lleuas, e anal beſar en la boca, e dix li: Pare ſenyor jous fas moltes gracies daço que vos mauets dit, e pus axi es yo men tornare en Caſtella, e penſare de endreçar totes les fronteres qui ſon enuers la terra del Rey de Granada, e aſenyaladament Cordoua, e Vbeda, e Iaen, e Baeſſa, e la frontera de Sibilia. E puix yom tinga per ſegur que mal nom puixca venir del regne de Murcia, bem defendre del Rey de Granada, e del Rey de Marrochos, e de tots llurs valedors dell: quel major perill que ma terra portaua, era per lo regne de Murcia: mas daqui auant ab la ajuda de Deus, e de la ſua beneyta mare madona ſancta Maria vos men deffendrets. E ſobre aqueſtes conuinences lo Rey de Caſtella ſen torna en ſa terra, e lo dit ſeyor Rey Darago acompanyal tro ſo fora de ſon regne, e li feu tota hora ſos ops a ell, e a totes les ſues gents, axi com dauant es dit.

Ara ſe diu Hauanilla.

Alhama, e Cehegin.

CAPI-

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

CAPITOL XIII. COM APRES deser partit lo Rey de Castella hague acordlo senyor Rey en Iacme ab sos barons, e richs homens en lo feyt de la promissio feyta al Rey de Castella, e com enuia linfant en Pere, e correch lo regne de Murcia, e les grans preses que feu en dit regne.

DAQVI auant dexare lo Rey de Castella anar, qui es tornat en ses terres, e en sos regnes, e tornare a parlar del senyor Rey Darago que sapella dentrar en lo regne de Murcia. E finalmēt ell hach son consell ab sos fills, e ab sos barons: e tuyt acordaren, que pus la promissio hauia feyta al Rey de Castella, la qual ell los compta tota per ordre, que tantost pensas dentrar: e cascuns proferirē se de seguir lo a lur cost, e a lur messio: e que nul temps no li falrien mentre vida haguessen al cors, e que ell fos vengut a cap de la dita conquesta. E daço lo dit senyor Rey fo molt alegre e pagat, els feu moltes gracies: si quen continent ordona, quel dit senyor Infant en Pere faes vna correguda al regne de Murcia, perço que regonegues tot lo dit regne. Si que lo dit senyor Infant en Pere hach batalla arrengada de molts richs homens, e cauallers de Cathalunya, Darago, del regne de Valencia, e ciutadans, e homens de mar, e Almugauers: per mar, e per terra, corrent lo dit regne ana talant, e affegant tota la terra. E en cascu lloch ell estaua tant, tro tot lo hauia talat: que primerament tala, e affega tota lorta Dalacāt, e Nompot, e Aquast. E puix tala Elx, e la vall Delda, e de Nouelda, e Villena, e Asp, e Petrer, e Criuillēt, e Catral, e Fanauella, e Calloſa, e Guardamar, e Oriola. E ana tro sus al castell de Montagut, qui es enla orta de Murcia: e en aquell lloch ell tala, e affega: e li exi lo Rey Sarrahi de Murcia ab tot son poder, de cauall, e de peu. E lo dit Senyor Infant estech li dos jorns batalla arrengada, que hanch lo Rey de Murcia nos gosa combatre ab ell. E segurament, que sino fossen les cequies qui eren entre amdues les hosts, quel dit senyor Infant haguera brocat sobre ells: mas les cequies, e les aygues eren tant grans al mig dells, que nou pogueren fer. Empero si

Lli glo rey en Iac. fo. 98. ca. 81.

Tracta ho lo Rey en Iacme del capi. 105. tro al cap. 122. folio 104.

Lo Rey en Iacme fol. 110. capi. 136.

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

pero ſi hach molt bõ feyt darmes, que propriamẽt en vn torneig que hi hach lo dit ſenyor Infant de ſes mans, trobaren que hi hach morts X. cauallers de janets: e lla hon ell brocaua, com lagueren regonegut, no creats quells li goſaſſen eſtar dauant cara per cara. Q ueus dire? vn mes tot entegre ab ſes hoſtes cremant, e affegant eſtech en lo dit regne: e tots aquells qui eren ab ell foren richs homens, e benenants de les grans preſes quen tragueren: axi de catius, e de catiues: com de robes, e de beſtiars quen amenaren. Si quel ſenyor Infant ne trames al ſenyor Rey ſon pare be mil cabeçes de beſtiar gros, e be XX. milia de beſtiar menut: e be mil catius Sarrahins, e be mil catiues Sarrahines. Los quals catius, e catiues lo dit ſenyor Rey dona, e preſenta qui al Papa, qui als Cardenals gran res dels catius: e al Emperador Fraderich, e al Rey de França, e a Cõptes, e Barons, e amichs ſeus. E les catiues a la ſenyora Regina de França filla ſua, e a Compteſes, e a daltres honrrades dones. En tal manera, que no ſen lexa negu, ans tots los departi, els dona. De que lo Pare ſanct, els altres Cardenals, e els altres ſenyories del mon de chreſtians foren molt alegres, e pagats, en faeren profeſſons, a honor de noſtre ſenyor ver Deus, qui al dit ſenyor Infant hauia donada aquella victoria.

CAPITOL XIIII. DE COM SEN TORna linfant en Pere del regne de Murcia, e les feſtes que li feu lo ſenyor Rey en Iacme, e com delliura anar en Arago, e lexar procurador, e vicari major de tot lo regne de Valencia al ſenyor Infant en Pere.

APRES lo dit ſenyor Infant, ab totes les gẽts qui ab ell eren anats, vench en la ciutat de Valencia, e trobaren hi lo ſenyor Rey en Iacme ſon pare, quils feu gran feſta, e gran alegre. E com la feſta fo paſſada de la ſua vẽguda, lo dit ſenyor Rey mes en vna cambra lo dit ſenyor Infant, e li demana de tot ço que hauia feyt, ne li era eſdeuẽgut de puix que parti dell: e lo ſenyor Infant cõpta li ho. Empero be ſe guarda, que hanch no li dix negu feyt darmes, que ell hagues feyt de ſa perſona: ans hauia caſtigat tot hom, que res no lin dixes. E axi lo dit ſenyor

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

nyor Rey hach gran plaer,e gran alegre de ço quel dit ſenyor Infant li recompta,qui li era eſdeuengut:e majorment hach gran plaer, com vae,e entes lo bon ſeny,e lo bon entenimēt quel dit ſenyor Infant ha uia. E ſobre aqueſtes paraules lo dit ſenyor Rey dix al Infant,que li conſellaua que faes de la conqueſta,ne ſi li paria temps que ho degues començar,e que lin digues ſon enteniment. E lo dit ſenyor Infant reſpos li:pare ſenyor lo meu conſell no es baſtant a donar a vos, ne ala voſtra ſauieſa: mas empero yo ſenyor vos en dire lo meu entenimēt, e puix vos fernets ço que millor vos en parra:e Deus per la ſua boneſa vos amineſtrara. Lo meu conſell pare ſenyor ſeria aqueſt,que vos ala bona ventura,penſaſſets danarveſitar Arago,e Cathalunya,e Muntpeſſler,e totes les altres terres voſtres, e lexats mi ala frontera, e yo fer los he guerra garrejada, en tal manera, que res no poran ſembrar, e ſi ſembren,nou culliran. E daquia vn any vos ſenyor ab voſtre poder ſiats tornat en Valēcia ala bona hora,en lo mes de Abril, com ells deuen començar a recollir llurs bens:perço com en Abril ja comēcen de ſegar ordis en aquelles terres,qui ſon primerenques. E llauors ſenyor vos entrarets,e penſarets danar entro que ſiats ſobre la ciutat de Murcia,e aqui poſarets voſtre ſetge.E mentre vos ſtarets al ſetge,yo correre tota la terra,e tendre los paſſos,que ſocors del Rey de Granada no li puſca venir:e axi deſtroyrets la ciutat, e tot lo regne aytant com es. E dix lo ſenyor Rey, lo voſtre conſell tench per bo, e axi vull que ſia definit com lauets ordonat,e tractat:e tantoſt mana ſes cartes per tot lo regne de Valencia, axi a richs homens, com a Prelats, com a altres homens, e cauallers, e homens de viles, que tuyt foſſen en la ciutat de Valencia a jorn cert:e axi fo complit com ell mana. E aquell dia com tuyt foren enſemps en la clauſtra de madona ſancta Maria de la Seu de Valencia,lo dit ſenyor Rey feu ſon bō ſermo,e dix moltes paraules bones, qui feyen al temps: e a tuyt comana per major,e per cap lo ſenyor Infant en Pere. E manals, que guardaſſen, e obeyſſen la ſua perſona,axi com la ſua propria ab tot poder:e ab tot cōpliment lexal vicari major, e procurador de tot lo regne de Valencia. E tuyt cōmunamēt ab gran alegre, e ab gran plaer reeberē lo dit ſenyor Infant ab tot lo poder,quel dit ſenyor Rey ſon pare li dona.E lo dit ſenyor Infant axi mateix molt alegrement rebe lo dit poder,e aſenyaladament per ço com ſabia, q̄ romania en lloch hon tots diés hauria affer feyts

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

darmes. Mas ell sen cobria aytant com podia, perço quel senyor Rey son Pare no sabes la gran volētat quell hauia: que per cert si lo senyor Rey son pare sabes la deena part dels perills en ques metia, per aytals dos regnes, ell no li lexara anar: car hagra gran paor que no li perdes. Mas axi tenia segret los perills en que ell se metia en lo feyt de les armes, quel dit senyor Rey no sabia res: ans se pensaua, quel dit senyor Infant menas la guerra molt madurament, e ab gran seny: e axi segurament era veritat com ell se pensaua. Mas oltra aço a son dia lo dit senyor Infant no hi guardaua pont ne palācha, que lla hon era lo pus estret feyt darmes, o sabia q̄ hi deuia esser, lla era ell tota vegada: per q̄ los feyts ne venien a millor fi: q̄ segurament lla hon cascu veu son senyor natural, no pēsa en als, mas aguardar la persona, e la honor dell. Que nous pensets que en aquell cas membra a nēgu muller, ne fill, ne filla, ne res que sia el mon, sino tant solament que son senyor ajut a trer del camp ab honor, e ab victoria, e ab saluament de sa persona. E sobre totes les gents del mon tenen aço en lur cors Cathalans, e Aragonesos, e tots los sotsmesos del dit senyor Rey Darago: car tots estā en vers llurs senyors plens de fina amor natural.

CAPITOL XV. COM LO SENYOR Rey en Iacme sen entra en Arago, e ana vaer Muntpesller: e quina sia estada la causa perque Muntpesller se sia mesa en la casa de França essent de la corona Darago: e com lo Infant en Pere feu guerra al Rey Sarrahi de Murcia.

EXI la cort se parti ab gran concordia, e ab gran alegre: e lo dit senyor Rey sen entra en Arago, e puix en Cathalunya, e en Rosello, e ana a Muntpesller: com natural cosa es que tota persona, e puix tota criatura, ama la patria, e lo lloch hon es nat. Perque lo dit senyor Rey, com naixque a Mūtpesller, ama tostēps molt aquell lloch, e tots los senyors qui dexendents son seus lo deuen axi mateix amar, per lo miracle que Deus hi demostra en lo seu neximent. E axi vull que sapiats, q̄ axi mateix no ha vassalls lo senyor Rey Darago hauts, ne ha encara, que mes pusquen amar los dexendents del dit

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

del dit senyor Rey en Iacme, com fan los bons homens naturals de Muntpesller. Mas daquel tēps en sa hi han venguts per la bona senyoria que hi trobauen, lo mes de Cahors, e de Figach, e de sent Antoni, e de altres llochs molts qui no son naturals de Muntpesller drets: aqui ha plagut, q̄ la casa de Frāça si sia mesa. Mas siats certs, q̄ no ha plaut, ne plaura james aquells qui son de dita llinea naturals de Mūtpesller: per que per cert totes les terres dels dexendents del dit senyor Rey, deuen esser de cor, e de volentat que amen, e honrren tots los homens de Muntpesller, que no ho deuen perdre per X X X. o X L. alberchs dels dauant dits, qui son venguts poblar. Ans requir, e prech a senyors, e a richs homēs, e a cauallers, e ciutadans, e a mercaders, patrons de naus, e mariners, e Almugauers, e pahons qui sien de la senyoria del senyor Rey Darago, e de Mallorques, e de Sicilia, que amen, e honrren tots aquells qui de Muntpesller en lur poder vindra. E si ho fan, per ventura de Deus, e de madona sancta Maria de Valencia, e de les Taules de Muntpesller, e del senyor Rey en Iacme Darago, qui lla naixque, hauran bon merit. E per aquest mon, e per laltre e faran cortesia a ell mateix, e conseruaran la dreta amor qui entre nos, e ells deu esser, e sera tostemps, si a Deus plau. E partit lo senyor Rey de Valencia, lo dit senyor Infant tench lo dit regne en gran dretura, que no hi hauia Sarrahi negu, ne altre, quis mogues contra raho, que tantost ell nol punis. E axi mateix mena la guerra molt vigorosament, e aspre contra lo Rey Sarrahi de Murcia, axi que los Sarrahins no sabien a ques prengues sen, que com ells se pensauen, quel senyor Infant los fos deu jornades luny, e com se leuauen, ells veyen correr tots llurs llochs, e pendre, e affegar tot quāt hauien: axi quel glay los hauia mes al ventre, perque segui esta vida tot aquell any quel senyor Rey sanaua deportant per sos regnes. E ell trenuytaua, e sofferia frets, e calors, e fam, e desayres sobre los Sarrahins, que en son cor nos pensaua, que vn jorn de repos degues hauer: ans lla hon era la major festa nostra, q̄ls Sarrahins se pensauen, que ell faes festa, aquell dia era sobre ells, els cōfonia, en catiuar, e en destructions de bens. Com siats certs, q̄ hanch no naixque fill de Rey, qui fos de tant alt cor, ne pus ardit, ne pus valēt, ne pus bell de sa persona, ne pus saui, ne pus adret de sos membres: que dell se pot dir, so quis diu de aquell, qui es complit de totes gracies, quis diu, que ell no es agnyell, ne es Diable, ans es complidamēt home. Per

Per q̄ Mūt pesller ses mesa en la casa de Frā ça.

que

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

que per cert del dit senyor Infant se pot dir aquest prouerbi, que verdaderament es home, ab complimẽt de totes gracies. E axi dins aquest temps lo dit senyor Rey son Pare ab gran alegr̃a, e ab gran plaer anaua vesitar ses terres, e sos llochs.

CAPITOL XVI. COM LO SENYOR Rey en Iacme torna en Valencia al dia ordonat ab gran poder, e posa setge sobre la ciutat de Murcia: e com la prengue a partit, e en quin any.

Lo Rey en Iacme fol. 104. capi. 104.

L temps que fo ordonat, lo dit senyor Rey vench en lo regne de Valencia ab gran res de son poder, e pensa dentrar en Valencia axi aparellat, e adreçat per mar, e per terra, que hanch Rey no poch dir que mills ordonat, ne adreçat anas sobre altre Rey. E entra ab gran alegre al regne de Murcia, per mar, e per terra: e per ço tench la mar, que les sues hosts fossen bastades de viandes, e axi fo ordonat: e axi que ell pres lo castell, e la vila Dalacant, e Elx, e tots los altres llochs que dauant vos he nomenats, qui son entre lo regne de Valencia, e de Murcia, e posa son setge sobre la ciutat de Murcia, qui es ciutat molt noble, e honrrada, e molt fort, e mills murada que ciutat que sia gayre al mon. E tantost com fo dauant la dita ciutat ell ordona son setge en tal manera, que de neguna part no hi podia nul hom entrar. Q ueus en faria moltes noues? quel setge dura tant, que la ciutat vench abell a partit dels Sarrahins quil retere la dita ciutat, ço es saber, la meytat: e laltra meytat se retengueren a llur ops sota la sua senyoria, si que sen passa vn carrer per mig de la ciutat, qui es hu dels bells carrers qui sia en neguna ciutat del mon, quel dit carrer es gran, e ample, e comença del lloch en ques fa lo mercat, qui es dauant los Preycadors, e dura entro la esgleya major de madona sancta Maria. E en aquell carrer es la Pelleria, e los cambis, e la Draperia, e daltres officis molts. Empero com aquesta ciutat fo axi partida, lo dit Senyor Rey la pobla de les sues gents, e a pochs de dies los Sarrahins vaeren que entre ells, e els Chrestians no podia hauer bona companya en la dita ciutat. E axi demanaren, e soplegaren al dit senyor Rey, que li plagues, que prengues la llur part de la ciutat, e la poblas de qui ell tengues

Capi. 135. fol. 110.

Lo Rey en Iacme fol. 111. capi. 142.

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

gues per be: e quels donas vn raual, en que ells se pogueſſen murar, e eſtar ſegurs. E lo dit ſenyor Rey ab plaer quen hach, obehi les llurs paraules, e pregaries, e donals vn raual de fora la ciutat, que ells muraren: e ha nom la Rexacha: e aqui ells se mudaren. E axi la dita ciutat de Murcia fo preſa per lo ſenyor Rey en Iacme Darago en lany que hom comptaua M.CC.XXXVIII.

Lo Rey en Iacme fol. 112. capi. 147.

Murcia fonch preſa lany. 1238.

CAPITOL XVII. COM FON POblada Murcia de Cathalans, e com lo ſenyor Rey en Iacme delliura tota la ſua part al Rey de Caſtella ſon gendre, e tornat en Valencia feu fer cort, e procurador, e vicari general del regne de Arago, e Valencia al Infant en Pere, e al Infant en Iacme de Mallorques.

COM la dita ciutat hach preſa, e poblada tota de Cathalans, e axi mateix Oriola, e Elx, e Guardamar, e Alacant, e Carthagenia, e los altres llochs: ſi que ſiats certs, que tots aquells qui en la dita ciutat de Murcia, o els dauant dits llochs ſon poblats, ſon vers Cathalans, e parlen del bell Cathalaneſch del mon, e ſon tots bons homẽs darmes, e de tots feyts. E pot hom be dir, que aquell es dels gracioſos regnes del mon: q̃ en veritat vos dich, quentre tot lo mon, yo, ne altre no pot ſaber, que dues prouincies ſien millors, ne pus gracioſes de totes coſes, com es lo regne de Valencia, e lo regne de Murcia. E com lo dit ſenyor Rey hach la ciutat de Murcia poblada, e los altres llochs, ell lliura tota la ſua part al Rey de Caſtella ſon gendre: perço que de tot en ſemps ſe pogues ajudar, e que los huns ajudaſſen als altres. E aſenyaladament lliura a ſon gendre Linfant don Manuel Elx, e la vall Delda, e de Nouelda, e Aſp, e Petrer. E lo ſenyor Rey don Alfonſo de Caſtella feu axi mateix lo dit Infant don Manuel Adelantat de tota la ſua part, e axi les terres ſa judaren, es deffenſarẽ dels Moros los vns ab los altres. Empero ab aqueſta conuinença lliura lo dit ſenyor Rey en Iacme Darago la ſua part del regne de Murcia a ſon gendre lo Rey don Alfonſo de Caſtella, e a ſon gendre Linfant don Manuel, que tota hora, que ell ho volgues cobrar, q̃ li ho reteſſen: e axi li ho prometeren, e daço faerẽ bones cartes. Si q̃ per aqueſta raho la caſa de Arago ha recobrats los dits llochs, e foren

Murcia poblada de Cathalans.

Lo Rey en Iacme cap. 152. fol. 114.

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

e foren cobrats segons que auant vos dire, com lloch,e temps sera. E com lo damunt dit senyor Rey Darago hach tots los damunt dits llochs ordonats,e poblats, e stablits,e lliurats als damunt dits senyors sos gendres,ell sen torna al regne de Valencia,e ala ciutat de Valencia ell mana ses corts ajustar: e ajustaren si molt gran gents. E en la dita cort foren sos fills, que ab gran plaer estegren, ab lo senyor Rey llur pare,e ab tots los richs homens,e Barons,e Prelats,e cauallers,e ciutadans,e homens de viles:e la festa fo molt gran, qui per totes les gents se feu en la dita ciutat.E no era marauella,que tantes de gracies los hauia Deus feytes atuyt,que molt se deuien alegrar en Deus,e lo senyor Rey,e els senyors Infants. E en aquella cort ordona lo senyor Rey, que fos procurador,e vicari general lo senyor Infant en Pere del regne Darago, e del regne de Valencia,e de tota Cathalunya entro al coll de Paniças.E axi mateix feu vicari,e procurador general Linfant en Iacme del regne de Mallorques,e de Manorques,e de Yuiça,e del Comptat de Rosello,e de Cõflent,e de Cerdanya,e de Muntpesller, perço que cascu dells vixquessen axi com a senyors ab les Regines llurs mullers,e ab los Infants,e Infantes llurs:e que les terres ne fossen mills regides,e gouernades,e que ell en sa vida vaes,e conegues lo bon seny, e el bon recapte,e lo bon regiment de cascu:com siats certs, que james no pot hom conexer nul hom, de qual condicio sia, entro que hom li dona poder. E tantost com ala persona sia donat poder, quisuulla sia,hom,o dona,tantost podets conexer lo seu recapte. Perque lo dit senyor volch aço ordonar,e complir.E axi mateix,que ell pogues hauer repos, anant, e visitant tots sos regnes,e les altres terres. E axi la cort ab aquesta ordonacio se parti, de que totes les gents foren molt pagades:e cascuns anaren per llurs affers.E lo dit senyor Rey ana vesi tant totes ses terres ab gran goig, e ab gran alegre: e lla hon sabia que eren les Regines nores sues, e sos nets anauals visitant, e graciant, e feya gran festa ab elles,e ab ells.

Verificabo lo Rey en Iacme cap. 75.fol 135.

CAPITOL XUIII. COM LO SENYOR Infant en Pere hach feyts cauallers los nobles en Roger de Luria, e en Corral Llança,e dona per muller la germana den Corral Llança a en Roger de Luria.

E lo

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

LO dit senyor Infant en Pere hauia en casa sua dos fills de cauallers, qui eren venguts ab madona la Regina Costança muller sua: e la hu hauia nom en Roger de Luria, qui era donrrat llinatge, e de senyors de senyera: e sa mare hauia nom madona Bella, qui nodri la dita Regina Costança, e ab ella vench en Cathalunya: e era molt sauia dona, e bona, e honesta. E nos parti nul temps mentre fo viua de madona la Regina. E axi mateix lo fill que hauia per nom Roger de Luria, nos parti della, ans se nodri en la cort: axi q̄ era molt fadri com vench en Cathalunya. E la Baronia sua era en Calabria, que son XXIIII. castells a huntinent: e al cap de la dita Baronia ha nom Loria. E lo dit Roger de Luria ja en aquest temps fo crexcut, e fo gran, e alt: e feya se molt amar al senyor Infant, e a madona la Regina, e a tots cells de la cort. E axi mateix vench ab madona la Regina vn altre honrrat fadri, qui era fill de Compte, e era parent de madona la Regina, e hauia nom en Corral Llança, e vna sua germananeta nina, e fadrina, que era nodrida ab la dita madona la Regina. E aquest en Corral Llança exi hu dels bells homens del mon, e mills parlant, e pus saui. Si que en aquell temps se deya, quel pus bell Cathalanesch del mon era dell, e del dit en Roger de Luria. E no era marauella, que ell axi com dauant vos he dit vengren molt fadrins en Cathalunya, e nudrirense de cascun lloch de Cathalunya, e del regne de Valencia, tot ço que bo, ne bell parlar los paria ells aprengueren. E axi cascu dells fo lo pus perfet Cathala que negun altre, e ab pus bell Cathalanesch. E lo dit senyor Infant en Pere feu caualler cascu dells, e dona per muller la dōzella germana den Corral Llança al dit en Roger de Luria, la qual exi molt bona dona, e sauia, e honesta, e de bona vida. E de la dita dona sobreuixque a ell, e a ella vn fill per nom Roger, qui fora stat hom de grā affer, si hagues vixcut llonch de tēps: mas joue de xxij. anys mori. Empero dell parlarem auant, q̄ cōuendra affer, q̄ daquell temps que vixque feu tals affers, que raho es quen dejam parlar, com lloch e tēps sera. E axi mateix naixqueren tres filles, qui tōtes foren bones dones: que la major fo muller del noble don Iacme de Xirica, nebot del senyor Rey en Pere: qui fo dels millors Barons, e dels pus hōrrats de Spanya, e per pare, e per mare: e fo molt bona persona.

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

sona. E laltra muller del noble en Not de Moncada. E laltra fo muller del Compte de Sancto sobrino, qui es en Principat. E aquella dona germana den Corral Llança com hach hauts los dits infants, mori: de que fo gran tala, per la sua bonesa, e per sos infants, que romangren tots pochs. E de puix lo dit noble en Roger de Luria pres per muller la filla den Berenguer Dentença, qui es del pus honrrat casal de richs homens qui sia en Arago, ne en Cathalunya: e daquesta dona hach que hi sobreuixqueren dós fills, e vna filla. E axi lexar vos he a parlar del dit noble en Roger de Luria, com auant ne parlarem: que ell fo aquell, e tal quels seus feyts aportaran raho que yo que deja parlar dell: que dir pot hom que hanch no fo nul hom, qui fill de Rey no fos, aqui Deus faes tantes de gracies, ne honrras son senyor en totes coses qui comanades li fossen, com ell feu.

CAPITOL XIX. COM APRES DE hauer captada, e impetrada attẽcio dels lectors, perço com fora lloch parle, recompta la gran batalla que hach lo noble en Corral Llança ab quatre galees, contra X. galees del Rey de Marrochos.

Ex professo truncat orationem.

ETORNARE vn poch a parlar de son cunyat en Corral Llança dun bell feyt qui per la gracia de Deus, e del senyor Rey en Pere Darago li esdeuench. Veritat es quel senyor Rey en Pere per auant, mas ara vos ho vull dir, e comptar, que aytant se val com faria a auant: e fa ho fer perço car me soue la materia daquests dos richs homẽs, q̃ mills ha lloch ara de parlar daquest feyt, quel dit noble en Corral Llança feu, que no hauria auant: que de tots feyts, pus hom ne diga veritat, en qual lloch se vulla del libre ne pot hom parlar. Car en lloch nauria a parlar per ventura, quen torbaria la mia materia: e majormẽt que no sia historia llonga, e axi cascuns prech quem perdonen, si en aquest lloch, ne en altre troben quels diga coses que sien dites abans de temps, q̃ dir nos degacessen. Empero si a mi ho demanen yols respõdria raho quells men tendrien per escusat, empero hon se vullen sien meses les rahons que daço vos fas, tot segur q̃ tot es veritat axi com ho trobarets per escrit, é no hi metats dupte nẽgu. Donchs vull vos dir la gracia que Deus feu

a aquest

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

a aqueſt rich hom en Corral Llança. Lo ſenyor Rey Darago deu to ſtemps hauer trahut del Rey de Granada, e del Rey de Trimiſe, e del Rey de Tunis. e perço cõ hauia molt de temps quel trahut no hauien trames al ſenyor Rey Darago, ell feu armar en Valẽcia quatre galees, e feu capita lo dit noble en Corral Llança. Si que ana al port de Tunis, e a Bugia, e per tota la coſtera barrejant, e affegant tots los ports. Si q̃ vench en la mar del Rey de Trimiſe en vna Illa qui ha nom Alabiba, e en aquell lloch ell vench per lleuar aygua: e axi com ell vench en aq̃ll lloch per laygua a lleuar, X. galees de Sarrahins qui eren del Rey de Marrochos armades vengueren en aq̃ll lloch axi mateix per lleuar aygua. E aqueſtes X. galees de Sarrahins eren mills armades, e de millors gents de Sarrahins q̃ james foſſen armades, e hauien ya feyt gran dany a lenys que hauien preſos de Chreſtians, e tenien molts catius en les galees, de que era gran peccat. E com les galees den Corral Llança veren venir les deu galees, exiren dela poſta: e los Sarrahins quils vaerẽ que ya nauien hauda llengua, cridaren en llur Sarrahineſch, aur, aur, e molt vigoroſament vengueren en vers les galees den Corral Llança. E les galees den Corral Llança eſtegueren en roda, e aplegaren ſe totes quatre enſemps, e hagueren llur conſell. E lo dit en Corral Lança los dix, voſaltres ſenyors ſabets que la gracia de Deus es ab lo ſenyor Rey Darago, e ab tots ſos ſotſmeſos: e ſabets quantes victories ha hahudes de ſobre Sarrahins, ben podets ſaber quel ſenyor Rey Darago es preſent ab nos en eſtes galees, que veus aqui lo ſeu eſtandart qui repreſenta la ſua perſona, e axi quell ſia ab vos, la gracia de Deus, e ell nos ajudara, en dara victoria. E ſeria gran vergonya del dit ſenyor, e de la ciutat de Valencia don ſom tuyt, que per aqueſts cans giraſſem la cara, ço que hanch nul hom del ſenyor Rey Darago no feu. Per q̃ yo prech a tuyt queus membre lo poder de Deus, e de madona ſancta Maria, e ala ſancta fe catholica, e la honor del ſenyor Rey, e de la dita ciutat de Valencia, e de tot lo Regne: e que vigoroſament, axi com eſtam affranellades totes quatre galees, q̃ firam: q̃ huy en aqueſt dia façam tant, que toſtemps parlen de nos. E ſegurament que nos los vencrem, e ſerem toſtemps benenants: empero tuyt vets que tant hauem del auantaje que a noſtre ſaul nos en podem anar, que ſi nos volem nons poden forçar de la batalla: e axi caſcuns digats ço qui millor vos en parega, mas de mi jaus he dit mon enteniment.

C Encara

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

Encara vs dich,eus prech,e eus requir de part del dit ſenyor Rey Darago,e de la ciutat de Valencia, que firam: e tuyt començaren a cridar firam firam, q̄ tots ſeran noſtres. E ſobre aço armarenſe molt be,e los Sarrahins faeren atre tal:e com foren armats de caſcuna de les parts, en Corral Llança ab vna bella bogatirada anaſſen en vers ells. Si que hi hach Sarrahins qui digueren a llur capita,que les galees venien a ell, perço ques reteſſen a ell: e gran res dels Sarrahins eren de aqueſta opinio,perço com en les galees dels Sarrahins hauia molt bō caualler Sarrahi, e nos penſauen quels Chreſtians foſſen tan folls que ab ells ſe volgueſſen combatre. Mas Lalmirall dels Sarrahins era ſaui hom de mar, e era eſtat en molts feyts de armes,e hauia prouats los Cathalans qui eren: e comença a menar lo cap,e dix: Barons foll penſament hauets voſaltres, no conexets les gents del Rey Darago axi com yols conech: ara ſiats certs q̄ ells ſe tenen molt be,e ſauiament a cōbatre ab nos,e venen axi acordats de morir, q̄ guay lo fill de la mare quils eſperara: per que axi com ells venen acordats de hauer victoria, o morir, queus metats el cor axi mateix,que huy ſera lo dia que ſi be nous eſforçats q̄ ſerets tuyt morts, e catius: e plagues a Deus q̄ yols fos luny C.milles,mas pus axi es-jom coman a Deus,e a Mahumet. E ab aytāt feu tocar les trompetes, e les nacres, e ab grans crits començaren a fer vna baxa ma molt vigoros. E les quatre galees tot bellament, e menys de crits,e de paraules,e de tabuſcol negu,van ferir el mig de les deu galees, e aqui la batalla fo molt greu,e aſpre: e dura del mati entro hora de veſpres,q̄ hanch negu no hach cor de menjar,ne de beure. Mas noſtre ſenyor ver Deus,e la ſua beneyta mare de qui venen totes gracies, e la bona vētura del ſenyor Rey Darago,dona als noſtres victoria,en tal manera que totes les X. galees foren desbaratades, e los homens morts e preſos(beneyt ſia aquell ſenyor quiu feu) e cō haguerē vençuda la batalla,e totes les galees desbaratades e preſes, delliurarē los chreſtians catius que hi trobaren:e a caſcu donaren aytant bona part daço que Deus los hauia donat a guanyar,com a negu que hi fos. E axi ab gran honor, e ab gran victoria tornarenſe a Valencia ab las galees que hi amenauen, e ab molts catius Sarrahins qui ſeren amagats de ſota cuberta,de les quals tengueren en tant.

CAPI-

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

Reys Darago. Fol.xviij.

CAPITOL XX. RECOMPTA LES grans merces quel senyor Rey feu ales mullers dels Chrestians que moriren en la batalla damunt dita, e com los bons senyors fan bons vassalls, e quanta de major gracia sia esser sotsmesos al casal de Arago, que a qualseuol altre senyor.

LO senyor Rey feu los gracia, q̄ tot quant hauien guanyat que fos llur, que non volgue quinta, ne res: e volch que les mullers, e les filles de aquells Chrestians qui en la batalla morirē, hagueſſen axi bona part del guany, com aquells qui ne escaparē, de que ne foren tuyt molt alegres, e pagats: q̄ tant ho tengueren tuyt en be, que a tot hom dobla lo cor de be affer. E mostraren ho per auant, en los grans feyts, e batalles q̄ per auāt entēdrets: car cert siats quels bons senyors ajuden molt affer llurs vassalls bons, sobre tots senyors ho han aquells del casal Darago: q̄ nous dire que sien senyors de llurs vassalls, que enans son llurs companyons. Que qui be pensa los altres Reys del mon com estan cars, e crus a llurs vassalls, es pensa hom los senyors del casal Darago quātes gracies fan a llurs sotsmesos, la terra deurien besar quells calciguen. E si me demanen, en Muntaner quines gracies conexets vos que fan los senyors del casal Darago mes a llurs sotsmesos, que altres? jous ho dire. La primera gracia es, que tenen los richs homens, Prelats, cauallers, e ciutadans, e homens de viles, e de mases mills en veritat, e en dretura, que neguns altres senyors del mon: encara que cascu se pot fer major rich hom que no es, que no ha paor que contra raho, e justicia li sia neguna res demanat, ne lleuat: ço que no es axi dels altres senyors del mon, perque les gents de Cathalunya, e de Arago viuen pus alts de cor, com se veuen poblats axi a llur guisa: e nul hom no pot esser bo darmes, sino es alt de cor. E axi mateix encara han ab ells aquest auantaje, que cascu pot parlar ab ells aytant com se meta en cor qui parlar hi vulla, e aytantes hores ells escoltarā graciosament, e pus gracioſa li respondran. E de altra part si vn rich hom, o caualler, o hom de vila, qui honrrat sia, vol maridar sa filla, e requer a ells que li facen honor, que hi yran, e li faran honor a la esgleya, o lla hon los placia. E ay tal mateix se fan si negu mor, o de negu volen fer eniuersari que axi hi van, com farien a llurs

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

contirals, e daço non façats compte de altres senyors del mon. Item part aço, ales grans festes, que faran cōuit a tota bona gent, e menjaran en presencia de tots: e lla hon tots aquells qui hauran cōuidats menjaran, ço que altres senyors del mon no fan. E de altra part que si rich hom, caualler, Prelat, ciutada, ne hom de vila, pajes, ne altre natural llur los tramet fruyta, o vi, ne altres coses, que sens dupta ho menjaran: encara pendran en llurs castells, viles, o llochs, alqueries llurs conuits, e menjarā de tot ço quels facen apparellar, e durmiran en les cambres quels hauran endreçades. E de altra part que caualquen tots dies per les ciutats, o viles, e llochs, es mostren a llurs pobles: e si vn hom, o fembra pobre los crida, que tiraran la regna, els oyran, els daran tantost consell a llur necessitat. Queus dire? Que tant son bons homēs, e gracioſos a tots llurs sotsmesos que llonga cosa seria de escriure: e perço los llurs sotsmesos son enflamats de llur amor, que no temen mort per exalçar llur honor, e senyoria, ans en res no guarden pont ne palancha, ne temen a sofferir fret, ne calor, ne nul perill: per que Deus creix, e millora en tots feyts els llurs pobles, els dona victoria, e fara daqui auant, si a Deus plau, sobre tots llurs enamichs. Ara llexare a parlar desta materia, e tornare a parlar del senyor Rey Darago, e de sos bons fills.

CAPITOL XXI. COM LO REY EN Iacme Darago hach carta del Papa que anas al concili quis tench a Lleo del Royne, e com lo Rey Nanfos de Castella son gendre li enuia a dir que volia anar al concili, e passar per la sua terra.

Fōch lo Papa Gregori X.

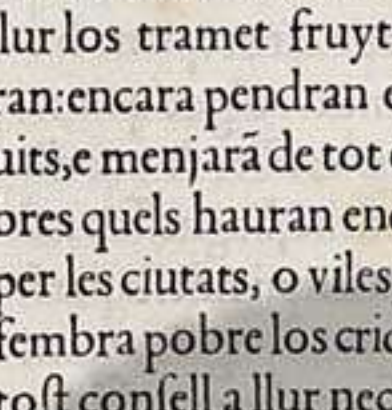

OM lo dit senyor Rey en Iacme hach axi molt de temps sejornat per ses terres, e lo senyor Infant en Pere atre tal, e lo senyor Infant en Iacme, vengren missatges al senyor Rey Darago, quel Pare sanct faria concili general a Lleo del Royne, e q̄ pregaua, e requeria tots los Reys de Chrestians del mon que hi fossen ells, o llurs procuradors. Don lo senyor Rey se aparella danar, e en axi com ell tractaua que hi anas com pus honrradament poria, missatgers le vengren del Senyor Rey Nanfos de Castella gendre seu, que ell volia anar al dit concili,

Tracta ho lo Rey en Iacme cap. 61. e 62. fol. 183.

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

concili,e volia paſſar per la ſua terra ab la Regina,e ab gran res de ſos Infants:e que aſenyaladament per dues rahons volia paſſar per la ſua terra. La primera que ell, e la Regina, e ſos fills hauien gran deſig de vaer ell,e els Infants. E laltra perço com ell anaua al dit cõcili per tant grans affers, que volia hauer ſobre aquells ſon cõſell,axi com de pare: e del ſenyor Infant en Pere, e del ſenyor Infant en Iacme, axi com de frares.E lo dit ſenyor Rey,e los dits ſenyors Infants hagrẽ gran plaer daqueſt feyt,e tantoſt ab los miſſatges del Rey de Caſtella ells ni trameteren de gran valor:e trameteren li a dir, que molt eren pagats de llur venguda,e que penſas de pendre tota la llur terra, a ſon ſeruey axi com la ſua propria. E que aqueſts miſſatges quels faes aſaber certament per qual part volria entrar en llur terra, e lo dia que hi vendria.

CAPITOL XXII. COM LO REY Nanſos de Caſtella trameté a dir al ſenyor Rey en Iacme que volia entrar per Valencia:e en quin temps.

EAXI los miſſatges del Rey de Caſtella ſen tornaren,e lo ſenyor Rey, e los ſenyors Infants faeren molts dons als dits miſſatges qui aqueſt nouell los hauien aportat:axi que ſen tornaren molt alegres, e pagats en Caſtella, enſemps ab los miſſatges del ſenyor Rey Darago q̃ ell trametia, e els ſenyors Infants. E axi los dits miſſatges foren be reebuts per lo Rey de Caſtella, e per la Regina, e per Linfant en Ferrando, e per Linfant en Sanxo, e per tots los altres: e majorment com oyren la llur miſſatgeria, e oyren les llaors quels llurs miſſatges ne deyen. E axi mateix ells donaren molts richs dons als miſſatges del ſenyor Rey Darago,e trameterẽ a fer gracies al ſenyor Rey Darago, e als Infants de llur proferta: els trameteren a dir que volien entrar per lo regne de Valencia, e digueren los lo temps. E lo dit ſenyor Rey Darago, e los Infants hagueren ne gran plaer, e penſaren de ordonar lla hon començar deuien dentrar en llur terra, entro a Muntpeſſler, e les viandes,e tot ço q̃ ops haurien:en tal manera ho endreçaren, q̃ james negu ſenyor no fo tant baſt ab totes ſes companyes, com ells foren. E q̃ del dia quell ſeria entrat en llur terra,entro que fos fora de Munt-

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

pesller,que no despenes res lo Rey de Castella del seu, ne persona que aqui fos ab ell: e axi se cōpli tant abundantment com dauant hauets oyt,quel fo feyt laltra vegada,com estech en lo regne de Valencia. Si quel Rey de Castella,e encara aquells qui ab ell eren,e la Regina,e los Infants se marauellaren com ho poch bastar, ne la terra de Cathalunya com ho poch sofferir: quells nos podien pensar q̄ per res la terra del senyor Rey Darago fos tant grassa, ne ab tanta de bondança, segons que per auant entendrets.

CAPITOL XXIII. COM LO SENYOR Rey en Iacme pensa de apparellar se per anar al concili, e les festes que va ser al Rey de Castella quant vench a la sua terra per passar al concili.

ARA llexarem aço,que be mi sabre tornar,e parlarem del senyor Rey Darago. Com lo senyor Rey Darago, e els Infants hagren ordonades totes aquestes coses,ell pensa cō al dit concili pogues, anar honrradament. E majorment q̄ li trametessen a dir Cardenals, e altres qui eren del consell del Papa, quen partida lo concili aq̄ll se era ordonat per lo Pare sanct per gran desig que hauia de vaer lo senyor Rey Darago,e la gloria que ell podia hauer quel vaes ab tals dos gendres Reyes,com era lo Rey de França, e el Rey de Castella, e les sues filles Regines, e els nets: e com lo Papa se volia delitar a vaer aquella obra que Deus hauia feyta al neximēt del dit senyor Rey Darago, e volia vaer la bona fi en que venia: e axi mateix que hach consell,quell tenia lo pus saui senyor del mon,e lo millor darmes,e de tots feyts e axi q̄ ordonas ab tota la Chrestiādat passatge sobre los infels. E cō ell hach ordonada la sua anada,pensa dexir al Rey de Castella,e vengueren sen al regne de Valēcia,e volguerē saber les viandes cō eren ordonades. E axi fo los ho tot mostrat,e tot fo axi be ordonat,e cōplit,q̄ no hi hach mester milloramēt e axi lo senyor Rey,e els senyors Infants acostaren se lla hon lo Rey de Castella deuia entrar. E com lo Rey de Castella,e la Regina,e los Infants llurs saberen quel dit senyor Rey,e els Infants eren aparellats quels reebessen ab gran honor, cuytarense de venir: e com foren al entrar de la terra del senyor Rey Darago,lo dit senyor Rey, e els Infants los foren aqui,e reeberen los ab gran

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

ab gran deport, e ab gran alegre, e ab grans professons,e jochs que en cascū lloch los feyen les gēts del senyor Rey Darago. E de puix q̄ foren entrats en la terra del senyor Rey Darago, estegren XII. jorns abans que fossen en la ciutat de Valencia, e com foren enla ciutat nul hom no poria escriure los jochs,e els alegres,taules redones,taules juntes de reylo de cauallers, saluatges, borns, anar ab armes, e galees, e lenys armats quels homens de mar feyen anar per la rambla ab carretes,batalles de toronjes, e encortinaments. Si q̄ tant foren los jochs que hauien a passar, q̄ com foren ala sgleya de sent Vicent, hon auallaren per fer reuerēcia com entraren, que nuyt escura fo ans que fossen al Reyal,hon lo senyor Rey mana que hi posas lo Rey de Castella,e la Regina,e los Infants posarē cascu en hōrrades posades. Queus direm? Quinze dies tots entegres dura la festa en Valencia,que banch menestral,ne altre no hi feu obra: ans tots dies refrescauen los jochs,e les dāces,e els balls. E les racions q̄l dit senyor rey Darago feya donar ales gents del Rey de Castella, seria vna marauella de oyr. Queus dire? q̄ qui cōptar vos ho volria tot, seria cosa que allongaria la mia materia,e vendria tart al meu proposit. Mas finalment vos dich que partent de Valēcia anarē tuyt a madona sancta Maria del Puig de Moruedre,e de Moruedre a Borriana,e puix a Castello,puix a Cabanyes: e de Cabanyes ales Coues,e de les Coues a sent Matheu: e puix a Villdecona, e puix ala ciutat de Tortosa: e aqui los fo feyta festa, tot axi com en la ciutat de Valencia,e aturaren hi VI. jorns. E puix de Tortosa al coll de Balaguer, e passaren per sent Iordi que encara llauors no hi era la pobla de la font del Perallo. E puix del coll de Balaguer a Cambrils,e puix ala ciutat de Tarragona. E axi mateix fo infanitat de dir la honor quils fo feyta, que Larchebisbe de Tarragona, ab deu Bisbes de sa prouinça, qui son tots de la senyoria del Senyor Rey Darago, ab molts Abats, e Priors, e ab gran quantitat de gent de religio, e de altres clergues, professo feyta cantant, e lloant Deus los receberen, e estegren en la ciutat de Tarragona VIII. jorns. E apres de Tarragona anaren a Sarbos, puix a Vilafranca qui es vna noble vila, e bona, e hon los fo feyta aytanta donor com en vna ciutat, e stegren hi dos jorns. E puix de Vilafranca anaren sen a senct Climent, puix de senct Climent a Barcelona. E nom cal escriure, que pensar podets com hi foren reebuts, q̄ molt fort seria de

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

recomptar. Mas axi com Barcelona es la pus noble ciutat, e la millor quel senyor Rey Darago haja, pensar vos podets la festa quina fo, e passa axi cō de totes les altres ciutats, e aqui estegren X. dies: e de Barcelona anaren a Granyoles, e de Ganyoles a Hostalrich, e Dostalrich ala ciutat de Gerona: e aqui si los fo feyta festa nō cal parlar, q̄ sol los ciutadans de Gerona, menys dels cauallers, qui son molts en aq̄lla encōtrada, hi feren tant, q̄ tot hom ne faeren marauellar a Gerona, e estegren hi quatre jorns. E apres partent de Gerona anarē a Basquera, e a Pontons: e puix lo Rey, e la Regina ensemps vengren ab tots aluergar a Peralada: e aço se yo, perço com yo era fadri, e lo dit senyor Rey de Castella, e la Regina jagren aquella nuyt en la cambra del alberch de mon pare: hon ya vos he comptat, quel damunt dit senyor Rey en Iacme Darago hauia posat. Si que perço com lo Rey de Castella, e la Regina foren ensemps aquella nuyt, feu hom VII. portals en lalberch den Bernad Rosinyoll, quis tenia ab la casa de mon pare, hon lo Rey passa ala cambra de la Regina. E axi per vista, no per als, vos puch yo aço dir per cert: e estegren a Peralada dos jorns, quen Dalmau de Rochabara senyor de Peralada hach soplecat al Senyor rey Darago, que li plagues, q̄ vn jorn lo pogues cōuidar a Peralada, e lo senyor Rey ab prechs dell, perço com lo amaua molt, dix li que ell no llexaria que vn jorn nols faes llurs ops a Peralada: e laltre jorn que de gracia special lo hi atorgaua. Dela qual cosa en Dalmau li feu moltes gracies: e dech ho fer, que aquest fo vn plaer que hanch lo senyor Rey no volch atorgar a rich hom, ne a Prelat qui fos en Cathalunya, saluant a ell: perque fo cosa quen Dalmau li grahi molt. E apres que agren estat dos jorns a Peralada ab gran goig, e ab gran alegre, anarē se a la Ionquera, e de la Ionquera al Velo, e del Velo al Mas, qui es bell lloch, qui era del Tēple: e del Mas entrarēsen a Perpenya, e nom demanets la festa gran que aqui fo, e dura VIII. jorns. E puix apres anarense a Salses, e de Salses a Vilafranca, e de Vilafranca a Narbona. E don Amalrich de Narbona feu los molta de honor, e de plaer, perço com ell, e lo senyor Infant en Iacme Darago hauien dues germanas per mullers, filles del Compte de Foix, e estegren dos jorns a Narbona. E puix anaren a Beses, e de Beses a Sentiberi, e de Sentiberi a Lopia, e de Lopia a Muntpesller. Mas los jochs, e els alegres qui forē feyts a Muntpesller passaren tots altres feyts. E aqui estegren

C4. 2 fo. 3.

quinze

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Està reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

quinze jorns,e daqui trameteren llurs missatges al Papa,e aqui hagren resposta. E com hagren hauda resposta,e hagren endreçat llur cami dentrar per la terra del Rey de França, partirense de Muntpesller, e daqui auant parlare de la materia, perque aquest libre se fa, ço es asaber,de la honor,e de la gracia que Deus ha feyta,e fa al casal Darago. E perço com yo entench, q̄ aquesta materia sia tal,que torna a gran honor ala casa Darago,e de ses gents,yous en fare mencio,e nous pensets,que sia poch ço q̄ costa al senyor Rey Darago, e a sos fills aquest feyt: ans vos promet que monta a tant, que tota Castella nou poria pagar de quatre anys. Perque vosaltres qui oyrets aquest libre,qui no sabets lo poder qual es del senyor Rey Darago:pensats qual es? quen veritat fort cosa seria,quel Rey de França hi pogues bastar. E com hi bastas lo seu thresor, no li bastaria lo cor,queu faes,que per desfeyt se tendria. E lo senyor Rey Darago fo daquest feyt pus alegre a totes hores, que no fora, si aytant com ell despenia li vingues en do, o en seruey del Papa, o daltres gents:e axi Deus basta a bon cor, perque Deus lo basta,el honrra en tots feyts dela sua vida. Ara lexarem anar lo Rey de Castella, qui sen es anat al concili, e parlarem del senyor Rey Darago.

CAPITOL XXIIII. COM LO SENYOR Rey en Iacme se parti al concili,e com fo rebut de tots aquells qui sen eren justats en dit concili: e com reebe del Papa,e Cardenals,e Reyes mes de honor que no feu negun Rey qui en lo concili fos vengut.

APRES quinze jorns quel Rey de Castella fo partit de Muntpesller, ana lo senyor Rey Darago al dit concili: e cō entra per la ciutat de Lleo del Royne, com hi fo reebut, fo gran cosa: que no hi romas Rey,Compte, ne Baro, ne Cardenals, Archebisbes, Bisbes, e Abats, e Priors que nol exissen a reebre: e lo Rey de Castella, e sos fills li exiren vn jorn abans que tots los altres. E com foren deuant lo Papa,exi fora de la sua cambra,e besal tres vegades en la boca,e dix li: fill,e gran fauoner,e defenedor de la sancta sgleya, beneyt siats vos,e vos siats lo be vengut. E lo Rey volch li besar la ma,mas no ho soffe-

Llig lo rey en Iacme del ca. 24. tro al cap. 57. folio. 126.

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

ri lo Papa. E tantoſt conuidal ell, e les ſues gents a lendema, ço que no hauia feyt a negu Rey qui hi fos vengut. Si quel dit ſenyor Rey reebe mes donor, e de dons, e de gracies en aquell concili per lo Pare ſanct, e per los Cardenals, e per los Reys que hi eren, q̄ no feu negun Rey, qui en lo concili fos vengut. E axi lo dit concili comença, com lo dit ſenyor Rey Darago hi fo. Mas daço qui ſi tracta, e ſi feu, no vull yo parlar, que no pertany ala materia daqueſt libre: ſaluant quel dit ſenyor Rey Darago hi acaba, e hi endreça tot ço que de boca hi demanaua: en tal manera, que alegre, e pagat hi eſtech: e ab gran alegre ſen torna en ſa terra ſa, e alegre, e ab molt de plaer. Mas el Rey de Caſtella vos ſe aytant dir, que hi era anat: perço com cuydaua eſſer emperador Deſpanya, qui hanch res no hi poch acabar: ans ſen hach a tornar en ſos regnes, e al tornar que ſen feu en Caſtella, axi mateix lo dit ſenyor Rey Darago li feu la meſſio, tot aytant, com ana per ſa terra molt mills, e ab major abundancia, que no hauia feyt al venir: mas no torna per aquelles parts, que era entrat, ans ſe torna per Lleyda, e per Arago. E axi ſeria molt llonch deſcriure les honors q̄ li foren feytes, e axi ell ſen torna en Caſtella, ab la Regina, e ab ſos Infants, hon hagrē gran plaer, e gran goig los ſeus ſotſmeſos, com lo hagren cobrat. E de aqui auant llexare lo Rey de Caſtella, qui es en ſa terra, ab la Regina, e ab ſos Infants: e tornare al ſenyor Rey en Iacme Darago.

CAPITOL XXV. COM APRES DE

eſſer vengut del concili, e veſitades les ſues terres, volch vaer lo regimene que ſos fills hauien feyt, de que ſo molt pagat, e feu jurar al Infant en Pere per Rey Darago, e Valencia: e al Infant en Iacme de Mallorques, e Manorques.

COM lo ſenyor Rey en Iacme hach acompanyat lo dit Rey de Caſtella, entro fos fora de ſon regne, e lo dit Rey de Caſtella, e ſos Infants ſe foren agraciats del ſenyor Rey Darago, e la Regina de Caſtella axi mateix, e ell los hach donada axi com a pare ſa benedictio, ana veſitar tots ſos regnes, e ſes terres, en manera de pendre comiat: perço com lo romanent de ſa vida volia finar a honor de Deus, e a exalçar

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

exalçar la Sancta fe catholica: axi com hauia feyt en ſon jouent, e ab cor, e ab ſeny ana en lo regne de Valencia, que anas ſobre lo regne de Granada: en tal manera ql nom de Deus, e de madona ſancta Maria hi fos lloat, e beneyt. E com ell hach veſitades totes les ſues terres, demana, e vac lo regiment bo de ſos fills, que feyen, ne hauien feyt: de que fo molt alegre, e pagat, e lloa, e beney Deus, com tant bons fills li hauia donats. E mana fer corts en Arago, e en çaragoça, e aqui foren juſtats Barons, e maynades, e Prelats, e cauallers, e ciutadans, e homens de Viles. E quant la cort fo ajuſtada, el ſenyor Rey los Preyca, els dix moltes bones paraules, e rahons: e volch que juraſſen lo ſenyor Infant en Pere per Rey Darago, e per ſenyor: e ala ſenyora Regina Coſtança muller ſua (de quius he ja parlat) per Regina. E axi com ell ho mana lo juraren tuyt ab gran alegre, e ab grā plaer. E ſi en la dita cort hach joya, ne feſta, nous ho cal dir, q̄ caſcūs vos ho podets penſar. E com lo Senyor Infant en Pere fo jurat, e madona la Regina, vengren tuyt en Valencia, e axi mateix feu aqui corts, e ſemblantment juraren lo, que fos Rey de Valēcia, e la Regina atre tal. E puix anaren ſen a Barcelona. E axi mateix lo Rey mana corts a Barcelona, e feu jurar lo ſenyor Rey en Pere Compte de Barcelona: e ſenyor de tota Cathalunya, e axi mateix madona la Regina per compteſa. E feyt tot aço areta, e feu Rey de Mallorques, e de Manorques, e Diuiça lo ſenyor Infant en Iacme fill ſeu, e Compte de Roſello, e de Conflent, e de Sardanya, e ſenyor de Muntpeſller. E com tot aço hach feyt, e complit per la gracia de Deus, ells tornaren en Valencia per lentenimēt que dauant vos he dit, que volia quel romanent de ſa vida deſpenes en crexer, e en multiplicar la ſancta fe catholica, e abaxar, e abatre la fe de Mahumet.

CAPITOL XXVI. COM LO SENYOR Rey en Iacme ſo malalt de febra en Xatiua, e com los Sarrahins occiuren an Garcia Ortis llochtinent de procurador, e vicari general del ſenyor Infant en Pere en lo regne de Valencia, de que ſo molt deſpagat lo dit ſenyor Rey.

ECOM fo en la ciutat de Valencia eſtech deportant, e alegrant ſi mateix, e anaua a caça, e a deports: ſi que axi caçant ana veſitant tots ſos caſtells, e villes del regne. E com fo a Xatiua, axi com a Deus vench en plaer, malaltia de febra li

Lo Rey en Iacme fol. 134. capi. 74.

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

bra li vench,e fo molt malalt,tant que nos podia lleuar:e tots los metges ne eſtauen en mala opinio,e aſenyaladament perço com ell hauia mes de L X X X. anys, e axi la perſona qui es vella ya ſabets que no pot hauer aquell regiment que ha vn joue:no per tant q̄ neguna hora no fo que ell no fos en ſon bon ſeny,e en ſa bona memoria. E eſtant axi que el eſtaua malalt, los Sarrahins de Granada ho ſaberen qui ab ell eren en guerra,e entraren mes de mil homens a cauall,e grans gents de peu entro ſus Alcoy. E en aquella entrada trobaren ſe ab en Garcia Ortis qui era llochtinent de procurador en lo regne de Valencia,e combaterenſe ab ell,e ab bona companya quel dit en Garcia tenia:ço era entro a C C. homens a cauall, e cinchcents paons. E a Deus plach que en aquell encontre lo dit en Garcia Ortis, e gran res de ſos companyons moriren: axi que lo ſenyor Rey eſtant en ſon llit ſabe aço,e crida: toſt, e amenats me mon cauall,em aparellats mes armes: que yo vull anar contra los traydors Sarrahins quis cuyden que yo ſia mort. No ſo cuyden que ans los deſtruyre tots,e la volentat portaual tant contra ells, que ab la fellonia volch ſe dreçar al llit, mas no poch.

CAPITOL XXVII. COM LO SENYOR

Rey en Iacme eſſent deſpoderat per la malaltia ſen feu portar en vna anda ab ſa ſenyera per exir combatre los Sarrahins,e com abans que el Rey hi fos broca axi fort Linfant en Pere que hach vençut los Sarrahins.

ELLAVORS ell lleua les mans a Deus,e dix:Senyor perqueus plau que en aqueſt punt yo ſia axi deſpoderat. Ara toſt,dix, puix lleuar nom puch, ixca la mia ſenyera, e feyts portar mi en vna anda entro ſiam ab los Moros maluats: que nom pens pus yo ſia lla, ne ells vejen la anda hon yo vaig,que tantoſt nos los metrem en venço. E axi haurem los tots morts, o preſos. E axi com ell ho mana axis feu: mas auans que ell fos ab ells lo ſenyor Infant en Pere ſon fill fo cuytat,e feri entrells, ſi que la batalla fo molt aſpra, e cruel:e no era marauella,que a vn chreſtia que hi hagues,hi hauia quatre Sarrahins. Mas empero lo ſenyor Rey en Pere broca axi fortmēt entrells, quels mes en venço:

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

en venço: empero perde hi dos caualls, e dues vegades deſcaualcaren dos cauallers ſeus qui li donaren llurs caualls, e ell muntaueſen, e ells romanien a peu. Axi que los Sarrahins foren aquell dia tots morts, e preſos: e axi com los Chreſtians lleuaren en lo camp la ſenyera del ſenyor Rey en Iacme, parech en la anda en quel portauen. E lo ſenyor Rey en Pere fo molt deſpagat daço, per tal com hach paor que al ſenyor Rey ſon pare no fos damnatge aquell affany: e broca, e vench enuers ell, e aualla, e feu poſar la anda en terra, e la ſenyera, e beſa los peus, e les mans plorant a ſon pare, e dix li: Pare ſenyor ques aço que vos hauets feyt, car nous pẽſauets que yo tenia voſtre lloch, e q̃ vos no hi fariets fretura? Fill, dix lo Rey, nom digats aço: mas que es dels maluats Sarrahins? Pare ſenyor, dix lo Rey en Pere, que? Deus, e la bona noſtra ventura los ha tots morts, e vençuts, e preſos. Fill, dix ell, es veritat axi com vos diets? Pare ſenyor, hoch. E llauors ell lleua les mans vers lo cell, e feu moltes gracies a noſtre ſenyor, e beſa ſon fill tres vegades en la ſua boca, e dona li moltes vegades la ſua benedictio:

CAPITOL XXVIII. DE COM LO ſenyor Rey en Iacme Darago apres de hauer confeſſat e reebut lo cors precios de Ieſu Chriſt, paſſa de la preſent vida: e de la coſtum obſeruada per los pobladors de Mallorques de llauors ença.

COM lo dit ſenyor Rey en Iacme hach ſabut aço, e hach feytes moltes gracies a Deus, tornaſſen a Xatiua: e lo Rey en Pere ſon fill ab ell. E com foren a Xatiua vaerets de vna part fer gran alegre de la victoria q̃ Deus los hauia donada, e daltra part eſtauen deſpagats del ſenyor Rey, quel veyen tant cuytat. Empero fo acort del ſenyor Rey en Pere ſon fill, e dels Barons, e dels Prelats de Cathalunya, e cauallers, e ciutadans, e dels prohomens de la vila de Xatiua, e de les altres viles, que ab aquell confort, e alegre que lo ſenyor Rey hauia de la batalla, quel Senyor ſon fill hauia vençuda, quel portaſſen ala ciutat de Valencia: ſi que axi fo acordat, e axis compli. E com foren ala ciutat de Valencia, tota la ciutat li era exida a carrera: e portaren lo al Reyal, e aqui ell cõfeſſa moltes vegades, e combrega, e puix lo prenoliaren, e molt deuotament pres les ſagraments dauant

Lo Rey en Iacme fol. 135. capi. 77. e 78.

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

dauant dits.E cō ho hach feyt ab gran alegre que hach ab ſi mateix, com vae la bona fi que Deus li hauia atorgada, feu apellar los Reys ſos fills,e aquells nets qui eren ſeus,e a tots dona la benedictio,els a doctrina, els preyca ab ſon bon ſeny,e ab ſa bona memoria: comanant tuyt a Deus, poſant les mans encroades dauant los ſeus pits, dix la oracio que noſtre ſenyor ver Deus dix en la creu: e com la hach dita larma partis del cors,e anaſſen en Parays ab gran alegre,e ab gran pagament. E lo dit ſenyor Rey en Iacme paſſa deſta vida VI. dies ala exida de Iuliol del any M. CC. LXXVI. E llexa que lo ſeu cors fos portat ala orda de Poblet, qui es el mig de Cathalunya de monjes blanchs. E els plors, els crits, e els plants començaren molt grans per tota la ciutat,que no hi romas nul hom rich,ne maynades,ne cauaſſer,ne ciutada,dones,e donzelles que tuyt anauen darrera la ſenyera,e leſcut ſeu: e X. caualls aqui hom hauia tolta la coa, e tuyt plorant, e braydant.E aqueſt dol dura en la ciutat IIII.dies,e puix tots aquells qui eren honrrats acompanyarē lo cors,e en caſcun caſtell,vila,o lloch hon venien,axi com dauans lo ſolien reebre ab grans baylls, e ab grās alegres, axill reeberen ab grans plors,e crits,e plants:ſi que ab aytal dolor com oyts lo cors fo aportat a lorda de Poblet. E com foren lla foren venguts Archebisbes, Bisbes, Abats, e Priors, Abadeſſes, Prioreſſes,homens dordres,Comptes,Barons,maynades,cauallers, ciutadans, homens de viles, e homens de totes condicions, de totes les ſues terres:axi que a VI. llegues lluny,ne per viles,ne per llochs no podien cabre.E aqui foren los Reys ſos fills,e les Regines,els nets qui nats erē. Queus dire? Que tanta era la congregacio de gents quenfanitat era axi que nos trobaua que hanch tant grans gents foſſen nul temps ajuſtades a ſebullir negun ſenyor.E tots enſemps ab grās profeſſons,e ab moltes oracions,e ab gārs plors,e ab grans plants,e grās crits ſo ſotarrat.Deus per la ſua miſericordia haja la ſua anima. Amen.E axi es ma fe que ell es ab los ſancts en Parays:e aço ne deuē caſcuns entendre. E com aço fo feyt caſcu dels Reys ſen anaren en llurs terres,e els Comptes,e Barons,e altres gents atre tal: e podem be dir la conſolacio daqueſt ſenyor que bona fo hanch nat,que be perſeuera,e en la fi fo millor. E plaume ço quels pobladors de Mallorques ordonaren q̄ tots anys lo jorn de ſenct Sylueſtre, e de ſancta Coloma en que fo preſa Mallorques per lo dit ſenyor Rey, ſe fa profeſſo general en la ciutat ab la

Mori lo ſenyor Rey en Iacme en lany. 1276.

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

ab la ſenyera del dit ſenyor Rey. E aquell dia preguen tuyt per la ſua anima,e totes les miſſes ques canten aquell dia en la ciutat,e per tota la Illa ſe canten per anima del dit ſenyor Rey, e q̄ Deus ſaul, e guart los ſeus dexendents,els do victoria contra llurs enamichs. Perque ſoplicaria a noſtre ſenyor lo Rey Darago que fos gracia e merce ſua,que ordonas ab los prohomēs de la ciutat de Valencia, q̄ dia de ſent Miquel tots anys ſe faes profeſſo general en Valencia per lanima del ſenyor Rey,e q̄ Deus creixques,e milloras toſtemps los ſeus dexendents,e los donas victoria ,e honor ſobre tots llurs enamichs: perço cō la dita ciutat fo preſa lo veſpre de ſent Miquel per lo dit ſenyor Rey en Iacme, que tots los preueres de la ciutat,e homēs dorda cantaſſen aquel jorn miſſes per la anima del dit ſenyor Rey en Iacme . E per la dita raho encara que ordonaſſen lo dit ſenyor Rey , e els prohomens de la dita ciutat de Valencia, que lendema ſe faes charitat general per toſtemps. E axi caſcuns faran be que ſesforcen als mills que poran , e hauranne grat de Deus,e honor en aqueſt mon : E majorment en charitat nos faça neguna en la ciutat de Valēcia,e en totes les altres ciutats del mon ſe faça,e Deus creix ne llurs bens,els ne multiplica. E daqui auant llex a parlar del ſenyor Rey en Iacme, e parlare del ſenyor Rey en Pere Darago, e de Valencia, e Compte de Barcelona fill major ſeu : e dels altres dexendents dell,de caſcu en ſon lloch,e en ſon temps.

CAPITOL XXIX. COM DE PUIX quel Rey en Iacme ſo mort, amdos los Infants germans ſe coronaren Reys, ço es linfant en Pere Rey Darago, Valencia, Cathalunya: e linfant en Iacme Rey de Mallorques, Manorques, Sardanya: e de com Cathalunya ſia major, que qualſeuol altra prouincia.

Com lo dit ſenyor Rey en Iacme fo paſſat deſta vida, lo dit ſenyor Infant en Pere, e el ſenyor Infant en Iacme fills ſeus ſe coronarē caſcu Rey : ço es aſaber, q̄l ſenyor Rey e Infant en Pere ana a çaragoça,e aqui aplega ſes corts,e poſaren li la corona del Reyalme Darago en llur teſta ab gran ſolennitat, e ab gran alegre,e gran feſta . Sius volia dir los grans dons,e les gracies que ſi faeren,llonch ſeria de recomptar.

E com

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

E com la ſua coronacio fo feyta en Arago, vench ſe enla ciutat de Valencia: e axi mateix foren les corts grans que ſi faeren, e hi vengueren de Caſtella, e de totes parts grans gents, qui reeberen dell grans dons, e grans gracies, e reebe la corona del Reyalme de Valencia. E apres anaſſen ala ciutat de Barcelona, hon axi mateix feu grās corts, e hi foren diuerſes gents, e reebe ab gran gloria, e ab gran alegre la garlanda, don fo creat Compte de Barcelona, e ſenyor de tota Cathalunya. E negu nos pens q̄ Cathalunya ſia poca Prouincia, ans vull que ſapia tot hom quen Cathalunya ha comunamēt pus rich poble, q̄ negu poble q̄ yo ſapia, ne haja viſt de neguna Prouincia, ſi be les gents del mon la major part los fan pobres. Ver es q̄ Cathalunya no ha aquelles grans riqueſes de moneda de certs homens ſenyalats, com ha en altres terres: mas la cōmunitat del poble, es lo pus benenāt q̄ poble del mon, e aqui viuen mills, e pus ordonadament en llur alberch ab llurs mullers, e ab llurs fills, q̄ poble qui el mon ſia. Daltra part vos marauellarets duna coſa queus dire, empero ſi be ho cercats, axiu trobarets, que dun llenguatge ſol, de negunes gents non ſon tantes, com Cathalans: q̄ ſi volets dir Caſtellans, la dreta Caſtella poch dura, e poca es: quen Caſtella ha moltes Prouincies, q̄ caſcu parla ſon lenguatge: e ſon axi departits com Cathalans, de Aragoneſos. E ſi be Cathalans, e Aragoneſos ſon tots de vn ſenyor, la llengua llur es molt departida. E axi mateix trobarets en França, e en Anglaterra, e en Alemanya, e per tota Romania, quels Grechs qui ſon del Emperador de Conſtantinoble ſon axi mateix moltes Prouincies: axi com de la Morea, e del Reyalme de Larcha, e dela Blaquia, e del Reyalme de Salonich, e del Reyalme de Maſadonia, e del Reyalme del Natuli, e de altres Prouincies moltes. Entre les quals ha aytants departimēts de llur llenguatges, com ha de Cathalans a Aragoneſos. E axi mateix ſes de les altres Prouincies del mon, que hom diu que Tartres ſon molta gent, e nou ſon: mas perço paren molts, es ſotſmeten moltes nacions del mon, com james no trobarets Tartres qui facen res de ſes mans, ans hoſtejen toſtemps, e van ab llurs mullers, e ab llurs Infants hoſtes feyts. E axi podets vos penſar ſi los Cathalans feyen atre tal, ſi ſerien molt mes que ells. Yo dich que ſi ſerien dos tants, perque yous he dita coſa dels Cathalans qui es vera veritat, e ſeran molts qui ſen marauellaran, e ho tendran en faula: pero queſuulla ſen diguen, que axi es veritat. Apres com lo ſenyor

Rey

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

Rey en Pere hach rebudes les corones,e ab la gracia de Deus fo coronat Rey,anassen vesitant ses terres. E seguramēt pot hom be dir dell, que no fo hach senyor el mon qui ab tant poques morts que ell dona per justicia,fos tant duptat, ne temut per ses gents: que axi aporta a tal pau tots sos regnes, que ab lo sach dels florins, e dels doblons podien anar mercaders, e tot altre hom per tota sa terra saluament, e segura.E axi mateix lo senyor Infant en Iacme ana a Mallorques,e coronas Rey de Mallorques ab gran alegre, e gran festa que hi feren les sues gents.E puix vench sen en Rosello,e a Perpenya,e ell pres la garlanda de tres Comptats: ço es saber, de Rosello, e de Conflent, e de Sardanya. E llauors ell feu grās corts,e hi foren gran res dels Barons de Cathalunya,e Darago,e de Gascunya,e de la Llenguadoch: e en aquella cort hach molts richs dons donats. E puix anassen a Muntpesller,e axi mateix pres, e entra en possessio de la senyoria de Muntpesller,e de la Baronia.E com tot aço fo feyt cascun dells regna en son regne ab gran veritat,e ab gran dretura, a plaer de Deus,e de llurs pobles ab vera justicia.

CAPITOL XXX. COM LO SENYOR

Rey en Pere despon̄ya a Miraboaps Rey de Tunis, perço com no li volia trametre lo trahut, e com posa en son lloch a Mirabusach frare llur: e pera daquesta empresa feu capita de deu galees an Corral Llança.

RA tornare al senyor Rey en Pere qui ana vesitar sos regnes, e les sues terres totes: si que se sdeuench que fo a Barcelona, e pensas que a ell era mester que hagues lo trahut de la casa de Trimise,e pus que era mort lo Mostāzar qui fo lo millor Sarrahi del mon apres lo Miramamoli de Marrochos,e apres Saladin Soltan de Babylonia, que de tot en tot no era bo q̄ llexas lo dit trahut.E apella a consell gran res de sos consellers, e asenyaladament lo noble en Corral Llança, e dauant tots ell li dix: en Corral ya sabets que vos anas demanar lo trahut laltre any a Tunis

D com

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

com lo Moſtanzar ſo mort, qui era gran amich de noſtre pare, e ſabets que lo dit trahut nons han trames, ans par que ſo vullen tenir: e axi es meſter que nos los ne façam dolents, e quels moſtrem lo noſtre poder. Que nos nos hauem poſat en cor que deſponyam aqueſt que hi es, e que hi metam Mirabuſach ſon frare Rey e ſenyor: e complirhiem juſticia, e faran gran honor toſtemps a la caſa Darago, q̄ puixca hom dir, que nos metam Rey en Tunis, perque es meſter ques faça. Senyor dix en Corral Llança, digats donchs lo tractament aqueſt perque lauets mogut, ne perque ho volets fer, ne complir: perço q̄ tuyt ſapia la raho cōplidamēt: e com nos ho hajats dit, caſcuns dir vos nem ço quen ſen ſera viares a honor voſtra. E lo ſenyor Rey dix, be deyts: yo vull q̄ ſapiats q̄l Moſtanzar, axi com dauant vos he dit, ſo gran amich del ſenyor Rey noſtre pare, e li trametia tots anys ſon trahut, e moltes joyes: ara es veritat q̄ ell es mort, e q̄ fill negu non ha romas, e ay romaſos dos frares ſeus: lo major ha nom Mirabuſach, e lo menor Miraboaps. E lo dit Mirabuſach germa major ell hauia trames ab grā hoſt de Chreſtians, e de Sarrahins envers lo Lleuant per fer paytar les terres, e a Tunis era romas Miraboaps: e com lo Moſtanzar ſo mort, e hach llexat lo Regne a Mirabuſach, en Miraboaps qui era a Tunis, ſens q̄ no ſperas ſon frare, vas lleuar Rey de Tunis, e axi telo fal ſamēt, e maluada: e cō Mirabuſach ſabe la mort del rey ſon frare, vēch ſen envers Tunis: mas cō Miraboaps ſabe q̄ ſon frare venia, trames li a dir, q̄ aytant chara com era la ſua vida, q̄ no ſi acoſtas: com degues ſaber, q̄ ſi ho feya, que ell li lleuaria la teſta, e axi Mirabuſach tornaſſen a Capis. E lla ell eſtech, e eſta encara, que no ſap ques faça. Perque farem gran be, que ajudem ala dretura, e aſenyaladament ques compleix a la volentat del Moſtanzar. E axi nos farem armar X. galees, e volem q̄ vos en Corral Llança ſiats Capita, e major: e dretament yrets vosen a Capis, e portarets noſtres cartes a Mirabuſach, e a Benmargā, e a Benatia, e an Barquet: e ſon aqueſts tres los majors Barons, qui ſiē a Miquia, e ab major poder: e ſon homens qui ſon molt obligats a nos per ells mateixos, e per llurs pares: com lo ſenyor Rey noſtre pare feu fer grās dons al Moſtanzar Rey de Tunis, qui mort es: per q̄ ells farā tot ço q̄ nos los manarē, e vos los ho direts de part noſtra. E ordonats ab ells, q̄ ab tot llur poder vajen per terra ab Mirabuſach dauant Tunis, e vos yrets vosen primer ab les galees al dit port de Tunis, e barrejarets tot lo port, e pendrets totes les naus, e los lenys qui hi ſeran de

Chreſtians

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

Chreſtians,e de Sarrahins: e axi mateix pendrets totes quantes ni vendrā.E axi deſtroyrets la ciutat,q̄ negunes viandes,ne negu refreſcamēt no hauran per mar. Axi mateix ſegretament portarets noſtres cartes, que trametem a Lomafer pare dels Moaps. E com aquells de la ciutat veuran lo gran deſtreyt que ſofferan de viandes, reuelarſan contra Moaps: e aſenyaladament que vos los trametrets a dir,que nul temps X. galees noſtres, o mes,no partiran del dit port, entro hajen reebut per Rey,e per ſenyor Mirabuſach,qui deu eſſer Rey,e ſenyor. E axi com yo he penſat, en axi ſe complira ab la volentat de Deus. Si quel dit en Corral Llança, e tots los altres del cōſell digueren,que molt era be dit,e be dictat.E axi com ho volch lo ſenyor Rey,axis feu.

aliàs. & veré. Contra Boaps.

CAPITOL XXXI. COM LO SENYOR Rey en Pere feu armar X. galees, e dona les capitulacions de les conuinences que dech hauer en Corral Llança ab Mirabuſach: e com ſe complí tot axi com lo Rey ho dicta.

TANTOST lo ſenyor Rey feu armar en la ciutat de Barcelona cinch galees,e altres cinch en la ciutat de Valencia. E pot hom be dir,que foren axi be armades,que compte podien fer dells de X X. galees de totes altres gents. E com les dites galees forē armades,lo dit en Corral ſe volch recullir, e anar pendre comiat del ſenyor Rey,qui era en la ciutat de Lleyda.E lo dit ſenyor Rey dona li les cartes que deuia portar,e li ordona ſos capitols de tot ço que li manaua que faes. E entre les altres coſes, qui eren en los capitols,hi eren aqueſtes: que tantoſt com ſe feria viſt ab Mirabuſach, e ab Benmargā, e ab Benatia, e ab Barquet, e ab los Moaps qui eren a Capis, ne hauria ordonada la entrada de Tunis, que preſes ſagrament de Mirabuſach, e confermacio dels altres ab ſagrament, e ab omenatge, que prometes que tantoſt com ſeria Rey de Tunis, que li pagas tot lo trahut qui entro aquell jorn li era degut. E que daqui auant per toſtemps la caſa de Tunis fos tenguda de donar lo dit trahut a qualque fos Rey Darago, e Compte de Barcelona: e que aço fermaſſen los Moaps tots. E daltra part, que toſtemps Lalcayt major qui

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

en Tunis seria sobre los Chrestians, fos rich hom, o caualler del senyor Rey Darago. E que lo senyor Rey Darago lo hi metes, el ne pogues gitar, e mudar tostemps a sa volentat: e que en tot lloch hon hostejassen portassen senyera ab senyal del dit senyor Rey Darago: si q̄ hostejassen ab lo Rey, o per ells mateix: que tots fossen tenguts de guardar aquella senyera, axi com aquella del Rey de Tunis. E encara quel Gabellot de la Gabella del vi, quen es gran offici, fos Cathala, e quel senyor Rey Darago lo hi pogues metre: perço com la meytat del dret de la dita Gabella deuia esser del senyor Rey Darago. E daltra part quel senyor Rey Darago hi pogues metre Consol, en poder del qual faessen dret tots los mercaders Cathalans, e Patrons de naus, e mariners, qui venguessen en Tunis, o en tot lo Regne: e que axi mateix nagues altre a Bugia. E totes aquestes coses, e daltres moltes franqueses, que estan totes en cartes promes, e atorga llauors lo dit Mirabusach al dit senyor Rey Darago, e a ses gents. e axi ho conferma, e encara ho feu fermar com fo dins en Tunis, que fo Rey. E axi lo dit en Corral Llança ab les cartes, e capitols partis del senyor Rey, e anas recullir a Valencia ab cinch galees, e puix ana a Barcelona hon troba les altres cinch galees, e axi recullis ab la gracia de Deus en aquella hora, e en aquell punt, e compli tot ço quel Senyor Rey en Pere li hauia manat: e encara molt mes. Queus dire? que ell mes Mirabusach per Rey, e per Senyor en Tunis, axi en aquella manera quel dit Senyor Rey en Pere hach dictat: e feu aytant mes, que com ell entra ab la senyera del Rey Darago en Tunis no la volch metre per lo portal, ans la mes sobre la torra del portal. E puix com sach feyts confermar los dits capitols, tot axi com dauant es dit, ab tot lo trahut complidament, e ab moltes joyes riques, e honrrades oltra lo trahut quel Rey de Tunis trames al Senyor Rey Darago, ell sen torna batent tota la ribera entro a Cepta, e pres moltes naus, e lenys, e terides de Sarrahins: axi que james nul hom no poch mills fer sos affers. E ab aquell guany ell sen torna en Cathalunya, e troba lo dit Senyor Rey en la ciutat de Valencia, hon lo dit Senyor Rey lo reebe ab bona cara, e ab bona volentat: e del hauer que aporta, e de les joyes, lo dit Senyor Rey lin feu bona part a ell, e a tots aquells de les galees: axi que cascu hauia tant guanyat en lo viatge, e ab ço quel Rey los dona, que tots foren richs, e bene-

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivamènt amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

e benenants. E axi veus noſtre ſenyor qual bon començament feu al ſenyor Rey de puix fo coronat. Ara lexem a parlar dell, que be mi ſabre tornar com lloch, e temps ſia, e parlarem del Emperador Fraderich, e de ſos fills: per ço com conue ala noſtra materia.

CAPITOL XXXII. COM LO EMperador Fraderich hach guerra ab la ſgleya, e com puix pau ſen feu ab conuinença que paſſas en oltra mar per conquerir la ſancta terra: e com lo Compte de Anjou pres la conqueſta del regne de Sicilia, e quala ſia ſtada la cauſa e raho de dita empreſa.

VERITAT es quel Emperador Fraderich fo lo pus alt hom del mon de ſanch, e lo pus ſaui, el millor de tot feyt: e fo elet en Alamanya Emperador, ab concordia, e ab volentat del ſanct Pare Apoſtolich. E fo elet lla hon allegir ſe deuia, e puix confermat a Mila, e en Roma per lo Pare ſanct, e per tots aquells aquis tanya de confermar: e fo planerament en poſſeſſio, e llegitima de tot ço quis tanya a Lemperi. E axi com a Deus plau, que en aqueſt mon nul hom complidament no pot hauer goig, ne plaer complit, per obra del Diable moch ſe entre ell, e el Papa diſcordia, de qual part vench lo tort no tany a mi queus ho diga: per que nous en diria res, mas lo treball, e la guerra multiplica, e creix que entre la ſancta ſgleya, e Lemperador: e aço dura molt de temps. Puix per auant pau ſe feu ab la ſancta ſgleya, e ell, ab conuinença que ell paſſas en oltra mar per conquerir la ſancta terra, e que fos cap major dels Chreſtians qui de lla mar eren, ne hi vendrien: e que Lemperi tot ſe tengues en la ſua ſenyoria, e el ſeu manamẽt. E ſobre aqueſta pau ell paſſa en oltra mar ab gran poder, e feu molt de be, e guanya ciutats, e llochs que tolch a Sarrahins. E com hi hach eſtat llonch temps, hach ſen a tornar de ça mar: per colpa de qui, ne per qual raho axi poch vos en diria res, mas be trobarets quius ho dira ſi be cercats, en axi q̃ com fo tornat de ça mar la guerra torna de la ſancta ſgleya. E axi mateix vos dich q̃ no ſabrets per mi la colpa daqueſta guerra per quivench, cõ no es dat a mi quen deja parlar. Queus dire? q̃ tant dura la guerra com

Fõ en tẽps del Apoſtolich Honori. 3. any 1219.

En temps del Apoſtolich Gregori. 9. any 1229. Mori lany 1250

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

ell vixque. E cõ muri llexa tres fills los pus ſauis,e els millors q̃ hanch foſſen romaſos de ſenyor negu: ſaluant del ſenyor Rey en Iacme Darago,de qui auãt vos parlare. E dels tres fills feu hereu la hu de ço q̃ hauia en Alamanya de ſon patrimoni,lo qual hauia nom Corali:e laltre feu Rey,e hereu de Sicilia,e de Principat,e de terra de Lauor,e de Calabria, e de Pola, e de Brus,axi cõ he ja cõptat dauãt,lo qual hauia nõ Rey Manfre.E laltre fo Rey de Serdenya,e de Corſega,qui hauia nõ lo Rey Eus.E axi caſcu daqueſts tres ſenyors tengueren llurs terres en gran fe,e en gran dretura:emperolos clergues tractaren q̃ls pogueſſen deſfraygar de tot quant hauien, per la ſentencia quel Pare ſanct hauia donada cõtra llur pare Lemperador. E eſts mogren quants Reys de Chreſtians hauia el mon, q̃ preſeſſen la cõqueſta, e no trobaren negu qui pendre la volgues:e aſenyaladamẽt cõ lo ſanct Rey Lluys de Frãça,qui regnaua en aquell tẽps,era en cõuinença,e en grã amiſtat ab Lẽperador Fraderich: axi mateix lo Rey Naudoart Danglaterra,e axi mateix lo Rey de Caſtella, e axi mateix lo Rey en Pere Darago hauia la filla del dauant dit ſenyor Rey Manfre per muller,e axi mateix no hauia Baro en Alamanya qui no fos llur parent. E axi ſobre aq̃ſt tractament eſtegren molt de tẽps, q̃ no trobaren qui ho volgues pendre. E en veritat q̃ en aquella ſaho lo Rey Lluys de França hauia vn frare per nom Carles, qui era Compte de Anjou, e amdos germans hauien dues germanes per mullers,qui erẽ filles del Cõpte de Prohença,qui era coſi germa del Rey en Pere Darago.E en vida del dit Cõpte de Prohença,lo Rey Lluys de Frãça pres ſa filla major per muller. E cõ lo Compte de Prohença fo mort,romas laltra filla, e lo Rey de França tracta q̃ la hach lo Cõpte Danjou ſon frare per muller ab tot lo comptat de Prohença. E cõ aqueſt matrimoni fo feyt,la Regina de França hach gran deſig q̃ vaes la Cõpteſſa ſa germana,e la Compteſſa axi mateix hauia gran deſig,que vaes la Regina. Axi q̃ finalment la Regina trames a pregar lo Cõpte, e la Cõpteſſa, q̃ com lo Compte vendria en França al Cõpdat Danjou,q̃ hi menas la Cõpteſſa: perço q̃ la pogues vaer,e lo Cõpte,e la Compteſſa otorgaren li ho: axi q̃ no ana a molt de tẽps,q̃l Cõpte mena la Cõpteſſa a Paris hon era la Regina,e lo Rey. E la Regina per goig dell faerẽ aplegar grãs corts,e faeren venir Comptes, e Barons caſcuns ab llurs mullers. E com la cort fo plena de Comptes,e de Barons, e de Cõpteſſes,e Baroneſſes,lo ſeti

Enlo Capi. 11.

Fõ donada per lo Papa Innocencio 4. en lo cõcili Lugdunẽſi any 1244.

fo feyt

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

fo feyt de la Regina ſolament per ella,e als peus della fo feyt ſeti per la Compteſſa ſa germana, e per les altres Compteſſes. Si que la Compteſſa de Prohença fon tan dolenta com la Regina ſa germana no la aſſich de prop, que per poch no eſglata de dolor. E com axi hach vn poch eſtat, dix que mal li feya lo cor, e que ſen volia anar a ſa poſada. Axi que hanch la Regina,ne negu la poch aturar. E com fo a ſa poſada gitas al llit,e plora,e ſuſpira,e feu gran doll. E lo Compte que hach ſabut que la Compteſſa ſen era anada, que no hauia eſperat lo menjar, fo molt deſpagat, axi com aquell qui lamaua mes que negun ſenyor,ne altre hom pogues amar ſa muller: e anaſſen a ella al llit,e troba la plorant, e tot enflamat de fellonia, ques penſa que alcu, o alcuna li hagues dita qual que coſa que li deſplagues:e beſa la,e dix li: amiga digats me ques aço que hauets, ne ſi neguna perſona vos ha dit res quius deſplacia, que ſi ho ha, yo per cert tantoſt vosen dare venjança, e ſia quiſuulla? E la Compteſſa qui ſabia que ell la amaua mes que res del mon, perço que en aquell penſament no aturas,dix li: ſenyor pus mo demanats dir vos ho he, que yo a vos res no tendria celat. Qual dona ha al mon que deja eſſer tan dolenta com yo? Que vuy he preſa la major deſonor que hanch gentil dona preſes nul temps. Vos ſabets, e es cert, que vos ſots frare de pare, e de mare del Rey de França, e axi mateix yo ſom ſor de pare, e de mare de la Regina, e vuy que tota la cort era plena, la Regina ſich en ſon ſeti, e yo ab les altres Compteſſes ſiguili als peus. De quem tench fort per dolenta, e per deſonrrada: ſi que decontinent vos prech,que de ma nos en tornem en noſtra terra, que per res nom hich vull aturar. E ſobre aço lo Compte reſpos li, e dix: ha Compteſſa,nous ho tingats en mal, que axi es coſtuma, que ab la Regina no pot ſiure, ne deu, ſino era Regina. Mas confortats vos, que jous jur per lo ſagrament de la Sancta eſgleya, e per la bona amor que jous he,que ſi yo ſom viu,que auãs que ſia paſſat vn any, vos haurets la corona en teſta, que ſerets Regina, e porets ſiure en lo ſeti de la Regina voſtra ſor: e daço vos fas ſagrament, eus en bes en la boca. E ſobre aço la Compteſſa fo confortada, no per tant que la dolor li ixques de ſon ventre, ans dins IIII. jorns pres comiat del Rey, e de la Regina,e ſen torna ab lo Compte en Prohença,de que fo molt deſpagat lo Rey, com tantoſt ſen tornaren. E encontinent quel

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

Chronica dels

Compte fo tornat en Prohença ab la Compteſſa,feu armar cinch galees,e anaſſen en Roma al Papa:e com fo en Roma,lo Papa,e els Cardenals marauellarenſe com ſaberen que ell era axi vengut,que no hauien ſabut res: no per tant que ab gran honor lo reeberen, en faeren gran feſta. E lendema ell trames a dir al Papa, que ajuſtas ſon collegi, quell los volia dir ço perque era vengut. E lo Papa feu ho, e com lo Papa,e los Cardenals foren enſemps,trametere̅ li a dir que vengues: e ell vench entre ells,e ells lleuarenſe,e li faere̅ ſon ſeti,bo,e honrrat,aytal com a ell tanyia. E com tuyt foren aſſeguts comença a dir ſa raho, e dix en axi.

CAPITOL XXXIII. COM LO COMPTE de Anjou ſen ana al Apoſtolich, el prega de la conqueſta del regne de Sicilia,e com Lapoſtolich la li dona, el dona la corona de dit regne:e com daquell dia en auant hach nom Rey Charles,en lo qual dia ſe moſtra grā dany eſſer engenrrat al Chreſtianiſme.

Lo Compte Danjou hach del Apoſtolich la cōqueſta del regne de Sicilia.

PARE ſanct, yo he entes que vos hauets amprats tots los Reys, e fills de Reys de Chreſtians, que prengueſſen la conqueſta de la terra del Rey Manfre, e tuyt han vos en dit de no. Don yo a honor voſtra, e de la ſancta Romana ſgleya, e de la ſancta fe catholica prench la dita conqueſta en aquella manera q̄ vos la proferis a donar als Reys: e per aço hich ſom vengut,que non he demanat conſell de mon frare lo Rey de França, ne daltre negu: ne nul hom no ſap perque hi ſom vengut.E axi yo ab que del threſor de la ſancta ſgleya vos me baſtets, ſom aparellat,quen continent me metre a ordonar la dita conqueſta, que en altra manera ſi vos Pare ſanct nō baſtauets de moneda, yo no poria fer res: quel meu poder, ne la mia riqueſa no es tanta quen aço pogues baſtar. Majorment que vos ſabets quel Rey Manfre es hu dels grans ſenyors del mon, e qui viu pus honrradamēt ab molta bona caualleria:perque ſera meſter,que ab gran poder ho comencem. E lo Papa lleuas,e anal beſar en la boca:e dix li, fill de la ſancta ſgleya be ſies tu vēgut. Yo de part de Deus,e del poder quem es donat per ſenct Pere,e per ſenct Paul te faç moltes gracies de la proferta quē has feyta:e ades

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

ta:e ades yo poſte la corona de Sicilia,e de tot quant poſſeheix lo Rey Manfre,e ten fas Rey,e ſenyor,e a tes genaracions:e promete quet baſtare de moneda aytanta cõ ops nages del threſor de ſenct Pere,entro la dita cõqueſta hajes feyta. E axi li fo otorgat aq̃ll dia,qui fo dia maleyt a ops de Chreſtians, q̃ per aquella donacio aſenyaladament ſes perduda tota la terra doltramar,e tot lo regne de Natuli de Turchs: ans han ells lleuat puix al Emperador de Conſtantinoble moltes terres,e ſen es feyta,es fa,es fara gran mortedat de Chreſtians: perque pot hom dir, q̃ aquell dia fo de plor,e de dolor. E axi lo Compte exi del conſiſtori ab la corona en teſta, e altra corona quen tragueen la ma,quel Papa li dona,que poſas al cap de la Compteſſa ſa muller,com ſeria en ſa terra: e aço faes encontinent, que fos a Maſella, que la coronas Regina,e daqui auãt ell hach nom lo Rey Charles. E lliura li lo Papa vn Cardenal, qui era Llegat,qui de part del Papa ab lo dit Rey Charles enſemps la li poſas al cap,e la coronas Regina de Sicilia:e axi ſe compli. E com aço fo feyt,e hach pres comiat del Papa,e dels Cardenals tornaſſen a Maſella, hon troba la Compteſſa, qui hach gran alegre,e gran goig,e majorment com fo coronada Regina. E com tot aço fo feyt,lo Rey Charles,e la Regina ſa muller entraren en França, e vengren a Paris, e les Regines amdues ſegren en vn ſeti tota hora, de que fo molt alegre caſcuna: e ſi elles nagren alegre,lo Rey de França nach deſplaer de ço quel Rey Charles hauia feyt. Axi que ſiu pogues deſtolre queu fera volenters. Empero no poch fallir a ſon frare ans li dona tot ſecors,e ajuda que fer poch. E axi mateix tots los Barõs de França li faeren ajuda,qui daur, qui de perſones:en tal manera, que ell ſajuſta ab gran poder, e vench contra lo Rey Manfre,e li entra en ſa terra.

Lapoſtolich corona Rey de Sicilia al Compte de Anjou.

CAPITOL XXXIIII. COM LO REY Charles entra en lo regne de Sicilia,e hach vençut,e mort lo Rey Manfre en batalla,per raho dels ſeus,qui ſen paſſaren al Rey Charles:e com hach tota la terra del dit Rey Manfre de Sicilia.

ECOM lo Rey Manfre ſabe quel Rey Charles li venia deſus, axi cõ aquell qui era dels valents Reys del mon, aparellas,e fo li ab tot ſon poder a lentrant de ſon Regne, e vengren ſe ala batalla caſcu molt volenteroſament. E

Dv ſegurament

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

Chronica dels

ſeguramẽt quel Rey Manfre hagra vençuda la batalla, ſino foslo Compte de Caſarta, e el Compte de la Serra, e daltres Barons ſeus qui hauien la dauantera, e al ferir paſſarenſen al Rey Carles, e vẽgren cõtra llur ſenyor lo Rey Manfre. Axi que les gents del Rey Manfre ne foren totes eſmayades, no per tant, quel Rey Manfre de res no ſen ſpaordi, ans feri valentment lla hon vae la ſenyera del Rey Carles en la batalla. E en aquell lloch hon los Reys amdos erẽ fo molt cruel, e fellona la batalla: e dura del mati ala nuyt. E plach a noſtre ſenyor quel Rey Manfre hi fo mort: e la ſua gent, qui vaeren la nuyt, e quel Rey Manfre no trobauen, axi com a deſconfits, anaren ſe fugent, caſcuns envers llurs pays. E aq̃ſta batalla fo en lany M. C C. L X V I. a X X V I I. dies de Febrer: e axi lo Rey Carles hach lo regne. E daço no vull pus dir, com, ne en qual manera, que no toca, ne tany ala mia materia de que yo entench parlar. Mas aytant ſolament vos dich, quel fo ſenyor apres eſta batalla de Sicilia, e de tota la terra quel Rey Manfre ſenyorejaua.

CAPITOL XXXV. COM LO REY Corali vench Dalamanya ab grans gents per venjar la mort damdos llurs frares, e com lach pres lo Rey Carles, e li lleua la teſta en Napols, e ſens contraſte reſta ſenyor de Sicilia.

ENo ana a llonch de temps que lo Rey Corali vench Dalamanya ab grans gents contra lo Rey Carles, per venjar lo Rey Manfre, e lo Rey Eus, qui eren eſtats morts en la batalla. E axi mateix combates a jorn cert ab lo Rey Carles, e axi com a Deus plague la deſconfita torna ſobre lo Rey Corali, e ſes gents, e lo Rey Carles fo vencedor, e lleua lo camp: e hach viu lo Rey Corali, e ab mal que li eſtech tolchli la teſta en Napols, don tots los Princeps del mon, e les altres gents lin donaren gran blaſme. Empero axiu feu, e axi lo Rey Carles puix no hach contraſt en ſa terra per negu: ne nul hom noſen mes en venjança affer neguna, entro quel Rey en Pere Darago per honor de la Regina ſa muller, e de ſos fills ſe poſa en cor que aquelles morts venjas. E daço llexare ara a parlar, car be hi tornarem com ſera lloch, e temps: mas tornare a parlar del ſenyor Rey en Pere Darago.

CAPI-

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

Reys Darago. Fol.xxx.

CAPITOL XXXVI. COM LO SEnyor Rey en Pere ana a dreçar ſon regne, e metrel en ordre, e com hach gran plaer de la bona andãça den Corral Llança, e lo bon ordre que dech tenir lo Rey Darago en dreçar ſes galees.

LO DIT ſenyor Rey en Pere ana a dreçar ſon regne, e hach gran plaer de co quel noble en Corral Llança hach feyt, e complit, ſegons que ell li mana, qui hach mes Rey en Tunis, axi com hauets oyt. E puix ell endreça totes ſes daraſanes, axi en Valencia, com en Tortoſa, e a Barcelona, que les galees eſtigueſſen a cubert: e feu daraſanals per tots los llochs hon li paria que galees degues tenir. E plauriam fort quel Senyor Rey Darago poſas en ſon cor ço que yo li dire, que ordonas quatre daraſanals en les ſues marines, que foſſen daraſanals ſabuts e los dos foſſen per bona ordonacio, e los altres dos per neceſſitat. Los dos de neceſſitat, fos la hu en Barcelona, e laltre en Valencia: perço com ſon dues ciutats en q̃ ha major poder de homens de mar, que en ciutats que ell haja. Los altres dos de bona ordonacio, fos la hu a Tortoſa, qui es noble ciutat, e bona: e es ala frontera de Cathalunya, e Darago, e porien ſi armar XXV. galees, que entro foſſen fora del riu nul hom no ſen apercebria. E ſemblantment a Cullera hon vendrien tots aq̃lls del regne de Murcia, e Darago, e de Caſtella gran res, q̃ nul hom nõ ſentria res: e armades, e aparellades porie̅ axi entrár en mar. Quen veritat yo no ſe de Princep, ne de Rey al mon tan bells dos daraſanals, ne tant ſegrets com ſeria aquell de Tortoſa, e de Cullera. Perque ſenyor Rey Darago no demanats los voſtres homens de mar, quels par daço que yo dich, q̃ cert ſom que aquells qui raho han, diran que yo dich veritat? Com en lo daraſanal de Tortoſa vendran tots aquells de Cathalunya, e de Arago: e en lo daraſanal de Cullera, tots aquells de Valencia, e del regne de Murcia, e de les fronteres, e dels llochs envers Caſtella. Si quen caſcun lloch daqueſts ab cinch milia lliures farets vn daraſanal. E en caſcu daqueſts daraſanals porets tenir XXV. galees, e en Valencia al daraſanal de la mar altres XXV. e puix en Barcelona altres XXV. E axi podets tenir cent galees aparellades com ops vos ſien contra voſtres enamichs. Mas les XXV. de Tortoſa,

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

Tortoſa,e les X X V. de Cullera podets armar q̄ lo enamich que hajats non ſintra res entro ſien fora dels rius. Perque ſenyor feyts ço que fa lo bo admineſtrador, quen voſtra terra ha rich hom, o caualler que ab poca de riqueſa fa mes que altre no fa ab gran res mes . E aço per que eſdeue? Per la bona cura, e per la bona admineſtracio. Perque Senyor Rey Darago penſats que hajats bona cura, e bona admineſtracio: e axi farets dels affers aytants com en cor vos metats: empero que hajats tota vegada Deus, e lo ſeu poder en memoria, e puix com ops vos ſia ajut vos a complir la voſtra volentat, e lo daraſanal de Barcelona, e aquell de Valencia . E ſi aço metets en ordonacio, penſats que ab la ajuda de Deus vos ſotſmeterets Sarrahins, e encara Chreſtians, qui contra la Real voſtra ſenyoria, e dels voſtres vullan cõtraſtar: e ſi ho fan tantoſt los ne podets punir, quel poder voſtre es molt major que les regions del mon nos penſen . E podets ho veure en lo libre de les conqueſtes qui per lo Senyor Rey voſtre pare ſe ſon feytes menys de ajuda de diners, ne de croada, que leſgleya no hi ha donada: que mes de X X. milia miſes ſe canten vuy en aqueſt dia, e tots dies en ço quel ſenyor Rey en Iacme conqueri ſens ajuda, e croada q̄ no hi hach de la ſgleya, quel regne de Mallorques, e el regne de Valencia, e lo regne de Murcia conqueri ſens croada, e ajuda de la ſgleya, de que vuy ha tant la ſgleya que fort coſa ſeria de dir, que de cinch regnes altres hagues tants delmes, e premicies, com ha daqueſts tres regnes: per que la Sancta ſgleya de Roma, o aquells qui la regixen deurien penſar lo creximent que han per la caſa Darago, e quen hagueſſen conexença en los llurs dexendents . E empero conort me en ço, que ſi lo Papa, ne los Cardenals no han conexença, quel Rey dels Reys noſtre Senyor ver Deus na memoria quils ajuda en totes llurs neceſſitats, els fa anar de be en millor.

CAPITOL XXXVII. COM LO *ſenyor Rey en Pere Darago penſa, e mes en ſon cor de hauer la venjança dels Reys Manfre, e Corali, e Eus llurs frares: e com ana en França per vaer la Regina ſa germana, e la gran amor que hach ab lo Rey de França.*

CAPI-

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

AXI lo ſenyor Rey en Pere Darago, com hach enteſes les batalles, e les vençons que el Rey Carles hach feytes per la conqueſta que hach preſa, fo molt deſpagat, e fello: per la gran amor que hauia a madona la Regina muller ſua, e per ſos fills que ell amaua molt. Per que poſa en ſon cor, que james no ſeria alegre entro venjança nagues preſa. Si que ordona en ſon cor, ço que tot ſaui ſenyor deu ordonar en losfeyts grans que en pren: que ell penſa en lo començament, e en la mijania, e puix en la fi, com daltra manera nul hom no fa res, ſino penſa en aqueſtes tres coſes. E lo dit ſenyor Rey, axi com lo pus ſaui ſenyor del mon, penſa en aqueſtes tres coſes. Sí que de la primera vos dire que era cella, que ell hauia major ops ques penſa, que abans que ell començas res, que ſabes qui li deuia ajudar, o de quil calia guardar: laltre, que hagues moneda ab que ho pogues baſtar: la tercera, que faes ſos feyts tan ſegretamẽt, que nul hom non ſentis res de ço quell hauia el cor, mas la ſua perſona tant ſolament: perço com ell penſaua que ſon prepoſit era tal, que nul hom no li conſentria que ell començas guerra contra la ſgleya, qui es tot lo poder de Chreſtians: e puix contra la caſa de França, qui es la pus antiga caſa de Rey qui ſia en Chreſtiandat. Com contra caſcuna daqueſtes coſas hauia poſat en ſon cor, que començas guerra. E ſi negu ne demanas, no fora hom el mon qui lo hi lloas: mas ell confiant en Deus, e en lo bon dret q̃ volia mantenir, penſa que de ſa teſta, e de ſon enteniment, ab la ajuda de Deus, tractaria que la venjança pogues fer del pare, e dels auoncles de madona la Regina muller ſua, e del aui, e dels ſobreauoncles de ſos fills. Com caſcu pot penſar, en quina dolor viuia madona la Regina muller ſua, cõ ſabe, quel pare, é els auoncles foren morts. E axi lo ſenyor Rey en Pere amaua mes madona la Regina, que res qui fos el mon. Per que a caſcu vaja lo cor a aço que Munteyagol deya. Prop ha guerra, qui la ha el mig del ſeu, e pus prop la ha, qui la ha en ſon cõſell. E axi lo ſenyor Rey com oja vn plant de madona la Regina, dins lo cor li cauaua. Perque tots perills penſats en ſon cor, ſe penſa, que la venjança ſe faes per ell. E entra en aytal penſament, que fo meſter, que ell tractas de la dita venjança, ço que ſon cor a nula perſona no volch dir, ne deſcobrir: ans penſa que donas recapte a les tres coſes, que dauant vos he di-

tes:

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

tes: ço es aſaber ,que negu contra ſon regne no pogues venir. Laltre, que nul hom no ſabes ço que volia fer. La terça , de ajuſtar moneda ab que ho pogues baſtar. E axi ell penſa primerament molt en la caſa de França. E es veritat que mentre ell era Infant,que ſon pare era viu ana vn jorn en França per vaer lo Rey de França, e la Regina ſa germana. E penſas, que ſi enguany hi anaua,que non perdria res de ſon temps,ne faria fretura ala frontera dels Sarrahins, com los Sarrahins diuern no poden hoſtejar, tant ſon mal enants, e mal veſtits, e temen fret,mes que gents del mon. E perço ell entra en França en Ianer. E com fo en França fo reebut ab gran honor,e goig,e alegre quen hach lo Rey de França,e lla eſtech be dos meſos ab gran deport,e ſolaz:e lla ell borna, e tira a taulat, e ana ab armes ab cauallers, e ab fills de cauallers, qui eren anats ab ell, e ab molts Comptes,e Barons de França, quiu aſſajauen per amor dell. Queus dire? Que tanta damor entra entre lo dit ſenyor Infant,e lo Rey de França:que duna hoſtia ſagrada combregaren amdos,es juraren,es faeren omenatge,que nul temps la hu no vingues contra laltre , per neguna perſona del mon : ans ſajudaſſen,es valgueſſen contra tots homens. Si q̃ la amor fo axi cordial entre amdos, com pot eſſer entre dos frares:que yo mon cors viu,quel Rey de França en les ſues ſelles que caualcaua, portaua a quartons lo ſenyal del ſenyor Rey Darago, per amor del Infant, e en laltre quarto,lo ſeu ſenyal de les flors. E axi mateix ſe feya Linfant. E puix lo dit ſenyor Infant tornaſſen molt pagat del Rey de França,e de la Regina ſa germana. E aço vos he yo comptat, perço com per auant ſe tanyera que parlem daqueſta auinença,e haura lloch al noſtre propoſit.

CAPITOL XXXVIII. COM LO SEnyor Rey en Pere ſe tench per ſegur del Rey de França,e com lo Rey de Mallorques ſe complague al dit ſenyor Rey en Pere de certs torts que el Rey de França li feya a Muntpeſſler : e com ſobre aço ſe vaeren en Toloſa los tres Reys,e lo princep de Taranto, hon hach conuinença entrells.

ARAM llexare a parlar daqueſta raho,e tornare a parlar dels affers que vengren al ſenyor Rey en Pere Darago, q̃ membra li la conuinença,e la fermetat qui era entre lo Rey de França,e ell: per que li paria que de la caſa de França fos

ſegur

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

ſegur, a que negu dany no lin pogues venir daquella part a res del ſeu, per la dita fermetat, e ſagrament: e axi mateix per lo gran deute qui era entrells, e majorment que hauia ja fills, qui eren grans, e alts, e eren ſos nabots. E axi veus ques tench per ſegur de la caſa de França. E mentre ell eſtaua en aqueſt penſament, lo Senyor Rey de Mallorques ſe vae ab ell, e complagues molt a ell de molts torts, e nouitats que el Rey de França feya a Muntpeſller, e a la Baronia. Si quen ſemps ſobre aqueſts torts, e injuries trameteren llurs miſſatgers al Rey de França. E lo Rey de França, axi com aquell qui hauia gran deſig de vaer lo Rey en Pere Darago aſenyaladament, trames los a dir, que ell vendria a Toloſa: e ells que ſaparellaſſen, que lla ques vaeſſen. Empero ſi ells volien, que ell vingues a Perpenya, o a Barcelona, que per amor dells, que hi vendria volenters. E los Reys amdos germans hagren gran plaer daqueſta raho, e trameteren li a dir, que la viſta fos a Toloſa: e caſcuns apparellarenſe de venir a la dita viſta. E lo Rey Carles qui a aqueſta viſta deuia eſſer, trames ſon fill, (qui era Princep de Taranto aquella ſaho, e puix fo Rey apres la mort de ſon pare lo Rey Carles) al Rey de França: e ell pregal, que anas ab ell a la dita viſta. E aço feu per tal, com no hauia perſona el mon, de qui ell tant gran dupte hagues, com hauia del Senyor Rey en Pere Darago. E trames a pregar al Rey de França, qui era ſon nabot, que ell endreças en tal guiſa en aquella viſta, que nol calgues tembre de res del dit Senyor Rey Darago. E aço feya aſenyaladament lo Rey Carles, com entenia a fer paſſatge en Romania contra Lemperador Paliagolo, qui tenia Lemperi de Conſtantinoble contra raho. Com per cert dels fills del Emperador Baudoy deuia eſſer Lemperi. Los quals eren nabots del Rey Carles. E axi ell hauia dupte, que com ell ſeria fora del regne, quel ſenyor Rey Darago no li lleuas lo regne. Queus dire? en la dita viſta vengrẽ tots los tres Reys, e lo dit Princep. E ſi hãch nul tẽps fo gran alegre, e gran pagament entre Reys, e ſenyors, ſi fo entre ells tots tres Reys. Mas per res lo Princep no podia trobar bona cara, ne conſolacio neguna ab lo dit ſenyor Rey en Pere: ans li eſtaua molt brau, e fello. Si quel Rey de Frãça, e lo Rey de Mallorques preſeren vn dia en la cambra lo ſenyor Rey Darago, e li dixeren, com

Llig lo rey en Iacme fol. 119. cap. 1.

podia

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

podia esser,que ell no parlaua ab lo Princep? que be sabia ell, que son parent era molt carnal, axi com aquell qui era fill de sa cusina, filla del Compte de Prohença: e daltra part, que hauia per muller sa parenta carnal,filla del Rey Dongria. E axi que molts deutes hi hauia,si que finalmente ab ell no podien res acabar. E lo Princep conuida lo Rey de França, e lo Rey en Pere Darago, e lo Rey de Mallorques: mas hanch lo Rey en Pere non volch pendre,perque lo conuit hach a cessar. Mas lo Rey de Mallorques li feya molta donor, e lo Princep a ell. E axi que ala partença de la vista sen ana lo Princep ab lo Rey de Mallorques,hon yols viu amdosos entrar en Perpinya:e los fo feyta gran festa,e tenchlo lo Rey de Mallorques VIII. jorns. Araus llexare estar lo Princep,e tornarem a les vistes:que com la festa fo passada,que dura be XV. jorns,pensaren de tractar dels affers. E finalmẽt lo Rey de França promes al Rey Darago, e al Rey de Mallorques, els jura, que ell nul temps, ne per cambi, ne per res,ell nos metria a fer cambi ab la Vescha de Magalona:ne sen trametria de res,qui fos dels affers de Muntpesller. E axi mateix lo Rey de França confermala bona amistat,qui era entre lo senyor Rey en Pere Darago,e ell. La qual
Cap. 37. hauien fermada, axi com dauant es dit, en temps quel senyor Rey en Pere era Infant,e ana en França. E feyt tot aço,e moltes daltres bones conformacions que hach entre ells,partirense, e lo Rey de França tornassen per Caors,e per Figach en França. E lo senyor Rey en Pere tornassen en Cathalunya,e lo senyor Rey de Mallorques,axi com dauant vos he dit,ab lo Princep ensemps entrassen a Muntpesller.

CAPITOL XXXIX. COM LO REY de Mallorques sota sabuda,e certa fermetat fo decebut del Rey de França,qui cambia ab la vescha de Magalona,e prengue possessio de Muntpesller ab greu dels prohomens.

ESOBRE aquestes fermetats quel Rey de Mallorques hach del Rey de França durmi segur del feyt de Muntpesller, axi que sota aquesta fermetat fo ell decebut per lo Rey de França qui feu cambi ab la Vescha de Magalona, ab ço quel dit Auescha hauia a Muntpesller. E com lo cambi fo feyt, lo Rey de França entra a Muntpesller per pendre possessio per part del dit

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

del dit Aueſcha:empero los prohomens de Muntpeſſler per res nou volien cõſentir,ans hauien entenimẽt q̃ auans ſe dexaſſen tots pezejar q̃ llur ſenyor lo Rey de Mallorques preſes tant gran deſtret del Rey de França. E lo Rey de França feu cridar los les hoſts ſobre Muntpeſſler, axi que ſi ajuſtaren tantes de gents de cauall, e de peu,que ſo infanitat: e los prohomens de Muntpeſſler aparellaren ſe molt be de defendre.E lo ſenyor Rey de Mallorques qui ſabe aço pẽſas q̃ llexas metre lo Rey de França en poſſeſſio, quen ſon cor no penſaua que ay tantoſt que ell fos ab lo Rey de França,q̃ no li llexas per les conuinences qui eren entre ells,e per la gran amor, e deute qui era. E axi trames manament als prohomẽs de Muntpeſſler, que no li cõtraſtaſſen la poſſeſſio:e açols mana en pena de traycio,q̃ no volia hauer en deſamiſtat lo Rey de França: e que eſtigueſſen tuyt ab bon cor,q̃ ell entraria en França, e que ſabeſſen que tal deute, e fermetat hauia ab lo Rey de França, q̃ tantoſt ho hauria ell del Rey de França. E axi los prohomẽs de Mũtpeſſler,ab greu q̃ls fo,hagren a obehir lo manamẽt de llur ſenyor lo Rey de Mallorques: e majorment per la bona eſperança que ell los metia. E axi veus cõ decebe lo Rey de França lo Rey de Mallorques. Si quel Rey de Mallorques entra en França,es vae ab lo Rey de França aquella vegada,e daltres moltes:e tota vegada hi metia qualque ſi, que aquella ſaho nou podia fer,mas per cert que ſo tingues per dit, que en breu ho faria. E ab aytals belles paraules lo mena dementre fo viu:e aytal mateix ſan feyt tots los altres Reys de França, qui entro al dia de vuy ſon eſtats. E nols baſta q̃ tengueſſen,e hagueſſen la part del Aueſcha,ans ſo han tot pres. Quel pus manifeſt deſaret es,q̃ en tot lo mon ſe faça. Perq̃ ſiats certs,q̃ per temps daqueſt deſaret exira gran guerra,e gran mal:quel Rey Darago,ne lo Rey de Mallorques nou poran ſofferir: perque creu, que coſtara a la caſa de França. Deus per la ſua miſericordia ho jutge ſegõs lo dret,e la raho que ell hi ha feyt,ne hi fa. Ara llexem aço eſtar,que llexar ho he ala juſticia de Deus, e ala veritat, de qui han a venir totes les venjances per dretura,e parlarẽ del Rey Darago en Pere,quis tench per aſſegurat del Rey de França: e axi mateix ala fi trobarſen ha enganat, axi com lo Rey de Mallorques, e molt mes,en tãt com lengan mũta a mes. Mas empero del engan q̃l ſenyor Rey Darago pres per ell, be lin feu Deus venjança abans que lengan fos de tot complit, ſegons que per auant oyrets

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

Chronica dels

CAPITOL XL. COM LO SENYOR Rey en Pere se volch assegurar de la casa de Castella, e com sabuda la mort de son nabot lo Rey en Ferrando de Castella ana lla, e pres sos dos fills de dit Rey, els mena, e posa en lo castell de Xatiua: e a poch de temps lo Rey en Sanxo de Castella vench se vaer ab lo Rey en Pere, hon se trastaren, e fermaren conuinences amdos los Reys.

AXI lo senyor Rey en Pere estech a son entenimẽt molt segur dela casa de França, com fo partit de les vistes de Tolosa. E pensas, que axi mateix sa seguraria dela casa de Castella: e venchsen en Arago. E es veritat quel Rey Nanfos de Castella hach de sa muller germana del senyor Rey en Pere Darago, entre els altres, dos fills: lo major axi cõ dauãt es dit, qui hach nom Infant en Ferrãdo, e laltre qui hach nõ Infant en Sanxo. E al major ell dona per muller la filla del Rey Lluys de Fráça, e germana del Rey Phalip, qui hauia la filla del senyor Rey Darago. E perço com lo Rey Nanfos de Castella, e lo Rey Phalip de França eren cunyats, qui hauien les filles del senyor Rey en Iacme Darago: ordonaren q̃ aquell matrimoni se feu del fill major del Rey de Castella ab la germana del Rey Phalip, qui hauia nom madona Blãca, e donarẽ la li ab enteniment, q̃ apres la mort del senyor Rey Nanfos, perço com era lo major fill q̃ hauia, fos Rey de Castella. E lo dit Infant en Ferrando hach de la dita madona Blanca dos fills, qui hach nom la hu, lo Rey Nanfos, e laltre Infant en Ferrando. E com hach hauts aquests dos fills, lo dit Infant en Ferrando, axi com a Deus plach hach malaltia, e passa desta vida, de que fo molt gran tala, que molt era bona persona, e dreturer. E com lo senyor Rey Darago sabe la mort de son nabot, fon molt despagat. Axi com daquell q̃ ell amaua aytant com vn de sos fills. E hauia be raho, q̃ no era persona el mon aqui Linfant en Ferrando amas tant com feya a son auoncle, el senyor Rey Darago. Si que a poch de temps lo dit senyor Rey Darago entra en Castella ab pocha companya, e ana en tres dies, e en quatre nuyts be VIII. jornades. Axi que ana lla hon eren los dos fills del Infant en Ferrando, els pres, els sen mena el regne de Valencia, els mes en lo castell de Xatiua, hon los feu nodrir, axi com tanyia a

fills

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

fills de Rey. E aço feu per dues rahons aſenyalades. La primera, per la gran amor que hauia a llur pare, que negu nols pogues fer mal en llurs perſones: e laltra que ſi Linfant en Sanxo nabot feu ſe deſconſexia de res envers ells, que ell tingues aquells Infants, e quen faça Rey de Caſtella. Eq̄ axi tendria la caſa de Caſtella pigada, e lligada a ſa volentat. Si que quant lo Rey de Caſtella ho ſabe, quen fo molt pagat: mas creu que no ho fo Linfant en Sanxo. E no ana a molt de temps quel Rey de Caſtella feu jurar a gran res dels richs homens de ſon regne Linfant en Sanxo, que fos Rey apres ſa mort. E com aço fo feyt Linfant en Sanxo ſe vae ab ſon auonclo lo Rey Darago, que axi mateix lamaua molt, e dix li: Pare ſenyor ja ſabets quel Rey mon pare ma feyt jurar a gran res de ſos richs homens, e es ver quin ha alcuns qui ni contracten, que nom volen jurar: perço com hauien jurat Linfant en Ferrando mon frare, que fos Rey apres la mort de noſtre pare. Ara pare ſenyor a vos deu ſaber millor que yo ſia Rey, que negu de mos nabots. Si que yo veig que aço eſta en voſtra ma, per queus ſoplich, eus prech, que vos daçom ſiats valedor. E com no mē volgueſſets ajudar, que ſia de merce voſtra que no mi negats: que ab que vos nom ſiats contrari, nom tem que de Deus en auall nul hom mo puixca tolre. E com lo Rey Darago hach entes ço q̄ ſon nabot li dix, q̄ ell amaua tant, cō ſi fos ſon fill, reſpoſli. Nabot be he entes ço q̄ vos hauets dit, e reſpōch vos, que ſi vos volets eſſer envers nos aq̄ll q̄ deuets, ne yom cuyt, ſiats cert q̄ yo nous vendre cōtrari, ab q̄ façats ço q̄ yo volre, e q̄ daçom façats ſagramēt, e omenatge. e ell dix, bell pare ſenyor demanats, q̄ volets q̄ yo faça, q̄ tot quant vos manets ſom aparellat yo ara, e toſtēps de fer, e no als: e daço vos faz ſagrament, e omenatge, axi cō a fill de Rey. Donchs dix lo ſenyor Rey, yous dire ço q̄ façats. La primera coſa quem prometats, q̄ toſtēps me ſiats en ajuda ab tot voſtre poder cōtra tots los homēs del mon, e q̄ per neguna raho, ne per neguna perſona cōtra mi, ne mos regnes vos, ne hō per vos no vingats. E laltra raho, quē prometats q̄ cō voſtres nabots ſerā grās q̄ haurā coneguda, q̄ls dejats fer part dels regnes, en guiſa q̄ ſien be heretats. Senyor dix ell, vos me deyts coſes q̄ yous prometa, qui ſon rahonables, e bones, e qui ſon a honor mia: perq̄ yo ſom aparellat de fermar en aquelles maneres que vos manets. E ſobre aço foren aqueſtes conuinences fermades axi cō dauant es dit, ab ſagrament, e omenatge:

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

e encara ab cartes publiques. E feyta aquesta fermetat entre ells, Linfant en Sanxo tornassen alegre, e pagat en Castella, e dix ho tot a son pare, qui nach gran plaer, e gran alegre, e conforma al senyor Rey Darago tot ço que son fill hach promes. Ara llexare ells estar, e parlare del senyor Rey en Pere qui fo molt alegre, e pagat de ço q̄ hach endreçat per que ell se tench per segur de Castella.

CAPITOL XLI: COM LO SENYOR

Rey en Pere sen torna a Valencia hon troba missatgers del Rey de Granada quil requeseren treua, la qual les hach atorgada a cinch anys: e compensa en plegar moneda per tota sa terra.

TANTOST com ell fo al regne de Valencia, troba missatgers del Rey de Granada, que li vengueren ab grans joyes, e ab grans presents q̄ li requesere treua de part del rey de Granada. E lo dit senyor Rey en Pere, pensant que son proposit hauia bon començament, atorga los la treua a cinch anys. E segurament que aço no era cosa q̄ per res el mon fera, sino fos perço, com ell tenia en son cor de fer la venjança del Rey Māfre, e del Rey Corali, e del Rey Eus: mas aço lo feu acordar a fer la dita treua. E com aço fo feyt, ell vae que era complit lo primer proposit seu, ço es, ques tenia per segur que de neguna part no li podia venir damnatge ala sua terra, ans podia començar lo viatge quen son cor sauia posat. E pensas que lo segon proposit complis, ço es a saber de plegar moneda: e per totes ses terres ell ampra sos vassalls que li ajudassen de moneda, perço com ell entenia affer tal viatge que seria gran creximent dell, e de tots sos sotsmesos. E les sues gents sabien lo de tant al cor, e de tant bo, que bes pensauen que nos mouia debades. E cascuns atorgauen li tot ço que demanaua, axi que metia sises, e altres ajudes per tots sos regnes, e terres, qui muntauen a tant que era infanitat: e de tot eren pagats sos sotsmesos. Ara llexare estar aquesta ajuda ques fa es cull per tots sos regnes, e tornare a parlar del Rey Carles.

CAPI-

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

CAPITOL XLII. COM LO PRINcep de Taranto sen torna de les vistes de Tolosa al Rey Carles son pare, e li compta el mal pagament que hach dell lo senyor Rey en Pere: e com lo Rey Carles, fiant se sols en lo seu poder, se posa en cor de no tembre dit senyor Rey en Pere.

VERITAT es que quant lo Princep de Taranto fo partit de les vistes de Tolosa, ana tant per ses jornades que fo ab lo Rey Carles son pare, qui li demana nouelles de les vistes. E ell dix li tot ço que li era esdeuengut, ne com lo Rey de França, e lo Rey de Mallorques li hauien feyta molta donor: mas lo Rey Darago que per res no sera volgut consolar ab ell, ans li era estat brau, e fello. Don lo Rey Carles ne fo molt despagat, e conech q̄ aquella spina tenia el cor que ell se pensaua, es duptaua. Empero ell se fiaua tant en la sua caualleria, e en lo gran poder que hauia, que posa en son cor que no hagues dupte dell. E segurament axi so podia pensar, que en si hauia IIII. coses, que no hauia altre Rey el mon qui les hagues. La primera, q̄ ell era tengut per lo pus saui Princep, e millor darmes qui el mon fos, apres la mort del bon Rey en Iacme Darago. Laltra, que era lo pus poderos Rey del mon, que en aquella saho ell era Rey, e senyor de tot quant lo Rey Manfre solia hauer. E apres era Cōpte de Prohença, e Danjou. E apres era Sanador de Roma, e vicari general de tota la part quel fa de Toscana, e de Lombardia, e de la Marcha. Apres era vicari general de tota la terra doltra mar, e cap major de tots los Chrestians qui de lla mar erē: axi dels ordres del Tēple, e del Spital, e dels Alamanys, cō de totes ciutats, castells, e viles, e altres nacions de chrestians qui hi fossen, ne hi vēgues sen. E apres hauia en sa ma lo sant Pare Apostolich, e tota la sancta sgleya Romana: axi com aquell de qui feyen cōpte de gran fauoner, e de Regidor. Daltra part hauia la casa de França, perço com lo Rey Lluys de França era son frare, e muri, e lexa Rey lo Rey Falip: e recomanali charament lo Rey Carles son frare. E axi feya cōpta dell, axi com si lo Rey Lluys son frare fos viu. Dōchs segurament q̄ esguardant aq̄st poder seu, poch lo calia duptar del Rey en Pere. E axi ell posa en son cor aquest poder, e no pensa el poder de Deus: perque

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

qualque ſia quis fiu mes en ſon poder, quel poder de Deus, pot fer cõpta q̃ Deus moſtrara ſobre aquell lo ſeu poder, a donar a conexer, e entendre a tot lo mon, q̃ res no es: mas ſolamẽt lo ſeu poder. E deſta raho daqueſt poder de Deus he tant parlat dauant, q̃ ara no men cal pus parlar. E axi eſtech en ſa eſperança, e en la força de ſon poder.

CAPITOL XLIII. RECOMPTA QUI-na ſia ſtada la cauſa per que la Illa de Sicilia ſe hach reuelada contra lo Rey Carles, e com dit Rey aſſatia la ciutat de Macina: e com Boaps ſalça contra ſon frare Mirabuſach, e ſen feu coronar Rey de Bugia.

ESTANT en eſta volentat tant alta, ell hach tals officials meſos per tota la Illa de Sicilia, que no feyen, ne deyen ſino tots mals, e ſuperbies. e nols paria quel mon fos altre Deus, mas lo Rey Carles. Si ques deſconexien de Deus, e domens: e feyen tant que marauella era com los Sicilians nols degollauen auans que no ſofferiſſen ço quels Franceſos los feyen. E entre les altres malueſtats ſeſdeuench que erẽ feſtes de Paſcha, e a Palerm ha vna ſgleya que es envers lo pont del Almirall, hon a les feſtes de Paſcha hix tota la ciutat a perdonança, e majormẽt les dones de Palerm hi van totes: e aquell dia anaren hi algunes gentils dones entre les altres qui eren molt belles dones, e los Sarjants Franceſos exiren de fora, e trobaren aquelles dones qui anauen acõpanyades de bon jouent, qui erẽ llurs parents. E perço q̃ pogueſſen metre los Frãceſos la ma ales dones lla hon ſe volgueſſen, cercaren los jouens homens, ſi portauen armes: e com vaeren que non portauen, digueren q̃ les hauian comanades a les dones, e per les maneres ells los metian la ma, e les pecigauen, e per les mamelles. Axi que altres homens qui anauen ab altres dones qui vaeren aço, e vaeren que batien ab vergues de bou aquelles, e aquells qui daço ſe eſquiuauen, cridaren, ay Deus pare Senyor, tanta de ſuperbia qui la pora ſofferir? E en aquell punt vengueren dauant Deus aquells clamors, en tal guiſa que volch que de aquelles ſuperbies, e de moltes daltres quen hauien feytes, fos feyta venjança. Si que enflama lo cors

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

cors daquells qui en aquell lloch veyen la ſuperbia. E cridaren,muyrē muyren. Axi que en tal punt comença aqueſt crit,que ab pedra ſecha mataren tots aquells Sarjants : e com los haguerē morts entraren per la ciutat de Palerm tuyt cridant,homens,e fembres,muyren los Franceſos. E tantoſt hom ſe pres ales armes,e tots quants Franceſos troba ren en Palerm tots muriren. E tantoſt lleuaren per Capita,e per comu Micer Aleynep,qui era dels honrrats, e dels richs homens de Sicilia. E com aço fo feyt, hoſt feyta, anauen lla hon ſabien Franceſos hi eren,e per tots los llochs de Sicilia anaua la veu:e aytant com la veu anaua,aytants ne matauen . Queus dire? Tota Sicilia ſe reuela contra lo Rey Carles,e a colp mataren tots quants Franceſos pogueren trobar:axi que hanch hu qui hi fos en Sicilia non eſcapa. E aço ſeſdeuench per miſericordia de Deus : que noſtre Senyor ver Deus ſoffer lo peccador , e com veu que nos vol eſmanar dels mals,tramet ſobre aquell laſpaſa de juſticia. E axi la trames ſobre aquells maluats ſuperbioſos,qui axi deuorauen la gent , e lo poble de Sicilia, qui eren obedients , e bons a tot ço q̄ fer deuien envers Deus,e envers llur ſenyor. E axi ho ſon vuy en aqueſt dia,q̄ no eren que pus lleyal gent haja vuy el mon,com ells ſon eſtats,e ſon,e ſeran,ſi a Deus plau, als ſenyors que puix han hauts,ſegons que per auant entendrets. E com aço fo feyt,e el Rey Carles ſabe aqueſt damnatge que hach pres, e molt mogut de gran fellonia , aplega grans hoſts : e per mar,e per terra vench aſſatiar la ciutat de Macina:e vench ab tan gran poder:que ab X V. milia homens de cauall hi vēch,e de gents de peu ſens nombre:e ab cent galees ſobre vna ciutat qui no era llauors murada,e aparia quen continent ſe degues pēdre,mas aquell poder era no res al poder de Deus qui guardaua,e defenia ab bon dret los Sicilians . E axi llexar vos he eſtar lo Rey Carles qui te ſetge ſobre Macina,e tornar vos he a parlar dela caſa de Tunis en ſo qui ſi eſdeuench. Veritat es q̄ com lo Rey Mirabuſach fo feyt Rey en Tunis per ma del ſenyor Rey en Pere Darago, axi com dauant hauets entes,que ſon germa Boaps ſen ana a Bugia,e a Contaſtina,e ab Bugia,e ab Cōtaſtina ell ſalça contra Mirabuſach, es corona Rey de Bugia. E caſcu daqueſts dos germans eſtegren en llurs Reyalmes,e per auant mori Boaps Rey de Bugia, e de Contaſtina , e llexa Rey de Bugia Miraboſecri fill ſeu : e ſenyor de Contaſtina,Bugron lo ſegon fill ſeu.

Aliàs,Conſtantina

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

Chronica dels

CAPITOL XLIIII. COM BUGRON fill de Boaps, e Rey de Contastina enuia sos missatgers al Rey Darago sent li a saber com se volia fer Chrestia, e fer se son hom, e donar li Contastina, e tota sa terra: e el marauellos aparellament que seu lo senyor Rey en Pere pera passar Alcoyll.

COM aço fo feyt, lo dit Miraboſecri volch deſaretar, e pendre, ſi pogues, lo dit Bugron: e ell qui ſabe aço penſas que nos poria dell defendre, ſino ho feya fer per ma del ſenyor Rey Darago, e que li faes ſaber que ell hauia volentat ques tornas Chreſtia per ma ſua, e q̄l dit ſenyor Rey vengues Alcoyll, qui es port del dit lloch de Contaſtina, e que li retria la dita ciutat de Contaſtina: e com ell ſeria a Alcoyll que penſas danar a Contaſtina, qui es la pus fort ciutat del mon, e ques faria Chreſtia, e que li retria tota la terra quāta ell nauia, e ques faria ſon home, e ſon fiol, e ſon vaſſall: e quel requeria de part de Ieſu Chriſt q̄ ell aço degues reebre: en altra manera ſino ho feya, que Deus li ho demanas a lanima, e al cors. E lo Rey com oy aqueſta miſſatgeria, qui li vench de part den Bugron ſenyor de Contaſtina, lleua las mans al cel, e dix: ſenyor ver Deus llaors, e gracies vos fas de tanta de gracia, e de merce quem feyts: placius q̄ ſi aço deu venir a honor voſtra, e a be de mos regnes, que venga a bon acabament. E los miſſatgers eren dos cauallers Sarrahins molt ſauis homens, qui faeren ſemblant que per catius a rembre eren venguts. E axi digueren tant ſegretament aquella miſſatgeria, que no fo hom el mon quin ſabes res, ſaluant lo ſenyor Rey. E lo dit ſenyor hach dos mercaders molt ſauis, e prohomens, e feu los carregar vna nau de mercaderies, e anarēſen al port de Alcoyll ab la dita nau: e los dos Sarrahins anarenſen ab ells ab deu catius Sarrahins que hagueren comprats per desfreçar que eren daquelles encōtrades. E lo ſenyor Rey ordona ab aquells mercaders, que com ſerien a Alcoyll, que ab partida de les dites mercaderies montaſſen a Contaſtina, e ques vaeſſen ab en Bugron, e que ſabeſſen ſi era verço que aquells miſſatgers deyen. E axi deſcobrils lo dit ſenyor Rey lo feyt tot, e los dits mercaders eren prohomens, e naturals ſeus: e manals en pena de la perſona, e de tot quant hauien que aço no deſcobriſſen a neguna

perſona

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

perſona.E axi com ell ho mana ſe feu,es compli. E com foren a Contaſtina parlaren ab en Bugron tot lo feyt, en tal manera quel ſenyor Rey tenia tot lo feyt per ferm, e en Bugron atre tal. E lo dit ſenyor Rey penſa tantoſt de fer naus,e lenys, e galees, e terides per portar caualls.E axi per tota la coſtera feu fer grans nauilis,e gran aparellament de tot ço que fa meſter a paſſatge de ſenyor. Si que totes les gents de ſon regne ſe marauellaren del gran aparellament quis feya, que prime ramẽt a Coplliura los ferrers no feyen als,mas anchores: e los meſtres daxa tots quãts nauia en Roſello erẽ venguts a Coplliura, hon feyen naus,lenys,terides,e galees:e a Roſes atre tal,e a Torrella,e a Palamos, e a ſenct Feliu,e a ſenct Poldes Mareſtem : e a Barcelona nous en cal parlar quen ſanitat era la obra qui ſi feya. E puix a Tarragona atre tal,e a Tortoſa,e a Paniſcola,e à Valencia : e per tota la coſtera de les marines. E en les ciutats qui ſon dintre terra,feyen balleſtes,e cayrells, e crochs,e llances, darts, cuyraces, capells de ferre, gamberes, cuxeres, eſcuts,paueſes,e manganells : e als marines trebuchs, e pedres de ginys ales pedreres,e als altres llochs:axi que tant eren los feyts grans,que per tot lo mon anaua la nomenada.

CAPITOL XLV. COM LO REY de Mallorques, e lo Infant en Sanxo pregaren al ſenyor Rey en Pere quels dixes ço que entenia fer,e com lo ſenyor Rey en Pere nols volch dir ſon entenimẽt, ſaluant que comana tota ſa terra al Infant en Sanxo.

LO ſenyor Rey de Mallorques vench al ſenyor Rey Darago, e pregal que li dixes ço que entenia affer, e que ſi li pleya que ell yria ab ell en tot lloch ab tot ſon poder. E ell reſpos li: frare no vull que hi anets,mas q̃ romangats, e queus prengats guarda,e cura de la noſtra terra. E axi mateix prech vos,que nous pes cõ yo nous dich ço quen tench affer, q̃ per cert frare ſi a perſona del mon yo degues deſcobrir mon cor, you deſcobriria a vos:mas no es mon enteniment daqueſt viatge. E axi encara vos prech, que nous ſapia greu, que axi mateix no vull ajuda, ne ſecors de nul hom del mon : ſaul aquella de Deus, e de mos vaſſalls,e ſotſmeſos. E ſobre aço lo ſenyor Rey de Mallorq̃s

E v ab greu

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

ab greu que li ſabe no ſen mes mes ſobre ell. E ſemblantment lo Rey de Caſtella,e ſon nabot Linfant en Sanxo faeren atre tal : que ſol per aqueſta raho vēch Linfant en Sanxo en Arago,es vae ab ell,e ſi proferi de part del Rey ſon pare,e dell mateix quen perſona lo ſeguiria ab tot lo poder que hagues, e que hauria X X X. o X L. galees de Sibilia,e de altra marina ſua be armades,e aparellades. Queus dire? Aytal reſpoſta li feu com hauia feyta a ſon frare lo Rey de Mallorques,ſaluant q̄ li dix que li comanaua tota ſa terra, axi com aquell quell tenia en compte de fill. E lo dit ſenyor Infant reſpos,que la dita comanda prenia ell volenters,e que manas a tots aquells que ell llexaua procuradors,que ſi en res lo hauien ops,que tantoſt lo requeſeſſen:e que totes coſes llexades,tātoſt en perſona,ab tot ſon poder laurien. E daço fon molt pagat lo Rey Darago,e abraçal,mes de deu vegades : e axi prengueren comiat la hu del altre. E lo dit ſenyor Infant tornaſſen en Caſtella,e recompta al Rey ſon pare ço qui entrells fo eſtat. Ha Deus dix lo Rey Nanfos de Caſtella, e qual cor de ſenyor ha enel mon quis pogues comparar a aqueſt daqueſt ſenyor? Si que no ana a gayre quel Rey Nanfos de Caſtella muri, e romas Rey de Caſtella Linfant en Sanxo. E axi daqui auant llexare lo Rey en Sanxo de Caſtella,e tornare al ſenyor Rey Darago.

CAPITOL XLVI. COM PARTIT LO

Infant en Sanxo, lo ſenyor Rey en Pere comença regonexer les marines e fer beſcuyt, e tot bon aparellament, e trametre cartes als homens de ſa terra qui deuien eſſer ab ell.

COM lo dit Infant en Sanxo fo partit Darago del ſenyor Rey,e ſen fo tornat en Caſtella,lo dit ſenyor Rey ana per les marines regonexent totes les obres:e penſa de ordonar ques faes beſcuyt a çaragoça,e a Tortoſa,e a Barcelona, e a Valencia:e feu venir a Tortoſa molta ciuada,e forment. Si q̄ tanta ne feu venir quen la ciutat de Tortoſa no podia cabre, ans feyen barraques,e caſes de fuſta en queu metien. E axi mateix trames ſes cartes a tots aquells richs homens de ſa terra,que volia que anaſſen ab ell:e que ſe aparellaſſen de ſeguir lo viatge, ab aytants cauallers, e ab aytantes balleſtes,

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

balleſters, e ab aytants paons. E a caſcu ell feya donar en llurs terres, o lla hon volien acorriment de moneda tanta com los feya meſter. E mana que negu no ſentrametes de viandes, ne de vi, ne de ciuada, quell faria metre compliment per tuyt de tot quant haurien meſter per tot lo viatge. E aço feya lo ſenyor Rey, perço que no ſagueſſen a entrame tre ſino dels arreus tantſolament de llurs cors caſcuns, e que anaſſen tuyt be arreats. E axis compli, que entro aquell dia james no ſera feyt paſſatge hon tant bell arreu de cors, e de caualls, e de balleſters, e de paons, e domens de mar hagues, com hach en aquell paſſatge. E axi mateix ordona que hi hach vint milia Almugauers tots de la frontera, e be VIII. milia balleſters de Munt: e ordona que anaſſen mil cauallers, tots de honrrat paratge ab ell, e molts balleſters de Tortoſa, e de Arago, e de Cathalunya, e ſeruēts de maynades. Queus dire? que tant era gran lo aparellament, que tots los Reys, e els ſenyors del mon, axi Chreſtians, cō Sarrahins, qui res hagueſſen en les marines, ſe guay tauen, e hauien grā paor, e gran dupta caſcu de llurs terres: perço com no era hom nat, ne viu el mon qui ſabes ço que ell volia fer.

CAPITOL XLVII. COM LO PAPA e lo Rey de França, e de Inglaterra, e altres Princeps Chreſtians trameteren ſos miſſatgers al ſenyor Rey Darago, quels volgues dir hon tenia en cor de anar, e com tots hagueren vna mateixa reſpoſta.

SI QVEL Papa trames a dir, quel pregaua que li dixes ço que ell hauia en volentat de fer: e ſi ho trametia a dir, quen tal lloch poria anar q̄ ell li faria ſecors de moneda, e de perdonāça. E lo ſenyor Rey trames li a dir, que li grahia molt la ſua proferta, mas quel pregaua que no li deſplagues com en aquella ſaho no lin volia trametre a dir: mas que en breu ell ho trametria a dir, e que llauors hauria lloch la ajuda, e la perdonança que li proferia, mas ara en aquell punt que li plagues que ſen ſofferis. E axi los miſſatgers tornaren ſe ab la dita reſpoſta al Papa, e com lo Papa ho entes, dix: per cert ma fe es que aqueſt ſera altre Alexandri en lo mon. E apres axi mateix li vengueren altres miſſatgers del Rey de França ſon cunyat, qui li trames a dir ſemblant miſſat-

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

missatgeria que hauia feyta lo Papa, e ab aytal resposta sen anaren. E apres vingueren del Rey de Inglaterra, e daltres Princeps del mon, e tuyt sen anaren ab vna resposta: axi mateix del Papa, com dels Reys, com de Comptes. Mas dels Sarrahins nom cal parlar, que cascun Rey Sarrahi estaua ab paor que sobre ell no vengues. Si que era la major marauella del mon dels faraons, e de les guardes qui erē per tota la terra de Barbaria. Si que al Rey de Granada deyen los seus homens, senyor ques aço q̄ vos no guarnits Bera, e Almeria, e Seruenya, e Monecha, e Malicha, que per cert lo Rey Darago vendra sobre vos? E responials lo Rey de Granada, folla gent: que deyts? No sabets quel Rey Darago ha treues ab nos per cinch anys, e cuydats vos quell nos trencas ço quens ha promes? Nous ho cuydets, que per cert creats que ell es tant alt, e de tant alt cor q̄ per tot lo mon no vendria menys a res que hagues promes. E plagues a Deus quell volgues que yo ab mon poder anas ab ell, volgues se que anas sobre Chrestians, volgues sobre Sarrahins: quen veritat yol seguiria volenters a mon cost, e a ma messio. E axi llexats estar esta sospita, q̄ no vull que nul lloch de ma terra sen creixca de guayta neguna: que la casa Darago, casa es de Deus ab fe, e ab veritat. Queus dire? Tot lo mon estaua ab les ales alçades daquest senyor, que faria: mas empero quisque nagues dol, e paor, en Bugron nauia gran alegre. Ara llexare estar esta raho, e tornare al senyor Rey Darago, e al seu aspaexament.

CAPITOL XLVIII. COM ACABADES les vesites, lo senyor Rey en Pere hach corts a Barcelona, en les quals ell ordona sa terra, e feu Almirall a son fill en Iacme Pere: e a qui va donar carrech dels despaxs dels affers de Cathalunya, e de les galees: e com a dia sabut tuyt foren al port Fangos.

LO DIT senyor Rey no cessaua danar, e despaexar, e de vesitar totes les sues obres: axi que per ell se spaetxauen los feyts, tant que mes hi feyen en vuyt jorns, q̄ no faeren en vn mes, si ell non anas a vesitar. E com ell vac que les obres erē quax acabades, ell feu corts a Barcelona, e en aquelles corts ell ordona tota sa terra, e ordona tot son passatge, e feu Almirall vn fill que hauia natural per nom en Iacme

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

en Iacme Pere qui fo molt gracios,e bo de tots feyts. E lo dit en Iacme Pere pres la verga del Almirall,e feu Visalmirall vn caualler de Cathalunya donrrat casal,e de bo,per nom en Cortada,qui era molt bo darmes,e de seny,e de tots affers qui tangues sen a caualler. E com aço fo feyt,dona dia que tot hom qui anar degues al viatge,que fos a port Fangos,al primer jorn de Maig aparellat,e arreat de recullir.E ordona quen RamonMarquet,e en Beng.Mallol q̄ espaetxassen los affers de Cathalunya,axi de les galees,com de les terides,com de les naus. E puix axi mateix en cascun lloch ordona bons homens de mar,qui espaetxassen ço que en llurs llochs se feya per lo passatge. E a Valencia lo dit senyor en Iacme Pere qui era poblat el regne de Valencia, ordona axi lespaetxament de larmada, com de cauallers,com de Almugauers,e de ballesters de Munt. Queus en dire? Quen tots los llochs axi de marines, cō dintra terra ordona lo dit senyor Rey que espaetxassen los feyts, e les companyes:en tal manera quel jorn que ell hach donat foren tuyt,axi de mar, com de terra: qui a Tortosa,qui a port Fangos. Queus en faria majors noues?que axi vengueren tuyt ab bona volentat, que aquells qui deuien menar cent ballestes, ne menaren dos tants: e axi mateix dels seruents que mal llur grat los seguien,e no volien sou negu. E encara hi vengueren tots quants Capdals hauia en Arago, e en Cathalunya, e en regne de Valencia: e Syndichs de totes les ciutats. E axilo senyor Rey vench, e atendas a port Fangos hon era tot lo nauili, que ya erē tuyt aparellats de tot quāt los feya mester, que no hauien als affer,sino quel senyor Rey,e Comptes,Barons,cauallers,Almugauers,e seruents de maynada,ques recullissen.

CAPITOL XLIX. COM LO SEnyor Rey en Pere feu crida ques volia recullir al port Fangos,e pendre comiat:e com lo Compte de Pallars en nom de tots prega dit senyor Rey li dixes sa volentat, la qual may volch descubrir:e lardit que hach pera descobrir la als patrons e mariners.

ECOM lo senyor Rey hach regonegut que tot era aparellat, axi naus,com galees, com altres vexells, fo molt alegre,e pagat,e feu ajustar totes les gents generalment ab trō pes, que tot hom fos a oyr ço quel senyor Rey volia dir: que

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

que ell volia pendre comiat apres lo parlament, ques volia recullir. E com aquesta crida oyren tot hom vench al dit parlament, e Prelats, e richs homens, e cauallers, e totes altres gents. E com tuyt foren aplegats, lo Senyor Rey puja en vn cadafal de fusta que hach feyt fer, en tal guisa alt que tuyt lon poguessen veure be, e entendre: e com fo sus siats certs que fo be escoltat. E lo dit senyor Rey Darago pensa de preycar, e dix moltes bones paraules qui feyen al temps per aquells qui hauien anar, e per aquells qui hauien a romandre: E com ell hach finat son preych, lleuas per tuyt comunament lo noble A. Roger Compte de Pallars, qui ab ell anaua el viatge: e dix li, Senyor totes les vostres gents, axi nos qui anam ab vos, com aquelles qui romanen han gran plaer de les bones paraules que vos los hauets dites, e tuyt ensemps sopliquen humilment a vos, quels digats, e q̄ls descobrats hon es la vostra volētat danar. Perço com per descobrir la sua volentat no li deuia venir negun torp ne tort, tant era prop lo recullir, e q̄ tuyt ne serien consolats, axi aquells qui hi yrien, com aquells qui romandrien: e encara que mercaders, e altres bones gents saparellarien ab viandes, e ab tots refrescaments que portassen a la host. E encara que les ciutats, e les viles sues, axi mateix li trametrien tostemps ajuda, e secors de totes coses. E lo senyor Rey respos, e dix: Compte yo vull que vos sapiats, e tots los altres que aci son, e encara aquells qui hich no son, que si nos sabiem q̄ la ma esquerra nostra sabes ço que ha en cor de fer la ma dreta, que nos mateix lans tolriem: e axi no parlets pus desta raho, mas pensats vos de recullir tots aquells qui ab nos deuets anar. E com lo Compte, e los altres oyren tant fort paraula com aquella quel Senyor Rey hach dita, non volgueren pus parlar: mas ques reprengueren, e digueren: Senyor pensats de manar q̄ nos ho farē, e placia a nostre senyor ver Deus, e a madona sancta Maria, e a tota la cort celestial q̄ ell cōpleixca lo vostre entenimēt a honor dells, e a creximent, e a honor vostra, e de tots vostres sotsmesos: e q̄ a nos do gracia queus puixcā seruir en tal manera q̄ Deus, e vos ne siats pagat. E sobre aço lleuas lo Cōpte Dampuries, e lo Vescōpte de Rocabarti, e daltres richs homens qui no deuien anar el viatge, e digueren: Senyor placiaus q̄ vullats que nos nos recullam ab vos, e q̄ per res nōs llexets: que axi be aparellats som de recullir, com aquells qui hauien albara danar el viatge. E lo senyor Rey respos al Cōpte, e al Vescōpte,

e als

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

e als altres, e dix: nos vos grahim molt la vostra proferta quens feyts de la bona volentat, mas aytant vos responem, que axi be nos seruirets vosaltres qui romandrets, com nos qui anam. E com aço hach dit beneyls, e senyals tots ells, els comana a Deus. E si hanch se vaes grans plors, e grans crits aqui foren al pendre comiat: axi que lo senyor Rey qui era lo pus fort senyor de cor qui hanch naixques, na huyra tot de plorar. E lleuas, e ana pendre comiat de madona la Regina, e dels Infants. E agracials, e beneyls, els dona la sua benedictio. E hach li hom aparellat vn leny armat, e recullis ab aquella benedictio, e gracia, que hanch senyor se pogues recullir. E com ell fo recullit, tot hom se pensa de recullir: axi que dins dos jorns foren tuyt recullits, e ab la gracia de nostre senyor ver Deus, e de madona Sancta Maria, e de tots los seus beneyts sancts, e sanctas ells faeren vela tuyt de port Fangos per anar en llur bo viatge en lo mes de Maig, de lany de la incarnacio de nostre Senyor ver Deus Iesu Christ M. C C. L X X X I I. E com hagren feyta vela, foren mes de cent cinquanta veles entre vnes, e altres. E com forē entro a vint milles en mar, ab vn leny armat Lalmirall en Iacme Pere ana a cascuna nau, e leny, galea, terida, barca, e a cascun patro ell dona vn albara sagellat, ab son sagell del senyor Rey clos, e tancat ab lo dit sagell. E mana a cascun patro que faes la via del port de Maho, que es en la Illa de Manorqua: e que en lo dit port entrassen tuyt, e lla refrescassen. E q̄ com fossen fora del port de Maho deu milles en mar, que cascu obris lalbara, e no abans, en pena dela persona. E com laguessen obert, que faessen la via quels manaua lo senyor Rey en lo dit albara. E axis feu com Lalmirall mana.

CAPITOL L. COM LESTOL DEL *senyor Rey en Pere entra en Maho port de Manorqua, e la gran malueſtat que feu Lalmoxerif de Manorqua al dit ſenyor Rey en Pere, la qual fonch cauſa que tolgueſſen la teſta a en Bugron.*

TVYT entraren el port de Maho, e lla refrescaren. Si quel Moxerif de Manorqua vench al senyor Rey, e dix li: senyor, que volets, ne manats que yo faça, que si vos venits a pendre la Illa, yo som apparellat de complir ço que vos manets. E lo senyor Rey respos, al Moxerif, nous duptets de res: que nos no venim per fer enug, ne pesar

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

ne pesar a vos, ne ala Illa. E daço estats segur. E lo Moxerif lleuas,e besa li lo peu,e feu li moltes gracies: e tantost trames tant de refrescament al senyor Rey,e a tot lestol,que seria molt fort de comptar: que tanta dabondança los trames de tots refrescaments, q̄ a mes de VIII. jorns los basta. Empero feu vna gran malueſtat, q̄ aquella nuyt hach vna barca armada de Sarrahins, e trames a Bugia, e per tota la costera, q̄ls feu a saber, q̄l senyor Rey ab tot son estol era al port de Maho,e que creya que yria a Bugia, e ques guardassen. E com aço hach sabut entre los altres en Bugron senyor de Contastina, hach lo major alegre, que hanch negun hom pogues hauer: e en lloch de desastruch per lo gran plaer que hauia, descobri son coratge a alguns specials amichs, e parents seus que hauia, en quis fiaua de todes coses. E aço feya perço com que sendreças, que complis al senyor Rey ço que li hauia promes. E vn daquells a qui hach descuberta sa volētat, descobri,e feu ho saber a tots aquells de la ciutat,e als cauallers Sarrahins de la ciutat,qui ab ell eren. Q ueus dire? Que tots a remor feyta se lleuaren, e prenguerenlo,e tolgueren li la testa, a ell,e a X I I. de altres qui aço li consentien:e trameterē missatge al Rey de Bugia, ques vengues emparar de la ciutat,e de tota la terra,e axis feu. Aram llexare a parlar dells,e tornare a parlar del senyor Rey Darago.

CAPITOL LI. COM LO SENYOR Rey en Pere prengue terra al port Dalcoyll, e com hach entesa la mort den Bugron, de que fo molt despagat: e lo gran nombre de Moabits ques replega de mentres sen fortia,e els grans feyts darmes ques van fer,ab lo bon acorriment que feu Cathalunya.

COM lo senyor Rey hach refrescada la sua gent, ell parti de Maho, e com ells foren deu milles en mar, cascu obri son albara, e tuyt hagren manament dins los albarans, que fessen la via del port Dalcoyll: e com foren ala vila Dalcoyll, prengueren terra. E aquells Dalcoyll pensaren de fugir, axi q̄ pochs ni conseguiren. Empero aqui aullaren los caualls,e axi tot hom entra. E cō tuyt foren en terra,lo senyor Rey demana als Sarrahins que hauien presos a Alcoyll noues den Bugron

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtingüda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

Bugron:e comptaren li ço qui li era ſdeuengut. Don lo ſenyor Rey ne to molt deſpagat. Empero puix aqui era vengut, penſa quel viatge ſe complis a plaer de Deus, e de la ſancta fe catholica: e penſa tantoſt de fer vn mur de pals, e ab cordes qui entrauen en los anells ell feu ſon mur, qui enuirona tota la hoſt, e la vila: e feu exir de les naus los tapiadors que menaua: e de tapies ells faeren les barreres, e els camins, hon les hoſts deuien venir fora daquell mur. E de mentre que ell feya enfortir la hoſt, ajuſtaren ſe en torn trenta milia homens a cauall Sarrahins, e tanta de gent de peu, que la terra, e les montanyes vaerets cubertes. Queus en dire? quels maleyts Morabits anaren preycant, e cridant per tota la Barbaria: e donar perdons a llur mala lig. E abans que fos paſſat vn mes hi hach venguts mes de cent milia homens a cauall, e de peu ſens tot nombre. E lo Compte de Pallars qui vae aquella tant gran congregacio de gents, ana fer vna baſtida, qui de tapies, qui de fuſta en vn puig, qui es prop de la vila de Alcoyll. E daq̄ll lloch lo dit cōpte de Pallars, ab molts daltres feria en ells tots jorns: ſi q̄ meterē nom a aquell puig dela Baſtida: puig de pica baralla. E en aquell puig ſe feyen tots jorns tant grans feyts darmes, que no era per comptar. Queus dire? Que qui volia vaer ardiment, e bondat de Senyor, vos ho pogrets vaer en aq̄ll lloch: q̄ com lo torneig era mezdat, e lo ſenyor Rey conexia quels Chreſtians nauien lo pijor, ell brocaua al mig de la preſa, e feria al mig dells. Mas nous cuydets que hanch Alexandri, ne Rotlan, ne Oliuer, ne neguns altres pogueſſen ço fer a tots dies quel ſenyor Rey feya: e apres dell tots los altres richs homēs, cauallers, e Almugauers, e homens de mar qui lla eren. E caſcu ſe pot penſar que ops era al ſenyor Rey, e ales ſues gents que axis faes, quen tal lloch eren que no hi hauia força neguna, enans eren en bell pla ſens vall, e ſens mur, ſino aquell de la paliçada que jaus he dit. E de altra part eren Reys, e fills de Reys, e Barons, e Moapts de Sarrahins qui eren la flor de tots los Sarrahins del mon: e no hi eren per als, ſino per confondre los Chreſtians. Per que ſi ſe adurmiſſen a la guayta penſar podets que a mal ſo los faeren deſpertar, perque nols era ops que ço gitaſſen a no cura. E per cert hon majors eren los feyts, e pus perilloſos, lo ſenyor Rey era pus alegre, e les ſues gents atre tal: que james neguna hoſt no fo pus baſta de tots bens com aquella era, e tots dies crexia la abundancia. Si que com ſaberen en

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

Cathalunya quel ſenyor Rey era a Alcoyll, tot hom en manera de perdonança, penſauen de carregar naus, e lenys de gents, e de viandes, e de armes, e de totes ajudes: e tuyt atenyien lla, que jorn hi eſdeuenia q̄ X X. e X X X. veles hi entrauen carregades de totes coſes: axi q̄ major marcat hi hauia de totes coſes, q̄ en lloch de Cathalunya. E com lo ſenyor Rey hach regonegut tot aquell pays, e hach viſt lo poder dels Moros, e Sarrahins, penſa que per no res conquerria la Barbaria, ſi lo Papa li volia ajudar de moneda, e de perdonança: e que james los Chreſtians non foren en tant bon partit, que hanch Rey de Chreſtians qui faes paſſatge, ne Rey de França, ne Rey Danglaterra, ne el Rey Carles qui ab croada, e ab threſor de la ſgleya paſſaren a Tunis, no tengueren tanta de terra en Barbaria, com ell tenia: que de Giger tro ala ciutat de Bona Sarrahi no hi goſaua aparer, ans per tota aquella marina anauen los Chreſtians a portar llenya a la hoſt. E encara hi tenien llurs beſtias, que Sarrahi negu no hi goſaua aparer, ans hi hauia dels Chreſtians qui entrauen en caualcades I I I. e I I I I. jornades, en amenauen preſa de perſones, e de beſtiars: axi quels Sarrahins nos goſauen partir de les llurs hoſts, que tantos com ſen partien cuydauen eſſer catius. E era axi, que tots jorns ne catiuauen aſſats: que a Alcoyll ne vaerets tots jorns encants, ſi que vn mes duraren. En axi quel ſenyor Rey Darago ſe tenia per pus ſegur, e tota la hoſt que marauella era, e alcunes vegades lo Senyor Rey brocaua ab cinchcents caualls armats a colp, e los altres llexaua a les barreres. E com ell brocaua ab aquells, feya los Sarrahins axi eſparpanyar, que no ſen tenia hu ab altre: e feyen ne tanta de morteldat, que fareza ſeria de dir: e catiuauen ne tants, que per vna dobla hi hauia hom vn Sarrahi. Axi que tots los Chreſtians eſtauen richs, e alegres, e ſobre tots lo ſenyor Rey. Araus llexare a parlar del feyt de les armes quis feyen tots jorns, e parlare de ço q̄l ſenyor Rey ſe penſa:

CAPITOL LII. COM LO SENYOR Rey en Pere ſtant en Alcoyll trames al noble en G. de Caſtellnou al Papa, per aqueſta raho que li ajudas de diners, o de croada, per a conquerir Barbaria.

Com

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

OMLO senyor Rey vae equests affers tan honrrats, e tan bons a ops de Chrestiandat, ordona que trametes per missatge al Sanct Pare lo noble en G. de Castellnou, qui era honrrat Capdal de Cathalunya, e parent seu: e ab dues galees ell lo trames en Roma al Papa. E la raho fo aquesta, que manaua al dit noble, que tantost ques recullis, e que sen muntas per la Seu de Roma, e que no saturas en lloch entro que fos ab lo Papa: e com seria ab ell, quel saludas de part dell, ell, e tots los Cardenals: e com lauria saludat quel pregas de part sua, que faes ajustar son consistori, com ell volia dir algunes paraules a ell de part del dit Senyor Rey dauant tots ells. E com aço seria feyt, e tuyt serien ajustats, que ell altra vegada saludas lo Sanct Pare, e tot son collegi de part sua, e que digues axi: Pare sanct mon senyor lo Rey en Pere Darago vos fa saber quell es en Barbaria, en vn lloch qui ha nom Alcoyll: e troba que per aquell lloch se pot hauer tota la Barbaria. Si vos Pare sanct li volets fer ajuda de diners, e de perdonança, sera aço complit dela major part auans que lonch temps sia. E diu vos, que abans que vengan tres mesos troba que haura la ciutat de Bona, de que fo Bisbe senct Agosti, e apres la ciutat de Giger. E com aquestes dues ciutats, qui son en la marina pres Dalcoyll, la vna de lleuant, laltra de ponent, haja conquestes, feyts compte que totes les altres ciutats de les marines haura dins de poch de temps. E la Barbaria es aytal, que qui haura les marines, si haura tota la Barbaria. E son gents qui tantost com vejen lo gran destret que hauran, se faran Chrestians la major part. Per que Pare sanct lo dit senyor Rey vos requer de part de Deus, que aquests serueys tant solament li façats, e en breu, si a Deus plau, la sancta sgleya sen crexera de tāta renda que muntara a molt mes q̄ no hi haura bestret: que ya vets lo senyor Rey son pare de quāta rēda ha crexcuda la sgleya sancta, sens q̄ no hi hach ajuda neguna. Perq̄ Pare sanct aço eus demana, eus requer, e queus placia q̄ nō tardets. E si per auentura ell vos responia, per q̄ aço no dix als nostres missatgers q̄ li trametem en Cathalunya: vos li responets, com no era

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

temps que a vos Pare ſanct,ne altre deſcobris ſon cor : perço com ho hauia jurat,e promes a Bugrõ q̃ a perſona del mon nos deſcobris:per q̃ Pare ſanct nous deu ſaber greu.E ſi perauẽtura ell nous volia atorgar ſecors negu,vos li proteſtats de part noſtra,e en la proteſtacio li digats,que ſi lo ſecors nons tramet,q̃ nos li demanam , q̃ a colpa dell nos en haurẽ a tornar en noſtra terra: que beu ſap ell, e tot lo mon, q̃l noſtre poder no es tant de moneda q̃ aci pogueſſem llongamẽt aturar : e q̃ Deus liu demane,com be ſapia q̃ nos hauem en volentat: q̃ ſins fa lo ſecors,que nos li demanam, q̃ tots los noſtres dies volem metre en crexer la ſancta fe catholica, e eſpecialment en aqueſtes parts hõ ara ſom venguts. Empero man vos que aqueſta miſſatgeria façats al pus hiuazoſament que fer pugats. Senyor reſpos lo noble en G. de Caſtellnou,be he entes ço que mauets manat que diga,ne faça:e ab volẽtat de Deus you cõplire en tal manera q̃ vos ne ſerets pagat,e penſats me de donar la voſtra benedictio, e gracia,que yous coman a noſtre ſenyor queus defena,eus guart de tots mals,eus do victoria ſobre tots voſtres enamichs. Empero ſenyor ſi a vos plagues daltres richs homens mills enrahonats hich hauets que hi poguerets trametre,e yo grahire molt mes a Deus,e a vos que en lo cas en q̃ ſots que yo nom partis de vos: q̃ tots dies veig queus metets en lloch q̃ gran dolor he en mon cor,q̃ yo nous ſia de prop.E lo ſenyor Rey comença a riure,e dix : ſegurament en G.yo ſom cert que vos hagrets major plaer de romanir q̃ del anar, q̃l delit q̃ vos carregats a nos del feyt de les armes, a vos ne podem cõptar per hu daquells qui ſien en Cathalunya,ne en la noſtra ſenyoria: e axi nous enyorets,que com vingats be trobarets encara tãt affer,que beus en podrets tolre lo deſig. E nos fiam nos tant de vos, quens penſam que en aqueſta miſſatgeria , e en tots altres feyts qui majors foſſen,darets vos axi bon recapte cõ negu Baro que hajam: e axi penſats danar, que Ieſu Chriſt vos guiu, eus torn a nos tot ſan, e ſaul. E ſobre aço lo dit noble baxas en terra, e volch li beſar los peus: mas lo ſenyor Rey nou ſofferi,ans lon lleua,e li dona la ma,e com la ma li hach donada,lo ſenyor Rey beſal en la boca. E tantoſt dues galees forẽ apparellades be armades,e munta ſus,e penſaſſen danar. Deus la port a ſaluament. Ara lexare ell eſtar,e tornare a parlar del ſenyor Rey Darago,e de ſos grans affers darmes qui tots dies ſe feyen a Alcoyll.

CAPI-

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

CAPITOL LIII. COM LOS SARrahins volien batalla feyta ferir en los Chreſtians, e desfer la baſtida del Compte de Pallars, e com fonch deſcubert llur enteniment per vn Sarrahi del regne de Valencia.

EN IORN ſesdeuench quels Sarrahins foren acordats q̄ batalla feyta vēgueſſen ala baſtida del Cōpte de Pallars, e que de tot en tot perdeſſen tots les perſones, o lagueſſen. E dementre que aço hagueren penſat, vn Sarrahi qui era eſtat del regne de Valencia de denuyt vench ho a dir al Senyor Rey. E lo ſenyor Rey dix li, quant ſera aquell jorn quells aço deguen fer? Senyor, dix ell, vuy es dijous, e diumenge mati que ſera feſta voſtra, que ells ſe penſen que voſaltres ſerets a miſſa, e gran res de voſtres Barons, e ells han en volentat de fer eſta brocada. Ara, dix lo ſenyor Rey, ve a la bona ventura que molt te grahim ço quens has dit: e nos prometemte q̄ nos te heretarē lla hon tu naixquiſt entre tos amichs. E plau nos que eſtigues entre aqueſta gēt, e fes nos ſaber tot ço quells faran, e diſſapte a nuyt ſies ab nos, e dir nos has tot ço quells hauran acordat. Senyor dix ell, ſiats cert que yo ſere ab vos. E lo ſenyor Rey feu li donar X X. dobles dor, e anaſſen. E ordona lo ſenyor Rey ab les eſcoltes, e ab les guaytes, que caſcuna nuyt feyen, que tota hora que vingues a ells, els digues Alfandech quel dexaſſen ſaluament anar: perço com ell era natiu de la vall de Alfandech. E ſobre aço anaſſen, e lo ſenyor Rey ajuſta ſon conſell, e dix los ço que lo Sarrahi li hach dit. E ſobre aço mana a caſcu de ſos vaſſalls, e ſotſmeſos, ques tingueſſen apparellats: que ell volia ferir ſobre la hoſt dels Sarrahins. E ſi hanch negu temps ſo goig ne alegre en neguna hoſt, ſi fo entrells, quel dia los paria vn any.

CAPITOL LIIII. COM MISSATgers de Sicilia ab gran dol, e plors, e triſticia vengren al ſenyor Rey en Pere ſtant en Alcoyll, e la bona reſpoſta quels dona: e com Franceſos ſien cruel gent lla hon han lo poder.

DEMENTRE que eſtauen en aqueſt parlament, ells vaeren venir de lleuant dos barques armades, be ſpalmades, e dretament vengren al port, ab ſenyers negres, e preſeren terra. E ſim demanats, qui eren, ne de quals

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

gents,yous ho dire,que ells erē Sicilians,de Palerm:e venien hi quatre cauallers,e quatre ciutadans per miſſatge de tota la cōmunitat de Sicilia,e eren molt ſauis homēs : e com hagren preſa terra, vengrenſen dauant lo ſenyor Rey:e gitarenſe dauant los ſeus peus,plorant,e beſant la terra tres vegades abans que foſſen a ell: e los genolls tirant per terra anarenſen entro als peus del ſenyor Rey: e prēgueren li los peus,e tots VIII. enſemps cridant,ſenyor mercedi,beſarē li los peus:q̄ nul hom nols ne podia lleuar:q̄ tot axi cō la Magdalena ab les ſues llagrimes llaua los peus a Ieſu chriſt:axi llauarē ells los peus ab llagrimes,e ab plors al ſenyor Rey.E los crits,e els plants,e los plors que ells feyen,era molt gran pietat.E erē tots veſtits de negre. Queus dire?q̄ lo ſenyor Rey ſe traſch anrera,e dix,q̄ demanats,ne qui ſots,ne don?ſenyor(dixerē ells) nos ſom dela terra orfana deSicilia deſemparada de deus,e de ſenyors e de tota bona res terrenal,catius meſquins,qui eſtam aparellats de pēdre vuy la mort,homēs,fembres,e Infants, ſi vos ſenyor nōs acorrets. Don ſenyor nos venim ala Reyal Mageſtat voſtra,de part daq̄ll orfa poble,a clamar merce a vos,q̄ ſia de gracia,e de merce voſtra,que per la ſancta paſſio q̄ Deus pres en la creu per lomanal llinatge,q̄ vos hajats pietat dells,e q̄ls accorregats,els gitets daquella dolor,e catiuitat en que ells eſtan. E encara ſenyor que ho deuets fer per tres rahōs:la vna,perço com vos ſots lo pus ſanct Rey,e el pus dreturer, qui el mon ſia : laltra raho es, que la Illa de Sicilia,e tot lo regne es, e deu eſſer de madona la Regina muller voſtra, e apres della dels Infants voſtres fills,axi com aquells qui ſon de la ſancta llinea del ſanct Emperador Fraderich,e del ſanct Rey Manfre, qui llegitimament eren ſenyors noſtres. E axi ſegons Deus madona la Regina Coſtança muller voſtra deu eſſer dona noſtra, e apres deuen eſſer Reys, e ſenyors voſtres fills,e ſeus . E laltra raho es, que tot ſanct hom Rey es tengut de ajudar, a orphens, e a pubils, e a viudes . E com la Illa de Sicilia ſia vidua, axi com aquella qui perde tant bon Senyor com lo ſanct Rey Manfre, podets la comptar per vidua : e los pobles ſon tots orphens, que no han pare, ne mare, ne perſona quils ajut, ſi Deus, e vos, e els voſtres nols acorrets : e les creatures ignocents, qui ſon en la dita Illa, qui ſperen mort, pot hom comptar a pubils, qui ſon de poca edat, e no ſaben donar conſell a llur neceſſitat. Donchs ſanct ſenyor hajes merce de nos, e placiat que vajes pendre aquell regne

qui

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

qui es teu,e de tos Infants, e lleuals de la ma de Pharaò. Com axi com Deus desliura lo poble Disrael de les mãs de Pharaò,axi senyor pots tu desliurar, aquest regne de la ma de la pus cruel gent qui el mon sia: quel mon tant cruel gent no ha, lla hon han poder, com son Francesos. E lo senyor Rey mogut de pietat feu los lleuar,e dix los: Barons vosaltres siats be venguts: be es veritat,quel regne deu esser de la Regina muller nostra,e apres de nostres Infants,e hauem gran desplaer del vostre treball. E axi nos hauem oyda la vostra missatgeria, e tot ço queus puixcã fer de be envers vosaltres, nos ho farem. E ells respõgueren, senyor Deus vos do vida, eus meta en cor que hajats merce de nos mesquins: veus aci cartes de cascuns de les ciutats de Sicilia, e cartes dels richs homens,e cauallers,e de viles,e de castells: qui tots son apparellats dobehir a vos per senyor, e per Rey: e puix tots aquells qui apres de vos vendran. E lo senyor Rey pres les cartes qui eren mes de cent, e manals donar bones posades, e racio de tot quant hauien ops ells,ne llur companya.

CAPITOL LU. COM LO SARRAHI de Ualencia torna lo dia enans que fos la batalla,e dix al senyor Rey en Pere ques apparellas: e com fon ordonat, e hach vençuda la batalla: e com los Sicilians hagren gran goig de vaer la bonea de les gents del Senyor Rey en Pere.

RAVS llexare ells estar,e tornare als Sarrahins,qui saparellen,quel diumẽge venguen batalla arengada sobre la bastida del Cõpte de Pallars. E lo dissapte a vespre, lo Sarrahi torna al Senyor Rey,e dix li: senyor siats aparellat a lalba ab totes vostres gents, que la batalla tenits en camp. Dix lo senyor Rey,daço som nosmolt pagats. E tantost lo senyor Rey mana, que a lalba fossen los cauallS armats,e tot hom, axi seruẽts de maynades, com Almugauers,e homẽs de mar fossen aparellats, e fossen tots alés Barreres. E com les trõpes,e les nacres tocarien del senyor

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

Chronica dels

Rey,e leſtandart ſen deſplegaria,que tot hom cridas,ſenct Iordi,e Arago:e que tot hom feris. E axi mana lo ſenyor Rey,q̄ tot hom anas dormir,e caſcuns hauien tant gran goig,que a penas poch negu dormir aquella nuyt. E com fo alba tot hom fo aparellat de cauall,e de peu lla hon lo ſenyor Rey era,fora de les Barreres. E hach la dauantera lo Cōpte de Pallars, e lo noble en Pere Ferrandis Dixer,e daltres richs homēs. E axi com jorn fo,los Sarrahins molt be ordonats,llurs batalles feytes,vengrē envers la baſtida del Puig de Picabaralla:e com vaeren los Chreſtians axi aparellats,marauellarenſen, e tengrē ſe tots per morts: q̄ volenters giraren, ſi goſaſſen. Queus dire?Quant lo ſenyor Rey vae que ells rebujauen,e ſen anauen aturant cuytats, mana ala dauantera que feris. Si que feu deſplegar leſtandart,e les trompes, e les nacres tocaren, e la dauantera va ferir: ſi quels Sarrahins tengren molt fort,axi quels Chreſtians nols podien aſuayr,tanta era la gent.E lo ſenyor Rey broca ab la ſenyera, e va ferir entre ells:e los Moros ſe desbarataren en tal manera, que non romas negu qui en la dauantera dels Sarrahins fos qui ne eſcapas, que ſens nombre foren los Sarrahins qui hi morirē. Axi quel ſenyor Rey volch paſſar vna muntanya quils era dauant, e el Compte de Pallars, e els altres richs homens cridaren:a ſenyor per Deus no ſia que auant paſſets,que ſiu feyts tingats per perdut Alcoyll,e les tendes:que nul hom no hi romas, ſino perſones malaltes, e infants,e fembres. E ſi aço perdem, no haurem viandes. E axi ſenyor per Deus mēbreus de vos mateix, que la voſtra perſona pream nos mes que tot lo mon. E lo ſenyor Rey era tant eſcalfat contra los Sarrahins,que en res daço no li anaua lo cor: mas com ell entes, ço quells le deyen recordas,e penſas que axi era veritat:ſi que ſatura al peu de la muntanya,e feu tocar la trompeta, e tot hom aplegas al ſenyor Rey,e tots bellamēt ab gran alegre tornarēſen Alcoyll, e lleuaren lo camp: e aquell jorn guanyaren tant les ſues gents, que en tot lo viatge ne foren benenants. E los Sarrahins foren axi eſpauentats,que mes de vna llegua ſe tiraren anrera de lla hon ſolien eſtar: no per tant que tanta de gent venia tots dies a ells,que no era nombre qui metre ſi pogues. Empero no crē tant ardits ques goſſaſſen penſar que altra vegada tornaſſen lla hon llauors eren,ans lo ſenyor Rey feu cremar los coſos dels Sarrahins, perço que lencontrada aquella non fos pus mal ſana. Ara llexare eſtar lo ſenyor Rey, e la hoſt dels Chreſtians

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

ſtians,e dels Sarrahins,e parlarem del noble en G. de Caſtellnou:empero abans vos vull dir de les marauelles q̄ls Sicilians ſe donaren daço q̄ hagren viſt,quel ſenyor Rey,e ſa gent hach feyt, e feyen tots jorns. Axi que deyen entre ells mateixos,ſi a Deus plau q̄ aqueſt ſenyor vaja en Sicilia,feyts compte quels Franceſos ſon tots morts,e vençuts: e que nos ſom tots delliurats de perill:que aço es la major marauella qui hanch fos de negunes gents,que ab alegre,e ab goig van ala batalla:axi com totes altres gents hi van per força,e ab gran temor. Si que la marauella era ſens fi,que ells ſen donauen.

CAPITOL LUI. COM LO NOBLE en G. de Caſtellnou torna de la miſſatgeria que hauia feyta al Papa, e com la reſpoſta fo ayta l,quel Papa no volch ajudar en res al Senyor Rey en Pere.

COM lo noble en G. de Caſtellnou fo partit Dalcoyll,ana tant que vench ala ciutat de Roma ab les galees, e ana lla hon era lo Papa: e com fo dauāt lo Papa, e lo conſiſtori,en G.de Caſtellnou feu tot ço quel ſenyor Rey li hach manat,els dix tot ço quel ſenyor Rey li mana dir. E lo Papa com ho hach oyt, reſpos axi com lo ſenyor Rey ſauia penſat,que dix:per que lo Rey Darago nons trames axi a dir ſon cor com era en Cathalunya,com ara fa? E lo dit noble reſpos axi com lo ſenyor Rey li hauia manat. Queus dire? Lo Papa reſpos axi,que ell llauors ſe cobria dell,e que negun ſecors no li daria,ne de diners,ne de croada,ne de res. E lo dit noble proteſta en aquella manera que lo ſenyor Rey li hach manat. E tantoſt pres comiat mal,e fello del Papa. e dix li aytant mes quel ſenyor Rey no li hach manat: Pare Sanct yo men vaig ab cruel reſpoſta quem hauets feyta, placia a noſtre ſenyor ver Deus,que ſi per la voſtra reſpoſta ve mal ala Chreſtiandat,que ſobre lanima de vos, e de tots aquells quius han conſellat, e conſellen aqueſta reſpoſta,ſia. E ab aytant penſas de recullir,e vench ſen a Alcoyll. E com lo ſenyor Rey lo vae ab gran plaer lo va reebre:e aſenya ladament perço com lamaua molt, el preaua del feyt de armes, e de tots feyts:e aplega ſon cōſell, e volch ſaber ço q̄ aportaua de reſpoſta.

Esta repròducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

Chronica dels

E ell valia ho dir. E com lo ſenyor Rey oy la grā crueltat del Papa, lleua les mans envers lo cel, e dix: ſenyor ver Deus, qui ſots cap, e major de totes coſes, placius que vos majudets ſegons lo meu enteniment, q̄ be ſabets que la mia volentat era de venir aci, e de morir al voſtre ſeruey: mas be ſabets quen aço yo no poria durar, per que ſia de gracia, e de merce voſtra que la voſtra gracia trametats ſobre mi, e ſobre mas gents, e de conſell, e dajuda. E llauors dix, e prega tots aquells del conſell, que penſaſſen en aço que li conſellarien que faes, e axi mateix que ell hi penſaria. E ſobre aço partirenſe, e ana caſcu a ſa poſada.

CAPITOL LUII. COM ALTRES miſſatgers, axi de Macina com de Palerm vengren a Alcoyll al ſenyor Rey en Pere ab molt major dol, e plor quels primers: e com tota la gent a vna veu crida merce al ſenyor Rey en Pere que volgues acorrer los Sicilians.

NO ana a quatre jorns, que altres dues barques armades vengren de Sicilia, ab ſemblant miſſatgeria q̄ aquelles primeres erē vengudes, e ab molt pus piadoſa manera: en tant com la vna barca ab dos cauallers, e dos ciutadans eren de Macina, qui era aſſatiada per lo Rey Carles, axi com ya hauets entes, e eſtauen a cōdicio de ſer tots morts, e preſos. E laltra barca era de Palerm, e vench ab dos cauallers, e dos ciutadans qui venien axi mateix ab tot poder de tota Sicilia: e axi mateix vengrē veſtits de negre, e ab les veles negres, e ab ſenyeres negres: e a vn plant quels primers nagueſſen feyt, ne faerē aqueſts quatre tants. Si que tot hom nach tan gran pietat, que tot hom a colp crida: Senyor en Sicilia, ſenyor en Sicilia: per amor de Deus, no dexets perir aqueſt poble meſqui, qui deu eſſer de voſtres Infants. E com los richs homens oyren la volentat de tots aquells de la hoſt, anarenſen al ſenyor Rey tots plegats, e digueren li: Senyor ques aço de vos? Per amor de Deus hajats pietat daqueſt meſqui de poble qui axius clama merce, que no ha tant cruel cor de ſenyor el mon, vullas Chreſtia, o Sarrahi que non degues hauer pietat: donchs com tant charament vos en preguen, vos mes lan deuets hauer per moltes rahons, les quals aq̄ſts bons homens vos han

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

vos han dites dauant,qui ſon totes veritat.E aytant mes,q̄ hauets viſta la cruel reſpoſta quel Papa vos ha feyta: per que creats, que tot aço ve propiament de Deus: que ſi a Deus plagues quel voſtre cor ſe cōplis deſtar en aqueſt lloch,be li hagra plagut quel Papa vos hagues atorgada ajuda: mas no li plau que laus haja atorgada, perço com hauets acorrer,e ajudar aqueſt meſqui de poble. E encara ſenyor que ço podets conexer, que a Deus plau: que be ſabets que veu de poble veu es de Deus,e vaets aqueſt voſtre poble daqueſta hoſt que tuyt criden en Sicilia. Donchs ſenyor q̄ eſperats? que nos tuyt vos proferim per nos, e per tota la hoſt queus ſeguirē, e pendrem mort, e la darem a honor de noſtre Senyor ver Deus,e a honor voſtra, e a reſtauramēt del poble de Sicilia: e ſom tuyt aparellats que menys de ſou vos hi ſeguirem.

CAPITOL LVIII. COM LO SENYOR Rey en Pere Darago hach acord ques paſſas en Sicilia ab tota ſa companya per acorrer la: e com dintre tres jorns ſen foren recullits.

COm lo ſenyor Rey entes aqueſta marauella,e la bona volentat de les ſues gēts,llauors lleua los vlls al cel,e dix: Senyor en voſtre ſeruey, e ala voſtra honor prēch yo aq̄ſt viatge, e en les mans voſtres coman mi,e les mies gēts. E dix,pus a Deus plau, e a voſaltres, penſem de anar ab la gracia de Deus, e en la ſua guarda, e de madona ſancta Maria, e de tota la vera cort celeſtial anem en Sicilia. E tantoſt totes les gents, cridaren aur,aur: e tuyt ajonollarenſe,e cridaren en altes veus,ſalue regina. E aq̄lla nuyt eſpaetxaren les dues barques de Sicilia q̄ ſen anaren a Palerm ab lo bon nouell. E lendema lo ſenyor Rey ordonadament feu recullir totes coſes, e els caualls,e tot quāt hauien en terra, e lo derrer quis reculli,fo lo ſenyor Rey. E com ſe foren recullits,ques recullirен dins tres dies, les altres dues barques armades de Sicilians anarenſen, dient, que ells hauien viſta fer vela al Rey Darago: e Deus don nos aytal goig,com hach per tota Sicilia,com aço ſaberen. Ara llexem lo ſenyor Rey,qui ſen va en bon viatge en Sicilia,e parlarem dels Sarrahins Dalcoyll.

CAPI-

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

Chronica dels

CAPITOL LIX. COM LOS SARRAhins estegren quatre jorns que nos gossaren acostar a Alcoyll, e les grans festes que van ser quant hagren entes quels Chrestians sen eren anats.

OM los Sarrahins vaeren les veles en mar, cuydarense, que fos altre estol, qui vengues en ajuda al senyor Rey Darago: e stegren quatre jorns, q̄ nos gosauē acostar a Alcoyll, que hauien paor dengan: e ala fi anarensi acostant poch a poch. E com vaerē quels Chrestians sen eren anats: faerē gran festa, e gran alegre: e torna cascu en sa terra ab tants de plors, e de plants dels amichs, e parents que hagrē perduts, que tostemps ne parlara hom en Barbaria: en tembrā mes la casa Darago, que casa que de Rey sia el mon. Ara llexare ells estar, e tornare al senyor Rey Darago.

CAPITOL LX. COM LO SENYOR Rey en Pere passa en Sicilia, e hach pres port a Trapena, e les grans festes que li feren: e com lo reeberen per llur senyor, el coronaren Rey.

Eusebi uerifica esser en lany. 1281. no discrepant de la ueritat la hu e laltre.

O SENYOR Rey Darago hach bon temps, aytal com de boca demana, q̄ dins pochs de dies pres terra a Trapena, ço es saber, tres dies a lexida Dagost del any M. CC. Lxxxij. E axi podets saber quant estech lo senyor Rey a Alcoyll, que ell hi fo ala exida de Maig, e pres terra a Trapena a tres dies de la exida Dagost. Perq̄ no creu, q̄ Rey sia el mon de chrestians, qui tāt hi pogues hauer estat, ab lo seu poder tant solament. E com hach presa terra a Trapena, la llumenaria si feu gran per tota Sicilia, que marauella fo: e els prohomens de Trapena trameteren correus de totes parts, e aço fo vna gran marauella lo goig que tuyt feyen. E hauien ne be raho, que Deus los hauia trames lo sanct Rey Darago, quils desslliuras de les mans de llurs enamichs, els fos guiador: axi com Deus trames Moysen al poble Disrael, e li dona la verga. E axi ab senyal que feu lo senyor Rey Darago, desslliura axi mateix lo poble de Sicilia. Perque tuyt poden conexer,

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

xer, que aço fo obra propriament de Deus. E com lo senyor Rey, e ses gents foren exits en terra a Trapena, nom cal dir lo goig, e la legre que tuyt feyen, que les dones, e les dõzelles dança feyta venien dauant lo senyor Rey, e cridauen, sanct senyor, Deus te do vida, e te do victoria, quens puixques desliurar de la ma dels maluats Francesos: e ab aquests cants anauen tuyt, q̃ de goig q̃ hauien, nul hom no feya faena, ne jornal. Q ueus dire? Tantost com ho saberen a Palerm, trameteren al senyor Rey la major part dels richs homens de Palerm ab gran thresor, e ab gran moneda que donas ales sues gents. E lo senyor Rey nõ volch res pendre: que dix, que entro quen hagues mester non volia res, que ell se portaua thresor, e moneda assats. Mas que fossen certs, que ell venia per reebre ells per vassalls, e per deffendrels, contra totes les persones del mon. E axi anassen a Palerm, e be quatre llegues exiren li tota la gent. E qui hanch vae gran alegre, e gran festa, be pogra dir, q̃ aquell fo lo pus bell alegre, e lo major qui hanch fos. E aqui ab grans professons, e jochs, e alegres de fombres, e dinfans reeberen lo senyor Rey, el menaren al Palau Emperial. E puix donaren bones posades a tots aquells, qui ab ell eren. E axi mateix, com lo senyor Rey hi entra per terra, si vench tot lestol per mar. E com tuyt foren assegurats, los prohomens de Palerm trameteren missatges per totes les ciutats, viles, e castells, e Syndichs de totes les terres, q̃ aportassen les claus, e lo poder de cascun lloch: e les claus del lloch en nom de senyoria liurassen al senyor Rey, e li faessen sagrament, e omenatge, el coronassen Rey, e senyor. E axis feu.

CAPITOL LXI. COM LO SENYOR Rey en Pere trames sos missatgers al Rey Carles, que pensas de exir de sa terra, e de son regne: e com lo Rey Carles respos, que ne per ell, ne per hom del mon non exiria.

ENTRETANT lo senyor Rey hach quatre richs homens que trames per missatgers al Rey Carles, que era sobre Macina, axi com dauant hauets entes: e trames li a dir, que li manaua, e li deya, que li exis fora de son regne: que be sabia ell, que aquell regne no era seu, ans era, e deuia esser de la Regina muller sua, e de sos

Infants.

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

Infants. E axi ques penſas deſpaetxar tantoſt: e ſi fer nou volia, quel deſafiaua,e ques guardas dell:cō ſabes per cert q̄ll lon gitaria. Queus dire? Axi anaren los dits miſſatgers al Rey Carles, e digueren li ço q̄ls fo manat. E com lo Rey Carles ho entes, dix: ara es vengut lo temps de ço quet eres toſtemps duptat: e es veritat lexempli quis diu, que daquell mal mor hom de que ha paor: perque vuy mes mentre viu ſies, no pots viure en pau,que affer has ab lo millor caualler del mon, e ab major cor. Ara vaja com puixca, que axi ſa a paſſar. E ço,com hach eſtat gran peça, reſpos als miſſatgers, que ſen penſaſſen danar, que ell no entenia a deſemparar ſon regne per lo Rey Darago,ne per nul altre qui el mon fos:e que entenes que ell hauia emparada coſa de que ell lo faria penedir. E axi los miſſatgers penſarē de tornar a Palerm al ſenyor Rey. E com lo ſenyor Rey hach enteſa la reſpoſta del Rey Carles,penſas que tantoſt ſe aparellas per mar, e per terra de anar a Macina. E los Sicilians quil vaeren aparellar digueren li: Senyor que volets fer? Dix ell,vull anar ſobre lo Rey Carles. E dixeren los Sicilians: ſenyor non vulla Deus que vos hi anets menys de noſaltres.

CAPITOL LXII. COM LO SENYOR

Rey en Pere mana que tot hom de UX. anys amunt, e de LX. auall ſos ab armes, e conduyt a vn mes a Palerm: e com trames ſecors de companya a Macina.

TANTOST faeren cridar les hoſts per tota Sicilia, que dins quinze jorns foſſen tuyt de quinze anys amunt, e de LX. auall ab llurs armes, e pa a vn mes a Palerm: e axi ana lo manamēt de part del ſenyor Rey Darago per tot. E entre tant lo ſenyor Rey Darago trames dos milia Almugauers a Macina, q̄ hi entraren de nuyt: e aq̄ſts anaren caſcu ab ſon carro acoſtes, que no creats que menaſſen adzembla neguna,ans caſcu portaua lo pa en ſon carro, axi com acoſtumats, e nodrits los Almugauers: que com van en caualgada caſcu porta vn pa per caſcun dia,e no pus: e puix del pa,e de laygua, e de les erbes paſſen llur temps aytant com llurs ops es. E axi hagren bons pilots qui erē de la terra,qui ſabien les muntanyes,e les ſendes. Queus dire?

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

dire? que de VI. jornades que ha de Palerm a Macina, en tres jorns hi entraren. E entraren en la ciutat de nuyt per vn lloch qui ha nom la Caperma hon les dones de Macina feyē vn mur qui encara hi es, e entraren tant celadament, que de la hoſt no foren ſentits. Ara llexare a parlar dells qui ſon a Macina, e tornare a parlar del ſenyor Rey Darago.

CAPITOL LXIII. COM LO SENYOR

Rey en Pere fonch coronat Rey de Sicilia en Palerm: e com exi de Palerm per anar acorrer Macina.

EQVANT les hoſts forē a Palerm, axi com lo ſenyor Rey hach manat, tuyt pregaren lo Senyor Rey, que fos ſa merce q̄ reebes la corona del regne: e ell atorgals ho, e ab gran ſolennitat, e ab gran alegre lo ſenyor Rey Darago fo coronat Rey de Sicilia en Palerm ab la gracia de noſtre Senyor ver Deus. E tantoſt com fo coronat Rey de Sicilia ay tantoſt ab totes les hoſts, e per mar, e per terra exi de Palerm per anar a Macina. Araus llexare de parlar del ſenyor Rey qui va a Macina, e tornare a parlar dels Almugauers qui eren entrats a Macina.

CAPITOL LXIIII. COM LOS DE

Macina ſen eren fort deſpagats dels Almugauers per vaer los tan mal enropats: e com oyt aço exiren los Almugauers, e mataren mes de dos milia del camp del Rey Carles, de que hagren gran conort los Macinians.

COM los Almugauers foren entrats a Macina qui hi entraren de nuyt, nom demanets la legre, e lo confort qui fo per tota la ciutat: empero lendema mati en lalba ells ſe aparellaren per ferir en la hoſt, e les gents de Macina quils vaeren tant mal enropats, e ab les antipares en les cames, e abarques en los peus, e los capells de filats en teſta, digueren: a Deus com hauem haut goig perdut? e quina gent es aq̄ſta qui

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

qui van nuus,e deſpullats, qui no veſten mas ſol vn caſot, e no porten darga, ne eſcut? Nons en cal fer gran compte,ſi aytals ſon tots aquells del ſenyor Rey Darago. E los Almugauers que oyren aço entrebunir,dixerē:vuy ſera queus moſtrarem qui ſom. E foren obrir vn portal,e feriren enla hoſt en tal manera que abans ques foſſen reconeguts hi faeren tanta de carn, que aço fo vna gran marauella: axi quel Rey Carles ſe cuyda, e aquells de la hoſt, quel ſenyor Rey Darago hi fos en perſona. Queus dire? q̄ abans q̄ ells ſe foſſen reconeguts,aquells de la hoſt,axi com vos he dit,hi haguerē mes de deu milia perſones mortes los Almugauers. E puix tota la bona roba que trobaren meteren la tota dins la ciutat, e entrarenſen tots dins la ciutat ſans, e ſauls, e ſegurs. E com les gents de Macina vaeren les grans marauelles q̄ aqueſta gent hagren feytes,aquell jorn prearen caſcu mes de dos cauallers, e faeren los molta donor, e de plaer: e homens, e dones hi foren axi reconfortats,que aquella nuyt faeren tal lluminaria,e tal feſta, que en tota la hoſt ne eſtegren esbalahits,e ab gran temor,e ab gran dolor.

CAPITOL LXV. COM LO REY Carles hach noua quel Rey Darago venia ab tot ſon poder a Macina:e com ſe reculli a Regol: e com los Almugauers cremaren les galees que lo Rey Carles feya fer pera paſſar a Romania,de que hach gran deſpagament lo ſenyor Rey en Pere.

AQVELLA nuyt vench miſſatge al Rey Carles, quel ſenyor Rey Darago venia ab tot lo poder de Sicilia, e ab tot ſon poder per mar, e per terra:e que no li era luny quarāta milles. E lo Rey Carles qui hach aço entes, qui era molt ſaui ſenyor de feyt darmes, e de tots altres feyts, penſa q̄ ſi lo Rey Darago venia,que per cert no podia venir ſens ſabuba de alcuns de la ſua hoſt:e axi com hauiē trahit lo Rey Manfre,que axi porien a ell trahir. E part aço hauia paor,que la terra de Calabria nos reuelas: e axi la nuyt penſas de recullir, e paſſaſſen a Regol. E al recullir ques faeren,en lalba vaeren aquells de Macina que anats ſen eren,e encara ni hauia molts romaſos:e los Almugauers donaren per ells, e tots quants en terra ne erē romaſos de peu, e de cauall, muriren:

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

muriren:e puix corregueren ales tendes, e guanyaren tant que Macina ne fo rica apres toſtemps,e los Almugauers non cal dir que axi menauen los florins, com hom menaria los diners menuts. E encara daltra part anaren als Daraſanals a ſanct Saluador hon hauia en leſtar mes de cent e cinquanta entre galees, e terides quel Rey Carles feya fer per lo paſſatge de Romania,axi com dauant vos he dit: e meteren foch a totes. E lo foch fo axi gran, q̄ paria q̄ tot lo mon cremas,de la qual coſa lo Rey Carles hach gran dolor, que ell ho veya tot dela Gatuna hon era. Queus dire? Quels miſſatgers anaren al Rey Darago,e de Sicilia,e trobaren lo ab totes ſes hoſts a X X X. milles prop de Macina: e digueren li tot lo feyt axi com era eſtat,de q̄ fo molt deſpagat: que de tot en tot lo ſenyor Rey ſe volia combatre ab lo Rey Carles,e ab aquell goig hi venia ell, e les ſues gents:mas empero penſas que tot era per lo millor,e tot era obra de Deus,e que Deus ſabia qual era millor. E axi vench ſen a Macina,e ſi feſta li fo feyta a Palerm,gran res fo major a Macina:ſi que la feſta dura mes de quinze dies. Empero qual q̄ faes feſta,lo ſenyor Rey penſaua en ſos affers. E al terç jorn quel ſenyor Rey fo a Macina X X I I. galees armades de les ſues hi entraren. Araus tornare a parlar del Rey Carles,e lexare a parlar del ſenyor Rey Darago.

CAPITOL LXVI. COM LO REY Carles ſe feu poſar en terra ala Gatuna per mills recullir ſes gents: e com los Almugauers van occiure tots los que eren romaſos, e per quina raho lo Rey Carles no volch eſperar la batalla del ſenyor Rey en Pere.

COM lo Rey Carles ſe fo lleuat del ſetge de Macina,qui ſen lleua lo prim de la nuyt, ell ſe feu poſar en terra ala Gatuna, perço com es la pus prop terra: que de la Gatuna a Macina no ha mas V I. milles. E aço feu ell,perço que les galees,e les barques faeſſen molts viatges la nuyt. Empero no faeren tants viatges, q̄ molta gent de cauall, e de peu no hi foſſen romaſos a lalba: los quals muriren tuyt per ma dels dos milia Almu-

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

gauers,qui eren a Macina. E axi mateix tenda neguna no pogren lleuar,ne vi,ne viandes,ne res, qui en la hoſt fos. Si que mentre quels Almugauers penſauē de la gent del Rey Carles,qui eren romaſos en terra:los Macineſos penſaren de plegar la roba de les tendes. Empero los Almugauers ſe ſpaetxaren axi toſt de matar la gent, q̄ encara hagren part en la roba, qui era en les tendes. Empero ells nauien guanyada tanta,que tenien aquells,que hauien morts,que ſens nombre era: com caſcu podets ſaber,o penſar,que hom que fuig,os vol recullir,que aur, o argent no lexa,q̄ ans lo ſen porta ab ſi.E axi aquells,quils maten han ho tot,e axi tuyt guanyaren ſens fi. Empero podets entendre quin poder era aquell del Rey Carles,que hauia a Macina,que be hi hauia C. e X X. galees,e ſens nombre de lenys armats,e barques de ribera, qui paſſauen a colp ſis caualls caſcuna: e hanch en la nuyt no pogren apoderar de paſſar la gent: e ſi era en lo mes de Setembre, que fa aytanta nuyt,com dia:e es tant breu lo paſſatge com jaus he dit de V I. milles. Empero perço com alcuns oyrā aço,qui no ſaben, qui ſon V I. milles, vull que ſapien,que tant ha poch de ſenct Rayner de Macina,a la força de la Gatuna, que de la vna part ala altra veurets vn hom a cauall,e conexerets ſi va a Lleuant, o a Ponent. Per que vejats com es prop, ne quantes gents hi hauia:que tants nauilis nols poch en vna nuyt paſſar. Perque les gents del mon blaſmen lo Rey Carles,com no volch eſperar la batalla a lo ſenyor Rey Darago. Mas aquells quiu ſaben, diuen,q̄ hanch ſenyor del mon no feu millor ſauieza,com feu lo Rey Carles: per les rahons que jaus he dites. Que ell ſe duptaua de traycio daquells, qui ab ell eren. Daltra part, que ſabia lo cor del ſenyor Rey en Pere, qui era lo millor caualler del mon, e que menaua ab ſi mes bons cauallers de ſa terra, que hanch lo Rey Artus no hach ala taula redona: e de gents de peu, mes de quaranta milia homens de ſa terra,qui caſcu valia vn caualler. E axi penſant aqueſtes coſes,feu gran ſauieza, ques tengues al pus ſegur: que ell ſabia, que tant gran era lo ſeu poder, quen poch de temps ho cuydaua tot cobrar. Que us dire? Que per cert ell ne tria lo millor,que ſi ell fos romas, era mort,e vençut: que Deus era en la guarda del ſenyor Rey Darago, e de ſes gents, quil hauien feyt venir en aquell lloch.

CAPI-

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

CAPITOL LXVII. COM LO REY Carles mana a caſcuna de les ſues galees que ſen tornaſſen a llur terra, e com lo ſenyor Rey Darago trames les ſues apres elles, e les hach desbaratades, e vençudes, e guanyada Nicotena.

COM lo ſenyor Rey Carles fo ala Gatuna e totes lesgents foren en terra ſues qui la nuyt pogren eſſer paſſades, ordona quel Cōpte de Lançonabot ſeu, e frare del Rey de França Phalip, romāgues ala Gatuna ab gran res de la caualleria: e ell anaſſen a la ciutat de Regol, e dona paraula a les ſues galees, que caſcun ſen tornaſſen en llur terra. E aquels ab gran goig anarenſen caſcuns envers llurs terres, ſi q̄ de C. X X. galees que hi tenia, ni hauia X X X. de Pola qui faeren la via de Brandis, e les L X X X. totes enſemps anauenſen envers Napols. E lo ſenyor Rey veya tot aço de Macina, e apella ſon fill Iacme Pere, e dix li: Almirall yo vull quen voſtre lloch metats en aqueſtes X X I I. galles lo noble en Pere de Quaralt, e lo voſtre Viſalmirall en Cortada, e q̄ vajen apres daqueſt eſtol, e q̄ firen en ells, q̄ gent ſon qui fugen, e han lo cor perdut de tot, e ſon de moltes nacions, e no eſtan james en vna volentat. E ſiats certs que ells los venceran, e que nos tindran la hu ab laltre. E reſpos en Iacme Pere, Senyor placius que yo no meta negu en mon lloch en aqueſts affers, mas yo en perſona que hi vaja, que tot ço que vos ſenyor deyts es veritat, que tots ſeran morts, o preſos: e axi placius que yon haja aqueſta honor. E lo ſenyor Rey reſpos al Almirall, nos no volem que vos hi anets, perço com haurets a donar recapte a tot laltre nauili noſtre. Si que lo noble en Iacme Pere ab gran deſplaer quen hach romas, q̄ ordona les galees axi com lo ſenyor Rey li hach manat. Si quen cōtinent ſe recullirē ab gran alegre, e cridaren tots, aur, aur. E les gēts de Macina, e de Sicilia qui erē en Macina marauellarenſe daço quel ſenyor Rey feya, que trametia X X I I. galees contra X C. e be cinquanta que hi hauia, mas entre barques, e lenys armats, e barques de ribera: e vēgren tuyt al ſenyor Rey, e digueren li: Senyor ques aço q̄ vos volets fer, q̄ X X I I. galees volets trametre contra cent cinquanta veles, que ſon aquelles que ſen van? E lo ſenyor Rey comença a riure, e dix: Barons vuy en aqueſt dia veurets lo

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

poder de Deus com obrara en aqueſt feyt,e llexats nos fer,que no volem que negu no nos contraſt ala noſtra volentat, que nos nos fiam tant en lo poder de Deus, e en lo bon dret que mantenim, que ſi eren dos tants que ſon, tots los veurets vuy en aqueſt dia morts, e deſbaratats . E reſpongueren tots, Senyor la voſtra volentat ſia complida. E tantoſt lo ſenyor Rey caualca ala marina,e feu tocar la trompeta, e tot hom ſe reculli ab gran alegre . E com foren recullits, lo ſenyor Rey Darago, e Lalmirall muntaren en les galees,e lo ſenyor Rey preycals,els ordona q̄ degueſſen fer.E lo noble en Pere de Quaralt,e en Cortada digueren:Senyor placius quens lexets anar que vuy farem tal coſa q̄ toſtēps ne ſera honrrada la caſa Darago, e vos, e Lalmirall, e tots quants na en Sicilia naurets goig,e alegre:ſi que totes les xurmes de les galees cridaren: Senyor ſenyats, e beneyts nos, e manats que anem, que tots ſon noſtres . E lo ſenyor Rey lleua los vlls al cel, e dix: Pare ſenyor beneyt ſiats vos quins hauets dada ſenyoria de gent tant alta de cor, placius quels defenats, e quels guardets de mal,els donets victoria: e ſenyals,e beneyls, e comanals a Deus. E tantoſt ell, e Lalmirall ſon fill exiren ſe de les galees per leſcala que tenien totes a la font del Or de Macina . E tantoſt com lo ſenyor Rey Darago fo en terra les galees van batre de rems, e a aquell punt q̄ elles bateren de rems leſtol del Rey Carles no hauia paſſada la coha de la Volp, e les X X I I. galees penſaren darrıbar, e faeren vela, quel vent era Aloſta, e a rems, e a veles penſaren danar vers leſtol del Rey Carles . E ells quels vaeren venir, faeren la via de Nicotena: e com foren al golf de Nicotena aplegarenſe tots, e digueren: veus aci les X X I I. galees qui eren a Macina del ſenyor Rey Darago, que farem? Reſpongueren los Napoletans qui hauien gran paor quels Prohençals nols deſemparaſſen, e els Genoueſos, e els Piſans, q̄ ſe aparellaſſen de la batalla . E ſim demanats quantes galees hi hauia de caſcun lloch yous ho dire. Primerament hi hauia X X galees de Prohençals be armades,e eſparmades. E mes X V. galees de Genoueſos,e deu de Piſans, e quaranta e cinch de Napols de la ribera de Principat: e les barques, els lenys armats eren tots del Principat de Calabria . Q ueus dire? Tantoſt com leſtol del Rey Carles fo dauant Nicotena, penſaren tuyt de deſarborar, es meteren en cuns de batalla. E les X X I I. galees foren pres a vn tret de balleſta, e axi deſarbo-

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

ſarboraren, e ſcarpiren la cuberta, e lleuaren leſtandart en la galea del Almirall, e armaren ſe tuyt, e ſa franallaren la vna galea ab laltra, axi que totes X X I I. galees afranallades, e en barbotades van bogar apparellats de batalla contra leſtol del Rey Carles. E aquells del eſtol, nos podien penſar per res que haguesſen en cor ques combateſſen, mas que ſen faeſſen affaenats: e com ells vaeren que adeueres ſe feya, les X. galles de Piſans van exir de la Eſquera, e van arborar, e en roda ab lo vent, qui era freſch, van ſe metre en mar, e penſaren de fugir. E com los Piſans hagren aço feyt, ſemblantment faeren los Genoueſos, e axi mateix los Prohençals, com tots aquests hauien galees llaugeres, e be armades. E com les quaranta cinch galees, e lenys armats, e barques del Principat vaeren aço, tengren ſe per morts, e van ferir en la platja de Nicotena. E les X X I I. galees van ferir entrells. Queus dire? Que de la gent occiuren tanta, que ſens nombre fo: e prengueren mes de ſis milia homens vius, e prengueren totes les X L V. galees, e lenys armats, e barques. E no baſta aço, ans van cõbatre Nicotena, e prengueren la, e hi mataren mes de dos cents homens a cauall de Franceſos, que hi eren venguts de la hoſt: e de Nicotena a Macina no hi ya mes de X X X. milies. E com aço hagren feyt fo veſpre, e donaren part ala nuyt.

CAPITOL LXUIII. COM LES GALEES DEL SENYOR REY EN PERE SE TORNAREN AB LA PRESA QUE VAN FER DE LES GALEES DEL REY CARLES, E COM LOS DE MACINA CUYDAREN QUE ERA LESTOL DEL REY CARLES.

COM FO passada mija nuyt ab loratge quis mes el golf, faeren vela, e foren tantes que la mar tolien a hom de vaer: q̃ nous penſets q̃ haguesſen ſols les X L V. galees, ne els lenys, ne les barqs qui erẽ ab ells, ans trobarẽ a Nicotena entre lenys de bandes, e terides, e barqs qui eren carregades de viandes q̃ portauẽ ala hoſt del Rey Carles, mes de C. X X X. veles, e tot ſen ho menaren a Macina, e hi meteren tota la roba, e lo mes de Nicotena. Axi que ab loratge anaren aquella nuyt tant que a lalba foren en boca de Far, dauant la torreta del Far de

Lo mes, alias: larmes. q̃ vol dir, tot perteyt dar mes.

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

far de Macina : e com jorn se fo feyt,e foren dins la torreta, la gent de Macina guardaren, e vaeren tantes veles, e cridarē tuyt,ha Deus,pare senyor,ques aço ? Veus lestol del Rey Carles qui torna sobre nos, qui han preses les galees del senyor Rey en Pere Darago. Si quel senyor Rey qui sera lleuat, qui tostemps se lleuaua en lalba, e diuern, e destiu, oy lo brogit, e dix : ques aco ? Quin crit es aquest qui es en la ciutat ? Senyor, digueren ells, diuen quel estol torna del Rey Carles ab molt major poder que hich era partit, e que han preses les nostres galees. E lo senyor Rey demana vn cauall, e munta tantost, que no foren X. qui fossen ab lo senyor Rey, com exi del palau : e per la marina ell anaua lla hon veya gran dol domens, e de sembres, e dinfants: e confortauals, e deyals : bona gent, no hajats paor, que les nostres galees son qui amenen pres tot lestol del Rey Carles. E axi com caualcaua per la marina sils ho deya. E les gents deyen: Sanct senyor, placia a Deus que axi sia. Queus dire ? Que tota la gent li anaua darrera, homens,e sembres, e infants qui eren de Macina: e totes les hosts de Sicilia que hi eren . E com lo senyor Rey fo ala font del Or, e vae la marauella de tantes veles qui venien ab lo vent ala Boyra,pensa en si mateix : e com hach pensat, dix entre si mateix : aquell senyor qui aci ma portat, per la merce sia sua, que nom desemparar mi,ne aquest poble mesqui : E dementre que estaua en aquest pensament, vn leny armat, tot empauonat darmes del senyor Rey Darago, ab en Cortada que hi era,vench sen lla hon vae lo senyor Rey qui era ala font del Or, ab senyera esteſa, e la caualleria, e gent tota que aqui eren ab lo senyor Rey qui viu venir aquest leny ab les sues senyeres,si hach goig no mo cal demanar. E acostas ala mar, e en Cortada exi a terra, e dix: senyor veus aci les vostres galees quius amenē preses totes aq̄stes altres,e han presa Nicotena,e cremada,e affegada,e morts be dos cēts homēs cauallers Francesos. E lo senyor Rey qui oy aço aualla del cauall,e mes los jonols en terra: e axi mateix se faerē tots quāts ne hauia,e començaren a cantar, *Salue Regina* : e beneyren, e lloaren Deus daq̄sta victoria,e no la reputarē a ells mateixos: mas tant solamēt a Deus. Queus dire? Lo senyor Rey respos a en Cortada,q̄ be fossen vēguts, e manal que tantost sen tornas, e que manas ay tuyt que dauant la Duana vengues sen lloant Deus, e que saludassen. E axis feu com ell mana,e les X X I I. galees entraren primeres,e cascuna tiraua derrera:

e entre

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

e entre galees, e llenys, e barques mes de quinze. E axi totes empauonades lestandart lleuat, e tirant per mar les senyeres dels enamichs, entraren a Macina. E si hanch nul hom vae goig, ne alegre, e per mar, e per terra lla ho pogrets veure, e oyr: axi que paria quel cel, e terra se combates, e els crits eren lloant, e glorificant Deus, e madona sancta Maria, e tota la cort celestial. E com foren ala Duana qui es al palau del senyor Rey, lo llaus se crida, e totes les gents de mar, e de terra responien: axi quen veritat ma fe es que les veus se podrien oyr en Calabria. Q ueus dire? Ab aquella festa, e ab aquell alegre prēgueren terra. E tots los Sicilians cridauen, Pare senyor ver Deus, beneyt siats vos qui aytals gents nos hauets trameses a desslliurar nos de la mort: e par be senyor que aquesta gent es propia vostra, que aquests no son homens, ans son lleons que cascu es aytal entre els altres homēs del mon, com son los lleons entre les altres besties: perque senyor lloat e beneyt siats vos, q̄ ay tal senyor nos hauets donat ab tant bona gent. Q ueus dire? Que la festa fo axi gran, que james nul hom no la vae major, ne ab major alegre. Araus llexare aquests estar, e parlarem del Rey Carles, e del Compte de Lanço, e de les llurs gents.

CAPITOL LXIX. COM LO REY Carles se pres a riure quant hach entes que les galees del senyor Rey en Pere anauen caçant les sues galees: e la gran dolor que hach quant sabe la preso de les sues galees.

OM lo Rey Carles hach sabut que les X X I I. galees del Rey de Arago anauen pres del seu estol, senyas ab gran marauella quen hach, e dix: ay Deus tant folla gent es aquesta, que axi van morir a vent vista? Be es vera la paraula que dix lo saui, que tot lo seny Despanya es en testa de cauall, que les gents no han seny, e los caualls Despanya son asenyats, e millors que caualls qui el mon sien. E lendema com ell vae entrar tantes veles per Boca de far: ell, e lo Compte de Lanço qui era ala Gatuna quil vae primer, eu trames a dir al Rey Carles a Regol, pensarense

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

que lestol tornas ab les XXII. galees que haguessen preses, e que les presentassen al Rey Carles. E aquest fo lenteniment del Rey Carles, e del Compte de Lanço: mas com vaeren que entrauen a Macina, e a la nuyt vaeré la lluminaria quis feu en Macina, estegren marauellats. E com saberen la veritat del feyt, digueren: ay Deus, ques aço? Que gent es aquesta quins es venguda de sus? Aço no son homens, enans son Diables infernals. Deus per la sua merce nos jaq̃sca escapar de les llurs mans. E axi llexar vos los he que molt estan ab gran dolor, e ab gran paor, e tornare ala festa de Macina.

CAPITOL LXIIII. COM LOS ALmugauers, e seruents de maynada demanaren de merce al senyor Rey en Pere los lexas anar ala Gatuna sobre lo Compte Lanço: e com lo senyor Rey los ho atorga, e hagren mort dit Compte.

VEVS dire? Quels homens de mar qui foren estats en les galees, hagren tant guanyat, q̃ per tostẽps ne pogren esser benenãts, ells, e els llurs, si ho sabessen guardar. E cõ los Almugauers, e els seruents de maynada vaeren lo gran guany quels homens de mar hagren feyt, hagren ne gran enueja, e anarensen dauant lo senyor Rey, e digueren li: Senyor vos vets quels homens de mar han guanyat molt, e no meten preu en diners que hajen, si que les gents se pensen que nos que veen mal ropats no valgam res, e axi senyor es mester quẽs donets auinentesa que puixcam guanyar. E lo senyor Rey dix, que es aparellat que tota auinentesa que donar los puixca de guanyar, queu fara volẽters. Donchs, senyor diguerẽ ells, ara es lo punt quẽs farets richs, e farem a vos la major honor, e lo major profit que hanch vassalls faessen a senyor. Donchs, dix lo senyor Rey, digats ques aço? Senyor, digueren ells, veritat es quel Compte de Lanço, frare del Rey de Françа, e nabot del Rey Carles, es ala Gatuna ab gran poder de caualleria: e si a vos senyor plaura, fets tocar les trompes, e encõtinent que les galees se recullen. E tantost senyor recullirsan, que gran goig han los homens de mar, que no estiguen vagants: e tantost com sien recullits, nos muntarem en les galees, e com haurem donada part ala nuyt, axi que sia de mija nuyt a auant, les galees posen nos ala Gatuna a ponent en tal ma-

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

tal manera que les galees puixquen dos viatges fer ans de lalba. E com nos siam de lla al mati en lalba, si a Deus plau, nos ferrem en la host, e farem tal cosa que Deus, e vos, e tots aquells qui beus volen, nauran gran alegre, e nos ne serem tostēps richs, e benenants Empero senyor, clamam vos merce, que la caualcada sia Reyal, que quinta, ne res non hajam a donar. que be senyor vos deu plaure, que se hauem en Deus q̄ de ma sera lo jorn que nos farem tal cosa, e venjança del Rey Manfre, e de sos frares, que per tostemps ne serets vos, e els vostres be pagats, e alegres: que be vaets vos senyor que si nos matam lo Compte Lanço, e tant bon hom de Franca, e daltres parts que hi ha ab ell, q̄ bona partida de venjança haurem feyta. E lo senyor Rey respos los alegremēt, be som pagat de tot ço que vosaltres hauets pensat ques faça. E siats bons, e valents, e fets en tal manera, que nos vos hajam tostemps que grahir: que segurament, si sauiament estats com les galees vos hajen posat en terra entro que laltra barcada hi sia passada, e q̄ puix en lalba firats en ells, que tot ço que hauets pensat se pora esdeuenir, e be complir. Senyor, digueren ells, senyats, e beneyts nos, e llexats nos anar, e fets tocar la trompeta: e digats al Almirall tot lo feyt, e que meta dos llenys armats en roda, en guisa que aquells non poguessen hauer llengua. E llauors, dix lo senyor Rey, senyats, e beneyts siats de la ma de Deus, e nostra: e anas ala bona ventura, e ala guarda de Deus, e de la sua mre beneyta, quius defena de tot mal, eus do victoria. E sobre aço besaren li los peus, e anarensen. E lo senyor Rey feu se venir Lalmirayll, e mana li fer recullir les galees, e dix li, tot lo feyt. E Lalmirayll tantost compliço quel senyor Rey li hach manat. Queus en faria pus paraules? Que axi com sera ordonat dauant lo senyor Rey se compli, que les galees hagren feyts dos viatges carregades de Almugauers, e de seruents de maynada a hora de matines, e encara tornaren per lo terç viatge, q̄ tanta de gent estaua a senct Rayner de Macina per passar ala Gatuna, que axi hi muntauen com si anassen fer vna dança, de que fossen tenguts a dançar per nouia, en quesdeguessen molt alegrar. E com no podien entrar en les galees, metien se tants en les barques, q̄ per poch nos negauen. Si que mes de tres barcades sen perderen, que tants ni montauen que sots sobre feyen. E com los dos viatges hagren feyts, les galees, e moltes barques, començasa fer lalba, e ells tot suau vengren ala Gatuna, e ordonaren caps de companyes sabuts, qui ab

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

llurs companyes no hagueſſen cura,mas danar dretament al alberch major de la Gatuna,hon poſaua lo Compte de Lanço: e los altres feriren per la vila, e los altres per les tendes, e barques qui eren entorn, quen la vila no podien tuyt poſar . E axi com fo ordonat axıs feu,es compli . Queus dire? Axi com jorn fo, caſcu fo en la ſua terida,e les trompes tocaren dels Almugauers, e dels caps de ſeruents de maynada,e totes enſemps feriren. E no me demanets com,ne en qual manera, que james nengunes gents no feriren pus vigoroſament com ells faeren. E aquells de la hoſt del Compte lleuarenſe,q̄ no ſaberen quels era eſdeuengut,e els Almugauers, e ſeruents feriren en ells, que ſol hu non podia eſcapar. E aquells qui foren ordonats de anar ala poſada del Compte de Lanço,anaren hi,e ferirē vigoroſament. E cert aquells hagueren gran affany, que be hi trobaren C C C. cauallers a peu guarnits qui guaytauen lo Compte. Mas que lovalch, q̄ tantoſt hi foren pecejats ,que trobaren lo Compte ques guarnia entro ab deu cauallers qui foren ala porta de la cambra,e no llexauen negu entrar.

Mort del Compte de Lanço per los Almugauers.

Queus dire? q̄ls Almugauers muntaren ſobre la cambra,e penſaren de deſcubrir. E los cauallers cridaren,no ſia, no ſia que aci es lo Compte de Lanço,prenets lo a vida, q̄ll vos dara mes de X V. milia marchs dargent. E aqueſts cridarē,no ſeriem james preſones,que a fer conue q̄ muyra en venjança de les morts qui per lo Rey Carles ſe ſon feytes. Queus dire? Tots los deu cauallers muriren ala porta de la cambra cō a bons,e valents: e lo Compte de Lanço hi fo tot pecejat. E mentre la brega era gran, les galees tornaren ab laltre viatge ab moltes barques: e vaerets gents auallar en terra, e fer mortaldat de Franceſos,perço cō eren ab lo frare del Rey de França . Queus dire? Que abans que fos tercia los hagren tots morts, e pecejats. E lo viafora ana a Regol,e lo Rey Carles qui ho ſabe, penſas que lo Rey Darago hi fos paſſat: e feu armar tota ſa gent,e eſtech ala ciutat de Regol apparellat de defendre ſe. E la ciutat que no ſabia la veritat que era, eſtauen que negu de Regol no goſaua exir de fora la ciutat. E entre tāt los Almugauers,e ſeruents de maynada reculliren ſe en les barques,e en les galees q̄ hi hach tantes vengudes de Macina,que en vn viatge los lleuaren tuyt ab tant threſor daur,e dargent: axi en vaxella, cō en cintes,com en ſpaſes, e en florins,e en diuerſes monedes daur,e dargent,e robes,e caualls,e muls, e palafrens, e arneſes de caualls,e tendes, e robes de veſtir,e de llits,que

infanita

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

infanita cosa seria de comptar. Queus dire? Que james nos pot dir, quen neguna caualcada que gents faessen, se guanyas tant aur, ne tant argent, ne tant mouent. Queus yria pus parlant daquest feyt? Quel menor que hi fo, guanya sens mesura, e sens fi. E paria be a Macina, que mes florins si despenien, que no solia fer pitjols: perque en aquell punt munta Macina de riquesa, q̄ hanch puix no foren pobres. Ara lexare a parlar daquest feyt, de que lo senyor Rey hach gran alegre, e dech ho hauer, per moltes rahons, e entre les altres era aquesta, quels Sicilians preauē cascu de les sues gēts mes de sis cauallers daltres gents. Axi que tal cor los meteren, que sol ab cinquanta Sicilians hagues sol deu Cathalans no cuydauen esser desbaratats per CC. homens daltres gents. Ara lexare a parlar del senyor Rey, e de les sues gents, e tornare a parlar del Rey Carles.

CAPITOL LXXI. COM LO REY Carles sabe la mort del Compte de Lanço, e la gran dolor que hach presa de sa mort: e com pensa de aparellarse pera pendre venjança del senyor Rey en Pere.

COM lo Rey Carles hach sabut quel Compte de Lanço, e tots los Capdals qui ab ell eren, e cauallers, e altres gents eren tots morts, hach tant gran dolor que nul hom no la poria scriure: e ma jorment com sabe q̄ gent de peu ho hagren feyt. E pensa en si mateix, que poria fer, e mana a totes ses gents que stiguessen aparellats, que per cert si lo Rey Darago passaua de lla, que ell venjaria aquella mort. E axi mostras mol confortat dauant ses gents. Mas empero alre hauia en son cor: mas hom podia dell dir, q̄ era lo pus saui Princep de feyt darmes, que el mon fos. E deuia ho esser per moltes rahons. La primera, que era dela pus alta sanch del mon. Daltra part, que hauia tostemps viscut en feyt darmes, que ell ab son frare era stat lo Rey Lluys de Françia al passatge de Damiata, e al passatge de Tunis, e puix en les batalles que ell feu, e vence en moltes guerres de Toscana, e de Lombardia, e en moltes parts, e negu nos pens, que solamēt senyor haja mester, que sia bo darmes: ans ha mester seny, e bondat, e sauiesa: e que sapia triar

en

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

en les guerres ſon auantatge. Que ja ſabets, que Lauangeli diu, que no viu hom ſolament de pa, perq̄ negu ſenyor nos pot comptar per acabat, ſolament perques diga, q̄ ſia bo darmes, ans vol moltes daltres coſes hauer. Per que lo Rey Carles pot hom dir que era bo darmes, e no tant ſolament darmes, ans ho era de tot feyt: e dará ho aconexer a tot lo mon el cōſell q̄ ell pendra en aqueſt pas tant eſtret, en ques vae, que coſa fara, e tractara, que li deu a major valor, e bondat eſſer reputada, que ſi hagues vençuda altra batalla aytal com aquella del Rey Manfre, e del Rey Corali. E ſim deyts, perque? lleuger mes a reſpondre, que com ell feu aquelles batalles, era en gran proſperitat, e ara era en gran perill, e en fort eſtret partit: per moltes rahons. La primera, que hauia perduda la mar: laltra, q̄ hauia perdut lo Compte de Lanço ab la major part de Barons, e de cauallers que ell hauia, en ques pogues fiar. Daltra part, que eſtaua en reguart, que tot Principat, e Calabria, e Pola, e Brus nos reuelaſſen: per la mala ſenyoria quels ſeus officials los hauien feyta. Axi que bes penſa tot aço, e molts daltres perills en ques veya: ço es, q̄ li era contra lo pus valent Princep del mon: e ſenyor de les millors gents, e pus prōptes a morir, qui el mon ſien, e pus lleyals a llur ſenyor: que tots ſe lexarien abans pecejar, que llur Senyor preſes deſonor. Donchs be li era ops en aqueſt punt, que hagues ſeny, e eſforç, e bondat. Queus dire? Que ala nuyt com los altres dormien, ell vetlaua, e penſauas lo pus ſaui penſament que james Rey, ne altre ſe pogues penſar, a reſtaurament de ſa terra, e dell mateix.

CAPITOL LXXII. RECOMPTA LO conſell quel Rey Carles hach pres eſtant en tant gran eſtret, e com enuia reptar lo ſenyor Rey en Pere, don batalla ſo fermada entrels dos Reys: e com toſtemps los Reys, e richs homens deuen hauer homens vells, e pratichs en llurs affers.

EPENSAS axi, e dix: lo Rey Darago, es lo pus ſaui Princep, e lo pus alt de cor que hanch naixques de Alexandri en ſa: e ſil reptes de fe, cō tes vengut en ta terra ſens deſafiarte, ell eſcondir ſen ha. E finalmēt tu li cōtinuaras miſſatges quil repten, e ell daço tantoſt eſcondir ſen ha per batalla, o de

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

o de ſon cors,o de deu per deu,o de cent per cent . E com ell aço haura dit non tornara per res anrera : e axi tu pendras la batalla de cent per cent : e metras ho en poder del Rey de Inglaterra:e axi fermarem caſcu,q̄ ſiam a jorn cert,e breu,a Bordeu . E com la batalla ſia fermada,e les gents ho ſabran axi com eſtan ſolleuats,ceſſerā,e diran:a quins rebelam,quel Rey Darago ha anar ala batalla,e ſi era vencut nos erem tots morts ab lo poder quel Rey Carles ha? E axi caſcu eſtara ſuau q̄ de res no moura entro la batalla ſia feyta, e be com nos fa ſis penſaran aqueſt punt que ara nos moura negu. E axi feyt aqueſt penſament, que fo lo pus ſaui,e lo pus alt que hanch ſenyor penſas,e entant eſtret cas,hach ſos miſſatgers molt honrrats,e trames los al Rey Darago a Macina : e manals,que dauant tota la cort plena , axi de les ſues gents, com de Sicilians,e daltres,que ells que li parlaſſen,e que li dixeſſen:que no li volien parlar ſino en preſencia de tuyt : e com ſeria la cort plena quel reptaſſen . E axi los dits miſſatgers vengren a Macina, e tantoſt feren ço que llur ſenyor los hach manat. E com la cort fo plena digueren li,Rey Darago,lo Rey Carles nos tramet a vos,e tramet vos a dir per nos, que la voſtra fe val menys, per que li ſots entrat en ſa terra ſens deſafiar . E lo ſenyor Rey Darago mogut dira,e fellonia reſpos, e dix: digats a voſtre ſenyor que nos haurem miſſatgers qui ſeran vuy ab ell qui per nos li reſpondran dauant perſonalment,axi com voſaltres dauant noſtra preſencia hauets dit aqueſt reptament. E axi penſats vos en danar.E los miſſatgers ſens comiat que no prengueren del ſenyor Rey,anarenſe,e recullirenſe en vn leny armat en que eren venguts,e tornarenſe al Rey Carles,e digueren li la reſpoſta que lo ſenyor Rey Darago los hach feyta.E no paſſaren ſis hores al dia quel ſenyor Rey Darago hi trames ab altre leny armat dos cauallers qui anaren dauant lo Rey Carles. E axi ſens que nol ſaludaren,digueren li: Rey Carles, noſtre ſenyor lo Rey Darago vos tramet a dir , ſi vos manas als miſſatgers q̄ vuy li trametes,q̄ li digueſſen aytales paraules cō li han dites? E lo Rey Carles reſpos tot ſeguramēt, vull que ſapiats,e el Rey Darago, e voſaltres,e tot lo mon de noſtra boca, que nos los manam q̄ les digueſſen:e axi les tornam encara dauāt voſaltres de noſtra boca. Llauors los cauallers lleuaren ſe,e parla hu, e dix : Rey nos vos reſponem de part del noſtre ſenyor Rey Darago, que mentits per la gola, que per res que ell haja feyt , no val menys ſa fe : mas diu que la voſtra val

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

val menys, com vengues contra lo Rey Manfre, e encara com matas lo Rey Corali. E ſi aço volets dir, que no, que ell vos ho fara dir cors per cors, e jats ſe ſia que ell no hi diu res contra voſtra caualleria, que ya ſap que bon caualler ſots, queus dara auantatje darmes per los dies que hauets mes que ell. E ſi aço no volets pendre, ques combatra ab vos X. per X. cinquãta per cinquãta, o cent per cent. E aço ſom preſts, e aparellats de fermar. E lo Rey Carles qui oy aço fo molt pagat dins ſa volentat, e conech be quel ſeu propoſit era vengut, e dix: Barons aqueſts noſtres miſſatgers que vuy hi foren, yran enſemps ab voſaltres, e ſabran del Rey, ell ſi dira ço que voſaltres deyts: e ſi ho fa, pens de donar ſon gatje dauant los noſtres miſſatgers, e que jur ſobre los quatre ſancts Euangelis, axi com a Rey, que ell nos treſtornara daço q̃ dira. E ſi aço fa, voſaltres ab los noſtres miſſatgers enſemps tornats a nos, e ſemblantment darem a voſaltres noſtre gatje, e farem aq̃ll ſagrament mateix: e puix yo haure mon acord dins vn jorn, e pendre la hu daqueſts tres partits que ell me dona, e qualque yo prenga ſom aparellat de tenir en peus: e puix acordarem yo, e ell en poder de qui farem la batalla, e dins altre jorn quen hajam acord. E com hajam acordat en poder de qui la farem, pendrem lo pus breu temps, e lo pus curt que puixcam lla eſſer aparellats de fer la batalla. Tot aço nos plau, digueren los miſſatgers. E tantoſt paſſaren ſen a Macina enſemps, e vengren dauant lo Senyor Rey en Pere Darago. E els miſſatgers del Rey Carles digueren li ço que llur ſenyor los hach manat. E com hagren complida llur raho, lo ſenyor Rey Darago reſpos, e dix: Digats al Rey Carles, que tot quant li han dit los noſtres miſſatgers deym nos, e perço que ell mo crega, e voſaltres, yo vos les tornare: e dix les axi ſens mes, e ſens menys com los ſeus miſſatgers li hauien dit. E llauors reſpoſeren los miſſatgers del Rey Carles: donchs Rey, puix axi ho deyts, dats voſtre gatje en preſencia de tuyt. E llauors lo ſenyor Rey pres vn parell de guants que tenia vn caualler, e vals gitar en preſencia de tuyt. E los miſſatgers del Rey Carles preſeren los gatjes, e tantoſt digueren li: donchs Rey jurats ſobre los ſancts Euangelis de Deus, axi com a Rey, que vos daço no tornarets anrrera: e ſi ho fets, que romanguets fals en lloch de vençut, e perperjur. E lo ſenyor Rey feu venir los Euangelis, e axi ho jura com ells ho requeſeren. E encara dix lo Senyor Rey, ſi mes entenets que hi haja

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

hi haja a fer de fermetat, yo ſom aparellat que ho faça. E digueren los miſſatgers, bens par que compliment hi haja. E tantoſt ab los miſſagers del ſenyor Rey Darago tornarenſen a Regol al Rey Carles, e digueren li tot ço, que ſi era feyt, ne quel ſenyor Rey Darago hauia dit. E tantoſt lo Rey Carles feu tot ço, quel Rey Darago hauia feyt dels gatjes, axi com dels ſagramẽts. E los miſſatgers del Rey Darago portarenſen los gatjes: e com aço fo feyt, e fermat, en guiſa que nos poch per res tornar anrera. Perque lo Rey Carles fo alegre, e dech ho eſſer, que tantoſt hach gitat lo cor daquells qui contra ell ſe volien reuelar, axi que tot ſon penſament li vench feyt: e perço diu hom, e axi es veritat que hanch lo ſenyor Rey Darago no fo enganat en feyt de negu-na guerra, ſino en aqueſta. E aço li eſdeuench per dues rahons. La primera, que hauia a fer ab lo Rey antich, e molt ſaui de tots feyts, com vull que ſapiats que la llonga pratica val molt a tots los feyts del mon. E lo Rey Carles hauia llongament continuat en guerres, e era vell, e madur en tots ſos feyts. E lo ſenyor Rey Darago ſegurament era axi be baſtat de totes bõdats, e de tots bens, com ell era: mas es ver que era joue, e la ſanch li bollia, que no lauia tan eſcabrentada, com lo Rey Carles. Per que no penſa en lo temps preſent. E creats, que tot ſaui Princep, e tota altra perſona de qualque condicio ſia, deu fermar ſon enteniment en lo temps paſſat, e el preſent, e en leſdeuenidor. E ſi ho fa ab que tota vegada requira Deus, el prech que ſia de la ſua part, no vẽdra a menys de ſon enteniment. E lo ſenyor Rey Darago no guarda mas dos temps, ço es, lo paſſat, e leſdeuenidor: e lexa lo preſent. Que ſi en lo preſent li anas lo cor, bes gurdara q̃ no faera aqueſtes batalles, q̃ be podia ell vaer, quel temps preſent era tal, quel Rey Carles perdia tota la terra, e encara era en tal punt, que ſegurament, quen aço vengra, quen poder ſagra a metre del Rey Darago ſens colp, e ſens coſtada, q̃ tota la terra eſtaua en reuelarſen. Perq̃ ſenyors qui oyrets aqueſt libre, vajaus lo cor que en voſtres conſells hajats richs homens, e cauallers, e ciutadans. E totes altres maneres de gents, e entre les altres antichs homens, quih ajen viſt, e oyt, e llongament pratigat en ço que llongamẽt hauran acoſtumat. E ſegurament triaran de dos bens lo millor, e de dos mals lo millor. No dire pus en aqueſt feyt, que tots los ſenyors del mon ſon de tant alta ſanch, e ſon tant bons, que ſi no eren mals conſells james no farien res qui fos deſplaent a Deus. E encara com ho conſenten

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

consenten ques faça,no hi cuyden fer,ans los diu hom els fa entendre alcunes coses ques cuyden que esta be,e sera contrari:perque ells quant a Deus ne romanen escusats, mas los mesquins qui axils enganen, els donen a entendre hu per altre, ne romanen encarregats, en portaran pena en laltre mon.

CAPITOL LXXIII. RECOMPTA COM *la batalla dels dos Reys fo fermada de C. per C. a Bordeu, dauant lo Rey Danglaterra Nandoart: e com la enomenada de dita batalla ana per tot lo mon: e lo Rey Carles en aquest endemig demana treues, las quals nol volch atorgar lo senyor Rey en Pere.*

COM tot aço fo fermat,negu dels Reys no pogren estar destes batalles, e lo Rey Carles trames al Rey Darago a dir,que ell hauia pensat, e sera acordat,que axi com cascu dells eren de la pus alta sanch del mon, que nols tanyia que sols se cõbatessen ab lo menor nombre,mas C. per C. e que porie dir que en aquell camp com amdosos hi fossen entrats cascu ab C. cauallers,hauria los millors dos cauallers del mon,e aço fo fermat de cascuna part. E apres lo Rey Carles trametc a dir, que ell sauia pensat quel Rey Nandoart de Anglaterra era a cascu lo pus cominal Rey del mon, e que era dels dreturers Reys qui el mon fos, e bon Chrestia: e que hauia la ciutat de Bordeu prop de les terres de cascu dells,e quen son poder a la dita ciutat de Bordeu se cõbatessen, e que a dia cert, en pena de traycio, que cascu en persona fos a Bordeu, e en aquell dia per dia en pena de traycio fos el camp: e axi que aço paria a ell lo pus conuinent lloch de negun altre Princep, ne lloch que pogues pensar. E empero si lo Rey Darago ni vaya millor, e pus segur a amdues les parts, e que en pus breu se pogues fer, queu dixes: e si aço li paria bo,quen pensas de fermar sota la virtut del sagrament que dauant hauia feyt en poder dels seus missatgers: e si li pleya, ell faria atre tal en poder dels seus. E sobre aço los missatgers vengren al senyor Rey Darago,e digueren li tot ço quel Rey Carles hach manat que digues sen. E com lo senyor Rey Darago hach entes tot ço quells hagren dit,axi com dauant hauets oyt,tench lo feyt per bo: e li parech

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

parech quel Rey Carles hauia be ellegit,axi de la quantitat,cō del Rey Danglaterra, como de la ciutat de Bordeu. E no hi volch pus en res contraſtar, ans ferma tot aço, axi com dauant es dit: ſaluant que ſi retench que mes el ſagrament, e volch quel Rey Carles faes axi mateix, q̄ ſots la pena que entrells era, que negu no hi amenas mes cauallers,ne major poder: ſaluant los cent cauallers, quel camp deuien entrar. E al Rey Carles plague, e axi ho jura eu ferma caſcu dells,e axi foren fermades les batalles damdos los Reys, e la quantitat del nombre, e en poder de qui, e el lloch hon fer ſe deuia, e el temps,que eſſer hi deuien. Araus lexare eſtar aço, e parlare de la enomenada, qui ana per tot lo pays daqueſtes batalles, e puix per tot lo mon. Si que tot hom ſpera la viſta, aquina fi vendria, e ſtech caſcun en ſi,quen res nos volch aſenyalar contra negu dels Reys. E axi lo Rey Carles trames a dir al Rey en Pere Darago, que ſi ell ho volia, a ell plauria, que hagues treues ab ell entro les batalles foſſen feytes. E lo Senyor Rey en Pere Darago trames li a dir: que ell mentre viu fos no volia hauer pau, ni treua ab ell, ans li feya a ſaber, que ell li faria, e li percaſaria tot lo mal que pogues: que be era cert, que aytal ſe faria ell a ell. Ans degues ſaber, quen breu lauria ab ell en Calabria: e que ſis volia, que nol calia anar per combatre a Bordeu. E com lo Rey Carles oy aqueſta reſpoſta, penſas que nol feya bon aturar aqui, per tres rahons. La primera, que hauia perduda la mar, que no hauria viandes. Laltre, que ſabia quel ſenyor Rey en Pere Darago volia paſſar a ell, ſegons que hauia entes. Laltre, que yria a fer ſos affers, quel jorn que hauien empres, fos a Bordeu. E perço ell partis de Regol, e anaſſen en Napols, e de Napols a Roma al Papa: e lexa ſon fill lo Princep en ſon lloch. Araus lexare ell eſtar, qui es ab lo Papa, e tornare a parlar del ſenyor Rey Darago.

CAPITOL LXXIIII. COM LO SEnyor Rey en Pere Darago delliura be dotze milia Chreſtians qui tenia preſos del Rey Carles, els feu fer a caſcu gonella, e donar meſsio per anar a ſa terra.

H Com

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

Chronica dels

OM lo ſenyor Rey Darago hach fermades les batalles, ell ſe feu venir al Almirall, e mana li q̃ tots quants Chreſtians tenien preſos de la part del Rey Carles, quels donas entre cinquanta vna barca daquelles barques grans de Creu, que hauien amenades de Nicotena les galees: e axi mateix mana al Majordom, que a caſcun preſoner faes vna gonella, e camiſa, e bragues, e vn capell Cathalaneſch, e cinta, e coltell Cathalaneſch, e vn flori dor per meſſio: e que tantoſt foſſen fora de la preſo, e que ſen penſaſſen danar caſcun en llur terra. E encontinent que aço fo manat, Lalmirall tantoſt ell ſon cos caualca, e tria de les barques les millors a honor de Deus, e a caſcu mes pa, e aygua, e formatges, e cebes, e alls per quinze jorns, a cinquanta perſones. E axi com tot aço fo ordonat, eſta gent foren el prat fora la porta de ſanct Ioan: e ſegurament foren mes de dotze milia perſones. E lo ſenyor Rey caualca, e ana a ells, e feu los veſtir, axi com dauãt es dit, e parla, e dix los axi: Barons, veritat es, que voſaltres no hauets colpa en lo mal quel Rey Carles ha feyt, ne hauets colpa, com ab ell erets venguts. E axi de part de Deus nos vos abſoluem, queus en penſets danar caſcun en voſtra terra. mas prech vos, eus conſell, que ſi donchs no erets forçats, q̃ altra vegada contra nos no venguеſſets. E tuyt començaren a cridar, ſanct ſenyor, Deus te do vida, e a nos do Deus gracia quet vejam Emperador: e meteren tots los jonolls en terra, e cantaren *Salue Regina*. E com hagren feyt, Lalmirall feu los tots recullir, ſegõs q̃ lo ſenyor Rey nach manat. E axi anaſſen caſcu en ſa terra: e Deus do nos aytal goig com caſcu dells hach, ne los amichs hagren, com los vaeren. Que la nomenada aqueſta ana per tot lo mon, e feu coſa que tot lo mon, amichs, e deſanemichs pregaren Deus per lo ſenyor Rey Darago.

CAPITOL LXXV. COM LO SE-

nyor Rey en Pere paſſa en Calabria per combatres ab lo Rey Carles: e com pres port ala Gatuna, hon hach nouella que anat ſen era: e com guanyada Regol, e altres molts caſtells, e ciutats, ordona tota Sicilia, e Calabria: e com Linfant en Iacme Pere fill ſeu fo nomenat la hu dels cent de la batalla.

E com

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

COM aço hach feyt lo ſenyor Rey, tantoſt ell feu fer crida,que tot hom ſe aparellas de reeullir: axi de cauall,com de peu,ab pa a vn mes: que tuyt degueſſen ſaber,q̄ ell volia lo dilluns paſſar en Calabria,per cōbatre ab lo Rey Carles. E aço era dijous,com la crida feu:e q̄ ſi a Deus pleya,que li volgues exir a batalla, que nol calrīa anar a Bordeu,e quen ſeria fort pagat. E com les gents oyren la crida,tot hom ab gran alegre pēſas de aparellar. E cō lo Rey Carles ſabe eſta nouella,no li parech joch,ans tantoſt,e per eſta raho,e perço cō hauia perduda la mar, axi cō dauant vos he dit,e no podia hauer cōpliment de viādes, penſaſen danar,q̄ hāch no volch ſperar lo ſenyor rey Darago,qui ab tota ſa gēt paſſa en Calabria,e pres terra ala Gatuna,e cuyda hi trobar lo rey Carles:mas digueren li q̄ anat ſen era. E daço fon molt deſpagat lo ſenyor Rey:e dix,puix deça ſom,no hich ſiam venguts debades. E anarēſen ala ciutat de Regol,e la aſſatiarē:e no hi hagrē eſtat dos jorns,q̄ls hauien fortmēt cōbatuts, q̄s reteren a merce a ell:e meterē li en poder tots los Frāceſos q̄ hi eren. E lo ſenyor Rey trames losne,axi cō hauia feyt los altres. E cō hach preſa la ciutat de Regol,e Calana,e la Mota, e el caſtell de ſenct Onoxent, e lo caſtell de Sanctagata, e lo caſtell de peu de Datil,e la Mandolela,e Birats. Queus dire? q̄ aytāt cō caualcauen,aytāt prenien. E los homēs a cauall alforrats,e Almugauers feyen corregudes,q̄ entrauē III,o IIII. jornades dins terra,e trobauē encōtres de caualleria q̄l Rey Carles hauia lexats per los llochs. Mas queus en dire? q̄ ſi foſſen aq̄lls del ſenyor Rey Darago C. homens a cauall,e D. de peu,es troballen ab D. homens a cauall dels altres,e III.o IIII. milia homēs de peu,tots los metrie morts,o preſos. Que en tal manera los hauiē meſos en vēço,q̄ tantoſt cō oyen cridar, Arago, ſe tenien per morts,es metien en vēço. E qui volia dir tots los bōs feyts darmes, que les gents del Senyor Rey Darago feyen a tots dies en Calabria, no hi poria hom baſtar de eſcriure. E ſi hanch vaes ſenyor alegre, lo Rey Darago ho era:ſi q̄ XV. jorns eſtech en Calabria,e dins aquells XV. jorns hach tota la coſtera de Turpia, entro a Quirayt,e a delitauaſi:mas com li membraua del temps de la batalla,quant hi hauia anar,hauia a mudar dentenimēt. E com hach los quinze jorns eſtat en Calabria,ab ſenyera lleuada ana per tot aquell pays,e jaqui ſon vicari general

Alids,Guiorayt.

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

general en Calabria, e ſtabli de ſes gents los caſtells, e los llochs, que hach preſos: e de altra part lexa hi tots los homens darmes, axi de Almugauers, com de ſeruents de maynada. E lexa hi D. homens a cauall tots de Cathalans, e Aragoneſos, e ell tornaſſen a Macina ab laltra caualleria. E com fo a Macina, ordona tota Sicilia, e en caſcun lloch mes eſtreticho, e a Macina, e els altres llochs Capitans, e Iuſticies, e meſtres Iuſticies. E fo Capita de la vall de Matzara Micer Aleyneps. E caſcuns dels altres richs homens, e cauallers de Sicilia ell dona, e departi officis ab los Cathalans, e Aragoneſos enſemps, axi quen caſcun offici metia vn Cathala, e vn Aragones, e vn Llati: e aço feya ell perço que ſacoſtaſſen los vns ab los altres. E com hach axi tota la Illa ordonada, e Calabria, volch ordonar lo feyt dela mar, e apella lo noble en Iacme Pere fill ſeu, e dix: En Iacme Pere, vos ſabets, que nos nos deuem combatre a dia cert ab lo Rey Carles, e lo temps que hauem, es breu: e nos fiam nos molt en vos, e en la voſtra bona caualleria, e volem queus nanets ab nos, e que ſiats hu daquells qui el camp entraran ab nos: per que volem que renunciets el Almiraillat: que nons par que daqui auant fos honor a nos, e a vos, que foſſets Almirall noſtre. Que qui Almirall es, ha affer ab diuerſes gents: perque no vendria be feyt. E axi no hach lloch ſegons aquell qui vos ſots fill noſtre, que amam molt, que vos ab aytal gent hajats perſeuerar. E lo noble en Iacme Pere reſpos, e dix. Pare ſenyor, yo vos faz moltes gracies, e merces, com vos a mi feyts tanta donor, queus plau, que yo ſia hu de aquells qui entraran ab vos en lo camp: e prench vos ho mes ſenyor, q̃ ſim hauiets donat lo millor cõptat que ſia en voſtra terra. Perque ſenyor Lalmiraillat, e la perſona, e ço que yo he prenets al voſtre plaer: que hanch nul temps no fuy tant alegre, com ſom daqueſta gracia quem hauets feyta. E axi poſa la verga del Almiraillat, e mes la en la ma del ſenyor Rey.

CAPITOL LXXVI. COM LO SEnyor Rey Darago dona Lalmiraillat al noble en Roger de Luria, e ordona de anar a Bordeu ala batalla: e compres comiat de tuyt, e paſſa en Cathalunya ab quatre galees de Cathalans.

Llaùors

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

ELLAVORS lo ſenyor Rey apella lo noble en Roger de Luria, que ell hauia nodrit, e feu lo agenollar dauant, e dix li. En Roger, dona Bella voſtra mare ha be ſeruida la Regina muller noſtra, e vos hauets vos nodrit entro aci ab nos, e hauets nos be ſeruit: e axi dam vos ab la gracia de Deus la verga del Almiraillat, axi q̄ daqui auant ſiats Almirall noſtre de tota Cathalunya, e del regne de Valencia, e de Sicilia, e de totes les terres, que hauem, ne Deus nos dara a conquiſtar. E lo noble en Roger de Luria gitas en terra, e beſa los peus al ſenyor Rey Darago, e puix les mans, e pres la verga en tal bona ventura, que placia a noſtre ſenyor Deus, q̄ tots los officials aqui lo ſenyor Rey comanara ſos officis los hi adminiſtren axi be, cō lo dit noble feu. Que be pot hom dir, que hanch james vaſſall en negun offici no honrra mills ſon ſenyor, que ell feu: e aço li dura del jorn que ell pres la verga, entro que paſſa deſta vida. E com lo dit noble en Roger de Luria hach preſa la verga del Almiraillat, vaerets alegres, e jochs, e dāçes a Macina, e fer feſta gran, que marauella ſeria de cōptar. E com tot aço fo paſſat, lo ſenyor Rey feu aplegar cōſell general ala ſgleya de ſancta Maria la Noua de Macina, e preyca tābe, e tant honrradament, e caſtiga, e ſemoni a totes les gents, axi Cathalans, cō Aragoneſos, com Llatins: els prega, q̄ tots ſamaſſen, e honrraſſen, e q̄ no hagues negū departimēt dels huns, als altres: mas que ſamaſſen cō a frares. E com tot aço, e altres moltes bones paraules hach dites, ell los dix: tuyt ſabets q̄ nos hauē curt tēps per anar a la batalla que hauem empreſa ab lo Rey Carles, a la qual per eſſer ſenyor de tot lo mon, nos no faltariem, q̄ aquell jorn nos no foſſem dins lo camp. Perque vos deym, q̄ eſtigats ab bō cor, e be ſforçats: que nos vos dexam tāta bona gent, q̄ ſols aqueſtes que nos vos lexam, ſe cōbatrien ab lo Rey Carles. E axi podets eſtar ab la ajuda de Deus tots ſegurs. E nos prometem vos, que tantoſt q̄ ſiam en Cathalunya, queus trametrem la Regina, e dos fills noſtres: perço que entenats, que axi char hauem aqueſt regne, e voſaltres, com hauem Cathalunya, e Arago. E aytant com lo mon dur, podets eſtar ſegurs, que nos, ne els noſtres nous falrem: ans ne fem aquell compte, com

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

de naturals vaſſalls. E encara queus prometem, que ſi nos eſcapam vius de la batalla, que nos hich tornarem tãtoſt. Si donchs altres affers, aqui nos no poguesſem fallir, nons venien. E be com altres affers nos conuengueſſen, tota hora tindrem girada la cara deuers voſaltres. E ab ay tant ſenyá, e beney tota la gent, e pres comiat de tuyt. E aqui vaerets plants, e plors que ſi faeren, e cridaren: ſanct ſenyor, Deus te do vida, e victoria: ens do gracia, que toſtemps ojam bones nouelles de vos. E axi lo ſenyor Rey aualla de la tribuna hon hauia preycat. E aqui vaerets preſſa de beſar peus, e mans. Que meſter fo que tuyt li beſaſſen, o peus, o mans. E axi a peu acompanyaren lo entro al palau, que hanch no poch caualcar. E axi mateix nou volch fer per raho de dones, e de donzelles qui exiren per les carreres a beſar la terra dauant ell, com los peus, ne les mans no li podien beſar. Queus dire? De mati que era, com ell comença a preycar, e veſpre, e eſcur fo abans que fos al palau: que hanch ell, ne hom que hi fos no hach talent de menjar, ne de beure, que nos podien ſadollar de la ſua viſta. E com fo al palau les trompes, e les nacres tocaren: e tot hom qui aqui volch menjar menja, que nul temps quel ſenyor Rey de Arago fos en Sicilia no veda hom porta, ne taula a nul hom qui menjar hi volgues: e lo ſenyor Rey, e tots aſſegrenſe a menjar, hon foren honrradament penſats. E com vench lendema, lo ſenyor Rey ſe feu venir Lalmirall, e dix li: Almirall tantoſt armats X X V. galees, e armats les axi que caſcuna haja vn comit Cathala, e altre Llati, e quatre notxers Cathalans, e quatre Llatins: e axi mateix proers, e els remers ſien tots Llatins, e los balleſters tots Cathalans. E axi daqui auant volem que totes quantes armades farets ſien axi ordonades, e per res no hi mudets. E axi tãtoſt vaja leſtandart ala taula, e penſats de pagar aq̃ſtes X X V. galees, e dos lenys de quatre meſos q̃ nos volem en les dites galees paſſar en Cathalunya, e aço dix dauãt tot hom. E tantoſt Lalmirall feu aço q̃l ſenyor Rey li mana. E ala nuyt lo ſenyor Rey ſe feu venir Lalmirall, e dix li: Almirall vos tenit ſegret ço que yous dire, e tant carament vos ho coman, com vos es chara la noſtra amor: vos entre aq̃ſtes galees armarets quatre galees totes de bona gent de Cathalans, que ſol hu Llati no hi haja, e nul hom daltra llengua: e farets ſemblant que les trametats a Tunis, e vajen ſen a Trapena, que nos ſerem a Trapena de vuy a X X I I I I. jorns: e comptali les jornades que entenia a fer.

E axi

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

E axi trobem les lla, e en aquelles quatre galees nos muntarem,e yrem nosen en la guarda de Deus,e de madona ſancta Maria. E aço ſia ſegret, que nul hom non ſapia res: e vos romandrets ab les altres galees a guardar la Illa, e la noſtra gent qui es en Calabria. E lo dit almirall dix li: Senyor per Deus merce, que ſera aço que vos ab tampoques galees volets paſſar en Cathalunya? Dix lo ſenyor Rey en Pere, nom parlets pus, que axis fara. Donchs ſenyor per amor de Deus vaja yo ab vos en aquexes quatre galees. Dix lo ſenyor Rey,no farets:e nōs tornets paraula en aço q̄ nos volem. Senyor dix lo Almirall,ſia feyt ço q̄ vos manats. Q ueus dire? Axis feu cō lo ſenyor Rey mana.E com tot aço fo ordonat,lo ſenyor Rey pres comiat,e de Macina ana a veſitar totes les terres de Sicilia, e vench a Palerm hon faerē la major feſta que hanch fos feyta per negun ſenyor.E axi mateix aju ſta parlament general, axi com hauia feyt a Macina: e axils preyca de aq̄lla raho mateixa,e axi mateix vaerets plants,e plors,e crits,els ſeguiren de la ſgleya major hon fo lo parlament,entro al palau. E axi mateix dones,e donzelles exien per les places beſant la terra dauant la ſua faz,e cridant benedictions,e molt de be. E com aço fo feyt lo ſenyor Rey partis de Palerm,e anaſſen a Trapena.E ſim demanats quina gēt lo ſeguia, ſeria infanitat de dir: q̄ tātoſt com fo fora de Macina anaua de caſcu lloch tanta gent ab ell, q̄ infanitat era: e en caſcun lloch cōuidauen lo,e feyen li ſos ops, e a aq̄lls qui ab ell anauē de qualque condicio foſſen. Q ueus dire? Que com fo a Trapena axi mateix feu altre parlament, e hach hi mes gents que en negu dels altres parlaments no erē eſtades.E eſtant al parlamēt preycals,e els dix ço quē los altres parlaments hauia dit: e axi mateix feniren lur parlament axi com hauien feyt els altres llochs.E aquell jorn mateix,mētre quel ſenyor Rey eſtaua en la trebuna que preycaua, les quatre galees, e vn leny armat que Lalmirall hi hach mes,vengren a Trapena:e de les galees foren Capitans en R. Marquet, en Berenguer Mallol en qui lo ſenyor Rey ſe fiaua molt: E tantoſt com les galees foren vengudes, los prohomens de Trapena donaren los gran refreſcament: e aquell dia lo ſenyor Rey,ab grans plors q̄ hach en Trapena, recullis en la bona ventura,e feu hi muntar tantſolament aquells que ell hauia ordonats,e no pus:e aqueſts eren pochs,perço que les galees anaſſen lleugeres. E axi lo ſenyor Rey ab la gracia de Deus fos recullir,e mes ſe en mar. Deus

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

per la ſua merce lo port a ſaluament. Ara lexarem a parlar del ſenyor Rey, que yo mi ſabre tornar, que ell ſen va ala bona ventura, e la Illa de Sicilia romas be ordonada, e per mar, e per terra: e tot aço que hauia en Calabria be ordonat, e be eſtablit, e parlarem del Rey Carles.

CAPITOL LXXVII. COM LO REY

Carles ſo ab lo Papa, e li demana dauant tot lo ſeu collegi li faes ſecors contra lo ſenyor Rey en Pere Darago, ab ver, e ab threſor de la ſgleya, e ab croada.

O M lo Rey Carles fo ab lo Papa, pregal que faes ajuſtar tot ſon conſiſtori, que ell volia parlar ab ell, e ab tots ſos Cardenals. E axi com ell ho reques, axi fo complit. E aço feu lo Rey per ço com ell reebe la conqueſta axi mateix en preſencia dells, e tuyt prometeren li ſecors, e ajuda. E com lo Papa, e lo ſeu collegi fo ajuſtat, lo Rey Carles dix axi: Pare ſanct vos, e tot voſtre conſiſtori, ſabets que yo he pres la conqueſta de la terra del Rey Manfre, a honor de la ſancta ſgleya, axi com llauors vos recõpte: e vos en aquella ſaho, e tot voſtre collegi prometes a mi dajudar, e de valer cõtra totes perſones q̃ la dita conq̃ſta me volgueſſen embargar: e encara quem baſtariets de moneda, e de tot ço que a mi fos meſter. E vos Pare ſanct, e tots aqueſts altres ſenyors qui aci ſon, ſabets que yo he complit be tot ço queus promis, e non he guardat perill de ma perſona, ne damich, ne de parent, ne de vaſſall, que yo haja. Ara es veritat quel Rey Darago, a gran colpa voſtra, es vengut contra nos, ens ha tolta la Illa de Sicilia, e gran res de Calabria, e tolra tots dies, ſi Deus, e vos conſell no hi donats. E ſegurament Pare ſanct vos, e aqueſts altres ſenyors per quatre rahons ſenyalades deuets nos hi donar cõſell. La primera raho es, perço quens en ſots en conuinença. La ſegona, com lo Rey Darago ço que ha feyt ha feyt a gran colpa voſtra: per la cruel reſpoſta que vos faes al noble en G. de Caſtellnou: perque ſes mogut, axi com aquell, qui en deffalliment de la ajuda, que vos li negas, hach a cercar cõſell en ſos affers: ço q̃ no hagra feyt, ſi vos li haguеſſets ajudat daço queus demanaua, que

era

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

era tant justa raho, e tant bona: q̄ nous dire de vos, que tots los Reys de Chrestians del mon hi hagren dajudar: com james no fo Rey, que tant alta cosa assajas, e ho mantench tant: quels millors cinch Reys de Chrestians qui el mon sien, nou pogren hauer mantengut. E axi en gran colpa vostra ses mogut, e vengut en Sicilia, hon los Sicilians ab gran humiltat lo demanaren per senyor. E vos sabets que ell nauia raho per sa muller, e per sos fills, que nols deffallis. Pero si vos li haguessets atorgada la ajuda queus demanaua, cert som nos que ell no desem pararaço q̄ hauia be començat. E axi Pare sanct vos sots occasio de nostre mal, lo qual munta molt a nos, que com no haguessem perdut, mas solament lo Compte de Lanço nabot nostre, si fora tant gran perdua, q̄ per res nos poria esmenar ço, q̄ menys de la sua mort hi hauem tāts bons parēts perduts, e vassalls de nostre nabot lo Rey de Frāça: e es ver, que james nos poran venjar. E la terça raho es, que siats cert, que si encontinent no hi enantats de vet cōtra ell, e tots aquells qui en sa ajuda sien, que fara tant que entro a Roma sen vendra: e que de pena, e de colpa absoluats tots aquells qui contra ell seran, ne a nos ajudaran: e condempnets ell, e tots aquells qui en sa valença seran, de perdre tot quant han. E com aquesta sentencia hajats donada, seguramēt que el Rey de Castella, e lo Rey de Mallorques, e lo Rey de Inglaterra, e los altres senyors del mon de Chrestians, qui han en cor de mantenir lo Rey Darago, sen estaran, que en res no si asenyalaran: ans per auentura ni haura alcuns que volran guanyar la perdonança. Pero si no la volen guanyar, e valer nons volen, almenys nons nouran en res. La quarta raho es, q̄ del thresor de sanct Pere vos bastets tota aquesta guerra, e nos: e encara lo Rey de França, qui es gran fauoner de la sancta sgleya: e quel amonestets, que encontinent ab la croada que donets contra lo Rey Darago, q̄ pens danar sobre la sua terra. E axi si aq̄stes quatre coses fets, nos vendrem be a cap del Rey Darago. Axi q̄ li tolrem tota sa terra, e encara que no pora donar ajuda en Sicilia.

CAPITOL LXXVIII. COM LO sanct pare Papa Marti atorga al Rey Carles tot ço que per lo dit Rey li fo demanat: e com dona sentencia de vet contra lo senyor Rey en Pere e sos valedors, e absolue de pena, e de colpa tots aquells qui contra dit senyor Rey en Pere vengessen.

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

LO Papa reſpos, fillol de la ſancta ſgleya, tot ço que vos hauets dit hauem be entes,e reſponem vos a les quatre rahons,quens hauets poſades, per que nos vos ſom tenguts dajudar. E ala primera vos reſponem, que es veritat, que ſom en conuinença ab vos, queus deuem ajudar de tot, quant ajudar vos puixcā,cōtra tota perſona, q̄ cōtra vos venga:e aço farem volenters. Laltra q̄ vos deyts, quen colpa noſtra es lo Rey Darago anat en Sicilia, queus ho atorgam : q̄ en aq̄ll punt q̄ li diguē de no,coneguem q̄ mes nos portaua volentat,q̄ raho:per quens conexem la colpa,e queus en ſom tenguts ajudar en totes maneres. La terça de la croada,e del vet,vos prometem,quen continent,abans que vos parteixcats de nos,ſe fara,e ſi enantara. La quarta,del threſor quēs demanats, e que requiram lo Rey de França, axi com a gran fauoner de la ſancta ſgleya,queu farem volenters, e ſom aparellats que baſtem vos,e lo Rey de França de moneda : e axi eſtats ab bon cor,e confortats vos:que tot ço que demanats,fara la ſancta ſgleya complidament. E ſobre aço parlarem los Cardenals:e caſcun conferma ço quel Pare ſanct hach dit. E axi lo Rey Carles fo molt confortat, e pagat, els feu moltes gracies de la bona reſpoſta:e pregals, que tantoſt leſpaetxaſſen de totes coſes,perço cō ell ſe hauia anar,a ſon nabot lo Rey de França,e demanar ſocors,e ajuda,e que ab ell anas a Bordeu. E axi lo Papa enantal en tal manera, q̄ dins pochs dies dona la ſentencia, e la croada contra lo Rey Darago, e ſa terra, e tots aquells qui ajuda li faeſſen : e abſolue de pena,e de colpa tots aquells,qui cōtra li vengueſſen. Aqueſta ſentencia dona Papa Marti qui era Frances, e diu ſe, que nul tēps de cort de Roma no exi ſentencia, qui no fos juſta. E axi ho deuem tuyt creure:q̄ diu ſe per los clergues, qui ſon adminiſtradors dela ſancta ſgleya que, *Sententia Paſtoris iuſta, vel iniuſta tenenda eſt.* E axi ho deuen tots faels Chreſtians creure. E axi ho creu yo:perque aqueſta ajuda fo molt gran, la major que la ſancta ſgleya poch fer a negu ſenyor:e qui mes deu eſſer temuda per tot fael Chreſtia. E apres li feu ajuda del threſor de ſanct Pere, daytant com ell nagues meſter per ſi, ne per lo Rey de França. E axi lo Rey Carles pres comiat del Pare ſanct, e dels Cardenals, e venchſen en França.

Fonch donada dita ſentēcia en lany.1283. per lo Papa Marti.4

CAPI-

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtingüda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

CAPITOL LXXIX. COM LO REY Carles reques lo Rey de França, e los dotze pars de ajuda, e de conſell en ſos affers: lo qual differint dit Rey de França per raho del ſagramẽt feyt entrell, e lo ſenyor Rey en Pere, ſo abſolt per lo llegat de Papa Marti de tot ſagrament, e promiſsio que hagues feyta.

COM lo Rey de França, e ell ſe vaeren, ſo lo dol molt gran de la mort del Compte de Lanço: e aqueſt dol dells, e de tota la gent dura dos jorns. E laltre jorn lo Rey Carles vench a parlament ab lo Rey de França ſon nabot, e ab tots los dotze Pars de França, e com foren a conſell, lo Rey Carles ſe lleua, e feu la clamor de la gran deſonor, e dels grãs danys quel Rey Darago li hauia feyts: e reques lo Rey de França, e els dotze Pars dajuda, e de cõſell. E la ajuda era aqueſta, quels pregaua que nol deſemparaſſen a tant gran neceſſitat com aquella era: axi com aquells qui ſabien que ell era fill del Rey de França, e que era vna carn, e vna ſanch ab ells: e que james la caſa de França no deſempara negu, qui exit fos daquella caſa. E axi quel ſenyor Rey ſon nabot, e tuyt lin eren tenguts. E lo conſell que demanaua era aqueſt, quen ſes neceſſitats tant grãs de la batalla que ell hauia empreſa, e lo jorn era tan prop, que deuia eſſer a Bordeu, quel acõſellaſſen: e axi que de aqueſtes dues rahons los pregaua ques pogues fer compte dells. E ſobre aço calla ell. E lleuas lo Rey de França, e dix: Auoncle be hauem entes ço queus es eſdeuengut, e ara hauem entes ço quens hauets dit, e de quens requerits: don vos reſponem, que per moltes rahons vos ſom tenguts, queus ajudem, eus aconſellem. Que en la voſtra deſonor hauem nos major part, que perſona qui el mon ſia, e el dany que hauets pres axi mateix. E aſenyaladament de noſtre frare lo compte de Lanço, que axi a tant vil mort hauem perdut. Mas com deu tãta de raho nagueſſem, no ſabem quens façam: que nos ſom obligats al Rey Darago cunyat noſtre ab ſagrament de valer, e ajudar li cõtra totes les perſones del mon: e ell axi mateix a nos. E encara que per neguna raho del mon no li vengueſſem contra, e axi en aqueſt pas no hi ſabem quens hi digam. Llauors lleuas lo Cardenal qui era Llegat del Papa ab tot poder, e dix: ſenyor Rey, ya per aço no eſtigats empaxat, que yo ſom aci ab tot poder

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

poder del Pare ſanct: e vos ſabets quel Papa ha aquell poder,que ço q̄ lliga en terra,es lligat en lo cel: e ço que ſia abſolt en terra,ſera abſolt al cel. Perque yo de part de Deus,e del ſanct Pare Apoſtolich abſoluos de tot ſagrament,e de tota promiſſio q̄ vos hagueſſets feyta per neguna raho a voſtre cunyat en Pere Darago. E daço vos fare com de aci ſia exit bona carta ab ſagell pendent, perque daqui auāt vos tenits per abſolt de tot quant vos a ell foſſets tengut. E encara vos requir de part del ſanct Pare, q̄ vos vos dejats aparellar danar ſobre ell: e do a vos, e a tots aq̄lls quius ſeguiran, neus ajudarā,abſolucio de pena,e de colpa: e do a tots aquells qui cōtra vos ſeran,vet. E aço preycare yo de ma aci en la ciutat de Paris en general,e puix tots dies ſe preycara per totes les terres dels Chreſtians del mon. E encara ſenyor Rey queus dich de part del Pare ſanct,quel threſor de ſenct Pere vos ajudara,eus baſtara en tot quant vos faça meſter. E axi penſats de donar voſtra ajuda, e voſtre conſell a voſtre auonclo lo Rey Carles qui aci es, que ſens tot retenimēt ho podets fer daqui auant.

CAPITOL LXXX. COM LO REY de França promes ajuda de perſona,e de gents al Rey Carles contra lo ſenyor Rey Darago, e dellibera de anar ab ell a Bordeu: e la malueſtat que va ordonar contra lo Senyor Rey Darago: loqual tot confermaren los dotze Pars de França.

LAVORS lo Rey de França reſpos,e dix: Cardenal be hauem entesço quens hauets dit de part del Pare ſanct,e entenem que tot es axi veritat com vos hauets dit, e axi es creença noſtra, e deu eſſer de tot fael Chreſtia: per quēs tenim per abſolts de tot ço que al Rey Darago cunyat noſtre foſſem tenguts. E pus axi es ades de preſent reſponem complidament a noſtre auonclo lo Rey Carles la ajuda quens demana, e apres del conſell del feyt de la batalla qui es empreſa entre lo Rey Darago,e ell. Nos primerament auonclo vos reſponem tot ſoltamēt, q̄ de perſona,e de gents vos ajudarem mētre vida hajam al cors contra lo Rey Darago, e tots ſos valedors. E aço vos juram, eus prometem en poder del Cardenal qui aci es en lloch del ſanct Pare Apo-

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

re Apoſtolich: e aço vos proferim a honor de la ſancta ſgleya,e a honor voſtra:perço cõ vos en ſom molt tenguts, e en venjança de noſtre frare lo Cõpte de Lanço. Apres vos conſellam, q̃ vos per res no falliſcats q̃ al jorn de la batalla no ſiats a Bordeu : e nos en perſona yrẽ ab vos,e yrẽ tambe acompanyats, que no creem que el Rey Darago ſia tant ardit,que aquell jorn hi gos apparer : e ſi ho fa, que la perſona no hi perda:quel Rey Danglaterra,ne altra perſona no li pora ajudar. E ſobre aço lo Rey de França calla,e parla lo Rey Carles, e dix:Nabot ſenyor fem grat, e gracies a vos de part de la ſancta ſgleya, e de la noſtra de la bona proferta quens hauets feyta,e del bon cõſell quens donats al viatge de la batalla:mas nos duptam quel Rey Darago no pogues dir alguna coſa cõtra noſtra fe,com axi yrem acompanyats:que tot quant ha entre nos,e ell eſta en cartes partides per A, B, C. Dix lo Rey de França , neguna res nous pot dir contra voſtra fe deſta raho, que ya hauem nos viſtes totes les conuinences qui ſon entre vos,e ell:e lo punt de que vos duptats diu, que vos no hi menarets mas tant ſolament aquells cent cauallers qui ab vos deuẽ entrar al camp , ne ell atre tal. E vos no hi menarets mas aquells cẽt qui ab vos entraran al camp: mas nos hi menarem quins vullam, q̃ aço no eſta en conuinences. Si q̃ daqueſt pas ell no ſes duptat:e axi vos no vendrets a menys daço q̃ hajats promes. Reſpos lo Rey Carles, ſegurament que axi es veritat,que diu en la conuinença : perque façam ço que vos ſenyor hi hauets conſellat. Llauors lo Llegat lleuas, e feu moltes gracies al Rey de França de part del ſanct Pare Apoſtolich, e tot lo collegi del Papa, e ſenyal,e beneyl,e li dona la ſua benedictio. E com aço fo feyt lleuarenſe gran res dels XII. Pars de França qui aqui eren,e confermaren tot ço quel Rey de França hach dit ne ordonat, e proferiren caſcuns de perſona, e dauer,e de tot quãt hauien per fer ajuda al Rey Carles:e de ſeguir lo Rey de Frãça a llur coſt,e a llur meſſio,per guanyar la perdonança.E cõ tuyt hagren parlat lleuas lo Rey Carles,e dix axi : Rey ſenyor nos hauem poch temps de eſſer a Bordeu , nos llexarem aci lo Llegat qui nos partira de vos, e nos yrẽ nos en Prohença, e menarnoſnem L X. cauallers de França,que nos hauem poſat en noſtre cor qui ab nos entraran el camp, ſi la batalla ſe feya, e hauremne X L.de Prohença. E ab aq̃ſts C. cauallers ſens pus nos ſerem a Bordeu VIII. jorns anãs del temps , e vos ordonarets la voſtra anada a voſtra volentad:que ala voſtra

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

voſtra anada nos no podem,ne deuem res dir.E lo Rey de Françа reſpos que tenia tot aço per be, e q̃ ſen penſas danar a fer ſos affers: que ell ſabia que ſauia affer.E ſobre aço beſaren ſe,e preſeren comiat la hu del altre.E axi lexar vos he lo Rey de Frãça,e lo Llegat qui tots jorns fa preycar la croada per totes parts,e parlare del Rey Carles.

CAPITOL LXXXI. COM LO REY

Carles feu armar a Marſella xxv. galees, de les quals feu Capita an G. Cornut, a fi que anas veſitar tantoſt Malta, e cercar en Roger de Luria, lo qual combates, e li menas pres, o mort.

O M lo Rey Carles hach pres comiat del Rey de Françа, venchſen per ſes jornades a Marſella ab los L X. cauallers Franceſos, aytals com ell los hach triats. E com fo a Marſella, feu ſe venir en G. Cornut, qui era dels honrrats homens de Marſella, e dels antichs: e dix li, que tantoſt faes parar taula, e que armas de bones gents tots Marſeleſos, e de la ribera de Prohença X X V. galees, e que de neguna altra nacio de gents no hi metes nul hom, mas vers Prohençals, e que hi metes armaments de Comits, e de Notxés, de proés doble armament: e que penſas, que caſcu fos vn lleo, e quen feya ell Capita, e ſenyor major. E que tantoſt, que ſen anas en les parts de Sicilia, e que veſitas lo caſtell de Malta, e que lla refreſcas la gẽt: e com los hauria refreſcats, que cercas en Roger de Luria, qui no hauia mas X V I I I. galees, q̃l Rey Darago non mana armar mas X X I I. e daquelles ell ſen mena en Cathalunya quatre. E axi no lin romãdran mas X V I I I. E ſi aquelles podem hauer tota la mar es noſtra: q̃ tota quãta gent ha lo Rey Darago, qui ſia bona de mar, ſon en aquelles X V I I I. galees. E axi per res no ſia queus eſcapen: e nul temps dauant nos ſiats, entro morts, o preſos los hajats. E ſobre aço en G. Cornut lleuas, e ana beſar lo peu al Rey Carles, e dix: Senyor jous fas grat, e gracies dela honor quem donats, e yo promet vos q̃ nul temps no tornare a Marſella, ne dauant vos, entro en Roger de Luria ab tot aquell ſtol quel trop

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

trop,vos amen mort,o pres. Ara,dix lo Rey Carles,penſats denantar en tal guiſa que dins VIII.jorns hich ſiats fora:e aço vos man en pena de la noſtra amor. Senyor, dix en G. Cornut, axi ſera feyt com vos manats. E axi lo dit en G. Cornut penſa darmar les XXV. galees,e feu tot ço quel Rey Carles li hach manat:e axi parlar vos he dell, entro que haja complit ſon bon viatge, aytal lo facen toſtemps Moros. Araus lexare a parlar del Rey Carles, que be mi ſabre tornar el lloch hon men lleix. Veritat es, quel dit en G. Cornut arma les dites XXV. galees. E foren ſeguramẽt les mills armades, que hanch galees ixqueſſen de Prohença:e meshi de ſon llinatge be LX. bons homens, e puix molt honrrat hom de Marſella, e feu la via de Napols, e com fo la via de Napols refreſca, e com hagren refreſcat, feu la via de Trapena ab XXII. galees, e les tres que paſſaſſen per boca de Far, per pendre llengua: e tria les millors tres galees de rem que hi foſſen,e donals poſta,que al caſtell de Malta lo trobarien,e que lla vengueſſen, e quals qui foſſen abans que eſperaſſen laltre.

CAPITOL LXXXII. COM LALMIrall en Roger de Luria apres batuda la coſta de Sicilia, e preſes viles, e caſals,hach preſes les dos galees que lalmirall de Marſella hauia trames per pendre llengua den Roger de Luria,e com dit en Roger ſen ana cerca los Marſelleſos.

RA VOS lexare a parlar dells, e parlare del Almirall en Roger de Luria, qui hach armades les XXV. galees quel ſenyor Rey Darago li mana: e trames ne les quatre, e vn leny a Trapena al ſenyor Rey Darago, axi com dauant hauets entes. E axi foren armades XXI. galea,e dos lenys: e aq̃lles foren molt be armades de Cathalãs,e de Llatins. E entant com foren armades, e hach trameſes les quatre al ſenyor Rey a Trapena, e lo Rey armat,ab XXI. galea,e dos lenys,ell bate la coſtera de Calabria entro ſus a les Caſtelles,qui es prop del golf de Tarãto,e en moltes

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

Chronica dels

tes parts faeren terra ſa via,e prengueren viles, e caſals, e lo dit lloch de les Caſtelles q̄ eſtabli, e faeren gran guany, e hagren molt de mal feyt, ſis volgueſſen. Mas los Calabreſes venien al Almirall,e deyen li:nons façats damnatge , que certs ſiats que tuyt tenim el cor , que ſi lo Sanct Rey Darago eſtorç Deus de la batalla q̄ ha empreſa ab lo Rey Carles,tots ſom ſeus:e axi placiaus, que nons façats aquell mal, que fer poriets. E Lalmirall vaent aço, entenia que deyen be,e paſſaua axi com podia ab menys mal:que en veritat aquelles gents daquell pays eren en aquella ſaho axi beſties de feyt darmes, q̄ C. Almugauers ne prenien M.ſiach M.ſe trobaſſen,que ſol no ſabien ques feyen. E los homens, qui anauen ab Lalmirall, Almugauers, e ſeruents de maynada , eren tals q̄ en vna nuyt entrauen entrenuitada L X X X.o C.milles dintra terra,e amenauē a mar tot quant ſe volien : axi quenfanitat era ço que guanyauen. E qui tot ho volia cōptar,ſeria tant llonga eſcriptura,que tot hom ſen enujaria de oyr. Perque yo men pas per les ſumes,que en veritat ſol daqueſta exida que Lalmirall feu ab aqueſtes X X I. galea, e dos lenys,vos poria comptar mes de X X X. corregudes que faeren, e trobarenſe en caſcuna ab caualleria , e molta paonada , que tots deſconfiren. Que vn gran libre ſen poria fer. Perque baſta que la ſuma dels viatges vos diga. Queus dire? Com Lalmirall hach batuda tota Calabria,e hach feyts molts bons feyts, ab gran guany ell ſen torna a Macina. E com fo al cap de Larmita, qui es a entrada de boca de Far de Lleuant , ell ſencontra a alba de jorn ab les tres galees de Prohençals, quen G. Cornut Almiráll de Marſella hauia trameſes, per pendre lengua:e los dos lenys armats,qui anauen dauāt Lalmirall en Roger de Luria vaeren les tres galees ala poſta,que dauen part ala nuyt,e eſperauen llengua.E tantoſt com los dos lenys armats los hagren deſcuberts,ab voga ſorda,tornarenſen al Almirall,e digueré li ho.E tantoſt Lalmirall parti les galees per eſcala, e enuironá les tres galees , que per res no ſen pogueſſen anar . E tantoſt ell en perſona ab tres galees acoſtas a ells.E aquells qui les ſentiren,van ſe pendre a rems,que mes ſe fiauen els rems , que en Deus , ne en les armes : e el Almirall vals ferir. Queus dire? q̄ cō ells giraren jas vaeren dauant altres galees : e tantoſt vencerenſe, e foren preſos, e axi hagren aquella llengua,que cercauen: que pogren dir, que hauien llengua certa den Roger de Luria. E que com lo Almirall los hach preſos, e jorn ſe feu : ell volch ſaber tot llur

feyt

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

feyt,e ſabel,q̄ hanch res no lin fo amagat.E tantoſt ell ſen ana ab gran alegre a Macina,e amena les tres galees ab la popa primera,e les ſenyeres tirant.E encontinent, aq̄ll dia mateix ell poſa en terra tot ço que en les ſues galees era,e tot nafrat,e malalt q̄ hi fos,e refreſca de gent.E lendema ell parti de Macina ab les ſues XXI. galea, e dos lenys, e feu la via de Malta. Queus en diria? Que aq̄ll dia ſen ana tro a çaragoça,e demana llengua de les galees dels Prohēçals.E vna barca q̄ hi hauia vē guda del Goy de Malta cōptals, q̄ dins en Malta eren. E tantoſt Lalmirall parti de çaragoça, e anaſſen entro al cap de Cabopaſſer aquell jorn,e aqui dona part ala nuyt. E com hach donat part a la nuyt,e fo prop del jorn,ell coſtejant la terra,anaſſen entro al cap de Reſaltarā: e aqueſta via feu ell, perço que ſi les galees dels Prohençals eren partides de Malta, que tota hora nagues viſta, jats ſe ſia que ell ſabia que les tres galees que ell hauia preſes, deuien lla eſperar. Mas gens per aço ell no volia,que per res li pogueſſen eſcapar. E com fo ala font de Xicle,ell feu exir ala plaja tota la gent en terra:e de la horta de Xicle, e del caſtell hagren gran refreſcament.Axi que ell feu tot hom refreſcar e endreçar q̄ caſcu regonegues ſes armes: e els balleſters les cordes de les balleſtes, e de les nous,e tot ço quel feya ops. Axi q̄ aquella veſprada hagren gran refreſcament, e de carn,e de pa,e de vi,e de frūytes:que de les gracioſes terres de Sicilia es aquella Xicle,e lleuaren caſcuns de la aygua qui es de les bones aygues, e ſanes del mon,e caſcu fo ordonat,e mes en cuns de batalla. E com tots hagren ſopat,e lleuāda aygua,Lalmirall preycals,e dix los moltes de bones paraules qui feyen al temps,e aſenyaladament los dix:Barons,abans q̄ jorn ſia ſere al port de Malta, hon trobarem XXII. galees, e dos lenys de Prohençals armades: e ſon la flor de tota Prohença,e encara tot largull dels Marſeleſes. E axi es meſter que caſcu de nos hajam ardiment ſobre ardiment, e cor ſobre cor: e quen façam de tal manera, que per toſtemps abaxem largull dels Marſeleſes, que toſtēps han menyſpreats Cathalans, mes q̄ negunes altres gents. E axi mateix, que deſta batalla vendra gran honor,e grā profit al ſenyor Key Darago,e a tota Cathalunya: que pus aqueſts hajam vençuts, la mar es noſtra: e axi placiaus a caſcuns queus membra de be affer. E tantoſt reſpongueren tuyt al Almirall,penſem de anar, que per cert tots ſon noſtres: e aqueſt es lo jorn que nos toſtemps hauem deſijat,que ab ells nos pogueſſem combatre.E tuyt començaren de cridar,aur,aur.

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

Chronica dels

CAPITOL LXXXIII. COM LALMIrall en Roger de Luria vench al port de Malta, e hach regonegut lestol dels Marseleſos: e com se volch moſtrar orgullos en aqueſta primera batalla, la qual hach a vençre.

TANTOST reculliren ſe, e menaren ſe vna barca de VIII. rems q̄ trobarē a Xicle, perço q̄ ab aquella deſcobriſſen lo port ſegretament: e cō foren recullits meterenſe en mar ab loratge qui fo a la terra, e abans dora de matines ells foren dauāt lo port, e tantoſt ala ſorda ſorgiren, e anaren los dos lenys armats per deſcobrir lo port, e dauant los lenys armats be vna balleſtada, ana la barca. E los Prohençals tenien los dos lenys en guarda en caſcuna de les puntes, q̄ ſon entrāt el port: e la barca entra per mig del port en tal manera ab boga ſorda, q̄ vench dauant lo caſtell: e troba totes les galees q̄ eſtauen ab palomeres llargues, e compta les totes, e troba que eren XXII. galees, e dos lenys que deſcobri que eſtauen axi mateix caſcu en ſa punta ab palomera llarga: e axi exis del port, e troba los dos lenys q̄ eſtauē en roda en mig de la entrada del port. e tantoſt vengren al Almirall, e digueren li ço que hauien viſt. E tantoſt Lalmirall feu guarnir la gent, e metre les galees en cuns de batalla, e com foren tots apparellats de la batalla, començas a fer alba: e tuyt cridaren al Almirall, firam, q̄ tots ſon noſtres. E llauors Lalmirall feu vna coſa, q̄ li dech eſſer mes notada en follia, q̄ en ſeny: q̄ dix, q̄ ja Deus no volgues q̄ ell los feris durment, ans volia q̄ tocaſſen les galees les trompetes, e les nacres, e ques deſpertaſſen, e quels lexaria aparellar: que no volia que nul hom li pogues dir, que nols hagra vençuts, ſi durment nols trobas. E tuyt començaren a cridar, beu diu Lalmirall. E aço feu aſenyalament Lalmirall, com era la primera batalla q̄ ell feu deſpuix fo feyt Almirall, e axi volia moſtrar ſon ardimēt, e la proeſa de la bona gent qui era ab ell: e feu tocar les trōpes, e les nacres, e comēçarē a entrar eſquerra feyta per lo port totes enfrenellades la vna ab laltra. E els Prohēçals deſpertarēſe a mal ſo, e tātoſt Lalmirall en Roger lleuant rem ades ades, dexals guarnir, e apparellar. E auallarē hi be del caſtell C. homēs de paratge: e entre Prohēçals, e Frācesos

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

ceſos q̄ entrarē en les galees dels Prohençals, ſi quē forē molt pus forts, e parech ho be ala batalla. E com en G. Cornut Almirall de Marſella viu largull del Almirall en Roger de Luria, quels pogra hauer tots morts, e preſos menys de batalla, dix tāt alt q̄ tuyt ho oyren, ha Deus! ques aço? e que gent es aqueſta? aço no ſon homens, ans ſon Diables, qui no demanen mas batalla, q̄ a llur ſaul nos pogren tots hauer ans, e non han volgut? E dix, dōchs ſenyors vajaus lo cors, ab quius hauets a combatre, ara parra que farets: aci es largull de Cathalunya, e de Prohença la honor, o deſonor de tot, ayt ant com lo mon durara. E axi pens caſcu de be affer, que al partit ſom venguts que anauem querir al partent de Marſella: e parme que nols nos ha calguts cercar, que ells ſon venguts a nos, ara vaja lo feyt axi com puixca, que no es de romanir. E llauors ell feu tocar les trompes, e lleua volta a les palomeres, e be aparellat, e en cuns de la batalla vengue envers les galees den Roger de Luria: e aquelles den Roger envers ells, e el niig del port vanſe ferir tāt vigoroſament, que totes les proes de caſcuns ſe romperen, e la batalla fo molt cruel, e fellona. Q ueus dire? Q uel joch feyen llances, e darts quels Cathalans gitauen en tal manera que res nols hauia defenſa, que colp de dart ſi troba que paſſa lom ab les cuyraces, e ab tot: e colp de llança qui paſſa lom que aconſeguia, e paſſaua la cuberta de la galea. E dels balleſters nons cal dir, que eren balleſters en taula, que en tal guiſa eren atreſats, que no tirauen treta que no mataſſen, o no gaſtaſſen lom que ferien: que en les batalles en taula fan los jochs. Per que fa q̄ foll Almirall de Cathalunya com mena galees ab terſols, ſino X X. per centenar, per deſcubrir: quels balleſters en taula van atreſats, e ordonats, e axi res nols pot eſtar dauant. Q ueus dire? Q ue la batalla comença al ſol exit, e dura entro a hora de veſpres que nul temps nul hom no poch vaer tan cruel batalla. E jats ſe fos quels Marſeleſes hauien auantatge de vna galea, e dels C. homens de paratge qui hi eren muntats del caſtell de Malta, ala fi no pogren hauer durada los Prohençals: q̄ com vench a hora de veſpres be tresmilia, e cinchcents homens de Prohençals hagren morts, axi que no foren res aquells qui romangueren ſobre cuberta. E com los Cathalans vaeren que aquells pochs ſe defenien tant, cridaren fort a alta veu, Arago, Arago: via ſus, via ſus. E tuyt començaren a pendre vigoria, e van muntar en les galees dels Prohençals: e tots quāts ne trobaré ſobre cuberta muriré. Q ueus

Aliás tarſols, e torſols.

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

dire? q̄ entre los nafrats,e altres quis meteren de ſota,nō eſcorceren D. homēs vius, e daq̄lls muriren molts puix per nafres mortals q̄ hauien. E Lalmirall en G. Cornut, e tots ſos parents, e amichs q̄ hi hauia,e els homens de paratge,e de vergonya forē tots pecejats. E axi van pendre totes les XXII gales,e dels lenys armats la hu,e laltre anaſſen,e meſe en mar: q̄ era molt millor de rems,q̄ aq̄ls del Almirall en Roger,e anaſſen en Napols,e Marſella a cōptar lo llur mal mādado. E cō lo Rey Carles ho ſabe fo molt dolent,e deſpagat,e tench ſon feyt per perdut. E cō Lalmirall en Roger hach preſes les galees,e el leny,anaſſen ala pūta del port de Ponent, e va metre la ſua gent en terra, e caſcu regonech ſon cōpanyo: e trobaren q̄ hauien be perduts C C C. homēs,e de nafrats be CC. dels quals guariren la major part. E dix,q̄ tot hom qui hagues res guanyat q̄s fos ſeu ſaluament,e quitia, e q̄ ell los donaua tot lo dret q̄l ſenyor Rey, ne ell hi hagues, q̄ aſſats hauia: q̄ per lo ſenyor Rey, e per ell hagues les galees,e les perſones. E axi tuyt faerē li gracies,e aq̄lla nuyt ells penſarā be dells mateixos, e lēdema atre tal: e tātoſt trametterē la barca armada a çaragoça,en q̄ls feyen aſaber la victoria q̄ Deus los hauia donada. E Lalmirall mana per ſa lletra als officials qui per lo ſenyor Rey hi eren, q̄ tantoſt haguesſen molts correus q̄ trametesſen a Macina,e per tota la Illa de Sicilia a cōptar aq̄ſt bō nouell. e axi ſe cōpli,e Deus do a nos tal goig com per tota Sicilia hach. E axi mateix Lalmirall aparella lo leny armat q̄ hach haut dels Prohēçals,e trames lo en Cathalunya al Senyor Rey, e ala Senyora Regina: e paſſa per Mallorques,e vench a Barcelona,e de Barcelona trametterē vn correu al ſenyor Rey, e a madona la Regina, e als Infants, e per tota la terra del ſenyor Rey Darago. E el goig quel ſenyor Rey,e madona la Regina,e els Infants hagrē nous ho cal dir. E axi mateix lo leny dels Marcelleſes vench a Marſella,e comptals ço quils era ſdeuengut. E el dol ſe comença a Marſella, e en Prohença, tal quen cara dura, e durara daqueſts cent anys. Ara lexare aço eſtar, e tornare al Almirall en Roger de Luria.

CAPITOL LXXXIIII. COM lalmirall en Roger de Luria pres Malta, e Goy, e la gran fraternitat que de llauors en ſa hach entre Cathalans, e Sicilians.

Com

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

COM LALMIRALL hach refrescada la sua gent dos jorns, senyera lleuada, anassen fins ala ciutat de Malta,e volch la cōbatre: e els bons homēs de la ciutat digueren li, q̄ per amor de Deus nols faes damnatje negu, q̄ la ciutat se metria en guarda,e encomanda del senyor Rey,e q̄s retrien a ell,a fer,e a dir tot ço q̄ll manas. E llauors Lalmirall entra dins la ciutat ab tota la gent,e pres homenatge dells,e de tota la Illa;e lexals bons CC. homens de Cathalans quils defensassen dels homens del castell: pero ab menys ni hagra assats,q̄ la major part nauien perduts ala bata lla,e majormēt daq̄lls qui bons eren. E cō aço hach feyt,senyera lleuada,vench assatiar lo castell, el combate: pero vae q̄ res no hi podia fer menys de trebuchs, lleua lo setge q̄ pensas quē breu hi trametria setge tal q̄ nou lleuara nul tēps entro laja. E els bōs homēs dela Illa deMalta donaren mil vnces de joyes al Almirall,e axi Lalmirall fo pagat dells,e ells dell: e donarē refrescamēt a les galees,tal quētro q̄ foren a Macina los basta. E cō aço fo feyt,anassen ala Illa del Goy, e cōbate la vila,e hach lo raual tantost: e cō lo raual hach haut, e vol cōbatre la vila reterense al senyor Rey,e per ell enRoger entra dins a reebre sagramēt, e omenatge,e llexa li per guarda del castell qui es ab la vila ensemps C. Cathalans. E cō hach ordonada la vila, e la Illa del Goy, los homens del Goy donaren li D. vnces de joyes,e a les galees gran refrescament, e axi Lalmirall anassen pagat dells,e ells axi mateix romangueren alegres,e pagats dell. E cō aço fo feyt feu la via deSicilia,e pres terra a çara goça, e aqui fo li feyta grā honor,e grā festa, e donat grā refrescamēt: e puix a Iat, e puix a Tabarmina, e en cascu lloch le fo feyta gran festa, e donat tant de refrescament,q̄ nos sabien hon lo metessen. E en cascu lloch tiraua les galees q̄ hauia preses ab la popa primera, e les senyeres rocegāt,e axi mateix entrarē per Macina. E nom cal demanar la festa, e la lluminaria quina fo,q̄ tant fo lo goig quen cara dura, e durara tostemps. E llauors se tengrē tots los Sicilias per estorts,e per segurs,quē tro aço fo feyt nos tenien be per assegurats: mas llauors conegrē la vacolor del Almirall,e dels Cathalās,els prearē els duptarē. E llauors se comēçarē a mesclar,e en Macina,e per tota Sicilia de matrimonis ab ells, e foren,e son,e seran tostēps axi com a frares. e Deus do mala ventura qui aq̄sta fraternitat,e amor volra de partir, q̄ molt es bona cōpanya: q̄ hanch nul tēps dues nacions de gents no sauengrē tāt be cō ells han. Araus lexare a parlar del Almirall,e tornare a parlar del Rey Darago.

Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

Chronica dels

CAPITOL LXXXV. COM LO SEnyor Rey Darago partint de Trapena per anar ala batalla a Bordeu, va costejar Barbaria: e com parla ab los de Alcoyll, de qui hach per cosa certa com quaranta milia homens darmes ne morirenen Alcoyll, quant lo senyor Rey Darago hi so ab son stol.

COM LO senyor Rey Darago so partit de Trapena ab les quatre galees, e vn leny armat, ell mana an Roger Marquet, e an Berenguer Mallol, que faessen la via de Galeta, que ell volia costejar la Barbaria, e volia anar ala vila Dalcoyll per vaer si era poblada, ne que feyen, ne deyen. E axi com ell ho mana ho faeren. E com foren en Galeta, lo senyor Rey ab bona cõpanyia ana ala caça dels bochs que hi son saluatjes, e ell era dels bons caçadors de tota saluatgina qui el mon fos, e tostemps anaua volenters a caça de muntanya: e prengueren tants dels bochs, que totes les galees ne refrescaren, e es de la bona carn del mon, e de la pus grassa: si que tantes nauciren que de cinch hi parech. E com hagren vn jorn refrescat en Galeta, costejant la Barbaria vengrensen dauant la vila Dalcoyll: e tantost tota la gent Dalcoyll qui hi eren tornats, e encara de mil homens que hi hauien romasos en guarda, exiren ala marina ab llurs armes, e les galees estegren en roda ab les senyeres lleuades. E lo senyor Rey monta en lo leny ell son cors, e dix: acostem nos a terra, e aportats escuts dauant, que yo vull parlar ab ells. A senyor, dix en Roger Marquet, e en Berenguer Mallol, que volets fer? Trametets hi lla hu de nos, o vn caualler, que axi mateix na dura aquelles noues que vos ne volets oyr. Dix lo senyor Rey, nons sabria bo, si nos nou oyem: e llauors lo leny bate de rems, e com fo atret de balleSta, ell trames vn Palomer qui sabia molt be Sarrahinesch en terra, e que los dixes que assegurassen lo leny, que volia parlar ab ells, que no li trayssen, e el leny faria atre tal a ells: e si te demanen les galees de qui son, digues los que del Rey Darago, qui van per missatgeria en Cathalunya. E si de mes te demanen, di los que aquest caualler qui va el leny de part dels missatgers vos dira ço que li vullats demanar. E axi lo Palomer ana en terra, e dix los ço quel senyor Rey los hach manat.

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

manat. E tantoſt los Moros aſſeguraren los, e hagren vn Moro qui ſabia parlar pla, qui denadant ſen entra en lo leny ab lo Palomer enſemps qui aporta lo aſſegurament. E com foren aſſegurats, lo leny ſacoſta en terra, e IIII. cauallers Sarrahins a cauall entraren en mar entro a la popa del leny, e muntaren ſus. E lo ſenyor Rey feu los ſe aſſiure dauāt, e feu los donar a menjar, e demanals de noues: com lo Rey Darago ſen fo anat los Moros que digueren, ne que faeren: e ells digueren, cō lo Rey Darago hach feyta vela q̄ de dos jorns encara nul hom nos goſaua acoſtar ala vila, ans ſe penſauen de les veles q̄ fos altre eſtol qui vēgues en ajuda del Rey Darago. Aram digats, dix lo ſenyor Rey, lo dia de la batalla, trobas molta gent menys? Segurament ſiats certs, digueren ells, que tota via trobam menys mes de X L. milia homens darmes. Dix lo ſenyor Rey, com ſe pot fer axo, que nos qui erem ab lo Senyor Rey Darago nons penſauem q̄ nagueſſen morts pus de X. milia? Segurament digueren ells, ſi foren mes de quaranta milia: e deym vos que la preſa era tant gran de fugir, quels vns offegauen als altres. E ſi per deſaſtre lo Rey hagues paſſada aquella muntanya, tuyt erem morts: que vn no fora eſcapat. Dix lo ſenyor Rey, e com paſſara ell la muntanya, que voſaltres hauiats ordonada caualleria que feriſſets en la vila, e en les tendes: ſi lo Rey Darago paſſas la muntanya? Segurament, digueren ells, res de tot aço no hi hauia, que nos erem gents ajuſtadiſes, e james entre nos aquella concordia no pogra eſſer, q̄ nos tenien lo feyt guanyat: hon vos deym, q̄ ſi per noſtre deſaſtre ell hagues paſſada la muntanya, q̄ tots erem morts, e tota la terra fora conqueſtada. Que daqui auant no trobara contraſt, ans hagra preſa Bona, e Contaſtina, e Giger, e Bugia: e puix gran res de les viles de la marina. E llauors lo ſenyor Rey lleua los vlls al cel, e dix: ay Deus pare Senyor, placiaus que no perdonets aqueſt pecat aqui mal ne met, ans ne fets venjança, e veja la yo en breu. Ara digats, dix lo ſenyor Rey, aqueſtes gents volen li gran mal al Rey Darago? E ells reſpoſerē, mal! ja Deus no ho vulla, ans li volem mes de be qui a ſenyor qui el mon fos chreſtia, ne Moro: e a bona fe vos prometem, que per la ſua bondat ſi hich hagues eſtat entro a ara, que cinquanta milia perſones entre homens, e fembres, e infants ſich foren batejats, es foren feyts ſeus. Ans ardidament vos deym ſobre la noſtre fe, e del Rey Miraboſecri, que tots mercaders, e mariners, e to-

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

ta altra perſona qui ſia del Rey Darago pot venir ſaul,e ſegur Alcoyll e per tota la terra del Rey Miraboſecri. E aço vos deym per aquella fe que Deus nos ha meſa el cors,e podets nos en creure:que tots IIII. qui ſom aci caps,e ſenyors daqueſta gent,e daqueſt lloch,e de Giger:e ſom parens carnals del Rey Miraboſecri,e aço es veritat,axi cõ no vos deym. E lo ſenyor Rey dix los, pus ſots tan honrrats homens cõ vos ſots aci,fiats en nos. E ells digueren, q̃ nul temps no duptarien, q̃ gent del Rey Darago los faes falſia ne traycio,que hanch nos trobá: e ſiats certs, que en negunes altres gents del mon nons fiarem, ſino en voſaltres:que Deus ha donada vna virtut al Rey Darago, e a ſes gents, que attenen veritat,amichs,e anamichs. Ara pus nos hauem dit ço quens hauets demanat, pregam vos quens digats, lo Rey Darago hon es,ne com parti daci ques feu, ne que ha feyt? E axi lo ſenyor Rey compta los ço qui li era eſdeuengut depuix parti Dalcoyll. E aqueſts maraue-llauenſen,e digueren,que veramẽt era lo millor caualler del mon, e ab lo major cor:e que ſi molt viuia,ques ſotſmetria tot lo mon. E axi foren molt pagats de aço que hagren oyt,e prẽgueren comiat del ſenyor Rey,e pregarenlo,que ſaturaſſen,entro los hagueſſen trames refreſcament: que per honor del ſenyor Rey Darago, lla hon era,los darien refreſcament a aqueſtes galees, e a totes quãtes dels ſeus hich paſſaran, qui atturar ſich vullẽ. E lo ſenyor Rey feu los moltes gracies, e donals joyes en les galees hon los mes: e puix feu los poſar en terra,e no ana a gayre, que li trameteren ab barques X. bous, e X X. moltons,e tot lo pa que trobaren cuyt en terra, e mel,e mantega,e molt peix. De vi non hauien gẽs. Ans lo ſenyor Rey ne dona a ells dues botes de Mena,vna de blanch, e altra de vermell, que amaren mes q̃ ſils hagues donats ſengles caualls.

CAPITOL LXXXVI. COM APRES

de hauer ſtat lo ſenyor Rey Darago vn jorn en Alcoyll feu la via de Cabrera,e Yuiça:e cõ pres terra al Crau de Cullera ques en lo regne de Valencia:e com trames lletres a aquells C. que deuian eſſer ab ella la batalla.

EAXI lo ſenyor Rey eſtech aquell jorn a Alcoyll,e refreſca la gent. E la nuyt mes ſe en mar ab loratge, e hach bon temps, e feu la via de Cabrera: e com fo a Cabrera, lleua aygua, e puix feu la via de Yuiça, e pres terra al Grau

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

Grau de Cullera, e aqui exi enterra: e el goig, e lalegre fo per Cullera, e de Cullerā anaren correus a madona la Regina, e als Infants qui eren a Sajoncosa: e correus per tota la terra. E axi com les noues sabien cascuns, feyen professons, e lluminaries, e lloauen Deus, qui tornat llus hauia sa, e alegre llur senyor. E tantost com ell fo a Cullera, vench sen al Grau, hon estech dos jorns, e puix venchsen a la ciutat de Valencia. E nom demanets la festa que si feu, que de totes quantes festes jous he comptades, qui en Valencia son estades feytes per neguna raho, non hach neguna semblant aquesta. Queus dire? Quisque faes festa, lo senyor Rey pensa en sos affers, e especialment, en lo feyt de la batalla: que vna hora, ne vn punt del dia non perde. E tantost ell ordona, que cartes fossen feytes a aquells que ell hauia ordonats, que fossen ab ell ala batalla, que ell los tenia per escrit: quen la mar los se hauia tots pensats, e escrits. E aquell escrit dona als seus escriuans, e que faessen a saber a cascun de part sua, que a jorn cert fossen a Iaca aparellats, axi com en lo camp deuien entrar: e axi com ell ho mana: axi fo feyt. E los correus pensarē danar a totes parts, e hach ne ellegits per C. quen hauia ops, C L. perço que com serien a Iaca, que si ni hauia de malalts, que tota hora ne pogues triar los C. E que ab ells ensemps sen anas a Bordeu. E axi cascu saparella, com mills poch, axi com si al camp degues entrar, que negu nos cuydaua, que james fossen feytes cartes, sino tant solament a C. Si que nul hom nou sabia, sino tantsolament lo Senyor Rey, e dos escriuans qui faeren les cartes de llurs mans, als quals mana lo senyor Rey en pena dela persona, que fos segret, que nul hom non sabes, que fossen mas C. E daçofeu lo Rey gran sauiesa, que si fos sabut, que mes napellas, cascu estiguera en dupte, que fos ell aquell, quel senyor Rey volia, que no entras al camp: e axi no saparellara tambe, ne de tant bon cor, com feya quell se tengues per ferm, que fos la hu dels cent.

CAPITOL LXXXVII. COM LO SEnyor Rey en Pere trames lo noble en Gilabert de Cruylles al Rey Danglaterra a Borbeu per esser cert si li asseguraria lo camp, e com hach entes del Seneschal de Bordeu que lo Rey de França venia a Bordeu ab dotze milia homens darmes per metrel a mort.

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

Chronica dels

COM lo senyor Rey hach trameses les cartes a totes parts, ell ordona missatge: molt honrrats, que trames a Bordeu, ço es saber, lo noble en Gilabert de Cruylles, e que dixes al Rey Danglaterra, si li asseguraria lo camp: que nol calgues tembre a Bordeu de negunes altres gents. E axi lo noble en Gilabert partis del senyor Rey, e anassen a Bordeu, e ab poques paraules quel senyor Rey li comana, hach assats. Que qui saui missatge enuia, poques paraules li cal dir: e lo noble en Gilabert era dels pus sauis cauallers de Cathaluna. E es veritat, que com les batalles foren fermades entre lo senyor Rey Darago, e lo Rey Carles, auengrense amdosos: que missatgers de cascu ensemps anaren al Rey Nandoart Danglaterra, qui era dels prohomēs senyors del mon: en que cascu lo pregaua, que la batalla preses, e que hagues lo camp en la ciutat de Bordeu. E lo Rey Danglaterra a grans pregaries de cascu reebe aguardar, e assegurar lo camp a Bordeu. E axi ho trames fermament a cascu per llurs missatgers mateixos, e q̄ ell en persona seria a Bordeu. E axi lo senyor Rey Darago pensauas, quel Rey Danglaterra fos a Bordeu. E perço ell segurament trametia lo noble en Gilabert de Cruylles a ell. E cō lo noble en Gilabert de Cruylles pensa de trobar lo Rey Danglaterra a Bordeu, no li troba, e vench dauant lo seu Senescal, qui era noble hom, e de gran veritat, e dix li la missatgeria, axi com la degra dir al Rey Danglaterra. E lo Senescal dix, en Gilabert senyor, mō senyor lo Rey Danglaterra es veritat que ha assegurades aquestes batalles, e promes que ell que hich seria en persona: ara es veritat, que ha assegurades les batalles, e ha sabut per cert, quel Rey de França ve a Bordeu, e amena be dotze milia cauallers armats. E lo Rey Carles sera aci a Bordeu, lo dia quel Rey de França vendra, axi que hauem sabut aço, e lo Rey Danglaterra veu que ell no poria tenir lo camp segur: e axi no hi vol esser. Ans ha manat a mi que yo trameta a dir al Rey Darago, q̄ aytāt com ha chara la sua honor, e la sua vida, que ell no venga a Bordeu: que ell sap per cert quel Rey de França ve a Bordeu, per metre a mort lo Rey Darago, e tots aquells qui ab ell seran. Si que yon volia trametre vuy en aquest dia missatgers al senyor Rey Darago: mas pus vos sots vengut, a vos ho dich, que ho trametats a dir, e que vos romangats, e vejats ço que yous dich, si fera

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

si sera veritat:e que tots dies len certifiquets daço que hich veurets. E lo noble en G.abert, axi com a saui que ell era en moltes maneres assaja lo Seneſcal per saber q̄ tenia en ell: e tota hora trobalo de bon enteniment envers lo Rey Darago: e hon pus lo menejaua,pus ferm lo trobaua. E axi com ell se fo be fermat a la lleyaltat del Seneſcal,e en la bona amor que li hauia, ell trames a dir al Senyor Rey Darago per molts correus qui anaren, cascu a sa part, tot ço quel Seneſcal li hach dit. E los correus foren quatre, e tots quatre entraren dins dos jorns a Iaca,hon trobarén lo senyor Rey Darago,que hi fo vengut en pochs jorns:que de dues jornades hauia feyta vna. E nous penſets,que ell saturas per feſta,ne per alegre,quē negu lloch li faeſſen. E com lo senyor Rey entes ço quen Gilabert li feya aſaber,de part del Rey Danglaterra, e del Seneſcal, ell eſtech molt deſpagat: no per tant quels cauallers forē tots a jorn cert,lo qual ell los hach manat, que hanch dels C. e L. non falli negu. E cascu vench arreat, e apparellat,axi com conuenia a tals,com calcuns eren. E eſtant quels feyts saparellauen,lo senyor Rey ana a çaragoça,a veſitar la ciutat, e a veure madona la Regina,e els Infants. E si hanch feſta fo,aço nous cal dir,que james tal goig,ne tal alegre no fo en terra:e eſtech IIII. jorns ab ells. E tātoſt pres comiat de madona la Regina, e dels Infants, els senyá, els beney, els dona la sua benedictio. E com fo a Iacá,aquell dia ell troba altres quatre correus, qui foren venguts den Gilabert,en q̄ li feya aſaber,quel Rey de Françá,e lo Rey Carles abdos enſemps entraren a Bordeu aytal jorn, ab tanta caualleria com dauant hauets enteſa: e atendarenſe prop de lla hon lo camp era feyt,en ques deuien los dos Reys combatre,a menys de IIII. balleſtades. Si que tōts dies venié lo Rey de França,e el Rey Carles ab gran gent al camp, per vaer com era ordonat. Com creats per cert,q̄ so lo camp mills ordonat, q̄ camp qui hách sos. E al cap del camp hauia vna capella hon deuia siure lo Rey Danglaterra:e puix en torn lla hon deuien eſtar los cauallers, qui lo camp guardaſſen. E com lo senyor Rey hach enteſa aqueſta raho,fo molt pus deſpagat que dabans no era:e trames sos correus an Gilabert,que li faes saber lo Seneſcal de quin enteniment era envers ell. E ell reſpos lin la veritat,e li feu saber ab tota ſeguritat, q̄ no hauia hom el mon qui mes pogues amar senyor,com lo Seneſcal amaua ell, e daço fos ſegur. E com lo senyor Rey hach sabut aço tench se per eſtort. Ara vos lexare a parlar dell,e tornare al Rey Carles,e al Rey de França. Capi-

Esta reproducción ha sido realizada exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

Chronica dels

CAPITOL LXXXVIII. COM LO REY

Carles se sabe guanyar molts amichs,e com trames lo Compte Artes al Apostolich q̃ lo bastas de moneda,e q̃ pensas de defendre Calabria,saent tot aquell damnatge que pogues als Sicilians: e com fo a Bordeu al jorn empres.

OM lo Rey Carles hach armades les XXV. gales den G. Cornut, es foren partides de Marsella, e hach los quaranta cauallers de Prohença, qui ab ell deuien anar el camp,ell feu axi be gran sauiesa com hauia feyta lo senyor Rey Darago dels C.e L.que mes de CCC.cartes feu fer a diuerses parts de cauallers, q̃ fossen daq̃lls qui entrarie̅ ab ell el camp, axi com aquell que ell amaua, es fiaua molt. E daquests ni hach de Romans,e de cascuna ciutat de Toscana, e de Lombardia,e ni hach de Napoletans,e de Calabresos,e de Polesses,e de Brus,e de la Marcha,e de la Llenguadoch,e de Gascunya: axi que cascu de aquells se pensaue̅ que axi fos veritat,e que ell quels amas, e quels preas tant,que el camp los volgues. E ell hauia be feyt cor que hi metes mas Francesos,o Prohençals. Mas aço feu ell perço que tostemps aq̃lls,e cels qui dells exiren haguessen esperança quel Rey Carles los amaua molt, e que per aço tenguessen la sua part,e cascuns eren molt apoderats en llurs llochs. E axi com ho pensa,axi es sdeuengut: q̃ la major part,e el major esforç quel Rey Robert hauia en Roma,e en Toscana,e en Lombardia, e en los altres llochs, es per aquesta raho, q̃ cascu diu: mon pare deuia esser la hu daquells C. qui ab lo Rey Carles deuien entrar el camp contra lo Rey Darago, e preensen molt,e deue̅ ho fer,si axi fos com ells se p̃sen: per que veus, sens que res no li costa, quants amichs sabe guanyar a si,e als seus. E axi podets pensar quel senyor Rey Darago,e el Rey Carles cascu sabia assats: mas lo Rey Carles lo passaua de llonga pratiga,per los dies que hauia molt mes que ell. E com lo Rey Carles hach tot aço feyt,ordona sos Barons, parents, e amichs seus: e asenyaladament lo Compte Dartes qui era fill de son nabot,que anas en Napols ab gran caualleria,quel Papa lo bastaua de monc-

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

moneda, e que penſas de defendre la Calabria, e que faes armar galees en Napols. E ab aquelles XXV. de Prohença, que penſas de fer correr Sicilia, e que hi faes tot aquell damnatge que pogues, mentre lo Rey Darago no podia ajudar: e axis feu com ell mana. E com tot aço hach ordonat, ell de vna part, e lo Rey de França daltra, penſaren danar a Bordeu: axi que lo jorn que hagren empres entre lo Rey de França, e ell, entraren a Bordeu, axi com dauant vos he dit, quen Gilabert de Cruylles ho feu a ſaber al ſenyor Rey Darago. Ara veus lo Rey de França, e lo Rey Carles a Bordeu: e ſon ſe atendats, axi com dauant hauets entes, e lexare ells eſtar, e tornare al ſenyor Rey Darago.

CAPITOL LXXXIX. COM LO SEnyor Rey en Pere Darago ordona deſſer al jorn empres de la batalla a Bordeu menys de ſabuda de negu: e lo marauellos, e notable ardiment que hach feyt per ſaluar ſon ſagrament.

COM lo ſenyor Rey Darago ſabe la volentat quel Seneſcal li hauia; penſas que per res ell no hi falria aquell jorn que empres era, que ell no fos dins lo camp: mas aço tench ſegret, que hanch nul hom no volch priuadejar. E tãtoſt ell ſe feu venir vn honrrat mercader, per nom en Domingo de la Figuera, qui era natural de çaragoça, e era bon hom, e lleyal, e ſaui, e diſcret: e era mercader, que toſtemps vſaua ab caualls en Gaſcunya, e en Nauarra, que treya de Caſtella, els menaua per totes aquelles parts, e en Bordeles, e en Tolſa. E era hom qui hauia grã poder, que alés vegades vint, o trenta caualls treya juſtats de Caſtella, els menaua per los dauant dits llochs. Axi que creats, que ell ſabia tots los camins, quants nauia en caſcuna daquelles prouincies: axi camins reals, com camins apartats, e com de plans, e de muntanyes: que no hauia ſenda en la terra qualque fos daqlles parts, ne en Arago, ne en Cathalunya, que ell no ſabes molt mills que aquells qui eren de la terra. E aço ſabia ell per llonch vs, e perço com a vegades hauia a anar deſcaminat, per los caualls que menaua per alcuns richs homens, que a vegades per guerres q̃ hauien, que no ſen planyiſſen. E com en Domingo de la Figuera fo ab lo Rey, ell lo mes en vna cãbra, e dix li: en Domingo, vos

Aliàs Bordeu.

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

go, vos ſabets que ſots noſtre natural, e que toſtemps a vos, e als voſtres hauem feyta honor: perque nos volem vos aemprar de coſa que, com ſia acabada ab la volentat de Deus, nos vos farem tant de be, que per toſtemps vos, e els voſtres ne ſerets benenants. E en Domingo qui oy aço, lleuas, e ana li beſar lo peu: e dix, Senyor manats vos, q̄ yo ſom aparellat de complir tot voſtre manament. E ſobre aço lo ſenyor Rey pres vn libre en que eren los ſancts Euangelis, e dix li q̄ juras, q̄ daço q̄ dell li diria, no parlas a hom del mon. E ell jura li ho tantoſt, e lin feu omenatge de mans, e de boca. E com fo feyt, lo ſenyor Rey li dix, ſabets en Domingo vos que farets? vos pendrets X X V I I. caualls noſtres, aquells que yous dire, e trametets ne nou enfre tres llochs, en lo cami que nos farem daqui a Bordeu. E els altres nou, el cami que nos poriem fer ala tornada per Nauarra, e els altres I X. el cami que poriem fer per Caſtella. Axi que noſtra volentat es, que aytal jorn, que es empres, ſiam el camp de la batalla a Bordeu nos en perſona: en aytal manera, que vos yrets a cauall, com a ſenyor, e nos yrem com a eſcuder voſtre en vn altre cauall ab vna eſcona muntera en la ma, e haurem en Bernat de Peratallada, qui caualcara en vn altre cauall, ab vna ſella de troſſa, e portar nos ha la troſſa, que ſera lleugera, que no hi haura mas la noſtra gramalla, e diners per deſpeſa: e portara altra eſcona muntera: e caualcarem tot lo jorn, quen lloch no poſarem: e ala nuyt a prim ſon ſerem a poſada, e menjarem, e darem part ala nuyt. E com les matines tocaran, nos haurem altres caualls q̄ trobem, que en ſellarets, e jaquirem aq̄ſts, e farem aytal en totes parts: e yo ſere eſcuder voſtre, eus tindre leſtrep cō muntarets, eus tayllare dauāt ala taula. E en Bernat de Peratallada penſara dels caualls: e axi es meſter, que de tres jornades façam vna a lentrar, e molt mes al exir: e no es meſter, que tornem per lla hon entrarem, e axi volem ques faça. E axi penſats lo cami quins ſera pus ſegur al anar, e prenets los I X. caualls, els trametets caſcu en vn eſcuder, en quius puixcats fiar daquells voſtres amichs, e ab ſengles mantes tantſolament. E ades penſats los ne de trametre caſcu en la poſta, de lla hon nos los dejam trobar, per cambiar, e los eſcuders no ſapien res los vns dels altres, mas de tres en tres q̄ vajen cada hu en llur lloch: e axi ſia de tots. E caſcu ſe pens, que non trametats mas aquells tres: e deyts los, quels trametets a vendre, e queus eſperen en aytal lloch, e q̄ per res no ſen parteixquen: e que penſen be dells mateixos, e dels caualls: e que

tots

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

tots tres eſtiguen en vna poſada. E com nos yrem, poſarem en vna altra poſada: perço,que ells no vejen mi,que conexermien. E axi penſats de ordonar tot ço que yous he dit, que res nul hom no ſapia:e yo fareus lliurar los caualls, de tres,en tres : axi que aquells de qui haurem los caualls,no ſabran aquels volem : ſaluant quels direm, que a vos los volem lliurar:e q̄ de fora quels façats aſatjar, per regonexer aquell qui millor fos per nos. E en Domingo de la Figuera reſpos, ſenyor axi cō vos ho manats ſe complira,e lexats daqui auant endreçar lo feyt tot a mi:que puix yo ſe la voſtra volentat,yo he fe en Deus,que hi dare cō-pliment:que Deus,e vos ne ſerets pagat : e ab lajuda de Deus eſtats ab bon cor,que yous menare a Bordeu per tal part,q̄ per res nous cal duptar,e axi mateix ala tornada. E penſats me de ordonar vn hom quim lliure los caualls:e lo ſenyor Rey dix,beu deyts : penſats de enantar. E tantoſt apella lo ſeu Caualleris : e dix li , aytant chara com li era la ſua amor , e en pena de la perſona que nul hom no ſabes res daço quell li diria,ſino ell,e en Domingo de la Figuera. Dix lo Caualleris,ſenyor manats,q̄ you fare: dix lo ſenyor Rey,anats tātoſt,e de tres en tres caualls lliurats X X V I I. caualls an Domingo de la Figuera,los millors triadament que nos hajam. E lo Caualleris dix, ſenyor dexats fer an Domingo,e a mi,que per cert yo tench en mon poder be L X X. entre aquells queus ha trameſos lo Rey de Mallorques, e el Rey de Caſtella,e daltres:e axi parme quen puixcam triar los millors X X V I I. jatſia que tots ſon tant bons , que poch hi poriem triar. Dix lo ſenyor Rey,ara anats ala bona ventura. E ells anaren,e faeren tot ço quel ſenyor Rey los hach manat a caſcu , e lo Senyor Rey tantoſt aquell dia ordona X. cauallers,qui caſcu anas ſi quart,e enuia los tots a Bordeu:ço es caſcū dia hu an Gilabert de Cruylles,e caſcū portaua miſſatgeria an Gilabert,e al Seneſcal de Bordeu. E la miſſatgeria era tota, q̄l ſenyor Rey Darago los trametia a dir lo Seneſcal, ſils aſſeguraria:que ell era aparellat de eſſer hi al jorn de la batalla. E aço feya per dues rahons , la primera quel cami ſe vſas , que miſſatgers vaeſſen paſſar tots jorns del Rey Darago:e ſi anant,e tornant trobarien quils faes ninguna coſa de enuig,ne negun ſolas trobarien, e q̄ tots dies ne hagues llengua. E laltra raho era, per tal com ell ſabia q̄l Seneſcal hauia manamēt que faes tot ço quel Rey de França manas:ſaluant empero que hauia manament ſenyallat, quel Rey Danglaterra li hauia feyt, que per ninguna

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

guna coſa no conſentis,ne ſofferis,q̄ la perſona del Rey Darago preſes mal,ne damnatge:e que perço com lo Rey Danglaterra ſabia q̄ aqueſt Seneſcal era cors e anima del Rey Darago,e tot ſon llinatge ho era toſtemps eſtat, perço lo feu Seneſcal de tot Bordeles tantoſt com ſabe que la batalla ſe deuia fer. E axi lo Seneſcal com hi venia miſſatge del Rey Darago, tantoſt ho anaua a dir al Rey de França: e ell mana li que li eſcriuis que penſas de venir, quel camp era aparellat, e quel Rey Carles era aparellat. E lo Seneſcal trametia li a dir tot lo contrari, que aytant com hauia chara la vida que no hi vengues, e que Deus, e tot lo mon lo tendria per eſcuſat: e perço com lo Rey Danglaterra veya que nol podia aſſegurar, no hi era volgut venir: axi que per res nou aſſatjas. E axi lo Rey de França vſaua tots jorns daqueſtes miſſatgeries, a ſaber es que no hauia jorn que non hagues miſſatge: e axis penſaua quel Seneſcal li eſcriuis, axi com ell li manaua: e que eſtaua en eſperança que hi vendria. E com tot fo continuat,e ordonat, el jorn ſacoſta de la batalla: e lo ſenyor Rey Darago apella en Bernat de Peratallada, qui era fill del noble en Gilabert de Cruylles: e mes lo en vna cābra ab en Domingo de la Figuera enſemps, e deſcobri li lo feyt,e mana li tenir ſegret lo feyt:e axi ho promes cō en Domingo: e manals q̄ aquella nuyt foſſen aparellats de partir de mija nuyt auant, e mana al Caualleris q̄ hagues aparellats,e enſellats ab les ſelles den Domingo de la Figuera los tres caualls, e que metes la primera ſella de troſſa. E axi com ho mana axi fo aparellat, que nul hom non ſabe res, ſino ells tots tres, e lo Caualleris,que be ſabia lo ſenyor Rey que nul hom non conſentiria quen tant gran auentura ſe metes. E ell era de tant alt cor,e tant lleyal que per tot lo mon ell no romanguera que al jorn que era empres, ell no fos el camp. E axi perço no volch que hom negu ne ſabes res, que ſon fill major Linfant Nanfos qui era ab ell non ſabe nenguna coſa. Queus en faria moltes noues? Que cō mija nuyt hach tocat,ells ſe lleuarē,e lo Caualleris hach aparellats los millors tres caualls q̄ hi eren,e lo ſenyor Rey puja en lo hu,e porta dauāt la gramalla den Domingo de la Figuera, e vna eſcona muntera en la ma, e dejus guarnit dunes bones eſpalleres, e de vn bon camiſol: e puix deſus vn caſot de lli tint vert qui ho cobria tot, e puix vna gramalla fort auol,e vella que veſti,e vn capero, e la ceruellera ab vn capell de lli el cap. E en Bernat de Peratallada fo axi mateix guarnit, e porta

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

e porta la troça:ço es vna boneta q̄ no pesaua molt ab la escona muntera en la ma. E en Domingo de la Figuera caualca axi be com a senyor be arreat, axi com hauia acostumat de caualcar ab sos hoses, e ab capell de sol,e els guants,e be ordonat. E en Bernat de Peratallada portaua vn gran carū.en que anauen tota hora sis fogaces, perço que aq̄lles menjassen de jorn,e beguessen del aygua lla hon hom nou vaes: e axi ab la gracia de Deus partirense de Iaca. E seguramentanauen en tal manera que tres jornades anauen entre la nuyt, e lo dia: e ço q̄ prenien de laltra nuyt q̄ tota hora venien a posada a hora de prima, q̄ de jorn no descaualcauen en poblat, sino per beure,quel pa menjauen caminant,e caualcant:e cō eran a cap de jornada trouauē los tres caualls. E tantost en Domingo dela Figuera ab son host anaua al hostal hon erē los caualls, e aq̄lls dels caualls hauien gran goig:e demanauen com eren tant gran nuyt venguts. E ell deya los que perço quels caualls no vinguessen ab calor. E entretant que ell estaua ab aquella sua companyia lo senyor Rey,e en Bernat de Peratallada apparellauē de mējar:e com ell se pēsaua q̄ ells podien hauer apparellat de menjar, ell sen tornaua al hostal, hon era lo senyor Rey, e en Bernat de Peratallada: e feya romandre aquells,que deya que al mati los veuria,e com era a son hostal,trobaua la taula mesa, e lo senyor Rey donaua li ayguamans, e en Bernat de Peratallada pensaua dels caualls. E axi com en Domingo hauia escudella, e li hauia tallat dauant lo senyor Rey,venia en Bn̄. de Peratallada,e ab lo senyor Rey en altra taula menjauen ensemps. E axi menjauen tots,que no pensets,que moltes noues hi faessen q̄ cascu portaua la salsa ala boca: e tantost com hauien menjat, anauensen gitar, e dormien entro ala hora de matines. E a hora de matines lleuauense,e en Domingo dela Figuera menaua aquells tres caualls a la posada dels altres,e feya els lleuar les selles,e metre les als altres tres,qui eren reposats:e manaua als seus homens, quen pensassen be. E axi pensauē de caualcar:e feyen axi tots dies com han feyt ala primera jornada.

CAPITOL XC. COM LO SENYOR Rey en Pere Darago entra en lo camp a Bordeu:e lo corregue lo jorn que era empres de la batalla:e com feu fer cartes que ell en persona era comparegut,e com cercá tot lo camp,e may troba negu.

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

Chronica dels

EAxi anaren tant, q̄ vengren a mija llegua prop de Bordeu, a hora del seny sonant: e foren en vna torra de vn caualler antich, e prom, qui era gran amich del dit en Domingo de la Figuera, e aqui foren be reebuts. E com hagren sopat, anarense gitar, e al mati cō se feu alba, lleuarensen, e muntaren sobre els cualls, e anaren envers lo camp: e aquell jorn, era lo jorn q̄ era empres de la batalla. E tantost trameteren lost an Gilabert de Cruylles, qui posaua en vn alberch, fora de la ciutat: qui era pus prop del camp que negun altre qui fos en la ciutat. E digueren li, quen Domingo de la Figuera, e vn caualler del Rey Darago eren aqui, qui hauien la nuyt posat ab ell: e q̄ tantost solamēt sens altre vingues parlar ab ells. E lost ana tātost an Gilabert, qui ja era lleuat, e dix li la missatgeria. E en Gilabert qui sabia, q̄ aquell dia era lo jorn q̄ls Reys deuien esser al cāp, estaua tot recelat: e duptauas daço, q̄ vae: per lalt cor, e la gran fe, q̄ sabia, quel senyor Rey Darago hauia. E tantost ab lost solament caualca, que no demana negu: e com fo a ells, ell vae lo senyor Rey, e son fill mudá tot de color: mas ell era tan saui, que non feu res a pares, per raho del host. E lo senyor Rey pres lo a vna part, e romas ab lost en Bernat de Peratallada, e en Domingo de la Figuera. E en Gilabert dix, cō foren apartats: ha senyor ques aço q̄ vos hauets feyt, ne cō vos sots mes a tant gran ventura? En Gilabert, dix lo senyor Rey, vull que sapiats que com yo fos cert quel cors hi degues perdre, yo no romanguera de venir per neguna manera, e axi no façam pus llongues noues: vos mauets trames a dir que yom puch fiar al Senescal, e perço anats a ell, e digats li que aci ha vn caualler del Rey Darago qui vol parlar ab ell, e que amene ab si vn notari, e VI. cauallers que sien seus, e no pus: si que aço faça tātost. E en Gilabert encōtinent ana al Senescal, e dix li ço q̄l senyor Rey Darago li mana. E lo Senescal ana al rey de Frāça, e dix li: senyor vn caualler ha vēgut del Rey Darago, e vol parlar ab mi, e ab vostra llicēcia vull hi anar, si a vos plau. E lo Rey de Frāça respos, que tots jorns era acostumat de tals manaments a fer: e dix, anats ala bona ventura: e cō hajats ab ell parlat fets nos saber queus haura dit. Senyor dix ell, si fare. E tātost lo Senescal ab lo notari lo millor, e lo pus antich qui fos en la cort del Rey Danglaterra ell sen ana, e ab VI. cauallers los pus hōrats q̄ ell hauia en sa cōpanyia. E cō forē al cāp ells trobarē lo senyor Rey, e en Bn̄. de Peratallada, e en D. de la Figuera el cāp: e dins el

camp

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

cāp lo Seneſcal entra,e aq̄lls qui ab ell vēgrē,e loſt qui era ab lo rey,e en Gilabert qui era ab lo Seneſcal.E cō lo Seneſcal entra per lo cāp,lo ſenyor Rey li ixq̄ a carrera,e ſos cōpanyons:e ſaludal de part del ſenyor Rey,e ell corteſament rete li les ſaluts.E dix li, Seneſcal yo ſom cōpare gut aci dauāt vos per lo ſenyor Rey Darago:perço com vuy es lo dia q̄ ell,e lo Rey Carles hauien jurat,e promes q̄ foſſen el camp aq̄ſt jorn de vuy:e axi yo demanuos,vos ſi porets tenir ſegur lo cāp,ne lo ſenyor Rey Darago ſi vuy ve en aq̄ſt camp.E ell dix,ſenyor yo vos reſponch breument de part de mon ſenyor lo Rey Danglaterra, e de mi,q̄ yo nol poria tenir ſegur:ans de part de Deus,e del Rey Dāglaterra lo tenim per eſcuſat,el ne donam per bo,e per lleyal,e per quiti:q̄ per res nol poriem tenir ſegur:ans ſabem per cert , q̄ ſi hich venia nol poria res reſtaurar a ell,ne aq̄lls qui ab ell vingueſſen,q̄tots no muriſſen:q̄ veus aci lo Rey de Frāça,e lo Rey Carles qui hich ſon ab dotze milia homēs a cauall armats.E axi podets entēdre mōſenyor lo Rey Danglaterra,ne yo per ell,cō lo porié aſſegurar.Dōchs,dix lo ſenyor Rey,placiaus Seneſcal q̄ daço ſia feyta carta,e queu manets al eſcriua. Dix lo Seneſcal, quem plau,e lin man. E tātoſt lo notari eſcriui tot ço q̄l Seneſcal hach dit:e cō vēch al demanar lo rey cō hauia nom, lo rey dix al Seneſcal,Seneſcal vos aſſegurats me a mi,e aq̄ſts qui aci ſon ab mi:cert ſenyor, hoc dix ell,ſobre la fe del rey Dāglaterra.E llauors lo ſenyor Rey gita lo capero derrera,e dix li: Seneſcal vos conexets me? e llauors ell lo guarda, e conech q̄ aq̄ſt era lo Rey Darago,e va donar de peu en terra:e lo ſenyor rey nou ſofferi,ans lo feu caualcar: e puix dona li la ma q̄ la li beſas,e dix:ha ſenyor,q̄s aço q̄ hauets feyt?yo,dix ell,ſomvēgut aci,per ſaluar mon ſagramēt:e vull q̄ tot ço q̄ vos hauets dit,ne yo dire,lo notari aci eſcriua llargament , e cō yo en perſona ſom cōparegut, e he cercat tot lo camp.E llauors ell va brocar lo cauall, e enuirona tot lo cāp entorn,e per mig,en preſencia del Seneſcal,e de aq̄lls qui hi erē:e entre tāt lo notari eſcriuia:e mētre ell eſcriuia tot ço q̄ li feya al feyt , a eſcuſa del ſenyor Rey , e ab veritat , lo dit ſenyor Rey no ceſſaua de brocar per lo dit camp , axi que tot lo calciga ab leſcona muntera en la ma: e que tuyt deyen , ha Deus quin caualler ha aci? Iames no naixque caualler qui a ell faça a comparar cors per cors. E cō hach tot lo cāp cercat moltes de vegades,dementres lo notari eſcriuia,ell ſen ana ala capella,e aualla,e tench la regna ab la ma,e ora Deus,e dix aquelles oracions qui

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

Chronica dels

li feyen a dir:e lloa,e beney Deus qui aquell jorn lo hauia aportat a cõplir ſon ſagrament. E com hach fenida la oracio,ell torna al Seneſcal, e a laltra cõpanyia : e lo notari hach eſcrit tot ço que a eſcriure feya , e llegiu en preſencia del Senyor Rey , e del Seneſcal, e dels altres,e lleua ſos teſtimonis cõ ho hach feyt. E lo ſenyor Rey hach dit tres vegades al Seneſcal,ell ſi volia aſſegurar que ſaturaria per fer la batalla.E ell reſpos li, q̃ no.E tot aço ſe mes per ſcrit,e cõ ell baroniuolmẽt ſobre ſon cauall,ab la eſcona en la ma,cerca tot lo camp,en torn,e per mig, e per traues,e ana a orar ala capella.E cõ tot aço fo mes en forma publica,lo ſenyor Rey reques al Seneſcal, q̃ manas al notari q̃ faes daquella raho dos cartes partides per A, B, C. la vna q̃ romanga a vos,e laltra q̃ donets per nos an Gilabert de Cruylles. Senyor , dix lo Seneſcal,axi ho man yo al notari.E axi man q̃ ſia feyt,e axis cõplira. E feyt aço,lo ſenyor Rey pres per la ma lo Seneſcal,e mes ſe al cami,e ana entro lla hõ hauien jagut:e cõ foren dauãt la torra , dix lo ſenyor Rey al Seneſcal: aq̃ſt caualler nos ha feyta molta donor,e de plaer en ſon alberch,perq̃ yous prech q̃ per honor de nos li façats lo Rey Danglaterra, e vos,tal do,que ell, e ſon llinatge ne valla mes.Senyor dix lo Seneſcal,axo ſera feyt.E lo caualler correch beſar la ma al ſenyor Rey. E com aço hach dit,lo ſenyor Rey dix al Seneſcal:eſperat nos q̃ auallare aci pendre comiat de la dona, quins hich ha aq̃ſta nuyt tãbe acullits. Senyor dix lo Seneſcal,pẽſats de fer ço queus plauria,q̃ be par de la voſtra corteſia:e axi lo ſenyor rey aualla,e pres comiat dela dona:e cõ la dona ſabe q̃ ell era el rey Darago baxas als ſeus peus,e feu gracies a deus,e a ell dela honor q̃ li hauia feyta. E axi pres comiat, e caualca, e ab lo Seneſcal ell ſe mes al cami,es lunya tota hora parlãt be vna llegua,e li feu gracies de la bona volentat q̃ en ell hauia trobada.E lo Seneſcal dix an Domingo de la Figuera:en Domingo,dix ell, vos ſabets els camins, conſellvos q̃ per res no tornets per lla hon ſots vẽguts,ne encara per Nauarra:q̃ yo ſe q̃ el Rey de França ha feytes cartes per totes parts,q̃ daq̃ſt dia a auãt ſia tot hom pres qui ſia del Rey Darago:ſi que vaja,o que torn. Dix en Domingo de la Figuera,ſenyor be deyts,e ſi a Deus plau be darem conſell.E llauors prenguerẽ comiat los vns dels altres,e lo ſenyor Rey ab la gracia de Deus anaſſen , e pres lo cami de Caſtella. Ara lexare a parlar del ſenyor Rey Darago, e tornare a parlar del Seneſcal , e del Rey de França,e del Rey Carles.

CAPI-

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

CAPITOL XCI. COM LO SENEscal de Bordeu va dir al Rey de França,e al Rey Carles com lo Rey Darago era stat en lo camp a Bordeu: e la gran paor que hagren presa dits Reys: e com foren fort recelats.

OM lo Seneſcal ſe fo partit del Rey Darago,e els altres qui ab ell eren acompanyarē en Gilabert de Cruylles ala ſua poſada:e puix lo Seneſcal ab laltra companya,axi com eren,anarenſen al Rey de França, e al Rey Carles, e digueren li tot ço quils era eſdeuēgut: ne cō lo Rey Darago entra dins lo cap,e mentres lo ſcriua ſcriuia,ell correch lo cauall per tot lo cāp entorn,e per mig,e per totes parts:e com aualla a orar ala capella: finalment tot quant feu, ne dix. E com los Reys oyren aço ſenyaren ſe mes de cent vegades:e tantoſt dix lo Rey de França, meſter nos es que tot hom ſe pens a nuyt de guaytar, e els caualls que ſien armats,e q̄ mil caualls armats faſen la guayta a nuyt, e que tots eſtiguen recellats: que per cert vos veurets que eſta nuyt ferra en nos,que voſaltres nol conexets tambe com yo fas, que aqueſt es lo millor caualler del mon, e del pus alt cor que vuy ſia el mon. E podets vos penſar quen es,com tant grā coſa ha aſſajada:e axi Seneſcal ordonats la guayta de voſtres gents, e nos farem ordonar la noſtra de la hoſt. E lo Seneſcal reſpos:ſenyor tot ço ſia feyt que vos manats. Dix lo Rey de França al Rey Carles: anem a veure lo camp, e vejam les peades del ſeu cauall,ſi ja pot eſſer ver ço q̄l Seneſcal diu. E lo Rey Carles diu,quen ſom pagat:e dich vos q̄ aq̄ſta es eſtada marauelloſa coſa, e la pus alta caualleria ſia queſia ab cōpanyia,o ſolament, axi com entra el camp, que hanch caualler nul temps feu: perque tot hom lo deu molt duptar. Dix lo Seneſcal: ſenyors no duptets ço q̄ yo dich,q̄ veus aci lo eſcriua q̄ ha feyta la carta, e aq̄ſtos ſis cauallers quin ſon teſtimonis, qui ja lo conexien gran temps hauia: e veus aci lo caualler qui fo ſon hoſt a nuyt: e que la major valor, e corteſia feu que yo hanch vaes fer a ſenyor, que comiat ana a pendre de la dona muller daqueſt caualler: e hi ana lla, e munta en les cambres, axi com ſi fos en lo pus

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

Chronica dels

ſegur lloch del mon: e tot aço han viſt tots aqueſts cauallers. En veritat, dix lo Rey de França, aqui hach gran valor, e gran ardiment, e gran corteſia: e caualcaren, e anaren al camp, e vaeren leſclau del cauall, e tot ço quel Seneſcal los hach dit. Queus dire? Que la veu ana per la hoſt, e per tot lo pays: e aquella nuyt vaerets fochs, e tot hom eſtar armat, e els caualls armats, que hanch la nuyt nul hom dormi en la hoſt. E lendema lleuarē les tendes, e anarē amdoſos los Reys enſemps, e vengren entro a Toloſa hon trobaren lo Cardenal per nom Panbert qui era Llegat del Papa, e Mōſenyor en Phalip fill del Rey de França major, e Monſenyer Carles ſon germa: e faerē gran feſta a llur pare, e al Rey Carles atretal. E cō lo Rey de Frāça, e lo Rey Carles hagren cōptat al Cardenal ço q̄l ſenyor rey Darago hach feyt, marauellas, e ſenyás mes de cent vegades: ha Deus dix ell, e tant gran peccat feu lo Pare ſanct, e nos tuyt, com aqueſt ſenyor diguem de no de ajuda: que aqueſt es altre Alexandri qui es nat en lo mon! Ara lexare a parlar del Rey de França, e del Rey Carles, e del Cardenal, e tornare a parlar del ſenyor Rey Darago.

CAPITOL XCII. COM LO SENYOR

Rey Darago torna entrels ſeus per terra del Rey de Caſtella: e la grā alegre que van pendre tots ſos ſotſmeſos, e aſenyaladament madona la Regina, e llurs Infants.

OM lo Senyor Rey Darago hach pres comiat del Seneſcal, e dels altres, ſe mes el cami en aquell quen Domingo de la Figuera los moſtra, e anarenſen per lo rayquer de Nauarra, ço es ſaber tota ora per terra del Rey de Caſtella: e menals per aq̄ll cami hō ſabia q̄ deuia trobar los caualls: e axi cō ho hauien feyt al entrar, tot axi ho feren al exir. Axi que vengren ala vila de Soria, e a Serō de Serō: e puix Moanquelo q̄ es lo darrer lloch de Caſtella, ala entrada de Arago. E de aqui vengren a Verdejo, e aqui conegren al ſenyor Rey, e faeren li gran feſta, e gran alegre, e penſaren be dell dos jorns. E tots aq̄lls de les encon-

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

encontrades ſaberen ho,e tot hom de cauall,e de peu daquella encontrada, atene a ell, per acompanyar: e axi be acompanyat vench a Calathayu:e ſi hanch en lloch fo feyta gran feſta al ſenyor Rey,lla la faeren . E lo ſenyor Rey trames ſos correus de totes parts, e eſpecialment mana al ſenyor Infant,e a tots los Capdals de Calathayu,e Darago, e als cent cinquanta cauallers de la batalla, que foſſen a çaragoça al dehen jorn depuix les cartes hagren reebudes, que ell ſeria a çaragoça hon tendria corts: e axi ho trames a dir per tot Arago . E ſi hanch vaes goig,ne feſta, ſi fo feyta a Iaca per lo ſenyor Infant, e per tots aquells qui hi eren: e faeren gran profeſſo, que tots los Prelats de Cathalunya, e Darago hi eren:e lloaren, e beneyren Deus de la gran merce que feyta los hauia de llur ſenyor, que de gran perill lo hauia eſcapat, e tornat ab gran honor, que per toſtemps nauria la caſa Darago de ço que feyt hauia . E com aqueſta feſta fo feyta, caſcu penſa danar lla hon li plach, en guiſa q̄ al jorn empres fo a çaragoça: e el ſenyor Infant Nanfos, e la major part dels richs homens, e cauallers, e Prelats anaren envers Calathayu al ſenyor Rey. E axi mateix nom demanets lo goig que madona la Regina, e els Infants faeren, e tots aquells de çaragoça, com ſaberē aço que aquells qui eren a Iaca:e a çaragoça, e per tota la terra eſtauen ab gran temor, que no ſabien hon era lo ſenyor Rey, nen podien entrar en ſenya, entro que ell mateix vench: perque no era marauella ſin eſtauen en gran reguart. Ara vos lexare a parlar del ſenyor Rey Darago, e tornare a parlar del Almirall en Roger de Luria.

CAPITOL XCIII. COM LAL-mirall en Roger de Luria feu metre ſetge a ſon cunyat Manfre Lança ſobre lo caſtell de Malta: e com dit Almirall hach preſa Liper.

ECOM Lalmirall hach vençuda la batalla,e la feſta fo paſſada a Macina,axi cō dauant hauets entes, ell apparella de armar xxx. galees:perço cō hach llengua quen Napols ſe armauen totes quātes galees hi hauia, e axi ell volia eſtar aparellat, ſi q̄ arma les XXX.galees. E com foren armades hach llēgua de Napols,q̄ aquelles galees encara de tot vn mes no exirien,de que hi

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

Alias, barques. deuien mũtar entre Comptes, e altres senyors de senyera mes de quatorze, ab caualleria que menauen llurs caualls en burques de creu, e en les galees. E axi ell feu vn bon pensament, que no era mester q̃ aquell mes estigues debades: e appella son cunyat en Manfre Lança, e dix li, que pensas de muntar en les galees, e cent cauallers ab ell, e mil Almugauers, e cent homens de mar, e q̃ cascuns anassen ab ell a llurs tendes, e portassen quatre trabuchs, e que yrien al castell de Malta, el tindrien assetiat tant tro lo haguessen. E axi com ell ho ordona, axi fo feyt, e muntaren en les galees, e anarensen al castell de Malta: e lla preseren llur setge, e los trebuchs pensaren de trer. E com Lalmirall los hach posats en terra, ordona que aquells de la ciutat de Malta, e de la Illa aportassen tota res a vendre al setge, e aquells del Goy atre tal: e cascuns feren ho volenters, perço com per lo castell los feya gran paor que no fossen barrejats. E axi Lalmirall com los hach ordonats, e lexat en Manfre Lança per cap qui era molt saui caualler, e bo, pensas de partir dells, e lexals dos lenys armats, e dos barques armades: perço que si res los feya mester que tantost ho trametessen a dir a ell: e feu la via de Trapena, e conforta, e vesita tota la Fasana de dintre entro fo a Liper. E a Liper ell feu exir la gent en terra, e mana cõbatre la vila: e a la fi aquells de la vila de Liper que vaeren lo poder tant gran, e Lalmirall quils volch talar, reterense al senyor Rey Darago, e al Almirall per ell. E Lalmirall entra dins ab tota sa gent, e pres sagrament, e omenatge de tuyt, e refresca tota la sua gent, e hach dos lenys armats, que trames per llengua a pendre, e ana cascũ per si. E daltra part trames dos barques armades de homens de Liper, qui axi mateix anaren per pendre llengua del estol de Napols. E axi lexar vos he a dir ara dell, e tornare a parlar del senyor Rey Darago.

CAPITOL XCIIII. RECOMPTA

com corts foren celebrades a çaragoça, e a Barcelona, en les quals se conferma quel Senyor Rey Darago trametes madona la Regina, e llurs Infants en Sicilia: e com dona grans dons als cent cinquanta qui deuien entrar ab ell en batalla.

Com

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

OM LO ſenyor Infant Nanfos, e richs homens, e cauallers, e Prelats forē ab lo Senyor Rey a Calathaiu, hagren los vns dels altres grā plaer: e en Domingo de la Figuera, e en Bñt. de Peratallada comptaren los tot ço quils era eſdeuengut: ſi que tuyt ho tengrē a gran coſa, e lloaren Deus quils nauia eſcapats: e axi lo ſenyor Rey ab tots enſemps vēch a çaragoça. E la feſta fo molt gran que madona la Regina, e els Infants faeren, e tota la gent: ſi que la feſta dura quatre jorns, q̄ res no hi feu nul hom. E com la feſta fo paſſada, ell mana quel ſegon jorn apres tot hom fos aparellat: e aquell dia vench en Gilabert de Cruylles de Bordeu, e aporta totes les cartes qui el cāp ſe foren feytes bollades del ſagell del Seneſcal. E lo ſenyor Rey hach ne gran plaer, e tot hom: e comptals ço quel Rey de França, e lo Rey Carles hauien feyt, com ſaberen com era eſtat, e com ſe guaytaren la nuyt, e com ſen anaren lendema: e lo ſenyor Rey riſen aſſats, e tots los altres. E lo jorn quel ſenyor Rey hach ordonat tot hom fo aparellat, e com tuyt foren aparellats, lo ſenyor Rey los preyca, els dix moltes bones paraules, els comptat tot ço que li era eſdeuengut depuix parti de port Fangos: els dix com ell era vengut per la batalla, ne com li eren fallits, e que feya moltes gracies a tots aquells qui el camp deuien entrar ab ell, que axi de bona volentat hi eren venguts. E apres dix los com ell entenia a trametre la Regina, e el Infant en Iacme, e Linfant en Frederich ab ella en Sicilia, per dos rahons. La primera, perço com totes les gents de Sicilia naurien gran alegre, e neſtarien pus ferms. Laltra, que creya que la Regina nauria plaer. E axi quels pregaua que en aço lo conſellaſſen. Daltra part que hauia entes quel Papa hauia donada ſentencia contra ell, e croada: e quel Rey de França hauia promeſa ajuda al Rey Carles, de que ell ſe marauellaua molt, que tant forts conuinences ha entre ell, e nos, que per res nons penſam puixca eſſer: per queus demanā axi mateix conſell daqueſts affers. E axi lo ſenyor Rey eſtech de parlar. E lleuas Larchebisbe de Tarragona, e reſpos a tot ço quel ſenyor Rey Darago hach dit, e feu llaors e gracies a Deus, que de tāts perills lauia eſcapat: e axi mateix reſpos al feyt de madona la Re-

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

gina, que tenia per be ço quel ſenyor Rey nauia dit,que anas en Sicilia ab los Infants amdux: e poſa hi moltes bones rahons, perque feya a fer. E daltra part al feyt del Papa,e del Rey de Françа, tench per be que hajats miſſatgers ſauis,e honrrats que trametats al ſanct Pare Apoſtolich,e a tots los Cardenals: e altres miſſatgers al Rey de Françа, e a caſcuns manarets que diguen de part voſtra ço que ordonarets al voſtre conſell. E cõ Larchebisbe hach parlat,lleuarenſe richs homens Darago,e de Cathalunya,e daltres Prelats, e cauallers, e ciutadans, e Syndichs de les viles, e llochs, e tots tengren per be ço q̃ Larchebisbe hach dit,eu cõfermaren. E ſobre aco la cort ſe parti ab grã alegre,e ab gran concordia: e lo ſenyor Rey dona de grans dons a tots los C L. richs homens, e cauallers qui eren venguts a Iaca per entrar en la batalla,els desfeu la meſſio de tot quant hauien deſpes,axi en caualls,com en armes, com en meſſions de venir,e tornar en llurs llochs. Axi que caſcu ſen ana alegre,e pagat del ſenyor Rey: e degren ho fer,que james no fo ſenyor qui tambe ſcaptingues de vaſſalls com ell feu de tots, caſcu ſegons la valor. Axi mateix en Domingo de la Figuera hach feyts tornar los X X V I I. caualls al Caualleris del ſenyor Rey: e aquells,e daltres mes de dos cents, lo ſenyor Rey dona als altres richs homens, e cauallers que hi eren venguts de Cathalunya,e de Arago,e del regne de Valencia per honor dell,qui no hauien haut albera dell dẽtrar en lo camp. Queus en dire? Que hanch nul hom que bo fos no vench a Iaca,q̃ no hagues del ſenyor Rey do, e gracia: e majorment foren los dõs als C L. cauallers. E axi tuyt partirenſe pagats,e alegres del ſenyor Rey,e ana caſcu en ſa terra. E lo ſenyor Rey romas a çaragoça ab madona la Regina, e ab los Infants deſpuix V I I I. jorns, e ordona ab madona la Regina,e ab los Infants que vajen tots enſemps a Barcelona,ſaluant Linfant Nanfos,qui yra ab nos: e lla recullir ſan. De la qual coſa madona la Regina hauia duna part gran alegre, e daltra part era deſpagada,com ſe llunyaua del ſenyor Rey: mas lo ſenyor Rey li promes,que ell al pus toſt que poria hi paſſaria,e en aço la confortaua. E axi lo ſenyor Rey anaſſen a Barcelona,e lo ſenyor Infant ab ell: e paſſaren per Lleyda, e en cuſcun lloch la feſta era gran que li feyen, majorment fo la feſta a Barcelona la major que hanch ſi faes: que tota hora dura be V I I I. jorns,que res no ſi feya,mas jochs,e balls. E lo ſenyor Rey tãtoſt com fo a Barcelona trames miſſatgers a tots los Barons

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

rons de Cathalunya,e cauallers,e ciutadans:que a XV. jorns apres la lletra fossen a Barcelona:e axi se cõpli com ell mana. E com lo senyor Rey de Mallorques son frare sabe quel senyor Rey era a Barcelona vench lo vaer, e la festa fo molt gran que amdosos germans se faeren. E lo jorn q̃ la cort fo manada, lo senyor Rey feu aplegar tota la gent ala cort generalment al palau Reyall de Barcelona, e dix tot ço sens mes, e sens menys que hach dit ala cort de çaragoça:e axi fo cõfermat. E semblantment lo senyor Rey hi feu molts dons, e moltes gracies a richs homens, e a cauallers, e a ciutadans, e a homens de viles: e axi sen partiren tots alegres,e pagats. E lo senyor Rey ab son consell ordona missatgers que trames al Papa molt honrrats, e sauis: e axi mateix ne ordona daltres que trames al Rey de França. E com foren elets,feu los donar diners a messio complidament de totes coses,e pensals despaetxar dels Capitols,e de tot ço que portar deuien, e preseren comiat del senyor Rey, e anaren ala bona hora.

CAPITOL XCV. COM MADONA la Regina,els Infants en Iacme, e Fraderich prengueren comiat del senyor Rey Darago:e el senyor Infant Nanfos,e Linfant en Pere de madona la Regina: e com lo Rey de Mallorques, e richs homens destraren madona la Regina tro en mar.

COM lo senyor Rey hach espaetxats sos missatgers,demana en Ramon Marquet, e en Bñ. Mallol, e dix los que pensassen darmar la nau den P. Desuilar per nom la Bonauentura, e altra nau de les majors quen Barcelona sien apres daquella: e que les encuyrassen, e en cascuna metessen C C. homens combatents,los millors que en Barcelona fossen:e que hi metessen buçons, e ancores,e arganels,e castells lleuadisos,e encuyrar, e armar gabies: e tot ço que anaus armades feya a mester. E que armassen quatre galees, e dos lenys,e dues barques:e q̃ tots ensemps anassen en conserua, que ell volia trametre madona la Regina,e Linfant en Iacme, e Linfant fraderich ab ella en Sicilia: e que hi volia trametre C. cauallers ab ells,menys daquells qui son de llur casa. E daltra part,oltra los mariners, D. ballesters be aparellats,e D. seruẽts per-

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

perço q̄ les naus, e les galees foſſen be aparellades, e que refreſcaſſen la Illa de Sicilia: e axi com ho mana en Ramon Marq̄t, e en Bñ. Mallol ho compliren: e ſeguramēt com q̄ hi creix queſſen, no hi minuarē res, e majormēt com a ells donaua lo carrech lo ſenyor Rey q̄ hi anauē per capitās. E cō tot fo armat, e apparellat axi cō lo ſenyor Rey mana madona la Regina, e los Infants foren vēguts: e fo los feyta grā feſta. E lo ſenyor Rey mana ab la gracia de Deus q̄s reculliſſen, e tātoſt recullis tot hom. E cō tuyt foren recullits, madona la Regina en la cābra pres comiat del ſenyor Rey, e caſcu ſe pot penſar qual fo lo partimēt q̄ entrells fo, q̄ james no fo tant gran amor entre marit, e muller cō entrells era, e fo toſtēps. E cō madona la Regina hach pres comiat del ſenyor Rey, los Infants amdos entraren en la cambra del ſenyor Rey, e gitarenſe als ſeus peus: e lo ſenyor Rey llauors ſenyals, e beneyls moltes vegades, els dona la ſua gracia, e la ſua benedictio, els beſa en la boca: e dix los moltes bones paraules. E aſenyaladament al ſenyor Infant en Iacme qui era lo major, qui tota hora hauia, e ha encara be ſet anys mes q̄ Linfant en Fraderich: ſi que ya era de bo enteniment, e molt ſaui, e entes en totes coſes de be: que del pot hom dir lexempli ques diu en Cathalunya: q̄ ſpina cō punxer deu aguda neix. E axi ell paria be en ſon jouent, que ſaui deuia eſſer: que ſi hanch ho parech, be ho ha moſtrat, e ho moſtra tots jorns, q̄ james no naſch pus ſaui Princep, ne mills nodrit, ne pus cortes, ne millor darmes, e de tots feyts, com ell es eſtat, e es encara, e ſera molts anys, ſi a Deus plau, q̄ Deus li dara bona vida. e axi lo ſenyor Infant en Iacme entes be, e mes en obra totes les bones paraules q̄l ſenyor ſon pare li dix. E axi mateix Linfant Fraderich daq̄ll enteniмēt q̄ hauia, retēch ço q̄l ſenyor rey li dix, e pot hom dir dell axi mateix, ço q̄ del ſenyor Infant en Iacme he dit: q̄ caſcu dells ſon tant bōs envers Deus, e envers lo mō, e envers llurs pobles, e llurs ſotſmeſos, q̄ el mō nō pot hom nomenar, ne trobar de millors. e axi cō lo ſenyor Rey los hach agraciats, e beneyts, beſals altra vegada en la boca: e ells beſarē li los peus, e les mans, e exirenſen dela cābra, e lo ſenyor Rey romas tot ſol be IIII. hores del dia, q̄ no volch q̄ nul hō hi entras. E ſemblantmēt ço q̄l ſenyor rey hach feyt, feu madona la Regina en altra cābra ab lo ſenyor Infant Nāfos, e ab lo ſenyor Infant en Pere, e ſenyals e beneyls moltes vegades, els dona la ſua gracia, e la ſua bñdictio: els beſa enla boca moltes vegades: e ells baxarēſe, e beſarē li los peus, e les mās.

E enteſe-

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

Reys Darago. Fol.Lxxix.

E enteſerenſe molt be molt bones paraules q̃ ella los dix,els caſtiga. E com aço fo feyt,lo ſenyor Rey de Mallorques,e Comptes,e Barons, e Prelats,e cauallers,e ciutadans,van exir:e madona la Regina dix, que entraſſen en la Seu, que ella los volia agraciar de madona ſancta Eularia,e de ſanct Auleger: e axi entraren en la Seu dauant ſancta Eularia,e dauant ſanct Auleger. Puix Larchebisbe de Tarragona ab vuyt Bisbes,e daltres que hi eren, digueren molta bona oracio ſobre lo cap de madona la Regina,e de tots los Infants. E cõ tot aço fo feyt,e madona la Regina hach complides ſes oracions, foren les beſties apparellades,e anarenſen a mar. E lo ſenyor Rey de Mallorques deſtra madona la Regina a cauall:e a peu la deſtraren lo Compte Dampuries,e el Veſcompte de Rocaberti,e en Ramon Folch Veſcompte de Cardona,e daltres richs homens de Cathalunya,e Darago mes de L. qui li anauen a peu entorn,e els Conſols de Barcelona,e molts daltres ciutadans:e puix tot lo poble axi homẽs com dones,e donzelles,e infants qui tuyt plorauen,e pregauen Deus per madona la Regina,e per los Infants, quels guardas de tots embarchs,els portas ſans,e ſauls en Sicilia. Queus dire:q̃ fort hauia dur cor qui en aq̃ll pũt no ploras. E axi cõ foren alla la mar,lo ſenyor Rey de Mallorq̃s deſcaualca,e aualla madona la Regina, e puix la mes en vna bella barca de Paneſcal de la nau q̃ hom li hach empaliada,e ab ells los dos Infants: e al pendre comiat dels dos Infants qui anauẽ ab los dos qui romanien,aqui vaerets piedat: q̃ nols podia hom partir entro q̃l ſenyor Rey de Mallorq̃s hi aualla de la barca,q̃ plorãt los parti: e mes en la barca lo ſenyor Infant en Iacme,e lo ſenyor Infant Fraderich ab madona la regina. E tãtoſt cõ los hi hach meſos,lo ſenyor Rey de Mallorq̃s munta en la barca,e el Compte Dampuries, e en Dalmau de Rocaberti, e en R. Folch Veſcompte de Cardona:e tantoſt manaren vogar. E axi comẽçaren a vogar, e madona la Regina ſe girá es ſenyá, e beney ſos fills, e puix tot lo poble,e encara tot lo pays:e els mariners vogarẽ,e anarenſen ala major nau per nom la Bonauentura. E com madona la Regina,e els Infants ſe foren lunyats de terra, feren recullir les dones, e les donzelles en altres barques que hi hauia aparellades, e richs homens, e cauallers ab elles,per honrrar,e per companyar:e ab la gracia de Deus entraren ſen tots en la nau. E lo ſenyor Rey de Mallorques,e el Compte Dampuries,e el Veſcõpte de Rocaberti,e el Veſcompte de Cardona ab ells:

e puix

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

e puix muntaren hi les dones,e les donzelles qui anauen ab madona la Regina: e en Ramon Marquet departi per laltra nau, e per les galees tota laltra gent. E com tots foren recullits,en Ramon Marquet,e en Bñ. Mallol vengren al senyor Rey de Mallorques,e besaren li la ma,e dixeren li.senyor senyats,e beneyts nos,e auallats en terra, e lexats nos anar ab la gracia de Deus. Ab tát lo senyor Rey de Mallorques pres comiat de madona la Regina en plorant,e puix dels Infants,els senyá, els beney, els dona la sua benedictio molt charament en plorant: e el Compte,e els Vescomptes atre tal. E com hagren pres comiat,exiren de la nau, e la nau estaua ala colla, e els fadrins en la lama, e el Notxer pensa de saludar: e com hach saludat, mana fer vela, e tantost la nau feu vela', e apres tots los altres vaxells. E cõ la nau hach feyta vela, oyrets tal crit en la plaja q̃ cridaren tuyt bona hi vas, bona hi vas, q̃ parech que tot lo mon resplandis. E com hagren feyta vela, lo senyor Rey de Mallorques anassen en terra, els barons, e richs homens cauallcaren, e anarensen al palau hon trobaren quel senyor Rey estaua encara en la cambra ab los dos Infants qui erẽ ab ell: ço es saber Linfant Nanfos, e Linfant en Pere. E com lo senyor Rey sabe quel senyor Rey de Mallorq̃s fo vengut, e els Cõptes, e els barons exi de la cãbra, e les trompes tocaren, e anaren menjar: e cascu sesforça de fer solaces, e deports, per alegrar lo senyor Rey, e los Infants. E com hagren menjat, lleuaren taula, e estegren en laltra sala, hon vengren juglars de diuer ses maneres, quils alegrauen. Queus dire? Aquell dia passaren axi, e lexar vos he a parlar dell, e tornar vos he a parlar de madona la Regina, e dels Infants, e de llur estol.

Aliâs, e los fadrins en la cambra de la nau.

CAPITOL XCVI. RECOMPTA LO bon viatge que madona la Regina hi hach, e els senyors Infants: e com tot lestol so guiat de la ma de Deus.

OM les galees, e les naus, e els lenys hagren feyta vela, aquell senyor qui guiá los tres Reys, els trames lestela ab ques guiauen: axi trames Deus aq̃stes tres persones stela de gracia sua, ço es, a madona la Regina, e al senyor Infant en Iacme, e al senyor Infant Fraderich. E axi son tres persones, que podets comparar als tres Reys, qui anaren a orar

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

a orar noſtre ſenyor. Dels quals la hu hauia nom Balthaſar, e laltre Melchior, e laltre Gaſpar. E per Balthaſar q̄ fo lo pus deuot hom, q̄ hāch naixqs, e el pus gracios a Deus, e al mō: axi podeu dir de madona la Regina, q̄ de nul tēps en ça, no naixq̄ pus deuota dona, ne pus ſancta, ne pus gracioſa, que madona la Regina. E lo ſenyor Infant en Iacme podets acomparar a Melchior, que fo lo pus juſt hom de juſticia, e de corteſia en veritat, que hanch naixques. E axi lo ſenyor Infant en Iacme pot hom acomparar a ell, que totes aqueſtes bondats ha. E Linfant Fraderich podets acomparar a Gaſpar, qui era joue, e nin, e lo pus bell hom del hom, e ſaui, e dreturer. Donchs axi com Deus volch guiar aqueſts tres Reys, axi guia aqueſtes tres perſones, e tots aquells, qui ab ells anaren: e ades encontinent en lloch de la ſtela donals bon vent, aytal com de boca demanaren. E nols deſempara entro ſans, e ſauls, e alegres foren al port de Palerm.

CAPITOL XCVII. COM MADONA la Regina, e els Infants prengueren port a Palerm, e la gran honor quels fo feyta.

COM aquells de Palerm ſaberen, que madona la Regina era aqui, e els dos Infants, ſi fo lo goig gran, nous ho dire, ni mel cal dir: que quax ells, e tots aquells de la Illa ſe tenien per deſemparats, e ara tengrenſe per ſegurs. E tantoſt trameterē correus per tota Sicilia, e tots aquells de Palerm, homens, e fembres, e Infants exiren a ſenct Iordi hon prengueren terra. E com madona la Regina exi en terra, e els Infants: Madona la Regina axi com poſa lo peu en terra, ſenyás, e lleuá los vlls al cel, e en plorant beſa la terra, e puis anaſſen ala ſgleya de ſenct Iordi, e aqui ora ella, e els Infants. E entretant tot Palerm exi, e foren amenades mes de cinchcentes beſties de caualcar: e a madona la Regina amenaren vn palafre blanch, mans, e bell, e meteren li lo enſellament de madona la Regina. E tantoſt trague hom de les galees ab les barques dos palafrens que hi hauia, e altres dos dels Infants ab molt rich arnes: e puix tragueren tres mules, e tres palafrens molt bells que hi hauia de madona la Regina: e puix be XX. altres que hi hauia entre palafrens, e mules

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

e mules de les dones, e de les donzelles qui ab madona la Regina venien cascu ab son bell arnes. E apres tragueren, qui de les galees, qui de la nau, en que no anaua madona la Regina, be cinquanta caualls Despanya, bells, e bons, qui eren dels cauallers qui ab madona la Regina, e ab los Infants eren venguts. E com açò fo en terra, los Barons, e els cauallers, e els honrrats homens de Palerm, e dones, e donzells, e Infants vengrē a madona la Regina besar los peus, e les mans. E aqlls, o aquelles qui no si podien acostar, besauen la terra: e tuyt cridauen be venga madona la Regina: e els senyors Infants. E el goig era tant grā, e lo brogit de trompes, e de nacres, e de cembres, e de tots altres instruments, q̄ paria quel cel, e terra vingues. E axi madona la Regina caualca, e el senyor Infant en Iacme a cauall destrauala, e Micer Aleynep, e Micer Ioan de Calategiro, e Micer Matheu de Termens, e molts daltres richs homēs de peu destrant la. E puix tota la gent de Palerm anaua cantant, e ballant dauāt ells, e lloant, e glorificant Deus qui aqui los hauia amenats. E apres caualca Linfant en Fraderich, qui anaua de laltra part ab madona la Regina, e apres totes les dones, e donzelles qui vengren ab ella, e cauallers, e tots aquells de casa llur. Axi que ninguna persona hi caualca, sino madona la Regina, e los Infants, e aquells qui ab ells eren venguts: quels altres tots anauen a peu. E axi ab aquell alegre anarensen al palau Reyal, e abans que fossen lla madona la Regina volch que anassen ala esgleya major del Archebisbat, e qui hi faessen reuerencia a madona sancta Maria, e axis feu. E com foren ala porta de la sgleya, madona la Regina mana, que no hi descaualcas negu, mas ella, els Infants, e dos dones: e entraren dintre dauant laltar de madona sancta Maria, e aqui faeren llur oracio: e puix tornaren caualcar, e ab aquell alegre anarensen al Palau, e com foren auallats, madona la Regina entra en la capella del palau, qui es de les riques del mō, e axi mateix ella, e los Infants feren llur oracio: e puix muntaren en les cambres, e endreçaren se, e se apparellaren. E les trompes tocaren, e anaren menjar: e trameteren a les naus, e a les galees tant de refrescament que a mes de VIII. jorns los basta. Queus dire? La festa dura mes de vuyt jorns, que nul hom no hi feu res, mas dancar, e alegrar sen: e aytal mateix se feyen per tota Sicilia.

CAPI-

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

CAPITOL XCVIII. COM RAMON Marquet, e Berenguer Mallol trameteren dir al senyor Rey en Pere com madona la Regina, e els Infants eren arribats a Palerm sans, e sauls.

ESTANTOST com hagren presa terra, e madona la Regina, e los Infants foren ab aquella festa rebuts, e anats al palau, en Ramon Marquet e en Berenguer Mallol trameteren los dos lenys armats en Cathalunya, cascu per si, ab lletres, en q̄ faeren a saber lo jorn que hauien presa terra a Palerm, ne com foren rebuts, ne quin temps hauien haut, e com tots eren sans, e alegres. E los dos lenys partiren de Palerm, e anaren en Cathalunya sans, e sauls, e preseren terra en Cathalunya: ço es a Barcelona hon trobaren lo senyor Rey en Pere, quell hauia promes, que no partiria entro sabes noues dells. E axi los lenys vengrē a Barcelona, e donaren les cartes al senyor Rey: e com les hach lestes, e aquells dels lenys hagren comptat com eren anats sans, e sauls, e la honor quils fo feyta: lo senyor Rey feu fer professo, e gracies a nostre senyor ver Deus daquella gracia que feyta los hauia. E axi lexar vos he a parlar del senyor Rey Darago, e tornar vos he a parlar de madona la Regina, e dels Infants.

CAPITOL XCIX. COM MADONA la Regina dellibera tenir corts en Palerm, e com Micer Ioan de Proxida parla en dites corts per madona la Regina, e llurs Infants: e com la van pendre per Regina, e dona natural llur.

ABTANT la festa hach durat a Palerm be vuyt jorns, e madona la Regina, e els Infants foren be reuenguts del affany de la mar, madona la Regina hach son consell ab Micer Ioan de Proxida qui era vengut ab ella, qui era dels pus sauis homens del mon: e ab en Corral Lança, qui axi mateix era vengut ab ella: e ab altres richs homens, e cauallers qui ab ella eren vēguts, e ab lo Senyor Infant en Iacme, e ab lo senyor Infant Fraderich: e ella ab ells tirals a consell, e demanals que li consellarien que faes. E Micer Ioan, e daltres donaren li de consell, que trametes cartes a totes les ciutats, e viles dela Illa q̄ trametessen Syndichs, e procuradors a Palerm:

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

Chronica dels

lerm:q̄ apres deu jorns que la carta hajan reebuda voſtra, q̄ ſien a Palerm a la cort q̄ vos volets tenir, e axi mateix als richs homens, e cauallers de Sicilia:e com ſeran aparellats llauors vos los drets ço q̄ a dir los faça.E madona la Regina,e el ſenyor Infant en Iacme,tengren per bo aq̄ſt conſell,e axis cōpli.E com vench al jorn q̄ dat los fo,ells forē tots en Palerm,e aq̄ll jorn ajuſtarēſen tots en Palerm en ſenyal en Salauert, e aqui fo feyt lo ſeti de madona la Regina, e dels Infants, e puix dels richs homens, e cauallers: e puix tots cōmunament ſigueren en terra hon hauien eſteſos tapits. E la nuyt anant madona la Regina, e els ſenyors Infants apellarē Micer Ioan de Proxida, e digueren li ço q̄ degues dir: e ques apparellas ell per madona la Regina,e per los ſenyors Infants:e q̄ preſentas les cartes q̄l ſenyor Rey Darago trametia a tota la cōmunitat de Sicilia en ſenyal:e axi mateix aquelles q̄ en eſpecial trametia a caſcu dels llochs a richs homens. E axi com tuyt foren ajuſtats lleuas madona la Regina,e dix los:Barons Micer Ioan de Proxida en lloch de nos parlara a voſaltres,e axi entenets queus dira, e fets compte q̄ nos vos ho deym perſonalment. E tantoſt tornas ſiure. Ab tant empero Micer Ioan lleuas, e axi cō era dels pus ſauis homēs del mon, dix los moltes bones paraules:e entre les altres dix los,Barons monſenyor lo Rey Darago vos ſaluda molt, e tramet vos aqueſta carta, e tota la comunitat de Sicilia feyts la llegir en ſenyal: e cō ſera leſta haurets entes ço queus tramet a dir: e yo puix en lloch de madona la Regina, e dels ſenyors Infants dir vos he ço que a dir vos haja. E tantoſt doná la carta a Micer Matheu de Termens qui la pres,e poſalas al cap. E puix ab gran reuerencia beſa lo ſagell, e obrila en preſencia de tuyt: e com lach vberta llegi la en tal manera que tuyt la pogren be oyr. E la ſuſtancia de la carta era aqueſta, q̄ ell los donaua la ſua gracia, els feya a ſaber quels trametia la Regina Coſtança muller ſua, e dona natural dells: e quels manaua,els deya que la tengueſſen per dona, e per Regina, e q̄ la obeyſſen en totes coſes que manas. E encara quels trametia Linfant en Iacme, e Linfant en Fraderich fills ſeus, e que ell los recomanaua, els manaua q̄ apres de la Regina,e dell, q̄ guardaſſen,e tingueſſen Linfant en Iacme per cap,e per major,e per ſenyor en lloch dell. E dela Regina mare ſua:e perço cō ala Regina no era dat de ſtar tots dies,e totes hores en conſell,q̄ en lloch della determenaſſen, e delliuraſſen cōſells, e totes altres coſes ab Linfant en Iacme,e que menys dell no faeſſen neguna

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

guna cosa:si dōchs la Regina,e ell per ella nols en dauen poder,e q̄ creguessen q̄ ells trobarien tanta de sauiesa en lo dit Infant, q̄ ells sen tindrien be per pagats.E com la carta hagren lesta,lleuas Micer Aleynep per tots, e dix: Senyora Regina vos siats la ben venguda,e beneyta sia la hora q̄ vos entre nos arribas, e els senyors Infants: e beneyt sia lo Rey Darago qui en guarda,e en defensa nostra vos ha trameſos.perq̄ preguē tuyt Deus Iesu Christ,e la sua beneyta març, e els seus beneyts sancts,q̄ ell do vida al senyor Rey,e a vos senyora Regina,e a tots vostres Infants: e q̄ de nos tolga los dies,e a vosaltres los allarch:e q̄ Deus vos prest a nos,e a tots los vostres pobles. E vos senyora reebem ades tuyt per nos,e per aq̄lls q̄ nō hich son de part del senyor,per dona nostra,e per Regina,per fer,e dir tot lo vostre manament. E reebem los senyors Infants, axi cō aq̄lls qui deuen esser senyors nostres apres del senyor Rey:e majormēt reebem Linfant en Iacme per cap, e per major,e per senyor en lloch del senyor Rey,e de vos: e a major fermetat yo jur per Deus, e per los sancts Euangelis per mi, e per tota la comunitat de Sicilia,de atēdre,e de complir tot ço q̄ yo he dit:e axi ho jurarā tots quāts ni ha en esta cort per ells,e per los llochs de q̄ han lo Syndicat.E tantost lleuas,e besa la ma a madona la Regina,e als Infants: e cascu dels Syndichs,e richs homēs,e cauallers, e hōrrats ciutadans ferē atre tal.E cō aço fo feyt,lleuas per madona la Regina lo dit Micer Ioā de Proxida,e dix los: Barons madona la Regina fa gracies a Deus,e a vosaltres de la bona volentat que li hauets mostrada: e promet vos que tostemps axi en general,com en especial vos amará,eus honrrará, eus ajudará ab lo senyor Rey,e ab sos fills,en tot ço que puixca,ne honest, ne bo sia.E pregaus,eus mana,q̄ daqui auant guardets lo senyor Infant en Iacme, axi cō a senyor vostre, en lloch del senyor Rey son pare, e de nos, perço com a nos no es donat, q̄ anem per les terres,que ell haura de vesitar tots los llochs, axi com a senyor:e haura anar a les guerres,e als affers,axi en feyts darmes,cō en altres feyts. Que aquests Infants nostres son de tal casal, que nul temps de res nos preen tant, com que sien bons darmes. E axi ho han haut tots llurs anteceſſors. E axi ho mantendran ells, e aquells qui dells exiran, si a Deus plau. Perque es mester, queus prengats guarda; e cura dells, e majorment del Infant en Iacme qui ades de present entrará en los affers, e en les guerres: que Linfant en Fraderich es tan poch, e de tant pochs dies,

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

que no volem ques parteixca de nos,entro ſia gran. E lleuas Micer Aleynep, e reſpos per tuyt a Madona la Regina,e als Infants: q̄ tot axi, ſi a Deus plau,ho cōpliran,com madona la Regina mana. En guiſa,q̄ Deus, e noſtre ſenyor lo Rey Darago,e vos madona la Regina, e els Infants,e tots los voſtres amichs,e ſotſmeſos naurā plaer. E ſobre aço madona la Regina ſenyáls, e beneyls tots, e els doná la ſua gracia, e la ſua benedictio. E axi lleuarenſe tuyt,e caſcu ſen torná en ſa terra ab gran alegre,e ab gran pagament. E micer Ioan doná a caſcu les cartes, qui a caſcu lloch,e ſingular venien a caſcu rich hom.

CAPITOL C. COM MADONA LA Regina, e els Infants ſen anaren per terra a Macina, hon fo ajuſtat parlament: e com hagren noues que lo noble en Manfre Lança hach pres lo caſtell de Malta.

PRES aço madona la Regina, e los Infants anarenſen per terra ab llur companyia a poques jornades a Macina: e en caſcu lloch feyals hom tāt gran feſta,q̄ marauella era. E axi a poques jornades vengrē ab ells los D. balleſters,e els D. Almugauers per terra,ab llurs armes, e tots los cauallers ab llurs armes: e els caualls en deſtra. Si que tota la gent nauia gran alegre, e grans eſforç: que molt los feya bell veure. E ſi a Palerm los fo feyta gran feſta, molt fo major aquella de Macina,ſens tota comparacio. Axi que mes de X V. jorns durá, que nul hom no hi feu res. E dins aquells X V. dies vengren noues quel noble en Māfre Lança hach pres lo caſtell de Malta,ques fo retut a ell,a bona merce. E ſegurament la feſta ſen millorá,e madona la Regina,e els Infants nagren gran alegre,e plaer: e degren ho hauer,q̄ molt es Reyal caſtell,e bo: e aquell caſtell, e la Illa eſta be axi ala Illa de Sicilia,com ſa la pedra en lanell. E com la feſta fo paſſada, madona la Regina ajuſtá parlament en la ciutat de Macina de la gent de la ciutat, e de la Plana de Millars,e de la ribera entro a Taurmina: e com tots foren ajuſtats per madona la Regina, e per los Infants, dix los Micer Ioan de Proxida moltes bones paraules,els doná gran confort,e gran alegre: axi q̄ tuyt ſe partiren pagats de madona la Regina,e dels Infants.

Capi-

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

CAPITOL CI. COM LO SENYOR

Rey en Pere apres desser partida la Regina, e els Infants, dellibera de no partir de Barcelona tro hagues noues de madona la Regina, e dels Infants, las quals hach hagudes en breu.

OM madona la Regina, e els Infants hagren feyta vela de Barcelona, lo senyor Rey de Mallorques estech VIII. jorns despuix ab lo senyor Rey Darago, e els richs homens, e barons tuyt. E lo senyor Rey de Mallorqs passats los vuyt jorns pres comiat del senyor Rey Darago, e tornassen a Perpenya, e ab ell anassen lo Compte de Ampuries, e en Dalmau de Rocaberti, perço com son sos vehins. E apres qlls sen forē anats, axi mateix sen anarē tots los richs homens de Cathalunya, e Darago: e lo senyor Rey romas en Barcelona, quē son cor se posa, que no sen partis, que no sabes noues de Madona la Regina, e dels Infants. E axiu compli, que ya hauets entes dauant com hach noues per dos lenys armats. Si que tantost ell ne escriui al senyor Rey de Mallorques, e a tots sos richs homens de son regne, e ales ciutats, e regnes, perço quen fessen professons en lloassen Deus.

CAPITOL CII. COM LO SENYOR

Rey Darago, e lo Rey en Sanxo de Castella hagren vistes, en les quals volch saber lo senyor Rey Darago lentenyment del Rey en Sanxo: lo qual fo dajudarli contra tot hom del mon.

COM lo senyor Rey hach haudes aqstes bones noues, ell ana vesitāt sos regnes, e anas veure ab son nabot lo Rey de Castella quil trames a pregar, com sabe que fo en Arago, ques vaessen. E axis feu, ques vaeren ensemps a Farisa, e lla fo gran festa de la hu, e del altre: e asenyaladament lo Rey de Castella feu gran goig, e gran alegre de son auonclo. E cō la festa fo passada, lo senyor Rey Darago mes lo en vna cābra, e dix li: nabot, yo crech q vos hauets entes cō lesgleya cōtra tota raho ha donada sentēcia cōtra nos: e aço es esdeuēgut per lo Papa qui es Frances, e axi creats q perço com es de la nacio del Rey Carles, q li dara tota fauor, e tota ajuda. E podets ho conexer ades, que sens que no siam citats, nos ha cō

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

damnats. E axi mateix lo Rey de França cunyat noſtre,qui ab nos es en grans cõuinences,q̃ axi mateix ha proferida valença,e ajuda al Rey Carles ſon auonclo. Si q̃ bens ha demoſtrat tot ſon cor,q̃ contra nos vẽch a Bordeu,per acõpanyar lo Rey Carles ab XII. milia caualls armats: ſi q̃ yo crech q̃ per cert nos tenim ades la guerra de la ſgleya, e de França:e axi vull ſaber de vos en quin entenimẽt ne ſots. Si q̃l Rey de Caſtella reſpos,auonclo tot ço q̃ vos hauets dit ſe yo per cert, e entre les altres coſes perço vos requis aq̃ſta viſta,e entes q̃ls hauets trameſos miſſatgers,e creu be q̃ls miſſatgers vos aportaran noues de guerra. E yo ſenyor auonclo promet vos per la cõuinença q̃s de vos a mi,e encara que ades vos ho cõferm ab ſagrament,e ab omenatge,de boca,e de mans,q̃ yo nous falre de la perſona,ne de tota noſtra terra:e quem haurets a tota voſtra ajuda ab tot mõ poder cõtra totes les perſones del mon. E axi cõ los voſtres miſſatgers ſien tornats, feyts nos a ſaber ço queus aportaran,e ſi guerra vos aporten,aparellem nos de la guerra: q̃ par q̃ entre nos,e vos,e lo Rey de Mallorq̃s,e el rey de Portugal quens puixcam defendre dells, ans entenem q̃ ſi eſforçadamẽt ho menam,q̃ls cobrem Nauarra tantoſt,e puix mes auant:e axi auonclo ſenyor confortats vos,e eſtats alegre,e pagat. E ſegurament ell deya veritat,que ſi aq̃ſts IIII. Reys q̃ ell nomenaua de Eſpanya,qui ſon vna carn,e vna ſanch,ſe tẽgueſſen enſemps,poch duptarẽ tot laltre poder del mon. E axi lo ſenyor Rey de Arago qui oy axi parlar lo Rey de Caſtella ſon nabot,lleuas,e beſal mes de X. vegades:e dix li,nabot aytal ſperãça hauia yo en vos,en ſom molt pagat, eus fas moltes gracies dela voſtra bo na proferta quem fets:e axi es ma fe,q̃ mo cõplirets. E apres deſtes paraules,partirenſen la hu del altre,e prẽgueren comiat molt dolçament: axi cõ pare pot partir de fill.E lo Rey de Caſtella tornaſſen en ſon regne,e lo Rey Darago axi mateix tornaſſen en ſos regnes,q̃ nouitat algũa no volch fer entro los miſſatgers foſſen tornats q̃ ell hauia trameſos al Papa,e al rey de Frãça .E axi lexar vos he a parlar del Rey de Arago,e tornar vos he a parlar del Rey de França, e del Rey Carles, e del Cardenal.

CAPITOL CIII. COM LO REY DE França,e lo Rey Carles delliberarẽ trametre moſenyer en Carlot fill menor del Rey de França ab lo Cardenal al Papa, a fi que li faes donacio del regne Darago,la qual li feu Papa Marti Franceſo.

Apres

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

Reys Darago. Fol. Lxxxiiij.

APRES que la festa fo passada a Tolosa, que faeren del Rey de França, e del Rey Carles, hagrē llur consell ab lo Cardenal, e ab mosenyer en Phalip, e mosenyer en Carles fills del Rey de Frāça, q̄ farien. E fo ordonat per ells, que el Rey Carles, e el Cardenal que anassen al Papa, e que sen menassen al fill del Rey de Frāça menor per nom Carles, e q̄l Papa q̄ li faria donacio del regne de Arago, e q̄ lin posaria la corona en testa: e axis feu. De la qual cosa sabe molt greu a mosenyer en Phalip son germa, qui ama mes lo senyor Rey Darago son auonclo, q̄ hom del mon, apres son pare: mas nul tēps mosenyer en Carles no mostra ala casa Darago amor neguna. E axi lo Rey de Frāça anassen a Paris, e lo Rey Carles, e lo Cardenal ab mosenyer en Carlot q̄ sen menarē, anaren a Roma al Papa. E com foren lla, lo Papa feu li donacio del regne Darago, e lin posa la corona enlo cap, ab gran festa, e grās corts q̄ si faeren. E podem dir lixempli q̄s diu en Cathalunya, q̄ com alcu diu, volria q̄ aytal lloch fos nostre, laltre respon, be par q̄ poch vos costa. E axiu pot hom dir del Papa, que be paria, que poch li costaua lo regne Darago, com tant bon mercat ne feya. E segurament, que aquella fo donacio que mala hanch fo feyta a ops de molt Chrestia. E com aço fo feyt, mosenyer en Carles anassen en Frāça, e son pare, e el Cardenal acōpanyal, si q̄ de la llur venguda feu gran festa lo Rey de França: mas nou feu mosenyer en Phalip, qui dix ques frare? ja diuen, q̄ vos vos fets nomenar rey Darago? E ell dix, que axi era veritat, e q̄ ell era Rey Darago. E ell respos li, a bona fe bell frare vos sots Rey del Xapeu: que del Reyalme Darago vos james non haurets punt: que nostre auōclo lo Rey Darago nes Rey, e senyor: que nes pus digne que ho sia, que vos: e deffendral vos en tal manera, q̄ be porets conexer vos ha heretat del vent. Si q̄ per aquestes paraules hagren grās noues amdosos germans. e muntara a mes, sino fos lo pare, lo Rey de França, quils parti. E com la festa fo passada, lo Cardenal dix al Rey de França de part del Papa, que saparellas danar en persona sobre lo Rey Darago: e que metes en possessio de tota la sua terra a son fill, quin era coronat Rey. E lo Rey

Nomenal Rey del Xapeu an viēt se dell, e per escarni.

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

de França dix Cardenal, penſats nos de fer venir moneda,e fets preycar la croada de totes parts: e lexats a nos procurar los altres feyts: que nos nos percaſarem de gents de mar, e de terra, e farem fer C L. galees,e endreçarem tot ço que per lo viatge nos fa meſter. E nos prometem vos com a Rey,que daqueſt Abril qui ve a vn any, nos ſerem entrats en la terra del Rey Darago ab tot noſtre poder. E ſobre aço lo Cardenal,e Carles Rey del Xapeu tēgrēſen per alegres,e per pagats de ço quel Rey de França los hach dit. E lo Rey Carles axi mateix, qui era romas ab lo Papa, percaſa de totes parts, que pogues hauer cauallería,e gent ab que ſen pogues anar en Napols,e vengues ſobre Sicilia. E axi lexar vos he ells eſtar, qui fan tot llur eſſorç de totes parts, e tornar vos he a parlar dels miſſatgers,quel ſenyor Rey Darago trames al Papa,e al Rey de França.

CAPITOL CIIII. COM LOS MISſatgers del ſenyor Rey Darago foren mal reebuts del Apoſtolich: e la cruel reſpoſta que hagren dell, e del Rey de França.

COM LOS miſſatgers del ſenyor Rey Darago forē partits de Barcelona, anaren tant per llurs jornades, que foren al Papa:e ſegurament ja hauets viſts miſſatgers del ſenyor Rey Darago mills reebuts que ells no foren en la cort del Papa: mas empero ells ſi donaren poch. Si que vengren dauant lo Papa, e dixeren li axi: Pare ſanct, lo ſenyor Rey Darago ſaluda molt a vos, e tot voſtre collegi, es comana en la voſtra gracia. E lo Papa,e los Cardenals callaren,que res nols reſpongueren. E los miſſatgers qui vaeren que a llurs ſaluts nols fo reſpoſt,digueren: Pare ſanct,lo ſenyor Rey Darago vos tramet a dir per nos, ques marauella molt com la voſtra Sanctitat ha donada ſentencia contra ell,e tant fortmēt hauets enantat contra ell, e ſa terra, ſens citacio que no li hauets feyta,la qual fo molt marauelloſa: que ell, Pare ſant, es apparellat que en poder de vos,e dels Cardenals,que fara dret al Rey Carles, e a tot altre qui demanda haja contra ell: e aço es preſt

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

preſt, e aparellat de fermar per cinch,o ſis Reys de Chreſtians, qui ſobligarā en poder de la voſtra cort,o Sanctitat,q̄ li cōplira de dret a tot aço q̄ li ſia demanat per lo Rey Carles,e per altre:e axi ſoplica,e requer ala voſtra ſanctitat, e dels Cardenals, que ſon dret li ſia oyt, e que reuoquets la ſentencia que hauets dada, que ſalua la voſtra honor no ha lloch. E ſi per ventura ell no volia eſtar ala raho ques profer,axi com a Pare ſanct, llauors hauria lloch que enantaſſets contra ell,ço que per cert ell no exiria de raho,ne que la ſancta ſgleya conega que deja fer.E ſobre aço callaren. E lo Papa reſpos,be hauem entes ço quens hauets dit:e reſponem vos, q̄ nos no tornariem atras, ne anrrera ço que feyt hajam,que tot ço que contra ell hauem enantat,hauem feyt ab dret, e ab raho.E calla. E lleuas hu dels miſſatgers qui era caualler,e dix: Pare ſanct, molt me marauell de la cruel reſpoſta quens fets, e pot hom be conexer que vos ſots de la nacio del Rey Carles,que los ſeus hich ſon eſcoltats, e amats, e ajudats: e lo ſenyor Rey Darago qui ha mes crexcuda la ſancta ſgleya de C. anys en ça,quentre tots los Reys del mon, ſens ſecors, ne ajuda dela ſgleya. E encara hagra mes conqueſt, ſi vos ſemblant perdonança que donats contra ell hagueſſets donada aquells qui en ajuda dell vingueſſen en Barbaria, e per la crua reſpoſta q̄ vos li faes ne parti ell,de que es eſtat gran damnatge de la Chreſtiandat. Per que Pare ſanct,per amor de Deus millorats nos la reſpoſta.E lo Papa reſpos,la reſpoſta es aqueſta,que als no hi fariem.E ſobre aço lleuaren ſe los miſſatgers tots enſemps,e digueren: Pare ſanct,veus aci cartes cō nos hauem poder de fermar per part del ſenyor Rey Darago tot ço q̄ dit vos hauem,e axi placiaus que la ſua ferma prenats. Dix lo Papa, nō prēdrem gens. E ſobre aço los quatre miſſatgers hagren vn notari, e dixeren: Pare ſanct,donchs puix axi nos reſponets,nos nos apellam de la voſtre ſentēcia,per part del ſenyor Rey Darago a noſtre ſenyor ver Deus,qui es ſenyor de tuyt,e al benauenturat ſenct Pere.e daço requirim aq̄ſt notari,quēs en faça carta. E lo notari lleuas,e pres la apellacio, e la mes en forma publica. E encara Pare ſanct, proteſtam vos de part del ſenyor Rey Darago, q̄ pus ab voſaltres no trobam merce, q̄ tot mal que ell faça, ne ſes gents en defenſio ſua, que ſia ſobre lanima voſtra,e de tots aquells qui aytal conſell vos han donat: e lamina del ſenyor Rey Darago,ne dels ſeus no hajen pena,ne damnatge,q̄ Deus ſap quen colpa dell,ne de les ſues gents res no ſi fara:e daço eſcriua fets

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

nos altra carta. E axis feu de preſent. E lo Papa reſpos: nos juſtament hauem enantat contra lo Rey voſtre, e qui aço no creu, ſiats certs q̃s vedat, e deſcombregat: que caſcu ſap, o pot ſaber, que de la cort del Papa james no exi ſentencia qui no fos juſta. E axi es veritat que aqueſta es juſta, per que als daqui auant no hi mudariem: e penſats vosen danar. Per que los miſſatgers ſe partiren del Papa mal pagats, e tornaren ſen a Cathalunya al ſenyor Rey, e digueren li tot ço quils era eſtat dit: ne ells que hauien dit ne feyt. E lo ſenyor Rey lleua los vlls al cel, e dix: Pare ſenyor en les voſtres mans coman mi, e les mies gents: e ala voſtra ſentencia. Queus dire? Que ſi aqueſts miſſatgers del Papa vengren ab mala reſpoſta, ab aytant mala vengren aquells del Rey de Frãça, e axi mateix hi proteſtaren. E com foren dauant lo ſenyor Rey, e li cõptaren llur miſſatgeria, ell dix: ara vaja com puixca, que ab q̃ Deus ſia ab nos, no temem res llur poder. E axi no vull pus parlar daqueſtes miſſatgeries, que maſa hauria affer ſi tot ho volia recomptar, que aſſats me baſta que les ſumes ne diga, e la ſubſtancia: e axi lexar vos he a parlar dels miſſatgers del ſenyor Rey Darago, e tornare al Almirall en Roger de Luria.

CAPITOL CV. COM LALMIRALL en Roger de Luria hach desbaratades XXXVII. galees, e preſes, e vençudes XXV. qui eren exides de Napols ab VIII. Comptes, e VI. altres ſenyors de ſenyera, a fi de pendre terra a Xifelo.

OM Lalmirall en Roger de Luria hach pres Liper, e hach trameſos los dos lenys armats, e les dues barques armades de Liper per llengua, a pochs jorns tornarẽ caſcu per ſi: e aportaren llengua de XXXVI. galees qui eren exides de Napols ab molts Comptes, e Barons, e amenauẽ ab ells tantes barques, que portauen be CCC. caualls: e axi mateix per terra venia gran caualleria entro ala Manthea. E aqueſta caualleria venia pendre terra a Xifelo, per raho del caſtell de Xifelo qui es dels forts caſtells de Sicilia, qui encaras tenia per lo Rey Carles: mas nou feya

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

feya la ciutat qui li esta al peu de la muntanya, e axi venien per pendre la ciutat de Xifelo,e per metre secors al castell. E com haurien posada la caualleria en terra, que tornassen ala Manthea, e quen faessen tants viatges entro tots los hi haguessen passats: e seguramẽt que axis faera si Deus no hi donas consell. E a bona fe meterẽ en auẽtura de donar gran damnatge ala Illa de Sicilia. E cõ Lalmirall en Roger entes esta nouella,tantost feu tocar la trompeta,e feu ajustar la gent a la popa de les galees,e comptals tot ço que hach entes:e puix preycals,els dix mol tes bones paraules. E finalment entre les altres, dix los: senyors entes hauets com madona la Regina Darago es vẽguda en Sicilia,e ha amenats ab si lo senyor Infant en Iacme, e lo senyor Infant en Fraderich. De q̃ tuyt deuem hauer gran goig,e grã alegre. E axi es mester, q̃ nos façam en tal guisa, que ab la ajuda de Deus, que hajam estes galees,e aquesta gent qui ab tant gran argull venen: que cascu se pot pensar, que lla hon venen VIII. Cõptes,e V I. altres senyors de senyera,q̃ argull,e poder hi ha. Perque ara es mester, que cascu dobla lo cor,que a bona fe gran honor pendrem tuyt,quens combatam ab tant bona gent. E tuyt cridaren Almirall pensem danar, quel jorn nos par vn any, que ab ells siam. E tantost la trompeta sonà,e tuyt se reculliren,e anaren a la bona hora,e faerẽ la via Destrangol, e Destrangol calarense en Calabria:e vengren dretament ala Manthea:e dela Manthea a Ximoflet: e puix a Sentonoxet:e puix al Sitrar: e puix vengren a Caustrecuch,e a Maratia. E com foren en la playa de la ciutat de Macanstre, ells vaeren sobre lo cap de Pelanuda lestol dels Comptes. E com los hagren vists,tuyt cridaren,aur,aur, e penssarense darrear de la batalla molt be, e puix fan la via de llurs enamichs. E cõ los Cõptes vaeren venir lestol del Almirall en Roger,ab senyeres lleuades, per cert que hagren gran plaer: mas si ells nauien plaer,nou hauien les xurmes de les galees. Empero hagren a fer com a forçats, que no gosauen contradir los manaments,daço quels Comptes, e els altres Barons volien. E axi aparellats de la batalla van se venir. E si hanch vaes ferir gents ab gran vigoria, si faeren ells: e com se foren mesclats, vaerets colps donar, e ballesters Cathalans en taula jugar,que creats,q̃ non errauen treta. Queus dire? Que fort cosa es,qui ab lo poder de Deus vol combatre:e Deus era ab Lalmirall,e ab los Cathalans,e Llatins,qui ab ell eren. Si que no hi guarda paratge, ne ricor, ans los Cathalans prenien vigoria, en tal manera,

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

Chronica dels

manera,que les galees dels Comptes se vencœren. Si que aquells qui de la presa se pogren descorporar sen exiren,e forē X I.galees quis ne exiren tal adobades que no hauien lloch de cridar laus,ans pensarē de fugir. E Lalmirall qui les ne viu anar, feu descorporar V I. galees de les sues quils seguissen,e seguiren los entro al castell de Pixota:e lla feriren en terra, e per molta caualleria que hi hauia non pogren hauer negu-na:mas empero aytant se valch que la caualleria qui hi era qui hauien llurs senyors en les galees digueren, ha traydors com hauets desemparat tant honrrat Capdal qui en les galees eren?E axi sobre aço tallaren los tots.E Lalmirall ab les sues galees pensaren de pendre vigoria,e cridaren Arago, Arago: via sus, via sus, e van pujar en les galees: e tot hom que trobaren sobre cuberta muri:saluant los Comptes,e los barons,aquells qui vius eren escapats,quis reteren a Lalmirall. E axi Lalmirall pres los Comptes,e los Barons,e tota laltra gent,morts,o presos de X X V.galees,e les galees,e tot quant hi hauia. E puix trames per les barques qui portauen los caualls,e hach los tots,q̄ non escaparen deu: e aq̄lls escaparen cō la batalla era pus fort,q̄ sen anarē al dit castell de Pixota.E axi Lalmirall ab gran goig hach les X X V.galees qui eren romases: e totes les barques,e els lenys:e encara tots los Cōptes e Barons: saluant lo Compte de Monfort,e vn seu germa,e dos cosins germans seus,quis lexaren tots pecejat,q̄ nos volgren retre:e aço faeren ells be,q̄ be sabien que axi poch pogren escapar,que no perdessen la testa si vius fossen romasos:mas tots los altres Comptes,e Barōs se reteren a Lalmirall. E com tot aço fo feyt, Lalmirall feu la via de Macina,e trames ne tantost vn leny armat en Cathalunya al senyor Rey,e altre en Sicilia a madona la Regina,e als senyors Infants:e si hach gran alegre en cascuna daquestes regions no mo demanets, que cascu vos ho podets pensar.E axi mateix vos podets pēsar la gent del estol del Rey de Arago que hagrē guanyat, que tant hach cascu guanyat del major al menor,que seria gran cosa de dir: que Lalmirall lexa a tot hom tot quāt percas hauia feyt.E ab aquestes franqueses quels feya Lalmirall,feyals doblar lo cor: e hach ho apres daço quel senyor Rey hach feyt de les deu galees quin Corral Lança desbarata dels Sarrahins,axi cō dauant hauets entes.Perq̄ tot Almirall,o cap, o major de gents darmes se deu esforçar que tenga alegres, e richs aquells qui ab ell van: que si los lleua lo percas que fan, axi los lleua hom lo cor, e puix als ops hom ho tro-

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

ho troba perque ſen ſon molts perduts,e ſen perdran,ſino ſon llarchs, e abondonats: e aquells ab qui han a guanyar honor, e victoria: e axi pagats,com podets entendre vengren a Macina. E ſi hanch vaes feſta, aquella fo la major que hanch en terra ſe faes: e lo ſenyor Infant en Iacme, e el ſenyor Infant Fraderich, exiren a cauall ab molta bona gent ala font del Or,e tota Macina que hi exi. E com Lalmirall vac los Infants mūtá en vna barca quel poſa en terra, e anas a coſtar al ſenyor Infant en Iacme, e beſa li la ma, e lo ſenyor Infant beſal en la boca: e apres axi mateix lo ſenyor Infant Fraderich. E Lalmirall dix al ſenyor Infant en Iacme, ſenyor que manats que yo faça? Dix lo ſenyor Infant en Iacme: penſants de muntar en les galees, e fets voſtra feſta, e puix anats ſaludar al palau,e puix anats fer reuerēcia a madona la Regina, e puix nos haurem noſtre conſell ab vos,e ab altre conſell noſtre de ço que dejats fer. E axi Lalmirall muntaſen en les galees, e ana a fer ſa feſta,tirant les galees, e les barques, e los lenys que hauia preſos ab la popa primera, e ab les ſenyeres rocegant.e com fo dauant la duquena crida laus, e tota Macina reſponia q̄ paria quel cel, e terra ne vengues. E axi com tot aço fo feyt, Lalmirall aualla ala duquena, e entraſſen al palau,e ana a fer reuerencia a madona la Regina,e beſa la terra dauant ella tres vegades, abans que a ella ſe acoſtas: e puix li beſa la ma, e madona la Regina a bona cara,e ab alegre rebel. E axi mateix com hach feyta reuerencia a madona la Regina,ana fer reuerencia a dona Bella ſa mare,e la mare beſal plorant de goig mes de deu vegades: axi q̄ tant eſtret lo tenia, que no li podia hom tolre, entro madona la Regina ſe lleua quils departi. E axi cō los hach departits, Lalmirall ab la gracia de madona la Regina, e de ſa mare dona Bella, anaſen ala ſua poſada, hon li fo feyta gran feſta. E Lalmirall feu metre los Comptes,e els barons al caſtell de Matagrifo, e feu los be ferrar ab bons grillons, e hi ordona bones guardes: e los caualls que eren be C C C. trames al ſenyor Infant en Iacme,quen faes ço que li plagues. E lo ſenyor Infant en Iacme abans quels faes metre en eſtables, doná X X X. a Lalmirall,e los altres doná tots a Cōptes,e a Barōs,e a cauallers,e a honrrats ciutadans,que hanch vn no ſen retench per ſos ops: ſaluant quatre bells palafrens que hi hauia, que doná a ſon frare Linfant en Fraderich. E com tot aço fo feyt lo ſenyor Infant en Iacme aplega ſon conſell al palau, en lo qual conſell fo Lalmirall, e els altres que ordonats eren al con-

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

al conſell:e cō foren tots ajuſtats, madona la Regina trames al ſenyor Infant en Iacme a dir,que ab ſon conſell vēgues dauant ella:e tantoſt ells hi anaren. E com li foren dauant,ella li dix: fill yous prech,que per honor de Deus,abans que res determenets de les perſones,que vos que delliurets totes quantes perſones hich haja de Principat,e de Calabria, e de Pola,e de Brus,e quels trametats caſcu en llur terra, axi com lo ſenyor Rey voſtre pare feu aquells qui foren preſos ala Gatuna,e al deſbarat de les galees de Nicotena:que fill voſtre pare,e vos,e nos podem eſſer certs, que negu daquells ab llur volentat no vengren contra nos, ans ho fan axi cō a forçats, que be ſaben ells que noſtres naturals ſon. E ſi a caſcu podia hom obrir lo cor, hom li trobaria eſcrit noſtre aui Lemperador Fraderich, e noſtre pare lo Rey Manfre, e nos, e a tots noſaltres: e axi ſeria pecat queſta gent ne peris en poder noſtre. E ſobre aço lo ſenyor Infant dix: madona, axi com vos ho manets ſera feyt. E tantoſt dauant madona la Regina maná lo ſenyor Infant en Iacme a Lalmirall,que axi ho complis. E Lalmirall reſpos que feyt ſeria axi com ells ho manauen:e axis compli. Perque no men cal pus dir, que propiament ſe tench aquella ordonacio quel ſenyor Rey hauia feyta dels altres,e axi ana lo gran nom,e la gran fama de la ſanctitat de madona la Regina per tot lo pays,e puix per tot lo mon. E com aço fo otorgat, lo ſenyor Infant, e ſon conſell anaren tenir llur conſell lla hon hauien acoſtumat de tenir llur conſell de tots feyts,e fo determenat q̄ de Cōpte, ne de Baro,ne de caualler negu no faes neguna nouetat ſens volentat del ſenyor Rey Darago, e que tātoſt fos armada vna galea ab miſſatgers qui anaſſen en Cathalunya, e portas lo nom de tots: puix lo ſenyor Rey manas ço que limplagues: e axi com fo determenat,axis compli,que la galea ſe arma,e parti de Macina. E axi lexar vos he a parlar de la galea, e tornare a parlar dun altre feyt que no fa a romanir.

CAPITOL CVI. COM MICER ACOſti Daualla Franceſo ana Agoſta ab X X. galees del Princep Matagriſo, la qual prengue, e barreja: e com lo Capita llur fugi a Brandis ab gran paor que hach den Roger de Luria.

Veritat

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

ERITAT es que mentre aquest estol dels Comptes se feya en Napols, que vn rich hom de França per nom Micer A. Daualla qui era Baro, ab gran poder pensas que per si matex pogues fer qualque feyt asenyalat, que tornas a honor dell, e dels seus, e quen pogues fer plaer al Rey Carles, pus que de França era partit per valer li. E sen vench al Princep, e dix li: Princep yo se que vos hauets XX. galees obertes per popa en Brandis, placiaus que les façats armar, que totes son adobades, e que metats en veu que vos volets mi trametre ala Morea ab caualleria, e que tantost que tot hom hi munt, o per grat, o per força: e yo ab CCC. homens a cauall tots naturals de mi, e de mos parents, muntare ab bōs cauallers en les galees, e fets me posar en Sicilia Agosta quē hay bon port, e hay castell bo, e bell, que yo he tengut ya per vostre pare: e ara lo Rey Darago non ha cura de guardar, e la vila no es be murada: e ab les xurmes de les galees entrar la hem tantost, e axi darem duna part, e lo Compte de Brenda, e lo Compte de Munfort, e los altres Comptes q̄ hi son anats axi fello darā daltra part: axi q̄ per cert affegarem, e cremarem tota la Illa, e confortarem tots los castells qui encara se tenen per vos. E dementres quen Roger de Luria es fora de Sicilia, nos podem fer a nostre saul ço que jom he pensat. Queus dire? Lo Princep sabia per tant bo caualler Micer A. Daualla, e per tant saui, que crech ço que li hach dit, e otorga li ho: e axi com ho pensa, axis feu: que dementre Lalmirall era a Liper ells se aparellaren, e partiren de Brandis, e vengren ala vila de Agosta, e la combateren, e prengueren, e la barrejarē. E cō aço fo que ells preseren terra, demanarē del estament de la Illa: e digueren los alguns homens que hi hagren presos de Agosta al Capita de les galees qui ho demana, qui era de Brandis, quels Francesos ab tant dargull venien, que no hauien cura de res a demanar, mas de cremar, e de gastar la vila: mas lo Capita de les galees qui tenia lo glay den Roger de Luria escrit dins lo cor ho demana tot segretamēt. E aquells aqui ho demana, dixeren li: senyor siats cert que vuy ha tres jorns que Lalmirall vench a Macina: e compta li tot lo feyt. E tantost lo Capita de les galees ana tantost a Micer A. Daualla, e dix li: Micer A. si vos ho volets yo esta nuyt ab les galees yre en Calabria, e lleuare companya que trobare en la platja Destil quel Princep vos haura tramesa.

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

meſa,e axi vos ſerets mills acompanyat, que yo aci ab les galees nos faria ſeruey negu : e los Franceſos ſon vna gent aytal , que del feyt de la mar,de que ells no ſaben,creuen tot hom daço quels endiga. E axi dix li que anas a la bona ventura , e que tornas toſt : mas del anar nons cal parlar,q̄ ſi ho dix al ſort, no ho dix al pereos: empero aytant ſen hach Micer A. dauantatge com lin dona llicencia,q̄ ſi no la hi hagues donada axi mateix la nuyt ſen fora anat , que be ſabia , puix axi era que mala hi eren venguts. E axi poſa en terra la vianda, e ço que portaua dels cauallers: e la nuyt mes ſen mar. Mas nous penſets que ell hagues cura de acoſtar ſe ala platja Deſtil , ans ſe mes en rendo en mar , e feu la via del cap de les Corones,e puix no canſa entro fo a Brandis : e com fo a Brandis lexa les galees dauant la Dereſana,e tot hom ſen ana de qual que part ſe volch , que encara que ſi negu ni ha viu fugen. Ara lexare ells eſtar qui han meſes les galees en bon lloch , e en ſaluament , e tornare a parlar del ſenyor Infant en Iacme , e del Almirall en Roger de Luria.

CAPITOL CVII. COM MICER AGOſti Daualla ſo pres , e vençut per lo ſenyor Infant en Iacme.

ANTOST quel ſenyor Infant , e Lalmirall ſabēren aço,que Micer A. Daualla hauia barrejada,e cremada Agoſta,lo ſenyor Infant en Iacme feu exir la ſua ſenyera de fora , be ab D C C. homens a cauall, e tres milia Almugauers , e molta gent de peu de Macina : e anaſen dretament Agoſta. E Lalmirall feu muntar tot hom en les galees,e nols ne calia molt pregar,ne forçar, que a perdonança ſi recullien, ab gran goig, e ab grā alegre . E tantoſt com foren recullits anarenſen al port de Agoſta , e penſaren ſe de muntar en la vila , que no eſperaren lo ſenyor Infant: e aqui per les carreres vaerets feyts darmes lo pus bell del mō. Queus dire? Que colp de dart hi hauia, que exia de ma Dalmugauer , quel caualler,e lo cauall paſſaua tot doltra, ab los guarniments,e ab tot. E ſegurament q̄ Lalmirall los hagra tots morts,e desbaratats aquell jorn: mas nuyt era,com aço fo: e hagren ſe a llexar del torneig. E com fo alba de jorn , lo ſenyor Infant ab ſa hoſt fo dauant lo caſtell, e aquells tengrenſen

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

tengrenſen per morts:e muntarenſen al caſtell tant cuytoſament, que no hi pogrē metre ciuada, ne viāda per tres jorns,e axi tengrenſen per perduts. E ſobre aço lo ſenyor Infant mana combatre,e ſi hanch vaes combatre força ab gra vigoria,aquella ſi fo. Mas lo caſtell ſegurament es lo pus fort, que yo ſapia gayre en terra plana: es ver que nos pot be comptar caſtell be en terra plana, ans eſta en gran altura de dos parts envers la mar del port, e envers la mar del Grech: e axi bonament nol podien axi hauer per res a eſcut, e ab llança. Perquel ſenyor Infant en Iacme lendema feu arborar dos trabuchs,que tragueren de les galees. E com Micer Agoſti Daualla ſe vae en tant fort partit, tench ſe per foll: que ja hach perduts be cent cauallers, e molts homens de peu: e vianda, que no hauien. E axi trames dos cauallers al ſenyor Infant, en que li clamaua merce, quels lexas anar, els fes poſar en Calabria: e ell prometriali, que nul temps no li vendria contra. E lo ſenyor Infant mogut de bona miſericordia, e per amor de Deus, e de gentileſa, reſpos, que ell los ne lexaria anar, ab tal conuinença, que li prometes, que toſtemps li faes lo mal que pogues: e que fos cert que cauall, ne arnes, ne res qui al mon fos, mas les veſtidures, als no traurien. E com Micer Agoſti oy aço quels miſſatgers li hagren dit,quel Infant los hauia reſpoſt, demanals,ſi aço li hauia conſellat negu. E ells reſpongueren, que no. Ans axi reſpos, ſens tot acort. A Deus, dix Micer Agoſti, tant gran pecat fa qui en aytal caſa, de tant bons cauallers fa, ne percaſa damnatge! Que dich vos quell ha pus altament reſpoſt, que hanch Princep fes: per queus dich quen ſia feyt ço que li placia. E axi ho ferma, eu feu ab greu que ſabe al Almirall, e a tots quants ni hauia: que molt tengren per millor que muriſſen, mas al Senyor Infant en Iacme parech per bo, que per honor de Deus, que aço fos millor. E axi lo ſenyor Infant mana al Almirall, quels metes en terra en lloch ſaul,e ſegur, e en lloch quis tengues per lo Rey Carles: e axi recullirenſen axi com era empres. E com foren recullits, lo Senyor Infant trames deu cauallsa Micer Agoſti en que caualcas ell, e I X. richs homens que hi hauia de ſon llinatge qui eren ab ell, e a caſcu trames la reu de ſon cors:e feu manamēt al Almirall, que com los hauria poſats en terra,quels ho donas de part del Senyor Infant. E com aço fo recullit, lo Senyor Infant apella Lalmirall,e dix li: Almirall, vos pendrets dotze

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

galees be armades, e nos fernem Capita en Berenguer de Vilaragut, e com esta gent hajats posada en terra, vos vos en tornarets a Macina, e en Berenguer de Vilaragut faça la via de Brandis: e sis pot encontrar ab les X X. galees qui esta gent posaren Agosta, combatas ab ells, que ab volentat de Deus be les amenara. Senyor dix Lalmirall, aço sera feyt axi com vos manats, e plaume com les comanats an Berenguer de Vilaragut, que molt es saui caualler, e bo de tots feyts. E sobre aço apellaren en Berenguer de Vilaragut, e lo senyor Infant en Iacme dix li ço que hauia pensat, e que pẽsas de muntar en les galees, e pensas de be affer. E en Berenguer de Vilaragut ana li besar la ma, e feu li moltes gracies: e tantost recullis ab bona companyia de cauallers, e domens de peu, e preseren comiat del senyor Infant, e daquells qui ab ell eren, e anarensen a la platja Destil, e dauant lo castell Lalmirall posa micer Agosti, e a sa companyia. E puix li doná de part del dit senyor Infant los dits deu caualls, a ops dell, e dels altres Barons qui hi eren parents seus, e larnes del cors, e del cauall qui era llur. Abtant micer Agosti, e els altres qui vaeren aquesta cortesia, dixeren, ha Deus que fa lo Papa, e els Cardenals, com no fa lo Rey Darago, e sos fills senyors de tot lo mon? E faeren al Almirall moltes gracies, e pregaren lo quels comanas en gracia del senyor Infant, e que sabes per cert q̃ per la sua bondat a ytant com ells viuissen contra ell no seran en neguna part. E cõ Micer Agosti, e sos cõpanyons foren en Napols, trobaren lo Princep dolent, e despagat de ço que li era esdeuengut dels Comptes: e dobla li la dolor de micer Agosti, tant que va dir: valria mes al Rey Carles nostre pare que aquest feyt adobas, que sis mena per guerra tot ho veig perdut. Ara parlare del Almirall, qui sen torna a Macina: e en Vilaragut partis dell ab X I I. galees be armades, e dos lenys armats, e dos barques. E axi lexare a parlar dells, e tornare a parlar del senyor Infant en Iacme.

CAPITOL CVIII. COM LO SENYOR Infant en Iacme stabli lo castell Dagosta, el enforti, e pobla de Cathalans: e com guanya Soterrera, e lo castell de Xifelo.

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

VERITAT es,que com Lalmirall,e en Berenguer de Vilaragut le foren partits del senyor Infant ab aquella gent: lo senyor Infant stabli lo castell,el enforti,el adoba. E encara feu fer vn mur en la vila, que la estrengue be dos parts envers lo castell,que la vila era llonga, per que no era tant fort, ne tant deffenent,e per aços perde. E com aquest mur hach ordonat de fer, feu cridar per la host, e per tota Sicilia, que trames que aquella crida se faes,per tot hom, qui fos romas viu de Agosta, que pensas de tornar. Mas per mal pecat pochs ni hauia restaurats. E axi mateix feu cridar per la host, e puix per tota Sicilia que tot Cathala quis volgues poblar en Agosta, que pensas de venir, que hom los donaria bones possessions franques, e quities: e vengren hi molts, qui encara hi son, ells,o aquells,qui dells son exits. E com açó fo feyt,ana vesitar çaragoça,e Not,e tota la Vall:e puix ana a Soterrera,quel castell se tenia encara per lo Rey Carles. E ordona hi setge tal,quen breu de dies se rete. E puix ana vesitar gran res de tota la Illa. Puix ana a Xifelo,e ordona hi setge al castell, qui axi mateix se tenia per lo Rey Carles: e semblantment no ana a gayre ques rete. E axi mateix gita de tota Sicilia tots sos enamichs: e puix tornasen a Macina, hon li fo feyta gran festa per la Regina, e per Linfant en Fraderich, e per tuyt. Ara lexare a parlar del senyor Infant, e tornare a parlar den Bñg. de Vilaragut.

CAPITOL CIX. COM LO NOBLE en Berenguer de Vilaragut ab XII. galees pres moltes naus, e terides del Rey Carles, e barreja Galipol,e Vilanoua, e Pulia.

COM en Beñg.de Vilaragut se fo partitdel Almirall, ell feu la via del cap de les Colones: e a lalba del jorn ell ana a Cotro, hon troba tres naus, e terides moltes del Rey Carles,carregades de viandes, q̃ trametia ala caualleria ques cuydaua q̃ fos en Sicilia: e tantost enuestiles, e pres les totes: e les amarinà, e les trames en Sicilia a Macina. E puix feu la via de Taranto, e axi mateix hi troba gran nauili, que pres, e trames a Macina. E puix feu la via del cap de les llengues,

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

e pres Galipol, el barreja, e en caſcun lloch ell hauia llengua de les galees,que ja podien eſſer a Brandis,be hauia V I I I. jorns quen lloch no ſeren aturades. E perço ell anaua corrẽt la coſtera,que debades no fos anat. E perço entraua en caſcu daqueſts llochs que les cuydaua trobar. E puix de Galipol venchſen a Ortentro qui es bona ciutat,e gracioſa,e al port de Ortentro axi mateix troba grã nauili q̃ pres,e trames a Macina. E puix ana al port de Brandis,e entra dins entro ala cadena,q̃ daqui auant no poch entrar: e trames a dir al Capita de les gales,que ſi ell li volia exir a batalla quel eſperaria tres jorns: e axi ho feu, que tres jorns leſpera dins lo port,que hanch no li volch negu exir. E com ell vae que no li volch exir,vna nuyt parti deBrandis,e ana barrejar Vilanoua, e puix Pulia, e puix tot lo burch de Manapol. E com tot aço hach barrejat, pres en caſcu lloch molt nauili que trames a Macina. E puix ana correr la Illa de Curſo,e axi mateix hi pres naus, e terides. E com tot aço fo feyt, e hach guanyat ſens ſi, ell ſen torna a Macina alegre, e pagat, e tots aquells qui ab ell eren: e deuien ho eſſer, quel guany era ſens tot nombre quell hauia feyt, e tots cells qui ab ell eren. E com fo a Macina,fo be reebut per madona la Regina, e per los ſenyors Infants, e per Lalmirall, e per tuyt, e los fo feyta gran feſta. E com aço fo paſſat lo ſenyor Infant mana a Lalmirall que faes adobar totes les galees,e que poſas taula a quaranta galees que ell volia que quaranta galees ſarmaſſen: que ell hauia entes quen Napols narmauen cinquanta. E axi com ell ho mana, axi fo feyt. Ara lexare a parlar de madona la Regina,e dels ſenyors Infants,e del Almirall qui fa adobar les quaranta galees, e te taula, e tornare a parlar del ſenyor Rey Darago.

CAPITOL CX. COM LO SENYOR Rey Darago hach ſabuda la victoria de la batalla dels Comptes, e ço quen Vilaragut hach feyt, dellibera dendreçar ſos affers, e trametre dir al Linfant en Iacme ço que deuia fer dels Comptes.

VERITAT es que com lo Senyor Rey Darago hach enteſa la victoria de la batalla dels Comptes, que axis dix, es dira toſtemps: perço com molts Comptes hi hauia. E axi mateix lo feyt de Agoſta,e ço quen Vilaragut hach

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

hach feyt hach gran alegre,e gran plaer, e lloá,e beney Deus de la gracia q̃ li hauia feyta.E axi mateix penſa de ſos affers a endreçar. E com hach entes ço q̃ls ſeus miſſatgers li hagren dit, q̃ hauia trameſos al Papa,e al Rey de Françа,dix entre ſi mateix,q̃ aço no era joch,que aytals dos poders ſaparellaſſen de venir ſobre ſa terra,oltra la croada del Papa que hauia dada contra ell : perque ſi meſclarien daltres. E feu aplegar corts a çaragoça de tots los Aragoneſos. E cõ la cort fo aplegada, lo ſenyor Rey dix los moltes bones paraules, e recõptals la gracia que Deus li hauia feyta de la batalla dels Cõptes,que la galea hauia molts jorns qui era junta a Barcelona,qui les noues hauia aportades. E tantoſt la ſpaetxa lo ſenyor Rey,que lan feu tornar.E trames manament al ſenyor Infant que faes dels Comptes,e dels altres Barons,e cauallers que tenia preſos. Si que daço non cal dir,ne fer mencio : quel ſenyor Rey era tant ſaui que tota hora triaua lo millor de ço que fer ſen degues: e ço que ell mana ſen feu , e no als . E ſabe li molt bo de ço que madona la Regina hach feyt de la gent menuda.E cõ tot llus ho hach comptat,axi mateix cõptals ço Dagoſta,e ço quen Bñg. de Vilaragut hach feyt.E apres com aço los hach comptat, e moltes bones paraules dites q̃ feyen al temps,dix los ço quels miſſatgers hauien feyt ab lo Papa,e axi mateix ço q̃ aq̃lls del Rey de Frãça li hauien dit:en qual manera lo Papa hauia donada ſentencia contra ell, e ſos valedors,e com hauia donacio feyta a ſon nabot Carlot fill del Rey de Françа de ſa terra. E axi mateix com lo Rey de Françа ſaparellaua per mar, e per terra , e que hauia jurat que daquell Abril en vn any ell ſeria en Cathalunya ab ſon poder , e axi que requeria a richs homens , e Prelats , e a cauallers , e a ciutadans , e viles , e caſtells , que tuyt li donaſſen conſell , e li faeſſen ajuda . E com tot aço los hach dit , lleuarenſen aquells qui forẽ ordonats de reſpondre:e digueren,que be hauien entes tot ço quels hauia dit , e que lloauen,e beneyen Deus de la honor,e de la victoria que li hauia donada : e axi mateix que eren molt deſpagats de ço quel Sanct Pare Apoſtolich hauia enantat, ne feyt contra ell , e axi mateix del Rey de Françа . Empero que ells hauien fe en Deus, que li ajudaria , que ell , e les ſues gents mantenien dret, e aquells tort. E axi que Deus ques vera veritat , e dretura, e juſticia , que li ſeria valedor : e que confondria aquells qui ab tanta de ſuperbia , e dorgull venien contra ell . E que ells ques proferien a ell dajudar , e de valer

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

mentre cors,e poder los baſtas,e que eren aparellats de pendre mort,e de a dur a la mort totes aquelles gents qui contra li venguesſen:e quel pregauen,e li clamauen merce ques donas alegre,e confort,en tal manera que totes les ſues gents ſen alegraſſen,e ſen confortaſſen:e que penſas dendreçar tota la terra qui en les fronteras del Rey de França ſien,e que faça fer galees,e totes coſes apparellar que en deffenſament de ſon regne faeſſen,e que penſas de les altres fronteres: que quant a la frontera que Arago ha ab Nauarra,e ab Gaſconya,nos la guardarem,e la defendrem en tal manera,ſi a Deus plau,que vos ſenyor nos haurets que grahir,e quels enamichs conexeran que hauran que affer ab tals que de la mala ventura los daran aſſats. E com lo ſenyor Rey oy la bona perferta quels Barons Darago,e els cauallers,e ciutadans,e viles,e llochs li hagren feyta ab tant bona reſpoſta,fo molt alegre,es tench fort per pagat de tots ells.

CAPITOL CXI. COM LO SENYOR Rey en Pere vench ſobre Neſtatxe Couernador de Nauarra qui era entrat en Arago ab quatre milia cauallſ: e com dit Neſtatxe ſen torna ab tota ſa gent.

ABANS quel ſenyor Rey partis de çaragoça,ne els richs homens,ne els altres qui per la cort hi eren ajuſtats, miſſatge cert los vench que Neſtatxe qui era Gouernador de Nauarra per lo ſenyor Rey de França,era entrat en Arago ab IIII. milia caualls armats:e que hauia preſa la torra Dull,que tenia Nexamen Darteda,vn caualler Darago,qui era molt bo caualler,e parech ho enlo defendre dela torra Dull,que tant hi feu,q̄ hanch caualler no poch mes fer en negu feyt darmes. Si que per la ſua proeſa reſtaura a vida,ab greu que li ſabe,que Neſtatxe mana,que per res no moris,que gran tala ſeria,ſi aytal caualler moria,e axi per força preſeren lo viu. E com lo hagren pres,Neſtatxe trames lo a Toloſa al caſtell Narbones,el mana lliurar an Tozet de Xanxis,quil tenia. Puix Nexamen Darteda feu tāt per ſa proeſa,que fugi daquell lloch,e torna en Arago:e feu molt de mal,pus fo fora de la preſo,a Franceſos. E lexare a parlar dell,que maſa hauria

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

hauria affer,ſi de totes les proeſes,e ardiments,e bondats, que cauallers Darago, e de Cathalunya han feyts en eſtes guerres, e en altres volia hom recõptar,no hi baſtaria tẽps de ſcriure. E diu hom en Cathalunya: que lobra lloa lo meſtre,perque en general pot hom conexer els feyts que han fets Cathalans, e Aragoneſos: e en ſuma qui ſon: que ſino eren valents,e bons,no haurien fets los feyts,q̃ fets han, e fan tots jorns ab la juda,e gracia de Deus. Perque en ſingular no cal parlar de negu,ſaluant dels feyts dels caps,quiu han a ordonar. E com lo ſenyor Rey oy aço,e aquells qui ab ell eren, apellido feyt,exi la ſenyera del ſenyor Rey,e tots los Capdals fora de çaragoça, e els conſells de les ciutats,e de les viles Darago: e penſaren de venir,e de ſeguir la ſenyera del ſenyor Rey. Axi que hanch pus Arago fo poblat, tanta bona gẽt no foren Daragoneſos enſemps: axi quen veritat nous dire lo poder que Naſtatxe hi hauia, quel poder del Rey de França desbaratarẽ, ſi hi fos. E lo ſenyor Rey ab gran alegre, e pagament, penſa danar lla, hon ſabia que la hoſt de Neſtatxe era, e axi penſas de cuytar, tant que com vench vn dia, qui era hora de completa, ell fo prop de la hoſt de Neſtatxe, al entrant de Nauarra: que ſen fo ja Neſtatxe tornat, com ſabe noues del Senyor Rey, qui era pres dell a vna llegua. Si que caſcuna de les hoſts ſaberen noues los vns, dels altres. E la nuyt lo ſenyor Rey preyca la gent, els ſomoui de be affer, els dix moltes de bones paraules: e dix los que al mati ab la gracia de Deus, e de madona ſancta Maria, que tot hom penſas de ſeguir la ſua ſenyera,e q̃ penſas de be affer: que ell ſe volia combatre ab ſos enamichs, que hanch tant foll ardiment no ſauien penſat,que fo aquell quen ſon regne entraren. E com lo ſenyor Rey hach parlat tuyt, reſpoſeren be: mas los feyts ſe faeren en tal manera que Neſtatxe ab tota ſa gent ſen torna ſa,e ſaul en Nauarra, per que lo ſenyor Rey fo molt deſpagat: que hanch pus ell fo nat no hach tant de deſpagament,e no hi vull pus dir,que ſens falla eſſer ho dech,co ell ſabe q̃ Neſtatxe ſen era entrat en Nauarra ab ſaluetat. E lo ſenyor Rey Darago vench ſen per ſes jornades a Barcelona,e axi mateix mana corts,e que tots aquells de Catha lunya foſſen a Barcelona a dia cert.

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

Chronica dels

CAPITOL CXII. COM LO SENYOR Rey Darago rete raho an Ramon Marquet, e an Berenguer Mallol, perque feya fer tant poques galees contra lo poder del Apostolich, e dels Reys de França, e Carles: e la resposta que li van faer en les corts a Barcelona.

BTANT les corts foren manades a richs homens, e Prelats, e cauallers, e ciutadans, e homēs de viles: e lo senyor Rey apella en Ramon Marquet, e en Berenguer Mallol qui eren venguts de Sicilia ab les galees, ab que hauien acompanyada madona la regina, e els senyors Infants. E manals quen continent faessen fer deu galees, perço que menys de galees no estiguessen. E en R. Marquet, e en Berenguer Mallol digueren al senyor Rey: Senyor, ques aço que vos deyts? que vos sabets que vostres enamichs fan fer C X X. galees, e que vos non façats fer mas X? E respos lo senyor Rey, e dix: no sabets vosaltres q̄ nos hauem en Sicilia be L X X X. les quals com ops ho haurem vendran armades? Digueren ells: Senyor, nos tendriem en be que al menys que faessem fer aci L. galees, que no sap hom aquelles qui son en Sicilia si vendrien a punt, com ops les hauriem, que per affers qui lla fossen se porien tardar: quel poder es tant gran de la sgleya, e del Rey de França, e del Rey Carles, e de llurs valedors, q̄ creem que sa, e lla nos daran prou que fer: e si nos hauiem cinquanta galees entre Valencia, e Tortosa, e Tarragona, e Barcelona, e mes sin hauiem: mas empero senyor ab que vos vullats que hajam cinquanta galees que nos armem en Cathalunya, be haurem fe en Deus, e en la vostra bona vētura, que be exirem a cap de totes aquelles dels enamichs. E lo senyor Rey respos los: prohomēs, vosaltres deyts be, mas molt val mes quels enamichs no sapien quen hich hajam: que si sabien quen hich haguessem, e que fossen cinquanta galees, les llurs yrien totes ensemps: e seria fort cosa, e gran perill que ab totes nos combatessem, quen aquelles galees ha molt bona gent, axi com Prohençals, e Gascons, e Genoueses, e altres molts: e com sabran

que e

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

que non hich hajam mas deu, vendran aſſegurats, e no prearan res lo noſtre poder, e per aço yran ſe departent, e voſaltres ab aqueſtes deu galees yrets firent ſa, e lla a voſtre ſaul. E entretant que axi yran menys preant lo noſtre poder, e les noſtres galees, vendran de Sicilia, e yran ferir lla hon la major part de llur eſtol ſia. E axi ab ajuda de Deus vendrem a cap de noſtres enamichs, moſtrāt nos ab poch poder. E de les guerres es axi, que hom ſe deu comanar a Deus, e puix que hom ab la ajuda de Deus quē trie lo millor, e el pus profitos, e q̄ hom ne leix anar la vfana. E com hagren oyt en R. Marquet, e en Bñg. Mallol, diguerē, Senyor perdonats nos, com nos voliem vos conſellar, que be es cert a nos que ay tals cent com nos ſom no venriem a les voſtres peades: e entenem ſenyor que es gran ſeny ço que vos deyts. E axi farem fer les X. galees axi com vos ſenyor manats. Ara dix lo ſenyor Rey anats ala bona ventura, e tenits ſegret ço que nos vos hauem dit. Senyor digueren ells, daço eſtats tot ſegur, e ab aytant beſaren li la ma, e anaren fer ço que lo ſenyor Rey los hach manat. Abtant la cort fo ajuſtada, que foren tuyt a Barcelona, el dia quel ſenyor Rey los hach manat, e forē al palau Reyal: e lo ſenyor Rey dix los tot ço que hach dit ales corts de ẹaragoça als Aragoneſos, e moltes bones paraules qui feyen al tēps. E com lo ſenyor Rey hach parlat, lleuas Larchebisbe de Tarragona, e dix moltes bones paraules: e entre les altres dix, ſenyor yous dich per mi, e per tots los Prelats de noſtre Archebisbat, clergues, e religioſos, que nos nous podem conſellar res en lo feyt de la guerra, e majormēt contra la ſentencia del Pare ſanct que ha donada cōtra vos: per queus placia que de noſaltres conſell no vullats hauer, mas placiaus quens jaqueixcats fer ſolament vida al pus eſtretament que ops hajam. E com lo ſenyor Rey hach be entes ço que Larchebisbe hach dit, conech la gran bondat dell, e dels altres Prelats, e clergues: e la gran naturaleſa que li moſtrauen, que ço que Larchebisbe hach dit dix a bon entenedor, q̄ aytant volia dir: quel ſenyor Rey ſe prengues tot ço de la ſgleya, e que ſen ajudas en la guerra: mas dix ho en guiſa que no pogues eſſer repres, ne per lo Papa, ne per los altres. E en veritat axi fo enteniment de tots quants Prelats, ne clergues hauia enla terra del ſenyor Rey, que ſol la vida hagueſſen mentre la guerra duras, e que de tot lals ſe ſeruis lo ſenyor Rey. E axi lo ſenyor Rey reſpos al Archebisbe, e dix que be hauia entes ço quell hauia dit, e quel tenia per eſcuſat ell, e tots los

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

Chronica dels

altres Prelats, e clergues, e que conexia que ells deyen raho: e axi que ſen penſaſſen danar a la bona ventura, que ell romandria ab los Capdals cauallers, e ciutadans, e homēs de viles, a tractar de la guerra. E axi Larchebisbe, e altres Prelats, e clergues exiren del conſell, e anaſen caſcu en ſa terra: e lo ſenyor Rey romas en la cort ab los altres. E com Larchebisbe, els altres Prelats foren fora del conſell lleuarenſen richs homens, e cauallers, e ciutadans, e homens de viles caſcuns per ordens, axi com deuien parlar. E ſi hanch a çaragoça fo feyta bona reſpoſta al ſenyor Rey dajuda, e de conſell, molt pus complidament li fo reſpoſt en eſta cort per tots cōmunament: e axi com be ho proferiren, ſegurament molt mills ho cōpliren per obra, ſegons que auant entendrets: de la qual reſpoſta lo ſenyor Rey fo molt pagat de tuyt, els feu de grās dons, e de grans gracies. E axi la cort ſe cōpli ab gran cōcordia del ſenyor Rey, e de ſos vaſſalls, e ſotſmeſos: e caſcu ab paraula quen hagrē del ſenyor Rey tornarenſen en llurs terres. E cō la cort fo partida, lo ſenyor Rey anaſſen ala ciutat de Gerona, e trames a dir al ſenyor Rey de Mallorques ſon frare q̄ ell ſe volia veure ab ell, e quel pregaua q̄ vingues a ell a la dita ciutat, o ſi ell ſe volia, que ell yria a ell a Perpenya. E lo ſenyor Rey de Mallorques dix, que ell volia a ell venir a Gerona: e a pochs dies ell vench a Gerona al ſenyor Rey Darago. E lo Senyor Rey ixque li entro al pont Deſterria, e ſi feu feſta la hu a laltre no mo cal dir, que caſcu ſe pot penſar que la hu frare del altre hauia gran goig, e deſig de veure. E axi entraren a Gerona ab gran feſta q̄ los fo feyta: e aquell dia menja lo ſenyor Rey de Mallorques, e ſa companya ab lo ſenyor Rey Darago. E puix lendema, e el terç dia. E lo quart dia lo ſenyor Rey de Mallorques conuidá lo ſenyor Rey Darago ab tota ſa companya. E puix lo cinque dia, lo ſenyor Rey Darago vol q̄l ſenyor Rey de Mallorq̄s menjas ab ell. E cō hagren oyda miſſa amdos germās, ſens negu altre, entrarenſen en vna cābra, e tota hora fo paſſada hora de nona abās quē exiſſen, ne mējaſſen: q̄ ordonaren, ne q̄ digueren entre ells, aço nul hom no pot ſaber. Mas be ſe dix per moltes gents, quel ſenyor Rey Darago dona llicencia al ſenyor Rey de Mallorq̄s q̄ valgues, e ajudas al Rey de Frāça cōtra ell, perço com caſcuns dels germans erē ſauis, e conexien q̄ Muntpeſſler, e lo Cōptat de Roſello, e de Conflent, e de Sardanya, ſerien perduts ſi als ſen feya. E la caſa de França hauia aytal coſtuma, que res que prengues

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

gue per guerra no tornaria, ans perdria tota ſa terra: e axi conexien que Muntpeſller, e Roſello, e Conflent, e Sardanya no li porien defendre: e axi valia mes que ho reſtauraſſen. E axi partirenſen que nul hom no ſabe que ſauien dit: ſaluant aço quen penſaren aquells qui ſauis eren, e encara los Franceſos ne eſtegren toſtemps en aqueſta ſoſpita. E com hach pres comiat la hu del altre, lo ſenyor Rey Darago ſen torna a Barcelona, e lo ſenyor Rey de Mallorques a Perpenya. Ara vos lexare a parlar damdoſos los Reys, e tornare a parlar del Senyor Infant en Iacme, e del Almirall en Roger de Luria.

CAPITOL CXIII. COM LALMIRALL en Roger de Luria coſteja tota Calabria, e les grans proeſes que feu: e com prengue lo Princep Matagriſo fill major del Rey Carles, e delliura de preſo madona la Infanta germana de madona la Regina Darago: e lo gran trahut que poſa ſobre les gents de Napols.

OM LALMIRALL hach feytes adobar les quarāta galees, quel ſenyor Infant li mana fer adobar, e hach les xurmes totes, e tota laltra companya de cap: ſegōs q̄ ordonat era, que aytants homēs hi hagues Llatins, cō Cathalās, e els balleſters tots Cathalās en taula de totes les galees: ſaluāt VI. galees lleugeres, q̄ hi hauia ab tarſols, e feu metre lo pa en les galees, e ço q̄ ops hagrē. E cō les galees hagrē haut cōplimēt de ço q̄ ops hauiē, ab la gracia de Deus, lo ſenyor Infant mana al Almirall, q̄ faes recullir tota la gent. E tantoſt la trompeta ana per la ciutat, e la gent ſe reculli ab bon cor, e ab bona volentat. E com foren recullits, Lalmirall ana pendre comiat de madona la Regina, e dels Infants, e madona la Regina ſenyáls, e beneyls. E lo ſenyor Infant trach a vna part Lalmirall, e dix li: Almirall nos tenim per be, que façats la via de Napols, e q̄ façats en guiſa, ſi fer ho podets, que hajats Iſcle: que ſi la Illa Diſcle hauiem, lleugerament deſtruyriem Napols. E Lalmirall reſpos: ſenyor ſenyáts, e beneyts nos, e lexats nos anar: que per cert ab la volentat de Deus, nos farem tant, que per toſtemps ne parlará hom. E ſobre aço Lalmirall beſa li la ma, e pres comiat

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

Chronica dels

miat del ſenyor Infant en Fraderich, e de tots los altres: e ab la gracia de Deus ells ſe reculliren. E com foren recullits, foren X L. galees, e I I I I. lenys armats, e I I I I. barques armades. E digueren la bona paraula, e anarenſen a la bona hora, e coſtejarē la Calabria, e en aquella entrada preſeren Leſcalea: e trobarē al port de ſenct Nicola Deſcalea I I I I. naus, e moltes terides qui carregauen deſtelles de rems, e darbres, e dentenes de galees, e de lenys per portar en Napols. E puix pres la Manthea, e Ximoflet, e ſenct Onoxent, e el Citrar, e la ciutat de Policanſtre, e la cremá, e affegá tota. E puix pres caſtell Abat. E caſcu daqueſts llochs ell ſtabli: e creats que depuix que ſaberen los Calabreſos, que la batalla no ſera feyta de Bordeu, que caſcuns ab poch de combatre ſe retien: que caſcuns hauien lo cors, e lanima ab lo ſenyor Rey Darago, e volien mal de mort als Franceſos: ſi que be ho donaren a conexer, com lo ſenyor Infant paſſa en Calabria, que no ſperauen als, mas quel ſenyor Infant hi paſſas. E com tot aço hach pres Lalmirall nouellant vēch en Napols al Princep, quin fo molt deſpagat. E Lalmirall feu la via de Napols, tota hora prenent llengua. E com fo dauant Napols, ell ordona de metres en cuns de batalla, eſcala feyta de les galees: e guarnits, e aparellats, acoſtas prop del moll a dos trets de balleſta. E pogra ſi mes acoſtar, que no trobara, qui li ho contraſtas: mas ell ho feu adret ſeny, perço q̄ nols cōtraſtas de muntar en les galees: que ell de tot en tot volia que armaſſen totes quantes galees hi hauia, e ques combateſſen ab ell. E aquelles de Napols quant vaeren acoſtar les galees del Almirall, vaerets crits, e via fora: e repicar cāpanes en Napols, que paria que cel, e terra vengues. E lo Princep ab tota la caualleria vench al moll, e feu tocar la trompeta, e cridar en pena de la vida, que tot hom muntas en les gales: e debades cridaua, que negu no hi volia muntar. E com lo Princep vae aço, mogut de fellonia, ell ſon cors mūtá primer en les galees. E com los Comptes, e Barōs, e cauallers, e ciutadans, e totes les altres gents vaeren lo Princep en les galees, moguts de vergonya, tots penſaren de muntar en les dites galees, caſcuns ab llurs armes, e be aparellats. Queus dire? X X X V I I I. galees ſarmaren, e molts lēys, e moltes barques. E com foren armades, penſaren de bogar envers Lalmirall. E Lalmirall feu ſemblant, que fugis: e penſas de tirar fora, en tal manera que les tingues en lloch que vna galea no pogues eſcapar. E com vae quels tenia en bona mar, penſa de girar envers ells: e

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

ells:e aquells quil vaeren girar,perderen la vigoria ab que encalsauen,e lleuaren rems: e Lalmirall feu atre tal,e feu afranellar vna galea ab altra,es mes en cuns de batalla:e lo Princep feu atre tal.E com aço hagrẽ cascu feyt, van se ferir, la vna galea contra laltra. E si hanch nul temps so fort batalla en mar, aquesta ho so: que sol no si feu acomparar la batalla de Malta,ne la batalla dels Comptes Queus dire? Que la batalla dura de tercia,entro a hora de vespres. Mas contra la volentat de Deus, ne son poder, no pot hom durar. E axi lo poder,e la volentat de Deus era,e es ab lo senyor Rey Darago, e ab los seus. Per que lo Rey Carles, e lo Princep era nient contra aquell. E perço nostre senyor ver Deus doná victoria al Almirall,e a ses gents:que tuyt a colp cridaren,Arago,Arago, e Sicilia,via sus. E ab aquella vigoria escombraren be X X X. galees:e com aquelles hagren escombrades, no podien pendre la galea del Princep, ne les altres, qui entorn li eren, tant honrrat hom de paratge hi hauia:que tots volien abans morir,que no veure lo Princep pres. Mas que valch,que ala fi no pogrẽ durar,e muriren la major part de tots los Comptes, e Barons, e homens de paratge que hi hauia. Si que la galea del Princep romas sola, que nul hom no hi podia pendre. E sobre aço Lalmirall crida vigoria, e tot hom pensa de saltar en la galea del Princep, e van escombrar tota la proa. E Lalmirall so sus ab la espasa en la ma: e com foren ala mijania de la galea, vaerets feyts darmes, e colps pendre, e donar, que ço era vna gran marauella, axi que tots aquells qui sobre cuberta eren de la galea del Princep muriren. E Lalmirall vench dauant lo Princep quis defenia mills que Rey,ne son fill,ne altre caualler faes: que tant hi feu,que no era nul hom qui als seus estochs se pogues acostar. E segurament que ell amaua mes murir,que viure,tanta de fellonia hauia.Si que hi hach cauallers del Almirall qui vengren ab llances a sobre ma quel volien ferir: mas Lalmirall crida, Barons no sia que aquest es lo Princep, e amam lo mes viu que mort. E lo Princep oy aço,e vac que poch valia sa defensa,e retes a Lalmirall, e axi forẽ tuyt, qui morts,qui presos. E tantost com la batalla so vençuda, Lalmirall dix al Princep,si vida volets dues coses hauets affer tantost: e si fer no ho volets,fets compte que ades se venjara la mort del Rey Corali. E lo Princep respos al Almirall, ques aço que vos volets que yo hi faça, que si fer ho puch, volenters ho fare? Yo, dix Lalmirall, quem façats ades

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

Chronica dels

ades venir la filla del Rey Manfre, germana de madona la Regina Darago, que vos tenits en voſtra preſo aci el caſtell del Hou, ab aqlles dones, e dōzelles qui ſues hi sien: e quem façats lo caſtell, e la vila Diſcle retre. E lo Princep reſpos, queu faria volenters. E tantoſt trames vn ſeu caualler en terra, ab vn leny armat, e amená madona la Infanta germana de madona la Regina ab quatre donzelles, e dues dones viudes. E Lalmirall reebe les ab gran goig, e ab gran alegre: e ajenollas, e beſa la ma a madona la Infanta. E com aço fo feyt, feu la via Diſcle ab totes les galees: e com foren a Iſcle trobaren que ſi feya grans dols, perço com la major part de la gent Diſcle eren eſtats morts, o preſos en la batalla. E lo Princep mana que fos retut a Lalmirall lo caſtell, e la vila. E tantoſt ſens molt pregar ho faeren, perço que pogueſſen cobrar llurs amichs qui eren preſos en les galees. E Lalmirall reebe lo caſtell, e la vila, e lexa hi quatre galees be armades, e dos lenys, e be C C. homens: e feu exir de les galees tots los preſos qui hi eren Diſcle, e lexals anar ſens tota reemſo, els veſti de la roba dels altres: de que les gents Diſcle foren molt confortats, e alegres. E com aço fo feyt, ell mana aquell q̄ hi hauia lexat Capita de les quatre galees, e dos lenys armats, que negu no lexas entrar, ne exir de Napols menys de ſon albara: e aquells que hi entrarien, que li donaſſen coſa ſabuda per nau, o per leny, o per roba: e aquells quen exirien, que paguaſſen vn florin dor per bota de vi, e dos florins per bota doli: e axi mateix totes altres mercaderies de caſcuna coſa trahut ſabut. E axis compli, e aytant mes, quen tal manera li ho deſtrenguerē, quel Capita Diſcle tenia ſon faedor dins Napols qui rebia lo trahut de totes les da mūt dites coſes: e ab albara daq̄ll hauiē tots a exir, en altra manera foren preſos, e perderē la nau, o leny, e la marcaderia: ſi q̄ aço fo la major honor q̄ hanch Rey prēgues ſobre altre, q̄l ſenyor Rey Darago hach ſobre lo Rey Carles. E lo Rey Carles ho hach a ſofferir per les gents de Napols, qui forē cōſumades, ſi llurs bens no pogueſſen vēdre, e hauer exida. E cō aço fo ordonat Lalmirall feu la via de Proxida, e de la Illa de Capri, e a caſcuna deſtes Illes ell pres: e axi com aquells Diſcle li hauien feyt omenatge, axi ho van fer ells: e ell retels los preſos q̄ tenia de caſcuns daquells llochs. E com aço fo feyt Lalmirall trames vn leny armat en Cathalunya al ſenyor Rey Darago, e altre en Sicilia per fer ſaber eſta bona nouella: é Deus do nos aytal goig cō en caſcūs daq̄ſts llochs

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

llochs hagren. E axi com lo Rey Darago, e tota Cathalunya, e Arago, e el regne de Valencia hagren goig, e madona la Regina, e els Infants, e tota Sicilia: axi fo lo dol gran quel Rey Carles feu com sabe aço en Roma, e hon era el Papa, e tots aquells qui de la llur part eren: mas la part Gibilina nach gran goig, e gran plaer. E com los lenys armats se foren partits del Almirall, aquell senyor qui li hauia dada victoria, dona al Almirall tant bon temps, que dins pochs dies fo a Macina. E com fo dins la torreta, lo goig, e lalegre, e la festa se comença a Macina la major qui hanch si faes: e els Infants exiren ab tota la cauallería a cauall a la font del Or, e tot lo poble de Macina. E Lalmirall traua ab les galees sues ab la popa primera, las galees que hauia preses, ab les senyeres rocegant. E com foren dauant la font del Or, e vaeren que aqui erē los Infants, aualla en terra Lalmirall ab vna barca armada: e los Infants quel vaeren exir en terra, acostarēsen a ell. e Lalmirall vench a ells, e besals la ma, e cascu dells se abaxa, el besaren en la boca. E com aço fo feyt, Lalmirall demana al senyor Infant en Iacme, que manaua que faes del Princep. E lo senyor Infant respos li, pensats de mūtar en les galees, e complits vostra festa, e nos serem al palau abans que vos, per reebre la Infanta tia nostra: e haurem nostre consell ab vos, e ab los altres consellers nostres que farem del Princep, e de les altres persones. E axi Lalmirall muntasen en les galees, e ab aquell goig, e ab aquell alegre entrasen per lo port de Macina, e vench sen dauant lo palau, cridant llaus tota hora. E tota Macina li responia, axi que gran gloria era daquells qui volien be ala casa Darago, e gran dolor als altres. E com lo llaus fo romas, Lalmirall feu metre escales en terra ala duquena al port. E aqui fo exida madona la Regina, e els Infants muntaren en la galea, e reeberen llur tia ab gran goig, e ab gran alegre: e ab ella anaren per lescala, que quatre escales hi hauia feytes metre Lalmirall en part de sa, e de lla clauades de fusta, en guisa q̄ madona la Infanta, e els Infants amdosos qui anauen a par ab ella, exiren per lescala. E com foren per lescala, al peu de la escala madona la Regina sa germana, e ella anaren se abraçar, e estegren axi abraçades besant, e plorāt molt, q̄ nul hom no les podia partir: axi que grā pietat era quiu veya: e no era marauella, que depuix que no serē vistes, hauien perdut lo Rey Manfre, e la Regina llur mare, e lo Rey Corali, e lo Rey Eus llurs auonclos, e molts daltres honrrats parents, e parentes: axi q̄ finalment los

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

Chronica dels

los Infants,e Lalmirall les departiren,e axi amdues,ma per ma muntarenſen al palau, hon la feſta fo molt gran q̄ hom los feu,e los menjars foren aparellats,e molt ricament tuyt foren reebuts,e ſeruits. E abans q̄ menjaſſen,lo ſenyor Infant mana al Almirall,quel Princep metes el caſtell de Matagrifo,e els Comptes,e els Barons que comanas a cauallers quils guardaſſen caſcuns en llurs caſes, e les altres perſones que les metes en preſons comunes. E axi com lo ſenyor Infant ho mana, axi fo feyt,e cōplit dins dos jorns. Apres com la feſta fo paſſada,lo ſenyor Infant trames per tots los richs homens de Sicilia, e per cauallers,e per ciutadans de viles, e llochs: q̄ de caſcun lloch hi vēgueſſen Syndichs,qui haguesſen tot poder. E donals dia a dos meſos pus les dades foſſen feytes de les cartes,que foſſen a Macina. E perçols doná tant gran terme per raho que abans fos anat, e vengut miſſatger al Senyor Rey Darago, qui manas que li plauria que faes del Princep, ne de les altres perſones dautoritat: quels altres menuts madona la Regina los feu delliurar, e fer anar en llurs terres, axi com hauia feyt dels altres. E tantoſt lo dit ſenyor Infant, e Lalmirall appellaren vna galea, e dos cauallers que trameteren al ſenyor Rey Darago, en que li feyen ſaber, com lo Princep hauien pres, e mes a Matagrifo ſota bona guarda, e que manas quen farien dell, e dels Comptes, e Barons axi mateix quen manaua: e trameteren li a dir lo nom de caſcuns per eſcrit, e axi la galea penſa danar, e troba lo ſenyor Rey a Barcelóna, q̄ ja hauia ahudes les noues per lo leny quel Almirall li trames, com la batalla fo vençuda, e perço ſen era vengut a Barcelona, com ſe penſaua que daltres miſſatgers hauria en breu de Sicilia. E com foren a Barcelona, ſaludaren,e en la plaça hach venguda tanta de gent, que fo gran infanitat, e tuyt reſpongueren, que parech que tot lo mon ne vingues: e tantoſt los miſſatgers exiren en terra, e anaren al ſenyor Rey al palau, e beſaren li lo peu, e la ma, e puix donaren li les cartes que li aportauen, e li digueren llur miſſatgeria. E lo ſenyor Rey reebels ab gran alegre, e feu donar grans refreſcaments a la galea: e aquell dia mateix la eſpaetxa en guiſa que lendema ſe partiren dell, e dins pochs dies foren a Macina, hon trobaren madona la Regina, e els ſenyors Infants, e Lalmirall, e donarē los les cartes quel ſenyor Rey los trametia. Quels feu ſaber, aço nous puch dir: mas los feyts ques ſeguiren a auant del Princep, e de les altres perſones, moſtraren que tot ço q̄l ſenyor Infant feu

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

feu del Princep, e dels altres, feu ab manament quen hach del Senyor Rey: que tanta sauiesa si mostra al feyt del Princep, q̃ tot hom pot conexer que de la gran sauiesa qui era en lo senyor Rey moch.

CAPITOL CXIIII. COM CORTS foren ajustades a Macina, e jutjat lo Princep a mort: e com lo senyor Infant en Iacme apres donada sentencia de mort per tota Sicilia so mogut a misericordia, e no·l volch sentenciar.

APRES aço, lo dia fo vengut, que la cort fo ajustada lo dia que manada era: e lo senyor Infant feu cridar consell general, que tot hom vingues dauant lo palau de Macina: axi aquells de la ciutat generalment, com tot altre hom, e richs homens, e cauallers, e Syndichs, e totes les terres de Sicilia, e tots los sauis. E com foren tots ajustats, lo senyor Infant qui era dels pus sauis Princeps del mon, e mills parlat, e so apres, e es encara, e sera mentre que viu sia, lleuas, e dix: Barons, nos vos hauem feyt aci ajustar, perço com sabets que nos tenim aci a Matagrifo lo Princep fill major del Rey Carles en nostra preso. Ara tuyt sabets quel Rey Carles son pare pres lo desaret del bon Rey Manfre aui nostre, e senyor natural vostre, e puix com mori en la batalla, e ab ell lo rey Eus son frare. Apres sabets co lo Rey Corali nostre auiondo vench Dalamanya per venjar aquella mort, e aquell desaret: e axi com a Deus vench a plaer, axi mateix so ell, e tota sa gent desbaratats per lo dit Rey Carles: e sabets quel dit Rey Corali vench en ses mans viu, e sabets que feu la major crueltat que hanch Rey ne fill de Rey faes de tant gentil hom com lo Rey Corali era, qui era de la pus alta sanch del mon, quen Napols li feu tolre la testa. E per la gran crueltat que ell feu podets conexer Deus quines penitencies lin va donar, ne quines venjances ne pren: perque vosaltres sots aquells qui en aço hauets pres mes de damnatge, e de desonor que persones qui el mon sien: axi de la mort de vostre senyor natural, e de sos frares, com cascuns que hi perdes parents, e amichs. E axi puix que a Deus plau, que per vosaltres daço sia feyta venjança, eus ha aportada en poder la pus chara cosa quel Rey Carles ha el mon, pensats lo

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

Chronica dels

de jutjar,e dats li aquella ſentencia queus parega juſta. E ſobre aço anas ſiure,e lleuas Micer Aleynep,que ſo ordonat que reſpongues per tuyt comunament a aço quel ſenyor Infant propoſaria, e dix: Senyor be hauem entes tot ço que vos nos hauets dit, e ſabem que tot es axi veritat com vos nos hauets poſat,e grahim a Deus,e a noſtre ſenyor lo ſenyor Rey Darago com a ell ha plagut,com tant ſaui ſenyor com vos ſots nos ha trames per regidor en ſon lloch, e com a vos ſenyor plau q̄ per nos ſia feyta venjança de la mort,e del damnatge quel Rey Carles nos ha donat: perq̄ ſenyor dich yo per mi quel Princep prēga aq̄lla mort q̄ ſon pare doná al Rey Corali,e axi com yo aço dich, lleu ſe caſcu dels Barons,e dels cauallers,e Syndichs de les terres: q̄ ſi los par bo, que axi ſentencialment ho conformen, e que ſeſcriua tantoſt: e que ço que caſcu dels Syndichs dira, diga per ſi, e per tota la cōmunitat, perq̄ hich es. E ſi hich ha negu qui als hi vulla dir,lleu ſe,que yo aço dich, e conferm per mi, e per tots los meus. E com aço hach dit eſtech ſe de parlar. E abans que negu ſe lleuas,tot lo poble deMacina ſe lleuá,e cridaren tuyt: be ha dit, be ha dit: e deym tuyt que perda la teſta, e conformam tot ço que Micer Aleynep ha dit. E ſobre aço lleuas Lalmirall que ſabia que jahia en lauanſa, e dix: Barons, axi com Micer Aleynep ha dit lleu ſen caſcu per ſi, e richs homens, e cauallers, e Syndichs: e lo dit, e ſentencia de caſcu en general conform, e puix eſcriuas. E apella dos notaris de la cort de Macina, los pus antichs que hi eren: e dos jutges, e dix quels jutges dictaſſen la ſentencia, e los notaris eſcriuiſſen lo dit de caſcuns, a memoria perdurable: e axis feu, e compli. E com tot aço fo feyt, Lalmirall mana ques legis en preſencia de tuyt: e com fo leſta, e tuyt li hagren aquella ſentencia donada per ells, e per aquells de que hauien lloch, Lalmirall demana a tuyt cōmunament, ſi conformauen aquella ſentencia. E tuyt reſpongueren: axi ho volem, e axi ho conformam per nos, e per tota la cōmunitat de la Illa de Sicilia. E ſobre aço lleuarenſen, e anaren menjar, e penſarenſe que lendema ſe faes juſticia: mas lo ſenyor Infant en Iacme, pus la ſentencia fo donadá, e conformada,volch vſar de miſericordia: e no volch guardar mal per mal, ans li membra la paraula del Euangeli que diu, que Deus no vol la mort del peccador, mas ques conuerta: perque el no volch la mort del Princep, mas que per ell ſen pogues nexer pau,e concordia. Eſpecialment com ſabe que

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

que ell no hauia colpa en res que ſon pare lo Rey Carles hagues feyt, ans hauia oyt dir,e axi era veritat, que fo molt deſpagat de la mort del Rey Corali, e axi mateix que era cert que era parent proyſme del ſenyor Rey ſon pare: e ſi del ſenyor Rey ſon pare era parent,ſi ſera dell mateix.

CAPITOL CXV. COM LO SENYOR Infant en Iacme trames lo Princep fill major del Rey Carles en Cathalunya al ſenyor Rey Darago ſon pare.

IQVE lendema lo Senyor Infant apella Lalmirall,e dix li:Almirall,aparellats la major nau de Cathalans que hich ſia, e quatre galees, e dos lenys armats:e trametrem lo Princep a Barcelona al ſenyor Rey noſtre pare. E Lalmirall dix: Senyor be deyts,e tantoſt ſera feyt. E axi tantoſt cõ la nau fo armada, e les gales,e los lenys meteren hi lo Princep ſota bona guarda, e be ordonada: e partiren de Macina,e hagren bon temps: ſi quen pochs dies foren a Barcelona hon trobaren lo ſenyor Rey. E tantoſt lo ſenyor Rey maná quel meteſſen el caſtell nou de Barcelona, e ordona hi bona guarda. E axi lexar vos he eſtar lo Princep qui es en bon lloch,e en ſegur,e tornare a parlar del ſenyor Infant en Iacme,e del Almirall.

CAPITOL CXVI. COM LO SENYOR Infant en Iacme paſſa en Calabria, e la hach conqueſtada, ab lo Principat,entro al caſtell Abat,e moltes daltres ciutats,e llochs.

COM LO Princep fo recullit, lo ſenyor Infant mana al Almirall que faes armar quaranta galees, que ell volia paſſar en Calabria, e que volia menar la guerra en guiſa que paregues quel ſenyor Rey ſon pare no hi faes fretura. E Lalmirall hach gran goig com vae lo ſenyor Infant en Iacme de tant bon enteniment, e axi ardit, e eſforçat: e ſeguramentque ell no lin deſtolgue res, ans ho anega, e

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

dix: Senyor be deyts,feyts apparellar voſtra caualleria,e voſtra pahonada, que les galees tingats per apparellades . E axi lo ſenyor Infant en Iacme feu cridar les hoſts de tots los Cathalans, e Aragoneſos qui eren en Sicilia, ſaluant daquells qui regien los officis, e tenien los caſtells . E a pochs de jorns tot hom fo apparellat a Macina, e paſſa lo ſenyor Infant en Calabria entro ab mil caualls armats,e entro cent alforrats a la genetia: e hagren quantitat de Almugauers, e de ſeruents de maynada : e Lalmirall fo apparellat ab les quaranta galees, en les quals nauia X X. obertes per popa en que anauen quatrecents cauallers, e molts Almugauers . E axi ab la gracia de Deus lo ſenyor Infant en Iacme per terra, e Lalmirall per mar anauen prenent ciutats, viles, caſtells, e llochs. Queus dire? Que ſi tot vos ho volia comptar per ordre, com ya altres vegades vos he dit dauant, nom baſtaria paper: que tantes de caualleries, e feyts darmes ſi faeren en caſcun lloch que prenien, que niguna hiſtoria del mon no oys hanch de majors caualleries,ne de majors marauelles,que les gents qui eren ab lo ſenyor Infant en Iacme, e ab Lalmirall feyen. Que cent entre richs homens, e cauallers de Cathalans, e de Aragoneſos hach en aquella caſa,que caſcu de les proeſes, e caualleries, pogra hom fer major romans, que no es aquell de Iaufre. E puix entre los cent vos en poria hom dir mil . E puix de la pahonada ſemblant mateix. Del Almirall nous en cal parlar, que marauelles foren tots ſos feyts: que ell ſe tengra per mort, quen tot lloch hon feyt darmes hagues, ell no lleuas caualleria a tot hom . Queus dire? Tanta fo la bondat, e la valor, e la caualleria del ſenyor Infant en Iacme, que depuix que fo paſſat en Calabria, entro que torna en Sicilia, ſe vae que hach conqueſta tota Calabria, que non falli mas tant ſolament lo caſtell Deſtil, qui eſta en vna gran muntanya apres de la mar . E oltra Calabria que hach de Principat, entro al caſtell Abat qui es prop de Salern a X X X. milles, e Illa, com ya hauets entes, e Proxida, e Capri: e encara de la part de Lleuant hach la ciutat de Taranto, e tot lo Principat, e tot lo cap de les Llengues, e la ciutat de Otrento, e Lexe qui es vint e quatre milles prop de Brandis. E quius comptaria los feyts qui en Otrento ſe faerē per lo noble en Bñg. Dentença cunyat del Almirall, e daltres, ſeria marauella doyr: que tota Pola corrien, e en tota la Illa de Curſo, e el Diſpotat de Larta, e la

Velona

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

Velona, e la Esclauonia. E axi com se trahucauen les naus en Napols, qui entrauen, e exien a les galees Discle qui hi eren per lo senyor Rey Darago, axi trahucauen al senyor Rey tota nau, o leny qui entras al golf de Venecia a la ciutat de Otrento, aquells qui per lo senyor Rey Darago, e per lo senyor Infant hi eren, saluant aquells qui exien, o entrauen en la ciutat de Venecia: perço cō la dita ciutat, e el comu de Venecia hauia pau ab lo senyor Rey Darago. E negu nos marauell com axi en suma vos parle daquestes grans conquestes, com perço ho fas, com jan son feyts libres qui particularment parlen de casuns daquests llochs com se prenien, e axi mateix que seria llonga raho. E com lo senyor Infant hach tota Calabria conquesta, e tots los altres llochs, donā dels dits llochs a richs homēs, e a cauallers seus, e a hōrrats ciutadās, e a Adelils, e a Almugauers, e a caps de maynades: e lexa totes les frōteres establides. E puix ell sen torná en Sicilia hon madona la Regina, e la Infanta sa tia, e Linfant en Fraderich, e totes les gents de Sicilia nagren gran goig, e gran alegre: que daqui auant no sintien en la Illa de Sicila res de la guerra: que les fronteres qui eren en Calabria, e en Principat, e en Pola menauen la guerra, e guanyauen la, e venien ho despendre a Macina.

CAPITOL CXVII. COM LALMIrall en Roger de Luria correch la Illa de Cerba, Romania, Xiu, Curso, Xifelonia: e com los Sarrahins de Gerba foren absolts del Rey de Tunis, perço com se volien retre al senyor Rey Darago.

APRES com lo Senyor Infant fo a Macina, Lalmirall ab llicēcia sua anassen a Barbaria a vna Illa qui ha nom Gerba, qui era del Rey de Tunis, e barreja la dita Illa, en tragué mes de deu milia catius entre Sarrahins, e Sarrahines que aporta en Sicilia, e entrames a Mallorques, e en Cathalunya: e guanya tant que la messio que les galees hauien feyta, e ço que costaren darmar, se quita. E apres feu altre viatge, que ana en Romania, e correch la Illa de Maseli, e Estelimens, e les Formanes, e Tiu, e Andria, e les Micoles: e puix correch la Illa de Xiu hon se fa lo mastech, e pres la ciutat de

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

Maluesia: e torná ab tant de guany en Sicilia,que aytals cinch armades sen pagaren. E axi mateix correch la Illa de Curso,e cremá,e affegá tot lo Reyal del castell. E puix correch tota la Xifelonia,e el Ducat. E la gent qui ab ell eren estats forē tots richs,en tal manera q̄ si jugauē no volien nul hom acullir al tauler, sino tingues moneda dor: q̄ com aportauen moneda dargent, sin portassen mil marchs, no li aculliren. Si q̄ no ana a molt de temps que Lalmirall correch altra vegada la Illa de Gerba,e trachne mes de gent q̄ dabans no hauia feyt. Si q̄ los Moros de Gerba sen anaren a llur senyor lo Rey de Tunis,e digueren li: Senyor tu veus q̄ nons pots defendre del Rey Darago, ans per fe tua quens defenes som estats correguts dos vegades per Lalmirall del Rey Darago,hon hauem perdut frares,e parents,e mullers,e fills,e filles: per que senyor placiat quens absolues,q̄ nos nos pugam sotsmetre ala llur senyoria, e axi viurem en pau, e faras be, e merce: en altra manera fes compte senyor que la Illa romandra desabitada. E axi lo Rey de Tunis hach son acord,e absolue los: e ells trameteren llurs missatgers al senyor Rey Darago,e reterense a ell,e per ell al Almirall. Si q̄ Lalmirall hi feu fer vn bell castell ques tingue, este, es tindra a major honor de Chrestians q̄ castell qui el mon sia. Que Gerba es vna Illa q̄ es el mig de Barbaria,q̄ si be ho comptats aytant ha de Gerba a Cepta,com de Gerba en Alexandria. E nous cuydets, que sia de tot Illa,que tant es prop de la terra ferma, q̄ cent milia homēs de cauall,e atre tants de peu passarian, que nols tocaria aygua entro a les cingles, si aq̄ll pas nols era vedat,e defensat per Chrestians. Perque es mester a tot hom que Capita sia de Gerba, q̄ haja quatre vlls,e quatre orellas: e q̄ haja lo ceruell segur,e ferm,per moltes rahons: majorment com lo pus prop secors q̄ ha de Chrestians es Macina,e ha de Gerba a Macina cinch milles. E axi mateix,que a Gerba ha vehins: ço es, Gelinbre,e Margani,e Iacob Benatia, e Bonbarquet, e els Debeps,e de altres Barons Alarbs, que cascu ha gran poder de caualleria. E si lo capita qui en Gerba esta ha lo son en los vlls,be trobaria quil despertaria tost a mal so. E axi com Lalmirall hach feyt tots aquests feyts, pensas que faes adobar totes quantes galees hauia: perço com hauia entes quel Rey de França feya fer moltes galees. E axi lexar vos he a parlar del Almirall,e tornar vos he a parlar del Rey de França,e del Rey Carles,e de llurs valedors.

CAPI-

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

CAPITOL CXVIII. COM LO REY Carles recorrech al Papa, e al Rey de França, e passa en Napols ab dos milia cauallers: e com lo dit Rey Carles passa daquesta vida, e romas lo regiment del regne en poder dels fills del Princep qui era llauors pres a Barcelona.

OM lo Rey Carles hach oydes les nouelles, axi de la preso del Princep, com de la batalla dels Comptes, com del feyt Dagosta, com de tots los altres damnatges q hach presos, e prenia tots dies, pensa de recorrer al Papa, e puix al Rey de Frãça: e pensa durdir, e dendreçar tot ço q̃ poch cõtra lo Rey Darago: e pensasen de venir en Napols, q̃ hauia gran paor q̃ nos reuelas. E ab ell vench lo Compte Dartes, e daltres Comptes, e Barons, e cauallers que forẽ be dos milia. E anarẽ tant per llurs jornades que vengren a Napols, e vengren hi en tal punt, que certament non tornaren en França de tots dos milia cauallers dos cents, que tots muriren enla guerra en Calabria, e a Taranto: que sol en vn dia ne muriren a Otrento mes de C C C. cauallers: e axi mateix ne muriren a Taranto, e el pla de senct Marti ne muriren mes de D. Queus dire? Que en lloch nos podien atrobar ab los Cathalans, e Aragonesos, q̃ no fossen morts, e desbaratats. E aço esdeuenia per obra de Deus, que baxaua lo llur argull, e exalçaua humiltat quel senyor Rey Darago hauia, e sos fills, e sa gent: e podets ho entendre en los presoners que per honor de Deus lexaren anar soltament. E hanch nos pot dir quel Rey Carles ne soltas negu qui en poder dell, ne dels seus vingues, ans com ne prenien negu los tallauẽ los punys, els exorbauen. e aço hagrẽ molt de tẽps durat, e sofferit Lalmirall, e els altres del senyor Rey Darago. Si q̃ ala fi vaeren la gran desmesura quen feyen, e Lalmirall pensa de tolre punys, e dexorbar. E com ells vaeren aço castigarẽ sen, e no per honor de Deus, ne per misericordia: mas per paor del Almirall. E axi sesdeue de moltes gents, que mes ácaba hom ab ells ab mal, que ab be: per que a cascu valdria mes ques castigas de son mal vici, si la, per amor, o temor de Deus, que com Deus doná

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

la ſua yra ſobre ell . Queus dire? Que tots dies venien al Rey Carles aytals nouelles , ſi que diuſe que hanch no fo Senyor el mon , qui apres tant gran proſperitat q̄ ell hauia hauda, ſe vaes ab tāt deſplaer ala ſua fi. Per que caſcuns ſe deuen eſforçar , ques guarden de la yra de Deus,que contra la yra de Deus res no pot hauer durada. Queus dire? Quen aytal planeta com fo caygut , plach a noſtre ſenyor Deus, que finis ſos dies,e paſſa daqueſta vida. E pot hom dir dell,quel jorn q̄ muri, muri lo millor caualler del mon apres lo ſenyor Rey Darago, e lo ſenyor Rey de Mallorq̄s:e ſolamēt vos en lleu aq̄ſts amdoſos. E axi la terra ſua romas en gran treball,per raho de la ſua mort,e perço com lo Princep qui deuia aretar la ſua terra era pres a Barcelona: empero lo Princep hauia molts Infants,e entrels altres hauia tres fills grans, ço es a ſaber , moſenyer en Lluys, qui puix fo frare menor, e puix Bisbe de Toloſa,e muri Bisbe,e vuy es ſanct canoniſat per lo ſanct Pare Apoſtolich,e fa hom feſta dell per totes les terres de Chreſtians. E apres hi hauia vn altre fill qui ſe apellaua,e ſe apella encara Duch de Taranto. E aqueſts tres fills ab lo Cōpte Dartes,e ab los altres Barons honrrats de llur ſanch regiren la terra entro que llur pare lo Princep fo fora de la preſo, quen exi ab pau ſegons que oyrets auāt. E axi lexar vos he a parlar del Rey Carles,e de ſos nets que regen la terra,e parlar vos he del Rey de França.

Llig lo Capi. 182.

En lo mateix capitol 182.

CAPITOL CXIX. COM LO REY de França trames lo Llegat del Apoſtolich,e lo Seneſcal de Tolſa al ſenyor Rey de Mallorques per endreçar llur paſſatge per la ſua terra: e com ordona dentrar en Cathalunya ab tot ſon poder per mar,e per terra.

COM lo Rey de França hach ordonat de fer les galees,e feytes,aparellar viandes per tot Tolſa, e Quaqueſes, e Balderes, e Narbones,e encara al port de Marſella , e en Aygues Mortes e a Narbona , ell trames lo Cardenal qui era Llegat , e el Seneſcal de Tolſa a Muntpeſller per endreſar ab lo ſenyor Rey de Mallorques que pogueſſen en pau hauer paſſatge per la ſua terra: e lo ſenyor Rey de Mallorques fo a Munt-

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

a Muntpeſſler. E lo cardenal preycal,e li feu moltes perfertes de part del Pare ſanct:e axi mateix lo Seneſcal de part del Rey de França. E llur preycar valgrals fort poch,ſi no fos la cord quel ſenyor Rey Darago,e el ſenyor Rey de Mallorques hagrē haut a Gerona,ſegons ques ſo opinio que hagren acord per dos rahons ſenyalades, quel Rey de Mallorques los dexas paſſar per la ſua terra:ço es a ſaber, la primera raho, com no li podia contraſtar la entrada de Roſſello per neguna manera. E ſi per força hi entraſſen, era perdut per toſtemps Muntpeſſle,e Roſſello,e Conflent,e Sardanya. Laltra raho,que ſi aqui no entraſſen,entraren per Nauarra, o per Gaſconya,e hauien millor entrada que per Roſſello: que be confeſſen en Roſſello era fort coſa de entrar en Cathalunya:e axi per aqueſtes rahons lo ſenyor Rey de Mallorques obey los prechs del Papa, e del Rey de França. E axi lo Cardenal, e el Seneſcal anarenſen al Rey de França ab gran goig:que ya tengren lo feyt per guanyat. E axi mateix com hagren dit al Rey de França,ho digueren a Carles Rey del Xapeu, e trameteren ho a dir al Papa quen hach gran alegre. E tātoſt lo Rey de França feu fer paga a richs homens per ſis meſos,e a cauallers,e a ſeruēts,e a mariners,e a totes altres perſones, que dels diners hauien aſſats, e del threſor de ſanct Pere,qui ſera ajuſtat per lo paſſatge doltra mar, e conuertis contra lo Rey Darago:perque porets entendre lo fruyt que fara. E com lo Papa hach feyta fer lo Rey de França, e la primauera fo venguda Loriflama exi de Paris, e tota hora aeſma hom com foren a Toloſa que venien ab lo Rey de França XVIII. milia caualls armats, e de gent de peu ſens tot nombre. E venię per la mar CL. galees groſſes, e mes de CL. naus ab viādes,e els lenys,e terides,e barques ſens tot nombre. Queus dire? Quel poder era tant gran quel Rey de França menaua, quel poder de Deus hi era deſconegut, que tots deyan, tant de poder mena el Rey de França,q̄ tantoſt haura la terra den Pere Darago:ſi q̄ james Deus no hi era conegut, ni nomenat, ſino tātſolamēt lo poder del Rey de França. E ſi parlaſets ab negu del ſenyor Rey Darago,q̄ li digueſſets,que fara el Rey Darago,ne ſa terra:tuyt deyen,Deus es poderos qui li ajudara a ſon dret:e axi tots aquells ſoplicauen al poder de Deus,e los altres en res nol conexien:per que oyrets noſtre ſenyor ver Deus com hi obrara de ſon poder, qui es ſobre tots altres poders,hauent pietat dels pauents, e donāt ſe greuge dels argulloſos,e dels deſconexents.

Orgull de Franceſos.

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

nexents . Ara vos lexare a parlar del Rey de França , e del seu poder qui es a Tolosa , e per tota la encontrada , e tornare a parlar del senyor Rey Darago.

CAPITOL CXX. COM LO SENYOR Rey en Pere trames sos missatgers a son nabot lo Rey en Sanxo de Castella , requirint lo de ajuda de Caualleria : e com sen reculliren les sues gents al coll de Panicas per contrastar quel Rey de França no entras en Cathalunya.

I QVEL senyor Rey Darago, com sabe quel Rey de França era exit de Paris, e hauia treta Lorisiama, e venia ab tant grā poder, e per mar e per terrra , tantost trames sos missatgers en Castella a son nabot lo Rey en Sanxo de Castella , en que li feya a saber ab qual poder lo Rey de França venia sobre ell , e quel requeria per la conuinença que entrells era , que li trametes ajuda de caualleria : e siu feya , quell degues saber per cert , quell daria batalla al Rey de França . E com lo Rey de Castella hach hauda aquesta missatgeria, respos als missatgers , que sen pensassen de tornar, quell saparellaria de tal manera de fer ajuda al senyor Rey son auondo, que ell sentendria per pagat. e la resposta so bona , e los feyts foren no res , que hanch dun caualler , ne de vn paho non hach ajuda : ans de tot en tot se troba lo Senyor Rey enganat en ell , com se feu en son cunyat lo Rey de França . E axi com vench als ops de tots sos amichs terrenals se trobá desemparat, per quell, axi com a saui, e esforçat senyor, e el millor caualler del mon, e el pus saui, lleua los vlls al cel, e dix: Senyor ver Deus a vos coman marma, e mon cors, e totes les mies gents , e les mies terres : e placiaus que pus tots aquells me son fallits quem deuien ajudar , que vos Senyor majudets , em siats valedor a mi , e a les mies gents : e senyáls , e beneyls : e tot esforçat , e escalfat en lamor de nostre Senyor ver Deus Iesu Christ, mana ensellar : e tot hom qui apparellat ne fos , que anas ab armes , que ell volia anar ab armes . Axi que aquell dia ell porta armes en la ciutat de Barcelona , e feu gran festa , e gran alegre a honor de Deus : e confortá

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

axi lo cor de les ſues gents que jas volgren tenir ab llurs armes contra llurs enamichs, quel jorn los paria vn any que foſſen venguts. E com aqueſta feſta fo paſſada a Barcelona, lo ſenyor Rey trames miſſatgers per tot Arago als Aragoneſos, que guardaſſen que per Nauarra, ne per Gaſcunya no pogues venir damnatge en ſos regnes: e trames per tota Cathalunya ſes cartes de manament a richs homens, e a cauallers, e a ciutadans, e viles, que vingueſſen ab llurs armes tots al coll de Panicas, com lla entenia ell acontraſtar al Rey de França, que no entras en ſa terra. E caſcuns com hagren haut lo manament, ſi que al dia qui los fo donat, foren tuyt al coll de Panicas: e lla ells ſatendaren, e lo ſenyor Rey, e Linfant Nanfos ab gran res de la caualleria de Cathalunya. E com foren tots aplegats, lo ſenyor Rey ordoná quel Compte Dampuries ab les ſues gents guardas lo coll de Banyulls, e el coll de la Maçana. Si quel Compte Dampuries mes la hoſt de Caſtallo al coll de Banyulls, e dels altres mes al coll de la Maçana. E lo Compte ab ſos cauallers ana veſitāt los vns, e els altres mas mija llegua: e caſcun lloch daqueſts era tant fort pas, q̄ no calia quen calgues negu tembre qui aquiu paſſas: e dæltra part mes al Pertus aguardar lo Veſcompte de Rocaberti. E lo ſenyor Rey ab totes les altres gēts eſtech al coll de Panicas: e en caſcun lloch eren ordonats mercaders, e altres gents quels portauē a vendre tot ço que ops hauien: e axi los paſſos eſtiguerē be guardats, e eſtablits. E lexar vos he lo ſenyor Rey Darago, e les ſues gents, e tornar vos he a parlar del Rey de França, e del Rey de Mallorques.

CAPITOL CXXXI. COM LO REY de França aſatja paſſar lo coll de Panicas, e lo gran damnatje que la ſua gent prengue, e la crueltat q̄ van ſer als clergues, e gents Delna, per la felloníja de ço que les era eſdeuengut.

COM lo Rey de França hach aplegada tota la ſua gent, e ſabe que tots foren aparellats de ço que ops los era: e axi mateix lo ſeu eſtol qui era aparellat, e recullit (e aço fo en lany M. C C L X X X V. en lo mes de Abril) penſaſſen de venir en Roſſello: e com entra per Roſſello, lo ſenyor Rey de Mallorques li exi a carrera. E lo Rey de França feu gran feſta al Rey de Mallorques, e lo Rey

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

Chronica dels

Rey de Mallorques a ell, e a sos fills nabots seus qui venien ab llur pare:ço es a saber mosenyer en Phalip lo major fill seu qui hauia grā dolor,e gran despagament de ço que son pare feya: e laltre mosenyer en Carles Rey del Xapeu quin hauia gran goig, perço com ell tenia a esser Rey Darago. E axi ensemps vengrē sen a Perpenya. E tota la host del Rey de Fraça estech atēdada de Perpenya al Velo: si que tots dies aquells de la host del senyor Rey Darago los corrien entro a les tendes, els matauen, els prenien molta de gent, els feyen gran damnatge. Queus dire? Que axi estech lo Rey de França be XV. jorns, que no sabia ques faes: e vn jorn ell sacorda, que sacostas al coll de Panicas, e q̄ asatjas de passar. E com fo al Velo ell guarda lo lloch per hon hauia a passar,e vae tota la muntanya plena de tēdes de la host del senyor Rey Darago: e malei aquell que li aconsellá que aquiu passas. Axi que vn dia ell asatja de passar, e hanch tant foll asaig gents no faeren: que a colp foren entre ells mes de cinquanta milia entre Almugauers,e seruents de maynada qui feriren en llur dauantera,en tal manera que per la muntanya auall los vaerets gitar,e caer cauallers,e caualls. E prēgueren tant de damnatge aquell dia,que mes de mil homens a cauall hi perderen,e gent de peu sens tot nombre. E com lo Rey de França vae la sua gent venir axi desbaratada, e malmenada, e ajudar nols podia: dix,ha Deus, q̄ sera aço, yom so trayt! E llauors mosenyer en Phalip giras a son frare Carles, e dix li: bell frare, or reguardes la gent de vostre Reyaume com honorablement vos acullen. E Carles res no respos tant era dolent, mas lo Rey de França llur pare qui ho entes tot, ab grā fellonia respos: or tassets vos sire Phalip,que il fan tal cosa,don ils sen penidiran. A sire sire,dix monsenyer en Phalip, ge planch pus la vostra honrra,e desonor,e el vostre dan,que no fa el Papa,ne els Cardenals que aquest be vos han percasat: e a mon frare que han feyt Rey del vent: car ells estant en llur deport, e en llur solas,se donen poch del perill,e damnatge que a vos está aparellat. E lo Rey de França calla, q̄ be conexia q̄ deya veritat: mas tart era del penedir. Queus dire? Que tota la host sen hach a tornar envers Elna,per raho q̄ estiguessen prop del flomayre del rech. E com lo senyor Rey de Mallorques vae quel Rey de Frāça sen anaua vers la ciutat de Elna,ell trames sos missatgers aquells de la ciutat Delna,que ab professo reebesen lo Rey de França. E axi lo Bisbe Delna ab tots los clergues exiren a reebre lo Rey de Fran-

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

França:e axi com ells se degren humiliar a les creus,ells van ferir en ells, e tallaren tots los clergues,e llechs,e infants,e fembres: per la fellonia de ço quils era esdeuengut. E veus senyer, ab qual deuocio,e perdonança ells anauen, ne nostre senyor ver Deus com pográ sofferir aq̃sta tant gran crueltat, q̃ non faes venjança. Si que cõ aço hagren sabut per tota Cathalunya,doblá lo cor a tot hom, e pensarensen q̃ mes los valia morir contra ells, que si sol hu ni hagues, ques retes a ells. E com aço fo feyt, estegren be altres X V. jorns que no sabien ques faessen, e lestol era tot a Coblliure. Queus dire? Que en volentat fo lo Rey de França que sen tornas, mas no plach a Deus que per tant bon mercat nescapassen: ans doná via que passassen, perço que anassen murir en poder de llurs enamichs.

CAPITOL CXXII. COM QUATRE monjes donaren via al Rey de França que passas en Cathalunya per lo coll de la Maçana:e com dins quatre jorns feren tal cami que les carretes carregades hi muntauen.

SIQVE quatre monjes qui eren de Tolosa,qui estauen en vn Monestir prop Dargilés, vẽgren al Rey de França: e la hu daquests era Abat daquell lloch. Si que perço eren daquella terra, com aquell Monestir es soffragani del Monestir de la Grassa, qui es a Narbona: e axi tota hora hi ve Abat daquella terra: perque los senyors Despanya farien gran sauiesa, que en llur terra no sofferissen que hagues Prelat,si llur natural no era. E dix al Rey de França:senyor,yo,e aq̃sts altres monjes som naturals de vostra terra, e naturals vostres: perque senyor a nos dolria molt,q̃ vos vosen tornassets ab tant grã desonor:e axi senyor si a vos plaura, nos vos mostrarem hon porets passar. E el lloch daquest es veritat,que es fort:mas per menyspreu no hi ha gents q̃ contrastar vos puixquen: q̃ esta be que hi haja L. homens,e vos senyor hauets molta gent ab exades,e ab palafangues, e ab pichs,e ab destrals, pens dentrar tantost vn rich hom vostre ab mil caualls armats,e ab molta gent de peu, qui vajen dauant ab les dites ferramentes,e pensen de fer camins: e poden ells dauant anar vns mil pahons,

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

pahons,que ſi eren ſentits,que tantoſt ho hagueſſen ab aquells:en guiſa que aquells qui faran lo cami nols calla jaquir de la obra. E axi ſegurament ſenyor qui vos,e tota voſtra gent pora paſſar,que pus vos hajats mil homẽs lla ſus al pas, no hauets paor, que nul hom lous puixca tolre: abans ne ſerets vos muntat,e tota voſtra caualleria. E lo Rey de França dix li: Abat,e com vos ſabets axo? Senyor,dix ell,com los noſtres homens, e monjes noſtres van tots jorns en aquell lloch a fer lenya, e calç: Si que a vegades com han a paſſar al Comptat homens de peu,paſſen aqui: e aqueſt lloch ſenyor ha nom lo coll de la Maçana: perque ſi vos ne demanats al Compte de Foix, qui es vſat en eſta terra,e an Ramon Roger, trobarets que axi es. Dix lo Rey de França, non demanariem a negu, que ben nos en fiam en vos: e axi eſta nuyt ne façam tot ço q̃ fer ne hajam. E tantoſt feu apellar lo Compte Daymenart, que hauia bona companya de cauall,e de peu:e lo Seneſcal de Toloſa,e feu los ſe venir:e manals,que a mija nuyt foſſen aparellats de ſeguir aquells frares, ab mil caualls armats, e ab dos mil pahons de la Llenguadoch: e que hagueſſen encontinent tots quants homens hauia en la hoſt ab exades,e ab palafangues, e ab pichs,e ab deſtrals,e ab days,e que penſaſſen danar fer ço quels frares los dirien:e axi ho faerẽ, e compliren. E com vench a la mija nuyt lo Compte Daymenart,e lo Seneſcal ab tota aquella gent ſeguiren los frares, e començaren a fer camins. E tantoſt com foren ala muntanya, los dos frares per primera ſenda que hi hauia anauen primers ab la pahonada:e lo Abat ab laltre frare, e ab homens del moneſtir, que ſabien tota aquella muntanya, e ſtauen ab aquells qui feyen los camins. Queus dire? Que com lalba ſe feu,los dos mil pahons foren ſus alt al coll, que hanch no foren ſentits per aquells que hi eſtauen en guarda,entro que ab ells foren. Mas ſegurament ſi mal hagren guaytat,ells foren be pecejats: q̃ de cinquanta que ni hauia,non eſcaparen mes cinch que meteren via fora, e fugiren envers la hoſt de Caſtallo al coll de Banyulls. E com aquells de la hoſt de Caſtallo ho ſentiren, preſerenſen tots a les armes,e fo ventura que en aquell punt lo Compte Dampuries era anat a Caſtallo per endreçar ſos llochs,e ſos caſtells: e ab ell eren anats la major part de la caualleria,e dels bons homens de Caſtallo. Empero aquells qui eren en la guarda del coll de Banyulls, vengren ſen envers lo coll de la Maçana: e com guardaren, vaeren gran congregacio de gents que ja eren muntats,

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

muntats, e que daqui auant no hi porien res fer: e penſarenſen de tornar al coll de Banyulls, e de Tornauels en lla, hon nauia alcuns lleuaren llurs tendes, e anaſen caſcu en ſon lloch: e tantoſt trameteren miſſatge al Senyor Rey Darago al coll de Panicas, e faeren li ſaber quels Franceſos eren paſſats per lo coll de la Maçana. E lo Senyor Rey nou poch creure, e trames mil Almugauers enuers aquella part, e trobaren que ya tenia lo pas gran gent: ſi que digueren, per res nons en anem menys de llengua, ſoffiram nos a nuyt, e a lalba ferrem en ells, e fer los hem gran damnatge, e menar nos nem de vius tres, o quatre qui al Senyor Rey Darago diguen lo feyt com es eſtat. E tuyt ho tengren per bo, e aquell dia, e la nuyt nos deſcobriren. Ara vos tornare ala hoſt del Rey de França, que axi ſe compli com Labat e los monjes hagren dictat. Si que tantoſt com de la caualleria hach ſus, trameteren al Rey de França miſſatgers ab gran alegre, quel pas tenien ſens tot embarch, e que lo cami era en tal manera adobat que les carretes ne podien paſſar, e axi que penſas de venir ell, e tota la hoſt. Queus dire? Que com lo Rey de França ſabe aço hach gran plaer, e tantoſt penſa de deſplegar Loriflama, e tota la hoſt penſa de muntar: e vejats que es poder, que dintre IIII. jorns hi faeren tal cami, que les carretes qui eren carregades hi muntauen. E com vench lendema, en lalba los Almugauers feriren en ells, e lo brogit ſe moch lo major del mon en la hoſt del Rey de França, axi ques cuydauen quel Rey Darago hi fos vengut: e vaerets caualls armats, e tot hom arrabatar, que tots cuydaren eſſer perduts, com ſe foren, ſi ſols hi hagues venguts tres mil Almugauers. Queus dire? Los dos mil ſeruents de la Llenguadoch tengren forts toſtemps, e prengueren vn cabaço, e en aquell ells ſe deffenſaren tro que jorn fo, que hanch lo pas no volgren lexar. E com fo jorn, vaeren que aquells qui aço hauien feyt eren pochs, e aqui vaerets feyts darmes: mas les llances, e los darts dels Almugauers feyen lo joch. Queus dire? Los Almugauers vaeren lo gran poder qui hi era, e que hi muntaua, e que ya hi hauia mes de mil caualls armats: e per vna creſta de la muntanya aplegaren ſen, e menaren ſen mes de deu preſones bones, e honrrades, e hagren ne morts, e fets eſpenyar tota hora mes de tres mil entre de cauall, e de peu: e tengren llur cami, e anaren ſen al ſenyor Rey Darago, e cōptaren li tot lo feyt, e amenaren li tots los preſos

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

presos que li cõptaren lo feyt axi com era estat. E lo senyor Rey Darago feu anar la crida per la sua host, que tot hom plegas les tendes, e calcuns que sen tornassen en llurs llochs: e axi tantost ferẽ tuyt lo manament del senyor Rey. E lo senyor Rey ab lo senyor Infant Nanfos, e ab lo Compte de Pallars, e el Vescompte de Cardona, e el Vescõpte de Rocaberti, e altres richs homens, e cauallers de Cathalunya, anarensen a Peralada. E com foren a Peralada missatge los vench del monestir de senct Quirch qui es al pla passada la muntanya del coll de la Maçana, quel Rey de França era al dit monestir ab tota la cauallería. Queus dire? Quel Rey de França estech VIII. jorns al dit lloch de senct Quirch, que hanch non volch moure entro tota la sua gent de cauall, e de peu, e de carretes, e adzembles foren passats: ne entro que sabe q̃ lo seu estol fo al port de Roses, qui es lo millor port de Cathalunya, e el major: que tot lo nauili que feyt es hi poria estar: e aço feya ell per tal que les viandes no li pogues fallir.

CAPITOL CXXIII. COM LO REY

de França vench ab tot son poder sobre Peralada, e la asatia, e les proeses darmes quel senyor Infant Nanfos feu.

COM tota la gent fo passada, e foren tots aplegats a senct Quirch, la host sen mogue batalla arrengada, axi com si tots sagues sen de combatre: e anaren ordonats, e guarnits, e vengren sen dretament a Peralada, e atendarensen de Gariguela ala Garigua, e de la Garigua a Valguarnera, e de Valguarnera a Puyamilot. E axi foren tuyt en aquell bell pla apres de Peralada, e segurament que hanch la host del Rey de França nos poch veure nul temps tambe, com se veya de la vila de Peralada: que no hi hauia tẽda neguna que no la pogues hom veure dels murs de Peralada. Si que com lo senyor Rey Darago los vac axi tots, lleua los vlls al cel, e dix: Senyor ver Deus ques aço que yo veig dauãt mi? Nom cuydaua que entre tot lo mon tanta gent se pogues ajustar en vn dia. E axi mateix vac tot lo nauili entrar al golf de Roses, que era infanitat de vaer, e dix axi: Senyor ver Deus, placiaus que nom desemparets, ans la ajuda vostra sia ab mi, e ab les mies gents. E axi com lo senyor

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

lo Senyor Rey Darago sen marauellaua, sis feyen tots aquells quiu veyen, que el Rey de França mateix, e aquells qui ab ell eren sen dauen fort gran marauella, perço com jamés nos foren axi vists justats, com en aquell pla no ha vn arbre, ans es tot camps, e llaurons de pa: que axi es Peralada, que envers aquella part qui te entro a la meytat de la vila, es lo pla dels camps de llauro: e de laltra part estan los rius que passen prop la orta, qui es gran cosa. E no era marauella si eren grans congregacions de gents, que mes de X X. milia caualls armats que hi hauia a sou del Rey de França, e de la sgleya, e mes de C C. milia homens de peu hi hauia: encara que hi hauia venguda gent de cauall, e de peu per la perdonança a guanyar, que perdonança hi hauia de pena, e de colpa: axi que per aquesta raho era sens si la gent que hi era. Si que com foren tots asetiats, e atendats, e lestol hach presa la vila de Roses, meteren llurs viandes per les cases: e lo senyor Rey Darago dix al Infant Nanfos, que preses cinch cents cauallers, e companya de peu, e que feris en la host. E lo Senyor Infant Nanfos lo major goig hach del mon, e appella lo Compte de Pallars, e el Compte de Vrgell, e lo Vescompte de Cardona, e en Guillem Dangleſola, e lo Vescompte de Rocaberti, e dix los que sapparellassen, quel volia ferir en alba de jorn en la host: e cascuns ne hagren gran plaer. E lo senyor Rey appella lo Compte Dampuries, qui era a ell vengut tantost com sabe quels Francesos eren passats, e els altres richs homens, e dix los: Barons axi mateix nos armem nos ab nostres caualls, e estigam a les barreres: que si aquests hauien ops ajuda, que lals faessem. Senyor, dix lo Compte, e los altres, vos deyts be. Si quel mati com lalba se feya, lo Senyor Infant Nanfos, ab la caualleria que era ordonada exi de Peralada, e va ferir en vn canto de la host, axi com jorn se feya: e en la host feyen tots jorns guayta mil caualls armats que anauen guardant la dita host. E tantost que hagren ferit, vaerets tendes derrocar, e els homens de peu be dos milia que hi eren exits ab ells, gents matar, e cofres trencar, e metre foch a barraques. Queus dire? Quels crits foren grans, e els mil cauallers armats de la guayta vengrē, e llauors vaerets feyts darmes: si quen poca dora nagren aquells del Senyor Infant morts mes de sis cents homens darmes daquells mil qui feyen la guayta. E sol

O hu non

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

Chronica dels

hu non fora escapat, sino fos lo Compte de Foix, e lo Compte Destarach, e el Seneschal de Miralpeix, e en Iorda de la Illa, e en Roger de Comenja, e tota la caualleria de la Llenguadoch que ateneren, e vengrē molt be armats batalla feyta: que nous pensets que vengueslen axi com los nostres fan, com ixen apellido, que la hu no espera a laltre, ans de bell pas, axi com a cauallers assegurats, e bons batalla arangada vengren vers la senyerá del senyor Infant. E lo senyor Infant escalfat de bona caualleria volch fer brocar per anar ferir en ells, mas lo Compte de Pallars no ho consenti. Queus dire? Quen vides lo podien capdellar que no feris, entro lo Compte de Pallars lo va pendre per lo fre, e dix: Ha senyor, que volets fer? Ia per res nons farets trayda, e a bon continent feu lo girar, e aplegaren tota llur companya. E en aço lo senyor Rey fon exit de Peralada ab lo Compte Dampuries, e ab laltra caualleria, per reebre lo Senyor Infant. Queus dire? Que ordonadament sen tornaren dins les barreres de Peralada, e lo darrer que hi entra ab senyera, fo en Dalmau de Rocabarti, qui era Senyor de Peralada: e ab ell ensemps fo en Ramon Folch Vescompte de Cardona ab la sua senyera, que ells amdos hauien la rerasaga. E la merce de Deus entraren sen ab gran alegre sans, e sauls a Peralada, que hanch no hagren perduts mas tres cauallers, e entro a quinze homens: e ells hagren morts mes de D C C C. cauallers, e dels homens de peu sens tot nombre. Queus dire? Axi foren afaytats, que tots dies vaerets prop de les barreres fer torneig de cauallers, e domens de peu, que tot lo mon se deuia marauellar. E aço dura cinch jorns, que nul hom no perde dentrar, e dexir de Peralada per la orta, que quants Francesos hi entrauen per llur desastre, ne nul altre hom de la host del Rey de França, james non exia negu que no fos mort, o pres: que la orta de Peralada, es la pus fort orta qui el mon sia: que no es nul hom que hi entras, que no fos perdut, pus quels homens de Peralada se volguessen: que altre no pot saber lo pas, mas aquells que son de la vila nats, e nudrits. E comptar vos he vna marauella que fo axi veritat, com es veritat ço que cascu vases.

CAPI-

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

CAPITOL CXXIIII. COM UNA DONA de Peralada vestida ab gonella dome, e ab llança, e espasa cinta, e son escut al braç pres vn caualler Frances, bo e guarnit.

EN PERALADA hauia vna fembra que yo conegui, e viu, q̄ hauia nom Namarcadera, perço com tenia obrada de mercaderia: e era fort esperta fembra, e grā, e alta. E vn jorn axi com la host dels Francesos estaua dauant Peralada, ella exi de la vila, e ana a vn seu ort per cullir cols: e vestis vna gonella de home, e pres vna llança, e vna espasa que porta cinta, e vn escut al braç, e ana sen al ort: e com fo al ort, ella senti campanelles, e marauellas, e tantost lexas de cullir les cols, e ana sen a aquella part per veure que era: e guarda, e vae en lo rech que era entre lo seu ort, e vn altre, vn caualler Frances ab son cauall armat, e ab lo pitrall de campanelles, e anaua sa, e lla, que no sabia per hon sen exis: e ella que lach vist, cuytas a vn pas, e secut li la llança, e doná li tal cop per les faldes en la cuxa, que la cuxa li passa, e la sella, e apunta lo cauall. E tantost com aço hach feyt, e lo cauall se senti ferit, lleuas dauant, e detras, axi quel caualler fora cahut, sino fos que era ab cadena fermat en la sella. Queus dire? Que ella ana a metre la ma laspasa, e va venir a vn altre portell, e va ferir lo cauall per la testa: e lo cauall estech exabuit. Queus dire? Lo cauall ana pendre per la regna, e crida, caualler mort sots, si nous retets. E lo caualler tench se per mort, e va gitar lo bordo que tenia, e retes a ella: e ella pres lo bordo, puix trach li la llança que tenia en la cuxa, e axi ella lon mes dins Peralada: de la qual cosa lo senyor Rey, e lo senyor Infant foren molt alegres, e molt pagats: e faeren li comptar moltes vegades com li era pres. Queus dire? Lo caualler, e les armes foren sues, e lo caualler se reeme dos cents florins dor que ella hach: e axi podets conexer la yra de Deus si era ab ells.

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

Chronica dels

CAPITOL CXXV. COM LO SENYOR Rey, e Linfant Nanfos, e els richs homens, e Barons exiren de Peralada per enfortir la terra: e la gran malea quels Almugauers van fer a Peralada, barrejant la, e cremant la.

OM AQVESTS fis jorns fo ren paſſats, tots los Comptes, e richs homens, e Barons dixeren al ſenyor Rey, que no era bo que ell, ne Linfant eſtigueſſen aqui: mas que anaſſen donar recapte ala terra. E axi mateix lo Compte Dampuries, e el Veſcompte de Rocaberti que anaſſen enfortir llurs caſtells, perço com per los caſtells porien gran damnatge donar als enamichs. E que en Ramon Folch Veſcompte de Cardona, qui ſera proffert dajudar, e defendre la ciutat de Sona, que anas endreçar, e eſtablir la dita ciutat, e que aſſats hauia que a Peralada romangueſſen dos richs homens ab llur companyia. Queus dire? Tot ço ſordoná, e lo ſenyor Rey volch quel Compte de Pallars, e en Guillem Dangleſola romangueſſen a Peralada, e A. de Cortſaui, e en Dalmau de Caſtellnou era aſſats fadri llauors, e nos partia del ſenyor Rey Darago: e podia hom comptar que a Peralada romanien quatre richs homens que eren dels bons cauallers del mon. E puix fo ordonat que A. de Cortſaui, e en Dalmau de Caſtellnou anaſſen enfortir llurs llochs, que aſſats hauia a Peralada del Compte de Pallars, e den Guillem Dangleſola: e axi al mati de bell jorn clar lo Compte Dampuries ana ſen per lo ſeu Comptat, e endreçar caſtells, e altres llochs. E el Veſcompte de Cardona ana ſen a Gerona, e mes ſe dins, e eſcombra la ciutat de fembres, e dinfants, e pres en ſa companyia molt honrrat caualler qui de cor lamauen, e molt honrrat ciutada, e eſtabli molt be la ciutat de Gerona, e la terra de Geronela. E axi mateix lo Veſcompte de Rocaberti ana per los ſeus caſtells enfortir, e lo Compte de Caſtellnou, e en Gesbert atre tal, e ab lo noble en Dalmau de Caſtellnou A. de Cortſaui. E com tot aço fo ordonat caſcuns hagren en plorant comiat pres del ſenyor Rey Darago, que ſapparella lendema dexir:

Aliâs, Solſona.

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

de exir:e feu aparellar conſell general a Peralada,e preycals,els dix moltes bones paraules, els conforta,els alegrá, els reques de be affer, e pres comiat,e dix q̄ al mati ſen yria ell,e el ſenyor Infant: e tuyt axi mateix en plorant beneyren lo, e tot hom ana li beſar la ma, e al Senyor Infant. Si que els prohomens de Peralada li digueren:Senyor nous faça paor aqueſt lloch, que lloch es fort, e bo, e be eſtablit de viandes, e de gents, e ab volentat de Deus nos farem tant queus tindrem embarrerat lo Rey de França, que no yria pus auant: e ſi ho fa, nos li trencarem les barreres, e els camins, e els tolrem les recuſes de les viandes.E lo ſenyor Rey grahi los molt ço que dit hagren. Queus dire?los Almugauers qui eren ab lo ſenyor Rey eren be cinch milia, e lo ſenyor Rey hauia ordonat que romangueſſen en Peralada mil: de la qual coſa los Almugauers qui erā ab lo ſenyor Rey ordonats per romandre ab llur companyia eren molt dolents, com dins hauien a romanir: e anaua los lo cor el guany quels altres farien ſobre los Franceſos en les trenuytades, e penſaren quells li darien altre conſell. Si que entendrets gran malea que faeren, que com vench ala mija nuyt que lo ſenyor Rey, e lo ſenyor Infant foren exits de Peralada, e pogren ſer a Vilabertran, o a Figueres, ells van be metre en cent llochs dela vila foch,e cridaren,exits,exits. Queus dire?Les bones gents, e los bons homens qui jayen en los llits, e oyren lo viafora, e vaeren la vila abraſar de foch, caſcu, o caſcuna penſaua de correr a ſon fill,o a ſa filla:e lome a ſa muller, o a ſos infants: e los Almugauers penſauen de pendre la roba, e barrejar. Queus dire? Tota la vila ſabraſa de foch, que ſauls los murs no hi romangueren deu alberchs en peus. E fo gran tala que la pus antiga vila era Peralada que del temps de Carles Magnes, e de Rolla ença no fo de Sarrahins: ans es veritat quel Moneſtir de ſenct Quirch feu Carles Magnes, el dota aqui a Peralada, que en altra terra de Peralada es,e del Cōptat Dampuries. E mentre lo foch ſe tenia en la vila, tota la gent ſen exi, que hanch negu no hi romas, ſaluant vna bona dona que hauia nom Napalomera, qui ſen ana a laltar de Sancta Maria hon hauia gran deuocio, e dix que lla volia morir. E ſi hanch ho dix be, trobas que feu tant per amor della: e aquella nuyt lo Rey de França, e tota la hoſt que vaeren los grans fochs, marauellaren ſe: e tota la nuyt eſtegren ſus en llurs caualls guarnits. E com vench que fo jorn, e vaeren

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

tota la vila cremar, conegren que era tota desemparada, e entraren dins, e apagaren lo foch axi com pogren: e aquells que bons eren planyien molt com tant bell lloch era cremat, e tant bo: e axi eren de dos volentats quels bons apagauen lo foch, e los maluats lencenien. E axi vengren a la sgleya, e trobaren aquella bona fembra, qui tenia abraçada la ymatge de madona sancta Maria, e van venir los maluats Picarts qui eren la pijor gent de la host, e pecejaren tota la bona fembra, axi dauant laltar: e puix lligauen les besties als altars, e hi feyen moltes injuries, don Deus los ne pagá fort be, segons que per auant entendrets. E com aço sabe lo senyor Rey Darago, e el Senyor Infant, e tots, que axi era estada destroyda la vila de Peralada, foren ne molt despagats: mas lo temps era tal que als no si poch fer. Per que tostemps qualque sia Rey Darago, es molt tengut de fer be a la vila de Peralada en general, e en especial a tot hom que della sia. E axi mateix lo Senyor de Peralada, com be podeu saber quen seruey del Senyor Rey Darago perde tot quant hauia: que yo, e daltres qui en aquella perdem gran res de so que hauiem, no hi som tenguts tornar puix, ans som anats per lo mon cercant consell ab molt mal treball, e ab molts perills quen hauem passats: dels quals la major part ne son morts en les guerres aquestes de la casa Darago.

CAPITOL CXXVI. COM LO COMpte de Castallo ab vint dels bons homens anaren dir al senyor Rey quels digues llur entenimẽt de ço que deuien fer de Castallo: e com lo senyor Rey los mana sen donassen al Rey de França, e los hach absolts.

ABTANT que el Senyor Rey Darago so partit de Peralada, e de Vilabertran, pres per la Salauca lo camí de Castallo, e anasen a Castallo, hon trobá lo Cõpte qui no sabia ques faes, com sabe que Peralada era cremada: e els homens de Castallo atre tal, com sabien tots que pus Peralada era desemparada, q̃ nos podien tenir al poder del Rey de França. Mas si Peralada no fos estada desemparada, be feyen cõpte ques tengren, e q̃ entre amdos los llochs asats los darien de la malaventura. Si q̃ tantost com los prohomens saberẽ que Peralada era estada cremada per los Almugauers sen anarẽ a llur senyor lo Compte, e digueren

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

gueren li.Senyor digats,digats al ſenyor Rey Darago qui ve, q̄ ſi ell,e los cauallers volen entrar en la vila,queu poden fer: mas no volem que Almugauer negu hi meta lo peu : q̄ aytal farien de nos, cō han feyt de Peralada. E pregam vos quens donets cōſell, que volets q̄ nos façam: q̄ ſius volets, nos ſom preſts,e aparellats que deſempararem Caſtallo , e queus ſeguirem ab noſtres mullers, e ab noſtres infāts,e nos mateixos metrem foch a la vila: q̄ mes ho amam nos cremar, e quens en portem ço q̄ puixcam, q̄ ſils Almugauers non barrejauen,axi com axi,cō han feyt als bons homens de Peralada,q̄ com exien ab llurs enaps dargent, o coſes,o llurs veſtidures, tantoſt com eren fora de llurs portals,los ho tolien . E axi no deu plaure al ſenyor Rey,ne a vos q̄ aço façan de nos. E lo Cōpte reſpos,e dix los:prohomēs,yo exire al ſenyor Rey, e exits hi X X. de voſaltres qui parlen per tota la vila, e axi veurem lo ſenyor Rey que volra,ne manara:que tot quant ell volra,vull yo q̄ ſia feyt. E ſenyor,digueren los prohomens,be deyts. E tantoſt caualca lo Compte,e anaren ab ell X X.prohomens dels millors de Caſtallo,e trobarē lo ſenyor Rey qui era prop daqui:e tiraren lo a vna part lo Compte,e los prohomens,e apellaren hi Linfant Nanfos q̄ hi era,e richs homēs, que hi hauia:e tantoſt los bons homēs comēçaren a dir li a llur ſenyor lo Cōpte ço q̄ ja li hauien dit.E com lo Cōpte los hach eſcoltats,e ells hagren fenida llur raho:lo Cōpte dix al ſenyor Rey:ſenyor be hauets entes ço q̄ aq̄ſts prohomens man dit,e yo ſenyor reſpondrels dauant vos,ço q̄ls reſpoſi en abſencia voſtra : e reſponch los axi, q̄ ço q̄ vos ſenyor volrets dir , ne manar dells , e de tot lo Comptat, q̄ axi vull ques ſegueixca . E ſi volets vos ſenyor,que yo mateix hi metá foch,encontinent ſera feyt. Que per cert mentre vida haja el cors , de la voſtra carrera yo nom partire. E lo ſenyor Rey reſpos , be hauem entes ço que aqueſts prohomens de Caſtallo vos han dit , e deym vos a vos , e a ells , que de la deſtructio de Peralada ſom axi deſpagats , que deu tants que Peralada no valia , hi volriem hauer donat , e que no fos eſtat feyt: mas lo temps es tal , que en als no ſen poden pendre aquells, qui feyt ho han.E conexem que nos,e els noſtres per toſtemps ne ſom tenguts de reſtitucio al Senyor de Peralada , e a tota la vniuerſitat. Que be ſabem,que ells no han perdut ço de llur per res,en que ells haguelſen colpa : ans la guerra aqueſta es preparament de noſtres affers, e de noſtres fills:e no per res , que a ells toch . Perque a Deus,e al mon

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

nos en tenim per tenguts de reſtitucio. E ſi Deus nos dona vida, nens trau ab honor daqueſta guerra,nos, e els noſtres ne farem bona eſmena als llurs. Donchs ſi daço nos tenim per tenguts,com volriem que Caſtallo ſe perdes? Caſcuns podets penſar,que per res nou volriem.E atorch los, que ſi Peralada no fos eſtada deſemparada, que Caſtallo ſe pográ tenir: quentre amdues les viles hon hagrá moltes de bones gents,e dels llochs de fora, be ſe pogren tenir, ab los caſtells que hi ſon entorn de la noſtra gent:que tots jorns los donaren que fer aſſats.mas pus aqueſt deſaſtre es eſdeuengut de Peralada, no conexem que Caſtallo ſe pogues tenir cõtra lo poder del Rey de França. Perque man, en conſent,eus dich que vos donets llicencia als prohomens de Caſtallo,ques reten al Rey de França:e yo abſol a vos,e a ells de tota res que men foſſets tenguts:e vos fets atre tal a ells. E axi lo Compte giras als prohomens de Caſtallo, els mana,e dix axi com lo ſenyor Rey hach manat. E ſi anch vaes plors,ne dol,aqui fo. E no era marauella,q̃ dur departiment hi hauia.E axi lo ſenyor Rey,e lo Compte ab ell, e lo ſenyor Infant, e tota la companyia anaren ſen a Girona. E aquells de Caſtallo faeren ajuſtar conſell general,e digueren los ço q̃ hauien feyt: e abans que del conſell ixiſſen,hagren Labat de Roſes,e de ſenct Pere, e trameteren los a la hoſt del Rey de França,e al Cardenal: e pregaren lo Cardenal,que ell fos mijancer entrells,e lo Rey de França.E ell dix queu ſeria volenters,que ya feyen lo Rey de França, e ell pus blana farina que no ſolien fer,com ſe penſauen:que be hauia tres meſos que la paga hauien feyta a la gent, e encara negun lloch no hauien pres per grat,ne per força:e cuydauen exir de llur ſeny, que ells ſe penſauen que tantoſt quels ports hagueſſen paſſats,que tota la terra atenes a ells a retres:mas ells trobaren lo contrari, que com pus les gents los regonexien, no res los preauen: ſi que no ha regne el mon de qui fos aço eſdeuengut, ſaluant Cathalunya, e Arago, e lo regne de Valencia: que tanta de congregacio de gents vengueſſen ſobre ells, e encara ab vet, e ab perdonança, que nos faeſſen a ells retuts: per que ells ſe tenien per enganats de llur arbitre,que no penſauen de hauer cõtraſt ab tant enfortida gent. E axi lo Cardenal fo mijancer entre los prohomens de Caſtallo,e lo Rey de França:axi quel reebe ſobre la corona de França ſaluamẽt,e ſegura:e que no foſſen a ell daltre tenguts, ſino deço que eren tenguts al Compte. E encara que acabaren que tots los portals

tengueſſen

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

tengueſſen tancats, ſaluant dos: e que nul hom de la hoſt no acullisſen menys de albara. E axi feu los donar be deu panons que meteſſen per les portes, e per los murs, en ſenyal de ſeguretat. E encara lo Rey de França los feu tanta de gracia, que ſi perauentura ell ſen tornaua ſens cõquerir lo regne Darago, q̃ com fos exit del coll de Panicas a auant, que no li fos de res tengut que entrells fos. E axi los Abats vengren a Caſtallo ab aqueſta fermetat.

CAPITOL CXXVII. COM LO REY de França poſa ſon ſetge ſobre Cerona, e la gran malueſtat, e crueltat q̃l Almirall de les galees del Rey de França feu a ſenct Feliu.

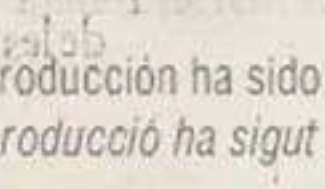

VANT aço fo feyt, lo Rey de França ana a poſar ſetge a Girona: e les galees vengren a ſenct Feliu, mes les naus, e la vitualla totes eſtauẽ al port de Roſes, que pus Caſtallo era llur, nols calia de res tembre. Si que Lalmirall de les galees del Rey de França, com fo a ſenct Feliu, troba que tota la gent era fuyta per les muntanyes, e feu cridar, que tot hom que fos de ſenct Feliu, que volgues almoyna, que vẽgues, que ell la li faria: e les gents meſquines, velles, e pobres, e fembres, e infants vengren ſen molts a ſenct Feliu. E com Lalmirall vae que non vengren pus, feu metre aqueſtes gents en caſes, e dix que los daria almoyna: e com foren enles caſes, feu hi metre foch, e cremals tots. Veus lalmoyna quina fo. E daqueſt holocauſt podets entendre ſi muntá lo fum envers lo cel. q̃ nous dire del feyt, q̃ del recõptar es pietat, e dolor? Deus ſia beneyt, que tãt ſoffert: empero ala fi de tot fa dreta venjança. Ara lexare a parlar del Rey de França qui ha poſat ſon ſetge a Gerona, e tornare a parlar del ſenyor Rey Darago.

CAPITOL CXXVIII. COM LO SEnyor Rey en Pere ſtabli Beſelda, e los caſtells qui eren entorn de Gerona, de hon toſtemps les ſues gents feyen gran damnatge en la hoſt del Rey de França: e de la boneſa den Guillem Galceran de Cartalla.

OV COM

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

Chronica dels

OM lo ſenyor Rey Darago hach ordonada, e eſtablida la ciutat de Gerona, e fo hi romas per cap, e per major en Ramon Folch Veſcompte de Cardona, e ab ell enſemps molt honrrat caualler, e ciutada: e vae quel Rey de França ſe fo atendat, e hagren ordonat lo ſetge, lo ſenyor Rey parti daqui, e anaſſen a Beſuldo, e eſtabli la vila molt be, e eſtabli los caſtells qui entorn de Gerona eren. Si que molta mala matinada donauen a la hoſt aquells quel ſenyor Rey Darago hauia meſos per los caſtells, e llochs que hauia eſtablits, e molta bella recua q̄ venia de Roſes a Gerona, eſcrabantauen, e deſtroyen. Axi que tant guanyauen los homens darmes ab los Franceſos, e tants ne deſtroyen, en conſumauen, e tanta bona caualleria, e Almugaueria feyen ſobrells, q̄ axi com dauant vos he dit de Calabria maſa hauria que fer, perque men paſſare per ſumes. Quen veritat vos dich, que tant los tenien a prop, que de la hoſt no podien anar los Franceſos a erba, o a llenya, q̄ molts caualls armats nols hagueſſen a ſeguir. E axi mateix aq̄lls de dins los feyen exides, e dauen los de la malaventura aſats: q̄ negu dia no era que del menjar nols faeſſen lleuar tres, o quatre vegades: axi mateix vn bon dormir nols lexauen hauer. Si que mal be los feya lo menjar, e el dormir. E parech ho be, que la yra de Deus los vench de ſus, q̄ tanta de enfermetat ſe mes ſobre ells, q̄ aço fo la major peſtilẽcia que hanch Deus trames a negunes gents. E lo ſenyor Rey ſi hach eſtablit Beſuldo, e los altres llochs qui eren entorn de Gerona, e hach jaquida tota Lalmugaueria, e ſeruents de maynada per aquella frontera (e nous penſets que foſſen pochs, ans eren be L. milia entre Almugauers, e ſeruẽts de maynada: e be cinch cents, cauallers, e be cinch cents de altres homens a cauall a Gerona.) Si quen tal manera jaqui la fron tera eſtablida, que james no eſtech hoſt pus deſtreta q̄ aquella del Rey de França feya: ſi que hanch gents no guanyaren tant, com faeren aquells quel Senyor Rey Darago hach lexat ſobre los Franceſos. E daquells de dins axi mateix vos poria hom comptar moltes marauelles, de ço que feyen contra la hoſt del Rey de França. Axi lo ſenyor Rey Darago hach tot aço lexat ordonat, e hach lexar per cap de les

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

de les gents lo ſenyor Infant Nanſos, e ab ell lo Compte Dampuries, e el Veſcompte de Rocaberti, e el Veſcompte de Caſtellnou, e A. de Cortſaui, e en Guillem Dangleſola, e en Galceran de Cartalla, ſenyor Doſtales, e de Pontons. Que podia hom dir, que fo dels millors cauallers que hanch foſſen en Eſpanya: e moſtra ho be en Calabria moltes vegades, e en Sicilia quell hi fo, que tota hora (ab la ajuda de Deus) ſe vencren per ſon conſell, e per ſa ordonacio. E daqueſt rich hom en Guillem Galceran, ſe pogra aytant gran libre fer de les proeſes que ell feu, com feu de Lanſalot del Llach. E pot hom conexer, Deus ſi li volia be, que ell fo Alcayt de Barbaria, e hi fo en molts feyts darmes: e puys paſſa ab lo ſenyor Rey a Alcoyll, e en Sicilia, hon feri, com yaus he dit, en tots los affers: ſi q̄ per ſa proeſa lo feu lo ſenyor Rey Darago Compte de Catanſar: e feu li Deus tāta de gracia, quentro a XC. anys porta armes: e puys vēch murir al ſeu alberch, e al ſeu lloch Doſtales en la cambra hon naixque entre los ſeus.

CAPITOL CXXIX. COM EN RAmon Marquet, e en Berenguer Mallol ab parer del ſenyor Rey Darago delliberaren ab xj. galees, e dos lenys pendre xxv. galees del Rey de França qui eren a Roſes: e com lo ſenyor Rey trames per Lalmirall a Napols.

EAxi com lo ſenyor Rey Darago vac que axi be hauia ordonada la frontera, e quel feyt de la guerra era axi mateix fort be eſtablit de bona gent, e que aſſats daria que fer a ſos enamichs, anaſſen a Barcelona. E com fo a Barcelona feuſe venir en Ramon Marquet, e en Beñg. Mallol, e dix los: Prohomens, q̄ hauets feyt? Senyor, digueren ells, trobarets armades dotze galees, e quatre lenys armats: ço es a ſaber les X. galees noues que vos manats fer, e dues veylles que hich hauia, que hauem feytes adobar. Dix lo ſenyor Rey, be hauets feyt: ara digats, q̄ entenets affer ab aqueſtes galees? Senyor, dix en Ramon Marquet, nos vos ho direm: veritat es que nos hauem tengudes, e tenim noſtres ſpies a Roſes, e a Cadaqués, que caſcu daqueſts llochs tenen Franceſos: e axi mateix ne tenim a ſenct Feliu, e hauem ſabut per cert que les galees del Rey

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

Chronica dels

Rey de França ſon per totes C L X. de les quals ha ordonat Lalmirall del Rey de França, que ab ell enſemps ne romanen tota hora a ſenct Feliu L X. be armades, e ab lo ſeu Viſalmirall van, e venen cinquanta galees armades de ſenct Feliu a Roſes, ab vianda, que als no fan, mas carregar la vianda ab moltes barques, e lenys que venen ab ells de Roſes a ſenct Feliu, e puix tornen ab ells: e daltra part nan trameſes X X V. a Narbona, e en Aygues Mortes, e en Marſella, per fer venir viandes, q̄ no vaguen de venir les naus, e els lenys per neguna raho: e les romanents X X V. romanen al port de Roſes be armades, e be aparellades, per guardar lo port: e es ne capita vn bō caualler per nom en G. de Lodouia. E axi ſenyor ſon ordonades les galees per Lalmirall del Rey de França, e nos hauem penſat, que ſi vos ſenyor ho volets, que ab aqueſtes X I I. gallees, e I I I I. lenys nos metam en mar. E com ſiam en mar de cap de Creus, nos eſtarem en mar: e com ſiam en mar en roda, a la nuyt acoſtar nos hem a Cadaqués: e yo he ordonat ab en Gras qui es lo millor hom de Cadaqués, per que dos nabots que ha, que ſon nodrits ab mi, que totes nuyts me ſien ala punta del port Ligat: e aqui yo haure llengua dells, q̄ yo he ordonat quen Gras tenga I I I I. homens, que no façan mas anar, e venir de Roſes a Cadaqués, e que tots dies li diguen ço que ſi fa. E nos ſabem que les cinquanta galees ſon partides de ſent Feliu per anar a Roſes be ha I I I I. jorns, e com ſon a Roſes dins cinch dies hi ſon eſpaetxades: e tantoſt com nos ſapiam les noues de tot aço, nos entrarem el golf de Roſes, e a alba de jorn nos ferrem en les galees que ſon X X V. E eſtant ala punta del port, e ab la volētat de Deus, e ab la bona vētura voſtra, nos les haurem, o hi romandrem tuyt: que cert ſiats ſenyor, que daqueſt cor hi anam, que nos tuyt hi romangam pecejats, o nos les hajam: que la miſericordia de Deus es tant gran, e el bon dret q̄ vos e nos ſenyor mantenim, q̄ per res no hauem fe quens falleſca, ans abatra lorgull, e la malueſtat daquella mala gēt: perque a Deus ſenyor nos comanats, e lexats nos anar, que de ma hich puixcam partir. E lo ſenyor Rey fo molt pagat del eſforç, tant bo que aqueſts dos prohomens hauien: e veya que tot era obra de Deus, que no paria que ells foſſen homens que tant gran coſa ſe degueſſen metre el cor: e ab bona cara, e ab rient ell los reſpos, e dix: prohomens, molt nos tenim per pagats de voſaltres, e del voſtre bon ſeny, e del ardiment: e plau nos que axi ſia com voſaltres hauets

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

uets ordonat, e axi hajats vostra fe tota hora en Deus, e Deus traura a honor nos, e vosaltres daquests feyts, e de tots los altres: com als no es, mas lo poder de Deus. Mas prohomens ab greu quens sap, nos vos haurem a desexir de la primera galea, e dels dos lenys, que volem trametre en Sicilia ala Regina, e al Infant en Iacme, e a Lalmirall: e fer los hem saber tot nostre estament, els trametrem manament quen continent que Lalmirall ab L. o L X. galees armades venga, e vosaltres trametrets li a dir de part nostra, e per consell vostre, ell quina via deja fer, ne com se deja captenir, e que per res no atur: e fets li saber lordonament que Lalmirall del Rey de França ha feyt, que ab la volentat de Deus, puix les galees se desparteixquen, be vēdrem al desus: e si la mar hauien perduda, sis faran la terra, e lo cors. E ara prohomens podets vaer si es esdeuengut ço que nos vos deym, que perço com saben aquells del Rey de França que poques galees hauem, faran parts dells mateixos, ço q̄ no faeren si nich hagues̄em cinquanta: e axi ab la volentat de Deus, e ab la sua ajuda, lo nostre pensamēt nos vendra a feyt. E la galea volem que sen vaja per mig del golf, que no sacost ala Barbaria, ne en la Serdanya: e la hu dels lenys armats vaja per la Barbaria, e laltre per la Serdanya: e axi, o per la hu, o per laltre hauran lo nostre manament, que aytals cartes sen portara la hu, com laltre. E daqui a dema a nuyt hajats los espaetxats tots, que sich sien partits. E nos manarem al nostre canceller, que faça fer aytals cartes com vosaltres manarets: e nos ades manarem fer les cartes, que nos trametrem a la Regina, e al Infant en Iacme, e a Lalmirall: e manar los hem, que creexquen les vostres cartes, axi com les nostres: e ço que vosaltres consellarets a Lalmirall de la sua venguda, que aço faça: e que non mudas per neguna manera. Senyor digueren ells ja per ço nous sapia greu de la galea, ne dels dos lenys quens lleuats: que bon consell es ço que vos hauets pensat: e nos ab la volentat de Deus, farem aytant menys de la galea, e dels dos lenys, com fariem ab ells. E axi lo senyor Rey feu se venir lo Canceller, e mana ses cartes: e axi mateix, que tot ço que en R. Marquet, e en Berenguer Mallol los dirien, faessen: e que Lalmirall que vingues ab L. o ab L X. galees armades encontinent: e que per res nos tardas, sots pena de la gracia del senyor Rey. E axi les cartes foren feytes aquell dia, e totes closes, e sagellades. E daltra part en Ramon Marquet, e en Berenguer Mallol escriuiren al Almirall de part de

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

del senyor Rey, e per llur consell, que ell faes la via de Cabrera: e com seria a Cabrera, trametes vn leny a Barcelona, que dell no comptas noues negunes: e vingues lo missatge en casa den Ramon Marquet, que aqui trobaria lo dit en Ramon Marquet, e en Berenguer Mallol, que li dirien que degues fer, ne qual via. E si ells no eren a Barcelona, ells hi trobarien aytant bon recapte, com si ells hi eren, que ells hi haurien lexat: e sis faeren. E axi la galea, e los dos lenys se reculliren, e prengueren comiat del senyor Rey, e de tots llurs amichs, e cascu pensa de fer la via quels fo donada. E anaren sen ab la gracia de Deus.

CAPITOL CXXX. COM EN Ramon Marquet, e en Berenguer Mallol preseren comiat del senyor Rey Darago per anar pendre les xxv. galees del Rey de França qui eren a Roses, e com las hagren totes vençudes, e preses.

COM sen foren partits, nul hom no sabia, perque anauen: saluant lo senyor Rey, e en Ramon Marquet, e en Berenguer Mallol, e el Canceller, e lescriua qui feu les cartes. E en R. Marquet, e en Berenguer Mallol se reculliren en les XI. galees, qui eren romases, e dos lenys. E podets creure que hanch nul temps domens de mar, sens cauallers, que no hi hach negu, ne son fill, no foren XI. galees mills armades de tant bon hom de mar. E preseren comiat del senyor Rey, quels senyá, e beney, els comaná ala guarda de Deus: e reculliren sen, e a rems meterensen en roda en mar, que parech que faessen la via de Sicilia. E com se foren recullits, es foren meses en mar, en manera que dela Cathalunya nols pogues hom veure, e Lembat se fo mes dun bell Garbi, donaren les veles, e faeren la via de Capdecreus. Queus dire? Quentre aquell dia, e la nuyt, e lendema ells foren en la mar de Capdecreus, entro a XXV. milles en mar sobre el Cap: e com lo sol fo post, ab les veles acostarensen a terra, e feren la via de Cadaqués, quel ventijol era defora al exaloquet: si que a hora de bona paraula foren a dos Illes prop de Cadaqués. E tantost en Ramon Marquet ab la hu dels lenys armats feu posar a la punta del port Ligat dos cosins germans den Gras, qui ab ell eren: e aquells hauien ja

posta

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

posta ab en Gras, quin senyal farien, com hi vendrien ab los dos nabots seus. E aço en Gras podiau fer, que ell era senyor, e major estat de Cadaqués per lo Compte Dampuries: e axi mateix so tenia per lo Rey de França. E aço que ell feya, feya per manament de son senyor lo Compte Dampuries: e axi qui es cap, o major duna vila, o dun castell a la volentat pot fer de nuyt, e de jorn. Perque aquests dos nabots seus, e aquests dos parents seus, qui eren venguts ab en Ramon Marquet, tot segretament podien fer llurs affers, que de res nols calia duptar. E com aquells cosins den Gras foren venguts a Cadaqués, e hagren feyt llur senyáls, tantost los dos nabots den Gras exiren ab ells ensemps, e anaren an Ramon Marquet, e an Berenguer Mallol. E axi com Deus volch adreçar los feyts del Senyor Rey Darago, e volch destruyr lorgull dels Francesos, foren venguts axi a punt, que no hi hach mester mes, ne menys. E tantost com en Ramon Marquet vae aquests dos cosins, dix los: Barons be siats venguts, quem direts dels nostres enamichs? Senyor, siats certs, que james nuls homens no pogren venir en millor saho, com vosaltres sots venguts. Sapiats, que yr mati partiren les cinquanta galees de Roses ab moltes barques, e lenys, e ab loratge meterensen en mar, e ab diriuel mudaren, e yr tot dia nauegaren, si que nos les fem que hajen passat lo cap Daygua Freda. Ara dix en Ramon Marquet, quens comptarets de Roses? Senyor, dix la hu daquells dos germans nabots den Gras, yo suy yr a Roses, e com les cinquanta galees ne foren partides, no hi romangueren mas XXV. galees, que seguramẽt son be aparellades, e be armades de cauallers, e homens de mar, e de bona gẽt: e estan en guarda del port: e es ne Capita vn noble hom de Prohẽça en G. de Lodouia. Ara dix en R. Marq̃t, e en Bñg. Mallol, ala nuyt hon estan? Senyor, dix aq̃ll, cascuna nuyt cõ han saludat lo sol sen ixen en la pũta fora del port, e estan ab palomeres llargues, e axi estan entro q̃l sol es exit lendema: e axi estan tots dies en aq̃sta regla q̃ tenẽ, q̃ yo he jagut en les galees mes de deu nuyts per partides ab conexẽts q̃ hi he, e tota hora veig q̃ tenen vn ordre. Donchs prohomẽs, q̃ consellats q̃ façam? queus pregam, digueré ells, puix q̃ lla deuets anar, eus volets cõbatre ab ells, queus placia q̃ hi mũtem ab vosaltres: que per cert, si en cors vos ho metets, tots son vostres, ab Deus queus ajudara. Barons, digueren en Ramon Marquet, e en Bñg. Mallol, assats hi ha q̃ aq̃sts dos cosins

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

cosins germans vostres sien ab nos,que no seria bo que vosaltr esa-
companyasets vostre auonclo en Gras: e siats certs que si Deu os fa
be,e merce,que haurets millor part que si ab nos hi erets. E axi s a
la bona ventura,que nos al mati serem ab ells ab la ajuda de Deu ue
sera ab nos,e saludats nos vostre auōcle. Senyor diguerē ells,mo os
fariets millor gracia quens lleuassets. E en Ramon Marquet, e e-
renguer Mallol digueren,per cert que nou farem:quen les bata o
hi nexen los homens, e axi no volem que per res lo prohom e as
pogues de vosaltres vaer mas ço qui son plaer fos. E ab aytant a-
naren los a Deus, e los dos jouens comptaren an Gras llur au clo
ço q̄ hauien feyt,e dit. E lo prohom en Gras dix, ha senyor v Deus
beneyt que sots veritat,e justicia,ajudat los,els dat victoria,e enets
de tot mal:e cō aço hach dit los dos nabots seus preseren X uents,
e marina marina anaren sen lla per vaer la batalla. E les g pensa-
ren de vogar en alba de jorn, e ells foren dauant les XX s:e dos
lenys qui estauen en guarda den Guillem de Lodouia eren vi-
stes,e comptades les galees,e tantost van sen a ell, e digu n:Senyor
via sus,fets armar vostra gent, que veus aci dauant que venen X I. ga-
lees,e dos lenys: e per cert aquestes son les X I. galees, e dos lenys den
Ramon Marquet,e den Berenguer Mallol,que hauem haudes noues
que son partides de Barcelona. E tantost en Guillem de Lodouia feu
sonar les trompes,e les nacres,e fer armar tot hom:e entre tant lo jorn
se feu,e les vnes galees vaeren a les altres. E en Guillem de Lodouia feu
lleuar bolta a les Palomeres, e feu la via de les X I. galees qui estauen
de fora,perço que no fossen pres terra:e en Guillem de Lodouia vēch
a ells ab les X V. galees affranallades, e les deu que venguessen per po-
pa,axi que les tenguessen en mig,en guisa que no les pogues negu escа-
par. E per cert ordonas sauiament. E en Ramon Marquet,e en Beren-
guer Mallol faeren affranallar les galees ab franells llarchs,e marraren
tots los rems enfrenells llarchs, perço quels enamichs nos poguessen
metre entre ells, entro que ells se volguessen, que donassen los rems de
llonch, e que sacostassen a mans:e axis feu. E per cert cascu vull que sa-
pia, e diu vos ho aquell qui en moltes batalles ha vist quels ballesters
en taula sen porten les batalles, puix les galees meten los rems en fra-
nell: perque tostemps,qualque sia Almirall, o Capita de galees de Ca-
thalans,fara que saui,que no port torsols en les galees,mas quels balle-
sters

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

sters estien en taula, q̄ls balleſters en taula van hi repoſats,e ab llurs balleſtes, e tretes be adobades, e enpenades. E mentre los galeots voguen ells eſtan a terſats ab llurs balleſtes: quels balleſters Cathalans tots ſon tals que de nou ſabrien fer vn̄a balleſta: ſi que caſcu la ſap aterçar, e ſap fer vna vira, e vn matras, e corda, e ancorda, e lligar, e tot ço que a balleſter pertany: que Cathalans no entenen que ſia balleſter negu, ſino ſap fer del començament, tro a la fi, tot ço qui a balleſta pertany. E axi porta tot ſon arreu en caxa, com ſi hauia tenir obrador de balleſteria: e negunes altres gents aço no han, quels Cathalans ho aprenen ab la mamella, e les altres gents del mon nou fan: per que los Cathalans ſon los pus ſubirans balleſters del mon. Per que los Almiralls, e los Capitans dels eſtols dels Cathalans deuen donar tota auinanteza q̄ aqueſta bondat ſingular q̄ en altra gent nos troba nos lexas, mas que faeſſen obrar: per que no es meſter que los balleſters aytals voguen terſols, que ſi ho fan perden la gracia de la balleſta. E encara los balleſters en taula fan altre be, com veuran aquell palomar, o poſtich qui voga en lo ſeu traſt ſeria hujat, e volra beure, o menjar, que ell auandara, e vogara lo ſeu rem per delit entro que aquell haja feyt ço que fer ha, o ſia refreſcat. E axi tots balleſters van repoſats, e freſchs, e fan anar la xurma freſca. No dich que avn̄ hoſtal no ſia bo que hi haja deu galees per centenar ab terſols, perço que aquells puixquen encalſar galees quils venguen dauant. E axi baſta que ni haja X X I I. e no pus. E axi los prohomens en Ramon Marquet, e en Berenguer Mallol hauien daço taſtat, e jugaren ſegons que jugar deuien galees de Cathalans: e axi les galees eſtauen proa per proa, e les altres deu quels eren per popa, e no podien entrells entrar per los rems qui eren affranallats, e en les proes, e en les popes vaerets llances, e darts trer que exien de ma dels Cathalans, qui tot quant aconſeguiren paſſauen, e encara los balleſters jugauen que ſol treta non pecauen. E aquells de les galees den Guillem de Lodouia eſtauen ab la eſpaſa, o bordo en la ma, que alre no podien fer. E com ni hauia alcu qui preſes llança, o dart, ſabien ne tant que ay tantoſt dauen del ariſtol com del ferro. E axi la batalla durá tant que en Ramon Marquet, e en Berenguer Mallol vaeren que les cubertes de les galees de llurs enamichs eren gran res eſcombrades per los balleſters, quels hauian reziamēt nafrats: e aquells mateixos qui erē

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

ſobre cuberta, qui eren homens de vergonya, e hauien major meſter ques faeſſen metjar que combatre. E com aço hagren viſt, faeren tocar la trompeta de la llur galea, que eren ſenyal empres q̄ tantoſt com la trompeta den Ramon Marquet, e den Berenguer Mallol tocaria, que tot hom donas rems de llonch, e q̄ enueſtiſſen llurs enamichs de llonch: e axis feu. E com les galees ſe foren meſclades, vaerets eſtochs de bordons, e de eſpaſes, e colps de maces donar: e els balleſters en taula lexaren llurs balleſtes, e a mans lexenſen orrer ſobre llurs enamichs. Queus en diria? La batalla fo molt fort, e molt cruel depuix que foren acoſtats: mas a la fi los Cathalans, ab la ajuda de Deus qui eren ab ells, venceren: axi que totes les galees hagren, e per cert tota hora moriren de la part den Guillem de Lodouia en la batalla mes de IIII. milia perſones, e dels Cathalans tro a cent, e no pus. E axi cō hagren vençuda la batalla, e pres en G. de Lodouia, e daltres cauallers alcūs, e pochs q̄ romangueren vius, e malament nafrats tots, tragueren les galees de fora: e cō foren be fora, vengren a vna punta qui es prop Cadaqués, e aqui exi la gēt en terra, e refreſcaren ab gran goig, e ab gran alegre, e ab gran guany que hagren feyt. E los dos nabots den Gras ab los X X. ſeruents vengren a ells, e en Ramon Marquet, e en Bñg. Mallol trameteren an Gras mil florins dor, e altres mil a ſos nabots. E aços feu que degu daquells X X. ſeruents non ſaberen res, ans com a ells ſacoſtaren, ſe faeren aſſegurar, axi com ſi nul temps nols conegueſſen. E aços feu perço que negu daquells X X. ſeruents nols ne pogues acuſar. E los dos coſins germans llurs, qui eren en les galees, hagren molt guanyat: mas oltra lo guany que hagren feyt los doná en Ramon Marquet, e en Berenguer Mallol a caſcu doscents florins dor, e daltres coſes. E axi los nabots den Gras anarenſen a Cadaqués alegres, e pagats: e donaren a llur auonclo los mil florins, e li comptaren tot lo feyt. E lo prohom hach ne gran goig, e gran alegre: mas non goſa fer ſemblant negu.

CAPITOL CXXXI. COM REGONEguts los preſos, e refreſcades les gents den Ramon Marquet, e volent ſe recullir, les cinquanta galees del Almirall del Rey de França hauda noua de la preſa de les ſues galees aconſeguiren en Ramon Marquet, e nol pogren hauer.

E com

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

COM LES gents foren refrescades de les galees, e hagren reconegudes totes les gents preses que tenien, e ço que hauien, toca la trompeta, e pẽsarensen de recullir. Ara es veritat que dementre que la batalla se feya de Roses, anarẽ dos barques armades a les cinquanta galees, dient tot aquest feyt. Si que les barques armades aconseguiren les cinquanta galees de lla lo cap Daygua Freda, en vna cala qui ha lo nom la Tamariu, qui es escala de Palafuigell: e van los dir aquestes nouelles. E les cinquanta galees tornaren envers Roses, e com foren passat lo cap de Aygua freda, ells vaeren les galees en mar, que tirauen les XXV. galees, e feyan la llur via. E en Ramon Marquet era hu dels bons mariners del mon, e pensas tot ço que viu, quels homens de Roses los trametrien barques, e quels farien tornar: per que a la nuyt ab loratge mese en mar aytant com loratge lo porta. Axi que si las cinquanta galees tornaren sobre ells, que com lembat se metria de sobrevent que sen vengues sen en popa, e axi esdeuench. E com les cinquanta galees hagren hauda vista dells, axi com dauant vos he dit, fer la llur via a rems, que eren be armades, e en Ramon Marquet, e en Berenguer Mallol vaeren los, e pensarensen, que si totes les XXV. galees tirauen que nol podien escapar: e lo ventijol mes se defora, e faeren vela XXII. galees, e dos lenys, e les altres lexaren, e tengrensen sus al vent aytant com pogren. Si que les cinquanta galees que vaeren aço, e lo vent quis mes fresch, pensarensen que james nols hi porien pendre, que ells los eren molt cauallés a sobre vent. E axi ab gran dolor tornarensen a Roses, hon trobaren naus, e lenys desemparats, que si sol altres onze galees hi hagues de Cathalans, tot lo nauili hagren cremat, e affegat: e axi confortaren lo lloch, e lexaren hi altres xxv. galees, e les altres xxv. anarensen a senct Feliu ab aquelles barques, e lenys que hagren lexades a Tamariu.

CAPITOL CXXXII. COM LO REY de França, e totes les sues gents foren molt despagats, quant hagren nouella que xxv. galees hauien perdudes: e com dit Rey sen felloni ab lo Cardenal, per raho dauer ell ordida, e tractada dita guerra.

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

Chronica dels

COM LO Rey de França, e lo Cardenal ho ſaberen tengrē ſe per morts: e dix lo Cardenal, quins demonis ſon aqueſts q̄ aytal damnatge nos fan? Dix lo Rey de França, Cardenal aqueſtes ſon les pus lleyals gents a llur Senyor que el mon ſien, que vos los poriets eſcapçar abans, que ells no volrien que llur Senyor Rey Darago hagues perduda la terra: e axi per mar, e per terra ne veurets moltes daqueſtes verdugades, per queus dich que folla empreſſa hauem feyta nos, e vos. E vos ſots en partida holla daqueſt feyt, que aço hauets ordit, e tractat ab noſtre auonclo lo Rey Carles: e aqueſta gent, e llurs feyts lan feyt murir ab gran dolor: Deus vulla que aytal lloch non hajam nos com ell ha haut. E lo Cardenal nos ſabe ques dixes, que be ſabia que lo Rey de Franca li deya veritat: e axi callarenſen. E Lalmirall del Rey de França qui ſabe aço non cal dir ab quina paor eſtaua, empero ordona que axi com les cinquanta galees anauen de ſenct Feliu a Roſes, que axi hi anas ell, e vengues ab LXXXV. galees: e que les XXV. eſtigueſſen tota vegada a Roſes, e axis ſegui daqui auant. Per que Lalmirall en Roger de Luria ſaura ab mes a combatre enſemps, quel ſenyor Rey Darago, e en Ramon Marquet, e en Berenguer Mallol nos penſauen. E axi lexar vos he eſtar Lalmirall del Rey de França, e tornar vos he a parlar den Ramon Marquet, e den Bñg. Mallol, e de llur bon marinatge.

CAPITOL CXXXIII. COM EN RAmon Marquet feu la via de Barcelona ab les xxij. galees, e com regonegudes per los de la ciutat hagren gran goig, e alegre: e com foren adobades, e pagat tot hom a quatre meſos.

COM EN Ramon Marquet, e en Berenguer Mallol vaeren q̄ les galees ſeren partides de llur ca ça, apoderaren en veles, e molaren del hoſta, e faeren la via de Barcelona. Queus en dire? Que entre aquell jorn, e la nuyt, e lendema a hora de tercia ells foren en viſta de Barcelona. E com aquells de la ciutat los vaeren, hagren gran paor de les X I. galees no foſſen perdudes: ſi que tuyt ne ſtauen ymaginats, mas lo ſenyor

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

lo ſenyor Rey aqui ſeyen el cor aytant com a negu, vench a cauall ala marina ab gran caualleria, e guardales: e compta que eren X X I I. veles groſes, e dos lenys. E dix: Barons, eſtats ab bon cor, e alegres, que aço ſon les noſtres galees qui amenen altres X I. galees: e veus los dos lenys llurs que amenen. E axi tuyt guardaren, e comptaren les, e conformarenſen. E entre tant los dos lenys prengueren terra, e anarenſen al ſenyor Rey que conegren que eſtaua riba mar, e digueren li la bona nouella: e lo ſenyor Rey feu los donar bona albixera. E com les galees forē prop de terra deſarborarē, e eſcarpiren en terra enſemps ab les altres tirant ab la popa primera, e roſegant les ſenyeres. E la feſta fo gran ques feu en Barcelona, e en Ramon Marquet, e en Berenguer Mallol exiren al ſenyor Rey, e beſaren li lo peu: e lo ſenyor Rey baxas, e anals abraçar, e reebels ab bella cara, e ab bell ſemblant. E ells digneren: Senyor q̄ manats que façam? Queus dich, diu lo ſenyor Rey, que a tot hom lexets ço que ſa guanyat, e eſcorcoy negu no hi façats: e les galees, e los preſoners ſien noſtres, e laltre ſia de voſaltres. Partits vos ho, e dat ne ço queus parra als bons homens ſobreſalents qui ab voſaltres ſien eſtats. E ſobre aço ells beſaren li lo peu, e ab gran goig tornaren ſen a les galees, e digueren a tots la gracia quel ſenyor Rey los feya: e tuyt començaren a cridar, Senyor Deus vos do vida, e tot hom exi francament en terra, ab tot quant hach percaſat. E com aço fo feyt en Ramō Marquet, e en Berenguer Mallol anarenſen al ſenyor Rey, e digueren, ſenyor ſi vos ho tenits en be les X X I I. galees farem tirar en terra, e adobar les hem, que totes han meſter adop. E lo ſenyor Rey dix, be deyts: mas fets tantoſt poſar leſtandart noſtre a la taula, e penſats tot hom de pagar de quatre meſos, e axi com ſien adobades les galees, hajats larmament: que ſi Lalmirall venia, q̄ ab ell enſemps anaſets. Senyor, digueren ells, aço ſera feyt, e eſtats ab bon cor daqui auant, que com Lalmirall no vingues, nos ab la ajuda de Deus los confondrem tots ab aq̄ſtes X X I I. galees. Dix lo ſenyor Rey, axi ſia plaer de Deus ques faça. E axi penſarē de tirar les galees en terra, e adobar, e tenir taula, e de pagar de quatre meſos. E cō aço hach ordonat, lo ſenyor Rey exi de Barcelona, e tornaſen lla hon era lo Senyor Infant Nanfos, e los Capdals, e los cauallers, e laltra gēt que hauia lexats per la frontera: e ana dels vns als altres ab poca gent de cauall, e ab poca gent de peu, per reconexer que feyen.

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

Chronica dels

CAPITOL CXXXIIII. COM LO SEnyor Rey Darago se combate lo jorn de madona sancta Maria Dagost ab dos cents Almugauers contra quatre cents cauallers Franceſos qui eren ab lo Compte de Niuers en celada: e com los hach vençuts, e more dit Compte.

SI que el jorn de madona ſancta Maria Dagoſt, que ell ſen anaua envers Beſuldo, a lalba del jorn, eſdeuench en vna celada de CCCC. cauallers Franceſos, qui foren meſos en celada: perço com recua venia de Roſes ala hoſt de vianda. E per aquell lloch homens de cauall, e de peu los aſſaltajauen totes vegades, e perço meterenſen en aquell lloch de nuyt, quels ne pogueſſen caſtigar. E lo Senyor Rey anaua parlant daço, que vejá que les ſues gents en caſcu lloch de les fronteres eſtauen richs, e baſts per moltes caualcades que feyen tots jorns ſobre los Franceſos, els matauen molta gent, e guanyauen ſens fi: ſi que caſcuns eſtauen alegres, e pagats. E axi com lo ſenyor Rey anaua axi deſcuydant, Deus qui no fa mas tot be, e volia guardar de mort, o de preſo lo ſenyor Rey, los Almugauers qui ab ell eren entro a CC. anauen per les rayquerees de la muntanya, e lleuaren dos, o tres llebres: e al lleuar que les llebres faeren, ells començaren a cridar grans crits, e grans hauts. E lo Senyor Rey, e aquells qui ab ell eren, qui eren tro a LX. homens a cauall, prēgueren ſen tātoſt ales armes, es cuydaren q̄ hagueſſen viſta caualleria: e los Frāceſos, qui eſtauen amagats cuydaren ſe q̄ foſſen deſcuberts, e axi tātoſt van exir de la celada. E lo ſenyor Rey quils vae, dix: Barons façam be, apleguem nos ab los noſtres homens de peu q̄ aci ha grā caualleria qui per nos ſich ſon meſos: e axi tuyt pēſats de be affer, q̄ vuy farem tal coſa q̄ tot lo mon ne parlara ab la ajuda de noſtre ſenyor ver Deus Ieſu Chriſt. E tuyt reſpongueren, ſenyor ſia de gracia, e de merce voſtra quens en pujem en aquella muntanya, en guiſa ſenyor q̄ la voſtra perſona ſia ſalua, que a nos no fa paor, mas tant ſolament voſtra perſona: e com vos ſiats lla ſus vos veurets nos que farem. Dix lo Senyor Rey, ya Deus no haja ordonat que nos mudem noſtre cami per ells. E tantoſt los Almugauers partida daquells qui prop eren aplegaren ſen al ſenyor Rey, e no foren pus de cent al ferir: e van mig partir les llances. E lo Senyor Rey va brocar primer, e va ferir lo primer

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

mer que troba ab la llança, tal per mig del escut, que no li calech cercar metge. E puix va metre mans ala espata,e doná de ça,e de lla, q̄ tal lloch se feya fer,q̄ negu nol gosaua esperar a dret colp cō lagrē regonegut de son ferir. E els altres qui ab ell eren, feyen axi be,q̄ neguns cauallers no pogrē fer majors caualleries de feyts darmes,q̄ ells feyen. Dels Almugauers es bo queus diga,q̄ axi anauen entre ells ab les mijes llances,q̄ no hi romania caualls a fondrar:e aço faerē com hagren los darts esmarçats, q̄ creats, que hanch no hach negu, q̄ de son dart no matas son caualler,o caual: e puix ab les mijes llances feyen marauelles. E lo senyor Rey era ades ça, ades lla,ades adestre,ades a sinestre:si que tant feri dela espasa,q̄ tota nana a peces. E tantost mes la ma ala maça,de q̄ feria mills que hom del mon. E acostas al Compte de Niuers, qui era cap daq̄lla cōpanya: e dona li de la maça tal colp sobre lelm,quen terra lo mes. E tātost giras,e dix a vn bon macip,qui nos partia dell,per nom G. Escriua de Xatiua,ab cauall alforrat ala genetia: G. aualla,e mata lo. E aq̄ll doná del peu en terra,e matalo. E cō lach mort per son desastre lluyli la espasa en lull, qui era fort rica,que portaua,e descenyi la li:e mentre la li descenyia,vn caualler del Compte qui mort era,vae q̄ aquell hach mort son senyor,vench li,e dona li per les spatles tal colp, que mort lo mes. E lo senyor Rey giras,e vae q̄ aquell caualler hauia mort Guillermo Escriua, dona li tal colp de la maça sobre lo capell de ferre, quel ceruell li feu exir per les orelles,e caygue mort en terra:e en aquell lloch per lo Compte qui era mort,vaerets colps donar, e pēdre. E lo senyor rey qui vae la sua gent en aytal presa, dexás correr sobre els enamichs, e feu se fer vna tal plaça que tota hora mata de la sua ma mes de X V. cauallers. Que creats, que aquells que conseguia, no lin calia mas vn colp. E estant en aquella presa, vn caualler Frances vae que lo senyor Rey los feya tant de damnatge,ab laspasa en la ma ell va venir,e talla li les regnes. Si que per aço lo senyor Rey se cuyda perdre. Per que negu caualler no deuria anar en feyt darmes menys de dos parells de regnes, les vnes de cadena, e les altres de cuyr,e aquelles de cadena fossen cubertes de cuyr. Queus dire? Quel senyor Rey ana axi abandonat,quel cauall lo menaua ça,e lla:e quatre Almugauers qui tenien aprop lo senyor Rey acostarensen a ell, e nuaren li les regnes. E lo senyor Rey tench be ament a aquell caualler, qui la regna li hauia trencada, e ana envers aquella part: e pagal axi daquell plaer que li hauia feyt, que

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

james no li calech tallar altra regna: ans romas ab ſon ſenyor mort. E llauors com lo ſenyor Rey fo tornat en la preſſa, vaerets ferir, e donar, que richs homens, e cauallers hauia en la cōpanya del ſenyor Rey, que james no ſeren viſts en feyts darmes, e caſcu feu aquell jorn maravelles dell mateix. Queus en diria? Que vn caualler joue de Trapena, per nom en Palmer Abat, que lo ſenyor Rey hauia reebut en Sicilia en caſa ſua, que james no ſera viſt en feyt darmes, hi valch aytāt com fera hi Rotlan, ſi fos viu. E aço ſeſdeuenia per la grā amor que hauien al ſenyor Rey, e perço que li veyen fer de ſes mans: que ço quel Senyor Rey feya, no era obra de caualler, mas obra de Deus propiamēt. Que Galees, ne Triſtany, ne Lançalot, ne els altres cauallers de la taula redona, com tots enſemps foſſen juſtats ab tant poca gent com lo ſenyor Rey Darago era, no pogren fer tant en vn jorn contra CCCC. cauallers tant bons com aquells eren, qui erē de la flor de la hoſt del Rey de França, com feu lo ſenyor Rey Darago, e aquells qui ab ell eren. Queus en diria? Quels Franceſos ſe volgren replegar en vn cabeço, mas lo ſenyor Rey va brocar envers aquell qui portaua la ſenyera del Compte: e va li tal colp donar de la maça en lelm, que mort fret lo mes en terra. E los almugauers van tantoſt traer la ſenyera de la hoſt a troços. E los Franceſos que vaeren la ſenyera de llur Senyor en terra, van ſe fer tots vna mota: e lo ſenyor Rey va ferir entrells ab tots los ſeus enſemps. Queus dire? Quels Franceſos hagren pres vn puig, e eſtegueren tant eſtrets los vns ab los altres quel ſenyor Rey, ne negu dels ſeus no poch en ells entrar: no pertant que no duras la batalla entro fo veſpre, e ſcur. E dels Franceſos no hi hach romaſos pus de lxxx. cauallers. E lo ſenyor Rey dix: Barons de nuyt es, e aytantoſt poriem nos ferir la hu a laltre, com ferriem ells: e axi apleguemnos. E com foré aplegats en altre puig, ells vaeren venir be cinch cents cauallers Franceſos ab llurs ſenyeres. E ſim demanats, qui eren: yous dich, que ells eren tres Comptes parents del Compte de Niuers, qui hagren paor de llur coſi, qui era anat en celada: e nol vaeren tornar a hora de mig dia, que deguera eſſer tornat a la hoſt, e ab llicencia del Rey de França, anaren lo cercar. E axi vaeren aquells cauallers en vn puig, e vaeren lo Rey Darago en altre: e tantoſt anaren als llurs qui los exiren a carrera, e oyren lo mal mandado a llur ops, e anarenſen lla hon lo Compte era mort, e daltres parents ſeus be ſis: e lleuaren los ab grans plors, e ab grans crits:

e anarenſen

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

e anarenſen tota la nuyt, entro foren ala hoſt. E com foren ala hoſt, vaerets dols, e plors, e crits: ſi que paria que tot lo mon ne vingues. E en Ramon Folch Veſcompte de Cardona qui era dins Gerona, gita X. homens de fora per amenar llengua, e prengueren dos homens de la hoſt que meteren dins; e com en Ramon Folch los viu, demanals per que feyen aquells plors, e plants. E aquells comptaren ho axi com era eſtat. E llauors en Ramon Folch feu fer gran lluminaria per tota la ciutat de Gerona. Arals vos lexare eſtar, e tornare a parlar del ſenyor Rey Darago, que dix: Barons nos eſtigam tota la nuyt aci, e al mati lleuarem lo camp, e reconexerem quina caualleria hauem perduda; q̄ gran deſonor nos ſeria que axi llexaſſem lo camp. Senyor digueren aquells qui ab ell eren, que deyts? No baſta aço que vuy hauets feyt? Perauentura de ma hauriem mes a fer? E lo ſenyor Rey reſpos, que per cert ell lleuaria lo camp, que no vol que hom ho puga retrer: ſi que com jorn fo, los altres Almugauers qui anauen per les muntanyes foren ateſos al ſenyor Rey, e de la caualleria ſua mes de cinch cents homens a cauall. E lo ſenyor Rey ab la ſenyera eſteſa ana per lo camp, ab aquells qui ab ell eren eſtats a la batalla, que no volch que altre negu hi auallas. E aquells lleuaren lo camp, e guanyaren tants de bells arneſos que per toſtemps ne foren benenants. E lo ſenyor Rey reconech ſa gent, e troba que hi hauia perduts XII. homens de cauall, e aquell G. Scriua qui mori per la eſpaſa qui li feu enueja. Per que caſcu ſe deu guardar, que mentre es en la batalla, que no li vaja lo cor mas en hauer victoria, e que no li faça enueja or, ne argent, ne neguna coſa q̄ veja, ſino tant ſolament que men mans contra ſos enamichs: q̄ ſi venç la ſua part aſſats haura de roba al camp a lleuar, e ſi pert poch profit li faria res que tingues, que ab la perſona hi romandria. E axi vajaus lo cor aço q̄ jous dich, e ſi ho fets, toſtemps vos traura Deus a honor del camp. E axi mateix trobaren que hauien perduts tro a XXV. homens de peu. E axi podets penſar quin feyt darmes fo aqueſt de tant poca gent contra tant caualler, que tota hora hi romangueré mes de CCC. cauallers Franceſos morts: dels quals fo opinio daquells qui ala batalla foren, que ſol lo ſenyor Rey de les ſues mans mata mes de LX. E axi lleuaren lo camp del arnes, e de la moneda, que dels caualls non calch vn trer del camp: que no hauia cauall que no tingues VII. o VIII. lançades. E axi anaſen lo ſenyor Rey a Beſuldo, e per totes

Aliàs, han perduda.

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

aquelles fronteres estauen richs, e basts, axi com de les altres fronteres se feyen. Queus dire? Com lo senyor Rey hach reconegut tot quant hi hach, vēch se a Hostalrich, hon era lo senyor Infant Nanfos. Araus lexare a parlar dell, e tornare a parlar de madona la Regina, e del senyor Infant en Iacme, e del Almirall, e de la galea, e dos lenys quel senyor Rey los trames de Barcelona.

CAPITOL CXXXV. COM LA CAlea, e els dos lenys quel senyor Rey trames a madona la Regina, e als Infants, e al Almirall en Roger de Luria aplegaren a Macina: e com tantost dit Almirall sen parti ab lxvj. galees: e cō a les Formiguees hach desconfit lestol del Rey de França, e preses liiij. galees.

OM LA galea, e els dos lenys, ql senyor Rey trametia en Sicilia, foren partits de Barcelona, cascu sen ana la via que los fo donada: e anaren tant que vengren a Macina, hon trobaren la Regina, e els senyors Infants, e Lalmirall: e donaren los les cartes quel senyor Rey los trametia: e en Ramon Marquet, e en Berenguer Mallol. Si que tantost lo senyor Infant mana al Almirall, quen cō-tinent faes armar totes quantes galees hi hauia adobades. E tantost Lalmirall feu anar la trompeta, que tot hom vengues pendre paga de quatre mesos. E tot hom ab gran alegre pres la paga. Queus dire? En XV. jorns hach armades LXVI. galees que hi hauia adobades, que non volch pus esperar: e va fer recullir tot hom ab gran alegre, e goig: e pres comiat de madona la Regina, e dels Infants. E cuytas perço tantost de partir, que llengua del non pogues anar, que dins aquells XV. jorns, nula vela no gosa exir de Sicilia, que a Ponent pogues anar: e feu la via de Cabrera, e hach bon temps: si q̄ a poch de tēps fo a Cabrera. E com fo a Cabrera, trames hu daquells lenys quel senyor Rey li hauia trameſos a Barcelona. E lla troba en Ramon Marquet, e en Berenguer Mallol: e tantost feren li resposta, que faes la via de Aygua Freda, q̄ en aquella mar deuia trobar LXXXV. galees a Roses. E

axi ques

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

ques penſas de cuytar abans q̄ llengua hagueſſen dell: q̄ ells ſabien tant que en aquell mar los deuia trobar, ſegons les llurs eſpies: e axi mateix que ells ab totes les galees que hauien en Barcelona adobades ſerien en breu ab ell. E axi lo leny armat ſen ana ab aq̄ſta reſpoſta, e en Ramon Marquet, e en Bn̄g. Mallol faeren recullir tot hom, e armaren XVI. galees q̄ hi hauia adobades: e lo leny armat trobá Lalmirall en la mar. E com Lalmirall hach viſta la letra den Ramon Marquet, e den Bn̄g. Mallol, ell feu la via de cap Daygua Freda: e de nuyt ell pres terra a les Formiguees, e aqui doná part a la nuyt, e hach ordonat q̄ caſcuna galea tengues tres farons aparellats: hu a proa, altre el mig, altre a popa: perço que ſi les galees del Rey de França venien de nuyt, que tantoſt tots los farons foſſen enceſos, perço ques conegueſſen les llurs galees, e quels enamichs ſe penſaſſen quen caſcun faron hi hagues vna galea. E per aqueſta prouiſſio q̄ Lalmirall feu ſe guanyá tot lo feyt, que axi com ell ſo penſa, axi eſdeuench: que cō ſo pres del jorn, leſtol del Rey de França paſſaua ab lo faro dauant, e tantoſt com Lalmirall lo vac venir feu armar la gent. E entre tant ell trames dos lenys armats per deſcobrir, e tantoſt tornaren, e digueren al Almirall, que tot leſtol del Rey de França era aqui: è Lalmirall feu la llur via, e mes ſe entre la terra, e ells. E com fo ab ells a colp los farons foren enceſos, e van ferir a colp en ells: e aqui vaerets llances, e darts volar, e balleſters en taula jugar. Queus dire? Que abans que fo jorn, Lalmirall en Roger de Luria los hach tots desbaratats, en hach LIIII. galees, e quinze q̄ feriren en terra de Piſans, e XVI. que ni hauia de Genoueſos, qui ja per temor daço anauen defora enſemps, e no eſperaren res, mas que faeren la via de la mar, e anaren ſen en llur terra. E com fo jorn Lalmirall reconech les galees, e hach viſt quen terra nauia: e trobá que eren de Piſans, e forenſen eſſondrades en terra: e los galiots del Almirall tragueren ne tota quanta roba hi pogren trobar, e puix meteren hi foch.

CAPITOL CXXXVI. COM EN Ramon Marquet, e en Berenguer Mallol foren ab Lalmirall lo dia de la batalla, lo qual los lliura totes les galees que hauia preſes: e com dit Almirall pres altres xxv. galees de França qui eren a Roſes: e com hach combatuda, e preſa Roſes.

COM

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

Chronica dels

OM aço fo feyt Lalmirall feu la via de Roſes. Queus dire? Aquell jorn que la batalla fo feyta, a hora de veſpres en Ramon Marquet, e en Bñg. Mollol foren ab Lalmirall. E Lalmirall lliurals totes les galees que hauia preſes, e dix los q̄ paſſaſſen per Palamos, e per ſent Feliu, e q̄ tot quāt nauili hi trobarien, quel ſe menaſſen ab les galees enſemps a Barcelona, e que tantoſt ſe penſaſſen de cuytar, e ell yriaſen a Roſes per hauer lo nauili quen Roſes era: e les XXV. galees, e la viāda qui en terra era, e que non partiria entro a Roſes hagues pres. E axi en R. Marquet, e en Bñg. Mallol faeren lo q̄ Lalmirall los hach manat: e tantoſt anarenſen a Palamos, e a ſenct Feliu, e preſerē tot quant nauili hi hauia: e puix exirē a ſenct Feliu en terra, e cremarē tota la viāda q̄ hi era, q̄ aq̄lls q̄ hi eren romaſos del Rey de Frāça ſen fugirē tots. E en R. Marquet, e en Bñg. Mallol trametterē deu homēs per partides a Hoſtalrich al ſenyor Rey Darago, per fer ſaber eſta bona nouella: e puix q̄ ſen anaſen ala ciutat de Barcelona, e per tota la terra ſemblātment. E cō aço hagren feyt, ells diguerē, nos eſperem aci Lalmirall: jats ſia q̄ ell nos haja dit quens en anem a Barcelona, molt es millor q̄ ab ell enſemps hi entrem, e que ell naja la honor aqui pertany: e axi ho faeren, e parech be de llur promenia. E com en Ramon Marquet, e en Berenguer Mallol foren partits del Almirall, Lalmirall feu la via de Roſes, e aquells de Roſes cuydarenſen que fos lo llur eſtol: e les XXV. galees regatant exiren ab gran gatzara de fora, e Lalmirall feu lleuar les ſenyeres del Rey de França, perço que les tiras be fora, e que no perdes la gent que no feriſſen en terra. E com ſe foren acoſtats, Lalmirall bate de rems, e va abatre aquelles ſenyeres, e mes aquelles del ſenyor Rey de Arago. E aquells qui vaerē aço, volgren girar, mas Lalmirall en Roger de Luria les va ferir. Queus dire? Que totes les hach ab tota la gent. E puix anaſen al port de Roſes, hon trobá mes de cent cinquanta entre lenys, e naus, e terides, e totes les hach: e puix exi en terra hon hauia be cinch cents cauallers Franceſos, e moltes adzembles qui eren vengudes per vianda: e va ferir en ells, e deſconfils, ſi que mataren mes de dos cents cauallers: e els altres ab tota aquella gent

qui

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

qui seguir los poch fugiren envers Gerona, hon trobaren ja quel Rey de França hauia haut ya lo seu mal mandado: e aquests aportaren los en mes. Puix Lalmirall combate la vila de Roses, e pres la, e la establi be, per raho de les viandes que hi eren. E com lo hach feyt vēch sen envers Barcelona, e trobá en Ramon Marquet, e en Berenguer Mallol a sent Feliu, e digueren li com lauien esperat, e ell fon molt pagat. E axi Lalmirall trames ne tot lo nauili, axi galees, com altres lenys, e naus, e terides a Barcelona: que be veya que la mar era sua, e que nol calia tembre de res.

CAPITOL CXXXVII. COM LALmirall, e en Ramon Marquet, e en Berenguer Mallol tornaren a Roses: e lo gran alegre que hach tota la gent de Castallo, la qual no gosauen fer apáres, per raho dels dos Infants del Senyor Rey de Mallorques qui eren a Paris.

TANTOST ab en R. Marquet, e en Berenguer Mallol ensemps ab totes les galees armades, tornaren a Roses, que pensas quel Rey de França no podia aturar al setge, e que seria be que ell ab los homens de mar quels fos al coll de Panicas, e que haguessen llur part de la roba, e dels homens. E axi com ho pensa, axi ho compli, que ell se vench a Roses, e de Roses als Grels de Castallo: e si hagren goig les gents de Castallo, e de tota la terra no men demanets, que sens fi era lo goig qui era a Peralada, e en Rossello axi gran, si be nos ho gosauen fer apáres, per raho com lo Rey de França tenia dos fills del Rey de Mallorques a Paris: ço es a saber Linfant en Iacme lo major, e Linfant en Sanxo qui era apres del Infant en Iacme. Perço lo senyor Rey de Mallorques ne ses gents, no gosauen fer apáres quels plagues la honor que Deus feya al senyor Rey Darago. Araus lexare a parlar del Almirall qui esta aparellat danar al coll de Panicas, o lla hon sapia quel Rey de França deja exir ab ses gents, e tornare a parlar del senyor Rey Darago: empero siats certs que de tot ço que li era esdeuengut, e del estamēt del senyor Rey de Arago, e del Rey de França en quin partit era, trames a dir a Sicilia per vn leny armat.

CAPI-

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

Chronica dels

CAPITOL CXXXVIII. COM LO SEnyor Rey Darago ana al coll de Panicas per destroyr los Francesos: e com lo Rey de França se lleua del setge de Gerona malalt, e abans que moris prega Linfant en Phalip sen tornas en Frãça: e com lo senyor Rey Darago li seu gracia que passas saul, e segur.

COM LO senyor Rey Darago sabe aquesta nouella, tantost ab totes les sues gents qui eren en les fronteres de cauall, e de peu, sen ana al coll de Panicas: perço quel Rey de França, ne hu de la sua host non escapas. E com lo Rey de França hach sabudes totes aquestes coses lleuas del setge de Gerona malalt, e destret que era, e venchsen al pla de Peralada: e aqui ell aplega tota la sua gẽt. E seguramẽt no trobá quen tota la host hagues tres milia caualls armats, e de gents de armes de peu no res, que tots erẽ estats morts, qui en feyt darmes, qui en malalties: si ques tench per perdut. E del Cardenal no men demanets, que volenters absoluera lo senyor Rey Darago de pena, e de colpa, e que tot segurament lo lexas exir de la sua terra. Queus dire? Que lo Rey de França fo axi dolent, que ab la malaltia que hauia, lo mal li engruxa, e feu se venir sos fills dauant: e dix a mosenyer en Phalip, vos sots estat tota hora pus saui que nos, que sius haguessem cregut, ja no morirem nos, que som morts ans q̃ la nuyt sia passada, ne tanta bona gent qui en colpa nostra es morta, e morra: per que nos vos donam la nostra gracia, e la nostra benedictio, e pregam vos que esta gent de Castallo que a nos seren retuts, ne daquests altres llogars qui aci son entorn, que nols façats fer mal per neguna res, ans los absoluets de tot ço que a nos fossen tenguts, e q̃ cascu torn a son senyor, axi com dabans eren. E encara vos consellam, que segretament vos trametats missatge a vostre auonclo lo Rey Darago, queus do passatge, q̃ saluament pugats passar vos, e vostre frare, e el meu cors: que cert som yo que si ell se volia sol hu de vosaltres non escapara que no siats morts, o presos: e nos sabem quel Rey Darago vos vol tant de be, e ell sap que vos feyts a ell atre tal, que nous en dira de no, e axi farets be a la mia anima, e a la vostra. E encara fill vos pregue, que vos me donets vn do. Senyor, dix ell, ço sia feyt queus placia, e aço sera feyt, del do demanats queus placia.

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

cia,q̄ yo ſom aparellat de cōplir ho. Fill,dix ell, be deyts, beneyt ſiats vos de Deus,e de mi: ſabets fill qual es lo do queus deman? que vos no vullats mal a voſtre frare Carles qui aci es,perço com pres lo Reyalme de voſtre auōclo,e ſeu: q̄ be ſabets vos que no hi ha colpa,que la colpa tota ſo de nos,e de voſtre auonclo lo Rey Carles. Ans vos prech que lamets,el honrrets axi com bō frare deu amar altre,q̄ no ſots mas dos frares duna mare q̄ exi del millor caſal del mon de Reys, e q̄ ſon dels millors cauallers del mon: perq̄ vos lo deuets amar charamēt. E encara vos prech q̄ tractets, e façats tot voſtre eſſorç, q̄ la caſa Darago haja pau ab la caſa deFrāça,e del Rey Carles. q̄l Princep voſtre coſi ixca de la preſo,q̄ ſi vos ho volets be procurar,la pau ſe fara. E ſobre aço pres lo,e beſalo en la boca,e feu atre tal de Carles,els feu beſar enſemps. E com aço hach feyt lleua los vlls al cel, e feu ſe venir lo cors de Ieſu Chriſt: e reebel ab gran deuocio, e puix feu ſe pernuliar. E com tots los ſagraments hach reebuts q̄ bon Chreſtia deu reebre croa les mans envers los pits, e dix: Senyor ver Deus en les voſtres mans coman lo meu eſperit,e axi paſſa dolçament,e feu bona fi en lany deM.cclxxxv. en fi del mes de Setembre. E ſim demanats hon mori,yous dire quell muri en vn alberch den Simon de Vilanoua caualler qui es al peu de Pujamilot prop Vilanoua, a menys de mija llegua de Peralada. E com lo Rey de França fo mort, lo Rey Phalip mana ques tingues ſecret: empero ell trames ſos miſſatgers ſegrets al ſenyor Rey Darago auonclo ſeu qui era al coll de Panicas, e feu li ſaber com ſon pare era mort, e quel pregaua molt quel lexas paſſar ab ſes gents, que mes li valia que ell fos Rey de França que negu altre hom. E lo ſenyor Rey Darago, haut aqueſt miſſatge, tantoſt diu ſe que ho feu ſaber a ſon frare lo Rey de Mallorques qui era a Suelo a dos llegues lluny de la hoſt, hon ells eſtauen: e feu li ſaber, que ell ab la ſua calleria, e gent de Roſſello que exis a ſon nabot lo Rey Phalip de França a reebrel a la Cluſa, perço quels Almugauers, ne els homens de la mar qui eren ab Lalmirall en Roger de Luria ja al pas, que nol pogues deſtroyr, e que ell deça al Pertus, e el coll, axi com pogues, defendria que no ſa coſtaſſen lla hon Loriflama ſeria: e ell faria a ſaber a ſon nabot lo Rey de França que tota hora anas prop del Oriflama, ell, e ſon frare, axi que en tal manera ho faeſſen que torbaſſen que les ſues gents no faeſſen tant de mal, com porien fer.

Mori lo Rey Lluis de França en lany 1285.

E axi

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

Chronica dels

E axi com lo ſenyor Rey ho mana, axis feu, es compli: e axi ho feu ell ſaber a ſon nabot lo Rey de França. E com moſenyer en Phalip Rey de França hach entes quel ſenyor Rey de Arago aſſeguraua ell, e ſon frare, e encara aquelles gents qui prop dell paſſaſſen: e que hauia ordonat quel Rey de Mallorques li ſeria ab ſa caualleria a la Cluſa, penſas que faria, e apella lo Cardenal, e ſon frare: e dix los, yo he haut reſpoſta del Rey Darago auondo noſtre, e fam ſaber que aſſegura a mi, e mon frare, e aquells qui entorn mi ab Loriflama paſſaran: mas dels altres nons pot fer ſegurs, que les ſues gẽts ſon tantes, que nul hom no les poria capdellar: e axi veig que gran res de la gent que romas a nos perdrem. Reſpos lo Cardenal, e dix: ſenyor, pus ell vos fa eſta gracia, penſats de paſſar, que mes munta ſol la voſtra perſona, e de voſtre frare, que no fa tot lals: e axi no tardem, e penſem danar, que aquells qui aci morran yran tots en Parays.

CAPITOL CXXXIX. COM LO RER Phalip de França ab ſon frare, e ab lo cors de ſon pare, e ab lo Cardenal, e Oriflama exi de Cathalunya: e lo damnatge que van fer los Almugauers en matar gents, e trencar cofrens.

MOSENYER en Phalip appella ſos Barons, e feu vna dauantera en que fo lo Compte de Foix de cinch cents caualls armats, e apres anaua ell ab lo Oriflama, e ab ſon frare, e ab lo cors de ſon pare, e ab lo Cardenal: e ab ells anauen entro a mil caualls armats. E puix apres venien totes les adzembles, e la gent menuda, e de peu: e a la reraſaga venia tota laltra caualleria qui era romaſa, qui podien eſſer entro a mil cinchcents caualls armats: e axi moguerenſen de Puramilot, e pẽſarenſen de anar aquel jorn mateix ala Ionquera: e aquell jorn mateix Lalmirall ab tots los homens de mar fo al coll de Panicas. E aquella nuyt ſap Deus quina nuyt hagrẽ los Frãceſos, q̃ hanch hu no ſen deſguarni, nen dormi negu: ans tota la nuyt oyrets plants, e gemechs: q̃ls Almugauers, e ſeruents, e homens de mar feriren en les eſponeres, e matauen gents, e trencauẽ cofrens: q̃ major eſcaladis de cofrens oyrets que ſi foſets en vn boſch hon hagues mil homens qui no faeſſen mas

Aliàs, de Pujamilot.

eſtrellar

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

estellar lenya. Del Cardenal vos dich, que si hanch parti de Peralada, no feu mas dir oracions: esto so entro a Perpenya, que ades ades cuydaua esser degollat, e axi passaren tota aquella nuyt. E lēdema mati lo senyor Rey Darago feu cridar, que tot hom seguis la sua senyera, e que en pena de la persona nul hom no feris entro la sua senyera feris, e que les trompes, e les nacres tocassen: e axi tot hom sa plega a la senyera del senyor Rey Darago. E com lo Rey de França so arreat, e la sua dauantera passa per lo Pertus, lo senyor Rey Darago lexals passar, e tota la gent del senyor Rey Darago cridauen, firam senyor, firam. E lo senyor Rey capdellaua que no fos per res. E apres vench Loriflama ab lo Rey de França son nabot, e ab son frare, e ab lo cors de llur pare. E el Cardenal, axi com ya haucts entes que era ordonat, e pensaren de passar per lo dit lloch del Pertus. E axi mateix llauors les gēts del senyor Rey de Arago cridaren a grās veus, senyor vergonya, senyor firam: e lo senyor Rey pus tenia fort, entro lo Rey de Fraça so passat, e aquells qui ab ell anauē pres Loriflama. E com les adzembles, e gents menudes començaren a passar, les gents del senyor Rey cō vaeren aço, no creats quel senyor Rey, ne altre los pogues capdellar: axi que vn crit se moch per la host del senyor Rey Darago, firam, firam: e llauors tot hom se llexa correr sobre ells, e vaerets trencament de cofrens, e barreig de tendes, e de robes, e daur, e dargent, e moneda, e vexella, e tanta de riquesa que tot hom so rich que si trobas. Queus dire? Que qui auant so passat valch li, que de les adzembles, ne de la gent de peu, ne dels cauallers de la rerasaga non estorce hu que no fossen tots morts, e la roba barrejada. E com començaren a ferir, los auchs foren tant grans que de quatre llegues los oya hom: si quel Cardenal quen oy, dix al Rey de França: Senyor q̄s aço? tots som morts. Dix lo Rey de França, creats q̄ nostre auōclo lo Rey Darago no ha poguda capdellar la sua gēt, q̄ assats ha haut daffany alaxar passar nos: q̄ ja pogues oyr cō la dauātera nostra passa, q̄ tuyt li cridauen, senyor firam, e ell veyets que capdellaua ab vna escona mūtera, que tenia en la ma. E puix com nos passarem, cridaren, senyor vergonya, firam, firam: e llauors encaras treballaua mas de capdellar: e com nos som passats, e les gēts vaeren les adzembles quils feyen en lull per la roba, nols ha pogut capdellar: per que feyts compte que daquells qui son romasos hu non escapara, e axi pensem danar. Abtant passarem lo Pertus, e en vn

Q coll

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

coll, qui es sobre vna ribera q̄ hi ha, ells vaeren lo senyor Rey de Mallorques ab la sua caualleria,e molta gent de peu de Rossello,e de Cōflent,e de Serdanya,e estech en aquell coll ab la senyera Reyal estesa. E lo Cardenal quils vae,acostas al Rey de Frāça,e dix:ha senyor,q̄ farem, veus lo Rey Darago q̄ jaus es exit de dauant? E lo Rey de França dix li (que sabia que axi era ordonat per lo Rey Darago,e per lo Rey de Mallorq̄s) nous temats,q̄ aq̄ll es nostre auonclo lo Rey de Mallorq̄s quins ve acōpanyar. E llauors lo Cardenal hach grā goig,pero no sen tench per trop segur. Queus diria? q̄l Rey de França sacosta al Rey de Mallorques,e lo Rey de Mallorques a ell,e van se abraçar, e besar:e apres besá,e abraçá mosenyer en Carles,e apres lo Cardenal. E lo Cardenal dix li,ha senyor Rey de Mallorques,q̄ sera de nos,morrem ades? E lo Rey de Mallorques vael axi tramudat q̄ parech q̄ fos mort, e no poch estar q̄ no faes vn somris,e dix: Senyor Cardenal no duptes, sobre nostra testa,q̄ vos sots saul,e segur. E llauors ell se tench per assegurat,q̄ hanch de sa vida nō hach tant gran goig. E pensarē de caminar, q̄ls auchs eren tant grans per les muntanyes , e els crits de les gents del Rey Darago,q̄ tot lo mon paria quen vingues. Queus dire? De bell trot, lla hon podien trotar,pensarē danar,pus hagrē passada la Reclusa: si q̄ nos tengren neguns per segurs entro forē al Velo. E aq̄lla nuyt romangueren al Velo lo Rey de França, e tota la companya: mas lo Cardenal sen pensa danar a Perpenya , e nols calech esperar rerasaga que darrera hagues̄en lexada , quen Parays los hagren tots trameſos les gents del Rey Darago. E lendema lo Rey de França ab lo cors de son pare,e ab son frare,e ab lo Rey de Mallorques qui nos parti dells, anarē a Perpenya:e aqui lo Rey de Mallorques feu los llurs ops vuyt jorns a tots,e cascun dia ell feya cātar misses per lo Rey de França. E la professo exia tot dia sobre lo cors q̄ absolien,e de nuyt,e de dia:e feya cremar lo senyor Rey de Mallorques del seu aytant com foren en sa terra mil brandons grans de cera. Si q̄ tanta donor feu al cors del Rey de França,e a sos fills,e tots aquells qui ab ell eren,e al Cardenal,q̄ tostemps la casa de França li deuria esser molt obligada , e la casa de Roma atre tal . Queus dire? Com hagren estat VIII. jorns a Perpenya , e foren be reuenguts , anarensen : e lo Rey de Mallorques acompanyals tro foren fora de sa terra, els feu llurs ops. E puix partis dells,e tornasen a Perpenya,e los Francesos anaren sen en tal punt que

Aliás, Bolo

daquells

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

daquells mateixos no escaparē deu per centenar que no morissen tots de malalties: e lo Cardenal anasen axi espaordit, q̄ la paor no li poch exir del cors, entro que dins pochs dies muri, e anasen en Parays ab aquells que ell hi hauia trameſos ab la sua perdonança. Queus dire? q̄ en tal punt sen tornaren, que aytant com lo mon dur en França, ne en tot son destret, no oyran parlar de Cathalunya, que nols membra. E axi lexar vos he a parlar dells, e tornar vos he a parlar del senyor Rey Darago, e de la sua gent.

CAPITOL CXL. COM LO SENYOR

Rey Darago torna a Peralada, e endreça tota la terra, els feu mols dons e gracies: e mana al Almirall tornas Roses al Compte Dampuries ab tota la vianda, e vi que hi hauia, e lo Senyor Rey sen ana a Barcelona hon foren feytes grans festes.

I QVE COM Loriflama fo passada, axi com ya hauets entes, e la gent del Rey Darago hach morts, e presos tots aquells qui romasos erē, e guanyarē tot lo mon de riqueses, lo senyor Rey Darago tornasen a Peralada, e endresa, e adobá la vila, e hi feu tornar tot hom, els feu molts dons, e gracies: e axi mateix puis a Gerona, e Lalmirall anasen a Roses. E lo Senyor Rey Darago mana a Lalmirall, que retes Roses al Compte Dampuries, e que li donas tota quanta vianda, e vi hi hauia (que era vna grā cosa ço que valia) e q̄ faes aço, e puix sen anas a Barcelona. E axi mateix lo Senyor Rey com hach endreçada la ciutat de Gerona, anasen a Barcelona, e mana que tot hom sen tornas en sa terra: e axi tots tornarensen alegres, e pagats, e richs en llurs terres. E lo senyor Rey anasen a Barcelona, e lo senyor Infant Nanfos, e tots los richs homens, saluant aquells qui eren Demparada, e de la muntanya, e dels ports. E com lo senyor Rey, e Linfant Nanfos entraren per Barcelona, volch Deus q̄ aquell dia mateix hi entra lo Almirall ab totes les galees, e en Ramō Marquet, e en Bñg. Mallol: e la festa fo molt gran en Barcelona, que james semblant no fo en neguna ciutat. Si quel senyor Rey aquell diumenge qui vench primer trague a taulat tres estills a cada carrera, e lo Senyor Infant Nanfos atre tant, e els altres portauen armes: si que la legre era tal

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

que tot lo mon se deuia dalegrar. Empero la legre començaua cascu mati en Deus,com cascu mati la professo se feya per la ciutat, lloant,e glorificant Deus, de la gracia quels hauia feyta : e axi entro a hora de dinar metien tot llur temps en Deus a lloar,e beneyr, e fer gracies, e de pres menjar feyen altres jochs. Queus dire? La festa dura VIII. jorns.

CAPITOL CXLI. COM LO SENYOR

Rey Darago trames Linfant Nanfos a Mallorques ab gran poder de cauallers, e Almugauers per pendre la ciutat, per raho quel Apostolich endreçaua quel Rey de França hagues la Illa de Mallorques, la qual volch guardar lo senyor Rey en Pere.

COM la festa fo passada,lo senyor Rey apella lo senyor Infant Nanfos,e Lalmirall:e dix los, Infant nos volem quen continent vos aparellets per passar ab cinchcents cauallers, e Lalmirall yra ab vos, e assatiats Mallorqs. E el feyt sera axi ordonat,que a pochs dies q̄ hi siats,la ciutat vos sera retuda, e tota la Illa, e Yuiça atre tal : e aço no tardets, ans se faça tantost . E lo senyor Infant respos, ço que vos manets sera feyt : veus mi aparellat, ordonat vos qui volets que vaja ab mi . E Lalmirall qui era molt saui caualler dix al senyor Rey, senyor merce, placiaus quem perdonets de ço queus vull demanar . Dix lo Senyor Rey a Lalmirall, digats tot segurament . Senyor donchs placiaus queus placia dir a Lalmirall ques aço queus mou, que nos anem a Mallorques . Dix lo Senyor Rey al Almirall, be deyts, e plaume que Linfant, e vos ho sapiats : veritat es que a nos es cert per lletres que hauem damichs nostres que hauem en Genoua,e en Venecia, e en Pisa,que el Papa cuyda endreçar quel Rey de França haja la Illa de Mallorques de nostre frare,a grat, o a força . E la força es que li cuyda fer per dos fills seus que li te a Paris los majors que ha: que si per grat no la li volen lliurar, que li diga que tolra la testa a sos fills, sino la li lliura, encara que li tolra Muntpesller, e a Rossello, e Conflent, e Serdanya . E axi breument yo no trop qui lin gosas dir de no, per que es mester que nos guardem nostre frare da questa

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

daquesta occasio,e nos,e nostra terra: q̄ per Mallorques se poria perdre tota Cathalunya ab les comunes aqui fa gran enueja, que volenters se metrien, e per diners ajudarien al Papa, e al Rey de França: si q̄ aq̄sta cosa hauem nos feyta asaber a nostre frare lo Rey de Mallorques. Si que axi mateix na ell semblant raho, perque ell ha manat alcuns prohomens de la ciutat, que facen semblant ques facen forçar: mas quen continent a pochs dies que reten la terra al Infant. E axi vosaltres haurets tantost la ciutat, e lo Rey de Mallorques nostre frare seran fora de perill, e nos fora de tota sospita. Que si vna vegada hi entraua lo poder del Rey de França, e de les comunes, james lo Rey de Mallorques no si veuria. E a ell val tant que nos la tengam, com ell: que pus pau hajam, e ell haja sos fills en sa terra, tantost nos la li retrem. E Lalmirall dix, senyor molt saui pensament hauets haut, e per vos, e per lo Rey de Mallorques: e dich vos q̄ cela cosa q̄ a mi feya paor desta guerra, era que la Illa de Mallorques no fos cōtra nos. Donchs, dix lo senyor Rey, Almirall pensats vosen danar ab les galees a Salou, e lla feyts aparellar lenys quius porten tot ço q̄ ops hajats: e Linfant pens sen danar ades a Tarragona, e nos trametrē li los richs homēs, e cauallers aq̄lls de qui sia be acōpanyat, entro ala quātitat dels D. cauallers. E volem q̄ vaja ab vosaltres en Corral Lança qui es bell parler, e molt saui: e ordonarets q̄ll entre dins la ciutat a parlar ab los prohomens, e Nesbert de Mediona axi mateix qui ha molt vist, e oyt. e feyts en guisa q̄ vna col no tocassen, ne res no talassen les nostres gents: q̄ ordonat es, q̄ a pochs dies q̄ hi hajats estats, vos sera retuda la ciutat, e puix tota la Illa. Mas bo es q̄ nos faça de continent, ans parega quē sien forçats, per tal q̄ls Frācesos no pogues̄sen entrar en mala sospita contra nostre frare lo Rey de Mallorqs: q̄l seu perill es aytāt char a nos, cō dela nostra persona: e de sos fills, axi cō dels nostres. Perq̄ hauem mester, e nos, e ell, q̄ ab seny façam nostres faenes, ab tal gēt hauem a cōtendre. Deus per la sua merce nos hi ajut: q̄ plagues a Deus q̄ ells anassen ab tāt bona fe ab nostre frare lo rey de Mallorq̄s, cō ell los va, e los yra, e a nos plaura q̄ james en ell no trobē mas veritat, e tota lleyaltat: que de tal pare, e de tal mare naix quem ell, e yo, que altre no par quen nos se deja trobar, e per amichs, e per enamichs: q̄ per enamichs que hom haja no deu affollar sā fe. E axi pensats ala bona hora danar. E tantost Lalmirall pres comiat del senyor Rey, e anas recullir, e

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

feu la via de Salou ab totes les galees,e en R. Marquet,e en Bñg. Mallol axi mateix ab les llurs galees. E lo senyor Infant axi mateix a cap de quatre dies hach pres comiat del senyor Rey son pare q̄l agracia,el beney,e li doná la sua benedictio:e anasen a Tarragona. E lo senyor Rey trames li la caualleria,e dos mil Almugauers.E aço se feu,perço q̄ paregues que per força podien hauer la ciutat, e la Illa:e si ab poca gēt passas fora masa manifest,q̄ per volentad del senyor Rey de Mallorques sera retuda, e pogran hauer molt perill, axi com dauant es dit. Araus lexare a parlar del senyor Infant, e del Almirall qui saparellen de recullir,e tornar vos he a parlar del Rey Darago.

CAPITOL CXLII. COM ENTESA *la lletra del senyor Rey Darago,lo Rey de Mallorques trames vna barca armada ab lletres de segret al noble en Pons Saguardia llochtinent en Mallorques:e com lo senyor Rey en Pere pensa venir a Xatiua per lliurar sos nabots,e fer don Alfonso Rey de Castella.*

TANTOST com ells se forē partits del senyor Rey,lo senyor Rey de la sua ma escriui vna lletra al Rey de Mallorques,q̄ li escriui cascuns vos ho podets pensar, segons les paraules que dauant hauets entesos.E com lo Rey de Mallorques hach reebudes les lletres del Senyor Rey Darago son frare, trames vna barca armada a Mallorq̄s ab lletres que escriui de la sua ma, que trames al noble en Pons Saguardia, qui per ell era llochtinent en Mallorques:e axi mateix ne trames a daltres prohomens de segret de Mallorques.q̄ los feu saber, aço nom se, mas cascuns vos ho podets pensar.E cō lo senyor Rey Darago hach hauda resposta del senyor Rey de Mallorques,alegre,e pagat partis de Barcelona,per anar a Salou,per ajudar, e per espaetxar tost lo senyor Infant. E despuix enteniasen a venir al regne de Valencia,per trer de Xatiua don Alfonso,e don Ferrando de Castella nabots seus,e q̄ fos Rey de Castella don Alfonso, perço ques venjas be de son nabot lo Rey en Sanxo de Castella, qui axi li era fallit als ops, e li era vengut menys daço que li hauia promes. E axi voliasen venjar en tal manera, que tot lo mon ne prengues exempli.

CAPI-

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

CAPITOL CXLIII. COM LO SEnyor Rey en Pere Darago partint de Barcelona pera venir a Xatiua comença a malauejar de refredament: e com essent a Vilafranca de Panades li pres febra, hon feu son testament, e reebe lo cors precios de Iesu Christ.

COM fo partit de Barcelona, ques lleua gran mati, ell se refreda, e ab aquell refredament vench li cremor de febra, axi quell se offeri affany per lo cami, en tal manera que hach a romandre a sanct Climent: e trameteren tantost a Barcelona a mestre A. de Vilanoua, e a daltres: e faeren li fer pendre al mati laygua, e guardaren la, e tuyt digueren comunament era de fredor, e que no tenia res: e aquell dia caualca, e ana a Vilafranca de Panades, e cō fo lla, lo mal li fo entuxat, axi q̄ hach de la febra asats. E com la febra li fo espayada, ell se feu venir lo seu escriua ab qui feya sos segrets, e feu son testamēt be, e ordonadamēt aq̄l dia: e puix lendema lo regonech, e puix laltre. e cō tot lo hach regonegut, e feyt tot a sa volentat, ell lo se feu publicar, e hi reebe per testimonis Prelats, e richs homēs, e cauallers, e honrrats ciutadans, e homens de les viles. E cō aço fo feyt ell se confessa moltes vegades, ab Bisbe, e ab Labat de Sentescreus, e ab Preycadors, e ab frares Menors, e deneja molt be sa consciencia: e puix reebe molt be lo saluador, e molt deuotamēt ab grā deuocio, en presencia de tot hom, mentre enla cambra pogren caber, e ab plors, e ab llagrimes qui dels vlls li exien reebe lo. E axi mateix plorauē tots aq̄ls qui erē. E cō aço hach feyt, e lo mal tota hora li entuxaua, axi que la nouella anaua per tota la terra, especialment al senyor Infant Nanfos qui ja sera recullit. E com ho entes, ell hach de consell que hi vengues: e com fo a ell, e lo senyor Rey lo vae, dix li: Infant, quius ha donat aquest consell que a nos vinguessets? Sots vos metge quins poguessets consell donar a nostra malaltia? Be sabem que vos sabets que no ho sots, e axi nons feyts fretura: e si axi mateix plau a nostre senyor ver Deus que passem daquesta vida en aquest punt, aytant poch hich farets fretura, que nos hauem ja feyt nostre testament, e publicat: per que pensats vos en de tornar, e recullits vos a la bona hora, que la vostra anada es molt bona envers Deus, e envers vostre regisme, e de nostre frare lo Rey de Mallorques: e la tarda poria tornar

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

a gran dany. E ſobre aço lo ſenyor Infant beſa li los peus, e les mans: e lo ſenyor Rey beſal en la boca, e li doná la ſua benedictio, el ſenyá mes de deu vegades: e tantoſt mes ſe el cami, e anas recullir a Salou ab la gracia de Deus.

CAPITOL CXLIIII. COM LO SENYOR Infant Nanfos paſſa en la Illa de Mallorques, e com aſſatia la ciutat, e a pochs de dies entra en parlament ab los prohomens.

TANTOST com ſe fo recullit, lo vent ſe mes a la terra, e faerē tuyt vela: e a poch de temps foren en la Illa de Mallorques, e preſeren terra ala Poraça: e lla poſarē los caualls en terra, e lo ſenyor Infant ab tota la caualleria, e Almugaueria anas a tēdar a les torres Lauaneres: e Lalmirall ana lla ab totes les galees. E com tot hom fo en terra, lo ſenyor Infant feu cridar en pena de la perſona, que nul hom no talas, ne fes mal, ne damnatge negu en la orta, ne a res que hi fos: e com aço fo feyt, dins pochs dies entraren en parlament los vns ab los altres, axi quen Corral Lança per lo ſenyor Rey Darago entra moltes vegades dins la ciutat a parlar ab lo lloctinent, e ab los prohomens: e ades anaua de la ciutat al ſenyor Infant, e ades tornaua dins. Ara vos lexare ells eſtar, qui eſtan en llur parlament, e tornare a parlar del ſenyor Rey Darago.

CAPITOL CXLV. COM LO SENYOR Rey en Pere Darago feu publicar ſegona vegada ſon teſtament dauāt Larquebisbe de Tarragona, e be vuyt Bisbes: e cō lexa Linfant Nanfos hereu vniuerſal del regne Darago, e de Cathalunya, e del regne de Ualencia: e al ſenyor Infant en Iacme Rey de Sicilia.

ECOM lo ſenyor Infant fo partit del ſenyor Rey, lendema lo ſenyor Rey volch quel ſeu teſtament ſe publicas altra vegada, en preſencia del Archebisbe de Tarragona qui aqui era, ab be VIII. Bisbes, tots naturals de la terra del ſenyor Rey Darago, e Abats, e Priors, e homens dordra, e richs homens

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

homens,e cauallers,e ciutadans,e homens de viles. E com tots foren dauant lo senyor Rey,lo testament se legi axi alt que tuyt lentesteren:e lexa sos Marmesors Larquebisbe de Tarragona,e Bisbe de Barcelona,e Labat de Sentesereus,e richs homens, e cauallers, tots bons, e sauis,e discrets,e bõs Chrestians.e que aconeguda daquels, tots sos torts fossen restituyts.E lexa quel seu cors fos enterrat el Monestir de Sentesereus qui es molt honrrat Monestir de monges,e es tro a sis llegues prop del dit lloch de Vilafranca.E lexa hereu vniuersal lo senyor Infant Nanfos del regne Darago, e de Cathalunya, e del regne de Valencia: e lexa li tots los drets qui ala corona Darago, e al Comptat de Barcelona, e al regne de Valencia pertanyen en totes les quatre parts del mon. E daltra part,lexa al dit senyor Infant Nanfos,que li comanaua madona la Regina sa mare, que fos de sa vida dona,e Regina: e que nul temps no exis de sa volentat, e que lamas, e honrras axi com aquell qui hauia la millor dona,e la pus sancta de mare qui el mon fos. E daltra part li lexa lo senyor Infant en Pere son frare menor qui era, que li degues donar consell,e vida aytal com tanyia a fill de Rey:encara li lexaua sa germana madona la Infanta Violant, que li fos tengut de donar Rey per marit, qui fos dalta sanch. Daltra part, lexa lo regne de Sicilia,ab sos drets que li pertanyien en les quatre parts del mõ, al senyor Infant en Iacme qui era apres del senyor Infant Nanfos de dies:e lexal vinclat, que si lo senyor Infant Nanfos moria sens infants de lleyal conjugi, q̃ tornas lo regne Darago, e de Cathalunya,e lo regne de Valẽcia,ab tots los drets q̃ pertanyien al regne Darago,e al Cõptat de Barcelona,e al regne de Valẽcia,al senyor Infant en Iacme,axi cõ ho lexaua al senyor Infant Nanfos. E si per ventura lo senyor Infant en Iacme moria abans q̃l senyor Infant Nanfos,q̃l regne de Sicilia romangues al Infant Fraderich:e quel lexaua en poder del Infant en Iacme,que li donas aquella vida que tany a fill de Rey. E encara lexaua axi mateix madona la Regina,que tostemps en sa vida fos dona, e senyora, e Regina: e la amas, e la honrras, axi com ho lexaua al senyor Infant Nanfos. E axi mateix dela Infanta madona Violant llur germana,que li fos tẽgut de donar marit Rey, qui fos dalta sanch. E puix el testament hach moltes daltres coses, q̃ a mi no cal retrer:perço com no toquen a la mia materia. E com lo testament fo left, e publicat,lo senyor Rey demana a tots,axi com a lleyals vassalls, q̃ li digues-

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

sen,si los paria que be stigues. E casсuns lloaren li ho,com per cert axi fo feyt sauiament,e madura,e ab gran delliberacio : com tanyia a fer a ell,qui era lo pus saui senyor del mon, e lo pus auist en tots feyts. E cō aço fo feyt , e publicat , lo senyor Rey estech be confortat:e tot hom se pensa que ell fos be millorat : e lendema lo mal li entuxa , qui era la vespra del benauenturat senct Marti , e tot aquell dia ell sofferi molt affany,e la nuyt. E lendema lo jorn del benauenturat mosenyer senct Marti, caualler de deus molt gracios,e digne,nostre senyor volch apellar al seu regne aquest senyor Rey en Pere , Rey Darago , lo millor caualler del mon,e lo pus saui,e lo pus gracios a totes gents qui hanch naixques . Axi cō aquell qui hach mes gracies en sa persona,que hom qui may fos. Daltra part,que lexa quatre fills,los pus sauis,e los millors darmes, e de tots feyts que el mon fossen : e els pus cortesos, e los mills nodrits. E lexa dues filles, la vna qui era Regina de Portogal,laltra qui era donzella . E daltra part , quen sa vida hach presa venjança de tots aquells qui tort li tenien a ell,ne a sos fills:es vae sob a de tots sos enamichs:e hach crexcuda la sancta fe catholica,e montiplicada. E morts, e vençuts molts maluats Sarrahins. Queus diria? Que no trobarets en lligenda neguna,que hanch Deus faes tantes de grac es, ne merce a negu Rey. E encara que sos fills eren de edat de regnar, que hanch la casa de Arago no calech vn jorn vagar, a fer secucio de ço que ell hauia començat . Si que Deus vae,que no hi feya fretura, tant bons fills hi hauia,volch lo aquest beneyt dia acōpanyar ab lo Baro senct Marti , si que la mort sa costa. E com lo Rey conech que la sua fi era prop, pres comiat de tuyt , els comana madona la Regina , e sos Infants , e puix los senyá,els beney.

CAPITOL CXLVI. COM LO SENYOR Rey en Pere Darago passa desta vida,e fo sebolit el Monestir de Sentescreus : e com los marmessors trameteren vna galea a Mallorques al senyor Rey Nanfos darago , e a Sicilia al Senyor Rey en Iacme Rey de Sicilia.

COM aço fo feyt, feu se donar vna creu que li estaua dauant , e reebela en ses mans, plorant ab gran deuocio : e dix molta bona oracio. E com ho hach feyt , lleua los vlls al cel, e senyas tres vegades , e puis abraça la creu , e croa los braços sobre ella

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

bre ella, e dix: Pare senyor, ver Deus Iesu Christ, en les vostres mans coman lo meu esperit, e placiaus per la sancta passio que preses, que reebats la mia anima en Paradis, ab lo benauenturat mosenyer senct Marti, de qui vuy fan tots los Chrestians del mon festa, ab los altres sancts beneyts. E com aço hach dit, lleuá los vlls al cel, e larma li parti del cors en lany de M. CCLXXXV. lo jorn de senct Marti, e ab los altres sancts en Paradis, axi com si fos vn Albat, e anasen ab los angeles en Paradis. Deus per la sua merce vulla que axi sia, e axi deuem tuyt estar dopinio, que ell sia ab lo benauenturat senct Marti, e ab los altres sancts en Paradis: que hanch Chrestia no feu tant bona fi, com ell feu, ne ab major contricio. E com lo senyor Rey fo passat daquesta vida, vacrets dols, e plors, e crits, q̄ james aytals no foren feyts, ne oyts. E dementre que tuyt plorauen, los marmessors aquells qui en aquell lloch eren, hauien ja feyta armar vna galea en Barcelona, com vaeren quel senyor Rey estaua mal. E tantost com fo passat, hagren vn caualler saui, e bo, e donarenli dos trasllats autentichs del testament del senyor Rey, e manarē li que sanas recullir tantost a Barcelona, en la galea que trobaria aparellada: e que faes la via de Mallorques, e lla hon trobaria lo senyor Rey Nanfos Rey Darago, que lla anas. E com seria lla hon ell fos, que nul hom no auallas en terra, mas ell tot sol: e que ala galea nul hom no llexassen acostar. E com seria lla, que ell que parlas ab lo dit senyor Rey, e ab Lalmirall tantsolament, e digues los la mort del senyor Rey, e que li donas la hu dels trasllats del testament. E tantost com aço hauria feyt, ques recullis, e que sen anas en Sicilia, e que dauāt tot hom faes la via de Sicilia: e com seria en Sicilia digues a madona la Regina, e al Senyor Rey en Iacme Rey de Sicilia, e al Senyor Infant en Fraderich, la mort del senyor Rey. E donas al senyor Rey en Iacme laltre trasllat del testament. E lo caualler dix, que aparellat era de fer ço que ells manassen. E anasen a Barcelona, e trobá la galea aparellada de recullir: e tantost bate de rems, e anasen. Ara lexare a parlar dela galea, e tornare a parlar del senyor Rey Darago. Axi com jaus he dit, lo dol fo gran, quis feu per tota la terra, quels missatgers nanarē per totes parts. E lendema hi hach mes de mil persones, e de Tarragona mes de cinch milia, e de tot lo camp de Panades: axi que tanta gent si aplega, que no podien caber en Vilafranca, ne a dues llegues prop. E lendema ab gran professo portaren lo cors al Monestir de Sentes-

Muri lo Rey en Pere Darago en lany 1285.

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

Senteſcreus, e aqui faeren loffici molt ſolemnial, perço com ell era abſolt, e hauia jurat manament de ſancta eſgleya, e hach hi preychs, e tota aquella ſolemnitat que tanyia a fer aytal Senyor. E vaerets hi depuix ſo paſſat deſta vida, entro ſo mes en terra, mes de deu milia perſones ab ſengles brandons en les mans. E com lo ſenyor Rey ſo enterrat caſcuns ſen anaren en llurs terres, e per tot trobauen grans plants, e grans plors. Deus per la ſua merce haja la ſua anima, Amen. Que mort es aquell qui altre Alexandri fora eſtat el mon, ſi ſol deu anys hagues mes viſcut. Ara vos lexara a parlar dell, e tornare a parlar del miſſatger qui ſen va ab la galea a Mallorques, e en Sicilia.

CAPITOL CXLVII. COM SE SAbe la mort del ſenyor Rey en Pere a Mallorques, e en Sicilia: e los plãts, e plors que van fer tots los de Macina.

COMLA galea ſo partida de Barcelona, dins pochs dies ſo a Mallorques hon trobá lo ſenyor Rey Darago Nanfos a les torres Lauaneres: e feu tot ço que li hauien manat los marmeſſors del Senyor Rey ſon pare, e aytant mes, que ab les pus belles veſtidures que hach ell exi en terra, e aço feu ſauiament: per que diu lexempli del prohom, tramit ſaui, e no li digues que faça: per que tot ſenyor, ciutat, o vila deu molt metre ſa punya que com trames miſſatge, quel trameta pus ſaui que puixca: que bon miſſatge honrra ſon ſenyor, o ſa comunitat, e porta ço per que va a bona fi. E com hach parlat ab lo ſenyor Rey, e ab Lalmirall, acullis, e feu la via de Sicilia, e a poch de temps ell ſo en Sicilia, e trobá madona la Regina, e el Senyor Rey en Iacme Rey de Sicilia, e Linfant en Fraderich a Macina: e dix los la nouella, e feu tot ço que li ſo manat. E com la mort ſo poblicada, e lo teſtament ſo leſt a Macina, vaerets dols, e plors per tota Sicilia, e per tota Calabria: que be durá vuyt jorns als mas plorar.

CAPI

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

CAPITOL CXLVIII. COM LINFANT en Iacme se coroná Rey de Sicilia a Palerm, e les grans festes que hi van fer: e com feu armar XX galees, e feu Capita delles a en Berenguer de Sarria.

COM fo passat lo dol, lo senyor Rey mana per tota Sicilia, e per tota Calabria, que tot hom fos a jorn cert a Palerm ala festa, q̄ ell se coronaria Rey de Sicilia, e de tot lo regne. E les cartes anaren de totes parts: e com les cartes ne foren anades, lo senyor Rey, e madona la Regina, e Linfant en Fraderich anarensen a Palerm: e com foren lla la festa comença molt gran, e lo jorn fo vengut quel senyor Rey hauia donat: e aqui ab gran alegre, e ab gran festa lo Senyor Rey en Iacme pres la corona del Reyalme de Sicilia, en tant bona hora, e ab tal gracia de Deus, que james no fo Rey qui tant gracios, ne tant astruch fos a ses gents, e es encara, e sera molts anys, si a Deus plau. Que depuix fo coronat, si les gents de Sicilia, e de Calabria sembrasen pedres, si cullirien bell forment, o bell ordi: quen veritat en Sicilia se tenien, e en Calabria XX. castells de richs homens, qui cascu feya major messio que vn Rey no fa: e tuyt eren richs assats: e la cort sua era rica, e bona de thresor, e de tot be: per q̄ li poden dir a lo senyor Rey en Iacme benauenturat. E cō la festa fo passada, ell sen torná a Macina, e tātost feu armar XX. galees, e feu ne Capita vn caualler qui ell amaua molt per nom en Bn̄. de Sarria: q̄ seguramēt podia hom dir, q̄ ells eren dos germans per nom lo dit en Bn̄. de Sarria qui era major de dies: e laltre en Vidal de Sarria, q̄ de cascu, com vos digui dauāt den G. Galceran, pogra hom fer vn libre de llurs proeses, e de llurs caualleries, e de tots feyts darmes. E majorment del dit en Bn̄. qui era, e es estat, e es encara lo pus llarch de cors que caualler qui hanch fos en Espanya: e ha haut tal senyor qui be li ho ha mostrat, ço es saber aq̄st senyor Rey de Sicilia, qui puix per temps lo feu noble, segons que per auant oyrets en son lloch, e en son temps.

CAPITOL CXLIX. COM LO NOble en Berenguer de Sarria ab XX. galees correch tota la costera de Malfa, entro a la feu de Roma, hon hach preses galees, lenys, e barques.

AXI

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

Chronica dels

AXI com les XX. galees foren armades, en hach feyt Capita lo dit en Berenguer de Sarria, ell li mana ques pensas de recullir, e q̄ faes la via de Napols, e que sabes que si feya: e puix ques giras a Xicle, e que bates la costera entro ala feu de Roma. E com seria tornat ell passaria en Calabria, que ell volia donar a conexer als enamichs, quel Rey Darago no era mort: ans dabās hauiē a cōtrastar ab vn Rey, mas daqui auāt nauriē a contrastar ab dos, qui son vn cor, e vn cors, e vna volentat. E cō aço hach dit, en Berenguer de Sarria pres comiat dell, e de madona la Regina, e del Infant en Fraderich, e recullis en la bona hora, e en la guarda de Deus: e bate tota la Calabria, e venchsen al cap de Pelanuda, e del cap de Pelanuda, ell se mes en mar, e feu la via de la costa de Malfa, e aq̄lla costa era poblada de la pus mala gent, e dels majors cosaris qui el mon sien: especialment dun lloch que hach nom Passata. E pensas que si la costa de Malfa corria faria quatre bons serueys al senyor Rey de Sicilia, e a ses gents, e al senyor Rey Darago atre tal, e a ses gents. La vna que venjaria lo damnatge que hauien feyt en les guerres passades, laltra com serien destroyts, que daqui auant no porien mal fer: laltra que seria lo millor feyt darmes, e el pus auenturat que gran temps ha fos feyt daq̄lla part. E axi cō so mes en cor, axis feu, e compli: e abans que alba de jorn fos ell hi pres terra, e hach tota la gēt en terra prop de la ciutat de senct Andreu de Malfa: e correch tota la muntanya. Axi que quatre jorns hi estech, e affega, e crema major, e menor: e reuel, e Passata, e tot quant hach en la muntanya: e estech senyera alçada, e aná cremant, e affegant tot ço que trobá: e sobrepres els llits los maluats de Passataris, axi que tots nanaren ay tal: e cremá hi galees, e lenys que tenien en terra tirats, q̄ non lexa hu aqui, ne en lloch de la costa. E com tot ho hach cremat, e affegat, recullis, e aná a Sorento, e feu atre tal: e hagra atre tal feyt de Castellamar, sino fos molta cauallería que hi hauia venguda de Napols. Queus dire? Quentrassen al port de Napols, en tragueu naus, e lenys, e ni cremá, e puix bate la costera entro a la feu de Roma: e pres naus, e lenys, e galees que trames

en

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

en Sicilia.E ſabes lo gran viafora qui era per tota la coſtera,e en la boca de la feu de Roma,que pres tots quants lenys hi hauia, demana Lapoſtolich que era aqueſt brugit. E digueren li,Pare ſanct,aço es vn caualler de Sicilia per nom en Berēguer de Sarria,qui es vengut ab XX. galees de Sicilia,e hach cremadá, e affegadá tota la coſtera de Malfa, e el port de Napols,e tota la coſtera hach barrejadá: e daci de la feu de Roma ha tretes galees,lenys,e barques que res no li pot durar dauant. A Deus, dix lo Papa, ques aço que ab tants Diables ha a contraſtar, qui ab la caſa Darago contraſta! Que caſcu daquells cauallers de Cathalunya ſon Diables encarnats, que res nols pot eſtar dauant, ne per terra,ne per mar? A Deus,plagues quells foſſen recōciliats de la ſgleya, que aqueſtes ſon gents ab qui conquiſtariem tot lo mon, e metriem a baix tots los infels: per que prech Deus que trameta pau entre la ſancta ſgleya,e ells. E Deus perdo al Papa Marti,que axi los tragué de la ſgleya:mas ſi nos podem en breu,ſi a Deus plau,los reconciliarem,que molt ſon gents valents, e de gran bontat: que no ha gayre de dies que han perdut llur Senyor qui era lo millor caualler del mon,e creu que ſis ſeran ſos fills,qui en axi comencen.

CAPITOL CL. COM LO SENYOR Rey en Iacme de Sicilia paſſa en Calabria per guerrejar: e com lach tota netament, ſaluant lo caſtell Deſtill.

COM en Berenguer de Sarria hach feyt tot aço,ab gran guany tornaſen en Sicilia, hon trobá lo ſenyor Rey qui fo molt pagat de ço que hach feyt,e ſis foren tots los Sicilians, per lo gran damnatge quels Malfatans los feyen tot jorn. E tātoſt com les galees foren a Macina,lo ſenyor Rey paſſá en Calabria ab gran gent, e aná veſitar totes ſes terres:e aytant com caualcaua dela terra,qui encara no era ſua,aytants ſen retien a ell:ſi que per cert,ſi Lalmirall fos ab leſtol eſtat, aquella ſaho en la ciutat de Napols, dretament ſen fora anat. Queus en diria pus? Que netament hach tota Calabria, ſaluant lo caſtell Deſtill, axi com dauant vos he dit,e Taranto,e Principat,e el cap de les Llengues, e Otrento qui es bona ciutat,e Archebisbat:e baſta puix deça Principat entro

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

pat entro a Senler prop a X X X. milles. E axi cō lo ſenyor Rey hach conqueſt ço qui entorn li eſtaua, anas deportant, e caçant per la Calabria: perço com es la pus ſana prouincia del mon, e la pus gracioſa de totes ſanitats, e les millors aygues, e les millors fruytes del mon: e en la Calabria hauia molt honrrat rich home caualler poblat de Cathalunya, e Darago, e del pays mateix: e axi lo ſenyor Rey anaua de conuit en conuit, e de plaer en plaer. E com lo ſenyor Rey ſanaua axi deportant, en Berēguer de Sarria vench ab les galees a Macina, e axi mateix hach molt guanyat en aqueſta entrada. Ara vos lexare a parlar dell, e tornare a parlar del ſenyor Rey Darago.

CAPITOL CLI. COM LO SENYOR Rey Nanſos Darago ſabuda la mort de ſon pare enanta en tal manera que a poch de temps hach Mallorques, e Yuiça, e ſen torná en Barcelona hon li ſo feyta feſta.

COM lo ſenyor Rey Darago hach haut lo miſſatge de la mort de ſon pare, ell feu enantar en ſos affers en tal manera que a dos jorns apres quel miſſatge hach haut ſe rete la ciutat de Mallorqs a ell. E lo noble en Ponç Saguardia mes ſe al Temple: e puix a dos jorns que la ciutat ſe fo retuda, publicas la mort del ſenyor Rey en Pere, es legi lo teſtament, e vaerets plors, e crits, e plants los majors del mon. Queus en faria plus llongues noues? Que be V I. jors durá lo dol, q̄ nul hom no feu res en la ciutat. E cō lo dol fo paſſat, lo noble en Ponç Saguardia retes al ſenyor Rey: e lo ſenyor Rey ſa, e ſaul, ab tota ſa cōpanya qui ab ell ſen volgren anar, feu los poſar a Coplliure, e de Coplliure anaſen a Perpenya. E lo ſenyor Rey de Mallorques rebel fort be, e li feu toſtemps molta donor: e deuia ho fer, que ell lo ſerui toſtemps molt be, e era dels bons cauallers del mon. E com lo ſenyor Rey Nanfos nach trames en Ponç Saguardia, ell lexa per procurador de la ciutat, e de la Illa Gesbert de Mediona, e llexa li bona cōpanya. E puix pres comiat de la ciutat, e de tots aquells prohomens de fora q̄ hi eren venguts, e anaſen, e feu la via de Yuiça. Ara es ver que ell

mentre

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

mentre tenia ſetge en la ciutat de Mallorques hauia trames en Yuiça q̃ ſabes llur volentat, ſis retrien a ell. E los prohomens de Yuiça prometeren li, que ço que faria la ciutat de Mallorques, farien ells: per que ell ana en Yuiça, e tantoſt los prohomens reeberen lo ab gran honor, e entra dins lo caſtell: e eſtech hi dos jorns, e llexa hi vn caualler molt ſaui, e bo, per nom en Lloret, per Caſtella. E pres comiat, e anaſen a Barcelona: e aqui fo li feyta gran feſta, e de Barcelona trames per tots ſos regnes a richs homens, e ciutadans, e homens de viles, que a jorn cert li foſſen a çaragoça.

CAPITOL CLII. COM LALMIrall en Roger de Luria correch tota la coſtera de Prohença, e hach barrejada Serinya, e Achda, e Uiats, ſens que no muris fembra, ne infant de X. U. anys auall, ne hom de xexanta en ſus.

COM LO ſenyor Rey hach trameſes ſes cartes per totes parts, quel jorn que los dona que foſſen a çaragoça, perço com ell volia fer feſta a pẽdre la coronh, Lalmirall vẽch a ell, e dix li ſenyor, vos hauets donats cinquanta jorns, que tot hom ſia a çaragoça a la voſtra feſta de coronar, e a mi ſeria molt que les cõpanyes de les galees eſtiguesſen axi vagants. E perço ab la gracia de Deus, e voſtra, yo mich portare, e yre a barrejar la coſtera daci a Marſella, e farç en guiſa que ab la ajuda de Deus yo ſia tornat tantoſt, ab temps que puixca eſſer a çaragoça a la voſtra coronacio. Dix lo ſenyor Rey al Almirall, deyts be. E com fo en la mar de cap de Leucata anaſen ala plaja del Grau de Serinya, e aquia la alba del dia poſa la gent en terra, e ell exi entro ab C. homens a cauall, e al jorn ells foren a Serinya, e barrejaren tota Serinya, e tota la terra e lo via fora ana per tota la encontrada, e vench a la ciutat de Beſes quin es luny dos llegues: e la hoſt de Beſes exi, e vench a Serinya, e foren per compte X X X. milia perſones ab daltres llochs qui ſi meſclaren ab la hoſt de Beſes. E Lalmirall dix a les ſues gents: Barons, vuy es lo dia que la caſa Darago, e les ſues gents per toſtemps guanyaran honor, e preu per tota eſta encontrada: que ço que ve, es gent mortal, que nul temps vaeren vn

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

Chronica dels

hom fello, perque firam de ple en ple, que vosaltres veurets q̃ no hauran mas las espalles, e la caualcada sia Reyal, que tot quant si guany cascu, tot se sia seu. Empero manam a cascu sots pena de traycio, que no prenga roba, ne cauall, entro la batalla sia fenida: e axi ho atorgaren tuyt: e entretant la host se acostá a ells, ques pensauen que no calgues mas lligar. Ab tant, com foren tant prop quels darts pogren jugar, e les ballestes a triquet trer, les trompes, e les nacres tocaren. E Lalmirall, ab los homens a cauall van brocar als homens de cauall qui eren be C C C. daltra part, qui Francesos, qui del pays, e dels Almugauers que hi hauia be dos mil, van trametre llurs darts, que hanch hu non pecá, que no metes hom mort, o nafrat per mort: e les ballestes van desparar a colp, axi que tant fo lesforç al començament, que Lalmirall, e sa companyia faeren, que cridaren Arago, Arago, que a colp aquells van girar, axi de cauall, com de peu. E Lalmirall, e els altres foren en ells. Queus dire? Que lencals durá entro a mija llegua de Beses, e hagra durat entro ala ciutat, mas vespres feya: e a Lalmirall feya li paor, que de jorn no pogues tornar a les galees, perço com eren en plaja, la pijor qui sia de Lleuant a Ponent. E axi capdella la gent, els ne feu tornar. e axi tornant, lleuaren lo camp: mas nols cal demanar lo gran guany q̃ hi faeren. E axi com nuyt fo, ells forē en la plaja dauant les galees, e eremaren, e affegaren tot Serinya, saluant la sgleya, que es molt bella de madona sancta Maria de Serinya. E aquells de Beses, e dels altres llochs recullirensen a Beses: e hagren tanta de gent perduda, que be veyen que lendema si Lalmirall tornaua, que no li porien defendre la ciutat, si gēt estranya no hauien. E axi trameteren aq̃lla nuyt a via fora per tota aquella encontrada, que vengues̃en a defendre la ciutat de Beses, que la major part de la gent hauien perduda: e podien ho dir per veritat, que non tornaren dels deu, dos e: axi muriten tuyt sens q̃ Lalmirall, com hach rego neguda sa companya, no trobá que hagues perdut mas set homens de peu. Si que a Beses hach venguda al mati molta gent: mas daço Lalmirall no hach cura: mas de mija nuyt auall recullis ell, e la sua gent, e anarensen al Grau de Achda, axi que hi fo a lalba del dia, e posa la gent en terra, e per la agulla de Viats muntarensen les galees sotils, e els lenys armats: e les galees grosses anarensen a la ciutat Dachda, e en cascu de aquests llochs prengueren tots quants lenys, e barques trobare. E Lalmirall ab la meytat dels homes a cauall,

e ab

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

e ab la meytat dels Almugauers, e ab gran res de les Xurmes anasen ala ciutat Dachda, e pres la, e barreja la tota: e no volch, q̃ fembra, ne infant ne moris negu: mas dels homens de X V. anys en sus, e de L X. en jus nanaren a tall, e tots los altres restaura: e barrejá, e affegá tota la ciutat, saluant Lepiscopat, que james ell no cõsenti, que a sgleya faes hom damnatge negu, ne ahontas hom fembra neguna. Aquestes dues coses se retench Lalmirall tostemps, que no consenti que negu faes damnatge a sgleya, ne hi lleuas valent de vn boto. E axi mateix que fembra neguna fos ahontada, ne despullada, ne tocada en sa persona. Per que Deus lin rete bon merit: que lin doná victories, e li feu fer bona fi. E laltra companya sua anaren a la vila de Viats, qui per terra, qui per la agulla amunt: e axi mateix barrejaren ho tot, e hagueren ne tot ço que hi era, lenys, e barques, que hi hauia en la agulla amũt moltes, e axi mateix lo via fora aná per tota la encontrada. E aquells de Sentiberi, e de Lupia, e de Giga vengren a mar: mas com foren prop Dachda, noues los van venir, com hauia pres lo dia passat a aq̃lls de Beses: e axi cõ ho oyren pensarẽ de girar, mas nos cuytaren tant quels homẽs de cauall, e els Almugauers no aconseguissen mes de quatre milia quen alancejaren, e puix tornarensen a Achda, e estegren hi quatre jorns, e barrejaren, e affegaren tota la encontrada. E com hagren aço feyt, Lalmirall feu recullir la gẽt, e feu la via de Aygues Mortes, e ell trobá naus, lenys, e galees, e tot quant hi trobá pres, en trames a Barcelona. E puix ana al cap de la Spiguera, e com fo en aquella mar, fo exit de la llengua: e tot hom daquella encontrada se cuyda se fos anat en Sicilia, e la nuyt ab loratge ell se mes en mar aytant com poch, en guisa que lo dia de la terra non poguessen hauer vista: e lẽdema que lembat se mes, ell feu la via del cap de Leucata, e la nuyt ell hi pres terra, e trobá hi entre barques, e lenys be X X. carregats de bona roba, e pres los tots, e trames los a Barcelona: e a lalba del jorn ell entra per lo Grau de Narbona, e trobá hi lenys, e galees, e tot ell ho metia a mar. Queus dire? q̃ sens fi fo ço que ell guanyá, e tots aq̃lls qui ab ell eren: e hagren molt mes feyt, sino fos la cuyta que ell hauia de tornar en Cathalunya: perço que al temps pogues esser ala coronacio del senyor Rey. E axi exis del Grau de Narbona ab tot aquell nauili que hach pres, e feu la via de Barcelona. Ara vos lexare a parlar del Almirall en Roger de Luria, e parlare del senyor Rey Darago.

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

Chronica dels

CAPITOL CLIII. COM LO SENYOR Rey Nanfos Darago ſen ana a Senteſcreus hon feu abſolre lo vas del ſenyor Rey ſon pare, e cantar per temps L. miſſes tots jorns.

OM Lalmirall hach pres comiat del ſenyor Rey a Barcelona, lo ſenyor Rey exi dela ciutat: e lo primer viatge que feu anaſen a Senteſcreus, e aqui ell feu venir Larchebisbe de Tarragona, e tots los Bisbes de ſa terra, e tots los altres Prelats: axi q̄ be hi hach mes de CCC. croces, e deu frares de caſcuna de les ordes de tots ſos regnes. E aqui ell feu ſon dol, e totes les gēts: e feu cantar miſſes, e ſi feu preych: e ab gran profeſſo feu abſolre lo vas del bon Rey en Pere ſon pare, e aço tench deu jorns, a tots dies: e com aço fo paſſat, per honor de lanima del ſenyor Rey ſon pare, feu dons, e moltes gracies al Moneſtir, perço que per temps tots jorns ſe cataſſen miſſes per lanima del bo Rey ſon pare. ço es aſaber cinquanta miſſes. E com aço hach feyt, ell pres comiat de tuyt, e anaſen a Lleyda hon li fo feyta gran feſta, la major que hanch negunes gents poguesſen fer a llur ſenyor: e com lo ſenyor Rey fo a çaragoça, tot hom paſſa datendre a çaragoça. E lexar vos he eſtar lo ſenyor Rey, e tornar vos he a parlar del Almirall.

CAPITOL CLIIII. COM LALMIrall en Roger de Luria ſen aná a Tortoſa ab larmada: e dementre q̄ll ſeria ala coronacio del ſenyor Rey lexa per cap, e per major del eſtol ſon nabot en Ioan de Luria.

OM Lalmirall fo exit del Grau de Narbona ab tot lo nauili quen hach haut, ell feu la via de Barcelona, e a pochs de dies fo a Barcelona: e cō fo a Barcelona, aqui li fo feyta gran feſta, e ſtech aqui viij. jorns. E puix anaſen ab larmada a Tortoſa, e cō fo en la ciutat de Tortoſa, e les galees foren en la ciutat, ell hi lexa per cap, e per major ſon nabot en Ioan de Luria qui era molt bo caualler, e elpert: q̄ en aquell temps nos

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

pogra

Biblioteça Valenciana

pogra hom pensar que vn caualler de son jouent fos pus cert, ne pus saui, ne millor darmes en gran partida del mon. E mana li que faes la via Despanya, e sobre Moros que no fossen de pau ab lo senyor Rey Darago los donas a guanyar, per tal que la gent no sen bujas dementre que ell seria ala coronacio del senyor Rey.

CAPITOL CLV. COM LO SENYOR

Rey Nansos Darago se coronà a çaragoça, e les festes, e jochs ques van fer: e com en Ioan de Luria cremà, e assegà molts llochs en Barbaria: e com Lalmirall se reculli per passar en Sicilia.

BTANT en Ioan de Luria ab larmada feu la via de Valencia, e Lalmirall anasen per terra a çaragoça ab gran caualleria, e ab molt bon hom de mar q̃ hi amena: e lo senyor Rey acullil molt ab bella cara, e li feu gran honor, e hach gran goig de ço que hach ell feyt. E Lalmirall tantost feu arborar vn taulat molt alt, perço com ell nera apres del senyor Rey en Pere, e del Rey de Mallorques lo pus adret caualler dreter, que nul caualler qui fos en Espanya: e en Berenguer Dentença son cunyat atre tal, que cascu dells hi viu tirar yo: mas per cert lo Senyor Rey en Pere, e lo Rey de Mallorques sen lleuaren la flor de tots quants ni hauia per tostemps, e tiraua cascu dells tres estils, e vna taronja: e lestil darrer era tan gros com vna asta de llança. E tota hora los dos primers sobremuntauen gran cosa al taulat. E apres hi feu, e hi ordona taula redona, e los homens de mar faeren fer dos lenys armats daquelles plates que anauen per lo riu, en que vaerets batalles de taronges que del regne de Valencia nauien feyt venir mes de cinquanta carregues. E axi siats certs que Lalmirall ennobli aquella festa aytant com del tot. Queus en diria? Que la festa fo molt gran, e lo senyor Rey Nansos Darago pres la corona ab gran alegre, e ab gran pagament: e durá la festa mes de quinze jorns, que nul hom

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

no hi feu mas cantar, e alegrar, e fer jochs, e ſolaces . E com la feſta fo paſſada, Lalmirall pres comiat del ſenyor Rey, e venchſen en Valencia, e ana regonexer ſos caſtells, e viles, e llochs que hi hauia molt honrrats, e bons: e trames vn leny armat an Ioan de Luria, que penſas de venir. E lo leny armat trobal en Barbaria, hon hauia feyta vna ferida entre Tunis, e Alger, que hi hach feyta tarraſauia, e hi pres mes de C C C. perſones de Sarrahins, e hi cremá, e hi affegá molts llochs, e pres lenys, e terides moltes de Sarrahins. E com en Ioan de Luria hach miſſatge del Almirall ſon auonclo, venchſen, e a pochs jorns fo a Valencia: e com fo a Valencia Lalmirall acullil alegre, e pagat, e mana li que faes aparellar les galees, que ell ſen volia anar en Sicilia: e axi com ho mana, axis feu. E com Lalmirall hach feyt ço que hi hauia affer el regne de Valencia, recullis ab la gracia de Deus, e feu la via de Barbaria: perço que coſtejant ſen anas, e prengues tot quant pogues trobar de Sarrahins. Ara vos lexare a parlar del Almirall, que ſen va per la Barbaria, e tornare a parlar del ſenyor Rey Darago, qui ſen va a çaragoça.

CAPITOL CLVI. COM LO SEnyor Rey Nanfos Darago delliberá venjar la falla quel Rey en Sanxo de Caſtella hauia feyta al ſenyor Rey en Pere ſon pare: e trer los fills del Infant en Ferrãdo de Caſtella de Xatiua: e ſer la hu Rey de Caſtella.

COM LO Senyor Rey Darago hach complida la feſta, lo ſenyor Rey li hach donades cartes que ſen portas a madona la Regina ſa mare en Sicilia, e al ſenyor Rey en Iacme, e al ſenyor Infant en Fraderich frares ſeus, ell feu venir dauant ſi Linfant en Pere ſon frare, e de tot ſon conſell, e dix li: frare, noſtre pare lo Rey en Pere parti de Barcelona ab cor, e ab volentat que ſi Deus lo portas ſa, e ſaul en Valencia, que hauia en cor de trer de Xatiua los fills del Infant en Ferrãdo de Caſtella, e volia fer Rey de Caſtella don Alfonſo major: perço q̃s venjas de ſon nabot lo Rey en Sanxo de Caſtella, que

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

q̄ tant gran falla li hauia feyta,que al major ops li falli de tot quāt li era tēgut. E pus a Deus no ha plagut q̄ ell en ſa vida ſen pogues eſſer vējat, nos lon volem venjar, qui deuē pendre lo feyt axi cō la perſona del ſenyor Rey noſtre pare: per q̄ ades vull q̄ allegā dos cauallers qui vajen al Rey en Sāxo, e q̄l deſafien de part noſtra, per la raho damunt dita. E tātoſt vos Infant vos aparellats ab cinchcents cauallers de Cathalunya,e ab atre tants Darago,e ab doscents homēs a cauall alforrats a la genetia del regne de Valēcia: en guiſa q̄ cō los miſſatgers ſeran tornats de Caſtella, q̄ vos ſiats aparellat de entrar en Caſtella,e cremats,e affegats tots los llochs q̄ nos volran retre a nos per dō Alfonſo fill del Infant en Ferrando de Caſtella. E menarets X X. milia homens dapeu bons Almugauers. E com aço ſia feyt,nos yrem al regne de Valencia, e traurem aquells Infants de Xatiua, e applegarem noſtres hoſts: e ab ells enſemps entrarem en Caſtella, e farem tant que ells ſien Reys de Caſtella,ab la ajuda de noſtre ſenyor Deus Ieſu Chriſt, qui al dret ajuda. E com lo ſenyor Rey hach parlat, lleuas lo ſenyor Infant en Pere, e dix: Senyor be he entes lo que vos me hauets dit, per que graheich a Deus com vos ha donat tal cor, e tal volentat: que les venjances quel ſenyor Rey noſtre pare hauia en volentat de fer, q̄ vos les façats,e ades moſtrats la valor,e la gran bōtat qui en vos es. Perque yo ſenyor frare me profir a fer,e a dir en aqueſts affers,e en tots altres que vos me manets a fer la voſtra volentat, quen res per negu temps nom trobarets en falla. E axi penſats de endreçar vos tots altres affers, que hajats de fer,e trametre los deſafiaments, que yom percaſare de richs homens, e de cauallers de Cathalunya, e Darago, e del regne de Valencia: e entrare en Caſtella ab aquella companya que vos ſenyor manats,e ab molt mes. E ſiats ſegur ſenyor,que yo entrare ab tal cor,e ab tal volentat,e ab tals gents,que ſi ſabia quel Rey en Sanxo vingues cō tra nos ab deu milia homens,que trobará ab nos batalla. E ſobre aço lo ſenyor Rey pres per la ma lo ſenyor Infant en Pere qui li ſeya de prop vn poch pus baix,e anal beſar,e dix li: Infant aytal reſpoſta eſperauem de vos,e aytal fe hi hauiem.

CAPITOL CLVII. COM HAUT conſell lo ſenyor Rey Nanſos Darago dellibera deſafiar lo Rey en Sanxo de Caſtella,e entrames dos cauallers ab los deſafiaments: e com Linfant en Pere ſaparella pera entrar en Caſtella.

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

COM aço hach dit lo ſenyor Rey, lleuaren-ſen aquells del conſell, e aquell qui primer ſe lleuá dix: Senyor lloat, e agraciat ſia noſtre ſenyor ver Deus, qui tāta de gracia ha feyta als voſtres regnes, que axi los proueix̣ be de bons ſenyors, e de valēts, e de ardits, e ab compliment de tot be: que de be en millor nanam toſtemps, perque deuem anar tots alegres, e pagats. Veritat es que aqueſta es la primera empreſa que vos ſenyor hauets feyta, apres la voſtra coronacio: e es la pus alta empreſa que james ſenyor emprengues, per IIII. rahons. La primera, que vos emprenets guerra ab hu dels poderoſos ſenyors del mō, e aquell quius es pus vehi. E laltra, que vos hauets ya guerra ab la ſgleya Romana, e ab la caſa de França, e ab lo poder del Rey Carles: que hom pot dir, que es tot lo mon. La tercera, que façats compte quel Rey de Granada, com vos veja en tāt forts affers, creats queus rompra les treues que hauia ab lo ſenyor Rey voſtre pare: e axi mateix, q̄ totes les comunes del mon, pus leſgleya es cōtra vos, vos ſeran cōtraris. E axi ſenyor feyts cōpte q̄ tenits la guerra ab dos los majors de tot lo mon: mas empero pus en cor vos ho hauets mes, e de tot mātenits veritat, e dretura, feyts compte que Deus qui es veritat, e dretura, ſera de la voſtra part: e axi cō ha tret voſtre pare lo ſenyor Rey a cap ab gran honor de la guerra, axi ſi a Deus plau ne traura vos, e nos tots: e yo dich vos per mi, e per tots los meus amichs, quem profir aytant com vidam baſt, ne res que yo haja q̄ nous fallire: ans ſenyor vos prech, quem cōptets al pus eſtret lloch, que vejats, ne ſapiats: e prenets, eus ajudats de tot quant yo, ne mos amichs hajam: encara que prenets los fills, e filles mies, e les metats penyora, com ops hi ſia, lla hon vos plaura. E cō aqueſt rich hom hach parlat, lleuas vn altre, e dix: ſemblant mateix. Queus dire? De hu a hu ſe lleuaren tots, e caſcu ſe profiri axi baſtantment, com hauia feyt lo primer. E ſobre aço lo ſenyor Rey feu los moltes gracies, els dix moltes bones paraules: e tantoſt elegiren dos cauallers, la hu Cathala, laltre Aragones, que trames en Caſtella ab los deſafiaments. E tantoſt lo Senyor Infant, abans que partis Darago hach cinchcents cauallers eſcrits, quel ſeguiſſen. E nous dire cinchcents, que ſin volgues dos milia, hauer los pogra: que no calia que ell nampras negu, ans ſe venien caſcu a proferir ſe ab ell, e a pregar, que li plagues, que anaſſen ab ell: mas

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

mas ell non volia pus,sino aytants com lo senyor Rey lin hauia ordonats.e cō aço fo feyt,anasen en Cathalunya,e axi mateix tots los richs homens,e cauallers de Cathalunya sen vengren proferir a ell:e axi en pochs de dies hach compliment de cinchcents cauallers, e molts seruents de maynada. E del regne de Valencia nous ho cal dir, que ha perdonança hi anauen lla hon ell era,a proferir se a ell. E axi hach tota la companya que li feya mester en poch de temps, los mills arreats tots,que hanch de neguna gent,qui seguis senyor,se vaes.E a tuyt donáiorn cert, que fossen en Arago a Calathayu. Araus lexare a parlar del senyor Infant, e tornare a parlar del senyor Rey.

CAPITOL CLUIII. COM LO SEnyor Rey Nansos Darago reebe la corona del regne de Valencia,e trach sos cosins de Xatiua: e com ell son cors dellibera fer entrada en Castella ab tuyt ensemps: e com essent sobre Castella li vench missatge del Compte Dampuries,que Franceses volien entrar en Empurda.

VERITAT es,que com lo senyor Rey hach tot lo feyt ordonat del senyor Infant, e trameses sos missatgers al Rey de Castella,per desafiar,ell sen vench al Regne de Valencia:e com entra per la ciutat, fo li feyta gran festa. E a jorn cert vengren hi tots los Barons del dit regne,cauallers,e homens de viles.E com foren tuyts aplegats,e altres gents moltes, ab gran solemnitat ell reebe la corona del regne de Valencia.E com la festa fo passada, ell trague de Xatiua, com hi fo (que hi ana tantost que la festa fo passada.) En trague dell castell de Xatiua don Alfonso,e don Ferrando fills del Infant en Ferrando de Castella:e feu fer vna bella senyera, ab senyal del Rey de Castella,e aparella moltes gēts de cauall,e de peu, ab que pogues ell entrar duna part en Castella ab don Alfonso,e dal tra entras Linfant en Pere. E estant que aquest parlament se feya, a Deus plague, quel senyor Infant en Pere fo malalt molt greument, e venchne correu al senyor Rey, en que li faeren saber richs homens, e cauallers,que ja eren tuyt a Calathayu,que manaua que faessen. E cō lo senyor Rey sabe aço, fo molt despagat,e pres acord, que mes valia que ell son cors anas a Calathayu, e que lla menas don Alfonso,e don

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

Ferrādo:e que della faes vna entrada ab tuyt enſemps, e axi trames los a dir,quel eſperaſſen. E tantoſt ell ſen ana a Calathayu ab tota aquella gent que ell manaua quel ſeguiren: e en pochs jorns ell fo lla ab grā gents:e troba quel ſenyor Infant no era guarit,ans eſtaua molt agreujat. Si que tantoſt ell penſa dentrar, e foren tota hora be dos mil caualls armats,e cinchcents alforrats,e be cent milia homens de peu. E ordona que hagues la dauātera don Alfonſo de Caſtella, e que la ſua ſenyera anas primera. E aço feu ell,perço com tots los Barons de Caſtella, e ciutats, e viles hauien jurat per ſenyor Linfant en Ferrando lur pare,apres la mort de don Alfonſo Rey de Caſtella. E per ço dona lo Rey Phalip de França ſa germana per muller madona Blanca al Inſant en Ferrando: que daltrament no la li hagra donada, ſi ſabes quels fills quin exiſſen, no foſſen Reys de Caſtella. E axi ordonadament entraren en Caſtella vuyt jornades:e anaren tot dret lla, hon ſaberen quel Rey don Sanxo lur auonclo era. E ſegurament quel Rey don Sanxo hach feyt ajuſt,que fo be ab XII, milia caualls armats, e ab gent de peu tot lo mon. E cō lo ſenyor Rey Darago ſabe q̄ ell era ab tanta caualleria, e que no hauia mas vna llegua de la vna hoſt, a lautra, trames li miſſatge, que era vengut aqui per venjar la falla q̄ ell hauia feyta al bon Rey ſon pare: e per fer Rey a don Alfonſo ſon nabot,qui eſſer ho deuia. Perque ſi ell era aquell que fill de Rey deu eſſer, que penſas dexir a batalla a ell. E com lo Rey en Sanxo oy aço, fo molt dolent: mas empero penſas,que tot ço que li trametia a dir lo ſenyor Rey Darago, que era ver, e que null hom nos deuia metre en camp contra ell.e ſon nabot:ans los defendria contra tots homens..Si quel ſenyor Rey Darago leſpera en aquell lloch quatre jorns, q̄ hāch nos volch partir,entro lo Rey en Sanxo ne fo partit. E ell prenent, e affegant viles,e llochs aquells qui obehir no volien dō Alfonſo de Caſtella tornan ſe: empero hach vn bon lloch qui ha nom Seron, qui es prop de Soria, e daltres llochs molts quis reteren a ell. E ell tantoſt feyales jurar per Rey de Caſtella don Alfonſo e axi ell llexa don Alfonſo en aquells llochs quis foren a ell retuts:e llexa li be mil homens a cauall,e molts de peu qui eren Almugauers,e homens de mar: e lexals tot ço, quels feya meſter. E encara ordoná,q̄ totes les frōteres Darago,ſi ell hauia meſter ajuda,que la li faeſſen tantoſt: e ſegurament que en aqueſt pas,que ell hagra tolta tota Caſtella al Rey don Sanxo,ſino

que

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

que li vench missatge Demprada del Compte de Ampuries,e del Vescompte de Rocabarti,en q̄ li faeren saber,que grans gents de la Llenguadoch saparellauen de part del Rey de França dentrar en Empurda:e axi que li clamauen merce, quels vengues ajudar. E axi lo senyor Rey perço hach se a exir de Castella,e lexa lo dit don Alfonso de Castella,e don Ferrando en los llochs, qui a ell seren retuts. E axi ordonats,e esforçats,com ja hauets entes. Queus dire? Que tota hora estegren axi. Empero lo senyor Rey Darago hauia estat en Castella,com fo en Arago tornat,e en Cathalunya,prop de tres mesos. E axi pensats,quin Rey ha el mon, qui per sa bontat faes tant per altre, com ell feu per aquests dos Infants. E com fo en Calathayu,trobá lo senyor Infant en Pere,que fo millorat, e menal sen en Cathalunya: e dona li aquell poder en sa terra, qui ell mateix hi hauia: perço cō lamaua mes que res qui el mon fos: e feya be a amar, q̄ molt era saui, e bell, e bo de tots feyts. Ara vos lexare a parlar del senyor Rey,e del senyor Infant, qui son en Cathalunya:e tornare a parlar del Almirall.

CAPITOL CLIX. COM LALMIrall en Roger de Luria anant en Sicilia barreja la Barbaria, e correch la Illa de Gerba, e Colameta,e vence la batalla de Matagrifo,es combate en Brandis ab los Francesos,els tolgue lo pont,e arriba a Macina,hon li fo feyta festa.

VERITAT es,que com los Fráncesos foren desbaratats, e exits de Cathalunya,lo Senyor Rey en Pere fo en Barcelona, e doná al Almirall a ell, e als seus la Illa de Gerba: e encara li doná castells, e llochs bons, e honrrats del regne de Valencia. E axi Lalmirall anasen alegre, e pagat per moltes rahons:que nul hom pus alegre no pogra esser, com ell fora:sino fora la mort del senyor Rey en Pere, que li dolia molt: e axi com ja dauant hauets entes, com ell hach pres comiat del senyor Rey Nanfos, com fo tornat a çaragoça,e puix com sen vench el regne de Valencia vesitar sos llochs,e puix com se reculli,e sen ana per la Barbaria. E axi com sen anaua per la Barbaria, ell barreja llochs,e pres naus, e lenys. e axi com ho prenia,siu trametia a Valencia al faedor seu. Si que ana axi costejant

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

jant tota la Barbaria, entro que fo a Gerba,e a Gerba endreça la Illa, e la ordoná, e correch tot Ris qui es en la terra ferma:e aquells de Ris sotsmeterensen a ell,que li pagassen ço que aquells de Gerba li pagauē, e que fossen sotsmesos a ell,axi com aquells de la Illa de Gerba. E com aço fo feyt, e hach refrescada la gent, ell feu la via de Colometa costejant la costera, e axi mateix feu terrasauia a munt de barques, e nach molts esclaus, e esclaues, e naus, e lenys que pres carregats de spiciaries, que venien de Alexandria a Tripol:e tot ço prenia. E depuix que fo de lla Tunis ell ho trametia a Macina. Queus dire? Hach la ciutat de Colometa, e barreja tota la ciutat, saluant lo castell de la ciutat qui es fort be murat,que tenen jueus: e aquell combate vn jorn. E en laltre jorn ell hach aparellades ses escales per combatre, e per muntar: e axi aquells de dins faeren li parlar pacti, e donaren li vna gran suma dor,e dargent, tant que ell vae que molt mes li valia que si los cremas, nels barrejas: que si vna vegada los cremas,james no hi habitara negu,e ara feya compte que tots anys ne hauria trahut. E com tot aço hach feyt parti de Colometa. Apres feu la via de Cret, e pres terra en Candia:e lla ell refresca,e puix ell sen vench batent la Romania, e barreja molts llochs:e puix passa per boca de Setull, e pres terra al port de les Guatles, e venchsen puix a çuron, e los Vanacians donaren li gran refrescament,e a çuron,e a Mocho. E puix venchsen en la plaja de Matagrifo,e aqui ell pres terra:e les gents del pays axi de cauall com de peu exiren li tants que be foren cinchcents cauallers Francesos, e molta gent de peu, e arrengaren li batalla: e axi ell feu exir los caualls de les galees qui eren tro a centcinquanta, e armats, e apparellats vengren batalla arrengada. E plach a Deus que doná victoria a Lalmirall, axi quels Francesos,e els homens del pays foren tots morts.e presos: perque la Morea daquell temps auant fo molt despoblada de bona gent. E com aço hach feyt venchsen a la ciutat de Clarença,e feu restar de la gent, e hach ne molt de thresor: e puix parti daqui, e ana a barrejar la ciutat de Patraix,e puix barreja la Xifellonia,e el Ducat,e tota la Illa de Curfo,la qual ja altra vegada hauia barrejada. E puix feu la via de Polla,e pres terra a Brandis:e a Brādis cuyda esser enganat,que vn jorn abans que ell hi fos,hi hauia entrada gran caualleria de Francesos,de que era cap Lestandart qui era vengut per guardar Brandis,e lencontrada,per paor den Berenguer Dentença, qui tenia Otrento,e corria tota aqlla encon-

Aliàs, terrasania.

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

encontrada. E axi com fo exit en terra ab tota la gent, la caualleria exi fora ſanta Maria del Caſal de Brandis. E Lalmirall qui vae tanta caualleria, que eren be D C C. homens dacauall Franceſos, tenchſe per deſcebut: empero comanas a Deus, e feu replegar la gent, e va ferir en ells tant eſforçadamẽt, que per cert els feu tornar anrrera envers la ciutat, axi quels derroch tro al pont de Brandis, e aqui vacrets feyts darmes de cauallers dins, e de fora. E los Almugauers qui vaeren aqueſta preſa, e quels Franceſos ſe tenien tant fort, van trocejar les llances: e puix van ſen metre entre ells, e penſen desbuclar caualls, e de matar cauallers. Queus dire? Quel pont los tolgueren, e ſen foren entrats ab ells, ſino fos Lalmirall a qui mataren lo cauall: e al lleuar del Almirall, vacrets colps de darts, e de llances, e dels Franceſos colps de bordons. Queus dire? A deſpit dells lleuaren Lalmirall: e vn ſeu caualler doná del peu en terra, qui li doná lo cauall: e com Lalmirall fo pujat llauors vacrets eſforç: finalment lo pont los tolgueren los homens del Almirall, e ſen foren entrats ab ells, ſino fos que tancaren les portes. E axi Lalmirall tornaſen alegre, e pagat a les galees, e lleua lo camp: e trobaren que tota hora hagren morts quatrecents cauallers, e tanta gent de peu que ſens nombre fo. E tot hom guanyá aſſats, e ſegurament que daltra part hi hach a trametre lo Rey Carles, que daqueſts non calech hauer dupte an Bñg. Dentença, ne aquells qui ab ell eren en la ciutat de Otrento. Apres tot aço, Lalmirall ſen ana a la ciutat de Otrento, hon li fo feyta gran honor, e gran feſta: e aqui refreſca la gent, e paga de quatre meſos tots los cauallers, e paons qui eren ab en Berenguer Dentença per part del ſenyor Rey de Sicilia. E puix partint de Otrento venchſen a la ciutat de Taranto, e axi mateix los paga, e puix a Cotro, e a les Caſtelles, e a Giraix, e a la Mandolela, e a peu de Datil, e al caſtell de Sanctagata, e a Rego. E puix entraſſen a Macina hon trobá lo ſenyor Rey en Iacme Rey de Sicilia, e madona la Regina ſa mare, e lo ſenyor Infant en Fraderich, e ſi li fo feyta feſta no mo demanets, que james ſemblant no lin fo feyta en negu lloch. E madona la Regina hach gran plaer de la ſua viſta, el aculli, el honrrá molt mills que no ſolia: e ſobre tot dona Bella ſa mare hach gran plaer, e gran alegre, e gran pagament. E axi lo ſenyor Rey de Sicilia li feu gran honor, e li doná caſtells, e llochs, e li doná tal poder que Lalmirall feya, e deffeya per mar, e per terra ço

ques

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

ques volia: e axi lo senyor Rey de Sicilia tenchse fort be per acompanyat dell. Ara vos lexare a parlar del senyor Rey de Sicilia, e del Almirall, e tornare a parlar del senyor Rey Darago.

CAPITOL CLX. COM LO SENYOR Rey Nanfos Darago feu cridar ses hosts en Cathalunya a paga de quatre mesos: e com entra ambells en Rossello, per vaer si Francesos hi eren entrats en Empurda.

OM LO Senyor Rey Darago fo a Barcelona, e sabe que gran gent de la Llenguadoch saparellaua per entrar a Rossello, e Empurda, feu cridar ses hosts en Cathalunya, a paga de quatre mesos, e que tot hom a jorn cert fos en la vila de Peralada: e cascuns richs homens, e cauallers, e ciutadans, e homens de viles forē molt gint aparellats aqll dia a Peralada. E lo senyor Rey, abans que partis de Peralada, trames Linfant en Pere en Arago per gouernador, e per major: perço q̄ si per Nauarra volia entrar negu en Arago, quels ho cōtrastas. E com aço hach feyt, e hach totes les hosts a Peralada entrasen en Rossello: e com fo al Velo, sabe que no hi hauia gent estranya entrada, e per los rayques de la muntanya anasen a Coplliure, e de Coplliure tornasen en Empurda: e axi nous dire q̄ aquells de la Llenguadoch se metessen en cor que entrassen en Cathalunya, ans cō saberen quel senyor Rey Darago so en Rossello, sen torná cascu en son lloch, e en ço del seu.

CAPITOL CLXI. COM LO SEnyor Rey Nanfos Darago feu torneig a Figueres de C C. per C C. E com se combate ab lo Uescompte de Rocabarti, e an Cisbert de Castellnou.

COM lo senyor Rey fo a Peralada tornat, dona paraula a tot hom, e cascūs tornarēsen en llurs llochs: mas lo senyor Rey que vae que nos poch esser combatut ab sos enamichs mana fer vn tornejament a Figueres, axi que foren C C C C. cauallers

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

llers el tornejament: ço es asaber C C. qui eren de la part den Gisbert de Castellnou,e del Vescompte de Rocabarti, qui eren caps, de laltra part.E aqui feu se la pus bella festa, e lo pus bell feyt darmes, q̄ hāch en tornejamēt se faes,del temps del Rey Artus a ença.E tantost q̄ aquesta fo passada, lo senyor Rey tornasen a Barcelona: e vaerets tots jorns taules redones,e torneig,e anar ab armes,e bornar, e solaces,e jochs q̄ tota la terra anaua de goig en goig,e de baylls en baylls.

CAPITOL CLXII. COM MISSATgers del Papa,e del Rey de França,e del Rey Danglaterra vengren al senyor Rey Nanfos Darago per requerirlo de pau, e que pogues̄sen hauer lo Rey Carles qui era en preso.

MENTRE estauen en aquest solaç Micer Bonifaci de Salamandrana vench al Senyor Rey per missatge del Papa, que requiria lo senyor Rey de pau,e lo Rey de França atre tal: e que pogues̄sen hauer lo Rey Carles qui era en preso, e q̄ matrimoni se faes dell,e de sa filla. E estāt en aquest parlamēt,Micer Ioan Dagrilli vench en Barcelona per part del Rey Nandoart Danglaterra, qui li parlaua, que sa costas ab ell de matrimoni:ço es asaber, quel senyor Rey Darago prengues sa filla per muller, e que ell ques metria per mijancer entre ell, e la sancta sgleya de Roma, e el Rey de França, e el Rey Carles que hagues̄sen ab ell bona pau. Queus dire? Que com Micer Bonifaci sabe la missatgeria de Micer Ioan Dagrilli,e Micer Ioan sabe la sua,acostaren̄sen amdos,e sa vnaren. Si que Micer Bonifaci trobá quel senyor Rey Darago volia abans lo acostamēt del Rey Danglaterra,que del Rey Carles.E axi pēsa que per aquella via podien hauer abans la pau, e trer lo Rey Carles de preso, que per neguna altra: e axi feu se principal ab Micer Ioan Dagrilli ensemps a tractar del matrimoni dela filla del Rey Danglaterra. Queus diria pus nōues? Quels tractaments se menaren en moltes de maneres, que seria llonch de escriure: si que Micer Bonifaci, e Micer Ioan Dagrilli sa cordaren, que Micer Bonifaci s̄en tornas al Papa,e al Rey de França: e Micer Ioan al Rey Danglaterra,e cascuns respongues̄sen de ço que hauien tractat,ne podien fer: e que

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

e que a jorn cert fossen ensemps a Toloſa, per saber ço que cascuns hagueſſen reſpoſt. E axi preseren comiat del senyor Rey Darago, e anasen cascu axi com hauien acordat. Ara vos lexare a parlar dels missatgers, que sen van cascuns per llur cami, e tornare a parlar del senyor Rey de Sicilia.

CAPITOL CLXIII. COM LO SEnyor Rey en Iacme de Sicilia pensa passar en Calabria, e Principat ab totes ses hosts, e conquestar Napols, e Gayeta.

APRES que Lalmirall fo a Macina tornat, axi com ja hauets entes, ell feu adobar totes les galees: e vn jorn lo Senyor Rey de Sicilia apella Lalmirall, e tot son consell, e dix: Barõs nos hauem pensat, que be seria feyt que nos armassem LXXX. cors de galees, e que nos ab mil caualls armats, e ab XXX. milia Almugauers que anem envers Napols, e si podem hauer la ciutat que lajam, e façam nostre poder mẽtre lo Rey Carles es en Cathalunya pres. E si nos podem hauer Napols, que anem assatiar Gayeta: que si la ciutat de Gayeta podem hauer, mes nos valria q̃ si hauiem Napols. E lo Almirall, e los altres lloaren molt aquest feyt al senyor Rey, axi quen continent ordonaren tots llurs feyts: e Lalmirall posa la senyera en la taula, e lo senyor Rey feu escriure tots aquells qui ab ell deuien anar. E com açò fo ordonat, lo senyor Rey feu manar corts a Macina, e donà dia cert a richs hòmens, e cauallers, e a Syndichs de ciutats, e de viles de tota Sicilia, e de Calabria, q̃ fossen a Macina. E com lo dia fo vengut, madona la Regina fo a Macina, e lo senyor Rey, e lo senyor Infant en Fraderich: e foren tots ajustats en la sgleya ques diu sancta Maria la Noua: e lo senyor Rey preycals, e dix los moltes bones paraules: els dix, que ell volia anar en Principat, e que los lexaua madona la Regina per dona, e per senyora en lloch dell. E quels lexaua Linfant en Fraderich, que degues, ab lo consell que ell lexaua, reger, e gouernar tot lo regne: e quels manaua, quel guardassen axi

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

axi com la ſua perſona. E com açò hach dit, e moltes bones paraules qui feyen al temps,aſſech ſe,e lleuaren ſe los Barons de la terra,e digueren li,que eren aparellats de fer tot ço quell manaua,e axi mateix cauallers,e ciutadans,e homens de viles: e com açò fo feyt lo conſell ſe parti. E a pochs de dies lo ſenyor Rey paſſa en Calabria ab tota la gent, e puix Lalmirall feu recullir totes les galees, e daltres lenys, e de terides, e de barques qui portauen vianda, e tot ço que ops hauien. E com fo feyt, e aparellat Lalmirall, ab tot leſtol parti de Macina, e anaſen en Calabria al palau de Sent Marti, hon lo Senyor Rey era, ab la caualleria que hi hauia paſſada de Sicilia, ab aquells richs homens, e cauallers, e Almugauers que ſach feyts venir de la Calabria: axi que tots foren ab ell lo jorn quels hach donat. E axi lo ſenyor Rey ſe reculli ab tota aquella gent, qui deuien anar ab ell el viatge,e ell feu la via de Principat,ab la gracia de Deus. Ara vos lexare a parlar dell, e tornare a parlar de ſos enamichs.

℣ CAPITOL CLXIIII. COM LO COMpte Dartes ſabut laparellament quen Sicilia esfeya, penſa de venir ab tot llur poder, e ſecors del Apoſtolich a Napols, e Salerm.

COM ſos enamichs hagren ſabut laparellament que en Sicilia esfeya, tantoſt ſe penſaren,que per Napols ſe feya, e per Salerm: e axi lo Compte Dartes,e daltres Barons molts que hauia en lo regne per lo Rey Carles, vengren ab tot llur poder en Napols,e a Salerm,e fo gran caualleria: q̃l Papa hi hach trameſa gran ajuda de gents,e de moneda: e axi eſforçarē aqueſtes dues ciutats, en tal manera que per res nos pogueſſen pendre, entro ells tots hagueſſen perdudes les perſones. Ara vos tornare al Senyor Rey de Sicilia qui com fo recullit ana veſitant tots ſos llochs de marina entro Caſtellabat, qui es prop de Salerm a XXXIIII. milles,axi com dauant vos he dit.

℣ CAPITOL CLXV. COM LO SEnyor Rey en Iacme de Sicilia feu la via de Salerm, e Lalmirall coſtejá la coſtera de Malfa, e trach totes les naus,e terides del port de Napols, e aſſatia Cayeta.

S CAPI-

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

Chronica dels

OM hach vesitat Castellabat, feu la via de Salerm: e aqui vaerets gran via fora. Axi que tot lo mon paria quen vingues: si q̄ Lalmirall doná la popa en terra dauant los Escols, qui son en dret dela ciutat. E aqui ab les balleſtes faeren hi gran dany, e aqui estegrē tot aquell jorn, e la nuyt. E lendema partent de Salerm costejaren la costera de Malfa, e posa Lalmirall Almugauers en terra que hi cremaren, e affegaren molts llochs que hauien tornats en peus despuix que en Berenguer de Sarria los bach barrejats. E partent daqui, faeren la via de Napols, e en Napols vaerets repicaments de campanes, e hi exir caualleria, que era vna gran marauella la gēt que vench a mar: empero tanta de gent no hi haüía, ne de cauallers, q̄ Lalmirall non tragues totes quantes naus, e terides hauia dintre lo port: e axi estegren dauant la ciutat tres jorns. Puix faeren la via de Iscle, e aqui a uallaren, e reconegueren lo castell, e la vila, e prea ho molt com ho hach reconegut. E puix parti Discle, e feu la via de Gayeta, e aqui tragueles cualls, e tota la gent en terra: e assatia la ciutat per mar, e per terra: e hi arborá IIII. trabuchs qui tots jorns treyen dins la ciutat. E segurament que lagren hauda, mas dos jorns abans que ell hi fos hi hauien entrats be mil homens a cauall del Rey Carles: e axi aquells tengren fort la ciutat. Queus dire? Lo setge se tench molt fort, e destrengueren la ciutat: axi que dins hauien de la mala ventura assats. E encara aquells del senyor Rey de Sicilia corrien tot aquell pays tots jorns, que dintre terra entrauen III. o IIII. jornades, e amenauen caualcades les pus Reyales del mon: axi de persones, com de robes, com dargent, o dor: que hauien de viles, e de casals que cremauen, e affegauen: e dels bestiars amenauen tants, que en la host sol per lo cuyr matauen vn bou, e vn molto sol per lo setge. Axi que tant gran diuicia hauien de totes carns, que tota res sen deuia marauellar, qual terra podia bastar a tant bestiar, que aquella host consumaua.

Ara vos lexare a parlar del senyor Rey de Sicilia, qui te son setge en la ciutat de Gayeta, e tornar vos he a parlar del senyor Rey Darago.

CAPI.

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

CAPITOL CLXVI. COM LO SEnyor Rey Nanfos Darago ſe vae ab lo Rey Danglaterra, e eſpoſa ab filla de dit Rey Danglaterra: e les grans feſtes, e dances, e jochs q̃ van fer.

OM Micer Bonifaci, e Micer Ioan Dagrilli foren partits del Senyor Rey Darago, caſcu dells ſen ana lla hon hauien ordonat. Queus en faria plus llongues noues? q̃ tant anaren, e vengrẽ qui al Papa, qui al Rey Dãglaterra, qui al Rey de França, que aportarẽ tot lo feyt a bona fi. E aço que lo ſenyor Rey Darago ſe vaes ab lo Rey Dãglaterra en vn lloch qui ha nom Oleró, qui es en Gaſcunya. E la viſta ſe fo empreſa. E al jorn cert lo Rey Danglaterra, ab la Regina ſa muller, e la Infanta ſa filla foren al dit lloch Doleró: e axi mateix hi fo lo ſenyor Rey Darago, e lo ſenyor Infant en Pere ab ell, e molts richs homens, e cauallers, e ciutadans, e homens de viles, que tots anarẽ ricament arreats, e aparellats de bells veſtirs, e de bell arnes. E axi mateix hi fo Micer Bonifaci de Salamandrana, e Micer Ioan Dagrilli: e la feſta fo molt gran quel Rey Danglaterra feu al ſenyor Rey Darago, e al ſenyor Infant en Pere, e a totes les ſues gents. Queus en diria? Que la feſta durá be X. jorns abans q̃ de res ſe entrameteſſen de parlar de neguns affers. E com la feſta fo paſſada entraren en parlament, e finalmẽt lo ſenyor Rey Darago affermá per muller la Infanta filla del Rey Dãglaterra, qui era la pus bella donzella, e la pus gracioſa del mõ. E com les eſpoſayes foren feytes, la feſta comenſa molt major que dabans no era eſtada: e lo ſenyor Rey Darago feu dreçar taulat molt alt, e tota hora treya tres eſtils tant marauelloſament, quels Angleſes, e les altres gents ſen marauellauen molt, e les dones axi mateix nauien gran marauella. E apres bornauen, e anauen ab armes, e puix feyen taules redones: e axi mateix vaerets anar cauallers, e dones en danſa, e a vegades los Reys amdoſos ab les Regines, e ab Compteſes, e ab daltres grãs dones: e Linfant, e richs homens de caſcuna de les parts hi danſauen. Queus dire? Que be vn mes durá aq̃lla feſta, e vn jorn lo ſenyor Rey menjaua ab lo Rey Danglaterra, e altre jorn lo Rey Danglaterra mẽjaua ab lo ſenyor Rey Darago.

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

Chronica dels

CAPITOL CLXVII. COM LO REY Danglaterra tractá quel Rey Carles ixques de preso: e com essent en preso dit Rey Carles visio li vench que cercas lo cors de madona sancta Maria Magdalena, lo qual trobá en lo lloch hon li vench en visio.

DVIX com tota aquesta festa fo passada, lo Rey Danglaterra estrengues a cõsell ab lo senyor Rey Darago, e ab micer Bonifaci de Salamandrana, e ab Micer Ioan Dagrilli, sobre tractament quel Rey Carles exis de la preso. E sobre aço hach molt dit, e parlat, e dit pro, e en contra cada vna de les parts: e a la fi lo feŷt vench a aço, que foren encontinent donats al senyor Rey Darago cent milia marchs dargent, los quals lo Rey Danglaterra presta al Rey Carles. E fo ordonat quel Rey Carles exis de la preso, e que juras com a Rey, que dins temps cert hauria tractada pau entre la sgleya, e lo Rey de França, e dell mateix ab lo senyor Rey Darago, e ab lo senyor Rey de Sicilia: e quentro en aquell temps lo Rey Carles que degues metre tres fills seus en la preso en lloch dell, e X X. fills de richs homens. E de tot aço entrá fermança lo Rey Danglaterra de complir ho. E axi lo senyor Rey Darago, per honor de son sogre lo Rey Danglaterra, volch fer aquestes coses: si quencontinent feu exir lo Rey Carles de la praso. E foren molts qui digueren, que puix lo Rey Carles ne era fora, no hi trametria negu de sos fills. E aq̃lls qui ho deyen, non deyen be: q̃ segurament aquest Rey Carles segon, qui en la preso del senyor Rey Darago fo, e era en aq̃ll tẽps, fo dels benignes senyors del mon, e a qui desplague tostemps la guerra Darago, e era dels deuots senyors del mon, e dels dretures. E parech ho be a la honor que Deus li feu, quen visio li vench, que cercas a sen&t Marti en Prohença lo cors de madona sancta Maria Magdalena. E en aq̃ll lloch, hon li vench en visio, mes de X X. astes de llança dejus terra, ell trobá lo cors de la benauenturada madona sancta Maria Magdalena. E axi cascu pot saber, e pensar, que si ell no fos axi bo, e just, q̃ aytal reuelacio no li hagra Deus feyta. E axi com fo exit de la preso vaes ab lo senyor Rey de Mallorques que li feu molta donor a Perpenya. Ara vos lexare a parlar del Rey Carles, e tornare a parlar del senyor Rey Darago, e del Rey Danglaterra.

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

CAPI-

Biblioteca Valenciana

CAPITOL CLXVIII. COM LO SEnyor Rey Nanfos Darago parti Dolero acompanyat del Rey Danglaterra: e com lo Rey Carles ſe vac ab lo Rey de Mallorques, e ab lo Rey de França.

OM TOT aço fo complit, lo Senyor Rey Darago parti Doleró, e pres comiat de la Regina Danglaterra, e de la Infanta Regina muller ſua, e affermada: e al partir hach moltes yojes donades de la vna part, e de laltra. E depuix lo Rey Dāglaterra ſegui lo ſenyor Rey Darago entro fo en la ſua terra tornat, e puix preſeren comiat la hu del altre, axi com de pare a fill, e anaſen caſcu per ſa terra. E com lo Rey Carles ſe fo viſt ab lo Rey de Mallorques, vaes ab lo Rey Danglaterra, e li feu moltes gracies daço que hauia feyt per ell: e abans que dell ſe partis, lo pagá cent milia marchs dargēt que ell hauia donats al ſenyor Rey Darago per ell. E lo Rey Danglaterra pregá lo que les reſenes que ell hauia promeſes per ell, que les trametes tantoſt al Rey Darago: e ell promes li, que no hi falria per res, e axi prengueré comiat la hu del altre. E lo Rey Danglaterra torna ſen en ſa terra, e penſá de ordonar, e de tractar la pau entre la ſancta ſgleya, e el Rey de Fráça, ab lo Rey Darago ſon genre. Ara vos lexare a parlar del Rey Dāglaterra, e tornare a parlar del Rey Carles qui ſen vēch en Prohença per tractar ço q̄ hauia promes al Rey Danglaterra.

CAPITOL CLXIX. COM LO REY Carles trames ſos tres fills ab XX. fills dels nobles de Prohença al ſenyor Rey Darago per reſens: e com demaná ſecors al Rey de França, e al Apoſtolich, perço com hauia entes quel Rey de Sicilia li tenia ſeige a Gayeta.

A MARSELLA hauia tres de ſos fills, ço es a ſaber moſenyer en Lluys, e encara hi era Moſenyer en Ramon Bēng. qui era lo quint fill que ell hauia. E aqueſts tres, ab XX. fills

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

Chronica dels

fills de nobles homens de Prohença, ell trames a Barcelona al Senyor Rey Darago,quen lloch dell tengueſſen en la preſo. E lo ſenyor Rey Darago rebels,e trames los a Ciurana: e lla foren guardats axi cō ſi lo Rey Carles fora,ſi hi fos. E cō lo Rey Carles hach cōplit tot ço q̄ fer deuia,anaſen en Frāça,e vaes ab lo Rey de Frāça,e demana li ſecors de caualleria,perço cō hauia entes q̄l Rey de Sicilia li tenia ſetge a Gayeta.E lo Rey de França dona li tot aq̄ll ſecors,e ajuda q̄ li demana : axi de gent,com de moneda. E axi parti ab grā caualleria de França, e ana ſen al Papa,e axi mateix li demana ſecors: e lo Papa feu aytant com ne demana,e ab tot aquell poder venchſen a Gayeta. E lla vench li ſon fill Carles Martell , qui era lo major fill que ell hauia ab gran poder : axi que foren tantes de gents,que vna enfanitat era: empero ſi Lalmirall,e els altres Barons qui eren ab lo Senyor Rey de Sicilia ho hagueſſen conſentit,per cert ell los fora exit a batalla,mas per res no li ho conſentiren,ans ſe vallſejaren molt be el ſetge hon eſtauen. E lo Rey Carles aſſatia lo ſenyor Rey de Sicilia , e axi mateix ſemblantment lo ſenyor Rey de Sicilia tenia aſſitiada la ciutat de Gayeta , e treya ab trabuchs a la ciutat:e axi mateix la ciutat treya al ſenyor Rey de Sicilia. E puix lo Rey Carles vēch qui aſſitia lo ſetge del ſenyor Rey de Sicilia,e treya al dit ſetge ab trabuchs , e lo ſetge del ſenyor Rey de Sicilia treya axi mateix al ſetge del Rey Carles. E axi mateix vaerets tots jorns feyts darmes , que aquells del Senyor Rey de Sicilia feyen ſobre aquells de la ciutat , e de la hoſt del Rey Carles ; que miracles eren a vaer: Q ueus dire ? Aço durá molt de temps.E lo Rey Carles vae q̄ aqueſt feyt li tornaua a gran damnatge , e que a la fi lo ſenyor Rey de Sicilia hauria la ciutat:e ſi la ciutat hauia,que tot Principat, e terra de Lauor ſe perdria, feu req̄rir lo ſenyor Rey de Sicilia de treues,e trames li ho a dir per ſos miſſatgers al ſetge : e feu li axi a ſaber per ſa carta,que ell lo requeria de treues a vn temps , e que perço li requeria com contra ſa conſciencia li eſtaua axi dauant, e li tenia ſetge:que ell hauia promes, e jurat al ſenyor Rey Darago , que com feria fora de la preſo , que tractaria aytant com pogues , que entrells hagues bona pau , e bona amor : e en axi com ho hauia promes , quen axi ho hauia en volentat de complir , ſi Deus li donaua vida : e que molt mills ſe tractaria la pau en treues,quen guerra. E com lo Senyor Rey de Sicilia entes aqueſta carta quel Rey Carles li hach trameſa,e ſabia que axi era

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi

Biblioteca Valenciana

veritat com ell li feu saber, e encara que ell conexia tanta de bontat en lo Rey Carles, que be sabia quell tractaria de pau, e de bona amor, perque li consentia a la treua. E axi la treua sa corda en aquesta manera, quel Rey Carles sen pensas danar, e puix lo senyor Rey de Sicilia, apres quel Rey Carles sen fos anat ab tota la sua gent, ques pensas de recullir ab tot ço del seu que tenia al setge. E axis compli, que lo Rey Carles sen ana en Napols ab tota la sua host, e puix lo senyor Rey de Sicilia recullis al seu bell ayre, e venchsen en Sicilia a Macina, hon li fo feyta gran festa: e Lalmirall desarma les galees. Apres daço lo Senyor Rey de Sicilia ana vesitant sos regnes, e tota Calabria: e Lalmirall ab ell, e pensarensen de deportar, e de caçar: e tengren la terra tota en pau molt gran temps, e en gran justicia. Ara vos lexare a parlar dells, e tornare a parlar del senyor Rey Darago.

CAPITOL CLXX. COM LO SENYOR Rey Nansos Darago se mes en cor de conquerir Manorca, e lo trames a dir a son frare lo senyor Rey de Sicilia, e al Almirall en Roger de Luria, que vengues ab X L. galees armades, e com vench, e ana conquerir Mallorques.

COM LO Senyor Rey Darago fo partit de Oleró, e tornat en sa terra: ell pensa que vergonya li seria, que la Illa de Manorca tinguessen Sarrahins, e axi que era bo quels ne gitas, e la conqueris, e quen lleuas daffany son auonclo lo Rey de Mallorques, e que mes valia que li retes la Illa de Manorca poblada de Chrestians, que no feya quels Sarrahins hi haguessen lexats. E axi trames sos missatgers al Moxerif de Manorca, que li pensas despaetxar la Illa, en altra manera, que sino ho feya, que ell li feya a saber per cert, que ell la li tolria, e li tolria la persona a ell, e a tota sa gent. E lo Moxerif de Manorca feu lin fort fret respost, e axi mateix lo senyor Rey pensa que ell venjaria lo senyor Rey son pare dela traycio que li hauia feyta, cõ feu saber en Barbaria quel senyor Rey hi anaua,

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

perque perde lo cap en Bugron, e ſen perde Contaſtina,axi com dauant hauets entes. E tantoſt ell trames ſos miſſatgers a ſon frare lo ſenyor Rey de Sicilia, que li trametes Lalmirall ab X L. galees armades: e feu li a ſaber, com les volia per lo dit viatge de Manorca: e axi trames cartes al Almirall,que penſas denantar,e de venir toſt ab les galees a Barcelona. E axi com lo ſenyor Rey Darago ho hach trames a dir a ſon frare lo ſenyor Rey de Sicilia, e al Almirall,axis compli: ſi que Lalmirall arma les X L. galees,e venchſen a Barcelona, e fo hi en la feſta de Totſanctſ, e trobá lo ſenyor Rey que hach aparellada la caualleria que ab ell deuia paſſar, e Lalmugaueria: axi que tota hora foren be de bona gent cinchcents cauallers ab caualls armats, e be X X X. milia Almugauers. E a Salou ab la gracia de Deus reculliren ſen, e vengren a la ciutat de Mallorques hon foren tuyt X V. jorns abans de Nadal, e exiuerna tant fortment,que james hom no viu tant fort yuern,e de vents,e de plujes,e de grops. Queus en dire? Que tant fort yuern feya, que baſtara que fos hom en la mar de la Tana, que galiots hi hauia,que de fret perderen los caps dels dits. E comptar vos he vn bell exempli, e miracle que ſeſdeuench per aqueſt mal temps, lo qual yo viu,e tot hom comunament:e aqueſt vos vull recomptar,perço que caſcu ſe guart de la yra de Deus.

CAPITOL CLXXXI. RECOMPTA lo gran miracle qui ſeſdeuench dun Almugauer qui era de Sagorp per raho de voler menjar carn lo veſpre de Nadal.

VERITAT es,que eren en vna companyia X X. Almugauers qui eren de Sagorp, e de la encontrada,e poſauen al portxo de ſenct Nicolau de Portopi, e la veſpra de Nadal anarenſen los deu a percaſar beſtiar que menjaſſen lo dia de Nadal, e portaren quatre moltons, e faeren los eſcorxar, e eſcorxats penjaren los el portxo. E la hu dels companyons,lo qual era de Sagorp,e hauia jugat,e hauia perdut,pres vn quarter de molto ab la fellonia,e mes lo en aſt. E es coſtuma de Cathalans,que la veſpra de Nadal tot hom dejuna comunament,e no menja entro ala nuyt. E axi los Almugauers aquells anaren percaſar cols, e peix, e fruyta que men-

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

menjassen: e com foren venguts al vespre a la dita posada del portxo de senct Nicolau de Portopi, vaeren prop del foch, hon ells deuien menjar, lo quart de molto en ast: e marauellarensen, e sen esquiuaren fort. E digueren, qui es aqst, qui aqst quart de molto nos ha mes aci el foch? E aquell respos, que ell lo hi hauia mes. E perque ho hauets feyt, digueren ells? Perço, dix ell, com yo vull a nuyt menjar carn a desonor de la festa qui de ma sera. E aquells reprengueren lon molt, e pensarensen que si be ho deya, nou faria: e axi aparellaren llur sopar, e meteren llur taula: e aquell pres vna touallola, e a laltra part del foch ell sa sigué, e més sa touallola, e tuyt comensaren a riure, e axuflar, que cuydauen se queu faes per escarn. E com ells se foren asseguts, e comensaren a menjar, aquell pres son quarter de molto, e val se posar dauant, e tallá de la carn, e dix: yo vull menjar daquesta carn a desonor de la festa qui a nuyt es, e de ma sera. E al primer boci ques mes en la boca, vench li en visio vn hom tant gran que tocaua del cap al treginat del portxo, e dona li ab la ma tal per la cara plena de cenra, quē vers lo gita en terra: si que cridá com fo en terra, sancta Maria val, tres vegades: e jach axi com si fos mort tot despoderat de sos membres, e hach la vista perduda. E los companyons lleuaren lo, e posaren lo sobre vna flasada, e estech com a mort be entro a hora de mija nuyt. E com lo gall canta, ell cobra la paraula, e demana preuera: e lo clergue del dit lloch de senct Nicolau vench, e cōfesas ab ell molt deuotament. E lo mati de Nadal ab prechs, e ab requisicio dell portaren lo ala sgleya de madona sancta Maria de Mallorqs. e dauāt laltar ell se feu posar, e tot hom venial veure: e ell era axi dibil, que neguns membres que hagues no podia moure ne ajudarsen, e la vista que hauia de tot perduda: e plorant pregaua lo poble, que degues pregar Deus per ell. E dauant tuyt ell manifestaua sos pecats, e sos falliments ab gran contricio, e ab gran dolor. Si que tot hom, e tota dona nauia gran pietat: e ordonas en la dita sgleya, qui es en la Seu, que tots dies sen digues *Salue regina*, entro fos mort, o guarit. Queus en diria pus? Que aço dura tro el dia de Parici, que la Seu fo plena de poble. E com lo Preycador hach preycat, prega lo poble que tuyt pregassen madona sancta Maria, que pregas lo seu beneyt char fill, q̄ aquell dia beneyt mostras sos miracles sobre aquell pecador: e que tuyt sagenollassen, e els clergues cantarien *Salue Regina*. E com lagren cantada, lome gita vn gran crit, e los

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

membres tots quants nauia exiren de llur lloch : si que be sis preueres lo hauien de tenir. E ala fi de la *Salue regina*, ab gran cruxit que donaren tots quants ossos hauia, en presencia de tuyt, recobrá la vista, e los membres li tornaren cada hu en son lloch adrets, e bons: e axi ell, e tot lo poble feu grans gracies a Deus daquell tant bell miracle, que Deus, e madona sancta Maria los hauia mostrat. E axi lo bon hom anasen sa, e dret: perque cascu de vosaltres qui aquest miracle oyrets, qui axi fo manifest, e palés, fets ne de vostre prou, e duptats lo poder de Deus, e esforçats vos de be affer: e guardats vos que de feyt, ne de paraula no façats res contra lo nom de Deus, ne de madona sancta Maria, ne dels seus beneyts sancts, ne sanctes, ne les festes qui son ordonades per la sancta sgleya Romana.

CAPITOL CLXXII. COM VNA gran fortuna aculli lo senyor Rey Darago, e tot son estol anant conquerir Manorca, e com hach conquesta tota la Illa, e en quina manera: e com al tornar que sen feya Lalmirall en Sicilia fortuna laculli, e correch entro en Trapena.

ARA VOS tornare a parlar del senyor Rey Darago, que quant la festa de Nadal hach tenguda en la ciutat de Mallorques feu recullir tot hom, e feu la via de Manorca. E com lo Senyor Rey fo entro a XX. milles en mar, apres la Illa de Manorca, vna gran fortuna acullilo: axi que li parti tot lestol, en tal manera que solament ab XX. galees ell pres terra al port de Maho. E lo Moxerif de Manorca, qui sera be aparellat de defendre, e gran secors que li era vengut de Barbaria, fo li ab tot son poder a la popa de les galees: axi que tota hora hi era be ab cinchcents homens a cauall, e be ab XL. milia de peu. E lo senyor Rey estaua ab les galees escala per terra a la Illa dels Cunills: e la fortuna aquella durá be VIII. jorns, que hanch nul hom dels seus no hi poch atendre: e puix abonansas lo temps, e ades venia al port de Maho, qui dues galees

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

lees,qui tres naus: axi que tuyt atenien, axi com podien. E com lo senyor Rey Darago vae que hi hauiē C C. caualls armats venguts,pensa deposar los caualls en terra, e exi tota la gent en terra: e lo Moxarif que vae quel poder venia, anasen al castell de Mahona,e aqui ell ajusta tot son poder. E lo senyor Rey,aqui hauien be C C C C. caualls armats venguts, e partida dels Almugauers, dix al Almirall, e als altres richs homens qui hi eren,que no volia esperar pus gent: e Lalmirall,e los altres clamaren li marce, que no fos: mas que esperas tots sos cauallers. E ell dix que gran yuern era, e que les galees sofferien gran desayre,e que per res nou sofferria,e axi anasen lla hon era lo Moxarif. E lo Moxarif ab tot son poder deuallassen batalla arrengada en vn bell pla,que es prop lo dit castell de Mahona: e com les hosts foren, la vna prop laltra,lo senyor Rey va ferir ordonadament ab tota la sua gent: e lo Moxarif axi mateix contra lo senyor Rey Darago: e la batalla fo molt cruel,quels homens de la Illa eren bons homens darmes, e hauia hi Turchs bons homens quel Moxarif tenia a sou. E la batalla fo axi cruel, que tuyt hauien assats que fer: mas lo Senyor Rey qui era dels millors cauallers del mō,brocaua sa,e lla: e no li escapaua caualler aqui ell pogues ferir colp,si que totes ses armes hi rompé,saluant la maça,de que feya tant,que nul hom no li gosaua estar dauant. E axi ab la gracia de Deus,e per la sua proesa,e de les sues gents,ell vence la batalla: si quel Moxarif fugi,e mes se el castell entro ab X X. de sos parents,e els altres muriren tuyt. E axi lo senyor Rey feu lleuar lo camp a les sues gents,e puix ana assitiar lo castell hon lo Moxarif sera mes: e entre tāt lestol del senyor Rey fo vengut tot. E com lo Moxarif vae lo gran poder del senyor Rey, ell li trames sos missatgers, e pregal que fos de gracia,e de merce sua,que ab ell X X. de sos parents qui ab ell eren, e ab llurs mullers,e ab llurs infants,quels ne lexas anar en Barbaria,solament ab llurs vestidures, e ab vianda entro lla: e ell retria li lo castell de Mahona, e la vila de Ciutadella. E lo senyor Rey, perço que tota la Illa pogues hauer sens altre embarch, atorga ho: e axi lo Moxarif rete li lo castell,e la vila de Ciutadella, e tots los altres llochs de la Illa: e li doná tot quant thresor hauia. E lo senyor Rey lliurá li vna nau que nolieja de Genoueses, qui era venguda al port de Maho per fortuna, la qual nau anaua a Yuiça per carregar de sal: e dins aq̄lla nau, mes lo Moxarif entro ab C. persones,entre homens,e fembres,e infants: e

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

pagá la nau, e feu los metre molta vianda,e partirenſen del port en tal punt q̄ la nau aculli fortuna,e rompe enBarbaria,que hanch non eſcapá perſona. E axi veus noſtre ſenyor com vol deſtroyr vna nacio de gents, com lleugerament ho fa: perque caſcuns ſe deuen guardar de la ſua yra, que la roda de fortuna veus com girá en vn colps contra lo Moxarif, e ſon llinatge, que hauien ſenyorejada aquella Illa mes hauia de mil anys. Puix com lo ſenyor Rey nach trames lo Moxarif, e ſon llinatge, anaſen a Ciutadella: e feu pendre totes les fembres, e els infants de tota la Illa, e els homens qui eren romaſos vius qui eren fort pochs,q̄ en la batalla muriren tots.E com les fembres,e els infants, e els homens foren tots preſos de la Illa, foren be X L. milia:e aquells ell feu lliurar, quen fos cap, e major de vendre en Ramon Calbet, vn honrrat hom de Lleyda.E aq̄ll hi mes altres officials ſots ſi. E trames ne la major partida a Mallorques, e puix en Sicilia,e en Cathalunya,e en altres parts. E en caſcun lloch ſe tench encant publich de les perſones,e de les robes quils foré trobades.E com aço fo ordonat,lo ſenyor Rey ordoná, q̄ a Mahona al port ſe faes vna vila be murada: e jaqui procurador de la Illa en Pere de Lebia,vn honrrat ciutada de Valencia:e dona li tot poder,q̄ pogues tota la Illa donar a pobladors Cathalans.E q̄ de bona gent poblas la Illa. E axiu ho feu ſeguramēt: q̄ axi es poblada la Illa de Manorca de bona gēt Cathalans,cō negu lloch pot eſſer be poblat. E cō lo ſenyor Rey hach ordonats tots ſos officials en la Illa,e ordonacio de poblar, de q̄ fo de tot cap,e Capita en Pere de Lebia,qui era molt prohom,e ſaui,partis de Manorca,e vench a Mallorq̄s,hon li fo feyta grā feſta,per la ſua vēguda.E veſitá tota la Illa de Mallorq̄s ab Lalmirall,e ab Galcerā Dāgleſola,e daltres richs homēs, qui ab ell erē. E puix parti de Mallorq̄s,e trames ne tot lo eſtol en Cathalunya ab Lalmirall.E lo ſenyor Rey ab IIII. galees giras en Yuiça, per veſitar,hon li fo feyta gran feſta.E aqui eſtech IIII. jorns:e puix anaſen en Cathalunya,e pres terra a Salou,e de Salou,anaſen a Barcelona,hon troba Lalmirall,qui ja hauia preſa terra ab tot leſtol.E Lalmirall pres comiat dell, e puix tornaſen en Sicilia. Sique al tornar, que ſen feya, acullil vna fortuna tant gran el golf de Lleo, que totes les galees ſe partiren: e ni hach qui corregueren en Barb aria, e daltres en Principat: e Lalmirall fo en aquella hora en gran condicio. Empero ab lajuda de Deus, qui en molts llochs li hauia ajudat,

reſtaura

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

reſtauralo,e correch a Trapena,e ſo ſa,e ſaul:e puix a pochs de dies cobrá totes les galees. E cō totes foren a Trapena,anaſen a Macina,hon trobá lo ſenyor Rey,e tota la gent,qui hi faeren gran feſta,e a Macina deſarma:e penſa de ſeguir la cort del ſenyor Rey : axi com aquell,quel dit ſenyor Rey de Sicilia no feya res,que ell nou ſabes. E vixqueren en gran alegre , e en gran deport, veſitant, e cortejant tota Calabria , e el Principat de Taranto, e aquells llochs que tenien en Principat. E axi lexar vos he a parlar del ſenyor Rey de Sicilia,e tornar vos he a parlar del ſenyor Rey Darago,

CAPITOL CLXXIII. COM LO SEnyor Rey Nanſos Darago trames ſos miſſatgers a Taraſcó per tractar de la pau del Rey Carles,hon pau ſendreça,axi com lo ſenyor Rey Darago hauia meſter ,e a gran honor del ſenyor Rey de Sicilia : e com malaltia vench al ſenyor Rey Nanſos duna exidura.

OM lo ſenyor Rey fo a Barcelona hon li fo feyta gran feſta , e gran honor, anaſen veſitar tots los regnes : e com fo en Arago vaes ab don Alfonſo de Caſtella,e don Ferrando ſon frare,e donals molt del ſeu:e trobá los q̄ eſtauen molt be , e que menauen la guerra ab lo Rey don Sanxo llur auonclo , e guanyauen tots dies terres ſobre ell. E axi ana veſitant totes les fronteres, e els miſſatgers li venien tots dies apreſament del Papa, e del Rey de França, e del Rey Danglaterra per tractar pau entre ells. E aço menaua lo Rey Danglaterra,perço com volia quel primer any ſeguent quel matrimoni ſe cōplis entre lo ſenyor Rey Darago,e ſa filla : ſi q̄ perço hi metia tot ſon poder. E a veritat aytal ſe feya lo Rey Carles, e perço com ho hauia promes : ſi que tant tractaren lo Rey Carles , e lo Rey Danglaterra, quel Papa trames vn Cardenal en Prohença a Taraſcó ab lo Rey Carles , qui tractas de la pau ab lo ſenyor Rey Darago. Si que com foren a Taraſcó trameteren llurs miſſatgers al ſenyor Rey Darago, quels trametes miſſatge qui ab ells tractas de la pau . E lo dit ſenyor Rey

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

Chronica dels

Rey ſobre lo dit tractament a ordonar ſe vench a Barcelona : e com ſo a Barcelona, mana les corts, que tot hom a dia cert fos a Barcelona: e axi com ho mana, axis compli. Si que com la cort fo ajuſtada, e forē tuyt al palau Reyal, ell los dix, com lo Rey Carles, e lo Cardenal eren a Taraſcó , e quel requirien que hi trametes miſſatgers que ab ells tractaſſen de la pau: e axi que ell no volia res fer ſens cōſell de ſos Barons, e cauallers, e ciutadans, e homens de les viles, qui degueſſen tractar dels miſſatgers quals ſerien, ne ab quin poder yrien : e q̄ en axi com aquells ho tractarie, quel ſenyor Rey, e tuyt ho tengueſſen per bo, e per ferm. E abans que daqui partiſſen, fo atorgat quels miſſatgers foſſen XII. ço es a ſaber, dos richs homens, e quatre cauallers, e dos ſauis, e dos ciutadans, e dos homens de viles. E fo ordonat quants companyons, ne quants eſcuders, degues caſcu menar, e q̄ axi com fos ordonat, que axis complis: e axis feu. E donaren poder a XL. entre richs homens, e cauallers, e ciutadans, e homens de viles, que degueſſen aqueſt feyt ordonar, e endreçar. E encara fo ordonat, que nul hom de Barcelona no partis entro los miſſatgers foſſen anats, e venguts de Taraſcó, perço que ſabeſſen que haurien feyt: e axi fo atorgat. E com tot aço fo atorgat aquells XL. tots jorns dues vegades ſajuſtauen a la caſa dels Preycadors, e tractauen, e ordonauen dels feyts. E axi com ho ordonauen caſcun dia, axi ho portauen dauant lo ſenyor Rey : e ell adobaua ço que li paria que hi faes millorar, axi com aquell ſenyor qui era molt ſaui, e molt bo, e hauia la volentat plena de vera charitat, e juſticia, e de tota altra ſauieſa . Si quels miſſatgers foren elets, e ordonats en qual manera degueſſen anar a honrrament del ſenyor Rey, e de tots ſos regnes: els foren donats los Capitols, e el poder: e foren gint arreats, els fo ordonat majordom, tal com conuenia a vera valor . E partiren de Barcelona, e tota hora entre caualls en deſtre, e llurs caualcadures dells e de llurs cōpanyons, e de llurs eſcuders, e les adzembles forē tota hora que menauen C. beſties : e caſcu dels miſſatgers foren bons, e honrrats, e ſauis, e anaren tant per llurs jornades que vengren a Taraſcó. E lo ſenyor Rey romas a Barcelona ab tota la cort, e ſi hanch vaes jochs ne ſolaſes, axi de taules redones, com de trer a taulat, com danar ab dar mes, e bornar, e danſar cauallers, e ciutadans, e homens de viles, e de caſcu meſter de la ciutat que ſefforçauen de tots jochs, e tot alegre affer, llauors ho pogres vaer: que negu no penſaua mas dalegrar, e ſolaſar, e de fer

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

de fer tot ço que a Deus,e al senyor Rey plagues. E com los missatgers foren a Tarascó,foré be reebuts per lo Rey Carles,e per lo Cardenal, e per los embaxadors q̄ hi eren del Rey de França,e majormēt per los IIII. missatgers q̄ hi eren del Rey Danglaterra. E qui volra saber los noms dels missatgers, e tot ço quel Cardenal los dix de part del Pare sanct, e encara tot ço q̄ ells li resposseren,e tot ço q̄ si feu del començament,tro ala partença, vajen sen a la Gesta quen Galceran de Vilanoua ne feu, e lla trobar ho han tot per orda: e encara tot ço que entre los altres hi respos en Maymo de Castellauli, qui era hu dels dits missatgers del senyor Rey Darago. E sim demana per que hi nomen mes en Maymo de Castellauli, que negu dels altres, yous dich, que perço com hi respos pus baroniuolment, e mills com a caualler que negu altre, e si be negu si feu, feu se per les paraules que ell dix. E axi no men cal pus parlar, quel parlament durá molt entre ells,e ala fi preseren comiat dells, e tornarensen ab ço que feyt hagren, e trobaren lo senyor Rey a Barcelona: e aqui dauant tota la cort reeberen los tota la missatgeria que aportaren, tal quel Senyor Rey, e tot son consell ne foren pagats. Si que endreçada era la pau tant honrradament, e tant bona com lo senyor Rey Darago hauia mester,e les sues gents: e encara a gran honor del senyor Rey de Sicilia. Axi quel matrimoni se deuia cumplir a pochs dies de la Infanta filla del Rey Danglaterra, ab lo senyor Rey Darago: mas nostre senyor ver Deus, volch de altra manera mudar lentenyment de tot ço que se era tractat a Tarascó. E cascu pot entendre, q̄ nostre senyor ver Deus, es vera dretura, e vera veritat, perq̄ negu no sap, ne pot entendre en los seus secrets: e lla hon hom se cuyda per son feble enteniment que alcunes cosas q̄ Deus fa, venguen per mal, tornen en gran be: per que negu nos deu treballar de res que Deus faça. E axi es mester, que en aquest punt ne prenguen cascu bo confort,e lloem, e agraciem Deus de tot ço quens dona: per que lla hon la major festa era a Barcelona,e major alegre,e major deport,a Deus vench en plaer que al senyor Rey Nanfos vēch malaltia duna exidura ques feu el raygal de la cuxa: e per aquella no stech de trer a taulat, ne danar ab armes,axi com aquell qui era pus corajos de feyts darmes a fer, q̄ negun altre qui el mon fos. E axi menyspreant aquella exidura meslá si febra, axi que tantfortment lo combate be X. jorns,que tot altre hom fora mort.

CAPI-

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

Chronica dels

CAPITOL CLXXIIII. COM LO SEnyor Rey Nansos Darago passa desta vida, per raho duna exidura ques feu el raygal de la cuxa.

COM ell se senti axi agreujat, feu son testament axi ab gran diligencia, com negun altre Rey pogues fer: e vna vegada, e dos ho feu llegir, e examinar: e lexa lo regne al senyor Rey en Iacme Rey de Sicilia frare seu. E jaquilo seu cors a la orda dels frares Menors de Barcelona, e axi ab gran contriction de sos pecats confessa moltes vegades, e reebe lo nostre Saluador, e fo pernoliat. E com hach reebuts tots los sagraments de la sancta sgleya axi, prenent comiat de tots feu se donar la creu, e adora la molt deuotament ab plors, e ab llagrimes, e croa sos braços ab la creu sobre sos pits, e lleuá los vlls al cel, e dix: en les mans tues pare senyor Iesu Christ coman lo meu esperit, e senyá, e beney si mateix, e puix tot son poble, e tots sos regnes. E ab la creu abraçada dient moltes bones oracions, ell passá desta vida, en lany de nostre senyor Iesu Christ M. CCXCI. a XVIII. jorns de Iuny. E si hanch vaes gran dol en ciutat, aqui fo, axi com aquells qui hauien perdut bon senyor. E axi com ell ho hach manat, fo portat ab gran professo als frares Menors, e aqui ell fo entarrat. Deus per la sua merce haja la sua anima: e sens tot dupte podem estar, que ab Deus es en Paradis, axi com aquell qui sen ana verge, que james no hach paria de fembra, ans era son enteniment que verge vengues a sa muller, e que puix axi mateix no hagues cura de altra fembra.

Mori lo Rey Nãsos Darago en lany. 1291

CAPITOL CLXXV. COM LO Compte Dampuries, e daltres richs homens foren elets per anar en Sicilia, per amenar en Cathalunya lo senyor Rey en Iacme de Sicilia: e com madona la Regina mare sua, e Linfant en Fraderich frare seu romangueren per cap, e per major de Sicilia, e tota Calabria.

COM lo cors fo entarrat, lo testament se llegi, e tantost armaren se IIII. galees: e lo Compte Dampuries, e daltres richs homens, e cauallers, e ciutadans foren elets per anar en Sicilia, per amenar lo senyor Rey en Iacme. E axis feu, que

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

feu, que tãtost lo Compte Dampuries, e els altres, qui elets foren, se reculliren per anar en Sicilia, per amenar lo senyor Rey en Iacme, per esser senyor, e Rey Darago e de Cathalunya, e del regne de Valencia. E entretant los Barons, e richs homens, e Cauallers, e ciutadans, e homens de viles ordonaren, quel Senyor Infant en Pere reges, e gouernas los regnes ab lo consell qui li fos donat, entro quel dit senyor Rey en Iacme fos vengut en Cathalunya. E lo senyor Infant en Pere rege, e gouernà axi sauiament los regnes, com hanch senyor saui poch ser. E tantost lo Compte Dampuries, e els altres qui ab ell anauen, foren recullits: e anaren tant, qui ab vn vent, qui ab altre, qui a rems, qui a veles, que a poch de temps preseren terra a Trapena: e saberen que madona la Regina, e el Senyor Rey en Iacme, e el senyor Infant en Fraderich eren a Macina. E com foren a Macina, vengren que hanch no lleuaren senyera, e anaren sen a la Duquena, e aqui exiren, que altre laüs no lleuaren. E com foren dauant madona la Regina, e el Senyor Rey, e el Senyor Infant: lo Compte en plorant dix los la mort del Senyor Rey Nanfos. E si hanch vaes dols, ne plors, aqui foren. Q ueus dire? Dos jorns durà lo dol molt gran. Apres dels dos jorns, lo Compte pregà madona la Regina, e el senyor Rey, que faessen ajustar consell general. E tantost lo senyor Rey feu cridar consell, e tot hom fo ajustat a sancta Maria la Noua: e el Cõpte Dãpuries en presencia de tuyt feu publicar lo testament del senyor Rey en Pere: en lo qual vinclaua: que si lo senyor Rey Nanfos muria sens Infants, q̃ tornas lo regne Darago al dit senyor Rey en Iacme, e Cathalunya, e el regne de Valẽcia, axi cõ dauãt hauets oyt. E puix feu publicar lo testament del senyor Rey Nanfos, e axi mateix lexaua tots fos regnes al senyor Rey en Iacme frare seu Rey de Sicilia. E com los testaments foren llegits, lo Compte, e els altres missatgers qui eren venguts requeseren lo dit senyor Rey, q̃ li plagues, que pensas danar en Cathalunya, a reebre fos regnes. E lo senyor Rey respos, que era aparellat danar, mas que ordonaria la Illa de Sicilia, e tota Calabria, e tota laltra terra en qual manera hagues a romãdre. E puix que pensaria danar. E la resposta plague a tots. E tantost mana lo senyor Rey a Lalmirall que faes armar XXX. galees: e Lalmirall tantost pará taula, e feu aparellar XXX. galees, e metre en cuns. E tantost lo senyor Rey trames per tota Calabria, e per les altres

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

terres a richs homens,e cauallers,e a Syndichs de ciutats,e de viles,que vengueſſen a ell tantoſt aMacina:e axi com ell ho mana per ſes cartes, axi vengren tuyt a Macina a ell. E com foren a Macina ell los preycá, els dix moltes bones paraules: e comanals madona la Regina que la guardaſſen, e que la tengueſſen per cap,e per ſenyora:e axi mateix los mana que hagueſſen per cap, e per major, e per ſenyor,axi com la ſua perſona,Linfant Fraderich:e que faeſſen tot quant ell manas, ne volgues,axi com farien per ell. E aquells encontinent prometeren li ho,e ell ſenyáls,e beneyls tots, empres comiat: e aquells en plorant beſaren li les mans,e els peus:e en apres beſarē les mans axi mateix al Infant en Fraderich. E com aço fo feyt preſeren comiat dells,e tornarenſen caſcuns en Calabria, e en los altres llochs ab gran enyorament ques dauen tuyt del ſenyor Rey: empero tuyt hauien gran goig del creximēt que li era vengut,e axi mateix del bon cap quels hauia lexat, ço es a ſaber lo ſenyor Infant en Fraderich frare ſeu.

CAPITOL CLXXVI. COM LO SE-

nyor Rey en Iacme Darago ſe reculli a Trapena per paſſar en Cathalunya,e deſembarca a Barcelona, hon feu celebrar miſſes per lanima del Rey Nanfos ſon frare, e a Senteſcreus per lo ſenyor Rey en Pere ſon pare:e com fo coronat a çaragoça, e promes ſecors a don Alfonſo de Caſtella.

COM aço fo feyt,lo ſenyor Rey pres comiat de tota la vniuerſitat de Macina,e aqll manament los feu q̄ hauia feyt a aquells de Calabria. E apres anaſen a Palerm hon hach axi mateix feyts venir tots ſos Barons de Sicilia,e cauallers,e Syndichs de ciutats, e de viles: e com foren tots ajuſtats,dix los moltes bones paraules, en axi mateix cō hauia dit als altres,e aquell manament los feu:e cō aço hach feyt pres comiat de tuyt, e anaſen a Trapena. E entretant Lalmirall fo vengut ab les galees, e madona la Regina,e lo ſenyor Infant en Fraderich foren aqui, e tots los Barons de Sicilia: e aqui lo ſenyor Rey en Iacme pres comiat de madona la Regina ſa mare qui li doná la ſua benedictio: e puix pres comiat del ſenyor Infant en Fraderich, el beſa mes de deu vegades,

Esta reproducción ha sido Biblioteca exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi

Biblioteca Valenciana

vegades, axi com aq̃ll quil amaua molt, per moltes rahons: ço era perço com es son frare de pare, e de mare: e laltre, q̃l senyor Rey son pare lohi comana: e laltra, q̃l sauia nodrit, e ell tostẽps li era estat obedient, axi com bo frare deuia esser a altre, per que lo hauia coral en son cor: e axi lexa lo Gouernador, e senyor en tot lo regne. E pres comiat axi de tuyt, e recullis ab la gracia de Deus. E lo Cõpte Dampuries, e los altres embaxadors ab ell, e Lalmirall qui dell nos parti. E meterensen en mar, e Deus donals bon tẽps: si q̃ a pochs de dies forẽ en Cathalunya, e preserẽ terra a Barcelona, ab la gracia de Deus. Que be fo gracia de Deus; que vench als pobles seus, com lo Senyor Rey en Iacme los vench per Rey, e per senyor: e aquell dia los entra pau, e bona volentat per tots los regnes, e terres del senyor Rey Darago: que axi com fo gracios, e benauenturos al regne de Sicilia, axi es estat benauenturos, e ple de totes gracies al regne Darago, e tota Cathalunya, e al regne de Valencia, e a tots los altres llochs seus. E com lo senyor Rey en Iacme de Sicilia hach presa terra a Barcelona, no cal dir la festa qui li fo feyta: empero abans q̃ la festa comẽças ell feu ajustar tot hom als frares Menors, e rete son deute, axi de plor, cõ de misses, e beneficis que feu dir sobre lo cors del senyor Rey Nanfos son frare. E cõ aço hach feyt q̃ durá quatre jorns, puix la festa comença tant gran q̃ tot lo mõ paria quen vingues: e aq̃sta festa durá XV. dies. E cõ aquesta festa fo passada, parti de Barcelona, e anasen per Lleyda a çaragoça: e en cascu lloch li feyan gran festa: mas empero com fo exit de Barcelona lo primer lloch hon ana fo a Sentesereus, e aqui axi mateix ell rete son deute al cors del senyor Rey son pare, e puix tench son cami axi com yaus he dit a çaragoça, e lla fo la festa sens comparacio la major qui hanch hi fos feyta, e aqui pres la corona a la bona hora. E puix com la festa fo passada de la coronacio, vacs ab don Alfonso de Castella quil vẽch veure en Arago, e lo senyor Rey donáli del seu: e ell pregal q̃ fos de gracia, e de marce sua, q̃ nol desemparas, puix que era son desastre quel senyor Rey Nanfos era mort: que si ell hagues sol dos anys mes viscut, ell entenia q̃ li hagra feyta senyorejar tota Castella: per q̃ si dell no hauia ajuda, tenia son feyt perdut. E lo senyor Rey cõfortal, e dix, q̃ sabes per cert q̃ ell nol desempararia, ans li faria tot lo secors q̃ fer li pogues: e com aço fo feyt, don Alfonso fo molt alegre, e molt pagat del senyor Rey, e sen torná en Castella a Seron, e als altres llochs seus.

Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

Chronica dels

CAPITOL CLXXVII. COM LO senyor Rey en Iacme Darago vench a Valencia, e hach pres la corona del reyalme: e com missatgers del Rey en Sanxo de Castella li vengren, pregant li de pau, la qual hach confermada entre ell, e lo Rey de Castella, e sos nabots.

DVIX lo senyor Rey Darago ana vesitant tot Arago, e puix vench en la ciutat de Valencia, hon axi mateix li fo feyta gran festa, e reebe corona del reyalme. E demẽtre q̃ ell anaua vesitãt ses terres, al senyor Rey vẽgren missatgers molt honrrats del Rey don Sanxo de Castella cosi germa seu: e saludaren molt deuotament lo dit senyor Rey Darago, de part del Rey dõ Sanxo cosi germa seu. E feya li a saber, q̃ hauia gran alegre de la sua venguda, e quel pregaua, axi com a char cosi, que ell molt amaua, que li plagues que hagues pau ab ell, e que ell que era aparellat, que li valgues contra tots los homens del mon: e quel Rey Nanfos lauia guerrejat, e lauia mes en punt de tolre sos regnes, els volia donar a sos nabots que no li atanyen tant com ell, de q̃ era estat molt marauellat: e que no paria q̃ ell hagues deute negu ab ell. E axi q̃ pregaua ell, que ço que el Rey Nanfos son frare hauia feyt, que nou guardas: mas que pensas lo gran deute qui es entre ells. Si quel Rey Darago respos als missatgers molt cortesamẽt, axi com aquell senyor qui es estat, e es, lo pus cortes, e el mills nodrit de totes coses que hanch senyor fos: e dix, que be fossen venguts. E puix dix, quel Rey don Sanxo nos deuia marauellar de res q̃l senyor Rey Nanfos hi hagues feyt, q̃ lo Rey Nanfos feya com a bon fill qui volia venjar la gran falla q̃ ell hauia feyta al senyor Rey nostre pare: e dich vos q̃ daq̃ll cor mateix ne forem nos, mas pus q̃ ell demana pau, a hos plau que laya. E los missatgers respõgueren, hoch senyor, ab vna cosa, ques profer, que aconeguda vostra fara esmena a vos de tot co que ell hagues fallit al senyor Rey vostre pare: e lesmena sia aquella, que vos senyor ne vullats queus en do, ciutats, castells, o viles, o llochs, o fer tota aquella honor q̃ vos conegats q̃ fer vos en deja. E lo senyor Rey respos, q̃ pus tambe hó deya q̃ ell se tenia per satisfet, e que dell novolia ciutats, castells, ne altres llochs: q̃ la merce de Deus ell hauia tants Reyalmes, e tant bons, q̃ no li feyen

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y estudio.

Biblioteca Valenciana

feyen fretura sos llochs: mas bastaua li q̄ ell sen penedis de ço que feyt hauia, empero volia que ell donas part de la terra de Castella a aquells Infants sos nabots, ço es a don Alfonso, e a don Ferrando: que ell per res nols desempararia. E los missatgers diguerē, que sobre aço sen yrien. E axi tornaren sen al Rey de Castella, e com foren dauant llur senyor lo Rey de Castella, comptaren li tot ço quel senyor Rey Darago hach dit: e digueren la gran bonesa, e sauiesa que en ell era. E lo Rey de Castella fon molt pagat, e mana q̄ tornassen a ell, e que ell era aparellat que de totes coses faes ço q̄ ell manaria. Queus en diria? Que tantes vegades anaren missatgers entre ells, que la pau fo otorgada de cascuna de les parts, que don Alfonso, e don Ferrando volian hauer pau ab llur auonclo lo Rey don Sanxo, e ques tenien per pagats de ço quel senyor Rey Darago hauia tractat, que el Rey de Castella los donas, e que renunciassen al regne. E axi fo empresa la vista del senyor Rey Darago, e del Rey de Castella, e cascuns esforçaren se de venir ala vista com pus honrradament poguessen. Si que com lo senyor Rey Darago fo a Calathayu, ab gran gent de richs homens, e Prelats, e cauallers, e ciutadans: e sabe que lo Rey de Castella era a Soria, axi mateix que hi hauia menada la Regina, e hi era Linfant don Ioan frare del Rey don Sanxo, e molts altres richs homens: e lo senyor Rey qui sabe que la Regina era a Soria, per sa cortesia, e per honor de la Regina volch anar a Soria abans q̄lls no venguessen a Calathayu. E lo Rey de Castella que sabe, que lo Rey Darago venia, exi li a carrera mes de quatre llegues: e aqui fo acullit lo Senyor Rey Darago ab molt gran honor, e totes les sues gents, que ay tant com estegren a Soria, no si feu mas festa, e alegre. E com la festa fo passada, lo Senyor Rey Darago volch sen tornar, e prega lo Rey de Castella, e la Regina, que vengues-sen ab ell a Calathayu: e ells digueren, quen farien volenters. E axi tots ensemps vengren sen Calathayu, hon lo senyor Rey los feu llur ops al Rey de Castella, e a la Regina, e a tots aquells qui ab ells eren, del jorn que entraren en Arago, entro el jorn quen foren exits, e sen foren tornats en Castella. E segurament vos puch dir per lo cert, que totes quantes viandes, o coses hom hagues, ne nomenar pogues, de tot feya donar racio lo Senyor Rey Darago tant bastant, que non podien menjar neguns, ans vaerets per les places donar dos diners de pa per vn diner, o vn porcell, o cabrit, o molto, o ciuada, o

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Està reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

peix ſech, e ſalat, que ço quils coſtara en altre lloch dos ſous, hauien per ſis diners. E daço trobarets totes les places plenes de troters quiu venien, axi que tots los Caſtellans, e Gallegos, e altres gents moltes que hi hauia ſen marauellauen: e la vn dia menjaua lo Senyor Rey a la poſada del Rey de Caſtella, ab lo Rey, e ab la Regina: e laltre menjauen ells a la ſua poſada. Si que la feſta era tant gran qui tots jorns ſe feya, que aço era gran marauella de vaer. Queus en dire? Que en Calathayu eſtegren dos enſemps dotze jorns, e dins aquells dies fo feyta la pau, e refermada entrells. E encara fo feyta pau del Rey de Caſtella ab ſos nabots, els doná en Caſtella tantes de terres, que ells ſen tengren per pagats, eu grahiren, eu pogren grahir al ſenyor Rey Darago: que daltrament, ſino fos per ell non hagren res haut. E axi com hagren eſtat XIII. jorns en Calathayu ab gran concordia, e pau, e amor partirenne: e lo ſenyor Rey acompanyá lo Rey de Caſtella, e la Regina de Caſtella entro foren fora de tot Arago. E perço lo Senyor Rey Darago feu a tot hom ſos ops, axi com dauant vos he dit, entro foren fora de ſos regnes: que hanch vn dia no poch hom conexer, que les racions ſe minuaſſen de res, ans crexien, e millorauen tots dies. E com foren al departiment dels regnes, preſeren comiat los vns dels altres ab gran concordia, e amor, e gracia, que Deus hi hauia trameſa. E lo Senyor Rey de Caſtella, e la regina anarenſen pagats, e alegres, per la pau que hauien feyta ab lo ſenyor Rey Darago. E encara per la pau de ſos nabots, de que era eſtat ab gran paor, quel regne no li tolgueſſen, com ſagren feyt, ſi lo Senyor Rey Darago ſagues volgut. Mas lo Senyor Rey Darago volch abans tractar entre ells pau, e amor, per lo gran deute que hauien entre ells, e ab ell axi mateix. Ara vos lexare a parlar del Rey de Caſtella, e tornar vos he a parlar del Senyor Rey Darago, e de Sicilia.

CAPITOL CLXXVIII. COM LO ſenyor Rey en Iacme Darago, e de Sicilia tench tot ſon regne en pau, e eſquiua bandos que no pogueſſen hauer en ciutats, ne viles: e aſenyaladament eſquiuá cells qui eren a Tortoſa entre Carridells, e Carbons, e Puixs.

Ab tant

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

BTANT com los Reys se foren partits, e hagren pres comiat la hu del altre, lo senyor Rey Darago sen ana per totes les sues terres alegre, e pagat, endreçant, e adobant: qui en breu de tẽps hach axi mesa tota sa terra en pau, e en concordia, que depuix que ell fo coronat Rey Darago, e de Cathalunya, e del regne de Valencia, ha tenguda, e te axi la sua terra en pau, e en dretura, que de nuyt, o de jorn pot tot hom anar lo coll carregat de moneda, que non trobara negun que dany li faça. E axi mateix pau, e concordia ha entre tots sos Barons, qui tostemps hauien acostumat de guarrejar: e encara esquiuá bandos, que no pogues hauer en les ciutats, ne en les viles. Que en Tortosa qui es bona ciutat, hauia durat tostemps gran bando entre los Garridells, els Carbons, e els Puixs: e perço quen pogues castigar se auench ab en Guillem de Muncada, qui hauia lo terç en Tortosa, e lin doná cambi, e al Tẽple axi mateix. E com tota la ciutat fo sua, lo dit bando qui per grat, qui per força feu en tal manera, que ara esta plus pla, que ciutat de Cathalunya: e axi mateix se feu de molts daltres llochs. Ara vos lexare a parlar del senyor Rey Darago, qui va axi endreçant sos regnes, e vull vos dir la taula redona que tench Lalmirall en Roger de Luria a Calathayu, com los Reys hi foren, que fo de les marauelloses coses que may se faeren en nul temps.

CAPITOL CLXXIX. COM LALmirall en Roger de Luria tench taula redona a Calathayu. E com hagren vistes lo senyor Rey en Iacme Darago, e Sicilia: e lo Rey de Castella, hon li esdeuench vna gran honor.

VEritat es que com los Reys foren a Calathayu, axi com dauãt hauets oyt, los Castellans demanaren a tuyt qual es Lalmirall del rey Darago, aqui Deus ha feyta tãta donor: e hom mostral los, axi q̃ axi li anauẽ darrera C. o C C. cauallers, e altres gents, cõ a altra persona faeren dos, o tres homẽs: si que

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

Chronica dels

nos podien ſadollar de la ſua viſta. E Lalmirall per honor del Rey de Caſtella, e de la Regina feu cridar taula redona a Calathayu, e mes la taula per junyir, e hach feyt fer vn caſtell de fuſta al cap del camp don ell exis com caualler vingues. E lo primer jorn que la taula ſe tench, ell tot ſol la volch tenir aquell jorn a tot hom que volgues junyir, e fo aqui lo ſenyor Rey Darago, e lo Rey de Caſtella, e Linfant don Ioan frare del Rey de Caſtella, e don Ioan fill del Infant en Manuel, e don Diego de Viſcaya, e daltres Barons de totes les terres, e regnes del regne de Caſtella, e richs homens Darago, e de Cathalunya, e del regne de Valencia: e encara de Gaſcunya, e moltes daltres gents que hi eren vengudes, per veure les juntes. E aſenyaladament per veure Lalmirall que faria, perço com tot lo mon ne parlaua. Axi que tot aquell pla de Calathayu, hon la taula redona ſe feya, era tant ple de gents, que an vides hi podia hom eſtar: axi que ſi no fos que era yuern, no hi pogra hom aturar. Si que aquella hora plouia vn poch. E axi com eſtauen los Reys, e tota la gent, vn caualler de ventura vench molt gint arreat, ab bon continent, aparellat de junyir: e tantoſt com aquells del caſtell de fuſta lo vaeren, tocaren la trompeta, e tantoſt Lalmirall exi del caſtell axi mateix be arreat, e gentilment, e parech be caualler de gran auantaje. E ſi alcu me demana qui era lo caualler de ventura, yo dich que era en Berenguer A. Danguera de la ciutat de Murcia, qui era molt valent, e ardit, e dels pus bells cauallers Deſpanya: e era de la companya del Rey de Caſtella, e gran, e ſoberch, e de bon tall. E axi mateix vos puch dir del Almirall qui era dels bons caualcadors del mon, e dels bells cauallers. Queus dire? Los fels portaren dos aſtes molt groſſes al dit en Berenguer A. Danguera, e pres aquella que li plach, e laltra donaren al Almirall. E puix los fels meterenſen el mig de la tela, e faeren ſenyals a caſcu que mogues, e penſaren de moure la hu contra laltra: e qui viu venir aquells dos cauallers poch be dir, que eren cauallers de gran valor, que james cauallers no pogren venir mills ab ço del llur, ne pus baroniuolment. E en Bñg. A. Danguera feri Lalmirall per lo quarto dauant de leſcut tant gran colp, que la aſta nana per peces: e Lalmirall feri a ell per lelm, e doná li tal colp per la cara del elm dauant, quel elm vola del cap mes de dos aſtes de llança luny, e la llança feu mes de cent peces. E al ferir q̄ feu enla cara del elm, lelm auanta tant fort en la cara del dit en Berenguer A. Danguera, que tot lo nas li fonia,

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

fonia en tal manera que depuix nul temps non fo adret, puix per lo mel de la cara, e per les feyees que tot correch de ſanch: ſi que tot hom ſe cuyda que fos mort. Empero feu tant bona caualleria, que ſi be hach pres tant gran colp, hanch nos deſmayá de res. Si quels Reys amdoſos corregren lla qui lamauen molt, e hagren paor que no fos mort, e vaeren lo tot cubert de ſanch, e lo nas tot trencat, e affollat: e digueren li, com ſen ſentia: e ell dix, que be, e que no hauia mal, e lleuaren lelm de terra. E manaren que la taula ſe lleuas, e que no volien que pus ſen faeſſen, per paor que brega non exis: e axi Lalmirall ab les ſues trompes, e nacres tornaſen axi guarnit a ſa poſada: e tota la gent, axi Caſtellans, com altres anauen li darrera, e deyen, que be era digne que Deus li hagues feyta aquella honor que feyta li hauia en molts llochs: que dels bons cauallers del mon era, e ab aquella honor ell romas, e ab aquella fama quin ana per tota la terra de Caſtella. Ara vos lexare a parlar del Almirall, e parlare dels affers del ſenyor Rey Darago, e de Sicilia.

CAPITOL CLXXX. COM LAL-

mirall en Roger de Luria ſen torná en Sicilia, e paſsá en Calabria ab lo ſenyor Infant en Fraderich, e tengren la terra en veritat, e juſticia.

OM lo Senyor Rey Darago hach tots ſos feyts endreçats de caſtella, e hach endreçada tota ſa terra: ell maná al Almirall, que ſen tornas en Sicilia, e que eſtigues prop del Senyor Infant en Fraderich, e que tota hora tingueſſen L. galees adobades, e aparellades, que no calgues mas muntar la gent, ſi ops hi era: e q̄ anas ab lo ſenyor Infant veſitát tota Calabria, e les altres terres del regne, e q̄ tingueſſen la terra en veritat, e en juſticia. E axi cō lo ſenyor Rey ho mana, axis compli: q̄ Lalmirall ana al regne de Valencia, e veſita totes les ſues viles, e caſtells: e puix vench ſen a Barcelona de Valencia per mar ab totes aquelles galees que pendre volch de Valencia a Barcelona ell ſe recullia, e pres comiat aqui del ſenyor Rey, e recullis, e anaſen en

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

Chronica dels

Sicilia: e passá per Mallorques, e per Manorca: e puix cosseja la Barbaria, e pres naus, e lenys, e barreja viles, e llochs de Sarrahins. E ab grā guany, e ab gran alegre ell sen torná en Sicilia, e trobá a Palerm madona la Regina, e el senyor Infant en Fraderich quil reeberē ab grā goig, e ab gran alegre. E ell donals les cartes que tenia del Senyor Rey: e com hagren vistes les cartes, e saberen la pau que hauia feyta ab lo Rey de Castella, foren ne molt pagats tots quants nauia en Sicilia, e per tot lo regne. E Lalmirall, ab lo senyor Infant en Fraderich, aná vesitant totes les terres per tota Sicilia: e puix passaren en Calabria, e faerē atre tal. E com foren en Calabria, vench los missatge, que Carles Martell lo fill major del Rey Carles era passat desta vida, si quen fō feyt gran dol per tots aq̄lls qui be li volien: perço com era bon senyor, e romas de Carles Martell vn fill qui fo, e es encara Rey de Vngria: e vna filla per nom madona Clemensa, qui fo puix Regina de Françia, e la mort de Carles Martell feu puix á saber lo Senyor Infant en Fraderich al senyor Rey Darago. Ara vos lexare a parlar del senyor Infant en Fraderich, e del senyor Rey Darago, e de la mort de Carles Martell, e tornare a parlar del Rey Carles.

CAPITOL CLXXXI. COM LO REY

Carles pensa de tractar pau ab la casa Darago: e com per a daço Lapostolich trames ab lo Rey Carles vn Cardenal al Rey de França, en quel pregaua que ell que degues fer pau ab la casa Darago, e ab lo Rey Carles: la qual no volch atorgar Moseyer en Carles, menys quel Rey Carles li faes donacio del Comptat Danjou.

COM LO Rey Carles sabe la mort de son fill, son molt despagat, e dech ho esser, q̄ molt era bo, e valent: e segurament axi com era bo Chrestia, posa en son cor que Deus no li donaua aytals verguntades, sino perço com sofferia q̄ guerra hagues entre ell, e la casa Darago: e axi pensa de tractar, quen totes maneres pogues fer pau ab lo senyor Rey Darago. E tantost anasen al Papa, e dix li: que ell lo pregaua que de tot en tot tractas pau, e ordonas entre la sancta sgleya, e la casa de França, e ell ab lo Rey Darago: que quant per ell tota res hi faria,

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

hi faria,que fer hi pogues. E lo Papa reſpos,que ell deya be,e gran ſauietat: que qui penſaua lo poder quel Rey Darago hauia ara, que tot lo mon era ço q̄ ell poſſeya: part ço q̄ll hauia tota Eſpanya a ſon manament. E axi mateix hauria lo Rey Danglaterra a ſon plaer, ſis volia, e encara tota la Llenguadoch: per que de tot en tot era meſter que la pau ſe tractas. E axi lo Papa feu ſe venir Micer bonifaci de Salamandrana, e maná li que ell que treballas en aqueſts affers daqueſtes paus. E ell reſpos queu faria volenters, e que ab la volentat de Deus ell ho aportaria a bon acabament: e ſobre aço aparellas. Si quel Papa trames ab lo Rey Carles enſemps, e ab Micer Bonifaci vn Cardenal en Frāça al Rey de França, en quel pregaua, el conſellaua, que ell que degues fer pau ab la caſa Darago, ab lo Rey Carles enſemps. E que ell era aparellat que hi faria de la part de la ſancta ſgleya tot ço que plagues a ells. E axi lo Rey Carles, e lo Cardenal, e Micer Bonifaci partirenſen del Papa, e anarenſen al Rey de França, e trobaren lo a Paris: e ſon frare Moſenyor en Carles ab ell, quis feya apellar Rey Darago. E com hagrē parlat ab lo Rey de Frāça, e ab Moſenyer en Carles, lo Rey de França dix: q̄ li pleya molt la pau, e q̄ tota res hi ſofferria daço que ſofferir hi pogues: mas Moſenyer Carles reſpos lo contrari, que dix, que ell no lexaria lo regne Darago per res: ſi que perço fo gran contraſt entre lo Rey Carles, e ell. E ala fi vengrenſen axi ab lo Rey de França, qui hi fo bo, que lo Rey Carles li doná tot lo Cōptat de Anjou qui ell hauia en França, qui es molt honrrat Comptat, e bo: e caſcun pot ſe penſar que bo Comptat, e honrrat era, com ſon pare lo Rey Carles, qui era fill del Rey de França, ne fo aretat. E Moſenyer en Carles dona li lo dret que hauia en lo regne Darago, qui per lo Papa Marti li era donat: e quel Rey Carles ne pogues fer totes ſes volentats, e axis cōpli, es feu: perque aço era cella coſa qui contraſtaua mes la pau, que res qui el mon fos. E axi no diga negu que al Rey Carles coſtas poch la pau que feu ab lo ſenyor Rey Darago, ſegons que auant oyrets, ans li coſtá lo dit Comptat qui es honrrada coſa. E com aço fo feyt, ab tot poder del Rey de França, e de Moſenyer Carles ſon frare, lo Rey Carles, e lo Cardenal, e Micer Bonifaci, vengren en Prohença, e de Prohença trameteren Micer Bonifaci en Cathalunya al ſenyor Rey Darago, ab la miſſatgeria. Queus en diria? Que tant ana, e vench dels vns als altres, que hach acabat tot ſon enteniment, que la pau fo otorgada

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

gada per cascuna de les parts. E la manera de la pau fo aquesta en suma, que si tot ho volia recomptar major libre sen faria que aquest. Ab tant la pau fo tractada, quel Papa reuoca la sentencia quel Papa Marti hauia donada contra lo senyor Rey Darago, e absoluia lo senyor Rey Darago, e tosts aquells qui eren estats, ne eren sos valedors de tota mort de homens, e de tot ço que haguessen pres per qualque manera fos de llurs enamichs, ab tot lo millor enteniment que entendre si pogues. E daltra part Mosenyer en Carles de França, e lo Rey Carles per ell, renunciaua a la donacio que a ell era estada feyta del regne Darago: e daltra part, que hagues pau, e concordia ab lo Rey de França, e ab sos valedors, e ab la sancta Romana esgleya, e ab lo Rey Carles. E encara com lo Rey Carles donaua sa filla madona Blanca, qui era la major filla sua quel Rey Carles hauia per muller al senyor Rey Darago. E lo senyor Rey Darago renunciaua al regne de Sicilia, en esta manera, quel Papa li donaua Serdenya, e Corsega en esmena: e que no era tengut que la retes al Rey Carles, ne a la esgleya: mas queu desemparaua tot, e emparaseu la esgleya sis volia, o lo Rey Carles: e dalre no era tengut. Daltra part retia al Rey Carles sos fills que hauia en sa preso, e les altres relenes. E axi los missatgers a la fi vengren al senyor Rey Darago ab aytal pau, e que aço li farien, e ell aço que dauant es dit, e quen hagues son consell, e que als no hi podien fer. E sobre aço lo Senyor Rey feu ajustar corts a Barcelona, e estant axi en aquest parlament, lo Rey en Sanxo de Castella muri de malaltia, e lexa tres fills: lo primer que lexa Rey de Castella, e hauia nom don Ferrando, e laltre don Pedro, e laltre don Phalip, e lexa vna filla. E com lo Senyor Rey Darago sabe la mort del Rey de Castella hach ne desplaer, e feu ne fer aniuersari, axi com tanyia fer a ell.

CAPITOL CLXXXII. COM LO SEnyor Rey en Iacme Darago confermá la pau entrell, e lo Rey Carles, e la casa de França: e se feu matrimoni del dit senyor en Iacme Darago ab madona Blanca filla del Rey Carles: e com lo fill major del Rey Carles, e lo fill major del Rey de Mallorques renunciaren als regnes, e semeteren en la orda de mosenyer S. Frances.

E com

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

COM la cort fo ajuſtada,lo ſenyor Rey hach ſon conſell ab ſos Barons, e Prelats, e cauallers, e ciutadans,e homens de viles:e a la fi la pau fo atorgada en la manera q̄ dauāt hauets entes. E los miſſatgers tornarenſen al Rey Carles,e al Cardenal q̄ trobaren a Muntpeſller, e faeren llur fermetat de totes les paus:e tantoſt tots enſemps, ab la Infanta madona Blanca que menaren molt honrradament,e be acompanyada,vengren a Perpenya. E com foren a Perpenya,lo ſenyor Rey Darago;e Linfant en Pere ab ell,e molt honrrat Capdal de Cathalunya, e Darago foren a la ciutat de Gerona: e lo ſenyor Rey trames lo noble en Berenguer de Sarria threſorer ſeu, e conſeller a Perpenya ab tot poder de refermar totes les paus,e lo matrimoni,e que vaes la donzella. E com lo dit noble fo a Perpenya, fo be acullit per lo Rey Carles,e per lo ſenyor Rey de Mallorques,e per tuyt: e com hach viſta la donzella tenchſen fort per pagat, ſi que tantoſt fermá per lo Senyor Rey Darago totes coſes,axi de les paus,com del matrimoni. Puix com lo Senyor Rey Darago ho hach ſabut,tornaſen,e amená los fills del Rey Carles, e totes les altres reſenes: E com foren a Gerona, e lo ſenyor Rey ab ells,e tota la ſua cauallería,e dones,e donzelles totes quātes honrrades nauia en Cathalunya vēchſen a Figueres. E daltra part lo Rey Carles, e la donzella, e lo Cardenal, e tota laltra gent vengren ſen a Peralada: e poſa ell,e ſa companya entre Peralada, e Cabanes, al Moneſtir de ſenct Feliu. E lo ſenyor Rey Darago trames al Rey Carles ſos fills, e les reſenes totes: e lo ſenyor Infant en Pere acompanyáls,entro foren a llur pare. E ſi hanch vaes gran goig, aqui fo entre lo Rey Carles,e ſos fills,e caſcuns dels Barons de Prohença,e de França faeren atre tal de llurs fills, qui eren en reſenes, que cobraren. Mas ſobre tots fo lo goig, que madona Blanca la Infanta hach de ſos germans,e ells ab ella. Queus dire? Que tanta de gēt hi hauia de vna part, e daltra a Peralada, e a Cabanes, e al Moneſtir de ſenct Feliu, e a Figueres,e a Vilabeltran,e Alfar,e a Vilateni,e a Vilaſeguer,e a Caſtallo Dampuries, e a Vilanoua, que tota aquella encontrada era plena de gent. E lo ſenyor Rey Darago feya donar racio complida de totes coſes a tot hom,axi eſtrany,com priuat:e lo ſolaç,e lo deport ſe moch entre ells,quel ſenyor Rey Darago ana veure lo Rey Carles, e la Infanta

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

Chronica dels

fanta muller ſua,e li poſa lo ſenyor Rey la corona ſus el cap,la pus bella,e la pus rica,que hanch Regina portas en teſta. E daquella hora auant hach nom Regina Darago. Queus dire? Les joyes foren grans, ques donaren de les vnes parts ales altres: e fo ordonat, que ab la gracia de Deus oyſſen la miſſa al Moneſtir de Vilabeltran. E que lla faeſſen llurs noces. E lo ſenyor Rey feu hi fer vna ſala de fuſta,la pus bella que hanch de fuſta fo feyta, e lo Moneſtir es honrrat lloch,e bell,e bo:e axi com ho hagren ordonat, axis compli, que al dit Moneſtir de Vilabeltran foren tuyt. E aqui hach gran alegre,e gran feſta per moltes rahons:la vna raho, per lo matrimoni qui en bona hora ſe feu,que be pot hom dir,que hanch tant bon parell de marit,e muller no ſacoſtaren nul temps. Que del ſenyor Rey en Iacme Rey Darago vos puch dir qui es lo pus gracios ſenyor, e lo pus cortes, e lo pus ſaui, e lo millor darmes,que hanch fos: e dels bons Chreſtians del mon. E de madona la Regina, madona Blanca pot hom dir axi mateix, que fo la pus bella dona,e la pus ſauia,e la pus gracioſa a Deus, e a ſos pobles, que hanch vengues en regne negu,e la millor Chreſtiana: que la fontana de gracia,e de totes boneſes era en ella. Perque Deus li trames la ſua gracia, que hanch no fo marit, ne muller de neguna condicio qui tant famaſſen: perque li pot hom dir lo nom que les gents de Cathalunya,e Darago,e del regne de Valencia li dixeren, q̄ la apellaren ſancta Regina madona Blanca de ſancta Pau: que ſancta Pau, e bonaue-tura vench per ella a tota la terra. E ſegons que per auant oyrets,exiren ne molts fills,e filles qui tots foren, e ſon bons a Deus,e al mon. E com lo matrimoni fo complir,durá la feſta be VIII. jorns,que eſtegren tuyt enſemps:e apres preſeren comiat los vns dels altres,e lo Rey Carles ab ſos fills tornaſen: e com fo al coll de Panicas lo ſenyor Rey de Mallorques exi li a carrera,e entrarenſen a Suelo,e de Suelo a Perpenya. E lo Senyor Rey de Mallorques tench los aqui be VIII. jorns, e dins aq̄lls VIII. jorns entrá tanta de priuadeſa entre Moſenyer en Lluys fill del Rey Carles, e Linfant en Iacme fill major del Rey de Mallorques, que diu ſe que entrells ſe prometeren, que la hu faes ço que laltre faria; axi que ſacordaren que caſcu renuncias als regnes quels deuien peruenir, e ques meteſſen en lo orde de Moſenyer ſenct Franceſch. Si que a poch de temps ſi mes moſenyer en Lluys, fill del Rey Carles, e renuncia al aretatge, e puix fo Bisbe de Toloſa mal

Esta reproduccion ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

ſon grat, e puix muri, e fo canonizat per lo Papa per molts miracles q̃ Deus feu per ell en vida, e en mort: e vuy ſon feyts per tota Chreſtiandat, e ſen fa feſta. E axi mateix cõ Linfant en Iacme, fill del rey de Mallorq̃s, qui era lo millor, e lo major, e deuia regnar, ſe rete frare Menor, e renuncia el regne: e com ſera paſſat daqueſta vida axi mateix creu q̃ ſera ſanct en Paradis: que qui fa mes per Deus major merit par quen deja eſperar, perque qui regne jaqueix en aqueſt mon per Deus, par q̃ el regne celeſtial ne deja hauer per eſmena, pus la ſua vida bona vaja cõtinuant, entro ala fi, a tot be affer, e a dir. Ara vos lexare eſtar aqueſts dos ſenyors frares menors ſants, e benignes, e tornar vos he a parlar del Rey Carles quis parti del Senyor Rey de Mallorq̃s, e torna en les ſues terres ab ſos fills ſans, e ſauls. E axi mateix lo ſenyor Rey Darago ab madona la Regina ana a Gerona, e de Gerona a Barcelona, e puix per tots ſos regnes: e la gloria, e lo goig ques feya en caſcuns dels llochs nons ho cal demanar, que penſar vos ho podets: q̃ qui hauia cobrada pau, e hauia cobrat los ſagraments de la ſancta ſgleya, axi com miſſes, e tots altres officis de q̃ les gents eren molt deſijoſos quin goig, e quin alegre deuien hauer tuyt. Any 1311.

CAPITOL CLXXXIII. COM MADONA la Regina Blanca percaſa del ſenyor Rey en Iacme Darago que hereta Linfant en Pere, el mulleras: don pres per muller madona Guillelma de Muncada.

SI que mentre que lo Senyor Rey ſanaua deportant ab madona la Regina per ſos regnes, lo ſenyor Infant en Pere no partia de madona la Regina qui pregaua lo Senyor Rey, que degues percaſar la honor de ſon frare Linfant, e que li donas de que pogues tenir honrrada caſa: e axi mateix que li percaſas muller, aquella que li pertanyes: E lo Senyor Rey obehint ſes pregueres quel heretá molt honrradament, e dona li per muller de les honrrades donzelles qui filla de Rey no fos, qui fos en Eſpanya: ço es a ſaber madona Guillelma de Muncada, filla den Gaſto de Biarn, ab grans riqueſes, que ſol en Cathalunya hauia en bons caſtells, e viles, e llochs C C C. cauallers. Si que les noces ſe faeren molt honrrades, e bones: e fo hi lo ſenyor Rey, e madona la Regina, e tota Catha-

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

Chronica dels

Cathalunya,e Darago partida. E cõ aço fo feyt lo seny or Rey ab madona la Regina duna part,e lo seny or Infant en P. ab madona Guillelma de Muncada daltra,anarensen deportant per tots los regnes.

CAPITOL CLXXXIIII. COM LO *seny or Rey en Iacme Darago trames missatgers en Sicilia an Ramon Alamany,e an Vilaragut que desemparassen Sicilia:e com les gents se empararen dels llochs,e castells per part del Infant Fraderich.*

AB TANT lo seny or Rey Darago trames missatgers en Sicilia an Ramõ Alamany,qui era mestre justicier de tot lo regne de Sicilia,e an Vilaragut qui era mestre Portola:e puix a tots los altres, q̃ desemparassen castells,viles,e altres llochs qui fossen en Sicilia,e en Calabria,e per les altres parts del regne; e que guardassen que a neguna persona no lliuressen castell negu, mas com lo castell haurien desemparat; que cridassen a la porta del Castell ab les claus en la ma; ha hich negu hom del sanct Pare Apostolich qui vulla reebre aquest castell per part del sanct Pare Apostolich, e de la sancta esgleya: e que aço cridassen alt tres vegades en cascu lloch. E si dins aquells tres vegadès no hi aparia negu que reebre lo volgues per la sancta sgleya,que lexassen obertes les portes, e les claus als forellats, e anassen sen. E axi se compli es feu,e hanch nul hom del Pare sanct, ne de la sancta Romana esgleya no hi aparech. E axi anauensen. E com seren anats, les gents dels llochs emparauensen per part del Infant en Fraderich de cascu castell, e lloch. E axi desempararensen en Ramon Alamany, e en Vilaragut, e tots los altres qui per lo Senyor Rey Darago hi eren en tota Sicilia, e reculliren sen en naus, e en galees, e vengrensen en Cathalunya al seny or Rey quils aculli molt be, e feu a cascu bona esmena de ço que hauien desemparat, qui era llur en Sicilia, e li plague molt de ço que feyt hagren. E axi lo seny or Rey Darago hach complides totes les conuinences de la pau,que en res no hach fallit, de que la sancta sgleya, e lo Papa se tengren per pagats,e per alegres. E axi lexar vos he a parlar del seny or Rey Darago,e tornar vos he a parlar del Infant Fraderich, e del Almirall qui nos parti dell.

Esta reproducciba ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

CAPI-

Biblioteca Valenciana

CAPITOL CLXXXV. COM LO SE-

nyor Infant Fraderich empara lo regne de Sicilia, e doná jorn cert que tuyt fossen a Palerm: hon ab gran solemnitat prengue la corona del reyalme de Sicilia.

EMicer Ioan de Proxida, e los altres de son cōsell, e Barons, e cauallers, e ciutadans, e homēs de viles de Sicilia saberē cō lo senyor Rey Darago los hauia desemparats: e digueren al senyor Infant en Fraderich, q̄ ell q̄ pensas de emparar la terra tota, q̄ la Illa de Sicilia, e tot lo regne era vinclat a ell, segons lo testament del senyor Rey en Pere son pare. E si lo senyor Rey en Iacme ho hauia desemparat, hauia desemparat tant solament lo dret q̄ ell hi hauia, mas lo dret q̄ vos senyor hi haueyts, no ha lloch de desemparar, ne creem q̄ li sapia greu q̄ vos vos nemparets: q̄ basta li a ell q̄ haja cōplit ço q̄ promes ha en les paus. Queus dire? q̄ axi fo acordat de tuyt e trobarē ab doctors, e ab sauis, q̄ ell podia justament emparar ço q̄ lo senyor Rey son pare li hauia lexat per vincle. E sobre aço trames per tota Sicilia, e en Calabria, e els altres llochs dels regnes, e emparas dels castells, e viles, e ciutats, e llochs: e fo entre tant donat jorn, que tots los Capdals, e cauallers, e Syndichs de ciutats, e de viles fossen a jorn cert a Palerm: que ell se volia coronar Rey, e volia que tuyt lo juressen. E al jorn que los fo donat hi foren tuyt, e aqui hach gran gents de Cathalans, e Aragonesos, e de Llatins, e de Calabreses, e dels altres llochs del regne: e com tots foren ajustats al palau Reyal, ço es a la Salauert de Palerm, Lalmirall preycá, e dix los moltes bones paraules, qui feyen al temps que tenien entre mans. E entre les altres coses quels dix, mostra los per tres rahons, que aquest senyor era aquell terç Fraderich que les profecies deyen que deuia venir, e esser senyor del Imperi, e de la major part del mon: e les rahons eren aquestes, que era cert, q̄ era lo terç fill quel senyor Rey en Pere hauia. E daltra part, que era lo terç Fraderich que hauia senyorejada Sicilia. E daltra part, q̄ seria lo terç Fraderich que es estat Emperador de Alamanya: perque per bon dret li podia hom dir Fraderich terç Rey de Sicilia, e de tot lo regne q̄ si pertanyia. E sobre aço tuyt se lleuaren a vna veu, e cridaren, Deus do vida a nostre senyor lo Rey Fraderich terç senyor de Sicilia, e de tot lo regne. E tātost lleuaren sen tots los Barons, e faeren li sagramēt, e homenatge.

V

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

omenatge:e puix tots los cauallers,e ciutadans,e homens de viles.E cõ aço fo feyt,tantoſt ab gran ſolemnitat,axi com es coſtuma,anaſen ala Seu de la ciutat,e ab gran benedictio reebe la corona. E axi ab la corona en teſta, e ab lo pom en la ma deſtra, e ab la verga en la ma ſiniſtra, ab veſtidures Reyals anaſen caualcant de la ſgleya major de Palerm al palau, ab los majors jochs, e ſolaces que hanch ſe faeſſen a coronacio de Rey, qui hanch fos. E com foren al palau, los menjars foren apparellats: e aqui tot hom menjá. Queus dire? Que quinze jorns durá la feſta,que nul hom no feu res en Palerm, mas ſolaces, e bayllar, e cantar, e fer jochs de diuerſes maneres: e tota hora les taules eren meſes al Palau,a tot hom qui menjar volgues. Puix com tot aço fo paſſat, e caſcuns ſen foren tornats en llurs llochs, lo Senyor Rey ana per tota Sicilia veſitant: e puix per Calabria, e per tots los altres llochs. E madona la Regina Coſtança fo abſolta per lo Papa, e tots aquells qui eren de ſa companyia: ſi que tots dies oya miſſa, que axi ho hach affer lo Papa per conuinença ales paus quel Senyor Rey Darago feu ab ell: per que madona la Regina parti de Sicilia ab deu galees, e anaſen en Roma per pelegrinatge. E pres comiat del Senyor Rey de Sicilia, el ſenyá, el beney, e li dona la ſua benedictio, axi com mare deu donar a fill. E com fo en Roma, lo Papa li feu molta donor, e li otorgá tot ço que ella li demana: e eſtech lla, e anaua tot dia cercant les perdonances, axi com aquella dona qui era la millor Chreſtiana quen aquell temps ſabes hom el mon: e Micer Ioan de Proxida nos parti della, e eſtech tant en Roma a guanyar los perdons, entro quel Senyor Rey Darago vench en Roma a veure lo Papa, e a tractar pau entro lo Rey Carles, e lo Rey de Sicilia ſon frare, axi com dauant oyrets: e axi tornaſen en Cathalunya ab madona la Regina Coſtança. E com fo en Cathalunya madona la Regina, feu molt de be per lanima del Senyor Rey en Pere marit ſeu, e per la ſua, e feu molts Moneſtirs, e molts daltres bens: e a Barcelona ella fina, e lexas a la caſa dels frares Menors, ab ſon fill lo Rey Nanfos,e muri Menoreta veſtida.E ſegurament que caſcu pot hauer ſe, que es ab Deus en gloria. Ara lexare a parlar del ſenyor Rey de Sicilia,e de madona la Regina Coſtança,e tornare a parlar del ſenyor Rey Darago.

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

CAPITOL CLXXXVI. COM LO senyor Rey Darago rete les Illes de Mallorques, e de Manorca, e Yuiça al Rey de Mallorques son auonclo: e aná al Papa per tractar pau entre son frare lo Rey Fraderich, e lo Rey Carles: e com lo Rey de Castella desafiá lo senyor Rey en lacme Darago.

COM lo senyor Rey Darago vae que hauia pau ab tot lo mon, pensa que era bo que retes les Illes de Mallorques, e de Manorca, e Diuiça al Rey de Mallorques son auonclo: e cõ jaus he dit, lo senyor Rey Darago ana vna vegada a veure lo Papa en Roma, depuix les paus forẽ feytes: e lo Papa, e los Cardenals faeren li molta donor, e tots los Romans. E encara li fo feyta molta donor en Genoua, e en Pisa, e en aquella venguda nos poch acabar la pau, ques faes del Rey Carles, e del Rey de Sicilia. Si que sen torná en Cathalunya, e menassen madona la Regina, axi com jaus he dit dauant. E puix per tẽps a auant, lo senyor Rey Darago trames missatge al Almirall en Sicilia, que vengues en Cathalunya: e Lalmirall encontinent vench a ell. E puix no ana a molt de temps, quel senyor Rey ab gran estol parti de Cathalunya, per anar al Papa, per tractar de tot en tot la pau del Rey Fraderich, e del Rey Carles. E com fo espaetxat a Palamos, hon se reculli, trames al Rey de Mallorques son auonclo, ql trobas a Coplliure, que ell se volia veure ab ell. E lo senyor Rey de Mallorques vench hi encõtinent. Axi quel senyor Rey Darago parti de Palamos ab C V. galees. E ab les parades de Coplliure ell se vae ab lo Rey de Mallorques son auonclo: e en aquella vista feu gran festa la hu a laltre. E lo senyor Rey Darago rete li la Illa de Mallorques, e les Illes de Manorca, e de Yuiça, e refermaren llur pau, e llur amor, axi com de pare a fill: de que fo gran alegre de tots aquells qui be los volien. E lo senyor Rey Darago lexa son lloch al noble en Ramon Folch, e al noble en Bñg. de Sarria, que li retessen les Illes per ell: e axis feu, es compli. E lo senyor Rey aná, e treballá en aql viatge, que hãch pau no poch endreçar ques faes entre lo Rey Carles son so-

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

gre,e lo Rey Fraderich ſon frare:ans ſen torná en Cathalunya, de q̄ les gents hagren plaer gran, com Deus lach tornat ſa,e ſaul:e madona la Regina atre tal. E axi lexar vos he a parlar dels feyts de Sicilia,e tornar vos he a parlar del Rey en Ferrando de Caſtella, qui per ſon mal conſell deſafia lo Senyor Rey Darago: com les paus foren feytes del Rey Carles, no ana llonch temps auant. E alcuns diran:com ſe paſſa en Muntaner axi ſumariamēt daqueſts feyts? e ſi a mi ho deyen,yo diria,que paraules hi ha,que no han reſpoſt.

CAPITOL CLXXXVII. COM LA guerra torná del ſenyor Rey en Iacme Darago,e lo Rey en Ferrando de Caſtella:e com Linfant en Pere entrá en Caſtella ab gran poder, e aſſatia la ciutat de Lleo:e lo ſenyor Rey en Iacme dellibera entrar per lo regne de Murcia per mar,e per terra.

COM lo ſenyor Rey Darago ſe poſá en cor dels deſafiaments que lo Rey de Caſtella li hach trameſos,donaſen gran onta: e dix,que meſter era q̄l ne faes penedir. E mana al ſenyor Infant en Pere,que ſaparellas ab mil caualls armats,e ab L. milia Almugauers: e que penſas dentrar en Caſtella, e que entras per Arago,e ell entraria per lo regne de Murcia,axi mateix ab gran poder. Queus en faria moltes noues? que axi com lo ſenyor Rey ho dictá,axis compli. Quel ſenyor Infant en Pere entrá be ab mil caualls armats de Cathalans, e Daragoneſos en Caſtella,e be ab L. milia homens de peu. E entra be IX. jornades en Caſtella,axi que aſſatia la ciutat de Lleo:e hi traygue ab trebuchs. E axi lexar vos he eſtar lo Senyor Infant en P. qui te aſſatiada la ciutat de Lleo,que es be dintre Caſtella a VIII. jornades de Arago,e tornar vos he a parlar del ſenyor Rey Darago qui ſen entrá en lo regne de Murcia,ab gran gent,e per mar,e per terra ell entrá.

CAPITOL CLXXXVIII. COM LO ſenyor Rey en Iacme Darago pres la vila Dalacant,e lo caſtell per força darmes,e molts dalres caſtells,e viles ab Murcia,e la major partida del regne: e com hach ſtablit tota la terra lexa procurador lo noble en Iacme Pere ſon frare.

Elo

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

Reys Darago. Fol. CLv.

ELO primer lloch del regne de Murcia, hon ell vench, fo Alacant, e combate la vila, e la pres: e puix munta el castell qui es hu dels bells castells del mon, e pensa de combatrel tant fort, que sus per la muntanya a mũt lo senyor Rey son cors sen mũtá ab molts cauallers a peu, entro ala porta del castell: e vn poch llunyet de la porta hauia vn tros de mur qui era derroca dins. E per aquell lloch per força darmes esuayren lo castell: e siats certs quel Senyor Rey son cors fora estat lo primer que hi fos estat, sino fos vn caualler bo, e espert de Cathalunya, per nom en Berenguer de Puixmolto, qui tira lo Senyor Rey, e cridá: a Senyor, que sera aço? Lexats a nos entrar primers. E lo senyor Rey sol no escolta, ans se mes a auant. E lo dit en Berenguer de Puixmolto salta a auant, e vn altre caualler apres: e aqui aquells de dins van se defendre, axi que per cert aquells dos cauallers foren morts, sino fos lo Senyor Rey son cors, qui ab la espasa en la ma, e ab lescut abraçat dona salt dins: e axi fo lo terç que hi entra. E com lo senyor Rey fo dins, e en Berenguer de Puixmolto, e laltre vaeren lo Senyor Rey quils fo de prop, pensaren sen defforçar: e lo senyor Rey mes se dauant lescut, e vn caualler qui era dedins, qui era companyo den Nicolau Peris, qui era Alcayt del castell, qui era gran, e valent, trames li la escona muntera que tenia en la ma, e dona li tant gran colp per lo quarto primer del escut, que mes de mig palm ne passa dins. E lo Senyor Rey passa auant, qui era joue, e nin, e be tẽprat, e va li tal colp donar per mig del cap ab la espasa, quel capmall que portaua vestit no li valch, quentro a les dens; lo fene: puix va trer la espasa del cap daquell, e va ferir daltre, quel braç ab tot lo muscle na vaylla en terra. Queus dire? Quel senyor Rey de la sua ma ne espaetxa cinch en aquell lloch: e entretant les gents atenien, e entrauen per aquell portal. E en Berẽguer de Puixmolto nos partia del senyor Rey, e axi mateix feya darmes que marauella era. Queus dire? Que ab molta caualleria qui fo entrada apres del senyor Rey sen ana ala porta den Nicolau Peris Lalcayt, ab la espasa en la ma destra, e ab les claus en la ma sinistra, e aqui ell se defensa: mas poch li valch son defensar, que tot fo aqui pecejat. E com tot lo castell fo pres, lo senyor Rey mana que Lalcayt no fos soterrat en simenteri, ans lo doná per traydor, e feu li hom gitar lo cors als cans. Per que senyors qui

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

aquest libre oyrets,guardats vos com emparats castell per senyor:que qui castell empara per senyor, la primera cosa en que li deu anar lo cor es, que salua lo castell a son senyor: e laltra, quen puixca exir a honor de si, e de son llinatge. E no va lo cor axi a tots, ne a molts qui ara reeben castells, ans la primera cosa en que pensen, fan lo compte aytant, e de guardia del castell: e per aytant trobare vn escuder quil me guardara, per que aytant men sobrara cascun any: e axi aquells qui aço pensen fan foyll pensament, per que son molts caualers, e altres bons homens estats morts, e consumats, e llur Senyor los ha donats per traydors. E aquest caualler Alcayt de Alacant, per nom en Nicolau Peris, hi muri, el defensa mentre vida li bastá, e aquells qui ab ell eren: mas perço com no hi tenia companyia tanta com tenir hi deuia, e de que prenia sou del Rey de Castella, e no hi hauia mes en obra ço quen prenia cascun any del Rey de Castella, per cascuna daquestes coses, fo donat per traydor. E axi dich vos, que dels grans perills del mon, es tenir castell per senyor, per gran pau que sia: que en vn dia, o en vna nuyt ve ço que james nos cuydá hom quesdeuẽga. E axi lo dit senyor Rey hach pres lo castell,e comanal an Berenguer de Puixmolto,e fo gran raho, que be ho hauia seruit. E puix auallassen ala vila,e en Ramon Sacomana,e en Iacme Berẽguer, e en Sauerdu, qui eren dels millors Dalacant, ab tots los altres faeren sagrament,e omenatge al senyor Rey, que auallariẽ a ell ala vila dauall, com vaeren que lo castell era perdut,e conexien q̃ nos podien pus tenir a la vila Dintrauela, que per cert,si el castell no fos estat pres ells nul temps nos foren retuts al senyor Rey:per que Deus, e lo Rey de Castella,e tot lo mon los ne tench per escusats. E lo Rey de Castella com ho sabe,los doná per bõs,e per lleyals, e doná per traydor en Nicolau Peris,axi cõ lo senyor Rey hauia feyt,cõ a bõ senyor ço q̃ hauia feyt, e valeros:qui per mal lauia donat. Puix cõ lo senyor Rey hach ordonat Alacant,anasen a Elx,e posa setge a Elx,e hi trague ab trebuchs. E dins aquell temps quel setge tenia,hach tota la vall Delda,e de Nouelda,e de Nompot, e Asp,e Petrer, e la Mola:e hach Criuelleyn que la Rays sen vench a ell, es feu son hom, e son vassall. E puix hach Fauanella, e Calloza, e Guardamar. Queus dire? Tant tench assatiat Elx quel hach, es rete a ell. E puix hach Oriola, e lo castell qui li rete Pere Ruys de senct Sabria quin era Alcayt, quil rete com vae que la vila

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

vila Doriola hach hauda e hach gra raho q̃ li retes lo castell sens colp, e sens costada, q̃ hu dels pus forts castells, e dels pus reyals es Despanya. E axius podets entendre ql caualler feu gran bondat, e gran cortesia, q̃ axi rete lo castell al senyor Rey. E hach pres lo castell de Montagut, e la ciutat de Murcia, e Cartagenia, e Lorcha, e Molina, e molts daltres lloths los quals ses vēr q̃ la major part pertanyien q̃ deuien esser del dit senyor Rey per ssi tot, segons q̃ ya dauant hauets pogut entēdre en la conquesta del regne de Murcia. E com lo senyor Rey hach hauda la ciutat de Murcia, e la major part del regne, establi la terra, e lexa procurador lo noble en Iacme Prosn frare, ab molta bona caualleria que hi lexa ab ell.

CAPITOL CLXXXVIIII. COM LO SENYOR REY EN Iacme Darago hach nouves quel Infant en Pere son germa era mort a Lleo, e en Ramon Dangleſola: e com se tornaren en Arago senyeres alçades.

COM fo el regne de Valencia tornat, a ell vengrē noues, que Linfant en P. son germa era mort de malaltia al setge de Lleo, e en Ramon Dangleſola: e lo senyor Infant en la malaltia feu axi be tot son orde; com a bon Chrestia pertany: que tots los sagraments de sancta sgleya pres molt deuotament, axi com a bon Chrestia, e ner, e pur que ell era: que hanch no hauia coneguda dona carnalment, mas madona Guillelma de Muncada sa muller. E cō ell passa daquesta vida, que feu axi bella fi com chrestia el mō pogues fer, ell prega a ruyt q̃ dol no faes dell, entro la host fos tornada en Arago ab lo seu cors: e que als seus peus faessen soterrar lo dit en Ramon Dangleſola, axi com aquell qui en vida, e en mort li hauia tenguda bona companyia. E la host lleuas de Lleo ab lo cors del senyor Infant en P. e den Ramon Dangleſola, e tornarensen en Arago senyeres alçades. E com foren en Arago, e lo senyor Rey ho sabe, fo molt despagat de la mort del senyor Infant, e feu hi retre son deute, axi com bon senyor deu fer a son char frare, e bo. Si quel senyor Infant fo molt plant: Deus per la sua marce haja la sua anima; axi com de bon senyor, e just, e dreturer deu hauer. Ara vos lexare a parlar del senyor Rey Darago, e tornare a parlar dels feyts de Sicilia.

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

Chronica dels

CAPITOL CXC. COM DOS CAUALLERS de Cathania, e Ser Virgili de Napols reteren la ciutat de Cathania al Duch Robert fill major del Rey Carles, lo qual lexa lo Senyor Rey en Iacme Darago a Cathania, com passa segona vegada al Papa.

COM lo Senyor Rey Darago hach lexat lo Duch Robert a Cathania, e sen fo vengut la segona vegada que ana al Papa: e ana en Napols, e en Sicilia: e no poch hauer feyta pau entre lo Senyor Rey de Sicilia son frare, e lo Rey Carles son sogre: e lo Duch Robert fill major del Rey Carles romas en Sicilia en la Ciutat de Cathania, que Ser Virgili en Napols, e dos cauallers de Cathania li hagren retuda la ciutat: e puix axi mateix li fo retut Paterno, e Aderes, e daltres llochs. Axi que la guerra era molt gran en Sicilia: quel Duch hi hauia gran poder de caualleria, que be hi hauia tres mil caualls armats, e lo senyor Rey de Sicilia non hauia pus de mil Cathalans, e Aragonesos: e tots dies aquells del senyor Rey de Sicilia guanyauen sobre ells.

CAPITOL CXCI. COM TRES BARONS vengren de França ab CCC. cauallers en ajuda del Rey Carles, e per venjar la mort de llurs parents: los quals volent percasar la mort al Compte Galceran, e a don Blasco Dalago, la percasaren a ells mateixos.

ESDEVENCHSE, q̃ tres Barons de França vengren en Sicilia en ajuda del Rey Carles, per venjar la mort de llurs parents, qui eren estats morts en la guerra de Sicilia, en tẽps del senyor Rey en Iacme: e aquests tres Barons amenauen ab ells CCC. cauallers, tots triats, qui eren dels millors de França, e meterense n nom, los cauallers de la Mort. E vengren a Cathania ab cor, e ab volẽtat, que de tot en tot se trobassen ab lo noble en Guillem Galceran Compte de Catansar, o ab don Blasco Dalago, qui eren de la part del senyor Rey de Sicilia. E aço juraren. Si que com foren en Cathania, tot hom los deya, los cauallers de la Mort, axi com ells sauien posat lo nom. Queus dire? Ells saberen vn jorn, quel Compte

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

pte Galceran, e don Blasco, eren en vn castell de Sicilia, qui ha nom Gaylano. E tots CCC. cauallers molt gint arreats, e daltres, quils vengren acompanyar, anarensen a Gaylano: e lo Compte Galceran, e don Blasco saberen ho, que en aquell pla de Gaylano eren venguts, e reconegren la gent que hauien, e trobarē que no tenien mes C C. homens de cauall, e entro a C C C. de peu: e hagren llur acord, que de tot en tot los exissen a batalla. E a lalba del dia exiren de Gaylano batalla arrengada, les trompes, e les nacres sonant: e los cauallers de la Mort axi mateix quils vaeren, reconegren quants eren. E trobaren que tota hora eren bé cinchcents homens a cauall de bona gent, e molts homēs de peu de llur pays. E com cascuna de les hosts se vaeren, los Almugauers del Cōpte Galceran, e de don Blasco cridaren, despertá ferres, e tots a colp van ferir dels ferres de les llances, e dels darts per les peres: si que foch ne feya cascu exir, axi que paria que tot lo mon fos luminaria; e majorment com era alba. E los Francesos qui vaeren aço, marauellarensen, e digueren que volia dir allo: e cauallers que hi hauia que ya seren trobats ab los Almugauers en Calabria en feyt darmes, digueren los que aço era costuma dels Almugauers, que tota hora que entrauen en batalla despertauen los ferres. Si que dix lo Compte de Brenda, qui era hu daquells Comptes de França, a Deus, dix ell, que sera aço, ab Diables nos som trobats! que aquells qui ferre desperten, par quē cor han de ferir; e creu que nos hauem trobat ço que anauem cercant. E llauors senyás, e comanás a Deus, e batalla arrengada van venir los vns als altres. E lo Compte Galceran, e don Blasco no volgren fer dauantera, ne rerasaga, ans tots plegats la caualleria de la banda sinistre, e los Almugauers de la dreta, van ferir la dauantera daqlls, en tal manera que parech que tot lo mon ne vingues. E la batalla fo molt cruel, e los Almugauers van trametre los darts, que Diablia fo ço q̄ ells ne faeren, q̄ al entrar que faeren en ells, mes de C. homens, qui mort caualler, o cauall dels Fracesos nanaré a terra: puix van trocejar llances, e esbudellar caualls, qui axi mateix anauen entre ells, com si anassen per vn jardi. E lo Compte Galceran, e don Blasco van se fexar ab les senyeres dels Francesos, en tal manera q̄ a terra les gitauen totes: e llauors vacrets feyts darmes, e colps pendre, e donar, que hanch de tant poca gent tant cruel batalla no fo. Si que aço durá entro a mig dia, que nul hom no pogra conexer quals nauien lo millor, sino

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

Chronica dels

tant ſolament en les ſenyeres dels Franceſos, qui eren totes abatudes, ſaluant aquella del Compte de Brenda, qui la lleuá com lo ſeu ſenyaler ſo mort, e comaná la a altre caualler. E cō los Cathalans, e Aragoneſos vaeren que aquells ſe tenien tant fort, moch ſe vn crit entrells, e cridaren, Arago, Arago: e llauors aquell nom eſcalfals tots, e van tant regent ferir, q̄ aço fo la major marauella del mon: axi quels Franceſos no foren pus de LXXX. cauallers, e van ſen pujar en vn cabeco. E llauors lo Compte Galceran, e don Blaſco van ferir en ells. Queus dire? Que tots ſen portaren lo nom que hauien aportat de França, que ells ſauien mes nom los cauallers de la Mort, e tots muriren: que de tots CCC. ne encara dels altres qui ab ells ſa companyaren, non eſcaparen mas ſols cinch homens a cauall al forrats, qui eren de Cathania, e anauen ab ells per pilots. E com tots foren morts, lleuaren lo camp la companya del Compte Galceran, e de don Blaſco. E podets dir que hagren tant guanyat, que toſtemps foren richs aquells qui en aquella batalla foren: e reconegren quanta gent hauien perduda, e trobaren que hauien perduts entro a XXIII homens a cauall, e XXXIIII. de peu. E axi alegres, e pagats com hagren lleuat lo camp, entraren ſen a Gaylano: e aqui entre Gaylano, e Trayna meteren los nafrats, en faeren be penſar. E la nouella ana al ſenyor Rey de Sicilia qui era a Nicoſia, e hach ne gran plaer ell, e tots aquells qui be li volien. E al quart jorn depuix fo feyta la batalla, lo Compte Galceran, e don Blaſco anaren reconexer Paterno, e Oderno, e lleuaren gran preſa de Franceſos qui eren venguts de Cathania al boſch per erba, e per llenya. E hauia hi be CC. cauallers Franceſos qui eren anats per guarda daquelles adzembles, qui tots foren morts, e preſos: e axi en aquella ſaho hagren dol a Cathania per la mort dels cauallers de la Mort. E axi mateix nach gran dolor lo Rey Carles, e lo Papa com ho ſaberen: ſi quel Papa dix, nos cuydauem hauer feyt, e res no hauem feyt: que par nos que la Sicilia axi be lans defendra aqueſt, com ſon pare, e ſon frare han feyt: e ſi be ſes fadri ell moſtrara de qual caſa es exit: per que creu que a la fi, ſi per pau nol hauem, james no haurem ſino damnatge per ell.

CAPI-

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

CAPITOL CXCII. COM LO REY Carles trames son fill lo Princep de Taranto en Sicilia ab mil, e CC. caualls armats, e L. galees: e com so desbaratat a Trapena per lo senyor Rey Fraderich de Sicilia, e pres, e mes en preso en lo castell de Xifelo.

IQVE com lo Rey Carles sabe aço, feu aparellar en Napols son fill lo Princep de Taranto: e lliurá li be mil CC. cauals armats entre Frācesos, e Prohençals, e Napoletans, tots de bona gent: e feu aparellar L. galees, e que anassen totes obertes, e recullirensen. E lo Rey Carles maná a son fill lo Princep, que de tot en tot sen anas dretament a la plaja de Capo Dorlando al castell de senct March, e a Castallo, e a Francauila: e axi que valia mes q̄ prengues terra lla en saul en llur terra mateixa, q̄ si en altra part feya host per si mateix: que lla hauia gran caualleria del Duch que tantost serien ab ell: e encara que haurien gran refrescamēt dels llochs quis tenien per ell, e daquell lloch tota hora podien anar a Cathania per llur terra, qui per ells se tenia. E seguramentlo Rey Carles deya la dreta, qui creure lon volgues: mas lo joue no sacórda a vegades volenters ab la sauiesa, ans sacórda mes ab volentat. E axi lo Princep ab tota aquella gent recullis en Napols, e pres comiat del Rey Carles son pare quil senyá, el beney, el semoui de be affer, ell, e tots aquells qui ab ell eren: e tuyt besaren li les mans, e recullirensen, e faeren la via de Trapena. Veus com los membrá de ço quel Rey Carles los dix, que tuyt digueren al Princep: senyor lo pus luny que puixcam del Duch prengam terra, e puix senyera lleuada yrem nos en a Cathania, affegant, e cremant tot ço que dauant nos trobem: que vergonya seria a vos, que tantost vos mesclasets ab lo Duch, q̄ parria que per vos mateix no gossassets fer res. E axi lo Princep cregue aq̄st consell, no membrantse daço quel Rey Carles li hauia manat, e axi venchsen a Trapena. E com les veles passaren dauant cap de Guayll, les guardes vaeren que feyen la via de Trapena, e tantost ana missatge al senyor Rey de Sicilia qui era a Castrejoan, com hom es el mig de la Illa, e que tantost pogues acorrer ça, e lla. E com ell sabe quel Princep feya la via de Trapena, trames per sos Barons per tota Sicilia, que atenessen a ell a Cathalafin, hon lo trobarien: e axi mateix ho trames

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

Chronica dels

ho trames a dir an Vguet Dampuries qui era a Regol en Calabria: e com cascu hach lo missatge,pensaren datendre lo senyor Rey. E lo Princep hach haut tant bon tẽps, que abans quel senyor Rey hagues tota sa gent aplegada, ell hach presa terra ales Seques de Trapena entre Trapena,e Matzara:e aqui ell posa los caualls,e tota sa gent en terra,e venchsen a Trapena, e combatela:e no hi poch res fer,ans hi pres damnatge:e axi lleuassen, e anassen vers Matzara. E lo senyor Rey fo li dauant ab aquella gent que hauia, qui eren tota hora setcents caualls armats,e tres milia Almugauers:e era ab lo senyor Rey lo Compte Galceran, e don Blasco, e don G. Ramon de Muncada,e en Berenguer Dentença,e daltres cauallers molts, e bons. E com les hosts se vaeren, cascuns se meteren en ordre de batalla, e el Compte Galceran,e en G. Ramon de Muncada, e don Blasco hagren la dauantera del senyor Rey de Sicilia: e meteren la paonada a la banda dreta, e la caualleria a la banda sinistra. E com los Almugauers vaeren que eren prop de ferir,cridaren tuyt, despertá ferres, e tuyt donaren dels ferres de les llances per terra, si que paria que fos vna gran lluminaria,de que fort sespauentaren tots aquells de la host del Princep, com saberen la raho, axi com faeren los cauallers de la Mort. Ab tant les dauanteres de cascuns sacostaren,e van se ferir tant fermament, que ço fo vna gran marauella. E com la dauantera del senyor Rey de Sicilia hach ferit, lo senyor Rey qui era molt be arreat sobre vn bon cauall ell fadri,e joue,e bo darmes,e coratjos,nos volch pus esperar:ans sen va tot dret lla hon la senyera del Princep era: e va ferir tant vigorosament, que ell son cors doná tal de la llança al bandarer del Princep, que en terral mes ell,e la senyera en vn munt,e llauors vaerets feyts darmes.E lo Princep qui axi mateix era gran, e soberch,e nin,e joue,e dels bons cauallers del mon,que marauella era ço que feyen lo senyor Rey,e ell de llur persona. Q ueus dire? Q uel Princep volch lleuar la sua senyera,e sajustaren de la vna part, e de la altra tota la bona caualleria: e lo Senyor Rey nos partia de la presa, ans contrastaua de la senyera del Princep nos pogues lleuar: e axi en aquella presa,lo Senyor Rey encontras ab lo Princep, e conegren sen, de que cascu hach gran plaer. E llauors vaerets los amdosos combatre cors per cors,que seguramẽt cascu podia dir que hauia trobat be son companyo. Si quen tal manera sadobaren, que cascu despes sobre laltre totes quantes armes hauia.

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

uia. E a la fi lo Senyor Rey doná tal de la maça el cap del cauall del Princep, quel gita fora de tot son seny, e va caure en terra. E tantost cõ fo caygut lo Princep, vn caualler per nom Marti Peris Daros descaualca, que conech que era lo Princep, e volch lo matar: e lo senyor Rey crida, no sia, no muyra. Si què don Blasco ates, e crida matats lo. E lo senyor Rey crida, no sia. Si quel senyor Rey volch auallar. e llauors en Marti Peris Daros crida, senyor no auallets, que yol guardare, que no morra pus vos ho volets. E axi lo senyor Rey pot dir que fo bo padri aquell dia al Princep, qui per Deus, e per ell hach la vida restaurada. Deus vulla que lin reta bon merit, jats se sia que sia raho justa, que gentil sanch deu guardar sa part. E com lo Princep conech que aqui era encara lo senyor Rey qui tant sera ab ell combatut, retes a ell: e lo senyor Rey comanal al dit en Marti Peris Daros, e a son germa en Pere Daros, e an Garcia Ximenis Dayuar. E com los hach comanat ana per lo camp ab la maça en la ma, lla hon veya la major presa: e feu tant darmes aquell dia, que tot hom pot conexer que fill era del bon Rey en Pere, e net del bon Rey en Iacme. Queus dire? Axi guay anaua per lo camp abatent cauallers, e derrocant cauals, axi com fa lo Lleo entre les besties: e dels Almugauers vos se dir, que colp si feu per vn Almugauer qui hauia nom Porcell, qui fo puix de ma companya en Romania, que ab vn coltell de tall, doná tal a vn caualler Frances, que la gambera, e la cama nana tot en vn pich, e encaran mes be mig palm per la hillada del cauall. E dels darts nos ho cal dir, q̃ colp de dart hi hach, qui passa lo caualler que feria per lescut, q̃ lescut, e lo caualler guarnit passaua doltra, e axi la batalla fo vençuda, e tota aquella gent del Princep qui en terra eren foren morts, o presos. E lo senyor Rey cõ la batalla fo vençuda, trames a Trapena, e a Matzara, e a Cathalafin, e Cathalamaur, e al comu, q̃ tot hom portas pa, e vi: que ell volia tot aquell jorn estar el camp, e que la sua gent lleuassen lo camp, e que fos de tot hom ço que sauria guanyat: que ell non volia mas lo Princep, e tot Senyor de senyera qui fos pres: los altres fossen daquells quils saurien guanyats, e presos. E axi lo refrescament vench gran al camp, e tot hom menja, e bech a sa volentat: e lo senyor Rey mateix hi feu metre les sues tendes mateixes, e aqui ell menja ab tots sos richs homens, e axi mateix en vna bella tenda ell feu reposar lo Princep, el desarmaren, e li faeren venir los metges del senyor Rey que li ado-

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

li adobauen vna gran ferida de bordo que tenia per la cara, e daltres nafres: e puix aparellaren liricament de menjar: e mana lo senyor Rey que fos be pensat. E aquell dia ells reposaren tuyt el camp enles tendes, e les gents lleuaren lo camp: si que no hi hach negu que no hagues guanyat sens si. E ala nuyt lo senyor Rey, ab tota la host alegres, e pagats, e ab lo Princep, e ab los altres presoners, ells sen entraren a Trapena, e aqui estegren quatre jorns: e puix lo senyor Rey mana, quel Princep fos menat al castell de Xifelo, e lla que fos be guardat, e be pensat, e los altres presoners richs homens axi mateix feu departir per los castells, els comaná a diuersos cauallers. E axi com ho mana, axis cõpli, q̃ faent poques jornades, lo Princep fó menat a Xifelo, e li fo ordonada la guarda, axi com tanyia a tal senyor. E com tot aço fo feyt lo senyor Rey, e los cauallers sen tornaren cascu en son lloch a la frontera. E axi lexar vos he a parlar del senyor Rey, e tornar vos he a parlar del Duch, e del Rey Carles.

CAPITOL CXCIII. COM LO REY Carles, e Lapostolich trametcren dir al Rey Phalip de França, que ell que volgues trametre son frare Micer Carles en Sicilia, perço cõ lo Papa lo bastaria del thresor de senct Pere lo qual son acordat per ell, e los dotze Pers de França.

COM LO Duch sabe la preso de son frare, e lo desbarat que hauia haut, e lo gran dany que hauia pres, podets pensar com fo despagat, e lo Rey Carles sobre tots altres: e totes les gentils casades de Napols foren orphens de Senyors. E axi lo Papa fo molt dolent, com ho sabe: e si hanch dix be, com sabe la mort dels cauallers de la Mort, ben dix ara dos tants. Que dix, que per consumat tenia lo thresor de senct Pere, si ab aquest Rey Fraderich no feyen pau. Si que trames vn Cardenal en França ab missatgers del Rey Carles: qui axi mateix hi anauen a pregar lo Rey de França, que trametes son frare Micer Carles en Sicilia en ajuda del Duch. Que sino ho feya, que fes compte, quel Duch hauia de fer de dues coses la vna: o hauia a desemparar tot ço que tenia en Sicilia, o hi

Llig la fi del ca. 191

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

o hi hauia esser mort, o pres. E quel Papa ques proferia, que daria a Micer Carles del thresor de la sgleya aquell sou que a ell plauria, e a tots aquells cauallers, que menas. E pregal que si fer ho podia, que menas cinch millia cauallers ab ell, e que ell los bastaria de moneda. E axi los missatgers del Rey Carles, e lo Cardenal anarensen en França, e posaren lo feyt dauant lo Rey de França, e els XII. Pers. E a la fi fo ordonat, que per res lo Rey Carles no fos desemparat, ne sos fills per la casa de França: que la honrra del Rey Carles, e lo dany, mes sesguardaua a la casa de França, que a neguna altra. E dich vos que hagren bon consell, perque si aytal feyen los altres Reys del mon, que ajudassen adaquells que dells serien exits, mills los estaria, en serien mills duptats, que no son com los desemparen. E axi fo acordat que Micer Carles son cors hi vengues, e ques percasas richs homens, e cauallers; aquells que li plagues: que tot ho pagaria la sgleya. Si que Micer Carles pres lo viatge volenters de Sicilia, de que, si li plagues, se pogra estar: que assats li bastaua que pus la donacio del regne Darago hauia presa contra lo Senyor Rey en Pere son auonclo, e que ara haja pres lo viatge contra lo Senyor Rey de Sicilia qui es son cosin germa, molt en mal li deu esser dotat. E per aytals desconexences cascu pot veure com venen llurs feyts, que cent anys ha que la casa de França no feu res de que li vengues honor, ans los es venguda tota hora desonor, e sis fara a tots aquells qui no van ab veritat, e ab justicia. Ara vos lexare a parlar de Micer Carles de França que va percasant la gent qui ab ell deu passar en Sicilia, e tornar vos he a parlar de vn valent hom de pobre affer, qui per sa valētia muntá en poch de tēps a mes q̄ nul hom q̄ hanch naixques. E perço vos vull dir dell en aquest cas, com los affers seus, qui per auant se seguiran, foren feyts molt marauellosos, e de gran cosa: e qui tots son reputats, en deuen esser, ala casa Darago. E en partida la cosa per q̄ jom so mogut a fer aq̄st libre, es per les grans marauelles qui per ell se son esdeuengudes, e grans victories de Cathalans, e Daragonesos, que han haudes en Romania per lo seu començament: de les quals marauelles nul hom tant verdaderamēt non poria recomptar la veritat, com yo fas, qui fuy en Sicilia en la sua prosperitat procurador general seu, e cabi en tots los affers seus, als majors que ell feu, e per mar, e per terra: per que cascu men deuets mills creure.

CAPI.

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

Chronica dels

CAPITOL CXCIIII. RECOMPTA

lo començament de frare Roger, qui puix fo entant exalçat: e les grans proeſes que va fer de ſa vida.

VERITAT es que Lemperador Fraderich hach vn falconer, qui era Dalamanya, e hauia nom Rixart de Flor, e fo molt aſſalt hom, e dona li muller en la ciutat de Brandis vna donzella filla dun honrrat hom de la ciutat de Brandis, qui era rich hom. Si quentro ço que Lemperador li doná, e ço quell pres ab ſa muller, ell fo gran rich hom. E daquella dona hach dos fills, lo major hach nom Iacobo de Flor, e lo menor hach nom Roger de Flor. E en lo temps q̄ Corali vench en lo regne de Sicilia, lo major daqueſts, no hauia mas IIII. anys, ne aquell Roger no hauia mas vn any: e llur pare era hom bo darmes, e volch eſſer a la batalla de Corali contra lo Rey Carles, e en aquella ell muri. E lo Rey Carles com hach pres lo regne, pres ſe tot ço que hi fos de tot hom, qui fos eſtat en la batalla, ne fos eſtat de familia del Emperador, ne del Rey Manfre: ſi que a aqueſts fadrins, ne a llur mare no romas, mas ço que la mare hi hauia aportat en dot, car de laltre foren deſaretats. E en aquell temps les naus de les Matzones feyen cap a Brādis, e aqui venię a exiuernar aquelles de Pola qui volien trer del regne pelegrins, ne viandes: que les Matzones hauien totes grans aretaments, e han encara a Brandis, e per tota Pola, e per tot lo regne: e axi les naus qui exiuernauen a la primauera començauen de carregar per anar en Acra, e carregauen de pelegrins, o doli, o de vi, o de tota graxa, o de forment. E ſegurament que es lo pus aparellat lloch per lo paſſatge doltra mar, que negu que Chreſtians hajen, e en pus abundoſa terra de totes gracies, e es aſſats prop de Roma: e hay lo millor port del mon, que les caſes ſon entro dins la mar. E per temps auant com aquell fadri Roger hach entro a VIII. anys, eſdeuęch ſe q̄ vn prohom del Temple frare Sargant, per nom frare Vaſſayll, e era nadiu de Marſella, e era Comanador de vna nau del Temple, e era bon mariner, e vench a exiuernar vn yuern a Brandis ab la nau, e doná lats ala nau, e la feu adobar a Pola. E mentre feya adobar la nau, aquell fadri Roger anaua per la nau, e per la exarcia, axi com ſi fos vn bogiot molt lleugerament: e tot dia era ab ells,

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

ells: perço com lalberch de llur mare era prop de lla hon la nau tenia lats. E aquell prohom frare Vassayll assaltas tant daquell fadri Roger, que axi lamaua com si fos son fill: e demaná lo a la mare, e dix li, que sil li lliuraua, que ell faria son poder que fos bon hom al Temple. E la mare perço com li paria prohom, lliura li volenters, e ell rebel, e exi lo pus espert fadri en mar que marauelles feya de muntar, e de totes coses: si que com hach X V. anys, fo tengut dels bons mariners del mon de la sua persona, e com hach X X anys fo bon mariner de rabo, e de marinatge: si que aquell prohom frare Vassayll li lexaua fer de la nau a totes ses volentats. E lo Mestre del Temple quil vae axi ardent, e bo, dona li lo mantell, e feu lo frare Sargant, e a poch de temps que fo feyt frare, lo Temple comprá de Genoueses vna gran nau, la major qui en aquell temps fos feyta, e hauia nom lo Falco, e lliura la a aquest frare Roger de Flor. E aquesta nau nauega gran tẽps sauiament, e ab gran valor; si que ab la nau se trobá en Acra, e lo Temple se trobá tambe ab la nau, quentre totes quantes naus hauien, no las volien tant com sol aquella: que aquest frare Roger fo lo pus llarch hom que hanch naixques, que sol no si feu a compar lo Rey joue, e tot quant ell guanya, departia, e donaua per los honrrats cauallers del Temple, e de molts amichs quen sabia guanyar. E en aquell temps Acra se perde, e ell era al port Dacra ab la nau, e lleua dones, e donzelles ab gran thresor, e molta bona gent: e puix axi mateix lleua la gent a Muntpelegri, axi que ell guanya en aquell viatge sens fi. E com fo de sa mar, dona molt al Mestre, e a tots aquells qui poder hauien al Temple. E com aço fo feyt enuejosos acusaren lo ab lo Mestre, dient que tenia gran thresor, que li era romas del feyt Dacre: si quel Mestre li empara tot quant troba del seu, e puix volch lo pendre en persona. E ell sabe ho, e desempara la nau al port de Marsella, e venchsen a Genoua, hon troba Micer Tici Doria, e daltres amichs que hauia sabuts guanyar: e manlleua dells tant, que compra vna bona galea, per nom Lolitueta, e la arma molt be. E ab la galea ell vench a Cathania al Duch, e proferis a ell, que li valria de la galea, e de la persona: e lo Duch nol aculli be de feyt, ne de paraula: e axi estech tres jorns, que vn bon respost non poch hauer. E al quart jorn ell li vench dauãt, e dix li: senyor yo veig q̃ a vos no plau que yo sia en vostre seruey, per queus coman a Deus, e yre a cercar altre senyor aqui

X placia

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

placia lo meu seruey. E lo Duch respos li, que anas a la bona ventura. E tantost ell se reculli, e venchsen a Macina hon trobá lo senyor Rey Fraderich: e vench li dauāt, e proferis a ell, axi com hauia feyt al Duch. E lo senyor Rey aculli lo molt gracioſament, e li feu gracies de la sua proferta. E tantost feu lo de sa casa, e li assignā bona racio, e honrrada: e ell feu li omenatge, e tots aquells qui ab ell eren venguts. Si que frare Roger qui hach vist tant bell aculliment, e tant honrrat quel senyor Rey li hach feyt, tenchse molt per pagat: e com hach estat VIII. jorns ab lo senyor Rey, e hach refrescada la sua gēt, ell pres comiat del senyor Rey, e feu la via de Pola, e pres vna nau carregada de viandes del Rey Carles que anaua a Cathania al Duch. E tantost a marina la de sa cōpanya, e aq̄lls de la nau mes en la galea, e trames la nau a çaragoça qui era de tres cubertes carregada de gra, e daltres viādes: e apres pres be X. terides, axi mateix carregades de viandes q̄l Rey Carles trametia al Duch. E ab aq̄stes terides ell sen vench a çaragoça, e restaura a çaragoça hon hauia gran fretura de viāda. E ab la galea axi mateix ne mes al castell de Agosta. Q ueus dire? q̄ daq̄sta presa forni çaragoça, e lo castell de Agosta, e Lenti, e tots los altres llochs qui per lo senyor Rey se tenie̅, qui en torn de çaragoça fossen: e pēsa de vēdre les viandes a çaragoça a gran mercat, en trames a Macina: e dels diners ell paga los soldaus, qui eren al castell de çaragoça, e a la ciutat, e Agosta, e a Lenti, e tots los altres llochs. Si q̄ tot hom pagá, qui en diners, qui en vianda de sis mesos: e axi ho restaura tot. E cō aço hach feyt sobra li encara del guany qui hauia feyt be vuyt milia vnces, e vēchsen a Macina, e trames al senyor Rey qui era per Sicilia mil vnces en bells carlins, e pagá los soldaus qui eren ab lo Cōpte Desquilaix, e a Calana a la Mota, e al castell de Sanctagata, e a peu de Datil, e a la Mandolela, e a Guirays: ço es a saber en diners, e en viandes, axi mateix de sis mesos. E puix arma tantost IIII. galees oltra la sua, les quals pres del Darasanal: e com les hach armades, tantost feu la via de Pola altra vegada, e pres a Otrento la nau den Berenguer Samuntada de Barcelona, qui era carregada de forment del Rey Carles, gran nau de tres cubertes quel Rey Carles trametia a Cathania, e marina la, e trames la a Macina, e dona gran larguea ala ciutat ab els altres naus, e lenys q̄ pres, q̄ hi trames axi mateix carregades de viandes mes de X X X. axi que fo infanitat ço q̄ ell guanya, e lo be q̄ feu a Macina, e a Rego, e a tota la encontrada

que

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

q̄ fo gran cosa. E com tot aço hach feyt cōpra be L. besties totes bones, e encaualca escuders Cathalans, e Aragonesos, q̄ reebe de sa companya, e mes cinch cauallers Cathalans, e Aragonesos en son alberch, e ab molta moneda ana lla hon lo senyor Rey era, e trobal a Plasa: e aqui ell li dona mes de mil vnces en diners; en doná a don Blasco, e an G. Galceran, e an Bn̄g. Dentença sobre tots, ab qui sa costá daytal amor ques faeren frares, e q̄ fos comu ço q̄ ells hagues̄en. Queus dire? No hi hach rich hom, ne caualler q̄ no preses sos dons, e en tots los castells q̄ venia, ell quitaua los soldaus de sis mesos: axi quē forti lo senyor Rey, e refresca axi la sua gent, q̄ hu ne valia mes q̄ dos no solien valer. E lo senyor Rey qui hach vista la sua bondat, feu lo Visalmirall de Sicilia, e de son consell, e li dona lo castell de Trip, e lo castell de la Licata, e les rendes de Malta. E frare Roger qui vae la honor quel Senyor Rey li hach feyta, jaqui la sua companya de cauall ab lo Senyor Rey, e jaqui per llur cap dos cauallers, la hu per nom en Berenguer de Montroig Cathala, e laltre Micer Roger dela Matina, e lexals moneda per mes̄io, e perço q̄ls feya mester: e ell pres comiat del senyor Rey, e venchsen a Macina, e arma cinch galees, e vn leny, e pensa de batre tot Principat, e plaja Romana, e la ribera de Pisa, e de Genoua, e de Prohença, e de Cathalunya, e Espanya, e Barbaria: e tot ço q̄ trobaua damichs, e danemichs, que fos moneda, o bona roba, q̄ pogues metre en les galees ell prenia: e als amichs ell feya carta de deute, e deya los, q̄ com pau seria q̄ls pagaria, e als enamichs prenia axi mateix ço q̄ de bo los trobaua, e lexauals los lenys, e les persones: q̄ a negu no feya mal ala persona. E axi cascu se partia pagat dell, axi q̄ aq̄ll viatge guanyá sens fi e dor, e dargēt, e de bones robes, aytant cō les galees pogren portar. E axi ab aq̄ll guany tornasen en Sicilia, hon tots los soldaus de cauall, e de peu lo esperauen, axi cō los jueus fan Mes̄ies: e cō fo a Trapena oy dir, quel Duch era vēgut sobre Macina, e q̄ la tenia assatiada per mar, e per terra, e venchsen a çaragoça, e aqui desarma: e si hanch los soldaus lesperauen ab gran fiança, ell los pensa de acorrer, q̄ tot hom quell trobaua, axi de cauall com de peu, com guardies de castell, e en Sicilia, e en Calabria el quita daltres sis mesos: axi q̄ tots los soldaus foren axi ab bona volentat, que hu ne valia dos. E puix feu se venir tantost sa companya, e axi mateix quitala, e trames al senyor Rey gran refrescament de moneda, e a tots los richs homens.

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

Chronica dels

CAPITOL CXCV. COM LO DUCH Robert assatia Macina ab tot son poder, e com sabent ho lo senyor Rey Fraderich trames a Macina don Blasco, e lo Compte Galceran ab secors, lo qual sabent lo Duch Robert se passa en Calabria, de que foren molt despagats tots los de Macina.

ESSER quel Duch sabe q̄ a Macina no hauia molta vianda, e pēsa que la podia destrenyer, pus ell ab sa host sen anas ala Gatuna, e lestol que estigues aqui, e leny, ne barca no pogues entrar a Macina, ne a Rego: e axi que podia tenir dos setges. E asenyaladament podia destrenyer Macina, que per terra no li vengues secors, com ell tenia Millas, e Monfort, e Castallo, e Francauila, e Gaig, e Cathania: e axi ordona les fronteres, que ell jaqui a Cathania, e a Paterno, e a Oderno, e a Cero, e als altres llochs companya, e vench a Macina ab tot son estol qui eren mes de C. galees, e pres terra a Rocamador, e puix venchsen al Burch, lla hon sa justa lo marcat el affegá, el crema. E puix vench sen al Darasanal, e hi cremá dues galees, e les altres li foren defensades. Q ueus dire? que tots dies nos daua gran batalla, e yo puch vos ho dir, que yo fui en lo setge, del primer dia, tro al darrer: e hauia dejus ma Conestablia, de la torra de sancta Clara, entro al palau del senyor Rey. E seguramēt q̄ en aq̄ll lloch portauē mes daffany quen negu de la ciutat, si que assats nos donauē q̄ fer, qui per terra, qui per mar. Ab tant lo senyor Rey de Sicilia feu aparellar don Blasco, e lo Compte Galcerā ab setcents homens a cauall, e scut al coll: e ab dos milia Almugauers ell los trames a secorrer a Macina, e que nos partissen entro fossen combatuts ab lo Duch: e no creats quen guardassen als, que ab aquell cor venien tots. E com foren a Trip, ells trameteren a nos, que al mati a lalba, que ells serien ab nos dauant Macina: e nos que feríssem duna part, e ells que feríssen daltra a la host del Duch. E axi nos ab gran salegre apparellam nos dexir al mati, e de ferir: e la nuyt lo Duch ho hach sabut, e com fo jorn tots sen foren passats en Calabria, que hu no fo romas, saluant que jaquiren algunes tendes que no pogren lleuar, quel jorn los sobrepres. E axi com lalba se feu don Blasco, e lo Compte Galceran ab tota llur companya arreats de la batalla, ells foren en la muntanya sobre Matagrifo, e aquells de la ciutat

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

ciutat foren aparellats dexir:e com guardaren no trobaren negu, que tots sen forē passats ala Gatuna,e lla ells se posaren. E axi don Blasco, e lo Compte Galceran ab aquella cōpanya entraren a Macina, e tots foren despagats com no trobaren la batalla:si q̄ en Xiuert de Iosa,qui portaua la senyera del Compte Galceran, los trames a la Gatuna vn juglar ab cobles,en quels feya a saber que eren aparellats, que si volien tornar a Macina,, quels lexarien pendre terra saluament: e puix ques combatrien ab ells. E res daço no volgrē fer,que ells duptauen aquests dos richs homēs mes que persones qui fossen el mon, e deuien ho fer, que molt eren bons cauallers, e de gran valor,e moltes batalles los hauien vençudes.

CAPITOL CXCVI. COM ESsent Macina en auentura de desemparar per fam, son restaurada per frare Roger ab X. galees de forment: don lo Duch lendema hach a leuar lo serge,e tornasen en Cathania.

Axi lo serge durá tant que Macina fo a vētura de desemparar per fam,e si hi entrá lo senyor rey dues vegades,e cascuna vegada mes hi mes de X. milia besties carregades de forment, e de farina,e molt bestiar: mas tot era no res, que forment hi venga per terra no res munta, que la companya, e la cauallería quil acompanyauen sen han menjat gran res com sen son tornats, e axi la ciutat estaua molt destreyta. E frare Roger qui sabia aço, hauia VI. galees a çaragoça, e compran quatre quen hauia entre Palerm,e Trapena de Genoueses,e axi hach deu galees, e carregá les a Xacca de forment, e venchsen a çaragoça,e espera ques metes tortuna de xaloch,o de mig jorn. E com la fortuna fo, que era tant gran q̄ totá la mar nanaua en sanch,q̄ nul hom no so gosara pensar, qui no fos axi bon mariner com ell,ana a fer vela de çaragoça com hach donada part a la nuyt: e a lalba ell fo en bocha de Far: e en bocha de Far es la major marauella del mon com res hi ha durada, com fortuna de xaloch,o de mig jorn hi ha,que les corrents hi son tant grans,e la mar hi caua tant fort,que res no hi ha durada:e ell ab la sua galea primera pensa dentrar ab los artimons borts en que hauia

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

forats. E com les galees del Duch les vaeren, totes comenſaren a chiular, q̄ volgren lleuar los ferres, e no pogren. E axi les deu galees ab frare Roger entraren a Macina ſaluamēt, e ſegura: mas no hi hach nul hom qui hagues ſobre ſi fil exut. E tantoſt com fo a Macina feu cridar lo forment a X X X. tarins la ſalma, que coſtaua a ell mes de L X. tarins ab les meſſions, e pogral vendre a X. vnces la ſalma, ſis volgues: e axi Macina fo reſtaurada, e lendema lo Duch lleuas del ſetge, e tornaſen a Cathania. E axi podets entendre ſi los ſenyors del mon deuen menys prear negu: que veus que aqueſt gentil hom quant ſeruey feu al ſenyor Rey de Sicilia, qui per ſa corteſia lach be acullit: e quant deſerúey feu al Duch, per mal aculliment que li feu.

CAPITOL CXCVII. COM MICER Carles de França paſſá en Sicilia ab IIII. milia cauallers, e pres terrà a Termens, e aſſatia Xacca, hon de IIII. milia no pogren ſer cinch cents que tots no muriſſen de malaltia.

COM Macina fo deſatiada, e tota Sicilia, e tota Calabria fo ab gran goig, e ab gran pagament, e lo ſenyor Rey de Sicilia, e tots los Barons: e lo Rey Carles, e lo Papa eſtegren ab gran reguart, e ab gran paor, quel Duch no ſi perdes, e tots aquells qui ab ell eren: e penſaren de trametre cuytoſos miſſatgers a Micer Carles, que penſas de venir. E Micer Carles vench en Napols, e mená IIII. milia cauallers ſoldejats per lo Papa. E com fo en Napols, penſá de muntar en les galees quel Duch hi hach trameſes, e daltres que hi hauia en Napols, quel Rey Carles hauia feytes aparellar, e lenys, e naus, e terides: e vench pendre terra a Termēs, e aqui ferē ſe gran feſta. E per bon comenſament a Termens hach vna grā brega de Llatins, e de Prohēçals, e de Frāceſos: tant grans q̄ hi muriren tota hora mes de dos milia perſones. E partiren de Termens, e anaren aſſatiar la vila de Xacca, qui es en la Faſona de fora, e ſeguramēt que es la pus feble vila, e la menys fort de Sicilia, e eſtegren hi molt de temps que treyen ab trebuchs. E a ſegur vos q̄ molt fora greu al ſenyor Rey Darago, q̄ aytal vila aſſatias, q̄ per grat q̄ per força avn mes no lagues. e ells res no hi pogren fer, ans lla hon

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

lla hõ lo ſetge ſe tenia pus eſtret, e per mar, e per terra hi entrá de nuyt per la marina vn caualler de Peralada, per nom en Simon de Vallguarnera, be ab C C. homens a cauall de paratge, e molts de peu. E puix ell fo dins lo lloch eſtech en tal manera, que poch temeren lo ſetge: ans los feyen gran dany. Q ueus dire? Lo ſetge durá tant que Micer Carles de França, e lo Duch hagren perduts tots quants cauallers hauien per malalties, e de la gent gran partida: axi que per cert entre tots no pogren fer cinchcents homens a cauall.

CAPITOL CXCVIII. COM SE FEU *la viſta del ſenyor Rey Fraderich de Sicilia, e de Micer Carles prop Calathabellot, e la pau ſerra&á es feu: e com mullera lo ſenyor Rey Fraderich de Sicilia ab filla del Rey Carles Nalieonor.*

LO Rey Fraderich eſtauas ab tot ſon poder xxx. llegues lluny, en vn lloch qui ha nom Calathabellot: e aqui era ab ell lo Cõpte Galceran ab ſa companya, e Nuget Dampuries Compte Deſquilaix, e en Bng. Dentença, e en G. R. de Muncada, e don Sanxo Darago frare del ſenyor Rey Fraderich, e frare Roger, e Micer Matheu de Termens, e Micer Coral Lança, e molts daltres richs homens, e cauallers qui tots jorns cridauen al ſenyor Rey, anem a Xacca, e prengam Micer Carles, e lo Duch: que per cert a noſtre ſaul ho podem fer. E lo ſenyor Rey deya: Barons, no ſabets voſaltres quel Rey de Fráça es noſtre coſi germa, e Micer Carles atre tal: donchs com me podets conſellar que yo vaja pendre Micer Carles, ço q̃ en noſtra ma es? Mas ja Deus no vulla, que nos façam tant gran deſonor a la caſa de França, ne a ell qui es noſtre coſi germa: q̃ ſi ara es contra nos, altra vegada per ventura ſera ab nos. Ia q̃ per res als no lin podien donar a entẽdre. Q ueus dire? A Micer Carles vench a ſaber: e com ho hach ſabut, penſa, e dix: a Deus, que dolça ſanch es aq̃ſta de la caſa Darago, q̃ ſi bem mẽbra lo Rey Phalip mon frare, e yo forem morts en Cathalunya, ſi lo Rey en P. noſtre auonclo ſe volgues: e hauia gran raho, ſegons ço que nos li feyem, que li plagues que muriſſem: e axi mateix quel Rey Fraderich ſon fill fa ſemblant a mi, que cert ſo yo que en ſa ma es quens pot hauer morts, o preſos, e per ſa corteſia, e per dreta natura: e be ya no lin ſoffert lo cor. E axi la deſconexença fo gran, com yol vengui contra: per que

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

pus axi es per la bontat llur, e per la malueſtat noſtra conue que yo no parteixca de Sicilia entro haja feyta pau de la ſancta ſgleya, e dell, e del Rey Carles. Mas era ver, q̃ tot era en ſa ma, q̃ ell hauia poder del Papa, q̃ alt, e baix tot ço quell faria, axi en guerra, com en pau, fos ferm per la ſancta ſgleya. E ſemblantmẽt hauia poder dèl Rey Carles, per que ell trames los miſſatgers toſt a Calathabellot, e demana viſtes ab lo ſenyor Rey Fraderich, e q̃ entre Calathabellot, e Xacca q̃ ells ſe vaeſſen. E la viſta fo atorgada, e forẽ caſcu dells a la viſta: e van ſe beſar, e abraçar: e tot aquell dia eſtregren amdoſos tots ſols en parlament. E puix la nuyt tornaſen caſcun en ſon lloch, e jaqueren les tendes parades pera lendema. E lendema per lo mati foren en aquell lloch mateix. Queus dire? Amdoſos tots ſols tractaren de la pau, e puix meſclarẽ hi lo Duch, e dels altres aquells que los plague: e la pau fo axi feyta, quel Rey Carles lexaua la Illa de Sicilia al Rey Fraderich, e que li donaua a Lieonor qui era, e es encara de les pus ſauies Chreſtianes, e la millor qui el mon fos, ſi no tantſolament madona Blanca ſa germana Regina Darago. E lo Rey de Sicilia deſemparaua li tot quant tenia en Calabria, e en tot lo regne: e aço ſe ferma de caſcuna de les parts, e que lentredit ques lleuaua de Sicilia: ſi que tot lo regne nach gran goig. E tantoſt lo ſetge ſe lleua de Xacca, e Micer Carles, e les ſues gents anarenſen per terra a Macina: e en caſcu lloch foren be acullits: e lo Duch ana deſemparar Cathania, e tots los altres llochs que tenia en Sicilia, e venguеſen a Macina: e lo ſenyor Rey feu atre tal. E lo Rey feu molta donor a Micer Carles, e hach feyt venir lo Princep de Xifelo, el rete a Micer Carles: e aqui fo la feſta molt gran. E Micer Carles, e tots preſeren comiat del Senyor Rey, e anarenſen per Calabria, quel Rey los rete. E a poch de temps lo Rey Carles trames madona la Infanta molt honrradament a Macina, hon fo lo ſenyor Rey Fraderich qui la reebe ab gran ſolemnitat. E aqui a Macina, ala ſgleya de madona ſancta Maria la Noua ell la pres per muller: e aquell dia fo lleuat lentredit per tota la terra de Sicilia per vn Llegat del Papa qui era Archebisbe, que hi vench de part del Papa, e foren perdonats a tot hom tots los peccats quen la guerra hagueſſen feyts: e aquell dia fo poſada coroná en teſta a madona la Regina de Sicilia, e fo la feſta la major a Macina que hanch ſi faes.

CAPI.

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

CAPITOL CXCIX. COM FRARE

Roger comensa a tractar lo passatge de Romania, e trames missatgers al Emperador de Constantinoble, en que li feya a saber com era aparellat de passar lla ab Cathalans, e que degues mullerar ab naboda del Emperador Cantzaura, e quel faes Magaduch: lo qual tot lin fon atorgat per lo Emperador.

COM aquesta festa feya tant gran, quisque hagues festa, frare Roger estaua en gran pensament, quel paria que fos tostart: e era lo pus saui hom del mon per veure, si quell pensa axi. Aquest senyor es perdut, e los Cathalans, e los Aragonesos: que veig que nols porra res donar, e fer li han sofferir gran embarch: e ells son tals, com tot hom ses, que seus menjar, e beure no pot hom viure: e axi no hauran res del senyor Rey, e faran carxena per força, e a la fi destroyran tota la terra, e ells morran tots per partides. E axi es mester, que pus tant has seruit lo senyor Rey, qui tanta donor ta feyta, que tu percas que li lleus aquesta gent de sus, a honor dell, e a profit dells tots quants son. E axi mateix pensa de si, que nol feya bon aturar en Sicilia: que pus lo senyor Rey hauia pau ab la sgleya, quel Mestre del Temple, ab lo mal q̄l Rey Carles, e lo Duch li volien, quen demanarien al Papa: e que lo senyor Rey hauria a fer de dues coses la vna, on hauria a obehir lo Papa quel li donas, on hauria a tornar en guerra: e axi que a ell ho valria mal, quel senyor Rey nagues tant gran afronta. E com tots aquests pensamēts, qui eren vers, hach feyts, venchsen al senyor Rey, e mes lo en vna cambra, e dix li tots aquests pensamēts que hauia feyts: e com lin hach dit, dix li: senyor yo he pensat que si vos ho volets, e mi ajudats, yo ajudare en aquest feyt a vos, e a tots aquells qui seruit vos han, e a mi mateix. E dix lo senyor Rey, q̄ li pleya molt, e q̄ li grahia molt ço que sauia pensat, e que hi pregaua que hi prouehis en tal manera, que ell ne fos sens blasme, e fos profit daquells quil hauien seruit: e q̄ ell era prest, e aparellat que hi donas tota aquella ajuda que dar hi pogues. Dōchs senyor, dix frare Roger, ab vostra llicencia yo trametre dos cauallers ab vna galea armada al Emperador de Constantinoble, e fer li he a saber que yo som aparellat danar a ell, ab tanta companya de cauall, e

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

de peu,tots Cathalans,e Aragoneſos, com el vulla:e quens do acorriment,e ſou:q̄ yo ſe que ell ha gran meſter aqueſt ſecors,quels Turchs li han toltes mes de XXX. jornades de terra,e ell ab nules gents no faria tant cō ab Cathalans,e Aragoneſos:e majormēt aq̄ſts qui han menada aq̄ſta guerra cōtra lo rey Carles. E lo ſenyor Rey reſpos li,frare Roger,vos ſabets en aq̄ſts affers mes q̄ nos, mas empero parnos q̄l voſtre penſamēt ſia bo,e axi ordonats ço queus plaura:q̄ tot ço q̄ vos ordonarets, nos nos en tendrem per pagats. E ſobre aço frare Roger va beſar la ma al ſenyor Rey,e partis dell, e venchſen a ſa poſada,e eſtech tot aq̄ll jorn a acordar en los affers. E lo ſenyor Rey, e los altres entenien en la feſta,e en lo ſolas,e en lo deport. E cō vēch lēdema,ell feu aparellar vna galea,e hach dos cauallers en qui ell ſe fiaua,e dix los tot lo feyt q̄ ſauia penſat: e encara los dix, q̄ de tot en tot tractaſſen q̄ ell hagues per muller la naboda del Emperador de Lantzaura,e encara que fos Magaduch del Imperi,e encara q̄ el Emperador faes paga a tots aq̄lls q̄ ell menaria de IIII. meſos,a raho de IIII. vnces lo mes per ſou de cauall armat,e per hom de peu vna vnça lo mes. E q̄ en aq̄ll ſou los mā tēgues toſtēps q̄ eſtar hi volgueſſen,e q̄ la paga trobaſſen a Maluefia, e de totes coſes los dona capitols:axi daq̄ſts feyts, cō de tot ço q̄ haguesſen de fer. E perço ſe yo aq̄ſtes coſes cō yo mateix fui al dictar,e a ordonar los dits capitols. E donals poder ab procuracio be baſtāt,q̄ totes coſes pogueſſen per ell fermar,axi matrimoni,cō tots altres affers. E ſegurament q̄ls cauallers eren bons,e ſauis:e pus hagren oyda la manera,ab pochs capitols hi hagra aſats:mas empero tot ana per orda. Ab tāt cō foren eſpaetxats,preſerē comiat de frare Roger qui tēch lo feyt per acabat,perço cō ell hauia grā nomenada en la caſa del Emperador,en aq̄ll temps q̄ ell menaua la nau per nom lo Falco del Tēple, q̄ hauia molts de plaers feyts a naus del Emperador q̄ trobaua en oltra mar, e ſabia de Gregeſch aſſats cominalment. E axi mateix hauia gran nomenada en Romania,e per tot lo mon,per la ajuda q̄ hauia feyta tant francamēt al ſenyor Rey de Sicilia:e axi mateix percaſas molt francamēt de companya. Axi quen Bñg. Dentença qui era ab ell germa jurat,li promes q̄l ſeguiria,e en Ferran Ximenis Darenos, e en Ferran Daunes,e en Corberan Dalet,e en Marti de Logran,e en P. Daros,e en Sanxo Daros,e en Bñg. de Rocafort, e molts daltres cauallers Cathalans, e Aragoneſos. E dels Almugauers be quatre milia tots bons, qui del tēps del ſenyor Rey en Pere entro aquell dia hauien menada la guerra de Sicilia

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

de Sicilia:si que ell fo molt alegre:e entre tant acorria a cascu de ço que podia,que nols lexaua a fretura. E la galea ana tant quen poch de tẽps fo en Cõstantinoble, hon trobá lo Emperador Xor Andrinocho,e son fill major Xor Miqueli. E cõ Lemperador hach oyda la missatgeria,fo molt alegre,e pagat,e aculli be los missatgers:e finalment lo feyt vench axi com frare Roger hauia dictat,que Lemperador volch que frare Roger hagues sa naboda per muller,filla del Emperador de Lantzaura. Si que tantost la affermá per frare Roger la hu daquells cauallers. Apres volch que tota aquella companya que frare Roger menas,que fos a sou del Emperador quatre vnces per sou de cauall armat,e dos vnces per cauall alforrat,e vna vnça per home de peu,e quatre vnces comit,e vna vnça notxer,e X X.tarins ballester,e X X V. tarins proher:e que de quatre en quatre mesos fossen pagats. E tota hora que negu ni hagues que sen hagues encor danar a Ponent,que comptas ab la cord,e que fos pagat,e que sen pogues tornar,e hagues paga per dos mesos de torna. E frare Roger que fos Magaduch de tot Lemperi. E Magaduch es tal offici,que vol aytant dir,com Princep senyor de tots los soldaus del Emperi,e que haja a fer sobrel Almirall,e q̃ totes les Illes sien sotsmeses de la Romania a ell:e encara los llochs de les marines. E daquest Magaduch trames priuilegi ab bulla dor be fermat per ell,e per sos fills,a frare Roger:e li trames la verga del Magaducat,e la senyera,e lo capell (que tots los officis de Romania han capell triat que altre no gosa portar semblant capell daquell.) E axi mateix hach atorgat que a Maluesia trobarien refrescament de paga,e daço que ops haguessen com vendrien.

CAPITOL CC. COM LOS MISSATGERS de frare Roger tornaren de Constantinoble a Macina ab tot bon recapte,e tots priuilegis,e fo feyt Magaduch de tota romania:e com lo senyor Rey Fraderich de Sicilia li feu donar X. galees,e dos lenys,e la correch de diners,el basta de viandes.

AXI LOS missatgers alegres,e pagats,ab tota fermetat tornarensen en Sicilia:e trobaren frare Roger a la Licata,e digueren li tot ço que hauien feyt,e li donaren los priuilegis de totes coses,e la verga,e el capell,e la senyera,e lo sagell

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

lo ſagell del Magaducat, e daqui auant haura nom lo Magaduch. E com lo Magaduch hach totes les coſes reebudes, anaſen al ſenyor Rey que troba a Palerm ab madona la Regina, e dix li tot lo feyt: e lo ſenyor Rey fon ne molt alegre. E encontinent feu donar al Magaduch X. galees del daraſanal, e dos lenys: e feu les li adobar, e aparellar. E lo Magaduch haue ja de ſues VIII. e axi hach XVIII. galees, e dos lenys: e apres nolieja tres naus grans, e moltes terides, e daltres lenys, e trames de totes parts, q̄ tot hom qui ab ell degues anar vengues a Macina. E lo ſenyor Rey acorrech a tot hom de ço que poch de moneda, e doná per perſona axi a hom, com a dona, cō a Infant qui ab lo Magaduch ſen anas, qui fos Cathala, o Aragones, vn quintar de beſcuyt, e X. peſes de formatge: e entre IIII. vn baco de carn ſalada, e alls, e cebes.

CAPITOL CCI. COM FRARE ROger Magaduch de Romania pres comiat del ſenyor Rey de Sicilia, e paßá ab dos milia, e cinchcents cauallers darmes, e cinch milia entre Almugauers, e paons en Romania.

XI QVE caſcuns ſe reculliren ab llurs mullers, e ab llurs infants: e molt alegres, e pagats del ſenyor Rey, que hanch no fo Senyor qui mills ſe captingues de gents qui laguesſen ſeruit, com ell feu, en tant com ſer podia, e encara mes de poder: que caſcu ſabra quel ſenyor Rey no hauia threſor, que de tals guerres exia que res no li baſtaua. E axi mateix reculliren ſen los richs homens, e cauallers: e hauien los cauallers, e los homens de cauall doble racio de totes coſes. Mas en Berenguer Dentença no poch eſſer aparellat aquella ſaho, ne en Berenguer de Rochafort: quen Berenguer de Rocafort tenia dos caſtells en Calabria q̄ no hauia volgut retre en les paus, entro fos pagat de ço que li era degut de ſon ſou, a ell, e a ſa companya, per q̄ axi toſt nos poch recullir: mas recullis en Ferran Ximenis Darenos, e en Ferran Daunes, e en Corberan Dalet, e en Pere Daros, e en Pere de Logran, e molts daltres cauallers, e adalils, e

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

Jils,e Almugauers. E axi com foren recullits foren entre galees,e lenys, e naus, e terides XXXVI. veles: e hach hi mil, e cinchcents homens a cauall per escrit,arreats de totes coses,saluant de caualls. E hach hi be IIII. milia Almugauers,e be mil homens de peu qui eren menys dels galiots, e dels mariners qui eren del nauili:e tots aquests eren Cathalans,e Aragonesos,e la major part menauen llurs mullers,o llurs amigues,e llurs infants. E axi presserē comiat del senyor Rey,e partirēsen a la bona hora de Macina,ab gran alegre,e ab gran pagament.

CAPITOL CCII. COM LO MAgaduch pres terra a Maluesia,e passá en Constantinoble,hon fo be acullit per lo Emperador, e son fill: e com Cathalans, e Genoueses hagren brega,en que muriren be tres milia Genoueses.

PVIX DEVS donals bon temps, e dins pochs dies presseren terra a Maluesia:e aqui troba ren qui los feu molta donor, els fo donat gran refrescament de totes coses: e trobaren aqui manament del Emperador,que dretament sen anasen a Constantinoble,e axi ho compliren:que partiren de Maluesia,e anarensen a Constantinoble. E cō foren a Constantinoble Lemperador lo pare, e lo fill los reeberen ab gran goig,e ab gran plaer,e totes les gents del Emperi: mas si ells ne erē alegres los Genoueſos ne eren dolents, que be veyen que si aquesta gent hi duraua,que ells hauien perduda la honor,e la senyoria que ells hauien en Limperi: quel Emperador no gosaua fer sino ço que ells volien,e daqui auant nols prearē res. Queus dire? Les noces se faeren, que lo Magaduch pres per muller la naboda del Emperador qui era de les belles donzelles, e de les sauies del mon, e hauia entro a XVI. anys: e les noces se faeren ab gran alegre,e ab gran pagament: e fo feyta paga a tot hom de quatre mesos. E dementre que aquesta festa era tant gran,Genoueſos per llur superbia, mogueren baralla ab los Cathalans: si que aquella brega fo molt gran. E vn maluat hom qui hauia nom Reoso de Finar, trague la senyera de Genoueſos, e vengren dauāt lo palau de Blanquerna,e els nostres Almugauers,e els homens de mar exiren a ells,que hanch lo Magaduch,ne els richs homēs, e caualliers

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

Chronica dels

e cauallers nols pogren tenir:e van se de fora ab vn panó reyal,e ab ells anaren tant solament entro a XXX. escuders ab caualls alforrats. E cō foren los vns prop dels altres,los XXX.escuders van brocar,e van ferir lla hon era la senyera:e abateren en terra aq̄ll Roso de Finar:e els Almugauers van ferir en ells. Queus dire?q̄ aq̄ll Roso de Finar,e mes de tres milia Genouesos hi murirē,e tot aço veya Lemperador de son palau, e hauien gran goig, e plaer : si q̄ dix dauant tuyt,ara han trobat Genouesos,qui ab tant grā llur arguli se son moguts,llurs cōtirals: e es gran raho,q̄ en colpa dels Genouesos se son moguts los Cathalans. E com la senyera fo en terra dels Genouesos, e Roso fo mort, e daltres honrrats homens,los Almugauers matant llurs enamichs,volien anar barrejar Pera qui es vna vila triada de Genouesos,en q̄ era tot lo thresor,e mercaderies de Genouesos. E sobre aço,com Lemperador vac que sen anauen a Pera barrejar,clama lo Magaduch,e dix li : fill anats a aquesta vostra gent , e feyts lo tornar : que si Pera barrejen , Limperi es consumat : quels Genouesos tenen molt del nostre, e dels Barons e de les altres gents del nostre Emperi . E tantost lo Magaduch caualcá en vn cauall , e ab la maça en la ma , ab tots los richs homens , e cauallers qui ab ell eren anats quil seguiren , anasen envers Lalmugaueria qui ja volien esuahir Pera , e feu los ne tornar : e axi Lemperador romas molt pagat , e alegre. E lendema feu los donar a tuyt altra paga, e que tots sapparellassen de passar Boca Daner , e anar sobre los Turchs,qui en aq̄ll punt hauien tolt al Emperador mes de XXX. jornades de terra de bones ciutats, e viles,e castells que ells hauien subjugades , ques trahutauen a ells . E encara que era major dolor , que si vn Turch volgues per muller la filla del millor hom de aquella ciutat , e vila , o castell qui a ells eren subjugats , que la li hauien a donar per muller lo pare , o la mare , o els amichs. E si infants nexien, si eren mascles , feyen los Turchs , els feyen retallar : axi que eren Sarrahins. E si fos fembra , podia tenir qual leig se volia . Veus en quina dolor, e en quin subjugament estauen a gran desonor de tota la Chrestiandat : per que podets conexer si hi era mester que aquesta companya hi passas. E majorment , que en veritat tant hauien los Turchs conquest , que host feyta venien dauant Constantinoble : que no hi hauia mas vn bras de mar el mig , qui no ha dample mas dues milles : e treyen les espases , e menasauen al Emperador : e Lemperador tot ho

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

podia

Biblioteca Valenciana

podia veure. Veus ab quina dolor podia viure: que si haguessen ab que passassen aquell bras de mar, Constantinoble hagren haut.

CAPITOL CCIII. COM LO MAgaduch passá en Natuli, e pres terra al cap del Artaqui menys de sabuda dels Turchs, els combate, e hach treyt de catiu totes les terres qui eren subjugades per los Turchs: e exiuerna al Artaqui.

AXI vejats Greschs quina gent son, ne Deus com los ha ayrats, que Xor Miqueli fill del Empedor major passá al Artaqui be ab XII. milia homens a cauall, e be ab C. milia de peu que hanch ab los Turchs nos gosaren combatre: si que sen hach a tornar ab gran vergonya. E en aquell lloch del Artaqui hon era estat, e sen hach a tornar, aqui trames Lemperador lo Magaduch ab sa companya qui no era mas mil cinchcents homēs a cauall, e quatre milia de peu. E abans que partissen de Cōstantinoble, lo Magaduch ordoná que Lemperador donas per muller vna parenta sua an Ferran Daunes, el feu Almirall del Imperi: e aço ordona lo Magaduch, perço que les sues galees se mantenguessen ab los homens de la mar qui ell hauia manats: e que Genoueses, ne altres gents nos gosassen contra los Cathalans moure en tot Limperi. E axi mateix, que com ell entraria ab la host dintre terra, que les galees li fossen en lloch sabut ab viandes, e ab tot refrescament: si que tot llur feyt ordoná tambe, que nul hom no hi pogra res millorar. E axi mateix hauia ab les galees de les Illes, e de les altres terres, e de les marines tot ço que li feya ops per si, e per sa gent. E com tot aço fo ordonat presseren comiat del Emperador, e recullirē sen, e anarensen al cap del Artaqui envers la terra ferma: perço com los Turchs de tot en tot volien hauer aquell cap qui es molt gracios lloch: e tot aquell cap se guarda ab vn mur que ha en lo cap del Artaqui envers la terra ferma, que no ha de llonch de batalla mig miller de la vna mar a laltra. E puix daquell estret auant es lo cap molt gran, en que ha mes de XX. milia entre alqueries, e másos, e casals: e los Turchs moltes vegades eren venguts per esuahir aquell mur, que sil poguessen esuahir, tot lo cap barrejaren. E axi lo Magaduch ab tota sa gent pres terra aqui,

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

aqui,que hanch los Turchs non saberen res: e com hagren presa terra, hagren sabut quels Turchs hi hauien combatut aquell jorn. Si quel Magaduch demana si eren lluny daqui, e ells digueren q̄ neren lluny entro a dues llegues,e que estauen el mig de dos flomayres. E tantost lo Magaduch feu cridar, que tot hom fos aparellat lendema mati per seguir la senyera: e es ver que ell portaua la sua senyera,e del Emperador ab la caualleria: e los Almugauers portauen vn panó ab lo senyal del senyor Rey Darago,e en la dauantera de la fila vn panó del senyal del Rey Fraderich: e axi se ho emprengueren ells cō faeren omenatge al Magaduch. Si que lo mati ab gran volentad, e ab gran alegre lleuarensen tant gran mati,q̄ a lalba forē a la Flomayre hon los Turchs eren atendats ab llurs mullers, e ab llurs infants, e pensaren de ferir en tal manera en ells, quels Turchs estegren marauellats destes gents,que ab los darts feyen tant grans colps,que res no hi hauia durada. Queus dire? La batalla fo fort,com los Turchs se forē presos ales armes: mas que valia quel Magaduch ab sa companya de cauall, e de peu se metien en tal guisa sobrells, que los Turchs non pogren pus durar: e aqui mateix no volien fugir per les mullers, e per los infants que hi hauien: de que los dolia lo cor,ans volien abans murir. Si que james no foren homens qui tant grans tornes faessen: mas empero a la fi tots nanaren ab les llurs mullers,e ab llurs infants forē tots catius: e dels Turchs muriren aquell dia mes de tres milia homens a cauall, e mes de deu milia de peu. E axi lo Magaduch,e les sues gents lleuaren lo camp,e no tengren a vida nul hom de deu anys amunt, e tornarensen al Artaqui ab gran goig,e trameteren los esclaus,e esclaues en les galees, e moltes belles joyes que trames al Emperador la major part: e de les esclaues a la Emperadriu,e al fill del Emperador,e a madona muller del magaduch trames esclaues, e joyes moltes. E cascu dels richs homens, e adalils,e Almugauers a madona sogra del Magaduch. E aço fo al VIII. jorn que foren partits del Emperador, si que el goig,e el alegre fo axi gran per Limperi,e majorment per Lemperador,e madona sogra del Magaduch, e per madona sa filla, que tot lo mon sen deuia alegrar: mas quisquen hagues goig, Genoueses nagren gran dolor. E axi mateix nach gran desplaer Xor Miqueli lo fill major del Emperador, e gran enueja: si que daquell jorn auant posa sa yra sobre lo Magaduch, e sobre sa companya: que mes amara perdre Limperi, que com aquesta victoria

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

victoria hauien hauda: perço com ell hi era estat ab tanta gent, e era estat desbaratat dues vegades. Iats se sia que ell son cors era dels bons cauallers del mon, mas sobre los Grechs ha Deus trameſa tãta de pesti lencia, q̃ tot hom los confondria. E aço esdeue per dos pecats senyalats qui en ells regna: ço es la hu que son les pus argulloſes gents del mon, que no ha gent el mon que ells preen res, sino ells mateixos, e res no valen. E daltra part, que han la menys charitat de llur prohisme q̃ gents qui sien el sigle: que com nos erem en Constantinoble, les gents qui fugien del Natuli per los Turchs, estauen, e jayen per los fems en Constantinoble, e cridauen fam: e per amor de Deus no hi hauia Grech q̃ res los volgues donar, e si hi hauia gran marcat de totes viandes. E los Almugauers de pietat quẽ hauien, mig partien ab ells ço q̃ deuien mẽjar: si que per aquesta charitat que les nostres gents feyen, com en lloch hostejauen mes de dos milia pobres Grechs, q̃ Turchs hauien desaretats, los anauẽ darrera, e tuyt venien ab nos. E axi podets entẽdre Deus cõ ha ayrats los Grechs, q̃ diu lexempli del saui, q̃ com Deus vol mal al hom, la primera cosa en quel punix, es q̃ li toll lo seny. E axi los Grechs han la yra de Deus, que res no valen, e cuyden mes valer que les altres gents del mon: axi mateix, que no hajen charitat ab llur prohisme, be par que de tot los ha tolt lo seny. E com aço fo passat, lo Magaduch ab tota sa companya saparellá de entrar sobre los Turchs per lo Natuli, e trer de catiu les ciutats, e los castells, e les viles q̃ sauien los Turchs subjugades. E com lo Magaduch, e ses gents foren apparellades de partir del Artaqui, qui era lo primer dia de Noembre, comensa a fer lo major yuern del mon, e de pluges, e de vent, e de fret, e de mal temps: si que les Flomayres vengren tant grans, que nul hom no las pogra passar. E axi hach son consell, que exiuernas en aquell lloch del Artaqui, qui es lloch gracios de totes coses: que en aquella terra fa lo major fret del mon, e de les mes neus, que pus hi comensa a nauar entro a Labril, no fa als. E com hach acordat de exiuernar en aq̃ll lloch del Artaqui, feu lo pus bell pensament que nul hom pogues fer: q̃ ell ordona VI. bons homens daquell lloch, e dos cauallers Cathalans, e dos adalils, e dos Almugauers: e aquests XII. ordonaren a cascu rich hom sa posada, e als cauallers atre tal, e als Almugauers: e ordonaren axi, quel host de cascu li deuia donar pa, e vi, e ciuada, e carn salada, e formatges, e ortalisa, e llit, e tot ço que mester hagues sen,

Y saluant

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi

Biblioteca Valenciana

ſaluant carn freſca,e ſalſa de totes altres coſes los hauien a baſtar. E en caſcuna coſa poſaren preu conuinent aq̃lls XII. homens,e ordonaren quel hoſt fes talla ab aquell qui poſaria en ſon albelch de totes coſes:e q̃ aço los compliſſen del primer dia de Noembre,entro per tot Març. E com vendria, llauors comptaria caſcu ab llur hoſt dauant aquells X I I. o la hu daquells: e que aytant com haurien pres los comptarien ſobre llur ſolil . E lo bon hom ſenyor de la caſa pagar li ha la cort: ſi que daço foren molt pagats aquells de la hoſt,e los Grechs atre tal . E axi foren ordonats de exiuernar . E lo Magaduch trames en Conſtantinoble, e feu ſe venir la Magaduqueſa, e exiuernaren ab gran goig, e ab gran alegre: e lo Magaduch ordona q̃ Lalmirall ab les galees,e tots los homẽs de mar anaſen a exiuernar ala Illa del Xiu,q̃s molt gracioſa Illa,e llas fa lo maſtech, quen lloch mes del mon no ſen fa:e perço los feu lla anar a exiuernar, com Turchs ab barques corrien aquelles Illes. E axi ells guardaren tota aquella encontrada, e anauen veſitant totes les Illes. E axi paſſaren tot aquell yuern ab bona vida,e ab ſolás, e ab deport, los vns, e els altres. E com lo Febrer fo paſſat,lo Magaduch feu cridar per tot Lartaqui,que tot hom hagues comptat ab ſon hoſt per tot Març, e que fos aparellat de ſeguir la ſenyera lo primer jorn de Abril.

CAPITOL CCIIII. COM LO MAgaduch ſen ana a Conſtantinoble per lexar la Magaduqueſa: e com recapta del Emperador paga per quatre meſos,e los grans dons que feu a tota ſa companya.

AXI CASCV comptá ab ſon hoſt, e hach ni de tals que tantſolamẽt menarẽ llur Priorat:que be vn any de paga hauien pres del ſeu hoſt. E aquells qui ſauis eren, hagren viſcut ordonadament, empero no ni hach negu qui non hagues pres per molt mes quel temps no era que hauien eſtat: e dementre que lo compte ſe feya en lo mes de Març, lo Magaduch ab quatre galees ab la Magaduqueſa, e ſa ſogra germana del Emperador, qui hauia exiuernat ab ell, e dos germans de ſa muller,anaſen en Conſtantinoble, per dexar la Magaduqueſa

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

quesa a Constantinoble, e per pendre comiat del Emperador. E com fo a Constantinoble, fo li feyta gran festa, e gran honor: e recaptá ab lo Emperador paga de quatre mesos a ops de la companya, ço que negu no sen sospitaua, per la gran despesa que hauien feyta al yuern, e cascu hauia molta tornar. E axi dexa la Magaduque sa a Constantinoble, e pres comiat della, e de sa sogra, e de sos cunyats, e de sos amichs: e puix pres comiat del Emperador, e recullis ab les dites quatre galees, e fo tornat al Artaqui a X V. jorns de Març. E tuyt hagren gran góig, com lo vaeren: e lo Magaduch demana, si tot hom hauia comptat ab son host: e digueren, que hoch. E sobre aço ell feu cridar, que tot hom fos lendema en vna plaça que hauia dauant lla hon lo Magaduch posaua, e que cascu portas albara de ço que deuia a son host, que al compte feyt fo ordonat per los X I I. bons homens, ques facssen dos albarans partits per A, B, C. E quen tengues la hu lost, e laltre lo soldaut. E aquells albarans eren sagellats ab lo sagell del Magaduch, e com vench lendema tot hom fo vengut ab son albara, e lo Magaduch sech en vn seti qui li hagrē feyt dejus vn arbre qui ha nom Hom, e feu sa venir cascu ab son albara, e trobá que hauien reebut sens nombre, segons lo temps que hauien estat al exiuernar. E com tots los albarans hach rebuts, e mesos en vn tapit dauant si, ell se lleuá, e dix: prohomens yous he molt que agrahir, com a vosaltres plague que yo fos cap, e senyor vostre, hem volgues seguir lla hon yo volgui menar vosaltres: ara yo trop que tuyt hauets pres molt mes, dos tants, que no hauets estat en lexiuernar: e hani quin ha pres tres tants, e daltres quatre tants: si que yo trop q̄ si comptar vos ho volia la cort, que vosaltres hauriets a passar gran desayre: per que a honor de Deus, e a honor del Imperi, e per lamor que yous he, yo de gracia especial vos do tot quant hauets despes aquest yuern, que nous sia abatut res de vostres pagues. E ades de present yo vull que sien cremats tots los albarans que aci me hauets posats, e los Grechs porten los llurs albarans al nostre Racional, e fer los ha estar pagats. E tantost feu venir foch, e feu cremar dauant tuyt tots los albarans: e tot hom lleuas, e anaren besar li la ma, e lin faeren moltes gracies: e deuien ho fer, quel pus bell do fo justat que Senyor faes a sos vassalls passat a mil anys: que tota hora feu paga de V I I I. mesos vns ab altres, q̄ muntarē sols dels homēs a cauall L. milia vnces dor, e dels homēs dapeu prop de L X. milia vnces. Si q̄ tota hora, ab co q̄

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

Chronica dels

richs homens hauien pres,comptaua hom, que muntaua C. milia vnces dor,que fan sis comptes de moneda. E com aço hach feyt, encara los volch mes alegrar,que mana q̄ tot hom fos lendema a la dita plaça per reebre en bell or paga de quatre meſos:e axi podets entendre quin goig hach enla hoſt,e ab quin cor lo ſeruirē daqui auant. E axi lendema feu los donar paga de quatre meſos, per que tot hom lendema saparellas be doſtejar.

CAPITOL CCV. COM LO MAGAduch ab ſa cōpanya hach ſegona batalla ab la gabella de Ceſa, e de Tiu e los hach vençuts,e morts prop de Filadelfia.

BTANT lo primer dia de Abril, ab la gracia de Deus,la ſenyera exi, e tot hom penſa de ſeguir la ſenyera, e ab la bona hora entrarenſen per lo regne del Natuli: e los Turchs forenſen apparellats per contraſtar ab ells, ço es a ſaber la gabella de Ceſa, e de Tiu, qui eren parents daquells que la companya hauia morts al Artaqui. Si que com la companya fo lla prop duna ciutat qui ha nom Filadelfia, que es noble ciutat, e de les grans del mon, que be vogi XVIII. milles dretament, aytant vogi com Roma, o Conſtantinoble. E prop daquella ciutat a vna jornada, les dites dues gabelles dels Turchs foren, qui eren be tota hora VIII. milia homens a cauall,e be XII. milia dapeu,e ells arrengaren batalla. E lo Magaduch,e ſa companya hach ne gran plaer. Si que tantoſt abans no feriſſen les fleches dels archs dels Turchs, van brocar en ells los de cauall ab los de cauall, e los Almugauers ab aquells dapeu. Queus dire? La batalla fo molt fort, e durá del ſol exit eſtro ſus a hora de nona: ſi quels Turchs foren tots morts, e preſos, que non eſcaparen de cauall mil, ne dapeu cinchcents. E lo Magaduch ab ſa companya ab gran alegre lleuaren lo camp, que no hagren perdut mas eſtro a LXXX. homens de cauall,e C. dapeu,e hagren guanyat ſens fi. E com lo camp hagren lleuat que

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

que hi jurcaren be VIII. jorns que eſtegren atendats en aquell lloch qui era molt bo, e delitos, e ells ſen vengren a la dita ciutat de Filadelfia, hon foren reebuts ab gran goig, e ab gran alegre: e axi ana la nouella per tota la terra del Natuli, que la gabella de Ceſa, e de Tiu eren eſtats desbaratades per los Franchs, e hagren goig: e no fo marauella que tots foren eſtats catius, ſi los Franchs no foſſen eſtats. E axi lo Magaduch, e ſa companya eſtegrē a la ciutat de Filadelfia XV. jorns: e puix partiren daqui, e anarenſen a la ciutat del Nif, e puix a Macnexia, e puix faeren la via de la ciutat de la Tira.

CAPITOL CCUI. COM LOS TURCHS foren vençuts a la Tira per en Corberan Dalet, hon ſo ferit duna ſageta, e mort: e com en Berenguer de Rochafort vench en Conſtantinoble ab II. galees, e CC. cauallers, e vench a Epheſo hon es lo moniment de Moſenyer ſenct Ioan Euangeliſta.

COM FOREN a la ciutat dela Tira, aquells Turchs qui eren eſcapats de la batalla, ab daltres quis foren aplegats a ells, qui eren de la gabella de Mondexia, corregren a la Tira entro la ſgleya hon jau lo cors de Moſenyer ſenct Iordi, qui es vna de les belles eſgleyes que yo hanch vaes, e es prop de la Tira entro a dues milles. E a lalba del jorn los Turchs vengren a la Tira, e no ſabien quels Franchs hi foſſen: e axi com ells comenſaren a correr, lo viafora ſe moch per lencontrada: E lo Magaduch guardá, e vac los Turchs, q̄ tots los podien veure, que tots eren en lo pla, e la ciutat de la Tira eſtá alt: en mana an Corberan Dalet, qui era Seneſcal dela hoſt, que hi anas ab aq̄lla companya q̄ ſeguir lo volgues. E la cōpanya pres ſe a les armes, e penſas de cuytar: e en Corberan entro ab CC. homens a cauall, e mil de peu va ferir entrells. Si q̄ tantoſt los mes en vēço, en matá de DCC. en ſus de cauall, e molts dapeu: e hagrals tots morts, mas la mūtanya era pres, e penſarē lexar los caualls, e a peu pēſarē de fugir per la mūtanya. E en Corberá Dalet era molt bo caualler, e per maſa volentat penſá axi mateix de dauallar del cauall, e penſá de muntar per la muntanya: e los Turchs qui vaeren, q̄ ells muntauen derrera, penſarē de trer

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

Chronica dels

de trer ab les ſagetes, e per deſaſtre vna ſageta feri lo dit en Corberan que ſach deſarmat lo capell per la calor,e per la pols,e aqui ell muri: de q̄ fo gran tala,ſi quels Chreſtians aturarēſe ab ell,e los Turchs anarenſen. E cō lo Magaduch ho ſabe fo molt deſpagat,perço com lamaua molt,el hauia feyt Seneſcal, e li hauia fermada per muller vna filla que hauia hauda duna dona de Xipre, e era romaſa ab madona la Magaduqueſa en Conſtantinoble,e deuien fer les noces com foſſen tornats en Conſtantinoble. E axi ala eſgleya de ſenct Iordi ab grā honor ſoterraren an Corberan,entro ab X: daltres Chreſtians qui eren morts ab ell:e feu los hom fer bells monuments, q̄ vuyt jorns ſi aturá lo Magaduch,e la hoſt.perço q̄ la tōba den Corberan fos feyta rica, e bella. E de la Tira lo Magaduch trames miſſatge al Eſmira, e del Eſmira al Xiu al Almirall en Ferran Daunes q̄ vengues a la ciutat Dania ab totes les galees, e els homens de mar quieren ab ell: e axi ho feu Lalmirall. E com Lalmirall fo aparellat de partir del Xiu,en Rocafort ab dos galees vench en Conſtantinoble, e amená C C. homens a cauall: ço es a ſaber ab tot llur arreu, ſaluant caualls,e amená be mil Almugauers,e vaes ab Lemperador: e Lemperador tantoſt mana li que anas lla hon ſabes lo Magaduch hi era, e axi venchſen a la Illa del Xiu, e ab Lalmirall enſemps partiren del Xiu, e vengrenſen a la ciutat Dania. E com aqui hagren eſtat tro a V I I I. jorns, ells ſaberen noues quel Magaduch venia,e hagrē gran goig,e trameteren dos Murtats al Magaduch,e trobaren lo ala ciutat dela Tira:e lo Magaduch fo molt alegre,e volch que yo anas a Dania, e que menas en Bñg. de Rochafort entro la ciutat de Altolloch,q̄ daltrament apella la eſcriptura Epheſo. E en lo dit lloch de Epheſo es lo moniment en q̄ moſenyer ſenct Iuan Euangeliſta ſe mes com hach pres comiat del poble, e puix vaeren vn nuu en ſemblança de foch: don es opinio quen aquella ſen muntas el cel en cors,e en anima. E par ho be en lo mirade q̄ en lo moniment ſeu ſe demoſtra caſcun any, quel jorn de ſenct Eſteue caſcun any a hora de veſpres comença de exir del moniment daquel qui es de quatre cayres al peu del altar,e hay vna bella pera marbre de ſus qui ha be X I I. pams de llonch, e cinch dample: e en mig de la pera ay I X. forats fort pochs,e daquells nou farats com les veſpres ſe comenſen a dir lo jorn de ſenct Eſteue,les quals veſpres ſon de ſanct Ioan,hix manna darena de caſcu forat que munta be vn palm dalt ſobre la pera, axi cō vn anado

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

vn anado daygua hix. E aq̃lla manna hix,e comenſa a exir,axi cõ vos he dit,cõ les velpres comẽcen de S.Ioan a dir lo jorn de ſenct Eſteue,e durá tota la nuyt,e puix tot lo dia de ſenct Ioan entro lo ſol es poſt: ſi q̃ es tanta aq̃lla manna cõ lo ſol es poſt,e es ceſada dexir,que tota hora ſon be III. quarteres de Barcelona:e aquella manna es bona marauellоſamẽt a moltes bones coſes : ço es a ſaber,q̃ quin beu com ſe ſent febra venir,q̃ james la febra aquella no li torna. E daltra part,ſi dóna va en part,e no pot fillar,quen bega ab aygua,o ab vi,tantoſt es deſſliurada:e daltra part,que ſi es fortuna de mar,en gita hom enla mar tres vegades en nom de la ſancta Trinidad, e de madona ſancta Maria, e del beneyt ſanct Ioan Euangeliſta,tantoſt ceſſa la fortuna. E encara qui ha mal de vexigues,en beu en lo dit nom,tantoſt es guarit. E daquella manna donen a tots los pelegrins qui hi venẽ, e axi aquella manna no hix ſino de any en any.

CAPITOL CCVII. COM LO MAgaduch foa Aliolloch, e ſeu Seneſcal de la hoſt a en Berenguer de Rochafort: e com hagren deſconfits los Turchs de la gabella de Atia: los quals ſegona vegada aplegats ab tots los Turchs foren vençuts, e morts be XVIII. milia ala porta del Ferre.

I q̃ yo tantoſt pres comiat del Magaduch,e cõpanya,e mené XX. caualls a ops den Rochafort, q̃ penſas de caualcar,e de venir ab mi a la ciutat de Epheſo que daltramẽt ſe diu Theolago en Greſeſch:e paſſé ab grã p̃rill de molts aſſalts q̃ hagré de Turchs. E vengren ab ell D. Almugauers,los altres romanguerẽ a la ciutat Dania ab Lalmirall en Ferrã Daunes,per raho dels Turchs qui tot dia hi corrien.E cõ foren ala ciutat Daltolloch, lo Magaduch ab tota la hoſt a cap de IIII. jorns ſo aqui,e reebe lo dit en Berenguer de Rochafort:axi q̃l feu Seneſcal de la hoſt, axi cõ era en Corberan Dalet, e li affermá ſa filla per muller aquella que lo dit en Corberan hauia affermadá: e tantoſt ell entra en poſſeſſio del offici . E lo Magaduch dona li C. caualls tantoſt, e feu li donar tantoſt paga de quatre meſos a ell, e aquells qui ab ell eren venguts.E axi eſtech lo Magaduch a la dita ciutat VIII.

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

Chronica dels

jorns:e puix venchſen ab tota la hoſt a la ciutat Dania,e lexa en Pere Daros a la ciutat de la Tira per Capita, e lexa li X X X. homens de cauall, e cent de peu. E com lo Magaduch entrá en la ciutat Dania, Lalmirall,e tots los homens de mar, e tots aquells qui eren venguts ab en Rochafort, li exiren a reebre ab llurs armes: ſi quel Magaduch nach gran plaer, perço com li hagren refreſcada la hoſt. E dementre quel Magaduch era en Dania, ell refreſcá de paga tota la companya: e vn jorn lo viafora ſe moch, quels Turchs qui eren de la gabella de Atia corregren a la horta Dania. E la hoſt exi en tal manera que acõ-ſeguiren los Turchs, e van ferir en ells: ſi que aquell jorn mataren be mil homens a cauall de Turchs,e be dos mil de peu:e los altres fugiren, quel veſpre nos los tolch, ſino tots foren eſtats morts, o preſos. E axi tornaſen la companya a la ciutat Dania ab gran goig, e alegre, e ab gran guany que hagren feyt. E axi eſtech lo Magaduch ab la hoſt en la ciutat de Ania be X V. jorns, e puix feu exir la ſenyera,e volch cõ-plir a veſitar tot lo regne del Natuli: ſi que la hoſt ana entro a la porta del Ferre,qui es vna mũtanya en que ha vn pas que ſapella la porta del Ferre, qui es al departiment del Natuli,e del regne Darmenia. Si que com fo a la porta del Ferre, los Turchs daquella gabella Datia qui eren eſtats deſconfits a la porta Dania, e tots los altres Turchs qui eren romaſos de les altres gabelles, foren tots aplegats en vna munta-nya,e foren tota hora be X. milia homens de cauall,e be X X. milia de peu:e batalla arrengada a alba del dia, q̃ fo lo jorn de madona ſancta Maria Dagoſt,ells vengren cõtra lo Magaduch,e tantoſt los Franchs foren aparellats ab gran goig, e ab gran alegre,que paria que Deus los tengues com ſe feya en aquella ſaho, e los Almugauers cridauen,deſ-perta ferres. E tantoſt lo Magaduch ab la caualleria van ferir els ho-mens a cauall,e en Rochafort,e Lalmugaueria, els homens a peu:e a-qui vaerets feyts darmes que james tal coſa no vae nul hom. Queus dire? La batalla fo molt fort cruel, mas a la fi tots los Franchs lleua-ren vn crit, e cridaren, Arago, Arago. E llauors prengueren tant gran victoria quels Turchs ſe venceren, e axi matant, e encalſant du-rá lencals entro a la nuyt: e la nuyt hach los a tolre lencals. Empe-ro tota hora hi romangueren dels Turchs de cauall morts mes de ſis milia, e daquells dapeu mes de X I I. milia. E axi aquella nuyt la companya hagren bona nuyt, quels Turchs perderen totes les vian-

des,e

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

des, e els beſtiars, e lendema lleuaren lo camp los Franchs: axi que tota hora eſtech la hoſt en aquell lloch VIII. jorns per lleuar lo camp, e lo guany fo ſens fi que hi faeren.

CAPITOL CCVIII. COM LEMPERador de Conſtantinoble trames a dir al Magaduch, que totes coſes lexades ſen tornas en Conſtantinoble, per raho que li vengues acorrer contra Lemperador Lantzaura qui ſera lleuat ab lo Imperi.

PRES lo Magaduch feu cridar, que tot hom ſeguis la ſenyera, e anaſen a la porta del Ferre, e lla eſtech tres jorns, en puix pẽſaſen de tornar enuers la ciutat Dania. E dementres ell ſen tornaua en Dania, miſſatgers li vengren del Emperador, en que li feya a ſaber, que totes coſes lexades, que ell ſen tornas a Conſtantinoble ab tota la hoſt: perço com Lemperador de Lantzaura, pare de la Magaduqueſa, era mort: e hauia llexat Limperi a ſos fills qui eren dos germans de la Magaduqueſa, e nabots del Emperador. E llur auonclo germa de llur pare eras alçat ab Limperi, e perço Lemperador de Conſtantinoble (perço cõ Limperi de Lantzaura tanyia a ſos nabots) trames miſſatgers al auõclo de ſos nabots q̃ ſera lleuat Emperador, que lexas Limperi a aquells Infants qui eren ſos nabots, aquis pertanyia. E ell feu lin fort cruel reſpoſta, ſi que la guerra comenſa molt gran entre Lemperador de Conſtantinoble, e aquell qui ſera feyt Emperador de Lantzaura. Si que Lemperador de Conſtantinoble perdia tots dies en la guerra, e perço trames miſſatger al Magaduch, que li vengues acorrer.

CAPITOL CCIX. COM LO MAgaduch hauda la miſſatgeria del Emperador de Conſtantinoble, hach conſell que degues fer, en que ſo acord que de tot en tot anas acorrer Lemperador.

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

Chronica dels

ELO MAGADVCH fo molt despagat, com en aquella saho hauia a desemparar lo regne del Natuli, que hauia tot guanyat, e restaurat de dolor, e de mans dels Turchs. E sobre la missatgeria q̄ hach hauda, e los prechs quel Emperador li feya molt expressos, feu ajustar consell, e dix a tota la cōpanya la missatgeria q̄ hauia hauda, e quels pregaua q̄ li donassen consell, que faria. E finalment lo consell fo aytal donat, que de tot en tot anas a correr Lemperador, de ço que ops hauia: e puix ala primauera tornarien al Natuli. E ço tench lo Magaduch per bon consell, e conech q̄ la companya lauia be aconsellat. E tantost aparellarensen, e aparellaren les galees, e meteren hi tot ço que hauien pres: e la host pres lo cami per la marina, en guisa que les galees eren cascu jorn prop de la host, e lo Magaduch lexa en cascu lloch bon recapte: jat se sia que ab poch recapte hi hauia assats, quen tal guisa nauien escombrats los Turchs, q̄ quax hu no gosaua apparer en tot lo regne, axi que de tot en tot era aquell regne restaurat. E com tota la terra hach ordonada, ell sen vēch per ses jornades en Boca Daner, e com fo a la Passaquia, ell trames vn leny armat en Constantinoble al Emperador, que volia que faessen: e com Lemperador sabe com la host dels Franchs era a la Passaquia, fo molt alegre, e pagat, e feu fer gran festa en Constantinoble, e trames al Magaduch a dir, que pensas de passar a Galipol, e que al cap de Galipol donas posades a les sues gents. E aquell cap te de llonch tota hora be XV. llegues, e no ha dample en negu lloch pus duna llegua, que de cada part lo singla la mar: e es lo pus gracios cap del mon, axi com de bons pans, e de bons vins, e de totes fruytes gran abundancia. E en lentrada del cap, vers la terra ferma ha vn bon castell qui ha nom Eccemila: que vol aytant dir com, sis milles: e perço ha nom axi, com en aquell lloch no ha mas sis milles de ample. E en lo mig está aquest castell per guardar tot lo cap, e de la vna part del cap está Boca Daner, e del altra lo golf del Megarix, e dins lo cap es puix la ciutat de Galipol, e el Potemo, e el Cesto, e el Medico, que cascu daquests son bons llochs: e menys daquests llochs hi ha molts casals, e honrrats. E axi lo Magaduch parti tota la host sua per aq̄lls casals qui son basts de totes coses, e ordoná que cascu pajes donas a son host ço que li fos mester, e cascu escriuis, o ab talles, e tengues sen compte.

CAPI-

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

CAPITOL CCX. COM SABUDA la venida del Magaduch per Lemperador Lantzaura tractá ab Lemperador de Constantinoble que sacordassen, que ell faria tot ço que ell volgues: e com hoy se mes entre Lemperador de Constantinoble, e lo Magaduch.

COM tota la host hach assatiada anasen ell ab C. homens de cauall en Constantinoble a veure Lemperador, e madona sa sogra, e sa muller: e com entra per Constantinoble so li feyta gran festa, e gran honor. E dementre que ell so en Constantinoble, lo frare del Emperador de Lantzaura qui guarrejaua ab Lemperador, axi com dauāt hauets entes, qui sabe quel Magaduch era vengut ab tota la sua host, tench son feyt per perdut. E tantost trames sos missatgers al Emperador, e feu tot ço q̄ ell volch, e axi Lemperador per los Franchs hach son enteniment de tot ço que ell volch daquesta guerra. E com aquesta pau so feyta, lo Magaduch dix al Emperador que donas paga a la companya, e Lemperador dix queu faria, e feu batre moneda en manera de ducat Venecia, que val VIII. diners Barceloneses cascu. E axi ell feu ne fer que hauien nom Vincilions, e no valia tres diners la hu: e volch que correguessen per lo preu daquells qui valien VIII. diners, e mana a cascu que prenguessen dels Grechs cauall, o mul, o mula, o viandes, o altres coses que haguessen ops: e que pagassen daquella moneda. E aço feu per mal vici, ço es que entras hoy, e mala volentat entre los pobles, e la host: que tantost que ell hach son enteniment de totes les guerres, volgra quels Franchs fossen tots morts, e fossen fora del Imperi.

CAPITOL CCXI. COM LO NOBLE en Berenguer Dentença vench en Romania a la companya, e so feyt Magaduch per frare Roger.

AQUEL Magaduch contrastá de pendre aquella moneda, e dementre q̄ erē en aquell contrast en Berenguer Dentença vench en Romania, e amena be CCC. homens de ca-

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

de cauall,e be mil Almugauers. E com fo a Galipol, troba quel Magaduch era a Conſtantinoble, e trames dos cauallers al Magaduch, que volia que ell faes. E lo Magaduch trames li a dir,que ſen vengues a Conſtantinoble. E com fo a Conſtantinoble Lemperador la culli molt be,e ſobre tot lo Magaduch. E com hach eſtat vn dia, lo Magaduch vench al Emperador, e dix li: Senyor aqueſt rich hom es dels nobles homens Deſpanya, que fill de Rey no ſia, e es dels bons cauallers del mon,e es ab mi axi com a frare, e es vengut ſeruir vos per honor voſtra,e per amor de mi:per que es meſter que yo li faça plaer aſenyalat,e axi ab llicẽcia voſtra yo li donare la verga del Magaducat,e el capell,e que de aqui auant ſia Magaduch. E Lemperador dix li, que li pleya:e cõ vae la franqueſa del Magaduch, q̃ ell ſe volia deſpullar del Magaducat,dix en ſi mateix,q̃ era meſter q̃ la ſua franqueſa li valgues. E axi lendema dauant Lemperador,e tota la cort plena lo Magaduch ſe lleua del cap lo capell del Magaducat, e poſal al cap den Bñg. Dentença,e puix li dona la verga,e lo ſagell,e la ſenyera del Magaducat:de la qual coſa tot hom ſe marauella.

CAPITOL CCXII. COM A CAP de quatrecents anys quel Imperi era eſtat ſens Ceſar, frare Roger ſo creat Ceſar per Lemperador de Conſtantinoble: e com exiuerna en Calipol, e haut acord paſſa en Natuli.

TANTOST com aço hach feyt, Lemperador dauant tuyt feu ſe a ſiure dauant frare Roger, e donali la verga, e lo capell, e la ſenyera,e lo ſagell del Imperi: el veſti de les robes que tanyien al offici, e feu lo Ceſar del Imperi. E Ceſar es aytal offici, q̃ ſeu en vna cadira qui es prop daquella del Emperador, que no es mas mig palm pus baixa, e pot fer del Imperi tot aytant com Lemperador: que ell pot donar dons perpetuals,e pot metre la ma el threſor,e pot fer queſtes,e penjar, e rocegar: e finalment tot quant Lemperador pot fer ſis fa ell. E encara que ſeſcriu Ceſar del noſtre Imperi,e lo Emperador li eſcriu,Ceſar del teu Imperi. Queus dire? Que del Emperador a Ceſar no ha negu departiment, ſino que la cadira es pus baixa mig palm que

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

que aquella del Emperador . E Lemperador pórta capell vermell, e totes ſes robes vermelles: e el Ceſar porta capell blau, e totes ſes robes blaues ab fres dor eſtret. E axi fo creat frare Roger Ceſar, e trobas que C C C C. anys hauia que no hauia haut Ceſar en Limperi de Conſtantinoble, per que fo la honor molt major. E com tot aço fo feyt ab gran ſolemnitat, e ab gran feſta hach nom daqui auant en Berenguer Dentença Magaduch, e frare Roger Ceſar. E ab gran alegre tornarenſen a Galipol ala companya, e lo Ceſar menaſſen madona ſa ſogra, e madona ſa muller, e dos germans de ſa muller, quel major era Emperador de Lantzaura. E com foren a Galipol, penſaren dordonar de exiuernar, que ya era paſſat *Omnia Sanctorum*: e ab gran alegre exiuerna lo Ceſar ab madona ſa muller, e ab madona ſa ſogra, e ab ſos cunyats, e lo Magaduch atre tal. E com vench que hagren tengudes feſtes de Nadal, lo Ceſar ana a Conſtantinoble pera acordar ab Lemperador q̃ farien, q̃ la primauera ſa coſtaua: e lo Magaduch romas a Galipol. E com lo Ceſar fo a Conſtantinoble, acordaren q̃l Ceſar, e lo Magaduch paſſaſſen al regne del Natuli: e auench ſe axi lo Ceſar ab Lemperador, que Lemperador li dona tot lo regne del Natuli, e totes les Illes de Romania, e que paſſas al Natuli, e que partis les ciutats, e viles, e caſtells per ſos vaſſalls: e que caſcu lin hagues a fer caualls armats, ſi que no hi calgues donar ſou negu. E axi penſaſſen danar, e daquella hora en auant lo Emperador no fos tengut donar ſou a negu dels Franchs, mas quel Ceſar los prouchis: empero Lemperador hauia a fer de preſent paga de V I. meſos, que axi fo retengut a la auinença. E axi lo Ceſar pres comiat del Emperador, e Lemperador dona li daquella mala moneda, ab que faes paga. E lo Ceſar pres la, que feu compte que pus paſſaua al Natuli, que no li feya força lo deſgrat de les gents que romanien en la Romania: e axi ab aquella moneda vench a Galipol, e comença a donar paga daquella moneda, e daquella pagá caſcu ſon hoſt.

CAPITOL CCXIII. COM LO CEſar dellibera anar pendre comiat de Xor Miqueli, mal grat de ſa ſogra e de ſa muller: perço com eren certes de la enueja que Xor Miqueli li tenia.

E dementre

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

Chronica dels

EDEMENTRE aquella paga se feya, lo Cesar dix a madona sa sogra, e a madona sa muller, que volia anar pendre comiat de Xor Miqueli, fill major del Emperador: e la sogra, e la muller digueren li que per res no fos: que elles sabien quel era fort enemich, e hauia tanta denueja, que per cert si venia en lloch hon hagues major poder, que ell lo destroyria ab tots aquells qui venguessen ab ell. E finalment lo Cesar dix, que per res no sen estaria, que gran vergonya li seria que ell partis de Romania, e entras el regne del Natuli per cor dabitar tostemps contra los Turchs, e q̄ non presses comiat seria li dotat en mal. Queus dire? Que sa sogra, e sa muller, e sos cunyats eren tant dolents, que aplegaren tot lo consell dela host, e li feren dir, que per res no anas el viatge. E de bades ho digueren, que ell per res no sen estegra que no hi anas: si que com la sogra e la muller, e els cunyats vaeren que per res no sen volia estar, digueren li, quels lliuras quatre galees, e que sen volien anar a Constantinoble. E lo Cesar appella lo Almirall en Ferran Daunes, e dix li que portas en Constantinoble sa sogra, e sa muller, e sos cunyats. E perço la muller del Cesar no passa ab ell al Natuli, com era prenyada be de VII. mesos, e axi la mare volia que infantas a Constantinoble. E fo ordonat, que com la dona hagues infantat, que ab X. galees anas lla hon lo Cesar fos. e axi la dona estech a Constantinoble, e a son temps hach vn bell fill, qui encara era viu com aquest libre comense. E axi lexar vos he a parlar de la dona, e de son fill, e tornarvos he a parlar del Cesar.

CAPITOL CCXIIII. EN LO QUAL se recompta quina terra sia Galipol, e quines forces hi haja: e axi mateix se fa mencio de la historia de Paris, e Arena.

VERITAT es que, com ja vos he dit, la host estaua a Galipol, e per los altres llochs: e del cap de Galipol vull q̄ sapiats, q̄ es cap del regne de Macedonia, don Alexādre fo senyor, e hi naixque. E axi Galipol es cap en la marina del dit regne de Macedonia, axi com Barcelona es cap de Cathalunya en la marina: e en la terra ferma, Lleyda. E axi mateix dins

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

dins terra ha vna altra ciutat fort bona el Reyalme deMaſedonia,qui ha nom Andrinopol, e hi ha de Galipol a Andrinopol cinch jornades,e a Andrinopol era Xor Miqueli fill major del Emperador. E encara vull que ſapiats, quel cap de Galipol es en la vna banda de Boca Daner de Ponent, e de altra banda de Lleuant es lo cap del Artaqui, hon lo Magaduch exiuerna laltre any ab la hoſt. E aquell lloch del Artaqui era la vna part de la ciutat de Troya, e laltra porta era en vn port qui es en mig de Boca Daner, en que ha vn caſtell molt bell qui ha nom Paris: lo qual feu fer Paris fill del Rey Priam com hach preſa per força darmes Arena muller del Duch de Tenes a la Illa del Tenedo qui es prop de Boca Daner a cinch milles. E en aquella Illa del Tenedo en aquell temps hauia vna Ydola, e venien hi vn mes del any tots los honrrats homens de Romania, e les honrrades dones a romeria. E axi fo que en aquell temps Arena muller del Duch de Tenes hi vench en romeria ab C. cauallers qui la companyaren, e Paris fill del Rey Priam de Troya axi mateix era hi vengut a romeria, e hauia ab ſi entro cinquanta cauallers, e vae la dona Arena, e altas tant della que dix a ſos homens, que meſter era que lagues, e la ſen menas. E axi com ſo mes en cor, axi fo: que guarnis ab tota ſa companya, e pres la dona, e volch la ſen menar. E aquells cauallers qui eren ab ella volgren la li defendre: e finalment tots cent muriren: e Paris menaſſen la dona, de que puix ſe moch tant gran guerra, que a la fi la ciutat de Troya que vogia C C C. milles ne fo aſſatiada X I I I. anys, e puix fo intrada, e preſa, e deſtroyda. E al cap de Boca Daner de fora ha vn cap, que hom appella lo cap del Endimitre, qui era altra porta de la ciutat de Troya: e axi veus Boca Daner cõ eſtaua acompanyada de bons llochs, e de gracioſos de totes parts, q̃ de caſcuna part trobarets que hauia molta bona vila, e molt bon caſtell enlo temps qui nos hi anam, q̃ tot es eſtat deſtruyt, e desbaratat per nos, ſegons que auant entendrets, a gran tort del Emperador, e a gran dret noſtre.

CAPITOL CCXV. COM LO CEſar vench a la ciutat de Andrinopol per pendre comiat de Xor Miqueli, lo qual feu occiure lo Ceſar a Gircon cap dels Alans, e rota ſa gent, que non eſcaparen mas tres: e com trames a Calipol gents qui correguessen la terra, e deſtroyſſen la companya del Ceſar.

Ara

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

RA VOS tornare a parlar del Cesar que saparellá ab CCC. homens a cauall, e ab mil dapeu, per anar a Andrinopol per veure Xor Miqueli fill major del Emperador, malgrat de tots sos amichs, e sos vassalls. E aço feya ell per gran lleyaltat que hauia en son cor, e de fina amor, e de dreta raho que hauia al Emperador, e a son fill: e cuydauas que axi com ell era ple de tota lleyaltat, que Lemperador, e sos fills fossen aytals, per que era tot contrari, e prouar sa auant, com oyrets. E com lo Cesar parti de la host, ell lexa per cap, e per major lo Magaduch en Berenguer Dentença, e en Berenguer de Rochafort per Senescal de la host. E axi per ses jornades vench a la ciutat de Andrinopol, e lo fill del Emperador Xor Miqueli exi li a carrera, el rebebe ab grā honor: e aço feu lo maluat, perço que vaes ab quina companya venia: e com fo entrat a Andrinopol, lo fill del Emperador estech ab ell ab gran goig, e ab grā alegre quel Cesar feu del, e Xor Miqueli feya semblantment a ell. E cō hach ensemps ab ell estat VI. jorns, el VII. jorn Xor Miqueli hach feyt venir a Andrinopol Gircon cap dels Alans, e Milich cap dels Turcoples: axi que foren entre tots I X. milia homens de cauall. E aquell dia ell conuidá lo Cesar, e com hagren menjat, aquell Gircon cap dels Alans entrá en lo palau hon estaua Xor Miqueli, e sa muller, e lo Cesar, e van trer les espases, e pecejaren lo Cesar, e tots aquells qui ab ell eren: e puix per la ciutat mataren tots quants ab lo Cesar eren venguts, que non escaparen mas tres, que sen muntaren en vn campanar. E daquells tres la hu era en Ramon Alquer fill den Gilabert Alquer caualler de Cathalunya, nadiu de Castallo Dampuries: e laltre vn fill de caualler de Cathalunya, per nom G. de Tous: e laltre Bñ. de Roudor qui era de Llobregat. E aquests foren al campanar combatuts, e defensarensen tant quel fill del Emperador dix que pecat seria, si murien: e axi assegurá los, e aquests tantsolament ne escaparen. Encara feu major maluestat lo dit Xor Miqueli, que ordonat hach quels Turcoples, ab partida dels Alans hach trameses a Galipol: e hach ordonat que aquell dia quel Cesar muria, que ells correguessen a Galipol

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

lipol, e per tots los casals: e nos hauiem mesos los caualls en erba, e estaua la gent per los casals. Queus dire? Que axins trobaren descuydats, quens tolgren tots los caualls que teniem per los casals, e mes de mil persones quens matarē: axi que nons romangueren mas CCVI caualls, e nos no romangrē mas tres milia CCCVII. persones darmes, entre de cauall, e dapeu, e de mar, e de terra. E tantost van nos posar setge dauant, e vench nos tanta de gent sobre nos, q̄ forē be XIIII. milia homēs de cauall entre Turcoples, e Alans, e Grechs: e be XXX. milia homens dapeu. Si quel Magaduch, ço es en Berenguer Dentença, ordona que faessem vayll, e que metessem dins vayll tot lo raual de Galipol, e axi ho faem. Queus dire? Be XV. jorns esteguem axi q̄ tots dies haguem torneig ab ells dos vegades lo dia: e cascu jorn era nostre desastre q̄ perdiem ab ells. Queus dire? Que estant axi assatiats cō erem, en Bng. Dentença feu aparellar cinch galees, e dos lenys: e a mal grat de tots quants eren, ell dix que volia anar a fer vna ferida, per que pogues donar refrech a la companya, e de viandes, e de diners. E tuyt digueren li, que no feya affer, mas que valia mes quens combatessem tuyt ensemps ab aquells quens tenien assatiats. E ell axi com a bon caualler, e saui que era, vey a lo perill de la batalla, e per res no si acordaua: mas pensa que anas a fer vna ferida envers Constantinoble, e com la ferida hauria feyta que tornas tantost a Galipol. Si que a la fi affer sach ço quell volch, e ab ell reculliren sen tanta de gent quen Galipol no romas mas en Bng. de Rochafort qui era Senescal de la host, e yo R. Muntaner, qui era Capita de Galipol. E no romanguerē ab nos mas V. caualers: ço es a saber en G. Siscbar caualler de Cathalunya, e en Ferran Gorri vn caualler Darago, e en Ioan Peris de Caldes de Cathalunya, e Rexamē Dalbero. E reconeguē quāts erem, com en Bng. Dentença fo partit de Galipol, e trobam que erem entre de cauall, e dapeu mil CCCCLXII. homēs darmes, dels quals erē dacauall CCVI. q̄ no hauiem pus caualls, e mil CCLVI. homēs dapeu. E axi romanguem en tal dolor, q̄ tots dies teniem del mati al vespre lo torneig dels defora ab nos. Ara vos lexare a parlar de nos de Galipol, q̄ be mi sabre tornar, e parlar vos he de Bng. Dentença q̄ sen ana, e pres la ciutat de Recrea qui es a xxiiij. milles prop de Cōstantinoble. E lla ell guanyá tant q̄ fo sens fi, e aqlla ciutat és aqlla hon Herodes estaua, qui feu matar partida dels Innocents. E comptar vos he vn miracle qui es

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

visible,que en aquell lloch de Recrea ha vn golf que va entro a la Illa de Marmora, qui es vna Illa hon se talla tot lo marbre de Romania:e dins aquell golf ha dues bones ciutats. La vna ha nom lo Panido,e laltra lo Rediſco. E deuets ſaber q̄ en aqueſta ciutat del Rediſco fo feyta a nos la major malueſtat que hanch fos feyta a negunes gents. E perço que ſapiats la malueſtat quina fo yo laus dire.

CAPITOL CCXUI. COM LA companya del Ceſar delliberá deſafiar lo Emperador, e reptarlo de fe, e daço que feyt hauia: e com Lemperador de Conſtantinoble feu matar an Ferran Daunes Almirall ab tots los Cathalans, e Aragoneſos qui eren a Conſtantinoble.

VERITAT es, que com lo Ceſar fo mort,ens hagrē correguts,ens tenien aſſatiats a Galipol, nos haguem dacord q̄ abans q̄ faeſſem mal al Emperador quel deſafiaſſem, e reptaſſem de fe, e daço que feyt hauia a nos:e q̄ aqueſt reptament,e puix lo deſafiament ſe faes en Conſtantinoble, en preſencia del comu de Venecia, e tot ab cartes publiques. E ordona en Siſchar caualler,e Pero Lopis adalil;e dos Almugatens, e dos comits que ab vna barca de X X. rems hi anaſſen per cap den Berēguer Dentença, e de tota la companya,e axi fo feyt, e anarenſen a Conſtantinoble. E dauant los dauant dits de les comunes deſafiaren Lemperador,e puix lo reptaren de fe,es proferiren que deu per deu,e C. per C. q̄ eren aparellats de prouar que malament, e falſa hauia feyt matar lo Ceſar,e les altres gents qui ab ell erē anats,e hauien correguda la cōpanya ſens deſafiar: e axi quen valia menys ſa fe, e que daqui auant ques deſexien dell. E daço lleuaren cartes publiques partides per A, B, C. que ſen portaren, e atre tal lexaren en faeltat als dauant dits de les comunes. E Lemperador eſcuſas, que ell nou hauia fet. (Veus com ſen podia eſcuſar:) e aquell dia mateix feu matar tots quants Cathalans, e Aragoneſos hauia en Conſtantinoble, ab en Ferran Daunes Almirall.

CAPI-

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

CAPITOL CCXVII. COM LOS missatgers trameſos al Emperador per deſafiarlo ſoren preſos, e eſquarterats a la ciutat del Rediſcho: e lo miracle del golf de Marmora, hon fon degollada gran res dels innocents per Herodes.

COM aço fo feyt, partirenſen del Emperador, e demanaren quels donas vn porter quils tengues guiats entro foſſen a Galipol: e axi lliurals lo porter. E com foren a la ciutat del Rediſco, lo porter los feu tots pendre XXVII. perſones qui erē de Cathalans, e Aragoneſos: e tots eſquarteraren los en la carniceria, e a quarters ells los penjaren. E podets entendre qual crueltat fo aqueſta q̄ feu fer Lemperador a aqueſts qui eren miſſatgers. E vajaus lo cor, que auant oyrets que daço fo feyta tant gran venjança per la companya ab la ajuda de Deus, que james tant gran venjança no fo feyta: ſi que en aquell golf es aytal miracle, que toſtemps hi trobarets vnes planures de ſanch, que ſon tamanyes cōm vn cobertor: e hani de majors, e de menors. E aquell golf va toſtemps ple daytals places de ſanch viua, e puix que ſiats fora daquell golf non trobarets gens: e de la ſanch aquella cullen los mariners que ſen porten dela vn cap del mon, entro al altre, per reliquies. E aço eſdeue per la ſanch dels Innocents, qui en aquell lloch fo eſcampada: e axi daquell temps en ça hi es, e hi ſera toſtemps. E aço es vera veritat, que yo de la mia ma ni he cullida.

CAPITOL CCXVIII. COM EN Berenguer Dentença apres barrejada Recrea, encontrá ab XVIII. galees de Genoueſos, e ſo pres en ſe per ells: e com yo en Ramon Muntaner volgui donar X. milia perpres dor, per quel me lliuraſſen.

COM EN BERENGVER Dentença hach barrejada la ciutat de Recrea, que fo hu dels grans feyts del mon, ell ſen torná ab gran guany. E axi com ell ſen tornaua a Galipol XVIII. galees de Genoueſos venien a Conſtantinoble, e deuien entrar en mar major: e trobarenſen ab ell en la plaja qui es entrel Panido, e el cap del Gano. E en Berenguer

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

Chronica dels

Dentença feu armar ſa gent, e dona la proa en terra, e eſtech ab la popa de fora de les cinch galees: e los Genoueſos ſaludaren los, e puix ab vna barca anaren a ell per aſſegurar lo. E lo Capita de les galees conuidal a menjar en la ſua galea, e en Berenguer Dentença mala a ſos opsfias en ells, e ana a la galea del Capita: e mentre menjauen, e la gent ſo deſarmada den Berenguer Dentença, anaren los dos, e prengueren les quatre galees, e hi prengueren totes les gents, e hi mataren mes de CC. perſones. E la vna galea en que en Bñg. de Vilamari era, e daltres cauallers, nos volgren deſarmar. Queus dire? Sobre aqueſta galea ſo axi gran batalla que be hi muriren C C C. Genoueſos, e aquells de la galea foren tots morts, que hanch negu non eſcapa. E axi veus quin cõuit ſaberen fer Genoueſos an Berenguer Dentença, quel ſen menaren pres a Cõſtantinoble, ell, e tots aquells qui ſeus eren vius: e hagren tot ço quen Berenguer Dentença hauia guanyat a la ciutat de Recrea. Perque es foyll tot ſenyor, e tot altre hom quis fia en nul hom de comuna, que hom qui no ſap que es fe, no la pot guardar. Axi que ſen menaren an Berẽguer Dentença pres, e tots los ſeus, el tengren en gran deſayre en Pera qui es vila de Genoueſos dauant Conſtantinoble. E eſtech hi be vn mes, entro les galees forẽ entrades, e exides de mar major: e puix menarẽ lon ſen a Genoua, e paſſarẽ per Galipol. E yo entrel veure, e volgui donar X. milia perpres dor, qui val hu X. ſous Barceloneſos, e quel nos lexaſſen, e nou volgren fer. E puix que vaem que nol podiem hauer per res, donam a ell que hagues que deſpendre mil perpres dor, e axi menaren lon ſen a Genoua. E axi lexar vos he a parlar den Berenguer Dentença que be hi ſabre tornar, com lloch, e temps ſia, e tornare a parlar de noſaltres qui erem romaſos a Galipol.

CAPITOL CCXIX. COM SABUDA

la preſo den Berenguer Dentença, e la mort de los miſſatgers a Galipol, ajuſtarem conſell de ço que deuiem fer: en lo qual ſe delliberá que deſondraſſem les galees, e tot vexell per raho que negu pogues eſcapar, ne fugir menys de batalla.

VERITAT es, que com nos ſabem quen Berenguer Dentença fo pres, e tots aquells qui ab ell eren, o morts, o preſos, fom molt deſconortats: e com ſabem axi mateix la mort

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

mort den Sischar,e dels altres missatgers que hauiem trameſos al Emperador. E vn dia ajustam consell,q̃ fariem:e com jaus he dit,trobam que no erem romasos mas C C V I.homens a cauall,e M.CCLVI. dapeu. E la cord que ferem, fo en dos partits:que los vns deyen,quens en anassem ab tot ço del nostre a la Illa del Mateli, qui es bona Illa,e profitosa:q̃ encara hauiem be quatre galees,e be X I I. lenys armats,e moltes barques, e vna nau de dos cubertes: axi que a nostre saul nos podiem recullir, e puix daquella Illa faessem guerra al Emperador. E laltre consell era aquest, que gran vergonya seria nostra, que haguessem perdut dos senyors, e tanta de bona gent quens hauien morta en tant gran traycio, e que nols venjassem, o murissem ab ells: que no hauia gent el mon que nons degues alapidar: e majorment que fossem gents de aytal fama com erem, e quel dret fos de la nostra part: e axi que mes valia murir a honor,que viure ab desonor. Queus dire? La fi del consell fo, que de tot en tot nos combatessem,e prenguessem la guerra, e que tot hom muris qui als hi dixes. Queus dire? E a major fermetat,que tantost lleuassem de les galees, e dels lenys e de les barques,e de la nau dues taules del pla a cascu vexell, per tal que negu non pogues fer compte que per mar pogues escapar: e axi que cascu pensas de fer com a bo, e aço fo la fi del consell. E axi tantost anam fer desfondrar tots los vexells, e yo tantost fiu fer vna senyera gran de senct Pere de Roma, que estigues a la torra nostra: e fiu fer vna senyera Reyal del senyor Rey Darago, e altra del Rey de Sicilia, e altra de senct Iordi: e aquestes tres portassem a la batalla, e aquella de senct Pere estigues a la torra Mestre:e axi entre aquell dia, e lendema foren feytes.

CAPITOL CCXX. COM LA COMpanya dellibera de combatres ab aquells que X'or Miqueli hauia trameſos ſobre Galipol e com la cõpanya los va venere,e hach morts be xxvj. milia entre dapeu, e de cauall.

COM VENCH lo diuendres,la hora de vespres X X I I I. dies abans de senct Pere de Iuny nos nos aplegam tuyt ab nostres armes a la porta Ferriça del castell, é a la torra Mestre yo fiu pujar X. homens: e vn

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

mariner per nom en Bñg. de Ventayola qui era del Llobregat, cridá lo llaus del benauẽturat ſenct Pere, e tuyt reſponien li ab les llagrimes els vlls. E com hach dit lo llaus, axi com la ſenyera de ſenct Pere fo lleuada, comenſam tuyt a cantar *Salue Regina*, e feya bell temps, e clar, quel mon vna nuu no hauia. E axi com la ſenyera ſe lleuá, vn nuuol ſe mes ſobre nos, e vans cobrir tots daygua axi com eſtauem agenollats: e durá aytant com la *Salue Regina* durá a cantar. E com aço fo feyt, lo cel torná axi clar, com dabans era: e tuyt hagren gran goig. E ordonam que a la nuyt tot hom confeſſas, e al mati a lalba tot hom combregas, e al ſol exit com los enamichs vendrien per donar torneig, foſſem apparellats de ferir, e axi ho faem. E comanam la ſenyera del Senyor Rey Darago an Guillem Peris de Caldes caualler de Cathalunya, e la ſenyera del Rey de Sicilia an Ferran Gori caualler, e la ſenyera de ſenct Iordi comanam an Examen Dalbero, e en Rochafort comana la ſua ſenyera a vn fill de caualler per nom Guillem de Tous. E axi ordonam la noſtra batalla en aqueſta manera, que no faem dauantera, ni mijania, ne rera-ſaga: mas quels homens de cauall metem a la banda ſiniſtra, e los paons metem a la part dreta. E axi com ho hagrem ordonat, axi ho ſaberen los enamichs: e es ver que la hoſt dels enamichs eſtauen atendats prop de nos, en vna muntanya de terra roca llaurada, quins era prop entro a dues milles. E com vench al mati, que fo diſſapte, XXII. jorns abans de la feſta de ſenct Pere de Iuny, ells vengren VIII. milia homens a cauall, e nos apparellats de la batalla: e jaquiren ne dos milia ab los homens dapeu, e ab les tendes: que ells entenien quel feyt guanyat los era. E com lo ſol fo exit, fom fora de les vaylls tots arreats de combatre, ordonats axi com dauant es dit: e ordonam que nul hom nos mogues entro la bona paraula fos dita, que dix lo dit Berenguer de Ventayola. E com ſeria dita, que les trompes, e les nacres tocarien, que tuyt enſemps feriſſem. E axi ſe feu, e los enamichs eſtegren ab les llances a les cuxes arreats de ferir. E com los ſenyals foren feyts qui eren ordonats, penſam de ferir tots enſemps en vn buts: e donam tal en mig dells, que parech que tot lo caſtell ne vengues en terra. E ells feriren axi mateix molt vigoroſament. Queus dire? Que per pecat llur, e per bon dret noſtre que nos hauiem, vanſe vẽcre: e puix la dauãtera fo vençuda, tots giraré a colp e nos

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

nos penſam de ferir, que nul hom no lleuaua la ma, que no feris en-carn: e axi vengrem entro a la muntanya hon era la llur hoſt. E ſi hanch vaes gent ab bon continent venir a reebre aquells de la hoſt, ſi feren de cauall, e dapeu a reebre los llurs, e ajudar los: axi que en aquell punt nos cuydam que haguesſem maſa a fer, mas vna veu vench entre nos, que tuyt cridam com fom al peu de la coſta, via ſus, via ſus, Arago, Arago, ſenct Iordi, ſenct Iordi. E axi prenguem vi-goria, e anam tuyt ferir fermamēt en ells, e axi mateix vencerē ſen: e llauors nons calech mas ferir. Queus dire? Aytant com lo jorn dura, dura lencals: que tota hora dura X X I I I. milles. Si que la nuyt fo eſcura abans quels lexaſſem, e a la nuyt hagrem nos en a tornar: e fo mija nuyt abans que foſſem tornats a Galipol. E lendema, recone-guem noſtra companya, e no trobam que haguesſem perdut mas vn hom a cauall, e dos dapeu: e anam lleuar lo camp. E ſeguramēt tota hora trobam que hagrem morts be V I. milia homens a ca-uall, e mes de X X. milia dapeu: e aço fo yra de Deus, que vench ſo-brells: que nos per res nons podiem penſar que tanta gent hi hagues morta, ans nos penſauem que los vns affegaſſen los altres. E axi ma-teix hi muri molta gent en barques, que hauia moltes tretes en ter-ra per la marina, que totes eren eſuentades, e varauen les, e puix metien ſen dins tanta de gent, que com eren en mar, tot hom feya ſotſſobre, e negauen ſen, e axi ſi perde molta de gent. Queus dire? Quel guany fo axi gran, que en aquella batalla faem, que nombre negu no ſi poria metre. Que V I I I. jorns jurcam a lleuar lo camp, que no calia mas lleuar aur, e argent, que aque-lles gents portauen de ſus: que totes les cintes dels homens de ca-uall, e les eſpaſes, e les ſeylles, e els frens, e totes llurs armadures ſon guarnides dor, e dargent: e caſcu que portaua moneda, e los homens dapeu atre tal, e axi fo ſens ſi ço que ſi guanyá. E axi mateix hi haguem be I I I. milia caualls vius, los altres eren morts, o anauen per lo camp tirant los budells: e axi ha-guem tants de caualls que I I I. ni hauia per caſcu. E com lo camp fo lleuat, yo hagui preſos I I I I. Grechs a marce, que trobé en vna caſa, e eren homēs pobres, qui erē eſtats de Galipol: e digui los, quels faria molt de be, ſim volien eſſer eſpies. E ells ab gran goig otor-garen mo, e yo veſtils ala Gregueſca molt be, els done a caſcu vn roſi

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

dels noſtres que nos nos hauiem ja, e juraren que be, e lleyalment me ſeruirien. E tantoſt yo tramis ne los dos a Andrinopol, per vaer lo fill del Emperador que feya: e los altres dos a Cõſtantinoble, e a pochs de dies tornaren aquells que anaren envers lo fill del Emperador, e digueren quel fill del Emperador nos venia deſus ab XVII. milia homens a cauall, e be ab cent milia dapeu, e que era ja mogut de Andrinopol.

CAPITOL CCXXI. COM LA COMpanya ſabuda la venguda de Xor Miqueli fill major del Emperador de Conſtantinoble, hagren acord de ferir en la llur dauantera, la qual hagren vençuda: e com Xor Miqueli eſcapa ferit enla cara duna brotxa.

SOBRE aço ajuſtam nos tuyt a conſell, e diguem que fariem: e finalment lo conſell fo aytal, que diguem que Deus, e lo beneuyrat Moſenyer ſenct Pere, e ſenct Paul, e ſenct Iordi qui aquella victoria nos hauia donada, quês farien hauer victoria daquell maluat que a tant gran trayció hauia mort lo Ceſar. Axi que per res nons aturaſſem a Galipol, que Galipol era fort lloch, e nos hauiem tant guanyat quens poria flacar lo cor: e axi que per res nons dexaſſem aſſatiar. E encara que lo fill del Emperador no podia venir ab tota la hoſt plegat, ans conuenia que faes dauantera, e que nos quens trobariem ab la dauantera, e que penſaſſem de ferir: e ſi la dauantera arrancauem, que tots ſerien desbaratats. E axi que nos el cel nons en podiem pujar, ne en abis nos en podiem entrar, ne per mar nos en podiem anar. Donchs cõuenia que per llurs mans hauiem a paſſar, e axi era bo quel cor nons flaquejas per res que hagueſſem guanyat, ne per força quens vaeſſem dauant. E axi penſem danar envers ells, e aqueſt fo la cord: e lexam lo caſtell ab C. homẽs, e ab les fembres, e penſam danar: e com haguem anades tres jornades, axi com a Deus vench en plaer, nos durmim al peu duna muntanya, e de laltra part durmiren los enamichs, que los vns no ſabiem res dels altres, entro que fo mija nuyt que vaem gran lluminaria de foch quells feyen. E trametem eſcoltes, que aportarem llengua dos Grechs que prengueren, e ſabem quen aquell lloch poſaua lo fill del Emperador ab VI. milia

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

milia homens a cauall,e que bo mati ſe metrien en cami, per venir vers Galipol:e que laltra hoſt per laygua,qui nols baſtaua, era entro a vna llegua lluny dell,que venia. E aquell fill del Emperador jaya en vn caſtell que hi hauia en aquell pla, que hauia nom Apro, qui era bon caſtell,e fort,e ab grā vila. E nos fom fort alegres,com ſabem que caſtell, e vila hauia: que faem compte que la viltat daquelles gents era tanta, q̄ tantoſt guardarien com pogueſſen atendre al caſtell,o a la vila Dapro. E quant vench a lalba del dia nos tuyt cōfeſſam, e combregam, e metem nos tuyt ab les armes batalla arrēgada a pujar la mūtanya qui era de terra llaurada:e cō fom ſus, e lo jorn ſe feu,aquells de la hoſt vaeren nos,e cuydaren ſen quens vengueſſem metre a marce al fill del Emperador. Mas lo fill del Emperador no ſo tēch a joch, ans ſe guarni molt be ell,qui era bon caualler,que res no li fallia mas com no era lleyal. E axi gint arreat de ſon cors,ab tota aquella gent,vench envers nos,e nos envers ells:e com fom al ferir gran res dels noſtres Almugauers dauallaren dels caualls, q̄ mes ſe atriuien a peu que a cauall, e penſam tuyt de ferir molt vigoroſament:e ells axi mateix a nos. Queus dire? Que plach a Deus que la dauantera llur ſe vence, axi com de laltra batalla, ſaluant lo fill del Emperador,que entro ab cent cauallers ſe contornaua entre nos: axi que ana a ferir a vna entrada que feu vn mariner per nom Bñg. Ff. qui era ſobre vn bon cauall que hauia guanyat a la batalla primera, e portaua axi mateix vnes cuyraces molt belles,que axi mateix hauia guanyades,e no portaua eſcut, perço com nol ſabia be reger ſobre lo cauall: e lo fill del Emperador cuydas que fos hom de gran affer, e dona li de la eſpaſa el bras ſiniſtre, ſi quel affollá de la ma. E aquell quis vac affollat,qui era Macip, e temprat,anal abraçar, e ab vna brotxa que tenia dona li be XIII.colps:ſi que de la hu lo feri en la cara que tota la hi guaſta,e llauors perde lo eſcut,e caygue del cauall: e los ſeus lleuaren lo ala preſa qui era grā:e nos no ſabiem que fos ell,e meteren lo el caſtell Dapro. E puix la batalla fo molt fort entro a la nuyt: e Deus qui tot be fa, adreçans axi que per lo caſtell Dapro foren tots deſconfits,que caſcu fugia lla,aquells qui atendre hi podien. Empero tants non fugiren que aquell jorn no muriſſen dells mes de deu milia homens a cauall, e dapeu ſens fi: e dels noſtres no hi muriren mas nou homens a cauall, e XXVII. dapeu. E axi la nuyt tots guarnits eſtiguem el camp, e lendema quens cuydam encara quēs donaſſen

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

naſſen batalla, no trobam nul hom dells el camp: e anam al caſtell, e combatem lo, e eſteguem hi be VIII. jorns: e lleuam lo camp, e amenam nos en be X. carros, que caſcu carro tirauen quatre brufols, e de beſtiar tant que tota la terra cobrien. E haguem guanyat ſens fi molt mes que ala primera batalla. E daquella hora auant fo vençuda tota Romania, els haguem axi meſa la paor el cors, que no podien cridar Franchs, que tantoſt no penſaſſen de fugir: e axi ab gran alegre tornam nos en a Galipol. E puix tots jorns feyem caualcades, que entro a les portes de Conſtantinoble corriem: que vn jorn ſeſdeuench que vn Almugauer de cauall, per nom Perich de Naclara, hach perdut a joch, e ab dos fills q̄ hauia pres ſes armes ſens altra companya, e anaſen a Conſtantinoble caminant, e en vn jardi del Emperador ell troba dos mercaders Genoueſos qui caçauen guatles, e pres los, els ſen mena a Galipol, e nach de reſcat, tres milia perpres dor, e val vna perpra X. ſous Barceloneſos. E ſemblants caualcades ſe feyen moltes tots jorns.

CAPITOL CCXXII. COM LA COMpanya barrejá la ciutat de Rediſco, e el Panido: e a Diriſco hagren feyt ço que ells hauien feyt de llurs miſſatgers: e com ſe mudaren entre el Rediſco, e el Panido, e en Ferran Exmenis Darenos los vench a acorrer.

COM açó fo paſſat, e la terra era correguda tots dies, mes ſe la companya en cor que anas barrejar la ciutat del Rediſco, lla hon los noſtres miſſatgers hauien morts, e eſquarterats, e poſſats en la carniceria a quarters. E axi com ſo meteren en cor axis feu. Si que anaren lla vna alba de mati, e de totes quantes perſones trobarē en aquella ciutat, homens, e fembres, e infants, ells faerē ço que ells hauien feyt dels miſſatgers: que hanch per hom del mon no ſen volgren eſtar, e fo per cert gran crueltat, mas empero eſta venjança ne faeren. E com açó hagren feyt, anaren pendre vna altra ciutat, qui es a mija llegua lluny daquella, la qual ha nom lo Panido. E com aqueſtes dos ciutats hagren, tengren per be que tuyt ſe mudaſſen lla ab llurs mullers, e ab llurs infants, e ab llurs amigues: ſaluant yo qui romangues a Galipol ab los homens de

mar

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

mar,e ab cent Almugauers,e ab cinquanta homens a cauall. E axi ho faeren ques mudaren entre lo Panido, e lo Rediſco: perço com eren prop de Conſtantinoble a L X. milles. E com la companya ſe fo axi aſſatiada,en Ferrā Eximenis Darenos qui ſera apartat del Magaduch al Artaqui lo primer yuern, per noues que hach ab ell, era ſen anat al Duch Datenes que li feu molta donor: e ſabe que nos erem axi victorioſos de noſtres enamichs, axi com a bon caualler eſpert que ell era, penſant que nos hauiem meſter companya, vēch a nos de la Morea en vna galea,e amená eſtro a L X X X. entre Cathalans,e Aragoneſos:e tuyt hagren ne gran plaer, e fom ne tuyt refreſcats, e tuyt donam li tant, que ell, e ſa cōpanya ſen caualcaren molt be, els arream de totes coſes: com nos hagrem feyt mil, ſi mil foſſen eſtats.

CAPITOL CCXXIII. COM EN FERran Eximenis Darenos correch entro prop de Conſtantinoble, e en mig del jorn embla lo caſtell de Medico, e lo va guanyar, e pendre: e com la companya ſe reparti en tres parts.

COM ell fo ordonat, vn dia hach pres eſtro a C L. homens a cauall, e entro a C C C. dapeu, e ana correr fins a la ciutat de Conſtantinoble: e al tornar que ſen feya ab preſa de gents, e de beſtiar que ſen amenaua, Lemperador hach li trames avn pas per hon hauia a paſſar be D C C C. homens a cauall, e be dos milia dapeu. E en Ferran Eximenis quils vae, preycá la ſua gent, els amoneſtá de be affer: e tuyt enſemps van ferir. Queus dire? Quentre morts, e preſos nagren mes de D C. homens dacauall, e dapeu mes de dos milia. E fo molt bo feyt, e honrrat: e axi guanyá tant ell, e ſa companya en aquella cabalcada, que ab aquell guany ana aſſatiar vn caſtell qui es en lentrāt de Boca Daner, qui ha nom lo Medico. E ſapiats que aquell ſetge no era mas ab L X X X. homens a cauall, e ab C C. dapeu: e dins hauia mes de D C C. homens darmes de Grechs. E en veritat quel rich hom era pus aſſatiat a dreta raho, que aquells de dins: que tot lo pa que menjauen los trametia yo de Galipol ab barques, e hay X X I I I I. milles de Galipol tro lla: e axi tot refreſcament los hauia yo a trametre. E axi tench

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

tēch lo ſetge be VIII. meſos, e hi tragué de nuyt, e de dia ab trebuchs: e yo hauia li trameſas X. eſcales de cordes ab rāpagols, e moltes vegades de nuyt cuydauē lo emblar, e nos podia fer. Si queus comptare la pus bella ventura q̄ li vench, q̄ hanch fos feyta: vn jorn de Iuyol q̄ feya gran feſta, tots aq̄lls del caſtell eren, qui per ombres, qui durmien, qui eſtauen, qui parlauen: e axi com la gran feſta era, que tot lo mon bullia de calor, quiſques durmis en Ferran Eximenis vetlaua, axi com aq̄ll qui tenia grā carrech a les coſtes: e guarda enuers lo mur, e no hi ſenti parlar negu, ne nul hom no hi paria: e anas a coſtar al mur, e feu ſemblant que hi acoſtas eſcales, e nul hom no hi parech. E llauors ell ſen torná a les tēdes, e feu tot hom aparellar de ma en ma, menys de brugit: e hach C. homens jouens, e tēprats, e ab les eſcales ells ſacoſtaren al mur, e van arborar les ſcales ſus al mur, e puix van mūtar en caſcuna eſcala V. homens, hu apres daltre. E tot ſuau múntarenſen al mur, que hanch no foren ſentits: pujx muntaren ni altres, axi que foren be L X. E vanſen emparar de tres torras: e en Ferran Eximenis vench a la porta del caſtell ab tota laltra gent ab deſtrals, per trencar la porta. E axi com aqueſts matauen aquells qui eren el mur, e lo viafora era dins, tuyt corrien a aquells, e ells trencauen les portes. E axi ſe ſegui, que com aquells L X. homens foren ſus, penſaren de donar ſobre aquells qui eren el mur qui durmien, e tota la gent correch a aquells: e en Ferran Eximenis fo a la porta, e penſa de trencar lo portal, que hanch no trobá que li ho contraſtas. E com les portes foren trencades, penſaren dentrar, e matar, e de deſtroyr tot ço que dauant ſe trobauen: axi que prengueren lo caſtell, e ſi guanyá tanta de moneda, que daquella hora auant en Ferran Eximenis, ne ſa companya no hagren fretura, ans foren tots richs. E axi podets be hauer entesa la pus bella ventura que james oyſſets dir, que en mig del jorn ſemblas caſtell, que VIII. meſos hagues eſtat aſſatiat. E com tot aço fo paſſat, e tota la companya eſtech partida en tres parts, que vns eren apres altres: ço es a ſaber an Ferran Eximenis al Medico, e yo Ramon Muntaner a Galipol ab tot los homens de mar, e ab daltres: que Galipol era cap de tot, e aqui venien tots quants hauien meſter veſtit, o armadures, o altres coſes: e era ciutat hon trobauē tot ço que meſter hauien. E aqui eſtauen, e venien tots los mercaders de qualque condicio foſſen. E al Rediſco, e al Panido eſtaua en Rochafort ab tota

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

tota laltra companya, e tots estauē richs, e basts, que res no sembrauem, nellauravem, ne cauauem vinya, ne podauem: e si culliem casca any aytant vi, com soliem, e aytant forment com ciuada. Axi que V. anys vixquem de renadiu, e les caualcades se feyen les pus marauellooses que james hom se pogues pensar: si que si totes les vos deya, hom no hi bastaria escriptura.

CAPITOL CCXXIIII. COM SER Iordi de Christopol del Reyalme de Seledonich correch Galipol ab lxxx. homens dacauall, los quals desbarati yo Ramon Muntaner ab quatorze de cauall.

VERITAT es, que vn Baro que hauia el Reyalme de Seledonich, que hauia nom Ser Iordi de Christopol, venia del Reyalme de Seledonich a Constantinoble al Emperador: e com foren al encontrada de Galipol, ell dix a sa companya, q̄ eren entro a LXXX. homens be apparellats de cauall, e be encaualcats, que pus aqui prop de Galipol eren, que ell volia correr a Galipol: que ell sabia que no hauia homens a cauall, ne dapeu gayre: e axi quen haurien les adzembles, e els carros que trametien de fora a lenya: si que tuyt ho tengren per be. E axi a hora de tercia foren a Galipol. E yo tots jorns trametia dos carros, e dos adzembles a lenya, e anaua ab ells vn escuder qui estaua ab mi, qui era ballester a cauall, e hauia nom Marcho. E com foren lla hon deuien hauer lenya, aquests corregren: e lescuder quils vae, mana a quatre homens que hi hauia, que sen muntassen en vna torra que hi hauia menys de portes, e ab peres ques defensassen, que ell correria a Galipol, e que tost haurien secors. E axi ho faeren: e els Grechs preseren los carros, e les adzembles tantost: e lescuder correch a Galipol, e mes viafora: e nos pensam de exir. E en veritat no erem mas VI. caualls armats, e VIII. alforrats, que laltra companya de cauall hauiem tramesa en caualcada ab en Rochafort: e aquells vengren entro a les nostres barreras, e nos tuyt de cauall, e dapeu aplegam nos, e ells atretal. E axi cō hauiem feyt a les altres batalles pensam tuyt de ferir en ells ensemps: e de cauall: e de peu: axi que plach a nostre senyor ver Deus quels vencem, en haguem

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

XXXVII. homens a cauall, qui morts, qui preſos: e los altres encalſam entro a la torra hon los meus quatre homens eſtauen, qui eren ab los carros, e ab les adzembles, e recobram aqueſts quatre homens: e puix lexam los anar a la mala ventura, e tornam nos en a Galipol. E lendema faem encant dels caualls, e de les perſones, e daço que haguem guanyat: e partim de guany per cauall armat XXVIII. per pres dor, e per alforrat XIIII. e per pao VII. Axi que caſcu hach la ſua part. E perço vos he dit aqueſta tant bella ventura, que caſcu entenats que res no es mas lo poder de Deus, e aço nos feya per bondat de nos, mas per virtut, e per la gracia de Deus.

CAPITOL CCXXV. COM EN Rochafort ana correr Leſtenayre, els aſſegá, e cremá totes les naus, e galees, e terides que allí eren: e com la companya delliberá de combatres ab los Alans, e la ſort vẽch ſobre mi en Ramon Muntaner, que romangues en guarda de Galipol.

ENTRE aço ſe feu, en Rochafort era anat a correr be vna jornada en vn lloch qui es en mar major, qui ha nom Leſtenayre, hon ſe fan totes les naus, e terides, e galees quis fan en Romania: e hauia hi en Leſtenayre mes de CL. lenys, entre vns, e altres: e tots los cremaren, e prengueren tots los noſtres, e aſſegaren tota la vila, e els caſals daquell lloch: e tornarenſen ab gran preſa, e guanyaren tant que fo ſens fi. E apres a pochs de jorns metem nos tuyt en cor, en Rochafort, e en Ferran Eximenis, e yo, e els altres, que tot quant hauiem feyt no valia res, ſi nons anauem combatre ab los Alans, quins hauien mort lo Ceſar. E finalmẽt la cord fo pres, e de preſent la coſa metem en obra; e axi fo ordonat, q̃ la cõpanya ab llurs mullers, e ab llurs infants qui erẽ al Panido, e al Rediſco, q̃ ſen tornaſſen tuyt a Galipol ab llurs mullers e amigues, e ab llurs infants, e tot ço del llur: e aqui lexaſſen llurs mullers, e llurs infants, e tota llur companya, e ço del llur: e della ixqueſſen les ſenyeres. E axi ſe compli, que Galipol era cap de tota la hoſt, e a Galipol eſtaua yo, e tot mon alberch, e tots los eſcriuans de la hoſt: e yo era Capita de Galipol, que com la hoſt hi era, tuyt hauien fer dret en mon

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

en mon poder, del major al menor. E yo era Canceller, e Mestre Racional de la host: e los escriuans tots aquells de la host estauē tostemps ab mi. Si q̄ nul tēps nul hom no sabia de la host neguna hora per nōbre quants erem, mas yo solament: e yo tenia per escrit cascu per quāts caualls armats, ne alforrats prenia, e dels homens dapeu atre tal. Si que ab lo meu libre sauien a partir les caualcades, e yo hauia les quintes daquelles, axi de mar, com de terra. E encara tenia yo lo sagell de la companya, que tantost com lo Cesar fo mort, e en Berenguer Dentença pres, feu fer la companya vn gran sagell en que era lo beneuyrat senct Iordi, e les lletres deyen axi: sagell de la host dels Franchs, que regnen lo regne de Macedonia. E axi tota hora fo Galipol cap daquella companya, ço es a saber VII. anys q̄l tinguem depuix lo Cesar fo mort: e los V. anys vixquem de renadiu, q̄ hanch res no sembram, ne plantam, ne cauam. E com tota la cōpanya fo a Galipol, la sort vench sobre mi, que yo romangues guardar Galipol, e les dones, e els infants, e tot ço de la companya: e quem lexassen CC. homens darmes dapeu, e XX. homens a cauall de ma companya. E fo ordonat, quem donassen lo terç de la quinta de ço q̄ guanyarien, e laltre terç se partis per aquells q̄ ab mi romandrien: e laltre terç hagues en Rochafort.

CAPITOL CCXXVI. COM LA COMpanya se parti per combatres ab los Alans, e hagren mort Gircon llur cap, e abatudes les sues senyeres, e mortes les sues gents: e ço que esdeuench a vn caualler dels Alans per raho delliurar sa muller de la companya.

AXI ab la gracia de Deus la host pensa dexir de Galipol, e tota hora hauia be XII. jornades lla hon los Alans eren en la terra del Emperador de Lantzaura. E si negu me demana la quinta cō se partia, axi que CC. homens qui deuien romandre ab mi a Galipol naguessen lo terç, yous dich que perços feya, com no trobauem negu qui volgues romandre. Queus dire? Que de nuyt sen anaren daquells qui romandre deuien, e tants que romanguerē ab mi CXXXIII. homens dapeu, qui de mar, qui Almugauers, e VII. caualls armats qui eren de casa mia, que als altres hagui a donar llicencia per força: e promete-

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

Chronica dels

meteren a partir per meytat de tot guany q̄ Deus los donas,ab aquells VII. cauells armats qui ab mi romangueren . E axi romangui mal acompanyat de homens,e be acompanyat de fembres : que tota hora hi romangueren mes de dos mil fembres,entre vnes,e altres ab mi. Axi que la hoſt ſen ana a la bona hora,e anaren tant per llurs jornades que entraren per Limperi de Lantzaura en vn bell pla. E Gircon cap dels Alans , qui de les ſues mans hauia mort lo Ceſar a Andrinopol era aqui,e hauia ab ell entro a tres milia homens de cauall,e entro a VI. milia dapeu:e tuyt hi hauien llurs mullers , e llurs infants : quels Alans ho fan a manera de Tartres,que ab tot ço del llur van toſtemps, e james no poſen en ciutat,ne en vila,ne en poblat. E com los noſtres foren de prop,ells aturarenſen vn jorn, que no ſe acoſtaren a ells per refermar,e endreſar llurs feyts de la batalla:quels Alans ſon tenguts per la millor caualleria que ſia a Lleuant . E com vn jorn hagren repoſat vengren lendema prop dells albergar a vna llegua:e puix apres lleuarenſen matin:e a lalba foren ab ells,e van ferir per les tendes:e els Alans hauien ne hauda llengua, mas nos penſauen que tant prop los foſſen. E axi hach ni ya aparellats be mil de cauall . Queus dire? La batalla fo fort,e durá tot lo jorn: ſi que a hora de mig dia lo llur cap Gircon fo mort,e perde la teſta,e les ſenyeres ſues abatudes . Si que tantoſt ſe desbaratgren. Queus dire? Que de tots los Alans non eſcaparen,qui de cauall,qui dapeu C.C.C. homens:qui perço muriren axi tuyt com los dolia lo cor de llurs mullers,e llurs infants. E comptar vos he quen eſdeuēch a vn caualler,a la que ſen menaua ſa muller: e ell caualcaua en vn bon cauall , e ſa muller en altre , e tres homens a cauall dels noſtres anauen los apres . Queus en dire? Lo cauall de la dona flaquejaua,e ell ab la eſpaſa en la ma donaua li de pla,e a la fi los noſtres homens de cauall aconſeguiren lo caualler: e ell vae que la conſeguien,e que la dona ſauia a perdre,brocá vn poch auant, e la dona gitá vn gran crit,e ell torna envers ella,e ana la abraçar,e beſar, E com ho hach feyt dona li tal colp de la eſpaſa pel coll,quel cap lin mena en vn pich . E com aço hach feyt torna enuers los noſtres homens a cauall qui ya prenien lo cauall de la dona , e ab la eſpaſa va tal donar a hu daquells qui hauia nom G. de Belluer, quel bras ſiniſtre lin aualla en vn colp , e caech en terra mort. E los altres dos qui vacrē aço lexarēſen correr ſobre ll,e ell a ells,e la hu hauia nom A. Miro adalil qui era bon hom darmes,e lal-

tre Bñ.

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

tre Bñ.de Ventayola. Queus dire? Fas vos saber que hanch nos volch lleuar de prop la dona, entro lagren tot pecejat. Veus lo caualler cō se tench fort, que hach mort aquell G. de Beluer, e hach nafrat los altres dos malament. E axi podets veure cō muri be cō a bon caualler, e ab gran dolor feya ço q̄ feya: e axi murirē per aquella raho la major part dels Alans, e axi com ya dauant vos he dit non escaparen C C C. homens darmes, que tots muriren. E los nostres preseren les dones, e los infants, e tot quant hauien, e lo bestiar, e llurs besties: e reconegren quanta gent hagren perduda entre dacauall, e dapeu, e trobaren que XLIIII. homēs, e molts nafrats. E axi ab gran guany pensarensen de tornar ab gran alegre per la gran venjança que hauien feyta, per la mort del Cesar: e axi meterensen el cami, e ab gran repos tornarensen a Galipol.

CAPITOL CCXXVII: RECOMPTA lo tractament que Ser Antoni Spindola feu ab Lemperador de Constantinoble: e com desafiá la companya de part de tota la comu de Genoueſos e vench assatiar Galipol, hon fo mort, e desbaratats tots los llurs.

RA vos lexare a parlar dells, qui sen venen, e han haut affany, e treball assats, e tornar vos he a parlar de nos qui romanguem a Galipol, qui no haguem en res menys daffany que ells: que dementre que la companya fo partida de Galipol, per anar sobrels Alans, Lemperador ho sabe. E fo vētura que en aquella saho XVIII. galees de Genoueſos, de que era Capita Ser Antoni Spindola, qui era vengut de Genoua a Cōstantinoble per menar en Lōbardia lo fill del Emperador menor, per esser Marques de Mōferrat. si q̄l dit Ser Antoni Spindola dix al Emperador, q̄ si ell volia q̄ son fill lo Marques hagues per muller la filla de Micer Hopeciu Spindola, q̄ ell li guarrejaria los Franchs de Romania: e Lemperador dix, que li pleya. E sobre aço lo dit Ser Antoni vench ab dos galees a Galipol, e desafians de part del comu de Genoua: e lo desafiament fo aytal, que ell nos manaua, ens deya depart del comu de

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

Chronica dels

Genoua, que nos q̄ ixquessem de llur jardi,ço era limperi de Constā tinoble,q̄ era jardi del comu de Genoua: en altra manera, si non exiē quens desafiaua per lo comu de Genoua,e per tots los Genouesos del mon. E yo respongui,que no pendrem llurs desafiaments:que nos sa biem quel comu era estat,e era amich dela casa Darago, e de Sicilia, e de Mallorques:e axi que no hi hauia raho q̄ aquells desafiaments ells faessen,ne nos degues sem rebre. E axi si ell feu fer vna carta publica da ço que hach dit,e yo dac o que hagui respost per tota la companya: e puys altra vegada torna en allo mateix, e yo axi mateix li respongui: e forē ne feytes altres cartes. E puys ala tercera vegada ell si torna, e yo respongui,que deya mal,com aquells desafiaments se fermaua, e que yo de part de Deus,e dela sancta fe catholica a exalçar era vengut en Romania,e q̄ ell cesas daquells desafiamēts: ans lo requiria de part del pare sant apostoli,de qui nos tenim la senyera,la qual ell podia vaer,cō tra lemperador,e les sues gents qui eren de cismatichs, qui a gran traycio hauiē morts los nostres caps,e nostres frares, vinēt los nos seruir cōtra los infels:e axi quel requiriem de part del dit pare sant,e del Rey Darago, e del Rey de Sicilia, quens ajudāssen a fer aquesta venjança. E si nons volien ayudar, que nons noguessen: en altra manera, si ell no volia reuocar sos desafiaments, que protestaua de part de Deus, e dela santa fe catholica,que sobrell qui hauia fets aquells desafiaments,e sobre tots aquells qui bons ni eren estats, ne fauorables, fos la sanch que sescamparia, entre nos, e ells per aquell desafiament: e que nos ne romangues sem sens peccat, e sens colpa, e que Deus, e lo mon podia veure que nos com a forçats ho hauiem a rebre, ens hauiem a defendre. E tot aço feu metre en forma publica, e ell estech en sos desafiaments: e aço feya ell que hauia donat a entendre al Emperador que tantost com lo comu los desafiaments nos donas, que no gossariem romanir en Romania:e no sabia be nostre cor, que ab cor ho hauiem pres, que nul temps non exissem,entro venjança complida nagues sem presa. E axi tornassen a Constantinoble, e dix al Emperador ço que hauia feyt: e encara li dix, que ades de present li hauria lo castell, e mi, e tots quants hi erem. E tantost feu recullir les xviij. galees sues, e.vij. del Emperador, de que era Almirayll Nandriol Murisch Genoues: e lleuaren lo fill del Emperador per menar

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

per menar lo al Marquesat, e vengren nos vn dissapte a vespres dauant Galipol totes les X X V. galees: e tot aquell dia, e nuyt pensaren de obrar escales, e guarnimēts per cōbatre Galipol, sabēt q̄ la companya nos era lluny, e nos erem romasos pochs homēs darmes. E axi com ells ordonauen llurs bataylles que donassen lendema, yo ordone ma defenso tota la nuyt: e la defenso fo axi ordonada, que yo fiu guarnir tōtes quātes fembres hi hauia, que de les armes hi hauia assats: e ordone les als murs, e a cascuna part del mur yo ordone vn mercader daquells mercaders Cathalans que hi hauia que fosse ordonador de les fembres. E ordone per tots los carres mijes botes de vi be tēprat ab vernigats, e ab molt pa, e menjas, e begues quin volia: que be sabia quel poder era tant gran defora q̄ nons lleuria danar menjar a casa. E puix ordone, que tot hom fos be guarnit de cuyraces: q̄ yo sabia quels Genouesos anauen be bastats de passadors, e quen despendrien molts: quells han vna manera, q̄ no fan sino trer, e despendrien ells mes cayrells en vna batayla, que no farien Cathalans en deu. E axi fiu tot hom guarnir, e fiu estar oberts les postichs de la barbacana, que eren totes les barbacanes enuerdescades, perço que pogues sem acorrer lla hon major ops nos fos. E daltra part ordone metges qui fossen apparellats dadobar com nul hom seria nafrat, en guisa que tantost pogues tornar a la batayla. E com tot aço hagui feyt, e ordonat hon deuia estar cascu, ne que deuia fer, yo ab X X. homens anaua, e corria, ça, e lla, hon veya que major ops era. E lo jorn se feu, e les galees vengren a pendre terra. E yo ab vn bon cauall que tenia mi terç de Cauallers armats ab llorigues, e perpunts contraste als Palomers de pendre terra, entro a hora de tercia. E a la fi X: galees prengueren terra be lluny, e sobre aquell pendre terra a mi caech lo cauall, e finalment vn meu escuder ana lla, e donam lo seu cauall, e hanch tant nom cuyte quentrel cauall qui era en terra, e yo ab X I I I. nafres ne lleuam: empero com fuy pujat sobre laltre cauall, puje aquell escuder sobre les anques del cauall. E axi pujemen al castell ab cinch ferides que hagui, de que poch men senti, saluant vna quen hauia de llonch del peu despasa, e aquella, e les altres yom fiu adobar tantost: e axi hagui perdut aquell cauall. E com les galees vaeren que yo era cahut, cridaren mort es lo Capita, via a ells, via a ells. E llauors presseren terra tots

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

enſemps, e hagren molt ſauiament ordonades llurs batalles, que de caſcuna galea exi vna ſenyera ab la mitat de la xurma . E fo axi ordonat, que ſi negu daquells qui anauen a la batalla lla hagues fam, o ſet, o fos nafrat, ho tornauen a la galea: que ſi era balleſter, que altre balleſter hi exis, e ſi era llancer atre tal: en guiſa que aquells qui dauen la batalla per res no podien minuar, ne per anar a menjar, ne per altra raho: ans de ple en ple donaſſen la batalla . E axi exiren ordonats, e penſaren caſcu donar batalla lla hon era ordonat que combates ab la xurma, e penſaren molt vigoroſament de combatre, e nos de defendre: e ells gitauen tants de cayrels, que quax lo cel tolren a hom de vaer . E aqueſt trer durá entro a hora nona, axi que tot lo caſtell ne era ple . Que nous dire, que tuyt no foſſem ferits aquells qui de fora anauem, que vn meu coch qui eſtaua en la cuyna, qui coya gallines per los nafrats, que per lo fumeral li vench vn paſſador, qui li entrá per lo muſcle be dos dits . Queus en diria? La batalla fo molt fort, e les noſtres fembres ab cantals, e ab pedres, q̃ yo hauia feytes metre el mur: que la barbacana defenſauen tant regent que marauella era, quen veritat fembra ſi trobá que hauia cinch cayrellades en la cara, qui encaras defenſaua, axi com ſi no hagues mal: e axi durá aqueſta batalla entro a hora de deſpertada. E com vench a hora de deſpertada, lo Capita per nom Antoni Spindola dauant dit, qui feu los deſafiaments, dix: o vil gent! ques aço que tres tinyoſos que ha dins ſe defenſen a voſaltres? molt ſots vils: e llauors ell ſaparellá ab C C C C. homens de caſades que hi hauia, que tots eren deles millors caſades de Genoua: e ab cinch ſenyeres ell penſa dexir de les galees . E tantoſt ho digueren a mi, e yo munte el mur, e viu los venir: e tantoſt fiu armar mon cauall, e los altres V I. caualls armats que yo hauia . E com fom be arreats, e apparellats, que nons falli res, yo fiu venir C. homẽs daquells qui eren el caſtell dels millors, e fiu los deſguarnir, que feya gran calor, axi com aquells qui eren el mig de Iuliol: e viu quels cayrells eren ceſſats, que negu no trayen, q̃ tots los hauiẽ deſpeſos, e en camiſa, e en bragues caſcu ab vna darga, e ab la llança en la ma, e ab les eſpaſes cintes, e lo punyal, y ols fiu tots aparellar . E com lo Capita, ço es a ſaber Antoni Spindola ab tots aquells bons homẽs ab les cinch ſenyeres foren vẽguts a la porta Ferrica del caſtell, e hagren donada la batalla molt fort vna gran peça, en guiſa

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

en guisa que la major part trayen la llengua de set, e de calor: e axi yom comane a Deus, e a madona sancta Maria, e vaig fer obrir la porta, e ab los V I. caualls armats, e los homens de peu qui eren exits axi lleugers, anam ferir a les senyeres: si que al primer colp na batem quatre. E ells qui hagren vist, que nos axi feriem vigorosament: axi de cauall com de peu, vanse vencre: axi que tantost nagrem les espatles. Queus en diria? Quen Antoni Spindola perde la testa en aquell lloch hon feu los desafiaments, e ab ell tots los gentils homens qui ab ell eren exits: axi q̄ tota hora hi muriren mes de D C. Genoueses. E dich vos que per les escales de les galees sen pujauen los nostres mesclats ab ells, axi q̄ en veritat si sol haguessem haut C. homens freschs de les galees hagrem retengudes mes de quatre: mas nos erem tots nafrats, e hujats, e axi a la mala ventura llexam los anar. E com tots foren recullits, e de negats que ni hach assats al recullir qui cayen en mar, a mi vench vn missatge, que en vn puig nauien romasos entro a X L. E correguem lla, e era cap daquells lo pus fort hom de Genoua Nantoni Bocanegra. Queus dire? Tots sos companyons muriren, e ell tenia vna espasa bordonenca en la ma, e gitaua tals estochs que nul hom no si gosaua acostar. E yo que li viu fer tant gran cosa, mane que nul hom nol feris, e diguili què's retes, el ne pregue moltes vegades: e hanch res non volch fer. E yo llauors mane a vn meu escuder qui era ab cauall armat, que brocas sobre ell: e ell feu ho volenters, e vali tal colp donar dels pits del cauall, q̄ terra lo mes: e llauors foren ne fetes dell mes de C. peces. E axi les galees dels Genoueses desbaratades, e morts, e destroyts ab lo Marques anaré sen a Genoua: e aq̄lles del Emperador anaren sen a Constantinoble, e cascu ana ab lo seu mal mandado, e nos romanguem alegres, e pagats. E lendema aquells de la companya hagren sabuda que yo era assatiat, e aquells qui eren be encaualcats pensaren de cuytar: que en vna nuyt, e vn dia anaren mes de tres jornades, axi que lendema a vespre hach ateses mes de L X X X. homens de cauall. E puix a cap de dos jorns la host tota vench, e trobaren nos tots carefexats, e nafrats: e foren tots molt despagats com no hi eren estats: empero alegram nos tuyt los vns ab los altres, e faerem professons per retre gracies a Deus de les victories què's hauia feytes: e ells feren nos a tuyt bona part daço que hauien guanyat. Axi que tuyt, lla merce de Deus, erem sobrerichs.

Alias. calafexats.

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

CAPITOL CCXXVIII. COM XIMElich Turch volch participar ab la companya ab lxxx. homens a cauall, e com dita companya fo crexcuda de M.D.CCC. homens de cauall de Turchs.

IQVE com tot aço fo feyt, los Turchs que nos hauiem gitats del Natuli saberen la mort del Cesar, e la preso den Benē. Dentença: e saberen les victories que Deus nos hach donades, e que erem tant pocha gent, tornaren per lo Natuli, e sots meteren se totes les ciutats, e viles, e castells de Grechs, e estrengueren los mes q̄ no hauien, com nos hi anam. Veus quin be vench per les males obres del Emperador, e per la traycio quens faeren: que tot lo Natuli sen perde qui era restaurat, que hagren Turchs, e nos qui consumam tota la Romania: que saluant la ciutat de Constantinoble, e Dandrinopla, e de Christofol, e de Salonich no hi hach vila, ne ciutat que no fos affegada, e cremada per nos: ne llohoc negu, si donchs castells de muntanya no eren. Si que dels Turchs vench a Galipol vn cap per nom Ximelich, e demana parlament, e dix que sins playa volia passar a Galipol a parlar a nos. E yo tramis li vn leny armat, e axi ell vench ab X. cauallers qui eren sos parents, e aqui ell passa dauant en Rochafort, e en Ferran Eximenis, e mi, que ell era aparellat ab sa companya, e ab sa muller, e ab sos infants de passar a nos: e quens faria sagrament e homenatge, que seria ab nos com a frare, e ell e tota sa companya: e quens valria contra totes les gents del mon, e que metrien en poder nostre llurs mullers, e llurs infants: e que volien estar en tot, e per tot al nostre comandament: axi com los pus sotils de la companya, e quens darien la quinta de tot ço que guanyarien. E daço haguem nostre acord, e consell ab tota la companya: e tuyt tengren per be quels reebessem. Ab tant reebem aquell Ximelich qui passa ab nos ab D.CCC. homens a cauall, e ab dos milia da peu. E si hanc negunes gents foren obedients a senyor, ells ho foren a nos: e si hanch nuls homens foren lleyals, e vertaders, ells ho foren a nos tostemps, e foren molt bons homens darmes, e de tot feyt: e axi estegren ab nos com a frares, e tota hora ells estauen host feyta per ells mateixos prop de nos. E axi com aquests foren venguts a nos,

al Empe

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

al Emperador erē romasos tantsolamēt mil homens a cauall Turchs, qui eren soldaus seus,qui be solien esser quatre milia homens de cauall: mas a la primera batalla ne matam nos be tres milia,e axi romágueren li aquests mil, qui axi mateix se meteren en nostre poder ab llurs mullers, e ab llurs infants, com hauien feyt los altres Turchs: e axi mateix foren bons, e lleyals tostemps a nos, e obedients: e axi nos nos som crescuts de M.D.C C C. homēs de cauall de Turchs,e haguem morts, e lleuats al Emperador tots quants soldaus hauia. E axi senyorejam tota la terra, e caualcauem Limperi a nostra guisa, que com los Turchs, e els Turcoples anauen en caualcades, anauen hi dels nostres aquells qui anar hi volien: e feyen los molta donor, e feyen en guisa que tota hora venien ab dos tant de guany que ells no feyen. E axi james nos poch trobar que entre nos, e ells hagues negu contrast.

CAPITOL CCXXIX. COM LO SEnyor Rey Nansos Darago trague de la preso en Berenguer Dentença, lo qual aná al Papa,e al Rey de França per pregar los de ajuda: e com essent li negada, passá en Galipol,e la discordia que hach entrell,e en Rocafort.

RA vos lexare a parlar de nos, e parlar vos he den Beñ. Dentença quels Genoueſos sen menaren en Genoua, e a la fi lo Senyor Rey Darago traguelo de la preso: e com fo fora dela preso, lo rich hom ana al Papa, e al Rey de Fran ça per ordonar que la companya hagues secors dells. E assats pogra treballar, quel Papa, ne la casa de França no creu que volgueſſen que tots los infels del mon fossen conquestats per mans deles gents del senyor Rey Darago: e axi cascuns li digueren de no,de secors. E com al Rey Darago dix de no lo Papa com era a Alcoyll, comptar podets com volrien que la casa Darago anas molt auant per llur secors. E axi lo rich hom, sens secors que no poc hauer del Papa, ne de la casa de França, tornassen en Cathalunya, e empenyora, e vene gran

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

res de les ſues terres, e nolieja vna nau den P. Saoliuela de Barcelona: e mes hi entre homẽs de paratge,e daltres be cinchcents homens bons, e anaſſen en Romania. E com fo a Galipol yo reebil molt honrradament,axi com aquell que deuia tenir per cap,e per major:e en Rochafort nol volch reebre per cap, ne per major: ans entes que ell era cap,e que ell deuia eſſer cap:e axi aquell contraſt fo gran entre amdos. E yo, e aquells X I I. conſellers de la hoſt adobam los, axi que tots foſſen axi com a frares. E ſi en Berenguer Dentença volia fer caualcada per ſi mateix,que la companyas quis volgues,e en Rochafort atre tal, e en Ferran Eximenis axi mateix. E en Rochafort, axi com aquell qui era molt ſaui, acoſtas axi ab Lalmugaueria, que tuyt guardauen ell, e los Turchs,e los Turcoples atre tal:perço com eren venguts en temps que en Rochafort era major, e millor de la hoſt. Si que daqui auant negu ſenyor no conegren contra ell. E daqueſta pau,e concordia entrells a tractar ſofferi yo molt daffany, e de treball, e molts de perills: perço com me conuenia danar dels vns als altres, e tota hora hauia a paſſar per caſtells danamichs hon eſtauen frõteles. Queus dire? quen Rochafort ab los Turchs, e Lalmugaueria la major part aná tenir ſetge a la ciutat de Nona,qui era L X. milles luny de Galipol. E en Berenguer Dentença aná tenir ſetge en vn caſtell qui ha nom lo Magarix, qui era a la mitat de la via de Galipol:e del ſetge q̃ tenia en Rochafort,e tota hora en Ferran Eximenis ſe tenia ab en Bñg. Dentença,e tots quants Aragoneſos hauia en la hoſt, e partida de Cathalans de la mar. E axi caſcu dells tenia llur ſetge,e caſcuns tenien trebuchs ab que trabucauen los llochs que aſſatiats tenien.

CAPITOL CCXXX. COM LO MOLT alt ſenyor Infant en Ferrando de Mallorques vench en Romania a Galipol hon era la companya ab certes conuinences per lo ſenyor Rey Fraderich Rey de Sicilia: e com fo reebut,e jurat per llur cap,e ſenyor,menys de Rochafort, e ſa companya,quel volien jurar per ſi, e no per lo ſenyor Rey de Sicilia.

ESTANT axi,vench en Romania lo ſenyor Infant en Ferrando,fill del ſenyor Rey de Mallorqs,ab quatre galees que hi vench per lo ſenyor Rey Fraderich Rey de Sicilia,

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

cilia,qui li trametia,ab aquesta cõuinença qui era entre ells,quel senyor Infant no pogues pendre senyoria de la companya,ne encara de ciutats,ne viles,ne castells,ne daltres llochs: sino per lo senyor Rey de Sicilia. E encara que no pogues pẽdre muller en Romania sens volentat, e sabuda del senyor Rey de Sicilia. E daqsta cõuinença ni hach lletres en Rochafort del senyor Rey de Sicilia,e yo atre tal:e en tota la host no hach nul hom qui aço sabes mes. E axi lo senyor Infant vench a Galipol,e portá carta an Berenguer Dentença,e an Ferran Eximenis, e an Rochafort,e a mi de part del senyor Rey de Sicilia,que reebessem lo senyor Infant en Ferrando per Senyor, axi com la sua persona: e semblant carta ne trames a tota la comunitat de la companya. Si que yo reebi,e fiu reebre a tots aquells qui eren a Galipol per cap,e per major lo dit senyor Infant,de part del dit senyor Rey de Sicilia:e li lliure tot mon alberch. E tantost li compré cinquanta caualls, e adzembles aytants com ops nach,e muls,e mules per caualcar a sos ops,e tot quãt hach mester per caminar yo li doné, e tendes, e arnes de totes coses q̃ a cami feyen mester a aytal senyor. E tantost yo tramis dos homens a cauall an Berenguer Dentença, qui tenia setge al Magarix qui era XXX. milles prop de Galipol, e altres dos an Rochafort a la ciutat de Nona qui tenia assatiada,qui era a LX. milles prop de Galipol: e an Ferran Eximenis atre tal, qui era al seu castell de Medico, qui es a XXIIII. milles prop de Galipol. E tantost en Berenguer Dentença vench a Galipol ab sa companya, e lexa lo setge: e tantost reebe lo senyor Infant ell, e tots aquells qui ab ell eren axi mateix per cap,e per senyor del dit senyor Rey de Sicilia. E axi mateix vench en Ferran Eximenis Darenos ab tota sa companya a Galipol,e reebe lo senyor Infant per cap, e per major, e per senyor per part del senyor Rey de Sicilia. E axi tots nosaltres som obedients al manament del senyor Rey de Sicilia,e tenguem lo dit senyor Infant per cap, e per major, e per senyor:e daço haguem tuyt grã alegre,e grã pagamẽt,e tenguẽ tot lo nostre feyt per guanyat, pus Deus nos hauia portat lo dit Senyor Infant,qui era de la casa dreta Darago: axi cõ aquell qui era fill del senyor Rey de Mallorques. E daltra part qui era hu dels quatre cauallers del mon de la sua persona, e dels sauis, e qui volia mes tenir vera justicia: si q̃ per moltes rahons era senyor quins venia molt be a tayll. E com tuyt haguem jurat lo dit senyor Infant,haguem missatge den

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

Chronica dels

Rochafort,que ell no podia lexar lo ſetge que tenia : mas que ſuplicaua al dit ſenyor Infant,que anas lla , que tota la companya hauia gran goig de la ſua venguda. Si quel ſenyor Infant hach ſon conſell ſobre aço , e tuyt donam li de conſell que anas lla,e que nos li ſiguiriem , ſaluant quen Bñg. Dentẽça,e en Ferran Eximenis romãgueſſen a Galipol: per ço cõ caſcu eſtaua mal ab en Rochafort. E q̃ tantoſt com lo ſenyor Infant ſe fos auẽgut ab en Rochafort,e ab la companya, q̃ ells yrien ab ell. E axi lo dit ſenyor Infant,ab mi,e ab tota la companya qui en Galipol era , ſaluant pochs quen romangueren ab aqueſts dos richs homens , anam lla hon era en Rochafort , ço es a ſaber hon tenia lo ſetge. E com ells ſaberen quel ſenyor Infant venia, ells ab gran honor receberen lo,e ab gran pagament , e alegre que tuyt nagren. E com lo ſenyor Infant hach eſtat be dos dies ab ells ab aquella gran feſta, ell dona ſes cartes a la companya. E en Rochafort qui ſabia ſolament la conuinença qui era entre lo ſenyor Rey de Sicilia , e el ſenyor Infant , penſa quel ſenyor Infant venia de tant alt lloch, e era axi bo, e uertader , que per res a la conuinença que hauia feyta al ſenyor Rey de Sicilia ell en res no vendria a menys:e penſa enlo ſeu auantatge,e no penſa el profit comu: que ell penſa, ſi aqueſt ſenyor roman aci per cap e per major,tu es perdut:que aci es en Bñg.Dentença,e Ferran Eximenis q̃ lan primer rebut que tu,e caſcu ſon nobles , e tota hora Linfant los honrrara:axi en conſells,com en tots altres affers, mes que tu: e ells volen te mal de mort,e axi percaſartan tot lo dany que puſquen ab ell. E tu es vuy major, e ſenyor daqueſta hoſt , q̃ tu has la major part dels Franchs,e de cauall,e de peu , daquells qui en Romania ſon. Daltra part has los Turchs , e els Turcoples que no hi conexen altre ſenyor mas tu? E axi que tu ſies ſenyor , com te metras en punt que torns a no res. Meſter tes que prẽgues via, per que aqueſt ſenyor no hi romãga,mas aço hauras affer ab gran maeſtria : que les gents han tuyt gran goig de la venguda daqueſt ſenyor,el volen tuyt per cap , e per major. Donchs que faras? Tu no has mas vna via, quen ſemblant de be faces en guiſa que no hi atur . E entendrets quina volta pres, que james no creu que fos nul hom qui tant cubertament prengues conſell,com ell feu. E lo ſenyor Infant , axi com aquell en qui hauia gran fe,dix li tot ſon feyt,e que fäes plegar conſell general , quell volia donar les cartes a la companya que aportaua del ſenyor Rey de Sicilia : que aquelles

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

lles qui venien an Rochafort ja les li hauia trameſes, e en Rochafort dix, que lendema faria aplegar conſell general. E en lo demig en Rochafort aplega per ſi mateix tots los caps de companyes: axi de cauall, com de peu: e dix los, prohomens, lo ſenyor Infant vol que de ma ajuſtem conſell, que ell vos vol donar les cartes queus aporta del ſenyor Rey de Sicila, evs vol dir de boca perque hich eſt vengut. E axi ſiats nudrits, e nudrits voſtres companyes, quel eſcolten be: e com haura parlat, ningu no lin reſponga, mas yo li reſpondre, que voſaltres hauets enteſes les cartes, e les ſues bones paraules: e que ſen pens danar a la poſada, e nos haurem noſtre conſell ſobre aço quens ha poſat dauant. E axi lo ſenyor Infant fo al conſell; e tuyt, e dona ſes cartes, e dix ſes bones paraules, e ſauies a la companya. E ells reſpongueren li ço quen Rochafort hach ordonat: ço es a ſaber, ques retengueren acord. E axi lo ſenyor Infant tornaſen a la poſada, e lo conſell romas en la plaça. Queus dire? En Rochafort dix, barons aqueſt feyt nos deu per tuyt menejar, alegam L. bons homens qui aqueſta reſpoſta acorden, e com la hajen acordada diguen la a tuyt voſaltres ſius parra bona: e ſi bonavs par, fer la hav: e ſi mediocrament ha meſter fer ſi ha. E axi tuyt tengren per be ço que en Rochafort hach dit, axi que abans que de aqui partiſſen foren elets los L. E com foren elets juraren ſegret: e com ho hagren feyt en Rochafort dix los: Barons gran amor nos ha Deus feyta daqueſt ſenyor quens ha trames, que non ha el mon qui tant nos vaylla: que aqueſt es de la dreta linya del caſal Darago, e es dels bons cauallers del mon, e daquells qui mes amen veritat e juſticia: perque yo conſellaria, que nos de tot en tot lo reebeſſem per ſenyor: e ell hans dit quel reebam de part del ſenyor Rey de Sicilia. E aço nos per res no faſſam, que molt nos val mes q̄ ell ſia ſenyor noſtre: quel ſenyor Rey de Sicilia, per ço com aqueſt ſenyor no ha terra, ne regne: per que toſtemps ſera ab nos, e nos ab ell. Quel Rey de Sicilia ja ſabets quin guardo nos ha retut del ſeruey que li faem, e nos, e noſtres pares: que tantoſt com hach pau, nos gita de Sicilia ab vn quintar de pa per home. E axi aço es coſa quins deu a tuyt membrar, per que tot clar li reſpongam, que nos per res nol recebriem per part del Rey Fraderich: mas que ſom apparellats quel rebrem per ſi mateix, axi com aquell qui es net de noſtre ſenyor natural, e quens en tenim molt per honrrats, e que ſom aparellats que li façam fe, e homenatge:

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

natge: e daço ell nos haura grá grat, e haurem retut noſtre deute a ell. E darem a conexer al Rey de Sicilia, que a nos membra ço quens feu, com hach pau. E axi finalment tuyt digueren, que be deya: mas negu no ſabia ſino en Rochafort les conuinences qui eren entre lo ſenyor Rey Fraderich, e el ſenyor Infant. E ell ſabia be que eren tant forts entrells, que per res Linfant per ſi aquell viatge no podia rebre. ſenyoria de ciutat, ne de vila, ne caſtell, ne de res. Que ſi la companya ho ſabes per res nol ne lexarien partir, ans lo receberen volenters per part del ſenyor Rey de Sicilia. Mas en Rochafort los dix: Barons, ſi ell vos en diu de no, que per res per ſi nou pendria, nous haja cura: que tota hora a la fi ho pendra per ſi. Queus dire? Tot axi com hagren llur acord haut ho meteren en conſell de la comunitat, els digueren llargament tot ço que dauant ſes dit: mas empero nou dix en Rochafort, ans foren ordonats dos daquells L. homens quiu digueren per tuyt. E tuyta la companya crida, be deyts, be deyts: e axi fo feyta la reſpoſta al ſenyor Infant. E com lo ſenyor Infant hach hauda la reſpoſta, fo li viares que per gran honor ſua liu digueſſen. Queus dire? En aytal parlament lo meteren XV. jorns. E com lo ſenyor Infant vae que en aço eſtauen, reſpos los, que per cert ſabeſſen que ſi per lo ſenyor Rey de Sicilia nol volien rebre, que ell ſen tornaria en Sicilia. E com aço fo reſpoſt per lo ſenyor Infant, volch pendre comiat: e en Rochafort, e tota la companya pregaren lo, que nos partis dells entro foſſen al Reyalme de Salonich, e entro lla aguardar li hien axi com a ſenyor, e ell hauria haut ſon acord, e ells atre tal: e que ſi a Deus pleya que trametria entrells concordia. E axi mateix li digueren la diſcordia que era entre en Rochafort, e en Beñ. Dentença, e en Ferran Eximenis: e que plagues a ell queu adobas. E ell reſpos que li pleya.

CAPITOL CCXXXI. COM LO DIT ſenyor Infant, e la companya partiren del regne de Maſedonia, e deſemararen Galipol, e lo caſtell de Modico, el cremaren, e ſen anaren al regne de Salonich per guerrejar.

ARA es veritat que nos hauiem eſtat al cap de Galipol, e en aquella encontrada VII. anys deſpuix quel Ceſar fo mort, e hauiem hi viſcut V: anys de renadiu: e axi mateix hauiem deſabitada tota aquella encontrada a X. jornades de totes parts, que hauiem

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

hauié tota la gent consumada: si que res no si cullia, per que conuenia per força que desemparassen aquell pays. E aço era acord den Rochafort, e daquells qui ab ell eren, axi Chrestians, com Turchs, com Turcoples. E axi mateix nera daquell entenimẽt en Berenguer Dentença, e en Ferran Eximenis, e tots los llurs, e yo mateix ab aquells de Galipol: mas nons gosauem moure, per paor de brega que nos mesclas entre nos, com no hauiem qui temessem. E axi lo senyor Infant parlá ab cascuns, e fo acordat que tots ensemps desemparassen aquella encontrada, e que yo ab XXIIII. lenys que hauiem, entre los quals hi hauia quatre galees, e los altres eren lenys armats, e barques armades ab los homẽs de mar, e ab totes les fembres, e els infants, que men portats, e que anas per mar entro a la ciutat de Christopol, qui es a la entrada del regne de Salonich: e q̃ yo derracas, e cremas lo castell de Galipol, e el castell del Medico, e tots quants llochs hi teniem. E axi pres comiat dells, e venguimen a Galipol, e compli ço que era ordonat e ab XXXVI. veles entre galees, e lenys armats, e barques armades, e barques de ribera yo exi de Boca Daner, e fiu la via de Christopol.

CAPITOL CCXXXII. COM LA companya se moch pera anar al regne de Salonich: e com essent a dos jornades prop de Christopol brega se moch entre la companya, hon muri en Berenguer Dentença per mans dels Rocaforts.

COM saberen Linfant, e tota la companyá que yo haguí cremats, e derrocats tots los llochs, e els castells: e que fui exit de Boca Daner saluament, ordonaren la llur partença. E la ordonacio feu lo senyor Infant, aytal quen Rochafort, e aquells qui ab ell erẽ, e els Turchs, e els Turcoples que sen anas primer de vn jorn: ço es a saber, que lla hon ells jaurien la vna nuyt, que lendema lo senyor Infant ab en Berẽguer Dentença, e en Ferran Eximenis, e totes les llurs companyes hi jaquessen: axi que tota hora anassen vna jornada los vns lluny dels altres, e axi anaren molt be ordonats a poques jornades. E com foren a dues jornades prop de Christopol, lo Diable que no fa sino mal, ordona que la host den Berenguer Dentença se lleuas masa gran mati, per la gran calor

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

calor q̄ feya. E aquells den Rochafort forenſen lleuats gran dia, perço com hauien jagut en vn pla qui era tot jardins, e q̄ hauia de tots bons fruyts qui en aquell temps ſe conuenien, e bones aygues, e molt vi q̄ hi trobaren per les caſes. E axi per la bona poſada tardarenſen de partir, e los altres hauien haut tot lo contrari per ques lleuaren mati. E axi la dauantera dela hoſt del ſenyor Infant aconſegui la reraſaga de la hoſt den Rochafort, e com aquells den Rochafort los vaeren, vna veu del Diable vench entrells, qui cridá armes, armes, que veus la cōpanya den Bn̄g. Dentença, e den Ferran Eximenis quins venen matar. E axi la veu aná de ma en ma entro a la dauantera, e en Rochafort feu armar los caualls, e tots aparellarenſen, e Turchs, e Turcoples. Queus dire? lo brogit vench al ſenyor Infant, e an Bn̄g. Dētença, e an Ferran Eximenis: e toſt en Bn̄g. Dētença muntá en ſon cauall en vna cota veſtit, tot deſguarnit, ab la eſpaſa cinta, e vna eſcona muntera en la ma, e penſa de capdellar, e barafuſtar los ſeus, e de fer tornar anrera. E anant capdellant axi com podia, que no ſabia quina remor ſera, e capdellaua axi com aquell qui era molt ſaui rich hom, e bon caualler, vēch en ſon cauall armat de tots punts en Gisbert de Rochafort germa menor den Bn̄g. de Rochafort, e axi mateix en Dalmau ſant Martillur auoncle en ſon cauall be armat, e a junta van venir enuers en Bn̄g. Dentença qui capdellaua: e cuydarenſen que ell que anegas la cōpanya, e ab dos ajunta van li venir, e en Bn̄g. Dentença cridá, e dix; que ſera? E amdoſos lo van ferir, e trobaren lo deſarmat, e paſſaren li les llances del altra part: axi que aqui mateix lo matarē, de que fo gran dany, e gran tala que ell faent be lo mataren: e com lagren mort van cercar los altres, e aſſenyaladament an Ferran Eximenis. E en Ferran Eximenis axi cō a bon caualler, e ſaui axi mateix exi al brugit tot deſguarnit, e pujá el cauall, e ana capdellant: e com vae que aquells den Rochafort hagren mort en Bn̄g. Dentença, e anauen ab ell los Turchs, e els Turcoples q̄ hi feyen aytant com ells los manauen, e vae que tot hom muria, entro ab X X X. homens a cauall anaſen en vn caſtell qui era del Emperador. Veus en quin perill ſe hach a metre, que en poder de ſos enamichs ſe mete per força: e aquells reculliren lo volēters, que veyen la brega. Queus dire? Que axi matant, e firent vengren entro lla hon era la ſenyera del Senyor Infant; e ſa companya. Axi quel ſenyor Infant vench armat ſobre ſon cauall ab la maça en la ma, e anáua capdellant

axi

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

axi com podia. E tantoſt com en Rochafort, e ſa companya lo vaeren, meteren ſe entorn dell, que nul hom no li pogues fer damnatge, ne els Turchs, ne els Turcoples. Queus dire? que tatoſt com lo ſenyor Infant fo ab ells, romas lo ferir, mas empero no romas tant que tota hora aquell jorn no mataſſen dels noſtres mateixos: ço es a ſaber de la companya den Berenguer Dentença, e den Ferran Eximenis, mes de cent e cinquanta homens a cauayll, e be cinchcents de peu. Vejats ſi fo be obra del diable, que ſi la terra fos poblada de gent qui a bataylla los exiſſen, ells haurien morts aquells, e a ells mateixos. E com lo ſenyor Infant vench en la plaça hon jaya mort en Berenguer Dentença, aualla, e comença a fer dell gran dol, el beſa mes de deu vegades: e tots quants nach en la hoſt faeren atre tal, e en Rochafort mateix ſen moſtra molt deſpagat, en plora: e ſon germa, e ſon auonclo que mort lauien. E com lo ſenyor Infant los ne repta, eſcuſaren ſe, que nol conexien: e axi hagren tort, e a gran pecat lo rich hom mori, e tots los altres. E lo ſenyor Infant feu aturar en aquell lloch tota la hoſt tres dies, e en vna eſgleya que hi hauia hermitanya de ſant Nicholau ſoterrarē lo cors del dit en Bng. Dentença, e hi feren cantar miſſes, el meteren en vn bell monument prop del altar. Deus haja la ſua anima, que martre dret fo, que per tolre lo mal que nos faes mori. E com aço fo feyt, linfant ſabe quen Ferrā Eximenis era en aquell caſtell, ab aquells qui ab ell feren anats: e puys que ni anaren be. lxx. daltres, axi que tota hora fo ab C. homens al caſtell bons homens dela hoſt. E linfant trames li a dir que ſen tornas, e ell trames lo a pregar que li perdonas, que ell no era en ſon poder, com no ſera: que pus el caſtell fo vna vegada hauia anar dauant Lemperador ab tota ſa companya, e axi lo ſenyor Infant tench lo per eſcuſat ell, e tots aquells qui ab ell eren. E eſtant axi les quatre galees del ſenyor Infant de que era capita en Dalmau Serran caualler, e en Iacme Deſpalau de Barcelona, vengren en aquell lloch hon la hoſt era, quel ſenyor Infant los hauia trameſos a mi quem acompanyaſſen: e ells no volgren auenturar dentrar en Bocadauer, per pahor de galees de Genoueſos, e axi menys de mi tornarenſen lla hon ſaberen que la hoſt era.

CAPI-

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

Chronica dels

CAPITOL CCXXXIII. COMEN

Rochafort feu estar la llur companya en tal enteniment, que per res no reebessen lo Senyor Infant en Ferrando per lo Senyor Rey Fraderich Rey de Sicilia, sino per ell mateix: don lo senyor Infant se parti de la companya, e se vench en Sicilia, e ab ell yo en Ramon Muntaner.

COM lo senyor Infant vae les galees, hach gran goig, e feu ajustar consell general, e dix los quin acord hauien, sil rebrien per senyor per part del senyor Rey de Sicilia quell saturaria ab ells, en altra manera que no hi aturaria. E en Rochafort, qui jas tench per pus alt, com en Berenguer Dentença fo mort, e en Ferran Eximenis fuyt, feu estar la companya en aquell enteniment, que per res nol recebrien per lo senyor Rey de Sicilia, mas per si mateix. E axi lo senyor Infant pres comiat dells, e recullis en les galees, e vench sen en vna Illa, qui ha nom lo Taix, qui era prop daquell lloch sis milles: e fo ventura que aquell jorn mateix yo vingui ab tota ma companya en aquella Illa, que no sabia noues de la host negunes. E trobé aqui lo senyor Infant, qui hach gran goig de mi: e comptame tot lo feyt, de que fuy yo molt dolent, e despagat, e tots quants ab mi eren. E axi lo Senyor Infant reques me de part del Senyor Rey de Sicilia, e de la sua, que yo nom partis dell. E yo dix li, que era aparellat de fer tot son comandament, axi com aquell que tenia per mon senyor: mas preguelo quem sofferis a la Illa del Taix, e yo ab tota aquella gent que menaua y ria a la companya. E ell dix me, que li pleya. E yo tantost ab totes les XXXVI. veles anemen a la companya, que trobé a vna jornada prop de Christopol: e com fuy ab ells abans que exis en terra fiu assegurar tots los homens, e fembres, e infants, e tot ço que hi era den Berenguer Dentença, o de sa companya, e den Ferran Eximenis atre tal. E puix exi en terra, e tots aquells, o aquelles qui volgren anar lla hon era en Ferran Eximenis ells anaren, e fiu los acompanyar a cent homens de cacauall de Turchs, e atre tant de Turcoples, e ab cinquanta homens de cauall de Chrestians: els fiu prestar carros qui li portaren la roba. E aquells qui romandre volgren en la host, romangueren: e aquells qui no volgren romandre, done barques quels portaré a Negrepont saluament.

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

uament. E com hagui donat recapte a tot aço, que hagui feyta atu-rar la hoſt dos jorns, fiu aplegar conſeyll general, e reptels tuyt de co quils era eſdeuengut, e fiulos remembrant a quant eren tenguts a a-quell rich hom que mort hauien: e axi mateix an Ferran Eximenis, q̃ per honor dells hauien lexat lo Duch de Tenes, qui li feya molta do-nor. E en preſencia de tuyt yols reti lo ſagell de la communitat q̃ yo te nia, e tots los libres, els lexe los eſcriuans, e près comiat de tuyt: e pre-garen me, que nom partis dells, e ſobre tots los Turchs, e els Turco-ples, qui vengren a mi plorant, pregant me q̃ nols deſemparas, quells fe yen compte de mi, axi com de pare. E per veritat que ells nom appel-lauen mas lo Cata, que vol aytant dir en Turqueſch com pare: ſi quẽ veritat a mim pres major enyoramẽt dells, que de nenguns, perço com en mon poder eren entrats, e tota hora hauien hauda major fe en mi, quen hom dela hoſt dels Chreſtians. E yo dix los, que per res no podia romandre, que yo no podia fallir al ſenyor Infant qui era mon ſenyor: ſi que finalment yo pres comiat de tuyt, e ab vn leny armat que yo hauia qui era meu de L X X. rems, e dos barques ar-mades yom parti dells, e vinguimen al Taix, hon trobe lo ſenyor Infant quem eſperaua. E com yo fuy partit dela companya, la companya paſſa per lo pas de Chriſtopol ab gran affany, e puys per jornades anarenſen a vn cap qui ha nom Sacer Andria, qui es vn cap de mar prop D. X X. milles dela ciutat de Salonich. E en a-quell cap en la entrada ells ſatendaren, e daqui corrien ala ciutat de Salonich, e per tot aquell pays, que trobaren terra noua: e penſa-ren de conſumar aquella encontrada, axi com hauien feyt aquella de Galipol, e de Cõſtantinoble, e de Andrinople. E axi lexar vos he a parlar dela companya, e comptar vos he vna bella ventura, que ami vench a Galipol, que ha lloch ara de comptar.

CAPITOL CCXXXIIII: COM SER Tici Iaqueria vench en Galipol a pregar mi R. Muntaner que li vol-gues ajudar de companya ab que barrejas lo caſtell, e vila de Fuylla, hon ſe trobaren tres reliquies que moſenyer ſent joan lexa al altar quant ſe mes el monument a Eſeſo.

VEritat es que abans quel ſenyor Infant vengues a Gali-pol, vench a Galipol vn prom Genoues, per nom Ser Tici Iaqueria, qui era nabot de Micer Beneyto Ia-

Esta reproduccion ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

queria: e vench ab vn leny armat de L X X X. rems armat a pla. E cõ fo a Galipol demana ſeguretat,e que volia parlar ab mi: e yo aſſegurel,e ell dix me: Capita ver es que yo he tengut lo caſtell de Fuylla be V. anys per mon auonclo Micer Beneyto Iaqueria: ara Micer beneyto es mort, e ſon frare aqui comaná lo caſtell,qui es axi mateix mon auonclo,vench de Fuylla enguany ab quatre galees,e demanam compte. E yo retili lo compte, ſi que ſobre lo compte nons auenguem guayrebe:ara he entes que ell torna ab altres quatre galees,e quẽ vol pendre,e quen vol mudar altre Capita a Fuylla,e yo he hauda lletra de ſon fill que per res nol eſper, que per cert ſim pot pendre, quell me menara a Genoua. E axi ſom vengut aci a vos quen ſo aparellat ab tots aquells ab qui ſom vengut, queus faça fe,e homenatge,perque ſia hu de voſtra companya. E yo que ſabia que ell era vn honrrat hõ, el viu axi ſabi,e bo, receuil, e li done alberch bo, e honrrat, el fiu eſcriure per X. cauaylls armats el libre dela hoſt dela companya, que yo hauia aqueſt poder de tota la companya, ço que negu altre no hauia. E com ell fo feyt de noſtra companya, ell me dix que armas vna galea que hauia yo al port, e dos lenys, e que li donas companyo:que per cert ell faria en guyſa que hauria lo caſtell de Fuylla,e que guanyariem tot lo threſor del mon. E yo tantoſt armi la galea, e lo ſeu leny, e los altres dos lenys armats, e vna barca armada, e axi foren V. lenys:e muntaren hi tota la ſua companya, qui eren entro a L. perſones, tots homens bons, e deſtres: e mes hi per Capita vn meu coſi germa per nom Ioan Muntaner, al qual done poder de fer totes coſes axi cõ ala mia perſona poria fer,e ço q̃ faes,ques faes a conſeyll tota hora del dit ſer Tici Iaqueria, e quatre altres bons homens Cathalans que li aſsigne de conſeyll. E axi partiren de Galipol lendema dela feſta del ram. Queus dire? quel dit ſer Tici Iaqueria feu axi,e ordona que ells vengren el caſtell de Fuylla la nuyt dela feſta de Paſqua:e a hora de matines ells dreçaren llurs eſcales al mur, que portauen faytices, axi com aquell qui ſabia quant hauia dalt al mur ſens mes, e ſens menys Queus dire? que abans que foſſen ſentits en tal lloch feu ell pujar los noſtres homens que X X X. dels ſeus, e L. dels noſtres hach ſus el mur guarnits,e apareyllats:e com aq̃ſts foren ſus,lo jorn ſe feu, e ell ab deſtrals ab tota laltra cõpanya penſa de donar ales portes.

E com

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

E com aquells qui eren dins los hagren ſentits, preſſeren ſe ales armes, e aqueſts noſtres trēcaren les portes, e pēſaren de matar aqlls qui eren el mur, axi mateix tots aquells quis trobaren en les torres. Queus dire? que tota hora mataren mes de C L. perſones, e los altres prengueren tots, que be hauia dins D. homens combatents. E com tot lo caſtell hagren pres, exiren defora ala vila que tenien los Grechs, qui eren mes de tres milia perſones, y eren llauoradors del alum qui en aquell lloch ſe feya: e barrejaren tota la vila, e prengueren, e barrejaren ço quels plague. Queus dire? que infānitat fo ço que ſi guanya. E en aquell lloch ſe guanyaren les tres reliquies del benauenturat ſent Ioan Euangeliſta que lexa a laltar de Efeſo, com ſe mes el monumēt: e com Turchs prengueren aquell lloch, tragueren ne aquelles tres reliquies, e puys meteren les penyora aFuylla per forment. E les tres reliquies crē aqueſtes, la primera vn tros dela vera creu, que moſenyer ſent Ioan Euangeliſta lleua dela ſua ma dela vera creu, daquell lloch hō Ieſu chriſt hauia tengut lo ſeu precios cap: e aquell tros era molt ricament encaſtat en or ab pedres precioſes, que valien ſens nombre, que fort coſa vos ſeria de creure quius ho contaua ço que entorn li era encaſtat, ab vna cadeneta dor que hi hauia, que Moſenyer ſent Ioan toſtemps la portaua al coyll. E laltra reliquia era vn camis molt precios menys de neguna coſtura, que madona ſancta Maria feu de les ſues beneytes mans que li dona, e ab aquella deya toſttemps miſſa lo benauenturat moſenyer ſent Ioan. E la tercera reliquia era vn libre que ſapella Pocalipſi, qui era eſcrit ab lletres daur per la ma propria del benauenturat Moſenyer ſent Ioan: e en les cubertes hauia axi mateix vna gran riqueſſa de pedres precioſes. E axi entre les altres coſes guanyaren eſtes tres reliquies, les quals ſe guanyaren perço com ja ſabia ſer Tici Iaqueria hon eren, e axi ab gran guany tornaren ſen a Galipol, e aqui partiren tots llur guany. E per ſort partim les reliquies, e a mi vench la ſort de la vera creu, e a ſer Tici lo camis, e el libre: e puys lals ſe parti axi com partir ſe deuia, e axi veus com nos pres de la companya de ſer Tici Iaqueria. E puys ſer Tici ab ço que hach guanyat arma lo ſeu leny dela ſua gent, e de la noſtra, e vench ſen ala illa de Taix hon hauia vn bell caſtell, e pres aquell caſtell, e la vila, el endreça: e en aquell caſtell vingui yo, e trobe lo ſenyor Infant ab quatre galees, e aqui me eſpera ell com yo ane ala cōpanya a

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

pendre comiat,e aqui torne yo al senyor Infant. E si hanch vaes a negu bo hom acullir son amich Micer Tici Iaqueria si feu a mi, quen continent me lliura lo castell, e tot quant hi hauia, e pensa del senyor Infant, e de nos tots molt ricanient be tres jorns quens hi feu estar: puix se proferi ami dela persona, e del castell, e de ço que hauia. E yo doneli molts arcus de diuerses maneres, e li done vna barca armada de XXIIII rems, e lexi li be XL. homens qui volgren romandre ab ell a sou. E axi lexe lo be fornit, e arreat: perque li xim pli es ver del Cathala qui diu: F es plaer, e no guarts aqui, qué aquell lloch que yo james no cuydaua esser, reebi yo tant gran plaer, e lo senyor Infant per mi, e tota nostra companya, e si ops nos fos en aquell castell nos pogrem tuyt saluar, e per aquell pogrem mes auant conquistar.

CAPITOL CCXLXXU. COM LO SE-nyor Infant en Ferrando feu la via del port del Almiro, e crema, e aplana tot quant hi hauia: don feu la via dela illa de Spoll hon combate lo castell e barreja la vila: e com fo al cap dela illa de Negrepont hon fo pres en fe per Uanecians.

Iquè prenguem comiat de ser Tici Iaqria, e partim nos dela illa del Taix ab lo senyor Infant: e lo senyor Infant feu me lliurar la millor galea que ell hauia apres la sua, la qual hauia nom la Espanyola. E ab les quatre galees sues, e lo leny armat meu, e vna barca da mia, fem la via, del port del Almiro, qui es en lo ducat de Tenes, hon lo senyor Infant hauia lexats quatre homens per fer bescuyt com entra en Romania: e no hi trobam ne els homens, ne lo bescuyt, que tot lagren barrejat les gẽts dela terra, E si hanch liu barrejarẽ, bens en venjam, que tot quat hi hach metem a foch, e flama: puys partim del Almiro, e anam nosen ala illa de Spoll, e aqui combatem lo castell, e barrejam tota la illa, e puys fom al cap dela illa de Negrepont. E lo senyor Infant dix, que volia passar per la ciutat de Negrepont, e nos tuyt diguem q̃ per res no fos. E es ver q̃ll nera passat al entrar de Romania, e hagren li solas, e cõpanya, e cuydas q̃ ay tal li faessen aquella hora: e axi a força de tuyt ell se apodera quen passam. E axi ala mala hora nos faem aquella via, ens me

tem

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

tem la corda per lo coyll hauent viſta noſtra: perque es gran perill anar ab fill de Rey joue, quells ſon de tant alta ſanch, que nos penſſen que per res nul hom los degues fer nul greuge: e ſegurament axi deuria eſſer, ſi conexença hauia enlo mon, mas lo mon es axi deſconexent quen poques coſes ret anegu compliment de deute. E axi mateix ſon ſenyors que nols goſſa hom cõtraſtar a res quells ſe vullen apoderar: perque axi eſdeuench de nos, que la noſtra deſtructio haguem a conſentir, e anam nosen ala ciutat de Negrepont, e aquj trobam que hauien vengudes X. galees, e vn leny de Vanecians armades de que eren Capitans en Ioan Teri, e en Marcho Miyot: e anauen per Micer Carles de França aqui ſeſguardaua limperi de Conſtantinoble, e ala companya: e hauia hi per Micer Carles vn rich hom Frances per nom Micer Tibaut de Sipoys. E axi lo ſenyor Infant feu ſe aſſegurar ell, e tota ſa companya: e los ſenyors de Negrepont aſſeguraren nos, e els Capitans de les galees atretal, e conuidaren lo ſenyor Infant: e com fo en terra van les galees dels Vanecians ſobre les noſtres, e aſſenyaladament ſobre la mia, com era veu que yo treya de Romania tot lo threſor del mon. E al muntar que faeren mataren ne mes de X L. homens, e axi mateix hagren mort mi, ſi yo hi fos, mas yo nom partia vn pas del ſenyor Infant: e axi barrejaren me la galea, e tot quant hi hauia, que era vna gran coſa, e puys prengueren lo ſenyor Infant, e X. dels millors qui eren ab ell. E com aqueſta traycio hagren feyta Micer Tibaut de Sipoys lliura lo ſenyor Infant a Micer Ioan de Miſi ſenyor dela terça part de Negrepont, e quel menas al Duch de Tenes, e quel guardas per Micer Carles, e que faes ço que ell li manaria. E axi menaren lo ab V I II cauallers, e quatre eſcuders ala ciutat Deſtines, e ell caſtell qui ha nom ſent To mer ell lo feu metre, el feu be guardar. E donaren a entendre a Micer Tibaut de Sipoys homens de Negrepont, que ſi volien acabar res ab la companya, que hi tornaſſen mi, que yo men portaua gran res del threſor dels homens dela companya: e axi que farien dos bens, quen farien plaer a la companya, e daltra part quells ſabien quem matarien tantoſt, e axi no ſeria qui demanas ço que hauien lleuat. E axi mateix que hi tornaſſen en Garcia Gomis Palaſin aqui en Rochafort volia pijor que a hom del mon, e quen farien gran plaer an Rochafort. E axi com los ho conſeyllaren, axi ho faeren, que torna

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

ren an Garcia Gomis, e mi ala cõpanya: e com foren ala companya tantoſt preſentaren an Garcia Gomis an Rochafort, e ell ne hach grã goig. E tantoſt vench ala popa dela galea, e axi com fo en terra ſens altra ſentẽcia en preſencia de tuyt, en Rochafort feu li tolre la teſta, de q̃ fo grã tala, e gran dãnatge, quen veritat ell era hu dels bons cauallers del mon de tots feyts.

CAPITOL. CCXXXVI. COM LA companya ſalegra de vaer tornar a mi R. Muntaner, e com en Rochafort penſa dacoſtarſe a Micer Carles de França, e feu jurar Capita a tota la companya (mala aſos ops) an Tibaut de Sipoys per Micer Carles de França.

Com aco hagren feyt, tragueren mi enterra: e com aquells dela companya me vaeren, en Rochafort, e los altres van me tots beſar, e abraçar, e començarẽ tuyt a plorar de ço que yo hauia perdut: e els Turchs, e els Turcoples auallaren tuyt, e volien me beſar la ma, e començaren a plorar de goig, pẽſant que yo volgues romandre ab ells. E tantoſt ab en Rochafort, e tuyt enſemps qui ma-companyaren, menaren me al pus bell alberch que hi era: quem facẽ tãtoſt deliurar: e com fuy en lalberch, aqui trameterẽ me los Turchs X X. cauells, e mil perpres dor: e els Turcoples atretal. E en Rochafort trames me vn bõ cauall, e vna mula, e C. cafiſos de ciuada, e C. quintars de farina, e carn ſalada, e beſtiar de vna manerá e daltra: e axi mateix no hi hach Adalil negu, ne Almugatẽ, ne nul hõ que res valgues q̃ nõ trametes preſent, axi que tota hora ſma hom que valia ço quem trameteren dins tres dies quatre milia perpres dor. ſi que en Tibaut de Sipoys e els Vanecians ſe tengren fort per deçebuts com mi hagren tornat. E com aço fo feyt en Tibaut de Sipoys, e els Capitans de les galees entraren en parlament ab la companya de llurs affers. La primera coſa q̃ faeren, hagren a prometre ala companya, que ami faceſſen ſatisfer del dan quem hauien donat, e aço hagren a jurar: que la companya los dix, que yo era eſtat llur pare, e llur Gouernador, de puys que eren partits de Sicilia, e que hanch mal entrells nos poch moure mentre yo fuy ab ells. E encara ſi yo fos eſtat ab ells, aquell mal no fora eſtat feyt den Berenguer Dentença, e dels altres. Si que aqueſt fo lo primer

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

primer capitol quells los hagren aprometre, e a jurar: e atenieren ho mal, e lleig: perque Deus mes mal prou en tots los feyts, segons que auant entendrets. Queus dire? quen Rochafort esguardant que la casa de Sicilia, e Darago, e de Mallorques hauia perduda, e encara de tota Cathalunya, pela que sacostas a Micer Carles, e axi jura, e feu jurar a tota la companya la senyoria de Micer Carles de França, mala a sos ops, e dela vna part, e de laltra. E com hagren feyt sagrament, e homenatge an Tibaut de Sipoys per Micer Carles, juraren per Capita lo dit Micer Tibaut de Sipoys, qui tot suau mena la Capitania, e axi mateix que veya que als no podia fer. Queus dire? com hagren jurat en Tibaut, ell se cuyda que nul hom no hi gosas manar sino ell, mas en Rochafort lo demanaua menys que vn ca, ans feu fer sagell ab vn caualler, e coróna daur, ques cuydaua coronar Rey de Salonich. Queus dire? com aço fo feyt, en Tibaut fo Capita del vent, axi com son senyor fo, que fo Rey del Xapeu, e del vent, com hach presa la donacio del regne Darago, axi fo ell Capita del Xapeu, e del vent. E com los Capitans deles galees vaeren aço, ells se pensaren q̄ hauien acabat ço perque eran venguts, puys hauiē en Tibaut mes per Capita dela companya: e presseren comiat, e volgren sen tornar. E la companya, e els Turchs, e els Turcoples, e encara en Tibaut pregarē a mi que romangues: e yo dix, que per res nou faria. E com vaeren que als no hi podien fer, ne acabar, faeren se venir los Capitans de les galees, e pregaren les charament de mi. E tantost donaren me vna galea en q̄ anas tota ma companya, e Micer Tari lo major Capita, volch que yo anas en la sua galea. E micer Tibaut feu cartes a Negrepont, que tot hom en pena de cors, e dauer, quē retes lo meu: e yo done tots los caualls, e atzembles, e carros a aquells qui erē estats de ma cō panya: e axi pris comiat de tuyt, e recullim enla galea de Micer Ioan Tari: e si hanch nul hom rebe honor per gētil hom, yo si fiu dell, q̄ tota hora volch q̄ jagues ab ell en vn llit, e solament menjauem amdosos a vna taula.

CAPITOL CCXXXVII. COM LES galees de Uanecians se partiren dela companya, e yo R. Muntaner ab ells per recobrar ço quem hauien pres: e com ani ala ciutat Destines per raho de pendre comiat del senyor Infant en Ferrando, e per que li faessen honor.

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

Chronica dels

Axi venguem nos en ala ciutat de Negrepont, e com fom ala ciutat, los Capitans digueren al Batle de Venecia que faes cridar, que tot hom qui hagues haut res del meu, que mo retes, en pena de cors, e dauer: e axi mateix Micer Ioan Damici, e Micer Bonifaci de Verona faeren atretal, com hagren vista la carta den Tibaut de Sipoys. Queus en diria? quells foren molt volenteros, que dauent yo fos satisfet: mas dela roba non poguem gens cobrar. E yo pregue Micer Ioan Tari, que li plagues que yo pogues anar ala ciutat Destines al senyor Infant: e ell dix, que per amor de mi que ell me esperaria quatre jorns, la qual cosa yo li grahi molt. E tãtost hagui cinch besties, e anemen ala ciutat Destines quin es prop. xxiiij. milles, e trobe lo Duch de Tenes malaut, qui axi malaut com era maculli, em dix, que molt era despagat del dan que hauia pres: e que ell se proferia a mi, que en tot ço que yo vaes quell mi pogues ajudar que mi ajudaria. E yo fiu li moltes gracies, e dix li, que lo major plaer que ell podia fer a mi, seria que ell faes tota honor al senyor Infant: e ell respos que daços tenia ell molt per tengut, e que era molt despagat, com en ayt al cas lo hauia a seruir. E yo pregue l, que li plagues que yol pogues vaer. E ell dix que hoch vaer, e esser ab ell: e que per honor de mi que mentre que hi fos yo, que tot hom hi pogues entrar, e menjar: e encara si volia caualcar que caualcas. E tantost feu obrir les portes del castell de sent Tomer hon estaua lo senyor Infant, e yo anel vaer. E si agui dol com lo viu en poder daltras gents no mo demanets, que esclatar cuyde per lo cor: mes el per la sua bontat ma conorta. Queus dire? dos jorns estech ab ell, ell pregui que li plagues a ell que yo acabaria ab lo Duch de Tenes, que volria que yo estigues ab ell. E axi ell dix, que no era mester que yo romangues, ans era ops que yo men pensas danar en Sicilia, e ell fer nia carta de crehença al senyor Rey de Sicilia, que a negu altre non volia escriure. E tantost feu fer la lletra, e dix me tota la missatgeria que yo degues dir, e tot ço que fer degues: que ell be sabia que no hauia hom el mon qui tambe sabes los feyts que li eren esdeuenguts en Romania com yo, e segurament deya veritat.

CAPI

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

CAPITOL CCXXXVIII. COM YO R. Muntaner prengui comiat del senyor Infant en Ferrando per a venir en Sicilia, e com les galees de Vanecians se trobaren ab aquelles den Riambau Desfar, etrameteren lo senyor Infant al Rey Robert, e fo fora de preso.

DVys com hagui estat dos jorns, pres comiat dell ab gran dolor, que per poch lo cor nom esclata: e lexeli daquells pochs diners que portaua partida, e en caram despuylle vnes vestidures que portaua, e done les al coch quel Duch li hauia lliurat. E parle apart ab ell, ques guardas que no sofferis que res qui dan li pogues fer li fos mes enla vianda, que si bona guarda ne feya, de mi, e daltres nauria molt de be, si quel posa les mans els euangelis, e jura en mon poder, que abans se dexaria tolre la testa quell sofferis que mal li vingues nengu per menjar que li apareyllas. E axi partim dell, e hagui pres comiat del Senyor Infant, e de sa companya: e ane pendre comiat del Duch, e la sua marce donam de ses joyes riques, e bones, e partim pagat dell, e tornem a Negrepont hon trobe les galees que no esperauen sino mi. E tantost recullim, e partim de Negrepont, e anam refrescar ala illa de Sete paçe, e puys ala Cidia, e puys a Maluesia, e a Malea, Sent annel, e al port deles Guatles, e puys a Curon, e de Curon anam nosen ala illa de Sapiencia: e aquella nuyt jaguem en aquella illa. E com vench al mati, nos guardam, e vaem venir quatre galees, e vn leny per lla hon nos erem venguts: e tantost nos lleuam de la posta, e faem llur via. E ells quins vaeren pensaren darmar si mateix: e yo guarde, e viu luyr los capells de ferre, e les escones munteres: e tantost pensem que eren les galees den Riambau Desfar: de qui yo hauia ja hauda llengua: e tantost you dix al nostre Capita, e axi los Vanecians pensaren dar mar. E a cap de peça lo leny armat den Riambau Desfar, vench ab en P. Ribalta qui era a popa: e tantost yol conich, e axi ell sacosta: e ell quem vae hach gran goig, e axi munta ala galea a mi, e dix me que les galees eren den Riambau Desfar: e els Capitans dels Vanecians tragueren me a vna part, e digueren me que yo quels desenganas daquest caualler, si era hom maluat, e si era hom que hagues feyt mal a

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

Chronica dels

Vanecians. E yo dix los, que per cert q̄ era prom, e hom qui per res no faria mal a nul hom qui fos amich del senyor Rey Darago, ans los pregaua quel amassen el honrassen aytant com estariem ensemps: e axi ells faeren desguarnir les galees, e digueren a mi que yo quels assegu ras de part dells, e que vinguessen ala bona hora. E axi yo el munte el leny ab en. P. Ribalta, e ane an Riambau Desfar, e feu desguarnir tot hom: e axi ensemps vingué nosen a les galees, e aqui saluda nos los vns als altres, e tots ensemps anam nosen ala illa de la Sapiencia: e aqui metem tots escales en terra, e aqui los nostres Capitans comuidaren an Riambau Desfar, e tots los caps: e aquell jorn estiguem aqui e- stro adespertada, e despertada lleuam nosen tots ensemps, e anam a Moto, e aqui refrescam totes les galees, e lleuaren aygua: e lendema anam nosen ala plaja de Matagrifo, e lleuam axi mateix aygua, e puys anam nosen en Clarença. E en Clarença les galees dels Vanecians sauien aturat, per ordonar quatre galees que hauien a lexar en guar- da: e axi yo mudem ab en Riambau Desfar quim feu lliurar vna ga- lea ab ma cōpanya, e Micer Ioan Tari Capita dels Vanecians donam dues botes de vi, e bescuyt affats, e carn salada, e tot ço que hauia en la sua companya, e yo quim fiu comprar en Clarēça ço que hauia me- ster. E axi pres comiat dells, e ab en Riambau pensam de venir nosen en Curso, e puys trauessam de Curso, e pressem terra al golf de Ta ranto: ço es ala exida del cap deles Llengues, e puys costejam la Cala- bria, e venguem nosen a Masina. E a Masina en Riambau Desfar de- sarma, e ell e yo anam nosen al senyor Rey que trobam a Castrenou: e aqui el senyor Rey acullech be an Riambau, e donali deses joyes. E puys anasen en Riambau, e yo romangui ab lo senyor Rey, e done li la carta del senyor Infant, e li dix toda la missatgeria: e lo senyor Rey fo molt despagat dela preso del senyor Infant. E tantost trames ne missatge al senyor Rey de Mallorques, e al senyor Rey Darago. E entre tat missatge vench de Micer Carles al Duch de Tenes, que tra- metes lo senyor Infant al Rey Robert: e tātost ell lo hi trames a Brā- dis, e de Brandis anaren per terra en Napols, e en Napols lo senyor Infant estech en preso cortesa: que era guardat, e caualcaua ab lo Rey Robert, e mējaua ab ell, e ab madona la Regina muller del Rey Robert, qui era sa germana. Queus dire? mes de vn any estech lo se- nyor Infant en preso. E puys lo senyor Rey son pare recapta ab lo Rey

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

Rey de França quel li trametessen: e axi lo Rey de França, e Micer Carles manaren per llur missatge al Rey Carles (qui encara era viu) e al Rey Robert, quel trametessen al senyor Rey son pare. Etātost tra meterē lo al senyor Rey son pare, e prēguerē terra Acoplliure, e feune festa grā lo senyor Rey son pare, e madona la Regina sa mare, e tots quants nauia en totes les terres del senyor Rey de Mallorques: perço cō tots lamauē mes que Infant quel senyor Rey hagues. E axi lexar vos he estar lo senyor Infant, qui es ab lo senyor Rey son pare, sa e alegre: e tornar vos he a parlar dela companya entro quels vos haja menats en lo ducat de Tenes hon vuy son.

CAPITOL CCXXXIX. COM EN ROchafort so pres per la cōpanya elliurat an Tibaut de Sipoys: loqual mēys de sabuda dela companya sel mena, el lliura al Rey Robert, quil mana metre en vna bolta en Uersa hon morì de fam.

Com en Rochafort hach feyt sagell, apoderas axi dela host, que meyns hi conexien en Tibaut de Sipoys, que vn sarjant: si que ell so mol dolent, e tench se fort per escarnit: e en Rochafort desconech se, axi que nul hom no moria enla host, que ell no prengues tot quant hauia. E daltra part, si negu hagues bella muller, o bella filla, o bella amiga, mester era quell la hagues: axi que no sabien q̄ sen faessen. Si que alafi tots los caps de companyes segretament anaren an Tibaut de Sipoys, e digueren li, quin consell los daua den Rochafort, que nol podien sofferir. E ell respos los, que conseyll negu nols podia donar, que ell era senyor: mas si ells volien be fer, que pensassen duna part, e ell daltra que farien: e tot aço deya en Tibaut, ques pensaua quel volguessen trayr, e deçebre. E axi en Tibaut ana an Rochafort, e a vna de part repres lo: e ell no li ho pres en res be. Si quen Tibaut hauia trames son fill en Vanecia, que li armassen VI. galees e a quelles ell esperaua. Si que a poch de temps vengren ab son fill quin era Capita. E com les galees foren aqui, ell se tench per estort: e trames al cap de companyes segretament, e demanals que hauien pensat en aquell feyt den Rochafort. E ells respongueren, que tenien per be

que

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

que Micer Tibaut faes cridar conſeyll general, e comen ſerien a conſeyll, quells dirien tot ço quels feya, e quel pendrien en perſona, el lliurarien: e axi ſe feu per llur deſaſtre, que lendema que foren a conſeyll ells lo mogren de noues, e ſobre les noues prengueren lo, e lliuraren lo an Tibaut. de que faeren lo major deſaſtre que hanch gẽts faeſſen, com lo lliuraren anegu: mas que ells mateixos ſen preſſeſſen venjança, ſi res nauien en cor de fer. Queus dire? que com Micer Tibaut tench en Berenguer de Rochafort, e Nesbert ſon frare (que llur auoncle, e en Dalmau de ſant Marti era mort no hauia molt de malautia) los caps de companyes corregren al alberch, e ales caxes den Rochafort, e trobaren tantes perpres dor que XIII. perpres ne partiren per home, e axi barrejaren li tot quant hauia. E com en Tibaut tench en Rochafort, e ſon frare, vna nuyt ell ſe reculli tot celadament en les galees ab tota ſa companya, e mes dins en Rochafort, e ſon frare: e tantoſt ell bate de rems, e lexa la cõpanya ſens comiat que no pres de negu. E al mati com la companya no troba Micer Tibaut, e vaeren que ſen fos anat, e que ſen hach menat en Rochafort, foren molt dolents: e penediren ſe de ço que hagren feyt, e moch ſe entrells vna remor quis van pendre ales armes, e van a lancejar XIIII. caps de cõpanyes qui en aquell feyt hauien conſentit. E puys van ne elegir dos dacauayll, e vn Adalil, e vn Almugaten per quis regiſſen entro haguesſen cap: e axi eſtegren en aqueſta manera regent los quatre dela hoſt a conſeyll dels XII. E en Tibaut de Sipoys anaſen entro en Napols e lliura al Rey Robert en Rochafort, e ſon frare quils volia pirs que a hom del mon, per los caſtells de Calabria que no hauia volgut retre axi com los altres. E com lo Rey Robert los tench, ell los trames al caſtell a Verſa, e en vna volta ell los mes amdoſos frares, e aqui ell los lexa murir de fam: que hanch pus hi foren entrats nols dona hom a menjar, ne a beure. E axi podets vaer q̃ qui mal fa, nol ſe lunya de ſi: e hõ en major grau es lom, e pus pacient, e pus dreturer deu eſſer. Araus lexare aparlar den Rochafort, que ſon tẽps ha complit, e tornarvos he aparlar dela companya.

CAPITOL CCXXXX COM LO

Duch de Tenes lexa lo ducat al Compte de Brenda, e com dit Compte eſſent deſafiat per lo Diſpotat Delarta, e per lo Senyor de la Blaquia, e Lemperador, hach la companya en ſa ajuda, e cobrada tota ſa terra volch percaſar la mort ala companya, hon ſo mort ell, e els ſeus.

En

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

EN aquest temps sesdeuench, quel Duch de Tenes mori de malautia, e no hach fill, ne filla: e lexa lo ducat al Compte de Brenda, qui era son cosi germa. E el Compte de Brenda nodris en Sicilia llonch de temps al castell de Gosta com era fadri, que son pare lo hi mes en recena, que hi fo pres, e exiu ab rescat, e per axo feyas amar a Cathalans, e parlaua en Cathalanesch. E com fo al Ducat lo Dispotat Delarta desafialo, e Langlo seny or dela Blaquia atretal, e Lemperador: axi q̄ de cascuna part li donauen assats que fer. E trames sos missatges ala companya, els promes de pagar lo sou de VI. mesos si li venien ayudar. E encara puys de mantenirlos en aquell sou: ço es a saber quatre vnçes lo mes per home a cauayll armat, e dos per cauayll alforrat, e vn a vnca per hom de peu: si que daço faeren llurs conuinences, ab cartes jurades de cascuna part. E sobre aço la companya partis de Saserandria, e vench ala Morea ab grā afany que sofferiren a passar la Blaquia, qui es la pus fort terra del mon. E com foren el ducat de Tenes, lo Compte de Brenda acullils be, els dona encontinent paga de dos mesos, e començaren a venir contra los enamichs del Compte: si quen poch de temps hagren consumada tota la frontera dels enamichs del Cōpte. Queus dire? que cascuns hagren goig, que pogues sen fer pau ab lo Compte. Si quel Compte cobra mes de X X X. castells que li hauien lleuats, e ab gran honor posas ab Lemperador, e ab Langlo, e ab lo Dispotat: e aço hach feyt dins VI. mesos, e no hach feyta paga mas de dos mesos. E com ell vae que hach pau ab tots sos vehins, pensa vna grā malauentura: ço es a saber que pogues destroyr la companya, e tria estro CC. homens dela host de cauall dels millors que hi eren, e estro a CCC. de peu: e aquells ell feu de casa, els quita, els dona terres, possessions: e com be los hach assegurat, ell mana als altres que li exissen de son ducat. E aquells digueren, quels pagas ço que li hauien seruit. E ell dix los quels daria la forca. E entretant ell hach feyts venir qui dela terra del Rey Robert, qui del principat dela Morea, qui de tot aquell pays be D C C. cauallers Francesos. E com los hach ajustats, ajusta be XXIII I millia persones de peu Grechs del ducat: e llauors host feyta ell vench sobre la companya: e aquells dela companya quiu saberē, ab llurs mullers, e ab llurs Infants exiren los en vn bell pla prop Estines.

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtingüda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

nes. E en aquell lloch hauia vn pātan, e daquell pātan, la cōpanya se feu escut: mas com los CC. homens de cauayll dels Cathalās, e els CCC. de peu vaeren que adeueres se feya, anarensen tots ensemps al Compte, e digueren li, senyor nostres germans son aci, que nos vaem que vos volets destroyr a gran tort, e a gran pecat, perque nos vos deym, que ab ells volem anar a murir: e axi desafiamvos, ens espedim de vos. E lo Compte dix, que anassen ala mala ventura, que bo era que murissen ab los altres: e axi tots plegats anarensen mesclar ab la cōpanya, e pensaren tuyt de arrengar bataylla. E els Turchs, e els Turcoples anarensen ajustar tots en vn lloch, que nos volgren mesclar ab la cō-panya, pensant que nos faes ab acordada pensa dels vns, e dels altres, per destroyr ells: e axi volgren estar tots plegats ala vista. Queus dire? lo Compte bataylla arengada ab CC. cauallers Francesos, tots ab esperons dor, e molts daltres del pays, ab les gents de peu vench vers la cōpanya. E ell mes se ala deuantera ab la sua senyera, e pensa de bro car, e va ferir ala companya: e aquells dela companya anaren ferir en ell. Queus dire? quels caualls del Compte al brugit quels Almugauers faeren, giraren enuers lo pantan, e aqui lo Compte caygue, e la sua se-nyera, e tots aquells qui ala deuantera vengren. E els Turchs, e els Tur coplesq̄ vaeren q̄ adeuers se feya, pēsaren de brochar, e de ferir enells: e la bataylla fo molt fort: mas Deus qui tots tēps ajuda ala dreta, ajudá a la cōpanya en tal manera q̄ de tots DCC. cauallers non escaparē mas solament dos q̄ tots muriren: e lo Compte, e tots los altres Barōs del principat de la Morea, que tots eren venguts per destroyr la cōpanya: E daquests dos fo la hu Micer Bonifaci de Verona, senyor dela terça part de Negrepont, qui era molt prom, e bo: e tostemps hauia ama-da la companya. Sique tantost lo saluaren, quel conegren. E laltre Micer Roger Deslaur, vn caualler de Roseyllo, lo qual moltes ve-gades era estat per missatge ala companya. E axi mateix muriren tots quants homens hauia a cauayll del pays: e de peu ne muriren mes de XX. milia persones: e axi la companya lleua lo camp, e hagren gua-nyada la bataylla, e tot lo ducat de Tenes. E tantost com lo camp hagren lleuat, pregaren Micer Bonifaci que fos Capita. E ell nou volch pendre per res. E axi faeren Capita a Micer Roger Deslaur, e li donaren per muller la muller qui fo del senyor dela Sola, ab lo ca-stell dela Sola: e axi partiren se la ciutat de Estines, e totes les viles, e

els

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

els castells del ducat: e donaren les dones per mullers a aquells dela cõpanya, e a cada hu segons que era bõ hom, e donauen a tal tant honrrada dona que no li tanguera que li donas aygua mans: e axi assegurarense, e ordonaren llur vida en tal manera, que si sauiament ho volen tenir, per tostemps ells, e els llurs hi hauran honor.

CAPITOL CCXLI. COM LOS TURCHS

se partiren dela companya, e Genoueſos los preſſeren tots en ſe a Bochadauer: e com aquells qui eren romaſos enla part de Galipol foren morts per Lemperador de Conſtantinoble.

Los Turchs, e els Turcoples qui vaeren que daqui auant la companya no sen tenia a partir del ducat de Tenes, e hagren tot lo mon guanyat, digueren q̃ sen volien anar: e els Cathalans digueren los quels darien tres, o quatre llochs, o mes del ducat, lla hon se volguessen, e quels pregauen que romanguessen. E ells digueren que per res non volien romandre, que puys los hauia Deus feyt be, que tuyt eren richs, que sen volien tornar al reyalme del Natuli, a llurs amichs. E axi partirense ab gran amor, e ab gran concordia los vns dels altres, es proferiren los vns als altres ajuda si ops lauien. E axi tornarensen saluament estro a Galipol a poques jornades affegant, e cremant tot ço que dauãt los venia, que no hauien recat que nul hom los estigues dauant, en tal manera hauien lexat Limperi los Cathalans. E com foren en Bocadauer vengren a ells X. galees de Genoueſos per tractament del Emperador, e digueren quels passarien lo bras de Bocadauer, que no ha dample pus de quatre milles en aquell lloch. E axi auengren se ab ells, e juraren los sobre los sancts euangelis, que saluament, e segura los passarian lo bras de Bocadauer: que no ha dample pus de quatre milles en aquell lloch: axi que passarẽ vn viatge dela pus menuda gent que hi era. E com aquells honrrats vaeren que be hauien passada aquella gent, meterense en les galees: e com foren en les galees alentrant lleuaren lostotes las armes, que axi era en conuinença quels Turchs lliuressen totes les armes als Genoueſos: e los Genoueſos metien les totes en vna galea. E puys com los Turchs foren recullits en les galees, qui eren

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

ren menys darmes, los mariners lexaren se correr sobrells, e mataren ne be la meytat, e los altres meteren se de sota: e axi hagren ne la mayor part daquells qui bons eren, e menaren losen a Genoua, els anauen venent per Pola, e per Calabria, e en Napols, e en tot lloch: e daquells qui eren romasos en la part de Galipol non escapa negu, que Lemperador hi hach molta gent feyta venir de Constantinoble, que tots los mataren. E axi los Turchs veus ab qual falsia, e ab qual desleyaltat foren consumats per Genoueſos, que non escaparen mas aquells qui enla primera vegada passaren. E daço foren molt despagats aquells dela companya com ho saberen: E axi veus los Turchs quinya fin han feyta, ne com mala a llur ops se partiren de la companya.

CAPITOL CCXLII. COM LA COMpanya elegi per cap Linfant Manfre fill segon del Rey de Sicilia, el juraren per cap, e senyor: e com essent tant pach, lo senyor Rey trames Capita per Linfant an Berenguer Estanyol, qui gran temps rege mols sauiament la host.

Com los Cathalans se vaeren axi ordonats en lo ducat de Tenes, e senyors del pays, tots ells trameteren llurs missatges en Sicilia al senyor Rey, que si a ell pleya hu de sos fills trametre a ells, que ells lo jurarien per senyor, e li lliurarien totes les forces q̃ tenien: quells be veyen que no estauē be menys de senyor. E lo senyor Rey de Sicilia hach son consell quels donas per senyor lo segon fill que ell hauia: ço es a saber Linfant Manfre. E ells tēgren se per pagats, mas dix los que encara era tan poch que no era saho quell los trametes: mas quel jurassen per senyor, e per Linfant yria hi vn caualler q̃ seria llur Capita en son lloch. E aço atorgaren los missatges, e per tota la companya juraren Linfant Manfre per senyor, e lo senyor Rey ordona vn cauayller per nō Bñg. Estanyol, qui fo Damprada, qui ana ab ells, per esser Capita dela host: e que preses sagrament, e homenatge de tots: e axi lo senyor Rey trames los ne ab V. galees. E com foren ala companya tuyt foren molt pagats daço quels missatges hagren feyt, e den Berenguer Estanyol

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

nyol quils vench per Capita, e per ſenyor de part del Infant Manfre. Axi lo dit en Berenguer Eſtanyol rege la hoſt vn gran temps molt be, e molt ſauiament, axi com aquell qui era molt ſaui caualler, e hi feu molt bon feyt darmes, que la companya ordona: axi que hauia acontraſtar ab grans poders, ço es a ſaber ab Marquen, e ab caſtells, e llochs de Lemperador. E axi mateix Marquen ab Langlo ſenyor dela Blaquia, e daltra part Marquen ab lo Diſpotat de Larta, e daltra part ab lo Princep dela Morea. E en Berenguer Eſtanyol ordonals axi que tota hora ſe retenien vna guerra, e ab los altres feyen treues. E puys com hauien conſumat aquell pays hon hauien guerra, auenienſe ab aquells, e feyen guerra ab los altres: e aquella vida mateixa tenen encara, que ells menys de guerra no porien viure.

CAPITOL CCXLIII. COM MORT en Berẽguer Eſtanyol, lo ſenyor Rey de Sicilia trames ala companya per Linfant Nanſos Nalfonſo Fraderich fill ſeu: e com mort Linfant Nanſos juraren per cap, e per ſenyor Nalfonſo Fraderich, e li fo donoda per muller la filla de Micer Bonifaci de Uerona.

EPER auant en Berenguer Eſtanyol muri de malautia, e axi ells trameteren en Sicilia al ſenyor Rey, quels trametes regidor. E lo ſenyor Rey feu ſe venir de Cathalunya ſon fill Nalfonſo Fraderich que nodria ab lo ſenyor Rey Darago, e de Cathalunya ell ſen mena companya de cauallers, e de fills de cauallers, e daltra gent. E de Barcelona vench en Sicilia, e fon gran goig al ſenyor ſon pare, com lo vae tant gran, e de tant bell tayll: e apareyllal molt be, e ab X. galees trames lo ala companya per cap, e per major per part del ſenyor Infant Manfre. E com foren ala companya, aquells dela companya foren ne molt alegres, e reberen lo ab gran honor: e ell regels, els ſenyoreja, e fa encara molt ſauiament, e bona: e no ana a molt de temps que Linfant Manfre muri, e axi lo ſenyor Rey trames los a dir, que puys Linfant Manfre era mort, que de aqui auant tengueſſen per cap, e per major Nalfonſo Fraderich. E aquells foren ne molt

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

pagats, e tantoſt percaſſaren li muller, e donaren li per muller la filla de Micer Bonifaci de Verona, aqui era romas tot ço que Micer Bonifaci hauia: ço es la terça part dela ciutat, e dela vila, e dela illa de Negrepont: e be XIII. caſtells enla terra ferma el ducat de Tenes. E axi hach aqueſta donzella per muller, qui fo filla daqueſt noble hom, qui fo lo pus ſaui, e lo pus cortes rich hom que creu que hanch naixques. E per la ſua boneſa vos comptare lo bon Duch de Tenes quina honor li feu, e axi Nalfonſo Fraderich hach per muller aqueſta gentil dona qui es de pare, e de mare dels nobles homens de ſanch qui ſien en Lombardia: e la mare qui fo muller de Micer Bonifaci, fo filla dels nobles homens dela Morea: e per la muller hach Micer Bonifaci la terça part de Negrepont. E daqueſta dona hach Nalfonſo Fraderich infants aſſats, e es exida la millor dona, e la pus ſauia que hanch fos en aquell pays: e ſegurament es deles pus belles Chreſtianes del mon, que yo la viu en caſa de ſon pare, que hauia eſtro a VIII. anys, que en caſa de Micer Bonifaci fom meſos ab lo ſenyor Infant, com fom preſos. Ara daqui auant vos jaqueſch a parlar den Alfonſo Fraderich, e dela companya: que de aqui auant nom entrametria dells a parlar, que depuys fuy vengut en Cathalunya, ells ſon tan luny, que a hurtes hauria a parlar de llur feyt: e yo no vull en aqueſt llibre metre mas ço que es vera veritat. E axi Deus los jaqueſca be fer, e dir: que de llur feyt de aqui auant nom entrametria. Mas empero vull vos comptar la honor quel bon Duch de Tenes, qui lexa la terra al Compte de Brenda, feu en vn dia a Micer Bonifaci de Verona: e aço vull comptar per tal que Reys, e fills de Reys, e richs homẽs ne prẽguen bo eximpli.

CAPITOL CCXLIIII. RECOMPTA

qui ſia eſtat Micer Bonifaci de Verona, e la ſua dexendença: e com lo Duch de Tenes pres cauallería del dit Micer Bonifaci de Verona, e li feu molt gran do, e honor lo dia de ſa cauallería.

VERITAT es quel Duch de Tenes era hu dels nobles homens qui ſien en Limperi de Romania apres Rey, e dels pus richs: E antigament foren dos frares fills del Duch

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

Duch de Braymon, qui passauen en oltra mar, per la sancta esgleya Romana ab gran caualleria, e ab molta altra gent, ab naus: e eren se recullits a Brandis, e a Vanecia: e linuern aconseguils al port de Clarenca: e llauors aquelles gents de aquell pays eren rebels ala esgleya. E aquests dos senyors trameteren missatgers al Papa, que si ell los donaua lo principat dela Morea que ells aquell hiuern lo conquerrien, que aytant poch se podien pus anar auant. E lo Papa otorgals ho ab gran goig, si que aquells dos germans conquistaren tot lo principat, e el ducat de Tenes: e lo major fo Princep de la Morea, e lo menor Duch de Tenes: e cascu hach sa terra franca, e quitia: e donaren a llurs cauallers castells, e casals, e llochs: axi que tota hora si poblaren mil cauallers Francesos, que tots hi faeren venir llurs mullers, e llurs Infants de França. E puys tota hora aquells qui son estats apres dells prenen mullers dels pus nobles barons de França: e axi per dreta llinea son nobles homens, e dalta sanch. E esdeuench se quel bon Duch de Tenes, com ja dauant vos he dit, que lexa la terra al Compte de Brenda, qui volch pendre caualleria, e feu manar corts per tota sa terra: e mana quel dia de sent Ioan de Iuny, tots quants homens honrrats hauia en son ducat fossen ala ciutat Destines, hon ell volia pendre caualleria, e axi mateix ho mana a Prelats, e tota altra bona gent. E puys feu cridar per tot Limperi, e per tot lo Dispotat, e per la Blaquia, que tot hom qui hi volgues esser que hi vengues a recebre dons, e gracies dell. E axi fo manada cort be per VI. mesos abans ques faes. E es veritat quel senyor de Verona, qui es bona ciutat en Lombardia, hach tres fills: e la hu, ço es lo major, ell feu hereu de Verona: e aquell que venia apres arrea ab XXX. cauallers, e ab XXX. fills de cauallers, el trames ala Morea al ducat de Tenes. E aquell qui era Duch de Tenes, pare daquest Duch de qui ara vos parle, recebe lo molt volenterosament, e donali molt del seu, e feu lo gran rich hom, e li dona muller ab molt gran riquesa, e feu lo caualler, e hach de sa muller dos fills, e dos filles. E com sos germans saberen que axi be li anaua, Micer Bonifaci dix a son frare, qui era lo menor, que ell volia anar a son frare ala Morea, e al frare major plach li, e ajudali daço que poch: e Micer Bonifaci no hauia mas vn castell que son pare li hauia lexat, e aq̄ll vene perço q̄ mills sapareyllas. E axi apareyllas ab X. cauallers, e ab x. fills de cauallers,

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

e pres caualleria de ſon frare lo major,perço que mes valia que fos caualler, que ſi anas eſcuder: que en aquelles parts no es honrrat negu fill de rich hom, entro que es caualler, e perço ell ſe feu caualler per ma de ſon germa. E axis parti de Lombardia,e recullis a Vanecia,e vench ſen el ducat de Tenes: e com fo el ducat vench ſe dauant lo Duch quil rebebe molt be,e troba que ſon frare era mort no hauia vn mes,e quen hauien romaſos dos fills, e dos filles. E axi lo rich hom tēch ſe per conſumat, que ço de ſos nabots no li profitaua res: que aquells qui eren tudors no li podien res donar,e axi podets entendre com ſe tench per deſaretat de tot. E lo bon Duch de Tenes quil vae axi deſconortat, conortal,e dix que no ſeſmayas,que ell lo rebria de ſa caſa,e de ſon cō-ſeyll, ab tots aquells qui ab ell eren venguts: e axi lo rich hom fo recreat del tot, e lo Duch de Tenes feu li eſcriure racio bona, e bella per ſi, e per ſa companya. Queus dire? en aqueſta vida vixque be VII. anys que hanch no fo nul hom enla cort del Duch qui pus aſaltament ſe veſtis com ell,e ſa companya,ne null anas arreat com ell feya. Axi q̄ tota aquella cort acoloraua. E lo Duch de Tenes prenias guart de ſon bon ſeny,e de ſon bon enteniment: ſi be no ſen feya res ſemblant, e daltra part trobaual enlo conſeyll molt ſaui. Si quen aquella ſaho quel Duch hach manada ſa propria carta caſcu ſesforça de fer veſtits a ſi, e a ſa companya, per honor dela cort que donaſſen a jutglars? Queus dire? quel jorn dela cort vench, e en tota la cort no hach mills veſtit negu, ne pus honrradament, que fo Micer Bonifaci, e ſa companya: e hach be C. brandons ab ſon ſenyal: e aço manlleua tot ſobre la racio, que deuia abans venir. Queus dire? la feſta comença molt gran: E com foren ala eſgleya major hon lo Duch deuia pendre caualleria, Larquebisbe Deſtines deya la miſſa, e ſobre el altar eſtegren les armes del Duch: e tot hom eſtech eſperant quel Duch preſes caualleria,e marauellarenſe quel Rey de França,e Lemperador hagren plet, e ſo tengren a gran honor, que dells volgues pendre Caualleria. E axi com tots eſtauen eſperant, ell feu apellar Micer Bonifaci de Verona, e ell vench tantoſt, e dix li: Micer Bonifaci, ſeyts aqui prop Larquebisbe, que yo vull que vos me façatas caualler. E Micer Bonifaci dix li, a ſenyor que deyts? Trets vos eſcarn de mi? Segurament, dix lo Duch, no: ans vull que axi ſia. E Micer Bonifaci que vae que ab cor de atendre ho deya, acoſtas al altar

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

a laltar al Arquebisbe, e aqui ell feu caualler lo Duch: e com lach feyt caualler, lo Duch dix dauant tuyt, Micer Bonifaci vſança es q̄ toſtēps donem aquells qui fan cauallers, als cauallers nouells qui fan. E yo vull fer tot lo contrari que vos mauets feyt caualler, perque yous do aci de preſent cincuenta milia ſous de rēda de torneſes per toſtēps daq̄ſt jorn auant, a vos, e als voſtres, tots en caſtells, e en bōs llochs, e en Frāchalou, affer totes voſtres voluntats. E encara vos do per muller la filla de ay-tal Baro, qui es romaſa en mon poder, qui es dona dela terça part dela illa, e dela ciutat de Negrepont. E axi veus com lo areta en vn dia, e en vna hora, perque fo lo pus honrrat do, en vn dia, que gran temps a nin gun Princep faes: e fo coſa noua, e eſtranya. E puys vixque Micer Bonifaci rich, e baſt: e li lexa ſa anima lo Duch com muri, el feu procurador del ducat, entro lo Compte de Brenda hi fo. E axi podets hauer entes de qui fo filla la muller de Nalfonſo Fraderich. Ara vos lexare a parlar de tots los feyts de Romania, e tornar vos he a parlar del ſenyor Rey Darago, e del ſenyor Rey de Mallorques, e del ſenyor Rey de Sicilia.

CAPITOL CCLXV. COM PAU ſe tracta entre lo Senyor Rey Darago, e lo Rey de Caſtella: ab conuinença quel fill major del Rey en Iacme Darago mulleras ab filla del Rey en Ferrando de Caſtella.

COM lo ſenyor Rey Darago hach lleuat lo regne de Murcia al Rey en Ferrando de Caſtella, e li hach feyta correr gran res de ſa terra: el ſenyor Infant en P. de Caſtella, e daltres daquells de Caſtella vaerē que la guerra Darago nols era bona, e eſpecialment don Anrich qui era molt antich, e ſaui, tractarē pau ab lo ſenyor Rey Darago: axi que la pau ſe feu en aqueſta manera, quel fill major del ſenyor Rey Darago, per nom Linfant en Iacme, deuia pendre per muller la filla del Rey en Ferrando tantoſt com fos de edat: e tantoſt la lliuraren al ſenyor Rey Darago qui la feu nudrir en Arago. E lo ſenyor Rey Darago rete lo regne de Murcia al Rey don Ferrando, ſaluant ço qui era de ſa cōqueſta, q̄l ſenyor Rey en Iacme ſon aui hauia donat en dot ab vna ſua filla a don Manuel, frare del Rey don Alfonſo de Caſtella: e puys aquella dóna muri ſens Infants, e la terra hauia a tor

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

nar al ſenyor Rey Darago. E per la gran amiſtat quel ſenyor Rey en Iacme hauia ab lo Rey don Alfonſo ſon gendre, e ab lo Infant don Manuel, e ara lo ſenyor Rey volch ho cobrar, e gran raho, e dret qui era: axi en eſtes paus recobra ho, e aço es Alacāt, e Elx, e Aſp, e Petrer, e Laualdella, e de Nouella, e la Mola, e Criuillen, e Fauanella, e Calloſa, e Oriola, e Guardamar.

CAPITOL CCXLVI. COM ENTRE lo ſenyor Rey Darago e lo Rey de Caſtella ſe tracta que de tot en tot anaſſen ſobre lo Rey de Granada, perço que hauia trencades les treues. E com lo Rey de Caſtella ana aſſatiar Algezira, e lo Rey Darago Almeria

Com la pau hach fermada, lo ſenyor Rey Darago penſa, que pus que pau hauia ab totes gents, q̄ anas ſobre Sarrahins: ço es aſaber ſobre lo Rey de Granada, que li hauia trencades treues, com lo Rey de Caſtella ſe deſexi dell, perque de tot en tot ſen bol venjar. E tracta ab lo Rey de Caſtella, que de tot en tot anaſſen ſobre lo Rey de Granada: en eſta manera, quel Rey de Caſtella ab tot ſon poder anas aſſatiar Algezira Dalhadre, e lo ſenyor Rey Darago anas aſſatiar la ciutat de Almeria. E axi fo ordonat, e promes per caſcu dels Reys, que aço ſe complis a dia cert: e que negu no degues abandonar la guerra, ne ſon ſetge, ſens volentat del altre. E aço fo ordonat ſauiament, per ço que lo Rey de Granada hagues a fer dues parts dela ſua gent. E axi ſe compli, quel Rey de Caſtella ana aſſatiar Algezira, e lo ſenyor Rey Darago Almeria, que es ciutat molt bona: e lo ſetge dura be IX. meſos, quel ſenyor Rey Darago tench, qui ab trabuchs, qui ab manganells, e ab tots apareyllaments que a ſetge pertany: quel ſenyor Rey Darago hi vench apareyllat molt poderoſament ab molts richs homens, e Barons de Cathalunya, e Darago. E entrels altres hi vench lo ſenyor Infant en Ferrando fill del ſenyor Rey de Mallorques molt ricament apareyllat, ab C. cauaylls armats, e ab molts homens da peu, e ab galees, e lenys qui aportauen los cauaylls, e viandes, e companyes, e trebuchs: quel ſenyor Rey de Mallorques volch que vengues al ſecors del ſenyor Rey Darago be arreat de tots punts, axi com aquell qui era hu dels millors cauallers del mon

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

mon de ſa perſona: e parech ho be a tots los feyts quil vengren entre mans el ſetge, quente los altres feyts hi hach tres vegades faenes ab los Moros, que de tot hom ſe lleua caualleria Linfant en Ferrando.

CAPITOL CCXLVII: COM LO *Rey de Caſtella menys de ſabuda del ſenyor Rey Darago lleua lo ſetge de Algezira, e lo ſenyor Rey Darago hach bataylla a Almeria ab los Sarrahins, e Linfant en Ferrando mata lo fill del Rey Godix Sarrahi: e com lo Rey de Granada prega de treua lo ſenyor Rey Darago.*

VE vn jorn ſeſdeuench, la veſpra de ſent Berthomeu, quels Moros ſe foren tots aparellats, quants naua el regne de Granada, contra lo ſenyor Rey Darago, en colpa del Rey de Caſtella quis lleua del ſetge que tenia, ſens que no hi feu res ſaber al ſenyor Rey Darago. E feu gran faylla lo Rey de Caſtella, com al ſenyor Rey Darago nō feu a ſaber, qll ſe lleuaua del ſetge: car mes a gran ventura lo ſenyor Rey Darago, qui fo ſoptat de tanta gent que li vench deſus, de que ell nos ſoſpitaua. E axi tot lo poder de Granada vench la veſpra de ſent Berthomeu ſobre la hoſt del ſenyor Rey Darago: e lo ſenyor Rey Darago cō vae aq̄ſt poder tāt gran, fo molt maraueyllat: mas de res no ſen eſmaya. Mas ordona quel ſenyor Infant en Ferrando eſtigues ab la ſua companya a la ciutat a vn lloch qui ha nom Leſpero Dalmeria: per ço que ſi negu exia de la ciutat per ferir al ſetge mentre ells ſe combatien ab los Sarrahins, quel ſenyor Infant ho defenſas. E vull que ſapiats que era lo pus eſtret partit que hi era, e per ço lo ſenyor Infant pres aquell lloch a guardar, que daltrament no hi fora romas. Queus dire? que com lo ſenyor Rey fo apareyllat ab tota la hoſt, per ferir ſobre la hoſt dels Sarrahins, de dintre Dalmeria per Leſpero per laygua dela mar entro ales cingles, exi vn fill del Rey de Godix ab be CCCC. homens a cauayll, e molta gent de peu: e el via fora ſe moch ales tendes del ſenyor Infant. E molt gint arreat ab ſa companya ell exi ab tota ſa caualleria molt ordonadamēt: e com los Moros hagrē paſſat Leſpero, aq̄ll fill del Rey Moro era bō caualler, e era hu dels bells cauallers del mō. E vench tot primer cridant ab latzegaya en la ma: Ani be ha Soltan, que als no li exia de la

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

boca. E lo ſenyor Infant demana, que diu? e los torſimanys qui li eren de prop, digueren li: ſenyor, ell diu que es fill de Rey. Dix lo ſenyor Infant, ſi fill de Rey es, e yo axi mateix ſo fill de Rey. E lo ſenyor Infant va brocar enüers ell, e abans q̄ ell ſe pogues acoſtar hach morts de la ſua ma mes de VI. cauallers, e hach rota la llança: e puys va metre ma a la eſpaſa, e ab la eſpaſa en la ma ell ſe feu fer lloch tant, entro que vench a aquell qui cridaua, que era fill de Rey: e aquell quel vae venir, e ſabe que ell era Linfant, vench vers ell, e va li donar de la eſpaſa tal colp, que lo quarto darrer del eſcut li gita en terra: e fo molt marauellos colp, e crida: Ani be, ha Soltant. E lo ſenyor Infant va li tal colp donar de la eſpaſa pel cap, que entro les dens lo fene, e caech mort en terra. E tantoſt los Sarrahins forē deſconfits, e qui ſen poch tornar per Leſpero ſalua la vida, e los altres muriren tots: e axi lo ſenyor Infant exi a cap de aquells de la ciutat. E demētre que aquell brugit del Spero ſe moch, los Moros de la hoſt apareyllarenſen de ferir: e lo ſenyor Rey Darago volch brocar, mas en Guil. Dangleſola, e Nesber de Mediona auallaren dels cauaylls, e prengueren lo per lo fre, e digueren li: Senyor, que ſera? no ſia per res, quen la dauantera ha ja qui hi ferran, e faran compliment al feyt. Si quel ſenyor era tant volenteros de partir, que per poch no li eſclataua lo cor. E dich vos que ſi no fos quell hauia aqueſts richs homens ab daltres honrrats per capdellar, ell nou ſofferra, mas no podia als fer. E axi la dauantera feri enlos Moros, ſi quels meteren en venço: e ſegurament que aquell dia hagrē perduda los Moros tota la caualleria, mas per lo dupte del ſetge que daltra part no hi venguеſſen, hach a romandre lencals: no per tant que aquell dia no hi muriren ſens fi de Moros, e de cauayll, e de peu: quel major feyt fo que hanch fos, e la major venço. Si que daquell dia auant los Moros duptaren axi los Chreſtianos, que nols goſſauen eſtar dauant. Q ueus dire? lo ſenyor Rey ſen torna ab tota ſa gent ab gran goig, e ab gran alegre ales tendes hon trobaren quel ſenyor Infant en Ferrando hach feyt darmes ay tant com Roglan pogra hauer feyt, ſi lla fos. E lendema tengren bona feſta del beneuyrat ſent Berthomeu Apoſtol. E com lo Rey de Granada hach viſta la marauеylla quel ſenyor Rey Darago hach feyta, e les ſues gents, tench ſe per perdut, que per res no podia penſar que tant gran eſforç fos enells, ne tanta de bontat. E axi hach ſos miſſatges que trames al

ſenyor

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

ſenyor Rey Darago,e trames li a dir,que lo pregaua ques partis del ſetge, que linuern li venia deſus:e que be veya quell feya per tal gẽt ço que feya,en q̃ ell no trobaria nenguna bontat: que perço ſeren lleuats del ſetge Dalgezira los Caſtellans,per quell ab ſes gents perdes la perſona,q̃ la conqueſta no ſeſguardaua a ell: e axi quel pregaua que li plagues hauer treues ab ell. E ell proferiali que toſtemps li valdria de guerra contra tots los homens del mon,e encara que per amor dell alforraria tots los catius Chreſtians que tenia, que era vna gran coſa. E com lo ſenyor Rey hach enteſa la miſſatgeria, apella ſon conſeyll, e poſals dauant ço que lo Rey de Granada li hauia trames a dir. E finalment hach de conſeyll, que aſſenyaladament per tres rahons ſen tornas en ſa terra: la primera raho,per linuern que li venia deſus:laltra, per la grã deſconexença quels Caſtellans li hauien feyta: la terça, per los catius Chreſtians que li retia, que era major coſa que ſi dues ciutats Dalmeria hauia preſes. E axi fo acordat,e les treues refermades. E axi lo ſenyor Rey feu recullir tota la gent, ab tot ço del llur: e com foren recullits lo ſenyor Rey ab tota ſa gent, e ab tot ço del llur,tornaſen: qui per mar,qui per terra el regne de Valencia. E axi podets entendre lo ſenyor Rey Darago ſi es voléteros de crexer,e de moltiplicar la ſanta ſe catholica,com en aquella conqueſta,qui ſua no es,ana tenir ſetge: que ſiats certs caſcuns, que ſi el regne de Grãnada fos dela ſua conqueſta, gran temps ha que fora de Chreſtians. E com aço fo feyt, lo ſenyor Rey Darago fo tornat a Valencia, e lo ſenyor Infant en Ferrando ab ſes galees, e ab ſa gent tornaſen en Roſeyllo al ſenyor Rey ſon pare quin hach gran goig com lo vae,e aſſenyaladament com tambe hi hach feytes ſes faenes. Ara vos lexare a parlar del ſenyor Rey Darago, e tornar vos he a parlar del ſenyor Rey de Sicilia.

CAPITOL CCXLVIII. COM EN ROGERO de Luria, fill del Almirayll en Roger de Luria ab ajuda del Senyor Rey Fraderich de Sicilia ana deſſatiar Gerba, qui era ab ſetge del Rey de Tunis: e com paſſant en Napols muri: e reſta la terra a ſon germa en Carlet.

VEritat es quen aquell temps quel ſenyor Rey Darago ana a Almeria, lo ſenyor Rey de Sicilia no eſtech, de tot en pau, ans li eſdeuench la paraula que diuen en Cathalunya: que a

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

vegades no ſap hom don ve a hom mal, ne trebayll. E axi eſdeuench al ſenyor Rey de Sicilia quell eſtaua en bona pau, e eſdeuench li, que ell hach aſſats que fer, e daffayn: empero tot ço que li eſdeuench pres ell a honor de Deus, e dela ſancta fe catholica. Ara vos dire lo feyt. Veritat es que la illa de Gerba, axi com dauant hauets entes, tenia Lalmirayll en Roger de Luria: e com Lalmirayll fo mort, en Rogero ſon fill mantench la illa, e per colpa dofficials, la illa ſe reuella contra en Rogero. Si quen Rogero, ab la ajuda del ſenyor Rey de Sicilia, qui li hauia fermada vna ſua filla per muller, que hach de madona Sibilia de Solmela abans que hagues muller, ell ſen ana a Gerba ab VI? galees, e ab molts lenys armats. E lo caſtell de Gerba eſtaua aſſatiat, quel Rey de Tunis hi hauia trames lo Lahieni vn grā Moap de Tunis ab hoſt de Chreſtians, e de Sarrahins q̄ hauia lo caſtell aſſatiat el treya ab quatre trebuchs, axi que tota hora lo tench aſſatiat be VIII. meſos. E com en Rogero fo vengut en Gerba ab les galees, lo Lahieni hach pahor que nos metes el pas dela illa, qui es entre la terra ferma, e la illa: e veya que ſi ho feya, e li tolia aquell pas, quells eren tots perduts: e axi lleuas del ſetge, e exis dela illa, e tornaſen a Tunis. E en Rogero que vae que ſen fo anat, trames per los veylls dela terra, e reconcili als: e caſtiga aquells qui colpa hauien. E es veritat que Gerba es vna illa poblada de bones gēts de armes, e en la illa ha dues partides: la vna ha nom Miſcona, e laltra Moabia. E aqueſtes partides ſon axi com Quelfs, e Gibilins ſon en Toſcana, e en Lombardia. E axi mateix aqueſta Miſcona, e Moabia ha tant compres, que tota Africa en la terra ferma hi es, axi Alarps, cō Moaps, cō Barbres. E creu q̄ dela vna part, e de laltra hi haja morts mes de C. milia perſones per part: e el cap daqueſt bādo es toſtemps a Gerba, quē Gerba ſe comēſa, e aqui ſe meten encara, e donen fauor, e ajuda, a tots aquells qui del llur bando ſon caſcuna de les parts. E la caſa de Benſimomen es cap en Gerba de Moabia, e ſon molt lleyals gents, e bones enuers los Chreſtians. E com en Rogero hach reconciliada la illa, tornaſen en Sicilia, q̄ deuia complir ſon matrimoni: e lo Rey Robert citalo, que vingues a ell en Napols, perço com en Calabria hauia en Rogero be XXIII. caſtells. E axi ell ana en Napols, e lla preslo malautia, e muri: de que fo gran tala, que ſi hagues vixcut ell hagra be ſemblat Lalmirayll ſon pare. E romas la ſua terra a ſon germa en Carlet, qui era vn

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

ra vn fadri de XII. anys fins a XIIII. molt bo, e saui segons sos dies.

CAPITOL CCXLIX. COM LOS DE MIscona ab alcuns de Moabia assatiaren lo castell de Gerba: e en Carlet ab ajuda del senyor Rey de Sicilia Fraderich anant a Gerba gita toda la caualleria, e a poch de temps muri: e com reuelats segona vegada lo senyor Rey trames en Iacme de Castellar, hon axi mateix muri.

OM los Sarrahins de Gerba saberen la mort den Rogero, e los maluats de Miscona, ab alguns maluats de Moabia, axi com la gabella del Duyques, reuelarense contra los Chrestians, e contra la casada de Bensimomen: si que meteren caualleria de Tunis enla illa, e assatiarē altra vegada lo castell. E en Carlet, ab ajuda del senyor Rey de Sicilia, e del Rey Robert, ab V. galees, e lenys ana a Gerba. E per aquella manera mateixa ell gita la caualleria de Tunis de tota la illa. E axi mateix ell reconcilia les gents de Miscona ab conseyll dela casa de Bensimomen, e perdonals: e hordona la illa, tornasen en Calabria hon hauia jaquida madona Nangarina Dentença sa mare. E no ana allonch de temps, q̄ axi mateix muri, e romas la terra a vn fill que hi hauia romas fort poch: quen aquella saho no hauia V. anys e hach nom Rogero de Luria axi com lo germa major: ço es a saber que ell hauia nom Frances de fons: mas com lo germa fo mort al cōfermar li mudaren lo nom, qui hach nom Rogero de Luria. E com los maluats de Miscona saberen aço, reuelarense cōtra los Chrestians e contra aquells de Moabia. Si que la guerra comença entre ells, axi que no hi hauia caualleria estranya dela vna part, ne de laltra: saluant quen Simon de Montoliu qui era Capita dela illa per'en Rogero, ab aquells del castell, ajudaua a aquells de Moabia, per raho dela casa de Bensimomen. E estant axi la guerra, Micer Coral llança del castell Menart, qui era tudor den Rogero en aquelles parts, pregaua lo senyor Rey de Sicilia, que li plagues, quen Iacme de Castellar, vn hom de mar

Aliás Sanē rina.

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

de mar bo,e eſpert, qui hauia armades quatre galees per entrar guanyar en Romania, quel faes girar a Gerba, e que veſitas lo caſtell de Gerba, e hi donas tota aquella ajuda que pogues, e ala caſa de Benſimomen atretal. E lo ſenyor Rey per amor de Micer Coral Lança, e perço que lo caſtell ne ſtigues pus fort, atorgali ho, e feu ſe venir en Iacme de Caſtellar, e manali que faes vna paſſada per Gerba, e confortas, e ajudas a aquells dell caſtell: e puys que anas a guanyar, que les galees ſeren armades dels diners del ſenyor Rey. E en Iacme de Caſtellar pres comiat del ſenyor Rey, e anaſen a Gerba: e com fo al caſtell meteren li lo cap entorn, que ab totes les galees ſenyera eſteſa, penſas danar ab aq̃lls del caſtell, e ab partida de Chreſtians, e ab aquells de Moabia, contra aquells de Miſcona: axi que aquells de Moabia foren vençuts. Si quen Iacme de Caſtellar hi muri, e mes de D. Chreſtians, de que fo gran tala, e gran dany. E com aquells maluats de Miſcona hagren hauda aqueſta victoria, ja foren pus endiablats, e ab mes de ſuperbia, e mayorment hauia la follia en teſta vn traydor de Miſcona qui era llur cap, qui hauia nom Alef. Si que pus aqueſta deſcõfita hagren feyta, penſaren tots dies de garrejar lo caſtell aquells de Miſcona. Si que de tot en tot ſe volia aquell traydor de la illa apoderar.

CAPITOL CCL COM EN SIMON

de Montoliu reques los tudors den Rogero de ajuda, e madona Saurina Lapoſtolich, e lo Rey Robert: los quales li digueren de no: e a defalliment daqueſts vench al ſenyor Rey de Sicilia Fraderich qui trames Micer Pelegri de Pati ab XUIII: galees, hon fo deſbaratat, e pres.

APRES com lo ſenyor Rey de Sicilia hach ſabuda la mort den Iacme de Caſtellar, e dels altres fo molt deſpagat, mas empero conortaſen en tãt com ells hauien feyt mes que nols era eſtat manat: quel ſenyor Rey nols mana, que deſemparaſſen les galees, es meteſſen dintre terra a combatre ab ells. E a pochs dies en Simon Montoliu qui vae quel feyt dela illa eſtaua mal, e majorment lo caſtell, e quels homens del caſtell demanauen paga, e ell no lals podia fer, Perço com dela

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

dela illa no cullia res. E axi lexa en ſon lloch en Bort de Montoliu coſi germa ſeu, e ell vench en Calabria a Madona Saurina, e dix li el eſtament dela illa, e del caſtell, e regne: e ella, e Micer Coral Lança, qui era tudor den Rogero, que li ajudaſſen de moneda, o de gents. E Madona Saurina en aquell temps hauia ho mal apareyllat, ans era endeutada, e empaxada per larmada den Carlet que feu com ana a Gerba: e ella no cullia res de renda en Calabria, que tota la renda era aſignada a pagar los torts, e els deutes del Almirayll, e den Rogero. E axi trames al Papa que li aydas. E dix lin de no. E axi mateix al Rey Robert, que ahi tambe lin dix de no. E a defalliment daqueſts vench ſen en Sicilia al ſenyor Rey, e demana li ſecors, e finalment lo ſenyor Rey per honor de Deus, e per reſtaurar les gents del caſtell qui eren tots Cathalans, ell ſempara dela illa de Gerba: en eſta manera que madona Saurina, e Micer Coral lança, e en Amigutxo de Luria qui eren tudors den Rogero, faeren al ſenyor Rey de Sicilia axi que li lliurarē lo caſtell, e tota la illa, e que tot ço que ell hi beſtrauria hagues ſobre la illa de Gerba, e dels Querquens: e queu poſſeys, e queu tingues axi com coſa ſua propria, entro que fos pagat de tot ço que hi beſtrauria: e que de tot ne fos ſenyor, e major. E daços faeren bones cartes, e li manaren lliurar lo caſtell de Gerba, e la torra dels Querquens an Simō de Montoliu quiu tenia, que era en aquell lloch preſent. E lo dit en Simon feu ne ſagrament, e homenatge al ſenyor Rey, quell li retria tota hora que li ho manas: ço es a ſaber la illa, e lo caſtell de Gerba, e la torra dels Querquens. E com aço fo feyt lo ſenyor Rey feu armar XVIII. galees, e mes li C. homens acauayll Cathalans de bona gent, e be M.D. homens de peu de noſtra gent, axi que anarē molt apoderadamēt. E dona per Capita daquella gent Micer Pelegri de Pati, vn cauayller de Sicilia, e de Maſina: e li feu lliurar tanta de moneda ques pogueſſen quitar los homens del caſtell, e dela torra daço quels era degut: e axi preſſeren comiat del ſenyor Rey, e preſſeren terra ala illa de Gerba en vn lloch qui ha nom la illa del Almirayll, qui es entro a V. milles lluny del caſtell. E axi com ells degren venir al caſtell per refreſcar la gent, e los cauaylls, dos, o tres jorns, ells ſe meteren mal hordonats a entrar per la illa, que viares les fo que tota Barbaria nols goſas eſtar dauant: com ſegurament, ſi capdellats anaſſen, ja de V. tants de gents quen la illa no hauia, nols calegra tembre: mas per mala ordo

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

la ordonacio qui entrells era, anaren deſcapdellats: e los Sarrahins de la illa, axi Miſcona, com Moabia foren ſen anats, ſaluant los veylls de la caſa den Benſimomen, quis foren meſos al caſtell. E axi com los Sarrahins vaeren venir enuers ells los Chreſtians ſens nenguna ordonacio, anaren ferir en los primers. Queus dire? que tantoſt los desbarataren, e eren be XXV. milles luny del caſtell. Queus dire? que Micer Pelegri fo pres, e de tots los homens Chreſtians de cauayll nō eſcaparen mas XXVIII. e los altres muriren tots: e dels homens de peu, entre Llatins, e Cathalans hi muriren mes de dos millia, e D. e axi foren tots desbaratats. E llauors los maluats de Miſcona apoderarenſe dela illa, que aquell Alef ſe feu ſenyor de tot. E trames a Tunis, e lo Rey de Tunis trames li CCC. homens de cauayll Sarrahins: e axi aſſatiaren lo caſtell, que vn gat no pogra exir, que no fos pres. E Micer Pelegri reſcatas dels diners que hauia aportats pera los homēs del caſtell. E axi les galees tornarenſen desbaratades en Sicilia, hon hach gran dol, e gran dolor com ho ſaberen: e lo ſenyor Rey ſobre tot, e Micer Pelegri, e los altres XXVIII. de cauayll qui eren eſcapats dela bataylla romangueren el caſtell. E ſi hanch vaes gents qui mal ſauingueſſen ab altres, ells ho faeren ab aquells del caſtell: que tots jorns eſtauen en punt de peecjarſen, e aço eſdeuenia per les mullers, e amigues daquells del caſtell.

CAPITOL CCLI. COM EN SIMON de Montoliu clama merce al ſenyor Rey de Sicilia Fraderich: que ell faes rebre lo caſtell de Gerba, e la torra dels Querquens aqui li plagues: e com dit ſenyor Rey offeri a mi R. Muntaner la conqueſta de Gerba, em aparelli per conquerirla.

EN Simon de Montoliu tornaſen en Sicilia al ſenyor Rey clamar merce, que ell faes rebre lo caſtell, e la torra dels Querquens a qui li plagues: e que hi trametes paga. E lo ſenyor Rey bonamēt no troba qui la volgues hauer: e encara vos dich que no trobára lo ſenyor Rey quen galea, ne en leny qui anas a Gerba volgues pujar. Veusen quin partit era. E es veritat que yo en R. Muntaner, en aquella ſaho vengui

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

gui en Sicilia de Romania, e demani llicencia al senyor Rey de Sicilia,que yo pogues anar enles parts deCathalunya a pendre ma muller que hauia affermada fadrina enla ciutat de Valencia be hauia X. anys: e lo senyor Rey dix me que li pleya. E axi fiu armar vna galea de cent rems que yo hauia, que era mia: e lo senyor Rey manam que com lauria armada la galiota, que anas a ell a Montalba vn lloch qui es la muntanya XIII. llegues luny de Mesina hon ell estaua destiu: e aço era en Iuliol, quell volia trametre joyes a madona la Regina Darago, e als Infants: e volia que yols ho portas. E yo dix li que era apareyllat de fer ço quell manas, e en aquella saho era lo senyor Rey e madona la Regina sobre Almeria: e axi fiu armar mon leny per venir en Cathalunya,e compri tot ço que mester me feu per fer les noces: e com totes coses hagui apareyllades a Macina, e la galiota armada,yo ane a Montalba al senyor Rey, per pendre comiat dell. E com fuy a Montalba, lo senyor Rey sach feyt venir en Simon de Montoliu: e lendema que fuy vengut, lo senyor Rey me feu venir en lo palau dauant ell: e aqui fo lo Compte Manfre de Claramunt, e Micer Damia de Palasi,e Micer Horigo Roço, e molts daltres richs homens dela illa, e molts cauallers Cathalans, e Aragoneses, e moltes altres bones gents: axi que tota vegada hauia en aquell palau C. bons homens de gran compte, e molta daltra gent. Si que com yo fuy vengut dauant lo senyor Rey, ell me dix: en Muntaner, vos sabets lo gran dan, e el gran greuge, e desonor que nos hauem presa en la illa de Gerba, e vans molt lo cor que nos ne puscam hauer venjança: perque nos hauem possat en nostre cor, que nos no hauem negu en nostre regne, qui ab la ajuda de Deus,nos hi pusca tant bon conseyll donar com vos, per moltes rahons: e assenyaladament perço com vos hauets mes vist, e oyt en guerres que hom que sia en nostra terra:e daltra part,que hauets senyorejada gēt darmes llonch de tēps, e sabets com fan acomportar. E daltra part que sabets Sarrahinesch, perque podets menys de Torsimanys fer vostres affers, axi en spies com en les altres guises enla illa de Gerba: e moltes daltres bones rahons que ha en vos. Perque nos volem,eus pregam charament, que vos hauets de ser Capita dela illa de Gerba, e dels Querquens: e que prenats ab bon cor aquest feyt, e ab bona volentat. E nos prometem vos, que si Deus vos trau a honor daquesta guerra, que nos vos farem

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

farem pus honrradament anar en Cathalunya a complir voſtre matrimoni,que ara no fariets: e axi pregam vos, que per res nons en digats de no. E yo que viu quel ſenyor Rey hauia tant gran fe en mi en aqueſts affers, vaig me ſenyar, e anem agenollar dauant ell, e fiu li moltes gracies del be que a ell pleya hauer dit de mi: e encara dela fe que hauia, que yo fos tal quen tant grans affers yo ſabes donar recapte. E otorgueli tot ço quell manas en aqueſts affers, e en tots altres: e ane li beſar la ma,e la lin beſarē molts richs homēs, e cauallers per mi. E com yo lo hi hagui otorgat,ell apella an Simon de Montoliu,e manali dauant tuyt que li retes lo caſtell de Gerba, e la torra dels Querquens, e que per ell ho delliuras a mi:e que daço encontinent me faes ſagrament,e homenatge que ho tenia per mi, e que enſemps anas ab mi a Gerba, e als Querquens: e que mo retes: e axiu jura, eu promes, em feu homenatge. E tantoſt lo ſenyor Rey feu me fer les cartes, e donam aytant de poder com a ſi mateix: axi que nos retench apellacio neguna, em dona poder que yo pogues fer donatius perpetuals, e ſoldejar quals gents yo volgues, e fer guerres,e paus ab tots aquells q̄ ami plagues. Queus en dire? que ab tot poder me trames. E yo dix li, ſenyor, mes haurets a fer, que vos per voſtra carta farets manamēt al threſorer,e al Maſtre Portola, e a tots los officials, e a tots los altres officials voſtres que ſon enlá Faſana de fora, que tot quant yo demanare per mes lletres me ſia trames: axi diners,com vitoaylles,com totes altres coſes que meſter me facen. E que ades de preſent manets fer carregar vna nau de forment, e de farina, e vna altra de ciuada, e de llegums, e de formatges:e vna altra de vi,e que ades de preſent ne vagen. E lo ſenyor Rey mana que ahi tantoſt fos feyt, que yo li dix, ſenyor yo he entes que enla illa de Gerba ha gran fam, e minua de viandes: e en tota la ſua encontrada, e en la terra ferma atretal. Perque ab les viandes fare combatre los vns ab los altres: ſi quel ſenyor Rey entes que yo deya be, perque ell me baſtá de totes coſes mills que hanch ſenyor baſtas vaſſayll,que hanch res nom falli. E axi pris comiat dell, e anemen a Maſina: e com yo fúy a Maſina, yom cuyde tantoſt partir. E caſcuns daquells Llatins quim deuien ſeguir penſaren me de tornar tantoſt los diners que hauien preſos: que digueren que ells no volien anar murir a Gerba, ſi que llurs mares, e llurs mullers me venien plorant, que per amor de Deus cobras mos diners, que caſcuna

ſen

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

sen planyia que hi hauia perdut pare,o germa,o marit. E axi hagui a recobrar mos diners de tots,e hagui acordar de nou de Cathalans.

CAPITOL CCLII. COM TO R. MUNtaner fui a Gerba per Capita,e rebi lo castell,e homenatge de tots quants ni eren: e com tres vegades citi als de Miscona,e Alef cap llur, els desafibi, els mis en vn canto dela illa hon hach entrells tant gran fam que deles serradures deles palmeres feyen pa.

PRES com hagui armat, yom parti de Masina, e en Simon de Montoliu ab vn altre seu leny armat ab mi ensemps: e a poch de temps nos fom enla illa de Gerba. E com fom al castell trobam que en aquella hora eren dauant lo castell, que hi hauien corregut be CCCC. homens dacauayll de Moros del Rey de Tunis: e tots los Moros dela illa, e trobam que la porta del castell estaua tancada. E tantost pressem terra al castell, e entram dins: e promet vos que yo trobe axi gran guerra de dins, com de fora: ço es a saber entre cauallers, e escuders qui eren escapats dela desconfita, e els homens del castell. E abās que yom mogues de res, yo rebi lo castell, e homenatge de tots quāts hi eren: e puys done vna carta del senyor Rey a Micer Pelegri de Pa-, e als altres cauallers, e escuders: en que lo senyor Rey los manaua que tantost me faessen homenatge cascuns de boca, e de mans: e que guardassen la mia persona, axi com farien la sua: e axi ells tātost cumpliren lo manament del senyor Rey. E com tot aço hagui feyt qui per grat, qui per força, yo mis bona pau entre tots: e guarde que de aqui auant negu pogues fer enuig a laltre, ne de fembra, ne de altres coses. E com aço hagui feyt a cascu yo doni paga, e acorriment: e entre tant lo senyor Rey mach trameses les tres naus carregades, axi com yo hauia hordonat. E tantost com yo hagui les naus, yo tramis lo meu leny armat a Capis, hon eren tots los veylls dela casa de Bensimomen, en vn castell de vn Alarp amich llur, qui es gran senyor en aquell pays, per nom Iacob Benatia. E tantost com ells hagren haudes les cartes quel senyor Rey los trametia, e la mia lletra, muntaren el meu leny, e vengren a mi. E demētre quel leny anaua a ells, yo fiu ficar pals dauant lo castell entro a vna ballestada luny:

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

e ordone que daquells pals en auant, en pena de traycio nul hom no passas per neguna raho, menys de ma volentat. E ordone tots los de dins, vn escudat ab vn ballester que exissen a torneig, que dues vegades lo dia nauiem cascun jorn. E nos erem entro a X X X. cauaylls armats, e entro a quinze alforrats el castell: e axi comensam nos a defendre be, e ordonadament. Si que tota hora nos trobauem defora, empero yo entretant citelos vells dela illa de Gerba de part del senyor Rey de Sicilia, que vinguessen a mi, e tramis cartes a cascu, quel senyor Rey los trametia que obehissen mi, axi com la sua propria persona, en totes coses. E tots los veylls de Moabia vengren a mi: axi aquells qui eren fora la illa, com aquells qui eren enla illa: e a cascu yo perdoni tot ço que hauien feyt, e tantost fiu fer vn vayll ab mur de fora lo castell de pedra, e de terra: e dins aquell vayll, e aquest mur yo fiu fer moltes cases de taules, e destores, e de rama: e tots aquells de Moabia de nuyt ab llurs mullers, e ab llurs infants venien a mi. E yo tantost donaua racio de farina, e de llegums, e de formatges quen veuien molt abandonadament: e axi mateix tramis a dir al traydor: ço es Alef qui era cap de Miscona, que vingues a mi: e haben nou volch fer, mas vengren a mi dos veylls de Miscona: mas les llurs gents nos volgren partir dels altres, e daquests dos fo la hu Amaben Bueyt, e laltre Barquet. Queus dire? que no ana a vn mes que yo fuy a Gerba, que tota hora hach en mon poder trescents homens de Moabia ab llurs mullers, e ab llurs infants. E com tot aço fo feyt, yo cit e tres vegades lo dit Alef, e aquells de Miscona auans que ningun mal los faes: e ells no volgren venir a marce: e com los hagui citats tres vegades, e no volgren venir a marce, desafiels, e mis enla illa C C. homens a cauayll de Alarps tots bons cauallers, qui eren amichs dela casa de Bensimomen, e eren dela part de Moabia. E a cascu yo done vn besant lo jorn, qui val tres sous quatre diners Barceloneses, e ciuada, e racio de farina, e de llegums, e de formatges. E com aço fo feyt, e els C C. cauallers hagui dins la illa ab aquells de Moabia, yo pense a fer caualcades sobre ells: axi que de nuyt los saltejauem en cascun lloch. Queus dire? que catorze mesos dura aquesta guerra, que tots dies nos trobauem vna vegada lo jorn. E la marce de Deus, dins aquells X I I I I. mesos haguem dells mes de D C C. persones darmes, entre morts, e presos, els desconfim dues vegades, o tres: e si hauien ells be C C C C. homens

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

homens a cauayll. Queus dire? que ala fi a vn canto dela illa los fem reconar,e hach entrells grā fam:que deles ferradures deles palmeres feyen pa.

CAPITOL CCLIII. COM ALEF Exi dela illa,e replega be VIII. milia homens da cauayll,e quatorze barques ab que foren desconfits los Chrestians del pas:e com yo R. Muntáner mon cors feri enells, els vaig vencre,e guanyar XVII. barques, e hagui lo pas.

VN jorn lo dit Alef dona a entendre a les gēts de Miscona que ell yria per secors,e exis dela illa, e anasen a Selim ben Margan:e a Iacob Benatia e a daltres Alarps, e donals a entendre que si venién enla illa quens porien tots hauer. Si que foren be vuyt milia homens de cauayll qui vengrē entro al pas,e aqui yo tenia dos lenys armats,e quatre barques,de que eren caps en Ramon Godá,e en Bng. Despingals:als quals yo hauia lliurat lo pas a guardar. E com los Alarps foren lla,digueren a Alef,com porien ells entrar. E ell respost, que ell hauria tost desbaratats aqlls del pas,e que puys porien entrar. Queus dire? que ell hach quatorze barques,e aquella nuyt feri els Chrestians: e a alba del dia los Chrestians foren axi soptats que pensaren de fugir, e axi lleuarense del pas. E puys dix a Selim ben Margan,e als altres,q̄ pensassen de venir,e de entrar enla illa. E ells digueren,que abans veurien yo que faria,com aço sabria,que com fossen dins,e yo los tolia lo pas,que ells serien perduts per la poca vianda que hauien:e axi no volgren entrar aquell jorn. E tantost los nostres vengren al castell axi desbaratats,e yo fuy tant fello que per poch no penje los comits:e tantost comane lo castell a Micer Simon de Vayllguarnera,e lexel en mō lloch, e munte en vn dels lenys qui era be de vuy tanta rems,e menemē los altres ab mi,e dos barques armades mes:e en aqll dia yo fuy al pas. E lēdema Selim bē Margā,e los altres diguerē a Alef:quens forē feyts si enla illa fossem,tuyts agres catiuats?e dix Alef,si yous lleu aqstes,del pas altra vegada,entrariets? e ells responguerē que hoch seguramēt. Si q̄ arma xxj. barca,e vēch enuersnos:e yo fiu darrera lo meu leny estar

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

tots los altres. E axi com vengren, e foren prop de mi, yo vaig ferir el mig dells, en tal manera que be VII. deles barques mis a fons: e vaig me carregar sobrells: e penssam de ferir deça, e della ab los altres leyns, e barques qui tantost feriren en terra. Queus dire? que de XXI. barca qui eren, non escaparen mas quatre, en que fugi en terra lo dit Alef: ço es a saber en la illa, que aqui era la sua companya, e en la terra ferma eren los Alarps: e axi no gosa fugir lla hon los Alarps eren, que tot lagren pecejat. E en aquell dia matam mes de CC. Moros, en haguem XVII. barques. E daquella hora avant la terra fo guanyada per nos, que tots se tengren per morts, e haguem guanyat lo pas: que daqui avant no podia entrar, ne exir negu, menys de ma volentat. E Selim ben Margan, e Iacob Benatia, e los altres que hagren vist aço, lleuaren les mans a Deus, com en la illa no eren entrats: e trameteren me vn hom nadant, que sim pleya que vingues parlar ab ells en terra sobre la lur fe, e que ells muntarien en lo leny a mi. E yo ane a ells, e aualle en terra, hon me feren molta donor, em donaren de lurs joyes: e puys me pregaren quen lexas exir C. homens de cauayll que hauia ab Nalef en la illa, qui eren parents, e vassaylls de Selim ben Margan: e atre tant de Iacob Benatia. E yo fiu men molt tenir a pregar, e volgran hauer donades de part dels senyors V. milia vnces, e que ya fossen de fora: e axi a la fi yo los ho atorgue, faent semblant quem sabia greu, e mis los ho en gran seruey: Axi que yols dix, que yo ab les mies barques los ne gitaria, e que hi volia esser en persona, e quem lliuras dos cauallers, e Iacob Benatia altres dos, quels coneguessen, e ques guardassen que altres non traguessen mas aquells llurs: e ells faeren me moltes gracies. E com aço fo otorgat, vengren apres daltres caps que hi hauia, qui men demanaren, qui deu, qui XX. e yo non volia res otorgar: e tuyt jahien me als peus, que major presa hauia de besar la ma, que si fos Rey qui entras en terra nouellamēt. E axi mateix ala fi otorguelsho a tots. Queus dire? que a prometre me hagren tots los caps, que nul temps per neguna raho contrari nom vinguessen ells, ne llurs gents: en faem cartes, em prometeren, em juraren a valer ab tot llur poder contra totes les gents del mō. E daço feu Selim ben Margā, e Iacob Benatia, e Abdelabenbebet, e en ben Marquen, e els altres caps sagramēt, e homenatge. Queus dire? que com aço fo feyt, e fermat tots los CCCC homens a

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

homens a cauayll, qui eren de la part de Miſcona ab Nalef exiren de la illa dauant mi.

CAPITOL CCLIIII. COM TOTS los de Miſcona ab en Alef, ſe volgren retre a mi en R. Muntaner: e com lo ſenyor Rey de Sicilia trames Micer Coral Llança ab XX. galees per raho que hi prengueſſem venjança de tuyt, en ſo donada la dauantera a mi en R. Muntaner.

COM aço fo feyt, yom parti dells ab gran pau, e ab gran amor, e llexe lo pas be guardat: e yo torneme al caſtell que tengui lo feyt per guanyat, com ſe fo. E com fuy al caſtell yo hagui miſſatge daquells de Miſcona, e den Alef, ques retrien a mi. E yo ſens ſabuda del ſenyor Rey nols volgui perdonar, e tramis ne vna barca armada al ſenyor Rey Fraderich, que volia quen faes, que tots eren morts, e perduts, ſi ell ſe volia: e que ara era hora, ſi venjança volia pendre. Queus dire: lo ſenyor Rey hach ſon conſeyll, que per res a marce nols preſes, que gran deſonor li ſeria, que non preſes venjança del dan que li hauien donat. E axi arma XX, galees, e trames micer Coral Llança de Caſtellmenart ab CC. caualls armats de bona gent a Gerba: e ab dos milia homens de peu, meyns daquells de les galees, e trames me a dir per la barca, que yo li hauia trameſa, que per res a marce nols prengues: ans ſi de fam murien, q̄ quaix res non ſabes, quels faes fer ajuda de vianda als Sarrahins qui ab mi eren. E aço mana ell perço que per fam no ſen exis negu de nuyt nadant: e axiu cumpli com lo ſenyor Rey mana. E nos del caſtell qui ſabem, quel ſenyor Rey nos trametia micer Coral Llança ab aquella gent, trametem al ſenyor Rey vn miſſatger ab vna barca armada, en quel pregam que nos hagueſſem la dauantera a la bataylla, puys la fam nauiem ſoffert be vn any, e mig: e que conexien los Moros qui erem. E axi lo ſenyor Rey atorgalans. E com yo ſabi que micer Coral Llança era appareyllat ab tota aquella bona gent de venir, yo pagui los CC. homens dacauayll Dalarps qui ab mi hauien eſtat en la guerra (que molt lleyalment mauien ſeruit, ſi hāch per negun tēps cauallers ſeruiren lleyalmēt lur ſenyor) de totquāt yols deuia: e a caſcu done de gracia vianda q̄ ſen

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

Chronica dels

portaren per quinze jorns, e vianda per llurs cauaylls: e a cascu done vna aljuba de drap de llana, e altra de lli: e a tots los caps vna aljuba de preset bermeyll, e altra de xalo. E fiu los possar en terra ferma, e axi anarensen pagats de mi, en tal manera quem preferiren valença contra tots los homens del mon. E yo perço giten los Alarps, quels homens de Miscona sen tenguessen per pus segurs: e yo que hauia manat que nul hom nols faes damnatge. Si que a pochs de dies Micer Coral Lança ab tota aquella companya bona vench a Gerba, e pres terra al castell: e aqui auallaren los cauaylls: e los cauaylls hauien tant gran paor dels camells, que de tot seny exien, com los veyen: si que hagren dacord, que entre dos camells metessen vn cauayll a menjar prop dells: si que fo lo major trebayll del mon. Empero axi samansaren entrells en tal manera que ab ells ensemps menjauen. Q ueus dire? que XIII. jorns faem axi reposar los cauaylls, e la gēt. E dins aquells treze jorns lo traydor Nalef vench se metre en poder de Micer Coral, qui li promes que nol mataria: e que li faria preso honrrada, quel dit Alef era fals, e mestre: e tench tot son feyt per perdut, e volch se abans metre enla preso del senyor Rey, que si vengues en ma de nosaltres del castell, que be sabia que ab nos ell nos podia restaurar.

CAPITOL CCLV. COM HAGREM bataylla ab los Moros de Miscona, els vencem, e prenguem dotze milia persones preses entre sembres, e infants: e com lo senyor Rey Fraderich de Sicilia de gracia especial me dona la illa, e els Querquens a tres anys.

EN AXI la vespra dela Assencio nos moguem del castell, e aquell jorn anam nos a tendar prop dells a mija llegua: e el mati anam nosen dauant ells, e trobam los molt be hordonats dela bataylla: e foren tota hora be X. milia homens de peu darmes bons, e entro a XXII. homens de cauayll, e no pus: e hagren meslos homens veylls, e les sembres, e los infants en vn bell casar hanch qui en aquell lloch era: e axi foren se meslos los homens darmes tots en esquerra ab lo genoll

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

noll fermat en terra tots adargats. E nos no hauem volgut que dels noſtres Moros, ço es a ſaber dela noſtra part, hi hagues negu: e axi fom nos da cauayll entro a CCXX. cauaylls armats, e trenta alforrats, e entro a mil homens de peu de Cathalans, que laltra gent era en les galees a guardar lo pas. E nos hauiem hordonat, que com feriem dauant ells, que com la primera trompeta tocaria, que tot hom preſes armes: e ala ſegona trompeta, que tot hom fos apareyllat de ferir. E com les trompes, e les nacres tocarien, que penſaſſen de ferir tots, dacauayll, e de peu: e haguem meſa la pahonada noſtra a la banda dreta, e ala ſiniſtra eſtegren tots aquells dacauayll. Queus dire? que com los dos ſenyals foren feyts, e los Moros conegren que ala terça deuiem ferir, cuytaren, e varenſe lleuar enſemps, e van ferir ala noſtra pahonada, en tal manera quels metien en derróca: e nos qui erem ala deuantera ferim entrells, que hanch no pogrem eſperar lo terç ſenyal, perço com veyem que tota la noſtra pahonada ſe perdia, ſino feriſſem: e axi ferim en tal manera, que en mig dells fom. E apres Micer Coral, e tots los altres van ferir, que hanch lo terç ſenyal no pogren fer: e aqui fom tots meſclats, que james no vaes tant mortal gent co m ells eren. Queus dire? quen veritat no pogra hom trobar en ells nul hom, que no volgues murir: que axi ſabandonauen entre nos, com fa vn ſenglar entre aquells qui matar lo volen, com ſe veu ala mort. Queus dire? que la bataylla dura de mija tercia entro ala hora de nona: e axi ala fi muriren tots, que hanch hu non eſcapa qui en aquell camp fos, que tots no muriſſen. E tota hora nos mataren be LX. cauaylls. ens en nafraren a mort be LX. daltra part, e hi hach mes de CCC. homens nafrats dels Chreſtians, e la marce de Deus non murirē pus de XVII. E com tots los Moros foren morts, anam nos en al Alcacer, e combatem lo: e ala fi prēguem los, e muri hi tot hom qui fos de XII. anys en ſus, e catiuam entre fembres, e infants be dotze milia perſones: e puys lleuam lo camp, e tot hom hi guanya, e hi feu ſon prou. E puys tornā noſen al caſtell ab grā goig, e ab gran alegre, e Micer Coral ab tota ſa gent, qui ab ell eren venguts: e encara ab tots aquells cauallers, e fills de cauallers qui eren a Gerba qui eſcaparen dela bataylla de Micer Pelegri tornarenſen en Sicilia ſans, e alegres, e menarenſen tots los Catius, e Catiues. E yo romangui Capita dela illa axi com era dabans, tant ſolament ab aquells,

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

qui eren tenguts del caſtell: e penſe de poblar la illa ab aquells de Moabia, en tal manera que dins aquell any fo axi be poblada com hanch fo: e eſtauem tuyt en bona pau, ſi quel ſenyor Rey nach axi bona renda tots anys, com hanch per nengun temps nexi. E axi veus la honor que Deus ne feu al ſenyor Rey, que hach feyta venjança de ço que feyt li haüien, de que toſtemps los Chreſtians ne ſeran mes temuts, e amats en aquelles parts, e pus duptats: quen aço aporte yo Gerba, e axi es encara, que vn ſotil Chreſtia ſen amenara X X X. o quaranta Sarrahins preſos en vna corda, que no trobara qui li, diga que mal fa. Perque lo ſenyor Rey la ſua marce hach entes per Micer Coral, e per los altres ço que yo hauia feyt en Gerba, e de gracia ſpecial donam la illa de Gerba, e dels Querquens a tres anys, ab tots drets, e eſdeuenients: e quen pogues fer aquells tres anys axi com de coſa mia: axi empero, que yo del meu guardas lo caſtell, e la illa, e que anas pendre ma muller que be li membrá com a bon ſenyor la promiſsio que ell mauia feyta. E ſobre aço yo jaqui a mon coſi a Gerba, en Ioan Muntaner, e als Querquens altre coſi germa meu, per nom en G. Sesfàbreques: e vinch men en Sicilia, e arme vna galea. E de Sicilia ab gracia del ſenyor ab bon priuilegi quem hach feyt de la dita gracia, anemen enlo regne de Valencia, e pres terra enla ciutat de Mallorques, hon trobe lo ſenyor Rey en Iacme de Mallorques, e lo ſenyor Infant en Ferrando: e ſi hanch nul hom pres gran honor de ſenyors, ſi fiu yo dells, em donaren daço del llur, la llur marce. E ſobre tot ne feu gran feſta lo ſenyor Infant en Ferrando, que nos ſabia ques faes tant gran goig hauia com me veya. Si quel ſenyor Rey ſon pare dix moltes vegades, que yo era perſona que ell deuia mes amar apres dell, que hom qui fos el mon. Si quel ſenyor Rey ſon pare men feu moltes gracies, e molts plaers. Axi anemen a Valencia, e ane pendre ma muller, que no hi eſtich mas de X X I I I. jorns: e puys reculli la en la galea, e girem a Mallorques, e trobe quel ſenyor Rey de Mallorques fo mort: que lendema que yom parti cahech en malautia, don muri: Deus haja la ſua anima per la ſua marce, e li perdo axi com a bon ſenyor, e dreturer quell era. E axi mateix trobe aqui lo ſenyor Rey en Sanxo, a qui hach lexat lo regne ſon pare, e vinclal al ſenyor Infant en Ferrādo: ſi lo dit ſenyor Rey en Sāxo muria ſens Infants: e axi mateix trobe lo ſenyor Infant en Ferrādo: e ſi hanch me fo feyta honor

per

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

per lo ſenyor Rey llur pare,molt major me fo feyta ami,e ama muller per lo ſenyor Rey en Sanxo: ſi quel ſenyor Infant en Ferrando, la ſua marce trames moltes joyes a ma muller. E lo ſenyor Rey de Mallorques me trames ala galea L X. ceſts de pa,e molt vi,e formatges,e tres bous,e X X.moltons,e moltes gallines:ſi que hanch nul hom tan ſotil com yo nos poch tan lloar de tant alts ſenyors com yo fiu dells:e axi mateix lo ſenyor Infant enFerrando, trames me ala galea tot larnes darmes que hauia de ſon cors, e moltes daltres coſes. E axi partim dells ab llur gracia, e lo ſenyor Infant en Ferrando lliuram dos falcons montarins gruees,qui eren eſtats del ſenyor Rey ſon pare,que trames per mi al ſenyor Rey de Sicilia. E anemen a Menorca,e tantoſt com fuy a Maho ja hi hach miſſatge del ſenyor Rey de Mallorques, que de part ſua,ſi mi giraua me fos donat gran refreſcament:e ſi hanch ho mana be ho compliren ſos officials. E axi partent de Maho fuy en Sicilia,e pres terra a Trapena, e a Trapena yo poſe ma muller, e ab la galea anemen a Maſina, e trobe quel ſenyor Rey era a Montalba en vn lloch que ell eſta volenters deſtiu: e aço era en Iuliol, e yo ane lla, e done los dos falcons al ſenyor Rey quel ſenyor Infant en Ferrádo li trametia:e li compte les noues que yo ſabia dels ſenyors de ço de ponent. E puys pris comiat dell, e la ſua marce donam del ſeu,em feu molta donor:e ab la ſua gracia anemen ab la galea Atrapena, e ab dos barques armades que yo hagui comprades a Maſina, e lleue ma muller, e anemen a Gerba hon fo feyta gran feſta a mi, e a ma muller. E tantoſt donaren de joyes a mi, e a ma muller dos mil beſants: e aquells dels Querquens axi mateix de llur poder me trameteren llur preſent. E axi ab la gracia de Deus eſtiguem en bona pau alegres,e pagats enlo caſtell de Gerba tots aq̄lls tres anys q̄l ſenyor Rey mauia dats. Mas apres comptar vos he en qual affany,e trebayll torna la illa de Sicilia, e tots aquells qui del ſenyor Rey eren: Araus lexare a parlar dela illa, e tornare a parlar dels affers qui creixqueren al ſenyor Rey de Sicilia,que nous vull comptar res de molts affers que a mi eſdeuengren en Barbaria,perço com negu no deu parlar de ſi,mas ſi donchs no ſon feyts qui toquen a ſenyor, perque yo nous parlare de res dels affers que a mi eſdeuengueſſen, ſino foſſen feyts qui eſdeuengueſſen per ſenyor.

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

CAPITOL CCLVI. COM TORNA la guerra del senyor Rey de Sicilia, e del Rey Robert: e com passa lo senyor Rey de Sicilia en Calabria, e pres castells, e viles.

OM tot aço fo passat, no a llonch de temps, que les paus, e treues que eren entrel Rey Fraderich, e lo Rey Robert se romperen en gran colpa del Rey Robert. Si quel Rey Robert sapareylla de passar en Sicilia. E lo senyor Rey Fraderich qui sabe aço, e veya que galees del Rey Robert li hauien trecades les Tonayres, e presos lenys de Sicilia: passa en Calabria, e pres per força la ciutat de Regol, e el castell de sancta Agata e el castell de Colana, e la Mota, e Silo, e Labaynare, e daltres llochs, e en axi lo Rey Robert pensa de fer tot son apareyllament de passar en Sicilia.

CAPITOL CCLVII. COM LINFANT, en Ferrando de Mallorques passa en Sicilia segona vegada, e la honor que li so feyta: e com en Berenguer de Sarria estigue ab la companya a Palerm, e en Dalmau de Castellnou passa en Calabria per Capita, e pensa de garrejar.

Lo senyor Infant en Ferrando, fill del senyor Rey de Mallorques, qui sabe q̄ son cunyat lo Rey Robert sapareyllaua de passar en Sicilia, apareyllas ab bona companya, e anasen en Sicilia: de que lo Rey Fraderich hach gran plaer com lo vae, perço com no lauia vist despus que passa en Romania per ell. E axi feu li tal aculliment, com pare poch fer a fill, e li dona la ciutat de Cathania ab totes jusiicies, ciuils, e criminals a tota la sua vida: e oltra la ciutat de Cathania li donaua dos mila vnces de renda tots anys sobre sos cofrens. E axi vixqueren ensemps ab gran alegre, e gran pagament: entro quel Rey Robert passa en Sicilia, que hi passa ab grā poder, que tota hora hi passa ab mes de quatre milia homens a cauayll

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

uayll de bona gent, e de peu sens nombre, e ab C X X. galees, e moltes naus, e lenys sens nombre. E es veritat, que en aquella saho era passat de Cathalunya en Sicilia lo noble en Berenguer de Sarria ab be CCC. homens a cauayll, e be mil de peu de Cathalans: e el noble en Dalmau de Castellnou be ab C. homens a cauayll, e C C. de peu, e daltres cauallers. E pot be dir lo senyor Rey de Sicilia, que nul hom no feu mes per senyor com lo dit noble en Berenguer de Sarria feu per ell, que per passar en Sicilia lexa lalmirayllat del senyor Rey Darago, e empenyora tota sa terra. E com foren en Sicilia aquests dos richs homens, lo senyor Rey ordona quen Berenguer de Sarria estigues ab sa companya a Palerm, e en Dalmau de Castellnou, que fos Capita en Calabria, e anasen a Regol: e pensa de guerrejar en Calabria, axi com aquell qui era hu dels bons cauallers del mon.

CAPITOL CCLUIII. COM LO REY ROBERT PASSA EN SICILIA, E PRES TERRA A PALERM, E GUANYA CASTELLAMAT: E ASSATIA TRAPENA: E COM LO SENYOR REY TRAMES LINFANT EN FERRANDO AL MUNT DE SENT IULIA DON FEYA GRANT DAMNATJE A DIT REY ROBERT.

HA XI lo senyor Rey Robert com vench en Sicilia, pres terra a Palerm, e cuyda hauer Palerm: mas en Berenguer de Sarria fo dins ab sa companya, qui defes la ciutat en tal manera, que be conech q̄ als no hi poria fer. E parti de Palerm, e per mar, e per terra anassen a vn castell qui es entre Palerm, e Trapena ala marina, qui ha nom Castellamat, en q̄ hauia entro a XX. homens, e reterense. E com hach aquell castellet, cuyda hauer tota la Sicilia, e establil be: e puys per mar, e per terra ana satiar Trapena. E dins Trapena fo en Simon de Vayllguarnera vn caualler de Peralada molt bo, e espert darmes, e gran trebayllador, e caualler molt saui de guerra: e axi mateix hi fo lo noble en Berenguer de Vilaragut. E daltra part be mil Cathalans bons darmes dacauayll, e de peu que defensaren la ciutat molt varonilmēt: si quel Rey Robert posa aqui son setge. E lo senyor Rey Fraderich trames al munt sent Iulia, qui era prop del setge a vn miller, lo senyor Infant en Ferrando ab bona caualleria, e Almugaueria. E daltra part hi vench en Berenguer de Sarria ab

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

ria ab tota ſa companya,e daquell lloch dauen molt mal jorn ala hoſt, q̄ tots dies hi ferien,els arrauatauen deu,o dotze vegades,els lleuauen adzembles,e gents que anauen a erba,e a llenya: ſi quen eſta mala vida eſtauen,e aquells dedins dela ciutat los dauen mals dies,e males nuyts:e als vns,e als altres ſe treyen ab trebuchs.

CAPITOL CCLIX. COM ESTANT yo R. Muntaner a Gerba,lo noble en Berenguer Carros la vench aſſatiar ab gran poder per lo Rey Robert: e com penſant dapareyllarme, miſſatger li vench a Pantanella del Rey Robert,en que li trametia a dir que ſen tornas a Trapena.

ESTANT axi enlo ſetge,ſo ordonat per lo Rey Robert,que trametria lo noble en Berenguer Carros ab xexanta galees,e CCCC. homens a cauayll ſobre mi al caſtell de Gerba,ab quatre trebuchs. E lo ſenyor Rey quiu ſa be,trames me vna barca armada,en quem feya ſaber, que eſcombras lo caſtell de Gerba de fembres,e dinfants:e quem apareyllas be de defendre,que aquell poder me trametia lo Rey Robert de ſus. E com yo ho ſabi,noliege a eſtar vna nau den Lambert de Valencia,qui era ala ciutat de Capis Ventura bona,que ſo mia:e doneli a eſtar CCC. dobles dor,e mis hi ma muller e dos fillets que hi hauia: la hu de dos anys,e laltre de huyt meſos,e be acompanyada,e ab gran res deles fembres del caſtell: e era prenys de cinch meſos. E ab la nau qui ſo be armada,yo lan tramis a Valencia coſtejant la Barbaria,que trenta,e tres jorns eſtegren enla mar de Gerba a Valencia,hon vengren ſaluament,e ſegura la marce de Deus. E com yo nagui tramesa ma muller,e hagui eſcombrat lo caſtell de gent menuda: penſe dordonar lo dit caſtell,e dendreçar trebuchs,e manganells,e fiu vmplir les ſiſternes daygua,e moltes gerres, em apareylle de tot quant me feya meſter. E daltra part yo hagui viſtes ab Selim ben Margan,e ab Iacob Benatia,e ab Abdelabenbebet,e ab los altres caps de Alarps,qui ab mi eren en conuinença: e digui los,que ara era vengut temps que podien eſſer tots richs,e que podien guanyar nom,e preu per toſtemps,e quem degueſſen ajudar. E comptels

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

comptels lo poder quem venia desus, e si hanch vaes a bona gent be pendre los meus feyts, ells ho faeren ab gran goig, e ab gran alegre. E tantost van fer sagramenttots,em besaren la boca,que dins vuyt jorns me serien ab VIII. milia homens a cauayll al pas, e que tantost com yo hagues vista, o sabuda daquells que fossen en aquelles mars, quels ho trametes a dir,e tuyt passarien enla illa: en tal manera que com aquells haurien presa terra, que tots darien sobrells, en guisa que sin escapaua negu, que james nom fias enells. E encara quem promesseren que galees, e tot ço que pendrien, que fos meu, que ells no volien hauer mes la honor,e el grat del senyor Rey de Sicilia,e el meu:e axi ferme ab ells aquest feyt. Queus dire? que en aquell dia que mo hagren promes foren al pas ab mes de V. milia homēs a cauayll be apareyllats: e podets dir que hi venien de cor, e aquells dela illa atretal. E yo hagui meses quatre barques armades per scala del Bey tro a Gerba,que cascuna pensas de venir a mi com veurien aquell estol,e axi estigui apareyllat. E lo Rey Robert apareylla les galees, axi com dauant vos he dit, e en Berenguer Carros,e els altres qui venien,presseren comiat del Rey Robert, e dela Regina, qui era:e partirense del setge,e foren ala illa de la Pantanella, e lo Capita dela Pantanella trames me vna barca, en quem feu saber que les galees eren ala Pantanella. E yo hagui gran goig,e gran plaer. E tantost ho fiu saber a tots quants Moros hi hauia, quin faeren gran festa: e axi mateix ho fiu saber als Alarps: e que estiguessen apareyllats pera passar al altre missatge que haurien de mi: e a ells parech los lo dia vn any. E en Berenguer Carros fo partit dela Pantanella, e vengren li missatgers dos lenys armats, quel Rey Robert li trametia,en que li manaua expressament, que tornas a ella Trapena ab totes les galees, quel Rey de Sicilia hauia armades LX. galees per venir sobre lo seu estol. E en Berenguer Carros tornasen a Trapena, e veus com me esdeuench, que si venguts fossen a Gerba, james nul hom no fora auengut tambe com a mi fora, ne a son enteniment. E com yo nou sabi,quē maraueyllaua com tāt estauen,tramis vna barca armada ala Pantanella, e lo Capita feu me saber com era estat: e com sen eren anats. E com you sabi, tramis gran refrescament als Alarps, de aljubes, e de viandes,en tal manera que sen tornaren cascu en llurs llochs pagats, e apareyllats de venir ab tot llur poder a mi tota hora que ops los hagues.

Aliás. Pantalena.

CAPI

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

CAPITOL CCLX. COM LO SENYOR Rey Fraderich de Sicilia feu armar LX. galees per raho de destroyr tota la host del Rey Robert: e com la Regina mare del Rey Robert, e sogra del senyor Rey Darago, e del senyor Rey de Sicilia sabent ho tracta treua a vn any ab lo senyor Rey de Sicilia, e el Rey Robert.

VERITAT es quel senyor Rey de Sicilia sabe, quen la host del Rey Robert eren morts la major partida dels bons homens, e de cauayll, e de peu: e la major part dels cauaylls, e que lestol era quaix tot desarmat, qui per mort, qui per malauties. E axi feu armar L X. galees entre Masina, e Palerm, e çaragoça, e daltres llochs de Sicilia: e com foren venguts a Palerm, munta sus lo noble en Berenguer de Sarria, e el noble en Dalmau de Castellnou, e en Pons de Castellar, e daltres richs homens, e cauallers. E lo senyor Rey fo vengnt ab tot son poder al munt de sent Iulia, e fo ordonat que les galees feriſſen a tot lo llur host: e lo senyor Rey, e lo senyor Infant en Ferrando ab tot llur poder feriſſen el setge: e axi que tots a vn jorn serien morts, e presos aquells del Rey Robert. E aço era axi lleuger de fer, com seria a vn lleo deuorar tres, o quatre ouelles, que per cert tots eren perduts. E com madona la Regina mare del Rey Robert, e sogra del senyor Rey Darago, e del senyor Rey de Sicilia, qui era al setge ab lo Rey Robert son fill, e el Princep: e axi mateix hi era madona la Regina muller del Rey Robert germana del senyor Infant en Ferrando, e cosina germana del senyor Rey Darago, e de Sicilia: e saberen que tot aço fo ordonat, tantost trametere̅ llurs missatgers al senyor Rey de Sicilia, e al senyor Infant en Ferrando, que nols eren lluny dos miles: e trameteren los a pregar, que per res aquell mal no fos, e que per honor de Deus, e per amor delles que consentiſſen que treues hagues entrells a vn any. E dins aquell any, q̄ cascu fos tengut q̄ ço quel senyor Rey Darago ordonaria de pau entrells, ques seguis: e que aço farien fermar al Rey Robert, e al Princep, en tal manera que nengu no pogues menys venir. E com lo senyor Rey, e lo senyor Infant en Ferrando hagren oyda la missatgeria, lo senyor Rey estrengue son conseyll ab lo senyor Infant, e ab tots los richs homens qui aqui eren, e trames missatge an Berenguer de Sarria, e an Dalmau de Castellnou qui ya eren ab les galees

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

lees al peu del munt, que vengueſſen a ell: e axi ho feren. E com tots foren a conſeyll, lo ſenyor Rey los dix la miſſatgeria qui li era venguda deles Regines amdues. E com hagren entes tuyt, tengren que per res treues no hi hagues, mas que feriſſen, quel feyt era guanyat per toſtemps. e que en aqueſt punt nauria tot Principat, e Calabria, e tot lo regne: e axi pus q̄ Deus ho hauia aportat en aqueſt cas, q̄ ara era hora dexir de trebayll. Efinalment tot lo conſeyll fo daqueſt enteniment. E lo ſenyor Rey com hach enteſa llur volentat, pres per la ma lo ſenyor Infant en Ferrando, el mes en vna cambra, e dix li: Infant, aqueſt feyt toca a vos, e a mi ſobre tots los homens del mon: perque yous dich que per quatre rahons deuem voler que la treua ſe faça. E la primera raho es aqueſta, que deuem fer per honor de Deus, que tanta de marce nos ha feyta, ens fa, que ho conegam, e quel ſeu poble Chreſtia no muyra per nos. E la ſegona es, que aqui ſon dues Regines aqui yo, e vos ſom molt tenguts: ço es madona la Regina ma ſogra, e mare del Rey Robert, e ſogra del noſtre frare lo Rey Darago, la qual yo deix honrrar com a mare, e axi mateix la Regina muller del Rey Robert germana voſtra, que nos deuem amar axi com a germana, e honrrar: perque es meſter, que per amor, e per honor delles façam aqueſta coſa. E la rerçera raho es, que jatſeſia quel Rey Robert, e el Princep no facen enuers nos ço que fer deurien, deuem penſar que auonclos ſon dels fills del ſenyor Rey Darago, que es frare, e major noſtre: los quals ſon noſtres nabots, que amam axi charament com noſtres fills, e axi mateix ſon auonclos de noſtres fills, e germans dela Regina noſtra muller. E encara quel Rey Robert es noſtre cunyat, e ſon fill es noſtre nabot, e de vos, que es cunyat: perque par nos q̄ no deuem voler quell ſia mort, o pres aci, e que haja tanta deſonor: que la deſonor ſe tornaria als noſtres, qui tant gran deute han ab ells. E la quarta raho es, que ſi ells ſon aquells que eſſer deuen, per toſtemps ſe deuran guardar, que enuig, ne damnatge nons dexen percaſar. Si que per totes aqueſtes quatre rahons tench per be, ſi vos ho conſeyllats. que prengam la treua. E lo ſenyor Infant acordas a aço quel ſenyor Rey tēch per be. E tantoſt lo ſenyor Rey trames ſos miſſatges ales Regines, e atorgals la treua: en eſta manera empero, que ell nos deſexia de res que tengues en Calabria, ſino axi com lo ſenyor Rey Darago tendria per be: e axi li fo otorgat. Queus dire? la treua ſe firma per ma deles Regi

nes

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

nes, axi com fo empres: de que foren molt despagats tots aquells dela part del senyor Rey de Sicilia, e aquells de la part del Rey Robert molt alegres: axi com aquells quis veyen que no podien escapar a esser morts, o presos. E axi lo Rey Robert, e les Regines recullirense, e anaren en Napols: e hach ni qui sen anaren per terra entro a Masina, e puys passaren en Calabria. E lo senyor Rey trames lo noble en Bñg. de Sarria a Castellamat, quel Rey Robert hauia establit, e cobra lo castell: e axi lo Rey Robert hach trebayllat, e despes de bades, com se fara tostemps mentre que Deus do vida al senyor Rey de Sicilia, e a sos fills: que los Sicilians son tots encorporats en lamor de la casa Darago, e del senyor Rey Fraderich, e de sos fills: que tots se lexarien abans esquarterar, que mudassen de senyoria. E nul temps nos poch trobar, q̃ hanch Rey tolgues regne a altre Rey, si les gents sues mateixes no li tolien: perque debades se trabaylla lo Rey Robert, esi fara tostemps. Perque li seria tengut major seny, si en sa vida acostaua en bona amor son fill ab sos auonclos, e ab sos cosins germans: que sils jaques en discordia ab ells, per ventura de les parts Dalamanya vendria Emperador quil volrra deseretar: e sil trobaua ab amor de la casa Darago, e de Sicilia, nou faria.

CAPITOL CCLXI. TRACTA COM LO *senyor dela Morea aualla del Duch de Borgonya, qui fo net del Rey de França, don per llinea recta aualla madona Ysabel muller del senyor Infant en Ferrando de Mallorques.*

RA vos lexare a parlar daquesta guerra qui es en treua, e tornar vos he a parlar, deço q̃ esdeuench al senyor Infant en Ferrãdo de Mallorquès. Veritat es, que be ha CC. anys que Barons de França anauen en perdonança en oltra mar, dels quals foren caps, e senyors lo Duch de Borgonya, e vn seu germa qui era Compte dela Marxa, e erẽ nets del Rey de França: e lo Duch era major de dies, e anauen tota hora be ab mil cauallers de França, e ab molts homens de peu. E foren a Brandis, hon

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

hon ſe reculliren, e jurcaren tant a eſpaetxar, que el inuern los aconſegui: ſi que los ſo aconſellat, que ſeſperaſſen entro a la prima vera: e ells nos volgren tenir a conſeyll de negu, e axi partiren de Brandis ab moltes naus, e ab molts lenys anauenſen: e fortuna aconſeguils, e hagren tornar en Florença enla Morea. Ara es veritat que en aquella ſaho aquell qui era Grech, e Princep dela Morea, e Duch de Tenes, e ſenyor dela Sola, e ſenyor dela Baronia de Matagrifo, e ſenyor dela Baronia de Damala, e ſenyor dela Baronia de Mandiſſa, e dela Bandiniça, e de Negrepōt, ſi era vn fill del Emperador de Conſtatinoble bort, qui ſe era alçat ab la terra cōtra ſon pare Lēperador, e cōtra loſant pare Apoſtoli: e era hom de mala vida. Ecom aq̄ſts Barōs de França ſe vaerē en tāt gran yuern, e en tāt alt partit de llur paſſatge, trameteren miſſatge al Papa, que ſi li pleya que ells lleuarien la terra a aquell bort, fill del Emperador de Conſtant inoble, e que haguesſen aquelles indulgencies que hauien en oltra mar, e que aqui farien parts dela terra a Prelats, e a Bisbes, e Archebisbes qui ſerien dela ſanc̄ta ſe catholica. Queus dire? quel Papa los ho atorga tot ço que ells demanarē. E eſtant que ells hauien trameſos ſos miſſatges al Papa, Lemperador era al reyalme de Salonich qui venia ſobre ſon fill: mas no podia paſſar la Blaquia del Diſpotat de Larta, qui ajudaua a ſon fill, e axi no ſabia quin conſeyll ſe prengues. E oy dir que aqueſts dos richs homens germans, nets del Rey de França, eren en la terra ab gran poder, e trames los miſſatges, que ſi ells volien deſtroyr lo traydor de ſon fill, quels donaua tota la terra francament, e quitia que ell tenia. E daço hagren los dits richs homens gran plaer, e hagren dos cauallers qui anaren ab llurs miſſatgers al Emperador, quels faes priuilegi daço quels prometia: e los miſſatges anaren al Emperador, e ab bulla daur portaren bons priuilegis ſagellats de la dita donacio. E encara que Lemperador los trames ajuda de moneda. Queus dire? que aquells dos richs homens edificaren vna ciutat que ara ha nom Patraix, e hi faeren Arquebisbe, e deſafiaren aqueſt fill del Emperador qui hauia nom Andronich. E ala fi ell ſajuſta ab tot ſon poder: e ab partida del poder del Diſpotat de Larta, e vench los deſus: e aquells exiren li a camp, e plague a Deus que aqueſt Andronich fo vençut, e muri en lo camp, ell e tota quanta caualleria ell hauia en ſa terra, e gran res dela gent de peu qui ab ell erē. E

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

axi aquests dos senyors hagren tota la terra quell senyorejaua, que les gents menudes li volien gran mal. E axi reterense tots, ciutats, viles, e castells, e aquests dos senyors partiren se la terra, quel Duch fo Princep de la Morea, e el Compte fo Duch de Tenes: e cascu hach sa terra franca, e quitia. E puys partiren totes les Baronies, e castells, e llochs que donaren a llurs cauallers: axi que tots los ereta-ren ala Morea, e molts daltres que ni vengren de Franç,a. Perque daquests senyors son auallats los Princeps dela Morea, e tostemps de puys han haudes mullers dels millors casals de França, e axi mateix los altres richs homens, e cauallers no prenien mullers, si donchs de cauallers de França no auayllauen: perque hom deya, que la pus gentil caualleria del mon era dela Morea: e parlauen axi bell fran-ces com dins en Paris. E aquesta gentilesa de caua yllers dura entro que la companya dels Cathalans los mataren tots en vn dia, com lo Compte de Brenda los vench desus, axi com dauant vos he dit. E creats que tots muriren, que hanch hu non escapa.

CAPITOL CCLXII. COM LOS BA-

rons del Principat dela Morea delliberaren fer matrimoni de la ni-na Princesa dela Morea ab en Falip fill segon del Rey Carles, e se ferma, ab que lo fill del Compte Daria mulleras ab germana de dita Princesa, e senyora de Matagrifo.

ES veritat que daquell senyor Duch de Burgunya, qui fo net del Rey de França, axi com dauant vos he comptat, auay-llaren los Princeps de la Morea: ço es a saber estro al Princep Loys qui fo lo quint Princep daquell senyor de Bur-gunya, e net del Rey de França auaylla. E aquest Princep Loys muri, que non ro-mas nengu: mas romangueren ne dues fi-lles, la vna hauia XIIII. anys com ell muri, e laltra nauia XII. anys: e lo Princep llexa lo Principat a la major, e ala manor la Baronia de Matagrifo: e llexa vinclat lo Principat a la manor, que si

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

que ſi la major muria ſens infants de lleyal conjugi que tornas ala manor: e axi mateix jaqui vinclada la Baronia de Matagrifo,ala major. E com los Barõs del Principat hagren perdut lo Princep Loys q̃ls era eſtat molt bon ſenyor, penſaren aqui porien donar la filla major qui fos ſenyor poderos, quels pogues defendre del Diſpotat de Larta, e del Emperador, e del ſenyor dela Blaquia: que ab tots aquells marcha lo Principat,e el ducat de Tenes, que antigament lo ducat ſe tenia per lo Principat: mas puys la particio fo feyta dels dos germans, qui ho cõquiſtaren, hach lo ducat lo Compte dela Marxa. Queus en diria? quel Rey Carles en aquell temps hach conqueſtat lo regne de Sicilia, axi com ja hauets entes, e fo lo major ſenyor, e lo pus poderos qui en aquell temps fos alleuant. E aquell ſenyor Rey Carles hauia vn fill qui hauia nom Falip,qui era apres del major:e los Barons dela Marxa pẽſaren que a negu no porien donar la nina Princeſa tambe com a moſenyer en Falip fill del Rey Carles, qui era molt ſaui, e bo: e axi hagrẽ vn Archebisbe, e vn Bisbe, e dos richs homens, e dos cauallers, e dos ciutadans:e trameteren los al Rey Carles en Napols hon lo trobaren: e aqueſts miſſatges parlaren del matrimoni,axi que al Rey Carles plague molt: perço com ſabia que aquella nina auay llaua de ſon llinatge, daltra part quel Princep deſa Morea es deles honrrades riqueſes del mon, apres de Rey. E axi atorga lo matrimoni de madona la Princeſa ab moſenyer en Falip. E abans que en als enantaſſen, ſe feu venir dauant ſon fill,e li dix com aquell matrimoni hauia fermat,ſi ell ho volia. E moſenyer en Falip reſpos, e dix que li pleya molt, ab vna coſa que plagues a ell que li donas vn do. E lo Rey Carles dix,que demanas que volgues,que atorgat li ſeria. E ſobre aço ell li beſa la ma,e dix: ſenyor lo do queus demanes aqueſt, ben ſabets quen infanteſa me lliuras per companyo lo fill del Compte Daria, qui es dels meus dies: e ſi hanch nul hom ſe pot tenir per pagat de ſeruidor,e de companyo, yom tench per pagat dell: per queus prech pare ſenyor quell haja per muller la germana dela Princeſa, ab la Baronia de Matagrifo, e que amdues germanes a vna miſſa ſien nouies, e que amdoſos nos façats cauallers aquell dia de la voſtra ma. E lo Rey Carles atorga li ho,e feu venir los miſſatgers,e ferma axi mateix aq̃ſt matrimoni:e tãtoſt mana q̃ foſſen armades a Brãdis X. galees, q̃ amdues les dõzelles aportaſſen al dit lloch de Brandis,e lla lo Rey Carles,e ſon fill eſperar les hia, e lla

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

farien les noces. E de Brandis al Principat no ha C C. milles. E axi era lloch cominal. Queus dire? que les donzelles amenaren a Brandis e aqui feu lo Rey Carles cauayller ſon fill, e apres ſon companyo. E moſenyer en Falip feu aquell dia C. cauallers dela ſua ma, e ſon cõpanyo XX. e amdues germanes foren nouies enſemps. E la feſta fo gran que aquell dia, e totes les huytaues ſe feu en aquell lloch. E puys ab les X. galees paſſaren en Principat, e moſenyer en Falip fo Princep dela Morea, e ſon companyo ſenyor dela Baronia de Matagrifo: Queus dire? que moſenyer en Falip no vixque molt de temps, ans muri, e no hach infant negu: e puys la Princeſa hach per marit vn gran Baro del llinatge del Compte Liuerus, e daquell hach vna filla. E puys muri aquell Princep, e la Princeſa com ſa filla fo de edat de X I I. anys, donala per muller al bon Duch de Tenes, aquell qui dexa lo ducat al Compte de Brenda qui era ſon coſi germa, que no hach Infant negu dela filla dela Princeſa. E com la Princeſa hach maridada ſa filla, anaſſen en França, e pres per marit moſenyer en Falip de Saboya: e amdoſos enſemps vengren al Principat. Si que a poch de temps la Princeſa muri de malautia, e llexa en ſon teſtament, que ſon marit de ſa vida fos Princep, e puys apres la mort dell, queu llexaua a ſa filla, ço que fer no podia, que ans deuia tornar a ſa germana qui era viua, a qui ſon pare ho hauia vinclat, e com la Princeſa muri lo Princep era en França. E en aquella ſaho lo Princep de Taranto frare del Rey Robert era paſſat ala Morea per venir contra ſon cunyat lo Diſpotat de Larta, e vaent lo Principat menys de ſenyor, e de dona, pres lo que no troba qui lo hi contraſtas: ſi que moſenyer en Falip de Saboya Princep dela Morea quiu ſabe, fo molt deſpagat: ſi que no ana a molt de temps quel Princep de Taranto fo en França. E lo Princep dela Morea clamas al Rey de França del Princep de Taranto, com li tenia ſon Principat ſens deſafiar, e ala fi ſentencia fo donada quell lo li deſampara: e axis feu, quel Princep dela Morea trames ſos preycadors qui per ell reeberen lo Principat. E en aqueſt temps muri lo Duch de Tenes menys de infants, e llexa lo ducat al Compte de Brenda coſi germa ſeu, axi com ja dauant vos he dit, e romas la Duqueſa filla dela Princeſa viuda. Ara vos lexare a parlar dela Princeſa, e tornar vos he a parlar de ſa germana.

CAPI

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

CAPITOL CCLXIII. COM LO SE-nyor Infant en Ferrando de Mallorques pres per muller madona Ysabel filla del Compte Daria, e neta del Princep dela Morea: e com la dona de Matagrifo ereta sa filla dela Baronia de Matagrifo, e de tot dret que hagues en Principat dela Morea.

OM lo fill del Compte Daria hach feytes les noces, entra en possessio dela Baronia de Matagrifo, e si hanch senyor feu bona proua, ell ho tue: que fo molt saui, e bo de tots feyts, e hach de sa muller vna filla, qui hach nom madona Ysabel. E com la filla fo nada, a poch de temps ell muri, de que forē despagats tots sos Barons, e vassaylls tots quants nach ala Morea. E aqst Compte Daria es del llinatge daqls dels Tous, qui es la pus antiga casa, e la pus honrrada de Prohença, e parēts que son del senyor Rey Darago. E com la dona hach perdut son marit, fo molt despagada, e no volch pus pendre marit: e com la Princesa sa germana fo morta, ella demana lo Principat: e aquells quil tenien faeren lin curt respost. Si quella entes que en Sicilia era lo senyor Infant en Ferrando, fill del senyor Rey de Mallorques, qui no hauia muller, ne terra neguna: e pensa q̄ no hauia hom el mon en qui sa filla fos tabe messa, per tal com aq̄ll hauria per grat, o per força tot son dret del Principat. E axi trames sos missatges al senyor Rey de Sicilia: e al senyor Infant en Ferrādo, si q̄ finalmēt fo acordat, q̄ la dona ab sa filla vengues a Masina: e llauors si la dōzella era aytal com ells deyen, quel matrimoni los pleya: si q̄ la dona ab sa filla, e be X. dōzelles, e atretantes dones, e XX. cauallers, e X X. fills de cauallers, e ab daltres companyes vench a Masina, hon li fo feyta molta donor. E com fo a Masina lo senyor Rey, e lo senyor Infant hagren vista la donzella, e qui tot lo mon li donas ab altra ell nō cambiaria ab esta, ans nach tant grā plaer quel jorn li fo vn any, q̄l feyt fos fermat: si que de tot en tot dix al senyor Rey, q̄ aquesta donzella volia que fos sa muller, e no altra qui el mō fos. E no fo maraueylla si no fo enamorat: q̄ aquesta era be la pus bella creatura de XIIII. anys, q̄ hanch hom pogues veure, e la pus blanca, e la pus rosa, e la millor: e pus fo la mes sauia dels dies que era, qui donzella qui hanch fos el mon. Q ueus dire? que la dona

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

de Matagrifo areta ſa filla entre vius,e apres la ſua mort de tota la Baronia de Matagrifo, e de tot lo dret que hauia en Principat a fer, e a dira totes ſes volentats, que altre vincle no ſen feu. E com aço hach feyt, e les cartes foren feytes deles donacions del eſpoſalici, ab la gracia de noſtre ſenyor, ab gran ſolemnitat, e gran feſta quen fo feyta per lo ſenyor Rey, e per madona la Regina, e per tots los Barons de Sicilia, e cauallers Cathalans, e Aragoneſos, e Llatins, e tots altres de Maſina, lo ſenyor Infant pres madona Yſabel per muller: e dix la miſſa Larchebisbe de Maſina, e la feſta dura be X V. jorns, axi que tot hom ſen maraueyllaua com axi neren tuyt pagats. E com la feſta fo paſſada lo ſenyor Infant la ſen mena a Catania ab ſa mare, e ab tota aquella gent qui eren venguts ab ella, e li lliura dones Cathalanes, e donzelles Cathalanes, e mullers, e filles de cauallers. E com foren a Catania, lo ſenyor Infant feu grans dons a tots aquells qui ab ella eren venguts: e axi eſtegren be quatre meſos a Catania. E puys la dona ſogra del ſenyor Infant tornaſen ab ſa companya ala Morea alegre, e pagada: e lo ſenyor Infant alegre, e pagat, eſtech ab madona la Infanta, e plach a Deus que la emprenya, de que fo feyt gran alegre, com ho ſaberen. E com la dona fo groſſa lo ſenyor Infant ſapareylla danar ala Morea ab be cinchcents homens dacauayll, e gent molta de peu.

CAPITOL CCLXIIII. COM. TO R.

Muntaner tramis miſſatge al ſenyor Rey de Sicilia, per raho que fos la ſua marce que yo pogues venir en Catania hon era lo ſenyor Infant en Ferrando ab la Infanta ſa muller qui Infanta vn fill qui hach nom Iacme: e com dit ſenyor Infant ſapareylla de paſſar enla Morea.

ESTANT que ell ſapareyllaua, you ſabi a Gerba: e quim donas gran coſa yo nom aturara que a ell no vingues, e que ab ell anas hon que ell volgues anar. Si que tramis miſſatge al ſenyor Rey, que li plagues que yo vingues en Sicilia: e al ſenyor Rey plach li, e ab vna galea, e ab vn leny ab los veylls dela illa qui vengren ab mi, yo vengui en Sicilia, e llexe lo caſtell de Gerba, e la illa a bon recapte. E lo

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

lo primer lloch hon pris terra en Sicilia fo a Catania. E aqui yo trobe lo senyor Infant sa,e alegre:e madona la Infanta grossa,que no ana a VIII. jorns que pari,e hach vn bell fill,de que faeren gran festa. E com yo fuy dauayllat dela galea yo fiu treer dos bales de tapits en terra,qui eren de Tripol,e Anibles,e Ardiens,e Almaxies,e Alquinals, e Mactans,e jucies, e daltres joyes. E fiu desplegar totes aquestes coses dauant madona la Infanta,e el senyor Infant,e lo hi presenti tot,de que lo senyor Infant fo molt pagat: e puys partim dells,e animen a Masina, quel senyor Infant me dix, quell hi seria ans de XV. jorns, e que volia llongament parlar ab mi. E com fui a Masina no ana a XV. jorns que vench missatge, que madona la Infanta hauia haut vn bell fill que naixque lo primer disapte de Abril delany M. CCC XV. Deus do a cascu aytal goig,com yo hagui. E lo senyor Infant si hach goig no mo demanets,e tots aquells de Catania: que mes de VIII. jorns dura la festa que en Catania se feu: e lo senyor Infant feu lo batejar a la esgleya major de la beneuyrada madona sancta Agata,e feu li metre nom Iacme. E si hanch Infant fo nat de bonagracia, aquest Infant en Iacme ho fo. Queus dire? que com lo senyor Infant en Iacme fo batejat,e la dona fo fora de perill,lo senyor Infant vench a Masina: e com fo a Masina yom porferi a ell dauer, e de persona, e de seguir lo lla hon ell plagues: si quell men hach gran grat. E dix me,vos hauets anar al senyor Rey qui es a Plasa hon lo trobarets,e retrets li lo castell,e les illes de Gerba,e dels Querquens:e puys tornarets a nos,e llauors endreçarē tot ço que fer hajam. E axi pris comiat dell, e estant que yo hagui pris comiat dell, missatge li vench, que anas a Catania cuytosament, que madona la Infanta estaua mal,que la febra lauia presa,e mal de cintiri. E axi caualca, que aquella nit sen entra a Catania: e com madona la Infanta lo vae fo millorada, empero ella hauia feyt testament ans que pirs li anas: e puys lo conforma,e llexa la Baronia de Matagrifo,e puys tot lo dret que hauia en Principat a son fill Linfant en Iacme,e si Linfant son fill muria lexaua ho al Infant en Ferrando marit seu. Ara era veritat que be hauia dos mesos que sa mare era morta de malautia a Matagrifo,mas ella non sabia res,ne lo senyor Infant no volia que hom lin digues res mentres ella era prenys: e axi mateix com hach parit tro que fos exida a missa: e perço lo senyor Infant bastaua que

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

pogues lla anar, masno esperaua sino que la Infanta fos delliurada, e exida a missa, que tantost se deuia recullir ell, e ella: que totes coses estauen ya apareyllades de recullir.

CAPITOL CCLXV. COM LA INfanta madona Y sabel muller del senyor Infant en Ferrando de Mallorques passa desta vida: e com yo R. Muntaner reti les illes de Gerba, e dels Querquens al senyor Rey de Sicilia, e men ani lla hon era lo senyor Infant en Ferrando.

VEVS en dire? la Infanta axi com a Deus plach passa daquesta vida als XXXII. jorns depuys que Linfant en Iacme son fill fo nat: e muri els braços del senyor Infant en Ferrando. E qui hanch vae dol lo senyor Infant en Ferrando ho feu, e tota la ciutat: e ab gran solemnitat, axi com aquella qui era pura, e be confessada, e combregada, e pernoliada, hom la mes en vn bell monumēt prop del cos dela beneuirada verge madona santa Agata en la sua beneyta esgleya de Catania. E com aquest desastre fo esdeuengut, lo senyor Infant vench a Masina per recullir, e per anar ala Morea: e yo fiu estar al senyor Rey que trobe en Plasa, e anam a Palerm, e dauant lo noble en Berenguer de Sarria, e molts daltres richs homens de Sicilia, e cauallers, e ciutadans, yo li reti los castells, e les illes de Gerba, e dels Querquens: e placia a Deus que tots aquells qui be nos volen pusquen tant bon compte retre daço quils es comanat, com yo fiu al senyor Rey de Sicilia deles dites illes, les quals tengui VII. anys: ço es a saber primerament enla guerra dos anys, e puys tres anys que lam dona de gracia, e de puys dos anys per la guerra del Rey Robert. E tantost com hagui retudes les illes, e hagui carta de fi, pris comiat del senyor Rey, e tornemen al senyor Infant que trobe a Masina que sapareyllaua de recullir: e yo dix li, que era vengut per seruir a ell, e de muntar enles galees, e encara prestar tot quant hauia. E lo jorn que li dix aço, dix me que lendema me respondria. E lendema com hach oyt missa ell se feu venir gran res de cauallers, e de bona gent, e dauant tuyt ell me dix: En Ramon Muntaner, veritat es que vos sots lom el mon aquins tenim per pus tenguts q̄ a negu altre, e dix aqui moltes rahons

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

honsbones:e retia com yo en ſon ſeruey hauia perduttot quant treya de Romania, e encara que fui mes en preſo ab ell, e com lo Rey Robert hauia per ell a mi molt de mal feyt. E com yo li hauia preſtat del meu en Romania, e abandonat tot quant hauia:e encara com yo hauia tots los officis dela companya lexats per ell, e per molts daltres ſerueys que a mi nom membren, que ell entenia que yo li hauia feyts: e ara aſſenyaladament, que per amor dell hauia lexada la Capitania de Gerba que yo hauia tenguda VII. anys: encara que li hauia preſtada en aqueſt punt aytanta moneda com hauia. E axi dix ell, tants ſon los ſerueys que vos mauets feyts, que per res yo nous ho poria guardonar. E ara ſom venguts en vn cas, que ſobre tots quants ſerueys nos hauets feyts muntara aq̄ſt, de queus volem pregar quens façats: e axi pregam vos dauant aqueſts cauallers, que vos quens ho atorguets, que aqueſt ſeruey nos feçats. E yo lleuem, e ane li beſar la ma, e li fiu moltes gracies del be quell hauia dit de mi, e daço ques tenia per ſeruit de mi. E dix li: ſenyor penſats de manar ço que vos volets que yo faça, que mentra que vidam baſt al cos, yo no fallire en res ſenyor q̄ vos me manets. Ara ſabets, dix ell, que es ço que nos volem que façats per nos nos vos ho direm. Veritat es que a nos fora gran meſter, q̄ anaſſets ab nos aqueſt viatge: que molt vos hi hagra meſter, e entēch quens farets gran fretura: mas tant nos es char lo ſeruey que volem que totes les altres coſes ne ſien rellaxades.

CAPITOL CCLXVI. COM LO SE-

nyor Infant en Ferrando de Mallorques comana a mi R. Muntaner lo ſenyor Infant en Iacme char fill ſeu, per raho quel portas, e lliuras a la Regina ſa mare: em dona carta de procuracio per a fer tot ço quem plagues

VERITAT es que Deus nos ha donat aqueſt fill en Iacme de madona noſtra muller, e axi pregam vos q̄ vos lo rebats, el portets ala Regina noſtra mare, e en les ſues mans vos lo lliurets: e penſats de noliejar naus, o armar galees, o tot ço ab q̄ vos conegats que anets pus ſaluament. E nos farem lletra al honrrat en Berenguer Deſpuig caualler procurador noſtre, quens do tot ço que hi haurets beſtret, e queus crega de tot ço que vos li direts de part noſtra: e axi mateix neſcriurem a madona la

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

Regina mare noſtra, e al ſenyor Rey de Mallorques frare noſtre. E nos ſer vos hem carta de procuracio general per totes les quatre parts del mon: ço es a ſaber de lleuant a ponent, e de mig jorn a tremontana: e que vos ço que prometrets, ne façats, ne deurets per nos a caualler, ne a hom de peu, e a totes altres perſones q̄ nos ho tenim per bo, e per ferm: e que per res non vendriem a menys: e hi obligarem totes les terres, e caſtells, e llochs, que hauem, ne eſperam hauer ab la ajuda de Deus: e axi ab tot poder noſtre vos yrets. E com noſtre fill a madona la Regina mare noſtre vos haurets lliurat, yrets a voſtre alberch e regonexerets, e endreçarets tots voſtres feyts: e puys com voſtres feyts hajats endreçats, vos vendrets a nos ab tota aquella companya dacauayll, e de peu que puſcats. E lo ſenyor Rey de Mallorques noſtre frare dar vos ha aytāta moneda com vos li demanets, per pagar les companyes que vos nos amenarets: e aço es ço que nos volem q̄ vos façats per nos. E yo que oy eſtes coſes fuy molt esbalayt com tant gran carrech me metia al dors, ço es a ſaber de ſon fill, e clame li marce qué mi donas companyo. E ell dix, que ya companyo no mi diria, mas que yom apareyllas, el guardas axi com hom deu guardar ſenyor o ſon fill. E tantoſt yom lleue, e ane li beſar la ma: e fiu me lo ſenyal dela creu, e reebi aquella beneuyrada comanda: e lo ſenyor Infant tantoſt mana an Nots de Monells caualler, que tenia ſon fill en guarda al caſtell de Catania, quel lliuras a mi: e que de aqui auant quel tingues per mi, e no per altra perſona: e que tota hora que yol volgues, q̄l me lliuras: e daço me feu ſagrament, e homenatge, e axi ho feu: perque de aquell dia auant Linfant en Iacme fill del ſenyor Infant en Ferrando fo en mon poder, e aquell dia hauia X X X X. jorns que era nat, e no pus. E axi mateix feu me fer la carta de procuracio, axi com dauant es dit, ab ſagell pendent, e totes les altres cartes.

CAPITOL CCLXUII. COM LO SEnyor Infant en Ferrando de Mallorques paſſa a la Morea, e pres Clarença a força darmes, e hach tota la encontrada, el juraren per cap, e per ſenyor tots los de Clarença, e els de la Morea.

CAPI

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

COM aço fo feyt, ell se reculli ab la bona hora a Masina, e anasen a Clarēça, e pres terra prop dela ciutat a dos milles: e la host exi de Clarença ab be C C. homens a cauayll, que la li volgren contrastar. Queus dire? quels Almugaues qui eren ab lo senyor Infant van exir en terra, e los ballesters, e van ferir en aquella gent: si quels faeren llunyar, é fer plaça: e entretant tragueren los cauaylls en terra. E com hach en terra entro a L. homens de cauayll, e lo senyor Infant fo guarnit, e apareyllat, e fo sobre son cauayll, ell feu desplegar la senyera, que pus no volch esperar laltra caualleria sua, ans feu la brocada ab aquells L. homens a cauayll, e ab los Almugaues: e va ferir los enamichs, e vals desbaratar, en axi que van fugir deuers la ciutat: e lo senyor Infant ab tota sa companya ab ells ferint, e donant. Queus dire? que ab ells ensemps sen entraren enla ciutat, e mataren tots aquells quels plague, els hagren tots morts: mas com foren dins la ciutat, tota la gent crida: Senyor marce, senyor marce: e sobre aço ell capdella, e veda que de aqui auánt no muris negu. E axi les galees, e tot son estol vench ala ciutat, e tot hom entra dins: e les gents dela ciutat ajustarénse, e juraren per senyor lo senyor Infant en Ferrando, e li faeren tots homenatge: que be sabien que a ell pertanyia lo Principat, per madona sa muller. E tantost com aquells dela ciutat de Clarença lagren jurat, ell ana assatiar lo castell de Belluer, que es hu dels bells castells del mon, e es prop de Clarença: e combate lo fort, e hi dreça trebuchs: e a pochs de dies estrengue los en tal guisa, ques reteren a ell. E puys caualca per la terra, e cascu dels llochs se retien a ell volenters: perço com ell hach feyt llegir lo testamēt en publich del Princep Loys quivincla lo seu Principat ala sogra del senyor Infant: axi que a ella se pertanyia, e per lo vincle, e perço com ella sobreuiui molt de temps a sa germana la Princesa, axi que tuyt sabien que a ella deuia tornar lo Principat: e puys mostra la donacio quen hauia feyta entre vius a la Infanta. E puys axi mateix que com muri feu testament, e jaqui ereu madona la Infanta sa filla, e puys mostra com madona la Infanta en son testament ho hauia llexat al Infant en Iacme son fill, e encara que ho vincla al senyor Infant en Ferrando, si son fill muria. E com aço hach mostrat, lo senyor Infant en publich en la ciutat de Clarença

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

rença per totes parts nanaren lletres: e axi tuyt se tenien per dit, que per dret lo Principat deuia esser de son fill: e si son fill defallia, que deuia esser del Infant en Ferrando. E axi tots lo obeyren axi com a senyor natural, e dreturer: e lo senyor Infant tench los en veritat, e en justicia. Ara vos lexare a parlar del senyor Infant, e tornare a parlar de son fill Linfant en Iacme.

CAPITOL CCLXVIII. COMYOR.

Muntaner pense dapareyllarme per passar ab lo senyor Infant en Iacme en Cathalunya a sa auia, e com hagui noues quels de Clarença hauien armades quatre galees, per raho de hauer dit Infant: e com dia de tots sants prengui terra a Salou.

VERITAT es que com lo senyor Infant se parti de Masina, yo noliege vna nau de Barcelona, qui era al port de Palerm, a estar den P. Desmūt: e que vingues a Masina, e de Masina a Catania: e axi mateix hi tramis vna dona de paratge molt bona dona, qui era Dampurda, qui hauia nom ma dona Nagnes Dadri, y era cōpanyona vēguda en Sicilia ab la noble madona Ysabel de Cabrera muller del noble en Berenguer de Sarria, e hauia haut XXII. Infants, e era molt deuota, e bona: e axi acabe ab la dita madona Ysabel, e ab lo dit noble que lam lexassen, e yo que li comanaria lo senyor Infant en Iacme fill del senyor Infant en Ferrando, e per llur cortesia lexarem la. E yo comaneli lo senyor Infant, quem paria que ella deuia saber molt dinfants, e per la sua bonea: e com era de bon paratge, e donrrat: e daltra part era hi vna bona dona, qui era estada nudriça del senyor Infant en Ferrando: que madona la Regina de Mallorques li trames tantost com sabe que muller hauia preta: e puys hagui daltres dones, e Linfant hauia bona vida, e be complexionada, qui era de Catania quil nudria molt graciosament. E menys dela sua dida, yo nagui daltres dos qui ab llurs infants mis en la nau, perço que si la vna fallia, que les altres fossen apareyllades. E perço les hi mis ab llurs infats les dos, que la llet nos corrompes ans les mamassen tots dies llurs infants entro ops les agues sem. E axi ordone mon passatge, e arme la nau molt be, e

mis

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

mis hi be CXX. homens darmes,e de paratge,e daltres,e mis hi tot ço quens feya meſter, e per vida,e per defenſo. E com hagui apareylla-da la nau a Maſina, vna barca armada vench de Clarenç,a que lo ſe-nyor Infant trametia al ſenyor Rey de Sicilia, en que li feya a ſaber la gracia que Deus li hauia feyta,e axi mateix ho trames a dir largamẽt a mi: perço que you pogues comptar al ſenyor Rey de Mallorques, e a madona la Regina, e a ſos amichs: e trames me cartes que donas a madona la Regina ſa mare, e al ſenyor Rey de Mallorques, em feu ſa ber quem pregaua que toſt me eſpaetxas de Sicilia: e yo ſegurament era eſpaetxat, mas ab major goig me eſpaetxe com ſabi aquelles bo-nes noues. E axi yo anemẽ per terra a Catania, e fiu fer vela ala nau de Maſina,e manels q̃ vingueſſen a Catania,e cõ fui a Catania a pochs de dies la nau hi fo, e fiu recullir tot hom. E com volgui recullir lo ſenyor Infant en Not de Monells hach feyt ajuſtar tots quants cauallers Ca thalãs, e Aragoneſos hi hauia,e Llatins,e tots los honrrats ciutadãs. E dauãt de tuyt ell dix, ſenyor voſaltres conexets q̃ aqueſt ſia Linfant en Iacme fill del ſenyor Infant en Ferrando,e fill de madona Yſabel mu-ller ſua que fo? E tuyt digueren que hoch,que tuyt foren al batejar, e puys la uem viſt,e conegut, e ſom certs que aqueſt es ell: e ſobre aço lo dit en Not ne lleua carta publica,e puys en aquelles paraules matei-xes ell torna, e axi mateix li reſpoſſeren,e feu ne fer altra carta: e puys encara ſi torna altra vegada, e feu ne fer altra carta. E puys mes lo a mi enles mans, e els meus braços, e volch de mi hauer altra carta com yol done per quiti del ſagramẽt,e homenatge quem hauia feyt, e com yol atorgaua hauer rebut. E feyt tot ço,yo els meus braços tragui de la ciutat lo ſenyor Infant,ab mes de dos milia perſones quem ſeguien, e mis lo enla nau: e tuyt ſenyaren lo, el beneyren. E aquell dia vench vn porter del ſenyor Rey Fraderich a Catania, qui aporta de part ſua dos pareylls de veſtidures de drap daur ab preſents varijs al ſenyor Infant en Iacme. E axi fem vela de Catania el primer dia de Agoſt del any MCCCXV. e com ſom a Trapena,yo hagui lletres quem degues guardar de quatre galees armades que hauien feytes armar cõ-tra mi, per hauer aqueſt Infant: que feyen compte, que ſi l hauien, quen recobrarien la ciutat de Clarença: e yo quiu ſabi enforti encara mes la nau, e mis molt mes armament,e gents. E promet vos que fo-rem XCI. dia que hanch ne yo, ne dona que hi fos no exim en terra: e ſi

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

e si estiguem XXII. jorns ala illa sent Pere, e ajustam nos hi vint e quatre naus entre de Cathalans, e Genoueses, e tots partim ensemps dela illa, que tots venien a ponent: e hagrem tant gran fortuna, que les VII. sen perderen: e nos, e les altres ne forē en gran cōdicio. Empero plague a Deus que aquell jorn de tots sants nos prenguem terra a Salou, que hanch la mar no feu mal neguna hora al senyor Infant, ne axi mateix a mi, ne exi del meu braç, aytant com la fortuna dura de nuyt, ne de jorn: que yol hauia a tenir, perço com la dida no podia siure, tant gran mal li feya la mar, e a les dones atretal, que no podien durar, ne anar.

CAPITOL CCLXIX. RECOMPTA COM yo R. Muntaner lliure lo senyor Infant en Iacme a madona la Regina auia sua quiera a Perpinya: el lliure ab tota aquella solemnitat que Infant, ne fill de Rey se deu lliurar.

COM fom a Salou, Larchebisbe de Tarragona, per nom mosenyer en Pere de Rochabarti, trames aytantes besties com hagues ops: e fons do nat per posada lalberch den Guanesch, e puys a poques jornades anam nosen a Barcelona, hon trobam lo senyor Rey Darago, qui molt aculli be lo senyor Infant, el volch veure, el besa, el beney: e puys anam nosen ab plujes, e ab molts vents, e ab mal temps: e yo hauia feyta fer vna anda en q̄ anaua lo senyor Infant, e la dida, e hauia la cuberta dun drap encerat, e puys damūt de preset vermeyll, e hauia hi XX. homēs qui per vendes portauen landa al coyll: e jurcā a anar de Tarragona tro a Perpinya XXIIII. jorns. E abans que lla fossem, trobam frare Ramon Saguardia ab X. caualcadors, que madona la Regina de Mallorques nos hauia tramesos: perço que acompanyassen lo senyor Infant. Si que hanch nos parti de nos ell, e quatre porters del senyor Rey de Mallorques quens trameteren entro que fom a Perpinya. E com fom al Velo a passar laygua del rech tots los homens del Velo hi exiren, e los millors presseren landa, e a coyll passaren lo riu al senyor Infant. E aquella nuyt los Cōsols ab gran res de prohomens de Perpinya, e cauallers tots quants ni hauia foren ab nos, e agran.

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

agran hi molt mes exits: mas lo ſenyor Rey de Mallorques era anat en França : e axi entram per la vila de Perpinya ab gran honor quens fo feyta, e anam nosen al caſtell, a hon era madona la Regina mare del ſenyor Infant en Ferrando, e madona la Regina muller del ſenyor Rey de Mallorques, e amdues, com vaeren que nos muntauem al caſtell, auayllaren ſen ala capella del caſtell. E com fom ala porta del caſtell, yo pris en mos braços lo ſenyor Infant, e aqui ab grā alegre yol porte dauāt les Regines qui ſeyen enſemps: e Deus do a nos aytal goig cō hach madona la Regina ſauia, com lo vae axi gracios, e bo, e ab la cara rient, e bella, e veſtit de drap daur mantell Cathalaneſch, e pelot, e vn bell batut daquell drap mateix al cap. E com yo fuy prop deles Regines agenollem, e a caſcuna yo beſe les mans, e fiu beſar al ſenyor Infant la ma de Madona la Regina ſauia: e com li hach beſada la ma, ella lo volch pendre en les ſues mans, e yo dix li Madona, ſia de gracia, e de marce, que nous ſapia greu, que entro que yo haja mi mateix alleujat del carrech que tench, vos nol tendrets, e madona la Regina riſſen, e dix me que li pleya. E yo dix li, madona, es aci lo ctenent del ſenyor Rey? e ella dix, ſenyer hoch, vel vos aci: e ell feu ſe auant: e era lo ctinent en aquella ſaho Nuguet de Totzo. E depuys demane ſi era lo Bayle, e el veguer, e los Conſols dela vila de Perpinya qui axi mateix hi foren: e demane notari publich, e fo aqui. Puys hi hach molts cauallers, e tots quants homens honrrats hauia en Perpinya, e com tots hi foren preſents, yo fiu venir dones, e dides, e cauallers, e fills de cauallers, e la dida de monſenyor en Ferrando, e dauant les dones Regines yols demane tres vegades, ſi aq̄ſt Infant que yo tenia el brac, conexets que ſia Linfant en Iacme primer nat del ſenyor Infant en Ferrando de Mallorques, e fill de madona Yſabel muller ſua. E tuyt reſpongueren que hoch: e aço digui yo per tres vegades, e caſcuna vegada ells me reſpoſſeren que certament era aquell que yo deya: e com aço hagui dit, yo dix al eſcriua, que men faes carta publica. E apres yo dix a madona la Regina mare del ſenyor Infant en Ferrando, madona vos creets que aqueſt ſia Linfant en Iacme fill del Infant en Ferrando fill voſtre, quen gendra en madona Yſabel muller ſua? ſenyer, dix ella, hoch: e tres vegades axi mateix en preſencia de tuyt yo lo hi dix: e axi mateix me reſpos que hoch, que axiu ſabia ella, que per cert aqueſt es mō charnet, e per aquell lo recebe: e daço yo lleue carta publica

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

blica en testimoni de tots los dauant dits. E yo dix, Madona per part vostra, e del senyor Infant en Ferrando dats me per bo, e per lleyal, e per quiti daquesta comanda de tot quant yon fos tengut a vos, e al senyor Infant en Ferrando, fill vostre? E ella respos, senyer hoch. E axi mateix ho digui tres vegades, e en cascuna me respos, que men daua per bo, e per lleyal, e per quiti: e que men absoluia de tot quant yon fos tengut a ella, e a son fill. E daço axi mateix se feu carta. E com tot aço fo feyt, yo li lliure ala bona hora lo dit senyor Infant, e ella pres lo, e besal mes de deu vegades: e puys madona la Regina joue axi mateix besal mes de X. vegades: e puys recobral madona la Regina, e lliural a madona Pereyona qui li era de prop, e axi partim nos del castell, e anam ala posada hon yo deuia posar: ço es a saber en casa den Pere Batle, e aço fo per lo mayti. E apres menjar yo ane al castell, e done les cartes que aportaua del senyor Infant en Ferrando a madona la Regina sa mare, e aquelles que aportaua al senyor Rey de Mallorques: e digui li tota la missatgeria quim fo comanada. Queus dire? quinze jorns estigui a Perpinya, e tots dies yo anaua veure dos vegades lo senyor Infant, que tant gran enyorament nagui com fuy partit dell, que no sabia que men faes: e agra hi mes estat, sino fos la festa de Nadal quim venia desus. E axi pris comiat de madona la Regina, e de madona la Regina joue, e del senyor Infant, e de tots aquells de la cort: e pague tots aquells quim hauien seguit, e torne madona Nagnes Dadri en son lloch, e en son alberch prop de Banyoles. E madona la Regina captench se molt be de mi, e de tots los altres, e venguimen a Valencia hon era mon alberch, e fuy hi tres jorns abans de Nadal sa, e alegre, la marce de Deus. E no ana a llonch de temps quel senyor Rey de Mallorques vench de França, e hach gran plaer de son nabot, e tantost axi com a bon senyor li ordona ab madona la Regina la sua vida, axi com tanyia a fill de Rey.

CAPITOL CCLXX. COM LO SENYOR Infant en Ferrando de Mallorques trames per cauallers, e homens de peu: e com abans que la gent hi fos ala Morea dit Infant passa desta vida: e se occupa de tota la terra mosenyer en Ioan frare del Rey Robert:

E no

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

NO ana a molt de temps, quel senyor Infant trames missatge al senyor Rey de Mallorques qui per mi li trametes cauayllers, e homens dapeu. E madona la Regina sa mare, e lo senyor Rey de Mallorques trameteren me a dir quem apareyllas, e que percasas bona companya dacauayll, e da peu que hi menas: e que ell me faria dar entro a XX. milia liures en Valencia a companyes. E yo tantost percasem de companya, axi que a molts acorregui de ço del meu: e no ana a XV. jorns quem vench demanament per vn correu, que no men trametes de res, que Arnau de Caza ab la gran nau del senyor Infant era vengut dela Morea, e que ell ab la dita nau hauria gent a Mallorques que hi passaria: e axi ala mala hora reuocaren la sentencia que yo no ane. E en Arnau de Caza acorda duna gent, e daltra a Mallorques, e estech tant, e tant tarda que com fo ala Morea lo senyor Infant fo passat desta vida, de que fo major tala que linatge Darago preses de negu fill de Rey llonch de temps ha: e nous dire aquella casa quen prengues tala, que sis feu tot lo mon, que aquest era lo millor caualler, e lo pus ardit que en aquell temps fos fill de Rey del mon, e lo pus dreturer, e el mills ordonat de tots feyts. E lo seu cors fo portat a Perpinya, de que fo gran be a madona la Regina sa mare, que hanch nou sabe, que Deus la sach presa a sa beneyta part. E pot hom dir della que es sancta en paradis que el mon no era tant deuota, ne tant humil, ne millor Chrestiana. E axi ella fo en paradis abans quel dol de son fill vaes, e lo cors del senyor Infant en Ferrando fo posat a la esgleya dels Preycadors a Perpinya. Deus haja la su anima, el meta ab los sants en Paradis. E com ell fo mort no ana ados mesos que muri laltre Princep. E puys tota la terra se ocupa, e teho vuy en aquest dia mosenyer en Ioan, frare del Rey Robert: Deus per la sua marce aport temps q̄ torne a aquest senyor Infant en Iacme, de qui deu esser dretament. E Deus ho jaqueixca a mi vaher, e hi pusca en mes veylles canes ajudar daquell poch poder, e saber que Deus ma comanat. Ara vos lexare a parlar daquests senyors dela casa de Mallorques, e tornare a parlar del senyor Rey Darago, e de sos fills.

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

Chronica dels

CAPITOL CCLXXI. COM LO SE-

nyor Rey en Iacme de Arago acorda de trametre Linfant Nanfos on fill a conquiſtar lo regne de Serdenya, e de Corſega ab ajuda que li feu lo ſenyor Rey de Mallorques de XX. galees.

ERITAT es quel ſenyor Rey Darago vae ſos fills grans, e alts, e bons, e mana corts ala ciutat de Gerona, enles quals fo lo ſenyor Rey de Mallorques, e tots los Barons de Cathalunya. E aqui publicas, q̄ de tot en tot trametes ſon fill lo ſenyor Infant Nanfos a conquiſtar lo regne de Serdenya e de Corſega, qui deu eſſer ſeu: perço com li paria a ell, e a ſes gents que li era gran carrech com nou conquiſtaua, pus que hauia tant de temps que ſen eſcriuia Rey. E aqui finalment tuyt ho tengren per be, e ſobre tots lo ſenyor Rey de Mallorques li proferi q̄ li armaria XX. galees, a ſon coſt, e a ſa meſsio. E hi trametria CC. homens a cauayll, e gent de peu. E com aqueſta proferta hach feyta, tots los richs homens, e les ciutats, e Bisbes, e Arquebisbes, e Abats, e Priors li proferiren valença de coſa ſabuda: axi quel ſecors fo axi gran quel ſenyor Rey troba en Cathalunya, que fo marauella. E axi mateix vench ſen en Arago, e axi mateix li fo feyta gran proferta, e el regne de Valencia atretal. Queus dire? quen tal manera ſesforça tot hom, que hom pot dir, que james tanbella ajuda no hach ſenyor de ſos ſotſmeſos, com ell hach dels ſeus: e tantoſt en bona hora vench a Barcelona, e feu boſcar LX. galees, e molts lenys armats, e nolieja moltes naus, e terides e ordona que anaſſen ab lo ſenyor Infant, e de Arago, e de Cathalunya, e del regne de Valencia, e del regne de Murcia. E axi mateix lo ſenyor Rey de Mallorques feu fer les XX. galees noues, e puys endreça los cauallers, e les altres companyes, e anaſen ab la caualleria, e tench taula en tal manera. E tantoſt com les galees foren feytes, e els homens foren tots acordats, e axi mateix lo ſenyor Rey Darago, e lo ſenyor Infant Nanfos, e lo ſenyor Infant en Pere, anauen ſa, e lla a endreçar lo viatge: e tuyt hi enantauen com mes podien. E axi es veritat que caſcu es tengut de conſeyllar ſon ſenyor, en tot ço que puſca de be, axi lo gran, com lo menor: e ſi per ventura es hom que non puſca dir al ſenyor Rey,

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

Rey, si res sap, o coneix de be, deu ho dir a altre qui al senyor Rey ho diga, o lo hi trameta a dir per escrit: e puys lo senyor Rey es tant saui que si coneix que bo sia, sara ho, sino estar sen ha, e no romandra perço que aquell ho haura dit a bon enteniment, e naura llauada sa conciencia, e hi haura retut son deute. Perque yo com lo viatge so publicat fiu vn sermo, que embie per en Comi al senyor Rey, e al senyor Infant, per ordonacio del dit bon passatge, lo qual oyrets aci: e portal los a Barcelona, que yo no era be delytos de caualcar, ne danar hi.

CAPITOL CCLXXII. RECOMPTA

lo sermo que yo R. Muntaner tramis al senyor Rey per lo passatge de Serdenya, e Corsega: per raho de conseyll donar al senyor Infant Nanfos, o almenys a fer recordar de totes coses.

EN nom daycell ver Deus qui feu lo cel, el thro
En so de genētul faray vn bell sermo,
A honor, e a llaus del casal Darago:
E per tal que axi sia la salutacio
Diga cascu fil platz, que la Verge nos perdo:
Seny, e entenimēt quen façam nostre pro,
Per est mon, e per laltre, e que a saluacio
Vengan trestuyt li Compte, Vescompte, e Baro
Qui en est bo passatge de Serdenya habando
Metre si, e la terra, e sa prouesio.
E se gran laut Enfant Nanfos ques guāfano
E de tōta Espanya creximent, e crezo.
De lleuant a ponent, mig jorn, Septentrio
Temlara tōta gent qui en sa gepcio
De sos payres valents Reys en Iaymes janozo.
E vull lapiats cascu que aquest es lo lleo
Que Sibella nos ditz, que ab senyal de basto
Abatria largull de mantalta mayzo,
Que jes hor non diray que be mentendon pro.
EAras vull que sapiats lo meu entendiment,
Que trestuyt li presich estant tant solament

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

En tres cauſes que en vos diray verament,
La primera es la perſona qui preſicha la gent:
La ſecunda del poble qui lau be,e lentent:
La terça es la rayſo qui del ſermo dexent.
A donchs dela primera vos dich que follament
Puje altre en trebuna que ſap certanament,
Dire pro, e encontra a tot ſon mouiment,
E que ſapia ſaluar lo ſeu propoſament.
La ſecunda del poble,que ſens marmurament,
Lo deuon eſcoltar caſcuns molt bellament
Queu ſapia retre a ſon milloramẽt:
Que en eſtes pauch valria tot ſon preſicament,
Que Lauangeli ditz, ques pert la ſement
Quis gita entre peyres, e eſpines, e xament.
Ala terça vos dich que deu fer fundament
Al propoſit que parla ſes tot veyarament.
Perquen fundaray mon preſich,e breu ment,
En aqueſt bo viatge quens es a tuyt plazent,
ADonchs ſenyor Infant com a voſtre vaſayll,
E entendrets ma rayſo, que aſſats de trebayl
Hay viſt en aqueſt mon, pus que nul de mon tayll,
E perço enla mar vullats pendre Mirayll,
De li voſtre ſecor qui feron mant aſſayll
Que trezol no metats en leuſcol, e ſatayll
Vos vendran voſtres feyts,que el berch,ne capmayll
Nous eſtaran dauant,ſal XX. que Lalmirayll
Galees faça fer lleugeres com a ventayll,
En axils balleſters yran com a fibayll:
Nols falra de llurs armes, ans forts com abatayll
Los trobarets als ops, quaſi com preſta prayll
Que tot quant les dauant tira que res non fayll
Fos enla voſtra gent ſenyor no hi ha meſcayll
Que treſtuyt ſon de vn cor,e nul non ſen barayll,
E axi es la veritats quel valent dun chriſtayll,
No preu lals del mon magn. del fi cora yll
Quen Serdenya ſe peſca, es apres del matayll

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

Vos puscon far senyor, si que ab vn sogayll
Vos ameno dauant tuyt sel vazent, eguayll.
PErço ay comensat en lo feyt dela mar
Cor lamar vol tenir cel qui vol aqui estar
Lo regne de Serdenya, e si ho fay trembrar,
E ara trestuyt lo mon: e sensço nos pot far:
Sens menar la gent fresca, per ferir e per dar:
E jamay ab tresols freschs no pot hom anar,
Notxer, ne ballester quels fayts san aparar:
Ne proher, ne remer ayço no cal prouar,
Quel ballester en taula juguen a tot lleuar:
Que per mar, ne per terra nols pot res contrastar:
E sobre aquest partit yo poria alegrar.
Perque senyor Infant si Iesu christ vos guar,
Tota la vostra gent tenets en alt encar,
E honor, e poder al Almirayll donar
Vullats, e que nul altre no hi haja comandar:
Mas ell apres de vos, e en axi honrrar
Vos sara de tots feyts que vullats començar.
Cent galees, o pus say que porets menar,
Lenys armats, sageties com no pot albirar.
SInquanta naus senyor say que vos menarets,
Lenys, terides de bandes, e mas daltres lenyets,
Que tots lla Deus marce de vostra gēt hauets.
A donchs lo recullir sia plazent, e nets:
E que a port Fangos sien trestuyt alets,
Que vengon a jorn cert, e les grans naus farets
Senyor metre en escala, e apres los panquets,
Perço que nengun dan lenamich questa guets
Nous pogues̄sse donar dāy, ço us prech q̄s guardets:
Que ab gent falsa mestre say q̄ contrastarets,
Perque dayço: es ops senyor queus adonets.
Que en les llurs paraules, ne en ells nous fiets.
E totes les galees pres de terra tindrets,
En axi per escala los apareyllarets,
Que sion ordonats, e en guarda metrets,

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

Vns quatre lenys armats,a cuy ſenyal darets.
Que ſeſon aytant lleu, e puys ya no duptets,
Que dan vos puſca dar home que no amets:
Ans en guarda de Deus gint vos recullirets
Quius do honor, e gaug, e tot ço que volrets
E Sencarus ſopley la reyal Mageſtat,
Quen caſcuna galea que ſion hordonat
Dos notxer, e prohers qui ſens tot barat
Penſon de li cauayll,que ſol vn oblidat
No ſia,que ſos ops nols ſia be donat:
Car la gent taraſana tro que ſion vſat
De ſi han pro afar. ans ſion be penſat
Caſcuns en ſon dauer axils ſia mandat
En axi yran tuyt freſchs, e repauſat.
E tuyt li cauayller ſion acoſtumat,
Que llay hon ſon cauayll yrat ſia mudat
Ab tota ſa companya,per tal ques auiat
Foſſon en llur cauayll tuyt molt guint arreat.
E ſi als ſen fazia ſeria vanitat,
Quel paſſatje es breus,don alegre pagat,
Yra ab tot li ſeu,e ſin era lunyat,
Yria li lo cor que tot fos mal menat
E no eſtia mut qui vol eſſer lanzat:
Qui ſon cauayll ſe lluna pot ſe tenir per fat,
Quen lloch pora fallir don ſera menyspreat.
E Per voſtra alteza hordonarets ſenyor,
Que li Almugaten, e laltre cap major
De Lalmugaueria qui ſon del mon la flor,
Vajen enles galees, e dets companyes ab llor
De caſcu: e li autre yran ab gran bandor,
Examen en les naus hon lo faſſon honor.
La vianda ſordone que ſegons ſa valor
Najon aſſats treſtuyt,axil gran,col menor:
E ſen caſcun vexell haja ordonador
De totes eſtes cauſes que donen a ſalbor.
E ſen caſcuna nau feyts metre per teror

Tres

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

Tres balleſters de torn, e quius vol mal ſimplor:
E trebúchs, manganells ayço prech non demor,
Exades, palafangues, ab mil bon llaurador.
Vos ſenyor menarets, e cent tapiador
Carpenter, e ferrer qui no temon calor:
E puys diu mijanzant nous cal hauer pahor
Que viles, ne caſtells, ciutats, caſals, ne tor,
Que nos renda a vos, ſi donchs ab gran dolor
No volion morir, e perdre llur honor.
EQuant ayço ſenyor ſera feyt, e complit,
En nom del payre, el fill, e el ſant eſperit,
E de ſa dolça mayre que prech nous oblit,
E de treſtuyt li ſant ab joy, e ab delit
Vos tengon en ſa guarda, e ſa ma, comes dit.
Quel bõ Rey de Mallorques vos fara tal combit,
Que treſtuyt vos diran, que res no hi ha fallit.
El ſen apres ſenyor qual ſeuulla ne crit
Ala illa ſent Pere ab ſe, e llarch, e trit
Refreſcats li cauayll, ſi eron a feblit,
E ſe entretant leſcol ſera a manuit
De paſſar en Serdenya treſtuyt, gran, e petit.
Ay qui cell jorn veyra de joy ſera complit
Que tans Coms, e Veſcoms, e ver naſor exit
Axi gent arreat, qui de cor ſon plauit
Seruir laut ſenyor Infant qui es molt beneſit
De tota res quil ve, el pus exarnit
Qui hanch fos, ni hanch mays nul hom vae marit
E darmes ſay quel mon non es tan ſa delit.
TReſtuyt li cauayller qui ab vos anaran
Son voſtre natural, e valen, e preſan
Caſcu donrrat paratge, que no hi ha nul ſuan:
E ſon tal ij. miller que nul Rey no ſen van,
Quen ja naja tan bons, e exament ſeran
Dets miles de Almugaues qui toſtemps vos ſegran
E man daltre ſeruent qui nous demandaran
Quels donets re del voſtre, car en llur cor no han

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

Mas queus pugan ſeruir com cel qui ſens engan
Son voſtre natural,e faran ho ſemblan,
Si negu vos contraſta a lo voſtre deman.
A donchs ſenyor quant tuyt en Serdenya ſeran
En nom del payre,el fill,e del ſperit ſan
Penſats danar per terra en Caller affegan
Viles,caſtells,e borgues que nos obeyran.
Exament leſcol al dit caſtell ſe van,
E ſen la paliſada quen el port trobaran
Metenſe per eſcala,ſi com ay dit dauan:
Evayrets balleſter quel murets combatran,
Que del ayre abatrion vn auſelet volan.
ECal ſera aycel qui dins Caller ſera
Qui en ſon cor ſepans quant en terra xira
Lo valent en Carros Almirayll que hi metra,
Tant valent Cathala qui de mar hi aura,
Que nous dira gens Caller ques el mon tremblara.
Pus lo mon fo formats negu nom moſtrara
Que nul fes tal paſſatge ab lo ſeu que tengra,
No hi ha mes negu altre ne ab ſi nomenara,
Sino gent de ſa terra,a donch qual Rey pora
Si mateix auanſar que hi ſo contra fara.
Ay quant veyran en Caller leſtandart qui parra,
Sus alt enla muntanya qui tant flamejara.
E tras tota lo hoſt ab manta ſenyera
Demant hom honrrat quila cõpanyera
Eſe apres deſcampayr ſay que ſe atendara
Lo prous ſenyor Linfant qui be ſalegrara
Quant per grat,o per força dins Caller entrara.
E puys daqui auant mõ conſeyll ceſſara
Car no hauria lloch que nul tans hi ſabra,
Caſcu de ſon conſeyll,e deus quil guiara.
DVna cauſa ſenyor vos remembra ſius play,
Quen oblit no metats ayço que vos diray,
Que nul hom de comuna no llexets ſay ne llay
En caſtell,ne en vila,e no men callaray,

Car

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

Reys Darago. Fo. CCxix.

Car no ſaum bo ques fes perque llur cor veray
No ſeria jamays, perque ne eſclariray
Mas de llurs malueſtats quen mon temps viſt hay,
Calſant Rey voſtre payre hā fayt man foll aſſay
El ſant Rey Fraderich meteron en eſmay:
Cabcuberta de lladre fan tota res ſo ſay,
E recobraron Monech de que foren tuyt gay
A tuyt voſtre ſeſſor ne feron don ſe tray,
Que ſer Deus los caruendra, que dals en mon eſglay,
Mas de llur fals preſich de que no ix jamay
Mas no fes abaya, e als noy trobaray
Mas Liſart ſon eſtrayt de voſtra gent deſay,
Perque farets marces quels ſiats lum, e ray,
Car lleyal gent ſeran en quer dir vos ſabray
Quen Corſega metats dela gent vas Moncay,
E dela ſarrania cuſquechs abeu retray.
ERaslo meu preſich vull que ſia finats,
E prech a Deus, qui es llums, e vera clardats
Que laut ſenyor Infant li ſia comandats,
Coms, e Veſcoms, Barons, e treſtuyt li Prelats
Qui ab lluy anaran, e treſtuyt li bernats,
E ques en breu ne ſia ab gran gaug enuiats
Bon nouell a ſos payres lo ſant Rey, que aſſats
Aura de penſaments tro ſapia vertats.
A donchs ſenyors, e dones qui es ſermo eſcoltats,
Fayt preguera a Deus que vengal bon mandats
De caſcu a ſa caſa, e amichs, e priuats.
E perço que ab Deus ayço ſia acabats,
Caſcu ſe lleu en peus, e treſtuyt que diats,
De pater noſter tres per ſanta trinitats,
A honor a ſa mayre qui ſo ſens tots pecats,
Quen prech lo ſeu char fill quens ſia atorgats
E quel nom Darago ne ſia exalſats,
E que Piſans, ne altres nols puſcha falſedats,
Baſtir, ne hordonar, e ſent jordi alats
Del alt ſenyor Infant li ſia acompanyats.

Finis.

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

Segurament aqueſt ſermo tramis yo al Rey Darago, e al ſenyor Infant Nanfos: perço ques recordaſſen deço que feya meſter que faceſſen. E jats ſe fos quel meu conſeyll no era baſtant, almenys a fer recordar les coſes, e axi era bo que vn conſeyll aporta altre millor: car caſcu hi diu pro, e en contra. E lla marce de Deus tot ço que yo digui en aqueſt ſermo ſe compli, ſaluant dos coſes, deque fuy molt deſpagat e ſom encara, e ſere toſtēps. La primera fo com les XX. galees lleugeres nos faeren, que tant denuyg, e deſcarn ſofferi L almirayll, e la hoſt per les galees dels Piſans, e de Genoueſos, q̄ non hagren ſoffert, ſi XX. galees lleugeres hi hagues. E laltra fo, com lo ſenyor Infant ab tota ſa cauaylleria, e pahorada, com hach p̄reſa terra, no ſen ana dret en Caller, ell per terra, e leſtol per mar: axi com ſe feu leſtol: que ſi tuyt enſemps per mar, e per terra foſſen venguts en Caller, ay tantoſt hagren haut Caller, abans que no hagren Vila Deſgleyes. E les gents totes qui fore reſtades ſanes, e freſques, que hagren haudes totes llurs robes, e totes llurs viandes, e vins, e lletouaris, e confits que caſcu portaua enles galees, que hanch en Vila Deſgleyes no ſen pogrē de res ſeruir. E axi tant ſolament aqueſtes dues coſes meſtegren fort en cor, mas empero lla marce de Deus tot es venguten be: mas be, e millor hi hia.

CAPITOL CCLXXIII. COM LO SEnyor Infant Nanfos parti de port Fangos, e pres terra a Palma de Sols, hon lo jutge Darborea, e gran res dels Sarts lo rebeeren per ſenyor, en trames Lalmirayll per aſſatiar Caller.

VERITAT es que com lo ſenyor Rey, e els ſenyors Infants hagren recaptat per llurs regnes, e Comptats tot ço que al viatge feya meſter, e el ſenyor Rey ab ells enſemps ordonarē, que a port Fangos fos tot hom a dia cert per mar, e per terra. E aquell jorn que fo ordonat, ſi fo tot hom, e abans: que tant eren les gents volenteroſes danar, que nols callia cercar per les terres, mas tuyt penſaren de venir, aquells quel ſenyor Rey, e el ſenyor Infant hauien ordonats. E nous dire daquells

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

quells qui hordonats eren danar,que tres tants ni vengrē.E parech ho be al recullir,que mes de XX. milia homēs darmes hagren a romanir, que les naus,ne les galees, ne les terides, ne els lenys nols pogren lleuar: e axi ab la gracia de Deus tots se pensaren de recullir, e lo senyor Rey, e madona la Regina, e tots los Infants foren aqui a port Fangos. E lo senyor Infant Nanfos pres comiat del senyor Rey son pare, e madona la Infanta axi mateix, e de madona la Regina, e dels Infants. E lo senyor Rey acompanyals tro ala barca armada, hon se recullirē,e mūtaren:e madona la Regina atretal. E axi ala bona hora lo senyor Infant,e madona la Infanta muller sua recullirense: e tot hom pensa de fer ay tal. E aquell dia hagren bon temps, e feren vela: e com fon en les mars de Maho,les XX. galees de Mallorques, e naus,e terides,e llenys foren ab ells.E lo senyor Rey, e madona la Regina estegren aqll dia ala marina mirant los,entro los hagren perduts de vista, e puys anarensen ala ciutat de Tortosa:e les altres gents cascuns en llurs llochs. E lo senyor Infant Nanfos hach bon temps, e ajustas ala illa sent P. ab tot lestol E com foren tots ajustats anarensen a Palma de Sols.E aqui exi tota la caualleria en terra,e Lalmugaueria.e tantost fo aqui lo jutge Darborea ab tot son poder qll rebe per senyor,e gran res de tots los Sarts de la illa.E aqlls dela ciutat de Sacer quis retere a ell,e aqui hagren dacord ab cōseyll del Iutge quel senyor Infant anas assatiar Vila Desgleyes. E aço feu lo jutge, perço com per Vila Desgleyes venia gran mal ala sua terra, major que per Caller, ne per altre lloch:e axi lo senyor Infant posa son setge a Vila Desgleyes. E tramis Lalmirayll ab tot lestol assatiar lo castell de Caller ab lo Vezcompte de Rocabarti qui ja lo tenia assatiat ab CC. homens dacauayll armats, e ab dos milia de peu,que hi hauia ja trameſos primers de Barcelona lo senyor Infant ab naus. E axi possaren se dauant Caller,e jal tenien axi endresat que tots dies nauien homens,els hauien tolta gran res dela horta. E com Lalmirayll hi fo, fets compte quentre lo Vezcompte,e ell los donaren dela mala estrena assats.E si hauia dins mes de CCC.homens a cauayll, e be X. milia de peu.Ara vos lexare a parlar del Vezcompte, e del Almirayll qui molt be sauenien de totes coses, axi com aquells qui eren cosins germans, e tornar vos he a parlar del senyor Infant.

CAPI

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

CAPITOL CCLXXIIII. COM LO SE-

nyor Infant Nanfos hach preſa Vila Deſgleyes, e vench aſſatiar lo caſtell de Caller, e edifica dauant dit caſtell de Caller vn altre caſtell ab vna altra vila qui hach nom lo caſtell de Bonayre.

OM lo ſenyor Infant hach Vila Deſgleyes aſſatiada, tots dies ell los feya cõbatre, els treya ab trebuchs: e eſtrenguels en tal manera, que dela mala ventura hauien aſſats, e tant de deſtret que per cert no ſabien ques faeſſen. E axi mateix lo ſenyor Infant, e tota la ſua hoſt hagren tantes de malauties, que la major part dela ſua gent hi muri de malauties, e ell mateix hi fo molt malaut: que ſegurament fora eſtat a gran condecio de murir, ſino fos lo grã penſament que madona la Infanta ne feu: que a Deus, e a ella deuen tuyt grayr la ſua vida. E anch tant lo ſenyor Infant no fo malaut, que james ne per metges, ne per nul hom ell ſe volgues partir del ſetge, ans moltes vegades ab la febre acoſtes ſarmaua, e feya combatre: ſi que per lo ſeu bon esforç, e per la ſua bona caualleria aporta a aço la vila, ques rete a ell. Axi quel ſenyor Infant, e madona la Infanta, e tota la hoſt entra dins la ciutat de Vila Deſgleyes, e eſtabliren la fort be de noſtra gent, e hi llexaren aquells que parech al ſenyor Infant que hi feyen a romandre: e axi llexa aqui Capita, e ala ciutat de Sacer atretal. E puys vench ſen en Caller, e edifica dauant lo caſtell de Caller vn caſtell ab vna vila, e mes li nom lo caſtell de Bonayre: e vench aſſatiar tant fort Caller, que ſol vn hom no goſaua exir: perque certament pogren veure, que ſi al comencamẽt hi fos vengut, que Caller hauia hagut pus abans que no hach Vila Deſgleyes. Queus dire? que aquells de Caller ſofferiren gran afany, e eſperauen ſecors que hauia de venir de Piſa, lo qual ſecors a pochs jorns quel ſenyor Infant fo en Caller hi vench.

CAPI

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

CAPITOL CCLXXV. COM LO COMpte Ner vench secorrer Caller be ab vuyt cents cauallers Tudeschs, e quaranta Pisans, e sis milia dapeu, e XXX. galees: es combateren ab lo senyor Infant Nansos, en fugi lo Compte, e muriren tots los Tudeschs, e Pisans, e a poch de temps muri lo Compte deles nafres que hach haudes.

LO secors fo aytal, quel Compte Ner hi vench cap, e hi mena be M.CC. homens de cauayll, en los quals hauia huyt cents cauallers Tudeschs, quis tenen los millors cauayllers del mon, e els altres eren Pisans, e amena be VI. milia homens de peu ab maluats Sarts quis mesclaren ab ells, qui erē deuers Cabo terra. E daquells seruents Toscās e Mantheſans ab llances llongues quils preen cascu vn caualler. e trenta e sis galees, entre de Pisans, e de Genoueſos, e de moltes terides, e llenys qui portauen cauallers, e cauaylls. E vengren sen a Cabo terra, e aqui possaren la caualleria, e tots los pahons, e CCC. ballesters que hi hauia. E com los hagren tots possats en terra, tot lo nauili anasen a la illa Rosa hon habon port, e les terides eren totes encastellades, e meterense en estala per defendre. E com aço fo feyt les galees vengrē enuers lo castell de Caller, e lo senyor Infant feu armar XXX. galees, e no pus, e ell son cors munta enles galees, e exi de fora, perço ques combates ab los Pisans, e Genoueſos, e moltes terides, e llenys que hi hauia: e aquells foren axi corteſos, que hanch nols volgren axi esperar, ans sen anaren axi com vn bon cauayll fa dauant pahons. Si que tot aquell dia estegren en aço, que com lo senyor Infant feya vogar, ells fugien, e puys tornauen a llur volentat. Si que lo senyor Infant vae que no hi podia als fer, exi deles galees, e ordona cascu dels setges, com se guardassen: que dins lo castell hi hauia be D. homens de cauayll, ab mes de CC. que ni hauia entrats daquells qui eren a Vila Desgleyes. E axi lo poder era gran dins, perque lo senyor Infant pensa que per res no jaquis a plegar aquells qui eren venguts ab aquells de dins, e axi establi lo setge en guisa que si aquells de dins exien per acorrer a aq̄lls de fora, que aquells del setge los ho pogueſſen contrastar. E dementre quel senyor Infant ordonaua aço, les galees dels Pisans, e dels Genoueſos venien entro ales galees del senyor Infant: e Lalmirayll en

Carros

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

Carros desarma totes les sues galees, saluant X X. en que ell munta, pensant quel esperassen a bataylla: mas aquells nou volgren fer. Si que Lalmirayll los tramis missatge, que sis volien combatre ab ell, quels exiria ab XV. galees: e axi poch ne volgren res fer. E llauors lo senyor Infant, e Lalmirayll conegren que a ells feyen fretura les X X. galees lleugeres que yo hauia dit al meu sermo que haguessen, que per cert si les haguessen haudes ja X X X X. galees de Pisans, ne de Genouesos no hi gossaren esser vengudes: que dementres aquelles X X. los empaetxaren les altres los foré adors: e axi podets entendre quina falta fo aquesta. Ara vos lexare a parlar deles galees, e tornar vos he a parlar del senyor Infant, e de sos enamichs. Com lo senyor Infant hach ordonat ab Lalmirayll lo feyt dela mar, e tot lo setge, e hach ordonat que Lalmirayll fos Capita de tuyt, ell ordona aquells qui ab ells deuien anar, si que no volch hauer ab si mas CC C. C. cauaylls armats, e L. homens a cauayll alforrats, e estro dos milia homens de peu, entre Almugaues, e seruents de maynada. E pensa la nuyt dexir fora del setge, e messe lla hon lo Compte Ner deuia venir el castell. e tota la nuyt estegren apareyllats dela batayllа, e a lalba del dia ells vaeren venir lo Compte Ner esquerra feyta, e ordonades ses bataylles, si hanch vaes venir be gent ordonada de batayllа. E lo senyor Infant quels vae, ordona axi mateix sa batayllа, e dona la dauantera a vn noble hom de Cathalunya per nom en G. Dangleſola, e ell ab la sua senyera ab tota la caualleria vench mota feyta ab tota la pahonada enla vanda hon vae quels altres hauien la llur. Queus dire? les hosts sacostaren, e el Compte Ner ab conseyll de vn bon cauayller qui hauia nom Horigo Tudesch, qui era exit de Vila Desgleyes, e conexia lo senyor Infant, ordona q̄ XII. cauallers fossen ordonats ab lo dit Horigo Tudesch qui no haguessen cura mas dela persona del senyor Infant. E axi mateix fo ordonat que deu homens dapeu nos partissen del estrep del senyor Infant, e cauallers sabuts qui guardassen la sua persona, e la sua senyera, quel senyor Infant nos partia dela sua senyera. Queus dire? com les hosts foré apropiades, cascuns van brocar molt vigorosament, si que james no pogues vaer batayllа pus cruel, ne que ab tanta volentat vengues la hu contra laltre, com cascuns faeren: si que tant fortment sen calçaren los Tudeschs, e la nostra caualleria, q̄ls dotze cauallers ab aquell Horigo Tudesch vengren lla hon lo senyor Infant

era.

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

E lo ſenyor Infant qui conech que aquells venien aſſenyaladam ent per ell,feri lo primer dela llança talcolp que del altra part la li paſſa, ſi q̃ mort lo gita en terra. E puys mes la ma ala maça, e lexas correr a vn altre,e donali tal colp ſobre lelm que portaua,quel ſeruey ll li feu exir per les orelles. Queus dire? que ab la maça ne mes morts en terra quatre. E puys la maça ſe rompe,e mes la ma ala eſpaſa, e feyas fer tal plaça que res no li podia eſtar dauant. E com los ſet cauallers dels dotze vaeren quels V. neren morts per ma del ſenyor Infant, e vaeren les marauelles quell feya, acordarenſe que feriſſen tuyt lo cauayll, e quel meteſſen en terra: e axiu faeren, que tots VII. enſemps li feriren lo cauayll,e lo li mataren: e lo ſenyor Infant ab lo cauayll enſemps ana en terra: e en aquell punt mateix mataren lo cauayll al ſeu bandoner, e la ſenyera fo cauda en terra. E com lo ſenyor Infant fo en terra, leſpaſa li vola dela ma alt al caure que feu, de que non tenia pus de la mitat,que laltra mitat nera anada, que hauia feyt dos trozos: e no oblida pas enço que era, ans ſe deſexi del cauayll que li jeya deſus, axi com aquell qui es molt fort, e delliure, e ab lo millor cor de feyt darmes que caualler qui el mon ſia: e va trer lo bordo que portaua cint, e vae la ſua ſenyera en terra, e ab lo bordo enla ma va lleuar la ſua ſenyera, e la dreſa, e la tench abraſada. E ſobre aço vn caualler ſeu per nom Emboxadors va deuallar del ſeu cauayll,e va pendre la ſenyera, e lliura lo cauayll al ſenyor Infant, e lo ſenyor Infant munta tantoſt, e feu pendre la ſenyera a dos cauallers: e com hach lleuada la ſenyera, e fo muntat,ell ſe vae dauant los ſet cauayllers, e regonech Horigo Tudeſch, e ab lo pom del bordo els pits va brocar enuers ell,e vali tal colp donar per mig dels pits que delaltra part lo li paſſa, e caech en terra mort, ſi que james nol calech tornar en Alamanya contar noues deſta bataylla. Queus dire? que com ſos companyos vaeren mort lo dit Horigo volgren fugir, mas entro lo ſenyor Infant, e aquells qui ab ell eren ho faeren en guiſa que tots XII. romangueren aqui, dels quals XII. los VII. muriren per mans del ſenyor Infant. E com aqueſts foren morts, lo ſenyor Infant ab la ſua ſenyera broca auant, e llauors vaerets feyts darmes, que jamestant fort jornada no poch hom veure de tant poca gent. Si quen aquella brocada lo ſenyor Infant ſe troba ab lo Compte Ner,e feril duna llança que hach preſa de vn ſeu ſeruent,tal per lo quarto primer del eſcut, que a terra lo mes:

e aqui

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

e aqui hach gran feyt darmes: si que per força los Tudeschs, e els Pisans muntaren lo Compte Ner, qui fo ferit de mes de X. nafres. E com ell se vae a cauayll, mentre la presa era gran ell se exi dela bataylla entro ab X. homens a cauayll, e fugi al castell de Caller: e troba la caualleria del castell de Caller qui eren be D. homens qui estauen de fora esperant que seria, que no gosauen exir ala bataylla, que siu faessen Lalmirayll en Carros los donara a dors tantost. E Lalmirayll axi poch se podia parar del setge, e axi hauien cascuns assats que fer: si que com aquells de Caller vaeren lo Compte Ner, tengren llur feyt per perdut. Queus dire? que la bataylla fo axi forts, que en vn colp se van tirar los Tudeschs, e els Pisans qui eren romasos: e van se emparar dun puig, e lo senyor Infant ab los seus atretal, que parech que fos torneig de solas: e guardaren los vns los altres. ara vos parlare dels homens de peu. Quant los Almugaues, e homens de Maynada vaeren comẽsar la bataylla dels cauallers entro a CC. van trencar les llances per mig, e meterense el mig dels cauallers per esfondrar cauaylls, e els altres van ferir a la llur pahonada tant fortmẽt que ab los darts cascu ne mes hu a terra, e puys lexaren se anar en tal guisa a ells, quen poca dora los hagren desconfits, e morts: axi quen lestany ne negaren de dos milia en sus, e los altres muriren tots, e aquells qui fugien, o se amagauen per les mates com sen entrauẽ per la illa, o sils trobauen nõ lleuauen hu a vida, perque tots muriren. E com lo senyor Infant, e els seus foren vn poch reposats llexaren se anar mota feyta contra llurs enamichs: e aquells faeren atretal, saluant entro a vuytanta homens a cauayll del Compte Ner, que com nol trobaren mentre la bataylla era dura, e fort, que sen fugiren en Caller. e els altres combaterense. E si hanch bataylla fo fort el primer assalt, pus forts fo aquesta del segon de tant poca gent, si quel senyor Infant hi fo ferit ab bordo per la cara. E com ell se vae calar la sanch per la cara, si fo escalfat amal talent nous ho cal dir, que hanch lleo no ves axi exir contra aq̃lls qui mal li haguessen feyt, com ell feu contra aquells. Queus dire? que ab lo bordo feya de tals estochsque mal per aquell aqui aconseguia, q̃ ab vn colp nauia assats. Queus dire? que axi anaua per lo camp ades deça, ades de lla, que res no li hauia durada dauant, que tant feri en poca dora ab tots los seus, que tuyt ho feyen molt be, richs homens, e cauallers, e ciutadans, que aquells foren tots morts, e venzuts, que hanch

non

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

non escaparen entre aquells quis meteren en Caller, e aquells qui fugiren al llur estol pus de CC. e aqlls axi mateix no foran escapats, sino fos la suspita en quel senyor Infant estaua del setge: e axi lo senyor Infant, e els seus lleuaren lo camp, e ab gran goig, e ab gran guany tornarensen ala host. E lestol dels Pisans ab gran dolor tornarensen, e pensaren de fugir, e vengrē en Pisa ab llur mal mandat, q̄ ells mateixos portaren: e lo senyor Infant trames en Cathalunya al senyor Rey son pare vn leny armat, e feu li a saber tot son feyt com era estat: e reques li que li trametes XX. galees lleugeres per los grans escarns que rebia deles galees dels Pisans. E com lo senyor Infant fo tornat al setge, si destrengue Caller nous ho cal dir, que tots quants Sarts hach en la illa qui retuts no seren, se reteren a ell. E lo Iutge Darborea fo aqui ab tot son poder al segon jorn que la bataylla fo feyta, e hach gran goig, e grā plaer dela victoria que Deus hach donada al senyor Infant: empero fo molt despagat, com ell, o hom dels seus no hi era estat: e segurament no fo colpa sua, que com lo senyor Infant fo entrat en Vila Desgleyes, ell hauia estat el setge tota hora, ell en persona, o son poder. E axi com lo senyor Infant hach presa Vila Desgleyes, ab licencia sua ell sen torna en la sua terra, per visitar sos llochs: e tantost com ell ho hach visitat, ell ajusta son poder, e vench sen en Caller. Si que ja podets entendre que no romas de dos jorns ala bataylla, empero com ell fo ala host del senyor Infant ab tot son poder, entre lo senyor Infant, e ell, e lo Almirayll, e los altres richs homens estrengueren tant fort Caller, que ala mort eren de dins. Si que vn jorn sesdeuench, que aquells de dins vaeren lo Compte Ner qui fo mort per les nafres que hach preses ala bataylla, e gran res daquells qui ala bataylla eren fuyts, que dins eren entrats, que pochs ni hach que senyal reyal no sen portassen acostes: ço es a saber quels senyals reyals eren aytals com de bones llançades, e de bones espasades, que aquells del senyor Infant los hauien donades. E ab aytal senyal fugiren lo Compte Ner, e els altres qui dela bataylla fugiren.

CAPITOL CCLXXVI. COM Aq̄lls de Caller cuydaren entrar en lo castell de Bonayre, e lo senyor Infant Namfos desconfils: e la malueſtat quels de Caller van fer den Gilabert de Sentelles, e daltres cauallers. e com Pisans delliberaren fer pau ab lo senyor Infant Namfos.

E com

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

Chronica dels

COM aquells de Caller vaeren mort lo Comte Ner, es vaeren en aytal deſaſtre, vn jorn a hora de mig dia que feya gran calor, e aquells de la hoſt del caſtell de Bonayre durmien, e menjauen, e el ſenyor Infant, e els altres: ells armaren llurs cauaylls, e apareyllats dacauayll, e dapeu van exir, que aquells del ſetge de Bonayre non ſaberen res, quels primers quils vaeren forē peixcadors Cathalans quels vaeren aualſar del caſtell de Caller. E comenſaren a cridar viafora, a armes, a armes: ſi quel ſenyor Infant qui ho entes qui en eſpatlleres durmia, va pendre lo capell de ferre, e pres leſcut, e poſal ſe al coyll, e ell feya eſtar toſtemps dos cauaylls enſellats ſeus: e tantoſt mūta enla hu, e lo primer qui fo ala porta del ſetge fo ell, e tantoſt ab ell hach mes de dos milia ſeruēts, qui Almugaues, qui ſeruents de maynada, qui homens de mar. E axi mateix cauallers ateneren: qui guarnits, qui deſguarnits: que Cathalans, e Aragoneſos han aqueſt auantatge daltres gents, quels homens acauayll toſtemps que hoſtejen van ab les eſpatlleres veſtits, e ab lo capell jubat al cap, e tenen llurs cauaylls enſeyllats. E tantoſt com ſenten brugit, no han cura dals, mas que prenen leſcut, e el capell de ferre, e munten en llurs cauaylls, e tenenſe per be armats, axi be com los altres cauayllers que tingueſſen lesberch veſtit, o les cuyraces: e els homens de peu tenen caſcu la llur llança, e llur dart ala porta, de llur poſada, o de llur tenda: e tantoſt corren a la llança, o al dart que res ſenten: e tantoſt com han llur llança, e llur dart ſon armats de totes llurs armes. E axi com lo brugit oyren, tantoſt fo ren cōtra llurs enamichs, axi que el dit, e el feyt tot fo vna coſa: que aquells de Caller ſe cuydarē que aytant ſe jurcaſſen a guarnir, e arrear com ells. Perque ſen trobaren enganats: quel ſenyor Infant ab la cualleria los fo axi alencontra, e mala a ops dels Piſans foren tant auant venguts, que per lo portal del caſtell de Bonayre ſen cuydaren entrar. E axi lo ſenyor Infant feri en ells tant enfortidament, que tantoſt hagren aquells del caſtell de Caller a girar. Queus en faria pus llongues noues? quel ſenyor Infant ab Lalmirayll, qui es dels bons cauallers del mon, e ab los altres penſaren de derrocar cauaylls, e de ferir de llances: e com les llances foren trencades, ab les maces en la ma vaherets fer dels pus deſeſperats colps del mon. E dels Pahons

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

hons nous ho cal dir, que no feyen mas allancejar homens de cauayll, e de peu: e faeren tant que be de cinchcents homens a cauayll qui hi eren exits, e be tres milia de peu, non reſtaurarē CC. homens a cauayll, que tots foren morts los altres, e de peu nō eſcaparen C. axi q̄ ſi camp mes haguesſen haut, q̄ tāroſt no foſſen ateſos al caſtell de Caller, hu nō hagra eſcapat: e axi aquella jornada fo axi bona com aquella dela bataylla a deſtructio daquells del caſtell de Caller, e podets entendre com hi venien volenteroſos aquells del ſenyor Infant, quen Gilabert de Senteylles, e daltres ſen entraren meſclats ab ells en Caller ferint, e donant, q̄ nols membraua de res, mas de ferir ſobrells: de que los Piſans faeren gran malueſtat, q̄ depuys quels hagren preſos los mataren. E daytals malueſtats ſon apareyllats ells de fer, e tot hom de cōmuna: perq̄ fa deſplaer a Deus quils ha marce. E com lo ſenyor Infant los hach meſos fins ales portes del caſtell de Caller, ell ſen torna alegre, e pagat al ſetge: e aq̄lls de dins foren ab gran dolor, e tantoſt trameteren miſſatges en Piſa, en quels faerē a ſaber tot ço quels era eſdeuēgut, e q̄ls acorregueſſen, que daqui auant ells no veyen ques pogueſſen defendre al poder del ſenyor Infant. E com aquells de Piſa hagren ſabut aqueſtes nouelles tengrenſe per conſumats, e tantoſt penſaren que eren de tot perduts, ſi ab qualque manera no feyen pau ab lo ſenyor Rey Darago, e ab lo ſenyor Infant: e haut aqueſt conſeyll, en que tuyt ſacordaren, hordonaren miſſatges aqui donarē tot poder, que eſta pau tractaſſen. Ara vos lexare a parlar dells, e parlare del ſenyor Rey Darago.

CAPITOL CCLXXVII. COM LO SEnyor Rey Darago trames XX. galees lleugeres al ſenyor Infant Namfos, e com miſſatger de Piſans tracta de pau ab Micer Barnabo Doria qui ſi mes parlador de pau entre lo commu de Piſa, e el ſenyor Infant.

QVANT lo ſenyor Rey Darago hach haudes les nouelles del ſenyor Infant q̄ hach trameſes de la bataylla que hach vençuda, tantoſt feu boſcar XX. galees lleugeres entre Barcelona, e Valencia: e encontinent feu obrar les XX. galees, e feu poſar taula a Barcelona a VIII. galees, e a Tarragona a dues, e a Tortoſa altres dues, e a Valencia a VIII. deles quals vuyt galees de Valēcia haguem comiſsio

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

lonrat en Iacme Escriua, e yo R. Muntaner, q̄ armassem, e axis cumpli q̄ dins pochs dies les dites vuyt galees de Valēcia foren armades, e anarē a Barcelona: e cō anarē a Barcelona totes les altres saparey llauē, e fo ordonat per lo senyor Rey, quen fos Capita lonrrat en Pere de Belloch vn caualler bo, e espert, qui es poblat en Valles. E les dites X X. galees partirē de Barcelona, e a pochs de dies forē en Caller. E com lo senyor Infant les vae, hach ne gran goig, e gran plaer: e aquells de Caller tengrense per perduts, que be veyen que de aqui auant nols calia hauer esperança dajuda, ne de galees de Pisans, ne de Genoueses, que aquestes les gitarien de tot lo mon. E sobre aço fo vengut lo missatge de Pisa qui tracta ab Micer Barnabo Doria, qui si mes parlador de pau entre lo cōmu de Pisa, e lo senyor Infant Namfos.

CAPITOL CCLXXVIII. COM SE feu la pau del senyor Infant Namfos e dels Pisans, e ab quines conuinences: e com aquells de Bonifaci, e dalres llochs de Corsega feren homenatge al senyor Infant Namfos.

FINALMENT que deles coses si menejarē moltes de paus, e james lo senyor Infant no volch cōsentir a pau entrells, si el castell de Caller no lin retessen: e ala fi la pau se feu, axi q̄l cōmu de Pisa tingues lo castell de Caller per lo senyor Rey Darago, en fos lo cōmu de Pisa son vassayll, e q̄ lin hagues a donar Postat, Hirat, Popagat tota hora quē volgues lo senyor Rey Darago, o lo senyor Infant, o llurs procuradors: e axi mateix a tots aquells qui apres dells vendrien: e encara que lo cōmu de Pisa renunciaua a tot dret que hagues en la illa de Serdenya, ne en negun lloch dela illa. E encara que en lo castell de Caller no romangues terme negu, mas aquella horta qui dauant el peu li era: ço es a saber partida, e laltra part fos del castell de Bonayre. E encara que en lo castell de Caller nos gosas fer neguna mercaderia, sino de Pisans a Pisans: encara que negu leny no hi gosas fer port, sino de Pisans: encara que negu Sart no hi gosas venir a comprar, ne a vendre res, ans aquells del castell de Caller haguessen totes coses auenir comprar el castell de Bonayre. E encara quels Pisans degues sen valer al senyor Rey, e als seus, contra tots los homens qui enla illa de Serdenya volgues sen fer damnatge

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi

Biblioteca Valenciana

natge: e lo ſenyor Infant promes los, que axi com altres mercaders poguesſen mercadejar per tota la illa de Serdenya, e per tots los altres llochs, e terres del ſenyor Rey Darago, axi com altres gents eſtranyes farien: e que pagaſſen aytant de dret com los mercaders Cathalans paguen en Piſa. E com tot aço fo fermat, e jurat de caſcuna de les parts, la ſenyera del ſenyor Rey Darago, ab C. cauallers del ſenyor Infant, entra el caſtell de Caller, e fo poſada enla pus alta torra del dit caſtell, e axi la pau fo fermada, e jurada, e les portes eſtegren obertes del caſtell de Caller, e hi pogue entrar tot hom: e els Piſans, e els Pul'is. de Caller feyen atretal ala hoſt, e al caſtell de Bonayre. E com aço fo feyt lo ſenyor Infant trames lonrrat Emboxados en Piſa ab lo miſſatge de Piſa, perço quel commu lloas, e atorgas tot ço que ſeria feyt: e axiu lloaren, eu atorgaren. E com aquells de Corſega ſaberen aço, aquells de Bonifaci, e de altres llochs de Corſega vengré al ſenyor Infant, e li faerē homenatge: e axi lo ſenyor Infant fo ſenyor de tota Serdenya, e de Corſega: que ſi be ho comptats molt mes donor hach ell, que el cōmu de Piſa fos ſon terratinent, e els Piſans foſſen ſos vaſaylls, que ſi hagues lo caſtell de Caller haut. E daltra part quel caſtell de Bonayre ſe pobla en tal manera, que abās que V. meſos foren paſſats fo murat, e albergat, e hi hach de Cathalans purament mes de VI. milia homens darmes: perque daqui auant lo caſtell de Bonayre tots temps ſeria ſobre lo caſtell de Caller, com los Piſans ſe volgueſſen mal captenir.

CAPITOL CCLXXIX. COM LO SEnyor Infant Nanſos ſe torna en Cathalunya, e lexa procurador general lo noble en Falip de Saluça, e lo noble en Berenguer Carros Capita del caſtell de Bonayre, e threſorer dela illa P. de Lebia, e Agoſtin de Coſta.

ECOM aço fo feyt lo ſenyor Infant, aconſeyll del Iutge Darborea, lexa los llochs, e les viles, e lexa hi procurador general lo noble en Falip de Saluça, qui ab conſeyll del Iutge faes ſos affers. E lexa Capita del caſtell de Bonayre, e de tota aquella encontrada lo noble en Berenguer Carros fill del Almirayll, e jaqui Capita de Sacer en Semenat, e pus en caſcu dels llochs atretal. E lexa threſorer dela illa, lonrat en Pere de Lebia, e A. de

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

Costa ciutada de Mallorqs. E com totes les terres, e llochs hach ordonats, e endrezats: axi dela illa de Serdenya, com de Corsega, ell llexa lo noble en Falip de Saluça entro ab CCC. homens dacauayll de nostra gent soldaus, e axi mateix da peu romangueren a sou del senyor Rey, e foren entro a mil. E feyt tot aço, pres comiat del Iutge, e del noble en Falip de Saluça, e del noble en Berenguer Carros, e dels altres, e recullis ab madona la Infanta, ab tota la host, e ab tot lestol, e tornasen en Cathalunya sa, e alegre, ab gran honor: e pres terra a Barcelona, hon troba lo senyor Rey, e madona la Regina, e lo senyor Infant en Ioan Arquebisbe de Toledo son frare, e el senyor Infant en Pere, e el senyor Infant en R. Berenguer, e el senyor Infant en Falip fill del senyor Rey de Mallorques, e tots los capdals de Cathalunya, qui sieren ajustats per ordonar que trametessen secors al senyor Infant en Serdenya. E com lo senyor Infant, e madona la Infanta hagren presa terra aqui ala marina hon fo lo senyor Rey, e tots los Infants, e madona la Regina, que aqui los reeberen ab gran honor. Queus dire? que la festa fo molt gran a Barcelona, e per tota Cathalunya, e Arago, e el regne de Valencia, e el regne de Murcia, e a Mallorques, e en Roseyllo qui totes les gents faeren dela venguda del senyor Infant, e de madona la Infanta. E aqui lo senyor Rey, e lo senyor Infant faeren molts dons, e gracies a tuyt aquells qui eren venguts ab lo senyor Infant, e cascuns tornarensen alegres, e pagats entre llurs amichs.

CAPITOL CCLXXX. COM LO

senyor Rey en Sanxo de Mallorques passa desta vida, e llexa hereu son nabot Linfant en Iacme fill del senyor Infant en Ferrando: e com fo sebolit a Perpinya ala esgleya de sent Ioan.

I que no ana a molt de temps que aço fo estat, quel senyor Rey de Mallorques hach malautia, e era sen anat per les calors en Sardanya, en vn lloch que ell se delitaua molt, qui ha nom Formigueres, e aqui ell passa daqsta vida, de que fo gran tala, que james no naixque senyor que en si hagues mas de veritat, e de justicia, que enell hauia: e pot hom dir

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

dir dell ço q̄ seria forts cosa de negu altre,perque negun temps en si no hach renchor,ne yra contra son prohisme,e aço es veritat. E feu son testament,e llexa lo regne,e tota la sua terra,e tot son thresor a son nabot lo senyor Infant en Iacme fill del senyor Infant en Ferrando. E si lo dit senyor Infant muria menys de Infant de lleyal conjugi mascle,que tornas al altre fill quel senyor Infant hach dela segona muller,que pres com hach Clarença conquestada,que feu venir la naboda del Rey de Xipre,q̄ pres per muller: la qual era,e es encara deles belles dones del mon,e deles bones,e deles sauies: e hach la axi mateix com laltra nina,e puncella,que no hauia pus de XV. anys. Si q̄ no vixque ell a ella pus dun any:e dins aq̄ll any nach aq̄ll fill,lo qual la dona te en Xipre. E com lo senyor Infant fo passat desta vida,ella sen torna en Xipre ab dos galees armades,e axi lo senyor Rey de Mallorques vincla lo regne a aq̄ll Infant: si aq̄st Infant muria, ço q̄ Deus no vulla,ans li do Deus vida,e honor aytant com bo sia per viure,axi com aquell qui es la pus sauia creatura dels seus dies, que hanch fos nat de D. anys ença. E apres vincla lo dit senyor Rey en Sanxo de Mallorques, que si amdosos murien menys de Infant mascle de lleyal conjugi,que tornas lo regne,e tota la terra al senyor Rey Darago: e axi com fo mort,de Formigueres aportaren lo a Perpinya,hō ell se llexa a la esgleya major de Perpinya,per nom sent Ioan. E aqui fo feyta la sepultura molt honrradamēt,axi com pertanyia ayal senyor com ell era. E tantost com ell fo soterrat possaren enlo dit seti reyal lo senyor Infant en Iacme,e daquell dia auant pres titol,que sapella Rey de Mallorques,e Compte de Rosseyllo,e de Conflent, e senyor de Munpesller: perque de aqui auant com dell parlarem nomenar lem Rey de Mallorques,a qui Deus do vida,e salut al seu seruey,el prest als seus pobles. Amen. Araus lexare a parlar dell,e tornar vos he a parlar del senyor Rey de Sicilia.

CAPITOL CCLXXXI. COM LO SEnyor Rey Darago rete al sanct Pare apostolich Regol,e los altres castells quel senyor Rey de Sicilia tenia a Calabria,quels tengues en secrest: e com a poch de temps Lapostolich los rete al Rey Robert,de que fo molt despagat dit senyor Rey de Sicilia.

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

VERITAT es quel ſenyor Rey de Sicilia tenia en Calabria la ciutat de Regol, e lo caſtell de ſancta Agata, e lo caſtell de Gaylano, e lo caſtell de la Mota, e daltres llochs: e fo ordonat en les paus quel ſenyor Rey Darago tracta entre lo ſenyor Rey de Sicilia, e lo Rey Robert, que daquells caſtells, e ciutats ſe faes ço quel ſenyor Rey Darago tengues per be: ſi que los dits caſtells, e ciutat de Regol ſe meteren en ma del ſenyor Rey Darago, que hi trametes cauallers ſeus qui per ell ho tengueſſen. E a poch de temps ell dona eſmena, e volch que aquella ciutat de Regol, e aquells caſtells, e llochs quel ſenyor Rey de Sicilia hauia en Calabria foſſen lliurats al Pare ſant, e per lo Pare ſant aqui ell ſe volgues, e quel Pare ſant quels tingues en ſecreſte, en tal manera que ſi jamas lo Rey Robert venia contra lo Rey de Sicilia, quell fos tengut de tornar los caſtells aq̃lls, e ciutat al ſenyor Rey de Sicilia, que ſen pogues aydar: e encara hi hach altres conuinences q̃ a mi nom cal comptar. E com tot aço fo feyt, e los caſtells tench lo Papa, no ana a molt de temps quel Pare ſant, axi com a ſant ſenyor, e ab bona fe penſaſſe que mal non pogues ſortir de nenguna deles parts, ell feu lliurar la ciutat de Regol, e els altres llochs al Rey Robert. E com lo Rey Robert tench los dits llochs, hach ne gran plaer, e lo ſenyor Rey de Sicilia com ho ſabe fõch ne molt deſpagat: mas empero hach ſo a ſofferir, e majorment pus era pau entrells, ſi que en aqueſta pau eſtegren, depuys los dits llochs tench lo Rey Robert, be.

CAPITOL CCLXXXII. COM GAlees del Rey Robert trencaren les Tonayres de Sicilia, don la guerra torna entre lo ſenyor Rey de Sicilia, e lo Rey Robert: e com dit Rey Robert trames ſon fill lo Duch ab gran poder en Sicilia, lo qual ſen hach a tornar en Calabria menys de hauer res guanyat.

APRES, axi com lo diable obra en tot mal, affer la guerra torna entre aqueſts dos ſenyors: de qui fo la colpa a mi nõ tany, quen colpe negu, q̃ daytals ſenyors nul hom non deu parlar, mas en tot be com hom hi ſap: e axi yo no vull dir, ne deig dir de qual part fo lo tort, mas pux la guerra torna, axi que les

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

les galees del Rey Robert tornaren a trencar les Tonayres de Sicilia, e preſſeren lenys, e barques de mercaderia qui eren de Sicilia: e puys aquells de Sicilia faeren aytal daquells del Rey Robert. Si que lo ſenyor Rey de Sicilia trames en Calabria en Blaſco Darago, e en Berenguer Seneſtera, e daltres richs homens, e cauallers: e corregueren gran res de Calabria, e preſſeren per força Terranoua, e la barrejaren, e daltres llochs: e puys tornarenſen en Sicilia alegres, e pagats ab gran guany, e axi veus la guerra baſtida. E com aço fo eſtat, lo Rey Robert feu gran apareyllament per paſſar en Sicilia, e lo ſenyor Rey Fraderich apareyllas molt be, com ho ſabe defendre, e eſtabli molt be la ciutat de Maſina, e de Palerm, e de Trapena, e tots los llochs de les marines. E axi mateix feu tots aquells dels caſals dela illa qui eren dintre terra metre en les viles, e els caſtells qui eren forts, e be defenents: e axi fo la illa de Sicilia be apareyllada de defendre, e lo ſenyor Rey ordona caualleria de Cathalans, e Daragoneſos que nos partiſſen dels richs homens, e cauallers ſabuts: e atretal mateix ſe ordona que no ſen partiſſen del ſenyor Rey en Pere ſon fill, e que caſcuns dells foſſen apareyllats dacorrer, e ajudar lla hon ops fos. E axi mateix ordona Micer Simon de Vallguarnera vn caualler de Peralada, qui molt de temps lo hauia ſeruit, qui ab C. homens a cauayll, e ab C C. homens Almugaues anas per tota la illa, e ques metes en caſcun lloch hon lo Rey Robert vendria ab ſon poder. E com aço fo feyt, e ordonat, no ana a molt de temps quel Rey Robert trames ſon fill lo Duch ab tot ſon poder per cap, e per major en Sicilia: e prengueren terra dauāt Palerm al pont del Almirayll, e foren C X X I I I I. galees armades, e V I. grans naus, e moltes terides, e molts lenys, e barques: e hach hi tota hora tres milia cauaylls armats, e de gent de peu ſens fi. E com foren en terra, e hagren eſtat tres jorns talant, ells ſacoſtaren ala ciutat, e aço fo enlo mes de Iuny del any M. C C C X X V. e dins era lo Comte de Claramunt, e don Blaſco Dalago, e daltres richs homens, e cauallers, e en Simon de Vallguarnera, que tantoſt quel vae que pres terra a Palerm, fo dins ab los C. homens a cauayll, e CC. Almugaues qui anauen ab ell. E ſi hanch vaes ciutat ordonada be de defendre Palerm ho fo, que aquells de dins ordonaren que null hom no paregues el mur com aquells dreçarien les eſcales, e grues, e altres artificis q̄ hauien feyts per combatre: mas com les eſcales ſerien dreçades, e els al-

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

tres artificis, e els homens ſerien ſus, que a colp tocaſſen trompes, e nacres, e tot hom ab cantals, e ab balleſtes de torn, e de palanca, e ab pega, e ab alquitra fus, e ab foch donaſſen per ells: e axis cumpli, en tal guiſa quel terç dia que hagren preſa terra ſacoſtaren al mur, e dreçaren llurs eſcales, e llurs artificis. E com los homens foren ſus, axi com dauant hauets oyt, aquells de la ciutat ſe llexaren correr ſobre ells, en tal manera, que aquell dia hi muri Lalmirayll de X X V. galees armades que hi hauia de la ciutat de Genoua, e hi muriren ab ell mes de mil Genoueſos: e axi mateix hi murirē deles altres perſones mes de dos milia, ſique hi prēgueren tal tret, q̄ toſtēps los membrara. E com aqueſta mala jornada hagren hauda, eſtegren tres jorns que haua no ſacoſtaren al mur dela ciutat: e lo quart jorn ells vengren apareyllats de donar bataylla, e ſi hanch lo primer jorn hagren mala jornada, molt pijor hagren aqueſta, q̄ axi mateix hi perderen molta de gent. E axi lo Duch vae, que no hi feya res, partis daqui deſpagat, e anaſen per mar, e per terra a Matzara: e abans que hi fos Micer Simon de Vallguarnera hi fo ab ſa companya entrat, e tantoſt los exi a torneig. Queus dire? a xi mateix aſſajaren a combatre a Matzara, e a qui tambe hi prengueren gran dan. E puys partiren de Matzara, e foren a Xaca, e axi mateix Micer Simon de Vallguarnera ab ſa companya fo dins entrat abans quells hi foſſen, e axi mateix hi prengueren gran dan. Queus dire? que partent de Xaca a Calatabelot, e ala Creſtia, e a Sargent, e puys ala Licata, e a Noro, e a Trauarona, e al Carſelat, e a Xicla, e a Modica, e a çaragoça, e a Noch, e a Bechſi, e ala Ferla, e a Pelaſol, e ala Xoma, e a Nola, e a Ragoca, e a Goſti, e a Lemi, e a Cathania. E en caſcu daqueſts llochs li fo Micer Simon de Vallguarnera dauant ab ſa companya qui li feya gran dany ala hoſt. E puys aydaua adefendre los llochs: axi quen tal manera li anaua apres, que nul hom, ne per erba, ne per altres coſes nos podia llunyar dela hoſt, que nol tengues mort, o pres: axi que li feya gran damnatge. Si que de Cathania ſach a lleuar, e anas recullir al ſeu eſtol ala plaça de ma eſquerra: e daqui partent pres terra alcuns jorns que hanch nos acoſta ala ciutat de Maſina. E aqui ell regonech ſa companya, e troba que qui per malauties, qui per feyt darmes be hach perduda la meytat dela ſua gent: e axi mateix ſabent quel ſenyor Rey de Sicilia ſon auonclo era a la Plana de Millas, e ſapareyllaua de venir per combatres ab ell. E penſa quel ſenyor Rey Fraderich

Haua. i. ne poch, ne molt ſacoſtaren al mur.

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

derich li vendria ab gran poder, e gent ſana, e freſca deſus: e que eren tuyt dun cor, e duna volentat: e ell era ab gent trebayllada, e que hauien haut molt deſayre, e que eren de diuerſes nacions, e de diuerſes volentats: perque la bataylla no li era ſana, e axi recullis, e paſſaſen enla Calabria ala ciutat de Regol moſt deſpagat: e dech ho eſſer, que hanch en tota Sicilia no poch hauer preſa vna terra, ne caſal, ne vila: ans ſe penſa en lo gran damnatge que hauia pres. E axi ſenyors qui aqueſt llibre oyrets, penſats lo threſor, e les gents qui en aqueſt paſſatge ſes conſumat quin fruyt hajen feyt a be de Chreſtians, perque ſi a Deus plagues, ne als regidors dela ſancta fe catholica, molt hagra mes valgut que fos deſpes a honor dela ſanta fe Catholica ſobre Granada, que lla hon ſes deſpes, e conſumat. E creats que aytal fi faran tots aquells qui dauant hi paſſaran: ço es aquells qui han encor de tolrre la illa al ſenyor Rey de Sicilia, e als ſeus qui ala ſancta Romana eſgleya ne regonexen tot ço que regonexer lin deuen. Ara vos lexare a parlar daqueſts affers de Sicilia, e tornare a parlar del gran engany, e gran malueſtat ques enles cõmunes, que ja dauant vosne dita partida, mas empero qui metre ho volia per eſcrit les llurs malueſtats no hi baſtaria eſcriure tot quant paper ſe fa enla vila de Xatiua. Mas perço com les malueſtats deles cõmunes ſien manifeſtes per tot lo mon, ſius vull recomptar yo ço que Genoueſos han feyt al ſenyor Rey Fraderich, e axi mateix la malueſtat que han feyta al ſenyor Rey Darago, e del cõmu de Piſa atretal, e perço faran gran ſauieſa tots los Reys del mon, ques guarden, quen res nos fien en los homens deles cõmunes: que ſi ho fan toſtemps ſen trobaran enganats.

CAPITOL CCLXXXIII. DE LES *grans malueſtats que les cõmunes de Genoua han feytes al ſenyor Rey de Sicilia, e fan toſtemps enuers la caſa Darago.*

ERITAT es quel ſenyor Rey de Sicilia, axi com aqll qui es tot dela part Gibilina, ha ajudar ala caſa Doria, e de Spindola, e ales altres grans caſades qui exiren de Genoua, e anaren a Sahona, e de moneda, e de caualleria, e de galees, e de viandes: axi que Deus, e ell los ha ſoſtenguts ala ciutat de Sahona, cõtra

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

tra la part Quelfa qui era romasa enla ciutat de Genoua: axi que certa cosa es, que Deus, e la suajuda, e aquella del senyor Rey de Sicilia los ha sostenguts. E com lo Duch fill del Rey Robert passa en Sicilia, los dauant dits de Sahona, prometeren ajuda afer de galees al senyor Rey de Sicilia, e lo dit senyor Rey feyan gran compte: e si li membras be quantes faylles hauien feytes al senyor Rey en Iacme frare seu mentre fo Rey de Sicilia, e a ell mateix quantes lin han feytes, no hagra neguna esperança enells. Mas dels senyors es axi que com Deus los dona gracia que viuen llonch temps mudense los conseylls souent, e per mort, e per altres maneres: e los conseyllers jouens porten gran perill a tot senyor. Que jat se sia que sien pus sauis quels altres qui passats son, no eren: ne poden saber tambe los affers, com aquells qui son antichs, qui han vist, e oyt: que ab la meytat menys de sciencia sabra millor conseyll donar lom antich, quel joue en tots feyts de guerres: perco com molts feyts hauran vists, e oyts mes quels jouens. E axi per les coses passades pot hom prouehir ales coses presents, e esdeuenidores. Perqueus promet que si lo bon Compte en G. Galceran fos viu, ne don Blasco Dalago, ne Nuget Dampuries Compte Desquilax, ne daltres Cathalans, ne Daragonesos molts qui passats son desta vida, e encara Micer Matheu de Termens, e Micer Vixiguerra de Palozi, ne dalt res fossen vius, ja lo senyor Rey de Sicilia no hagra tant perdut en secorrer los Genouesos, com hi ha perdut: que hagren li feyt remembrant lo temps passat. E axi com ara nes estat enganat, ne sera enganat tostemps ell, e tots los Reys qui en les cõmunes se fiaran: e lẽgan es bo que yous faça recordant, que ara en aquest passatge que lo Duch feu en Sicilia, han feyt los Genouesos al senyor Rey de Sicilia. Veritat es, quel senyor Rey de Sicilia trames a Sahona per secors de galees, e trames hi moneda: e ells proferiren li que li ajudarien de XXV. galees: e ell estech en esperança que axi fos. E los dits Genouesos feren ho en tal manera, que tot lestiu passa. E lo Duch fo fora de Sicilia, e sen fo passat de prop de Masina en Calabria, axi com hauets entes abans quells fossen armats: e com saberen quel Duch fo fora de Sicilia, e que fo passat en Calabria, llauors ells partiren de Sahona, e vengren enuers Trapena qui era luny CC. milles della hon lo Duch era. E axi podets entendre com se podien trobar ab ell, ne qual fo lajuda quel senyor Rey de Sicilia hach dels Genouesos, ni com li

seruiren

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

ſeruiren be los diners quels hauia trameſos per armar. E no baſta aquell eſcarn, ne aqueſta faylla, que ans penſaren que encara pogueſſen deſeruir lo dit ſenyor Rey de Sicilia deles XXV. galees, axi com le deuien ſeruir: que auengrenſe ab lo cõmu de Piſa, que ab XXII. galees que ells hauien treytes de Sahona, que ſeruiſſen lo cõmu de Piſa contra lo ſenyor Rey Darago: e lo cõmu de Piſa dauals mil florins lo mes, e que ab armada de Piſa, que vengueſſen metre vianda, e ſecors de gents el caſtell de Caller. E encara q̃ ordonaren en les auinences quen Gaſpar Doria fos Almirayll de Piſa qui era Almirayll deles XXII. galees, e que foſſen heretats tots en Serdenya: e axi fo feyta la auinença entrells, e lo cõmu de Piſa. E axis veritat quel ſeruey faeren al ſenyor Rey de Sicilia, qui contra lo Rey Darago, qui es frare, e major ſeu, faeren les conuinences ab los Piſans: e ay tals feyts tan deſonrrats enuers Deus, e enuers lo mon, no par que fruyt de res de be degen fer, ans noſtre ſenyor ver Deus, qui es veritat, e juſticia jutja caſcu ſegons lenteniment en que va: perque la caſa Darago, e els dexendents daquella toſtemps ſon anats auant, e van, e yran ab vera veritat, e ab bona fe: perque Deus los exalça, els creix, els fa hauer victories en tots feyts: e aquells quills van ab falſedats, e ab maeſtries, cõfon, e abat. Araus vull comptar la fi daqueſta deſlleyal companya, quis feu entre lo cõmu de Piſa, e los Genoueſos de Sahona, ne a que feu cap, e la juſticia de noſtre ſenyor ver Deus com obra ſobre ells, e fara toſtemps contra aquells qui ab malueſtat, e falſia van.

CAPITOL CCLXXXIIII. COM DOS galees lleugeres de Piſans entraren ab vianda dins la paliſada al caſtell de Caller, e com Lalmirayll en Franceſch Carros las pres ab tota la xurma: lo qual entes per los Piſans ſo ordonat de venir acorrer dit caſtell de Caller.

VERITAT es que com la companya fo feyta entrells, ab aquell enteniment q̃ fo feyta la companya dela rata, e dela granota, que cuydaua enganar la vna a laltra: axi com trobarets enles faules del Yſop. E perço com caſcu anaua a mal enteniment, vench lo mila qui las ſen porta amdues: e axi es eſdeuengut dels qui la companya feyen caſcu ab engan, e ab

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

e ab mal enteniment de decebre, e denganar la hu a laltre. E lo poder dela casa Darago, qui es laguila, es los vengut al traues, e als tots deuorats, e destroyts, e fara tostemps si a Deus plau. Deuets saber que com larmada fo ordonada en Pisa per venir acorrer al castell de Caller, foren X XIII. galees de Genoueses, e X X V. de Pisans, e V I. vaxells, e V. sageties, e vna nau, e moltes barques, e tostemps de Pisa, axi que tota hora foren be L X. veles qui partiren de Pisa. E com lo noble en Francesch Carros Almirayll del senyor Rey Darago sabe que aquest estoll li venia desus, e venia per secorrer al castell de Caller, lo qual lo dit Almirayll tenia assatiat: pensa que per res la dita ajuda de gents que aportauen per metre el castell, no hi pogues entrar: e hordona tot son feyt, axi com aquell qui es dels bons cauallers del mon, e dels sauis: e pensa per les coses passades, e deles esdeuenidores axi com aci oyrets. Be creu que ja sabets que no hauia dos mesos passats com aço fo, que dos galees lleugeres de Pisans vengrē de nuit ala palisada sens que Lalmirayll en Carros no sen apercebes, e entraren dins la palisada, e eren galees lleugeres de rems, e aportaren vianda q̄ meteren al castell de Caller. E com lo dit Almirayll al mati veu les dites galees dins la palisada, fon molt despagat, empero ab la ajuda de Deus, e son bon conseyll, tot li torna en be, e en gran profit, e alegre: que ell tantost assatia les dos galees, que dela dita palisada no podien exir, que per les mans sues no haguessen a passar: e axi tench les tant assatiades que les xurmes deles dites dos galees sagren mes menjat, que no hi hauien portat. E com ell los vae en aq̄ll partit, vna nuit per mar, e per terra vēch los adors, e sobrepres los en tal manera, q̄ les dites dues galees hach ab la xurma, e ab tot: e foren axi seruits per los Cathalans, que tots los tayllaren que nō escaparen de vius mas de trenta, que puys fo jorn quels trobaren vius nols mataren: que lom pus es pres, no es vassallatge que hom laucia. Mas tantost los forē feyts cambals de ferre, e mes los enla obra del mur, e del vayll que Lalmirayll feya fer al dit lloch de Bonayre, quen poch de temps se feu deles belles ciutats que hanch hom pogues ver feyta, en X. tants de temps. Que vull que sapiats, quen aquell temps se trobaua que hi hauia mes de V I. milia homens bons tots Cathalans ab llurs mullers, e no hauia tres anys que lo dit Almirayll lo comensa a edificar, com tenia assatiat lo castell de Caller, e lo senyor Infant tenia assatiada Vila Desgleyes: perque poden saber

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

ſaber los Piſans, que ſols la ciutat de Bonayre tendria toſtemps aſſatiat lo caſtell de Caller. E perco que entenats lo lloch de Bonayre quin lloch es de mercaderia, vull que ſapiats, que com Lalmirayll ſabe que leſtol era partit de Piſa, e que eren be L X. veles, axi com dauant hauets entes, regonech lo poder qui enla ciutat de Bonayre era. E troba que hi hauia catorze naus grans, deles quals eren les X I I. de Cathalans, e vna del Rey de Françа que hi era venguda de Xipre, e laltra de Genoueſos, quel fos dela ciutat de Genoua Lalmirayll hauia preſa: e daltra part hi hauia XXXVI. lenys duna cuberta de Cathalans, e daltra part hi hauia Lalmirayll XXII. galees ab V. vaxells que hi hauia, e vuyt entre lenys armats, e conops que hauia feytes fer, que anauen per leſtany. E tot aqueſt nauili Lalmirayll feu metre en andana dauant la paliſada de Caller, per ço que hauia viſt que les dues galees li hauien feyt: e axi apareyllas, que per aquella raho negu dins la paliſada no pogues entrar. Ara vos lexare a parlar dela ciutat de Bonayre, e del Almiray ll, e tornar vos he a parlar dels Genoueſos e dels Piſans.

CAPITOL CCLXXXV. COM LO

Iurge Darborea hach preſos vuytanta Piſans, els trames al Almirayll el qual axi mateix nach preſos cent e cinquãta: e com lo dia de Nadal entre de galees, e lenys vengren cinquanta dauant Caller per acorrerla: de les quals Lalmirayll en Carros hach U I I. e les altres foren desbaratades, en penſaren de fugir.

COM leſtol aqueſt fo partit de Piſa, e fo en boques de Buſnayre, los Genoueſos perderen vna galea, que feri en terra: dela qual galea eſcaparen vius eſtro a vuytãta homens, e lo Iurge Darborea quiu ſabe, trames companya lla hon la galea era rota, e prengueren tots los dits vuytanta homens, e ab vna corda el coyll enuials a Bonayre a Lalmirayll, qui tãtoſt los feu fer bons gambals, els feu metre a obrar lo mur, e el vayll de Bonayre. E axi mateix en aquella ſaho

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

Chronica dels

ſaho vna galea de Genoueſos de Sahona,qui venia dela part de Flandes ab fortuna,correch ala illa de ſent Pere,e rompe,e eſcaparen entro a C L. perſones: e Lalmirayll ſabe ho a Bonayre,e trames hi,e hach tots los dits C L. homens,e feu ne ço que dels altres hauia feyt. Queus dire? quel dia de Nadal del any M. C C C X X V. les vint e dos galees de Genoueſos,e les vint e cinch de Piſans,e V I. entre lenys armats,e ſageties vengren dauant Caller,que laltre nauili hauien lexat a Bonifaci: e per aço eren venguts eſperuerats,que cuydauen entrar enla paliſada de Caller,e que hi pogueſſen poſar la vianda q̄ portauē:mas Lalmirayll hach en tal manera ordonada la entrada,que res no hi pogra entrar,que no paſſas per la ſua ma. Axi quel dia de Nadal ſen vengren dauant leſcala deles naus,e del altre nauili dels Cathalans,e feren ſe tretes tot aquell dia. E lo dia de ſent Eſteue aſſajaren de combatre ala vn canto del nauili,e preſſeren hi gran damnatge,e res no hi pogrē fer:e lendema q̄ fo lo dia de S. Ioan ells tornaren per altre cāto del nauili,e axi mateix no hi pogrē res fer,ans hi preſſeren axi mateix grā damnatge. E lo dia dels Innocēs anarenſen a Caboterra,e lleuaren aygua,e puys axi mateix tornaren per combatre ala vn canto deles naus,e tots aquells aſſaigs feyen ells ab X. galees lleugeres,perço q̄l Lalmirayll exis de la eſcala ab les ſues galees:e com ell ne ſeria exit,e vēdria ſobre les dites X. galees quils temien poch,perço com en llur ma ſera de fugir de rems,e que les altres galees bateſſen de rems,e que ſen entraſſen dins la paliſada ab la vianda: e axi cuydauen metre ſecors en Caller,mas Lalmirayll conexia tot ço quells volien fer,perque nos volia moure dela poſta. E axi lo dia de Nadal,qui fo en dimecres,e el dijous,e el diuendres,e el diſapte eſtegren en eſtos affers:e lo diumenge apres Lalmirayll feu dinar tot hom per lo mati,e mana q̄ tot hom ſe guarnis qui fos enles ſues galees qui eren menys dels vaxells deuuyt: e feu cridar per les ſues galees,que ſi ells ſe combatien,que la bataylla fos reyal,que de caſcu fos ço que guanyarie: ſaluant les perſones,e les galees que foſſen del ſenyor Rey,que ell de tot en tot ſi hi veya bon llanç,que aquell dia los exiria a bataylla,e axi eſtech apareyllat de combatre. E com aço fo feyt,e hordonat,les galees dels Genoueſos,e dels Piſans vengren axi ordonades de bataylla,que meteren primeres V I I: galees,cinch de Genoueſos,e dos de Piſans quis foren afrenellades totes ſet enſemps ab en Gaſpar Doria qui era llur Almirayll:e puys totes les altres

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

totes les altres venien los de popa,e les VII. acostarēse tāt ales galees del Almirayll en Carros ab les proes primeres qui forē prop agit de dart. E com Lalmirayll vae tant prop aquelles dites VII. galees, mana de ma en ma a les sues galees, que sens tot brugit, e amagadament, que cascu lexas anar la gumena: perço que si la lleuauen tantost aquells sen yrien, que mes anaren ab XX. rems, que feren aquelles del Almirayll ab CL. E axi quedament cascu llexa anar la gumena en mar, que hanch los Genoueses, ne los Pisans no sen adonaren: e tantost van vogar, e abans que aq̄lles VII. galees no pogren hauer g irat, Lalmirayll los fo al dors:e pensaren de ferir en tal manera que mes de M.C. persones hi mataren,q̄ trobaren sobre cuberta, e amagaren sen desota tota hora be CCCC. Genoueses, e Pisans be CC. e axi Lalmirayll hach totes les vij. galees ab tota la gēt morts,o presos:e les altres galees dels Genoueses, e dels Pisans lleuaren volta als caps que tenien ales VII. galees, e pensaren danar: e en Gaspar Doria, com a valent, com la bataylla era pus fort, ab vna barca que tenia de popa pensa de fugir, e munta en vna galea qui li estaua de popa, qui era dun seu germa. E com les dites VII. galees foren preses, Lalmirayll ana darrere les altres: mas no res era, que james no las pogra aconseguyr, e axi tornasen alegre, e pagat entrels seus, e tot hom hach tant guanyat, que tots foren richs, e hanch a nul hom no lleua res que hagues guanyat. E los Genoueses com foren lluny, trameteren vna galea per missatge a Lalmirayll, e trameteren lo a pregar, que li plagues que llur missatge pogues venir, e pogues veure los preses: perço que poguessen veure quals eren morts, ne quals eren escapats. E a Lalmirayll plach li, e axi vaeren los tots, e hach ne escapats de vius CCCCXI. Genoueses, e CC. Pisans, axi com desota se meteren, axi com dauant vos he dit. E com tots los hach escrits volgren donar al Almirayll per rescat dels Genoueses totes quantes viandes, e armes portauen, e totes les altres coses que portauen enles galees qui escapades eren. E Lalmirayll dix los que nols en daria lo pus sotil qui hi era: ans ajudarien a fer lo vayll, e el mur de Bonayre, e axi ab gran dolor anarensen. E veus qual fruyt faeren ab llur maluestat del armament que hauien feyt, e de la falsa companya que hauien feyta ab los Pisans, que la hu cuydaua enganar a laltre, e al tra-

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

ues vench Lalmirayll del senyor Rey Darago quils deuorá, els departi tots.

CAPITOL CCLXXXVI. COM LES

galees dels Pisans, e Genoueſos qui eren eſcampades, e deles mans del Almirayll en Carros delliurades combaterē la nau del noble en R. de Peralta en tal guisa que apres de hauer perduts CCC. Genoueſos se hagren a partir de dita nau prou dolents: e com Pisans penſaren de trencar totes les conuinences que hauien ab lo senyor Infant.

A cap de quatre jorns que aço fo eſtat, e les galees dels Genoueſos, e dels Piſans sen tornauen ab gran dolor, trobaren vna nau de Cathalans en q̄ era lo noble en Ramon de Peralta, ab LX. cauallers quel senyor Rey Darago trametia en Serdenya, e vna altra nau en que anauen XLVIII. cauallers qui eren axi mateix den Ramon de Peralta, e era dauant be X. milles: e axi fo ventura dells, que vench en ma dels Genoueſos, e donaren li XVI. bataylles que hanch res no li pogren fer, e les galees perderen hi mes de CCC. homens quels mataren los Cathalans, e molts de nafrats: axi quen tal guisa se pārtiren dolents dela nau, que james non oyran parlar, que dolents no sien. E podets caſcuns conexer que obra de Deus es eſtada, que Lalmirayll en Carros en tots aquells feyts no perde mas tres homens, e en Ramon de Peralta en la nau no perde mas vn caualler ſaluatge, perque caſcuns se deuen esforçar que vajen ab lleyaltat: e qui ab lleyaltat yra Deus fera ab ell, e qui a deſlleyaltat va, Deus lo cōfondra, el aportara a deſtructio: que jau pot hom tots dies vaer viſible miracle que en aqueſt mon ne fa Deus venjança. e podets ho conexer ara manifeſtament ab los feyts dels Piſans, quel senyor Infant Namfos feu pau ab ells en la manera que dauant hauets entes, que per neguna manera lo senyor Infant, ne els seus nols vengren james menys de res q̄ promes los hagueſſen: e ab aquell cor feu la pau, e ab aquell parti de Serdenya, e ab aq̄ll sen torna en Cathalunya, penſant q̄ de aqui auāt puys pau hauia ab los Piſans, no hi faria fretura lo seu aturar. E los Piſans maluats tota la pau q̄ faeren, feren ab grā malueſtat: perço q̄l senyor Infant sen tornas en Cathalunya, q̄ pus que ell

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

ell ne fos fora, cuydauen confondre en poca dora los Cathalans que hi eren romasos: e que aço sia vaer tantost ho començaren a demostrar, que tantost feren metre molta vianda el castell de Caller, e hi feren venir molts soldaus dacauayll, e de peu, e establiren lo dit castell de Caller. E com tot aco hagren feyt, pensaren de trencar totes les conuinences que hauien ab lo senyor Infant, e totes les paus. Queus en diria? que james no podien trobar Cathala a part, que tantost nol degollassen, axi quen poch de temps abans quels Cathalans sen adonassen, nagren morts, e gitats en vn pou be L X X. qui si trobaren com los Cathalans sen foren apercebuts: e axi mateix, que pensaren de armar barques, e ab aquelles, si barca exis del castell de Bonayre, anauen vers aquelles, e les prenien, e les metien a fons. E axi podets conexer qual fiar se fa en ells: que neguna fe, ne veritat en ells no trobaria: perque nostre senyor ver Deus veus com los va destruyr per llurs males obres: si quells san taylades les vergues ab que seran batuts, que han tornada la guerra mala a llurs ops: que ja vets, e hauets entes com llurs nes pres entro aci, e encara veurets quen sera: que com aquest rich hom en Ramon de Peralta hagren combatut, anarensen dolents, e lo dit rich hom pres terra alegre, e pagat ab amdues les naus al castell de Bonayre, e posa la caualleria en terra, e la pahonada que amenaua, e foren be rebuts per Lalmirayll, e per tots aquells de Bonayre, e los fo feyta gran festa, e gran honor. E com a poch de temps Lalmirayll, e en Ramon de Peralta hagren dacord que la caualleria, e pahonada per terra, e larmada per mar que anassen esuayr Escampaig, qui es la vila de Caller, e es per si be murada, e be que era establida, que tots los Polins seren en Escampaig ab llurs mullers, e ab llurs Infants: quen lo castell de Caller no hi hauien romasos mas soldaus.

CAPITOL CCLXXXVII. COM LES senyeres del Almirayll en Carros, e del noble en Ramon de Peralta pensaren dentrar Escampaig, e la van guanyar a força darmes: e sagren axi ab los Descampaig que non restauraren a vida, ne hom, ne dona, ne infant: e com dit lloch meritament per sos peccats fo punit.

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

AXI com ho hagren ordonat, axi ho faeren: q̄ alalba del dia tots foren entorn dels murs Deſcampaig: e van ſe fexar aſs murs tant vigoroſament, que no guardauen perill que eſdeuenir los en pogues: axi quels homēs de mar foren deuees la Pola, e la bataylla fo molt fort, que aquells de dins ſe defenſaren molt vigoroſament, e hauien ho be apareyllat, que res nols fallia que a defenſo fos meſter. Queus en diria, ne queus en faria moltes noues? que per força darmes los homens de mar eſuayren lo mur, e penſaren dentrar. E com aquells Deſcampaig vaeren que eren eſuayts, vengren tots daquella part dels homens de acauayll, e los homens de acauayll van ſacoſtar al mur, e van lo axi mateix eſuayr. Queus dire? que les ſenyeres del Almirayll en Carros, e del noble en Ramon de Peralta penſaren dentrar per Eſcampaig, e llauors vaerets la bataylla molt cruel: mas empero aquells de Eſcampaig, e gran res daquells del caſtell qui hi eren auallats, faeren gran eſforç per raho de llurs mullers, e de llurs infants que veyen murir: mas noſtre ſenyor ver Deus, quils volgue punir de llurs malueſtats, la venço vench ſobrells, que hanch hu non reſtaura a vida, ne de llurs mullers, ne de llurs infants atretal. Si que hi muriren axi mateix lo Capita, e lo Caſtellá del caſtell, e gran res dels ſoldaus: ſi quen aquell punt ſen cuydaren entrar los Cathalans per lo caſtell, mas empero aquells qui erén dins, vaeren la mortaldat de llurs gents, e la gran deſtructio, penſaren de tancar les portes, e de paredar a pera, e a calç. E los Cathalans com hagren morta tota la gent, penſaren de correr per la roba qui era enla vila Deſcampaig, e era infanitat lauer, e les robes que hi eren: axi que guanyaren tant que toſtemps ne ſeran richs homens, aquells qui ſi trobaren. E com aço hagren feyt, lendema tornaren, e vaeren derrocar los murs, e les caſes, en meteren tot a pla: e los dits nobles hordonaren, que la pera, e la fuſta penſas hom de pendre ala ſua volentat, e quen portaſſen a la ciutat, e al caſtell de Bonayre. Si que encontinent tot hom penſa de carregar, qui ab barques, qui ab car-

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

ab carros: e van ho tot portar a Bonayre, e van ne baſtir, e obrar bons alberchs. E ordonaren que la eſgleya dels frares menors qui era molt rica, que la desfaeſſen, e que a honor de moſſenyer ſent Frances la mudaſſen a Bonayre: e aqui fo lo conuent dels frares menors, e daqui auant no hi eſtigueſſen frares menors, mas Cathalans, e q̄ foſſen prouincia per ells mateixos, e que foſſen axi mateix Cathalans totes les hordens qui foſſen en Serdenya, ne en Corſega. E axi ſenyors qui aqueſt llibre oyrets, vajaus lo cor a lo poder de Deus, que veus viſiblement noſtre ſenyor ver Deus, quina venjança ha feyta dins vn any daqueſtes maluades gents, qui ab falſia, e ab deſleyaltat tornaren la guerra contra lo ſenyor Rey Darago, qui benignament, e per pietat hauia feyta ab ells. E encara ha feyta Deus venjança daq̄ſt lloch Deſcampaig qui era poblat deles pus maluades gents del mon, e deles pus peccadores: que no es peccat que cor de home pogues penſar que en Eſcampaig nos faes. Si que la pudor nes anada dauant Deus. E ſi vos deyts, en Muntaner, quals pecats ſon aquells que vos deyts? yous poria dir, que lla era largull, e ſuperbia, e pecat de luxuria, e de totes maneres: en tal guiſa que aquella deſtruc̄tio na Deus feyta, que feu de Sodoma, e Gomorra, que a foch ho ha feyt tot cremar, e abruſar: e daltra part, que vſura publicament, e taula ni tenien a tot hom, e de pecat de gola ſobre tot altre lloch del mon: axi que tota hora Barbaria baſtaua aq̄ll lloch de ferre, e dacer, e de tot llenyam, e de totes vitualles, de que venia gran dan a tota Chreſtiandat. E daltra part, que tot coſarij, o robador hi era be vengut, hagues feyt mal aquis volgues. E de tota tafureria de joch era cap, e daltres mals tants qui ſi feyen, que no hi baſta eſcriure: perque veus noſtre ſenyor ver Deus (beneyt ſia ell) quina venjança na feyta en poca dora: perque es foyll aquell qui no ha pahor, ni temor de Deus: perque noſtre ſenyor ſoffer molt, mas aqui mateix la juſticia ſua coue que obre ſobre los maluats: que ſino, los bons no porien durar el mon. E daqui auant lexar vos he a parlar del caſtell de Caller, qui eſta aſſatiat, e aquells qui ſon dins qui ſon paredats, e axi mateix Deſcampaig qui jau tot baig, e es tot affegat, e cremat, e tornar vos he a parlar del ſenyor Rey Darago, e del ſenyor Infant Namfos, e del ſenyor Rey de Mallorques.

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

CAPITOL CCLXXXVIII. COM AL *senyor Rey en Iacme de Mallorques fonch donat per tudor lo molt alt senyor e deuot mossenyer en Falip de Mallorques auõclo seu: lo qual tracta, e acaba que dit senyor Rey de Mallorques hagues per muller madona Gostança filla del senyor Infant Namsos.*

ERITAT es, axi com dauant hauets entes, com lo senyor Rey en Sanxo de Mallorques fo passat desta vida, e lo senyor Infant en Iacme fill del senyor Infant en Ferrando fo posat el seti reyal: e daquella hora auant sera appellat Rey de Mallorques, e es encara, e sera molts anys a plaer de Deus. E fo ordonat per los richs homens, e cauallers, e Prelats, e homens de ciutats, e viles, que al dit senyor Rey en Iacme de Mallorques fos donat per tudor lo molt alt senyor, e deuot Mossenyer en Falip de Mallorques auonclo seu: e axis cumpli com fo ordonat. E apres q̃ mossenyer en Falip fo tudor, tracta, e aporta a bon acabament, quel dit senyor Rey de Mallorques hagues per muller la filla del senyor Infant Namfos, fill del molt alt senyor Rey en Iacme Darago, e en aquest matrimoni hi fo feyta dispensacio del sant Pare Apostoli: e aquest matrimoni fo feyt ab gran cõcordia, e ab gran cõformacio de amor, e de parentesch dela casa Darago, e de Mallorques: perque tots llurs sotsmesos nan hauda, e nan, e nauran tostemps gran goig, e gran plaer, e gran profit: Deus per la sua marce los do bona vida, e salur, quel dit senyor Rey de Mallorques com aquest matrimoni se ferma, no hauia mas XI. anys, e poch mes. E la senyora Infanta qui ha nom madona Gostança no hauia mas V. anys, poch mes. Deus los do la sua gracia en tal manera quel matrimoni se cõpleixca, en hajẽ fills, e filles qui sié a plaer de Deus, e a honor dells, e a profit dels pobles. E aq̃st matrimoni fo fermat per cascuna deles parts en lany dela encarnacio de nostre senyor Deus Iesuchrist M.CCCXXV. Ara vos lexare a parlar del senyor Rey de Mallorq̃s, e de mossenyer en Falip qui reig la terra per lo senyor Rey son nabot, e tornar vos he a parlar del senyor Rey Darago, e del senyor Infant Namfos.

CAPITOL CCLXXXIX. COM LO *senyor Rey Darago ab lo senyor Rey de Mallorques trameterẽ tal secors a Bonayre q̃ aquells de Caller se tengrẽ per perduts, e hagren los Pisans a tractar paua ab dit senyor Rey, e retrel lo castell de Caller.*

COM

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

Reys Darago. Fo. CCxliiij.

COM lo senyor Rey Darago, e lo senyor Infant Namfos vaeren los Pisans malament, e iniqua, qui tractauen aytant com podien, que pogueſſen hauer ſecors de moltes parts: perque pogueſſen deſasatiar lo caſtell de Caller, penſaren de fer boſcar galees, e terides, e ordonaren que tots dies trametrien cauallers, e pahons en Serdenya: encara com lo matrimoni fo cumplit, e fermat del ſenyor Rey de Mallorques, feu armar VI. galees, e dos naus a Mallorques, qui ab gran ſecors de moltes gents trames al caſtell de Bonayre en ajuda del ſenyor Rey Darago: e axi mateix hi anaren moltes naus, e llenys, e terides de Cathalunya, qui totes anauen plenes de bones gents, ſi que a pochs de dies lo ſenyor Rey Darago, e lo ſenyor Infant hagren trameſa tanta de caualleria, e tantes gents, e tantes terides, e galees, que aquells qui eren dins lo caſtell de Caller ſe tengren per morts, e trameteren a dir al cõmu de Piſa quels acorregueſſen, que ſi nou feyen, no podien pus tenir. E los Piſans ſabent lo gran poder quel ſenyor Rey Darago hi hauia trames, tengren tot llur feyt per perdut, e penſaren quel dit caſtell de Caller no podien ſtorcre daqui auant, ans aurien goig quel ſenyor Rey Darago los lexas viure en pau en la ciutat de Piſa. E axi ab tot poder trameſſeren miſſatges al ſenyor Rey Darago, que vengren a Barcelona hon trobaren lo dit ſenyor Rey, e aqui molt humilment ſuplicaren al ſenyor Rey, e al dit ſenyor Infant, quels plagues quels perdonaſſen ço que feyt hauien contra ells, e que li retrien lo caſtell de Caller, e tot quant hauien en la illa de Serdenya. E lo dit ſenyor Rey mogut de pietat, e lo dit ſenyor Infant, perço com ells, e llurs anteceſſors ſon eſtats, e ſon moguts de pietat, e plens de charitat, e de miſericordia, perdonals, e hi fermaren paus ab ells: en tal manera quen continent li reteren ſoltament lo caſtell de Caller, e tot quant hauien en Serdenya: e lo ſenyor Rey als feyta gracia, que puſquen mercadejar per tota Serdenya, e per totes les ſues terres, ſaluament, e ſegura: pagant ells empero los peatges, e les lleudes, e els drets q̃ ordonats ſon, o ordonats ſeran per lo ſenyor Rey. E encara que puſquẽ hauer Conſols, e ſlocẽtinẽts en les ciutats del ſenyor Rey, axi com los Cathalans han, e hauran en la ciutat de Piſa. E axi fermada la dita pau, los Piſans ab gran alegre, com hagrẽ trobada marce ab lo ſenyor Rey, e ab lo ſenyor Infant, anaren ſen per retre lo caſtell de Caller al

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

ſenyor Rey Darago, e a cauallers quel ſenyor Rey hi ordona per ell, e encara quels dits Piſans li degueſſen retre tots los altres llochs qui per ells ſe tengueſſen en Serdenya.

CAPITOL CCXC. COM TOSTEMPS

Deus punix tot hom qui pau trenca, e com los Piſans reteren lo caſtell de Caller al ſenyor Rey Darago, e per ell al Iutge Darborea, e ſen vã exir per la porta dela mar: e com eſtandart reyal, e panons foren meſos el caſtell de ſent Brancás.

AXI podets entendre com per les malicies llurs ſon eſtats conſumats: q̄ ſi la primera pau que feré ab lo ſenyor Rey no haguеſſen trencada, encara pogren tenir lo caſtell de Caller, e els altres llochs: mas ells, com ya hauets oyt, ſe tayllaren vergues ab ques ſon ferits. E caſcuns ſiats certs, q̄ qui pau trēca paſſa lo manamēt de Deus: qui pau lexa, e pau volia: e axi guart ſe caſcu q̄ prometra en fermetat de pau, q̄ certamēt tenir ho deu, pus ho haja jurat, e promes: e per res non deu tornar contra, e ſiu feja non fara ſon prou, ans Deus li ſera contrari a tot ſon tractament. Queus direi quels miſſatges de Piſa, e los altres cauallers quel ſenyor Rey hauia elets, anaren tant que vengren el caſtell de Caller, e trameteren miſſatge al Iutge Darborea qui era procurador general de Serdenya per lo ſenyor Rey Darago. E tantoſt ell vench al caſtell de Bonayre, e axi mateix ſo aqui en Falip Boyl qui era Capita dela guerra per lo dit ſenyor Rey, e Emboxados qui tenia lloch del Almirayll. E los miſſatges de Piſa parlaren ab aquells del caſtell de Caller, e lo dilluns a IX. jorns de Iuny del any dela incarnacio de noſtre ſenyor Ieſu chriſt M. CCCXXVI. ells reteren lo dit caſtell de Caller al dit ſenyor Rey Darago, e per ell al dit Iutge Darborea, e al dit noble en Berenguer Carros, e al dit en Falip Boyl, e al dit Emboxados: qui en lo dit caſtell de Caller entraren be ab CCCC. cauaylls armats, e be ab XII. milia ſeruents tots Cathalans. E entraren per la porta de ſent Brancás, e los Piſans exiren per la porta dela mar, e reculliren ſe en quatre galees, e en vna nau quels dits officials del dit ſenyor Rey los hagren apareyllades, quils portaren en Piſa. E com los dits officials foren entrats

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

trats dins,lo noble en Bñg. Carros,e companya del ſenyor Rey,lleuarē al caſtell de ſent Brancas vn gran eſtandart reyal del dit ſenyor Rey, e puys en caſcuna deles torres panons pochs reyals. E per gracia de Deus,com les dites ſenyeres,e panons ſe lleuaren per les dites torres,no feya gens de vent: e tantoſt com foren arborades vench vent al Garbi,lo pus bell del mon,qui eſtes les ſenyeres totes, e los panons,e fo vna viſta la pus bella que hanch fos per aquells qui be volien ala caſa Darago, e per los contraris lo reues. E aqui lo llaus ſe crida,e hauia hi tāta de gent de dins de Cathalans, e defora gran gent de Sarts, e aquells de Bonayre qui reſponien al llaus tots enſemps, que paria que cel, e terra vingues. E axi los dits Officials del dit ſenyor eſtabliren lo dit caſtell de molta bona gent dacauayll, e de peu,en tal manera,que per toſtēps daqui auant hi ſera Deus ſeruit,e hi trobaran totes gents veritat,e juſticia: en tal manera que la caſa Darago,e de Cathalunya naura toſtemps honor ab la ajuda de Deus. E axi los Cathalans,ab la ajuda de Deus poden fer compte que ſeran ſenyors dela mar, ab aytal raho empero que regoneguen lo ſenyor Rey, e los ſenyors Infants ſos fills, e tots los llurs ſotſmeſos que aço los ve dela gracia de Deus,que no ſen argullen, nes penſen quels ſia venguda aqueſta honor, e moltes daltres que Deus los dara, per llur valentia, ne per llur poder: mas tant ſolament quel poder, e la gracia de Deus ho ha feyt. E ſi en aço va lo cor als dits ſenyors, e als llurs ſotſmeſos, feyts compte que de be en millor los vendran tots llurs feyts, que als no es el mon, mas lo poder de Deus (beneyt ſia ell, e la ſua mare madona ſancta Maria) qui aqueſta gracia los ha donada. E dementre ſe feya aqueſta gran feſta en Caller,e en Bonayre per los Cathalans, e Piſans dolents, e marrits recullirenſe, e anarenſen en Piſa tantoſt com lo caſtell hagren retut,e los altres llochs quis tenié en Serdenya per los Piſans. E Deus do nos per ſa marce major goig quen Piſa no hagren, com vaeren entrar aqueſta llur gent: empero confortarenſe en tant com hagren trobada pau ab lo ſenyor Rey Darago, que tots ſe tenien per morts,ſi pau no haguesſen hauda ab lo dit ſenyor Rey. E daqui auant faran que ſauis ells, e les altres communes, que ab lo dit ſenyor Rey nos prenguen en guerra, e axi Piſa cobra tots los preſoners qui eſtauen preſos a Bonayre, e els Genoueſos de Sahona: e axi podets vaer aqueſta companya quels Piſans, e aquells de Sahona hauien feyta a quina fi es venguda per

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

llurs mals tractaments : e aytal lo que esperen hauer de Deus tots aquells qui no yran ab veritat, e ab justicia : que veus aquests com forē confusos, e abatuts per llurs mals tractaments. E axi nostre senyor ver Deus per lleyaltat, e justicia qui es trobada enla casa Darago, li ha feyta, e li fa, e li fara aytals gracies com li fa : que entre les altres gracies que Deus ha feytes al senyor Rey Darago en Iacme, li ha feyta gracia que hach de madona la Regina blanca filla que fo del Rey Carles, (axi com damunt vos he dit) que fo molt sancta dona, e bona, V. fills, e V. filles: los quals tots, e totes vae ordonats, e heretats en sa vida : e dir vos he en qual manera, e com lo primer fill qui hach nom Linfant en Iacme fo procurador general de tots los regnes per lo senyor Rey son pare, e aytant com administrá la dita procuracio tench fortment justicia, axi al gran, com al poch. E a poch de temps que ell hach tenguda aquesta senyoria, ell renuncia a tots los regnes, e a tot lo mō, e a honor de nostre senyor ver Deus ell pres labit dela orda dela caualleria de Montesa, e viu, e viurá, si a Deus plau mentre vida haja al seruey de Deus enla dita horda: perque daqui auant nons cal pus parlar dell, que ell ha lexada la senyoria que podia posseyr en aquest mō, per posseyr lo regne de Deus, e per la sua marce li sia que lin do gracia. Amē. E en apres laltre fill qui hach nom lo senyor Infant Namfos lo qual es aquell q̄ dauant vos he dit, al qual depuys quel senyor Infant en Iacme hach renunciat al aretatge de son pare, hach titol de primer engendrat, e fo jurat apres lo senyor Rey son pare per senyor, e per Rey de tots los regnes del senyor Rey son pare de tota la terra, e feu la conquesta de Serdenya axi com dauant hauets entes, e ha mantenguda, e mantendra per tostemps la via de veritat, e de justicia: axi com aq̄ll qui es lo pus gracios senyor del mon, e lo millor caualler de sa persona qui hanch fos enlo regne Darago. Iat se sia quen hi haja molts de bons hauts, mas axi es daquesta beneyta casa, q̄ la marce de Deus, tostemps va de be en millor, e fara daqui auant si a Deus plau.

CAPITOL CCXCI. COM LA SE-

nyora Infanta muller del senyor Infant Namfos passa desta vida, apres dauer haut della Linfant en Pere, e Linfant en Iacme, e vna filla: e prosoix axi mateix dient quins sien estats aquells cinch fills del senyor Rey en Iacme Darago, e de madona la Regina blanca.

E aquest

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

Reys Darago. Fo. CCxlvj.

Aqueſt ſenyor Infant Namfos hach per muller vna deles gentils dones Deſpanya, que filla de Rey no fos, e la pus rica: ço es a ſaber la filla del molt noble en Gonbau Dentença, e ab ella pres lo comptat Durgell, e tota la Baronia de ſent Dentillo, e tota la Baronia de ſon pare en Gonbau. E caſcuna deſtes Baronies ſon gran caſa, e axi fo molt be muyllerat de dona molt noble, e molt rica: e fo deles pus ſauies dones del mon, que dela ſua ſauieſa ſe poria fer vn gran llibre, e fo molt bona Chreſtiana, e feu molt de be en ſa vida a honor de Deus. E daqueſta dona hach lo ſenyor Infant q̄ ſobreuixque a ella dos fills molt gracioſos, dels quals ha nom lo major Infant en Pere, e lo menor Infant en Iacme: e hach vna filla la qual es Regina de Mallorques, q̄ axi poca com era de edat de V. anys la donaren per muller al ſenyor Rey en Iacme de Mallorques: e tot aço ſe vae acabat enla ſua vida. E puys axi com a Deus plague la dita ſenyora Infanta muller del dit ſenyor Infant Namfos paſſa deſta vida ala ciutat de çaragoça, lo darrer dimarts de Huytubri, del any M.CCCXXVII. e fo ſoterrada lendema que fo feſta dels benauenturats Apoſtols ſant Simon, e Iudes, enla eſgleya dels frares menors de çaragoça. Deus per la ſua marce haja la ſua anima, axi com de beneyta, e ſancta dona deu hauer: que ella fo combregada, e pernoliada, e moltes vegades confeſſada, axi com aquella qui era molt catholica, e gracioſa a Deus, e al mõ: e axi la volch Deus en ſon regne nina, e joue: e enla dita ciutat de çaragoça fo feyt per ella gran dol, e gran plor: e axi fini ſos dies al ſeruey de Deus, axi com a ell ho plach ordonar. Laltre fill del dit ſenyor Rey en Iacme Darago ha nom Linfant en Ioan, lo qual es Arquebisbe de Toledo, hu dels millors Chreſtians del mon, axi quen ſa vida fa Deus virtuts per ell: que ell es dels pus gracioſos prelats del mon, axi en preycar, com de totes ſciencies, e de totes altres gracies bones que ſant ſenyor, e bo, e honeſt deu hauer: deus per la ſua marce lo mantenga. E lo quart fill ha nom lo ſenyor Infant en Pere, lo qual es molt gracios, e ſaui ſenyor, e molt ſoptil dels pus ſoptils del mon, tant joue de totes bones ſauieſes complit: e lo ſenyor Rey ſon pare al heretat, e feyt tant que la feyt Compte Dampuries, e Roſeyllo: e caſcuns daqueſts Comptats ſon nobles, e bons, e encara quel deu eretar de molt noble

Aliás, & yerè: Compte Dampuries, e Ribagurſa.

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

ble caſtell, e molt noble lloch enlo regne de Valencia: e axis pot dir q̃s axi be aretat, com fill de Rey qui Rey no ſia. E lo quint fill del dit ſenyor Rey en Iacme Darago, ha nom en Ramon Berenguer, lo qual es axi com ſos germans, ques molt ſaui, e gracios: que dels ſeus dies el mon no trobaria hom pus complit de totes gracies, e de totes bontats: e lo ſenyor Rey ſon pare aretal, q̃l ha feyt Compte de Prades, e ſenyor dela Baronia den G. Dentença, e encara molt bon lloch que li dona en lo regne de Murcia: e axis pot dir que axi mateix es heretat molt noblement, e honrrada, e quen pot fer aquella vida que tany a fill de Rey: e axi lo dit ſenyor Rey vae en ſa vida ſos fills heretats molt be. E les filles hereta axi, que la major doná al ſenyor Infant en Pere de Caſtella, qui ſo fill del Rey en Sanxo de Caſtella: e laltra filla doná apres al noble don Ioan, fill del Infant en Manuel de Caſtella: e laltra filla dona al Duch Hoſtatrich, qui es hu dels millors Barons Dalamanya: e la quarta mes enla horda de Xixena, lo qual horda es lo pus honrrat de dones que ſia en Eſpanya: e daqueſta horda es la Infanta Prioreſa, axi com aquella qui es molt ſancta dona: e la quinta filla ha hordonada de dar per muller al fill del Princep de Taranto.

CAPITOL CCXCII. COM LO SEnyor Rey en Iacme Darago apres dauer moltes vegades cõfeſſat, e hauts los ſagraments dela eſgleya paſſa deſta vida, e foſoterrat a Sanctes creus: e com reſta lo regne Darago, e Ualencia al ſenyor Infant Namfos.

EXI lo ſenyor Rey en Iacme en ſa vida ſe vae tots ſos fills bons, e bells, e ſauis a Deus, e al mon: e com tot aço hach viſt, e Deus li hach feyta eſta gracia, a ell vench malautia tal, e tant gran que ſofferi molt de trebayll: perque moltes devegades, axi com a ſant ſenyor, e bo, e gracios, e ple dela ſancta fe catholica, confeſſá, e conbregá, e fo pernoliat, e hach tots los ſagraments dela ſancta eſgleya. E com tots los hach rebuts ab ſon bon ſeny, e ab ſa bona memoria croa les mans, e abraſa la creu, e poſa lo ſeu eſperit enles mans de noſtre ſenyor IeſuChriſt dilluns a dos jorns de Noembre del any M. CCCXXVII. a hora q̃ hom encenia les llums: noſtre ſenyor ver Deus, e la ſua beneyta ma-

re ma

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

re madona ſanta Maria, ab tota la cort celeſtial rebeeren la ſua anima, e la meteren ab los faels en gloria. E axi lo dit ſenyor Rey en Iacme Darago muri a Barcelona lo damunt dit dia, e lexa lo ſeu cors al moneſtir de Sanctes creus, hon jau lo cors del beneyt Rey en Pere ſon pare: e axi lo ſeu cors fo portat ab gran ſolennitat, e ab grans plors, e ab grans crits, e ab grans dolors de tots los ſeus ſotſmeſos al dit moneſtir de Sanctes creus, e fo ſoterrat: e lla foren ſos fills, e deles filles partida, e Prelats, e gran res dels millors homens de ſos regnes. Deus per la ſua marce tenga en ſa guarda, e en ſa comanda daqui auant ſos fills, e tots ſos pobles: que ell en bon lloch es, e bona fo nat a ops de ſa anima, e de tots ſos ſotſmeſos: quell hach bon comenſament, e bona mijania, e ha feyta millor fi, e per la fe, e per la boneſa, e veritat que ha hauda, veus quina gracia li ha Deus feyta: perque caſcu ſe deu eſforçar que faça be que Deus lo veu. E axi es meſter que de aqui auant lo ſenyor Rey Namfos Rey Darago, e de Valencia, e de Serdenya, e Compte de Barcelona, e de Vrgell fill ſeu ſesforç be, e que faça molt de be, que tal eſpill ha haut del ſenyor Rey ſon pare, e ell ha haut tal comenſament, que de be en millor vajen ſos feyts, e ſi faran, ſi a Deus plau: e que axi com eſſer deu ſia pare, e gouernador a ſos germans: e que li membra que fills de Reys, ne de Regines no ſon el mon qui ſien nats de millor pare, ne de millor mare quells ſon, e q̄ ſon exits tots de vn ventre. E axi mateix ſia ſa marce que li vaja lo cor, que ſoſtenga lo ſenyor Rey Fraderich ſon auonclo, e ſos fills, qui ſon ſos coſins germans de dues parts, e quel ſenyor Rey al ſeu qui reig Sicilia, no jaqueixca departir per neguna manera: que mentre a Deus, e a ell plaura aquella caſa eſtara ferma, e ſegura, a honor de Deus, e dell, e de tot ſon llinatge: e a gran profit de tots ſos ſotſmeſos. E pot ſer comte quell es Rey Darago, e de Valencia, e de Serdenya, e de Corſega, e de Mallorques, e de Sicilia: que de tot es ell cap, e major, e es a ſon manament: que ſi ell ſe vol, axi es lo regne de Mallorques a ſon manament, com lo regne Darago. E axi mateix lo regne de Sicilia, que mentre a ell placia que aquells regnes haja, e tenga per caſa ſua propria ell, e lo ſenyor Rey de Mallorques, e lo ſenyor Rey de Sicilia ſien duna volentat, e duna valença, axi com eſſer deuen, poden fer compte que ſeran ſobirans a tots los Reys, e Princeps del mon: axi Chreſtiās, com Sarrahins, e a totes les communes: e ſi era en contrari, ço que

Deus

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

Deus no vulla, que entre ells haja departiment, feyts compte que ab la hu confondria hom laltre: per que es meſter quel ſenyor Rey Namfos Darago que li vaja lo cor en aço, que tota la fermetat, e veritat eſta en Deus, e en ell qui es cap, e major de tot, que li placia que li vaja lo cor lo prouerbi que diu lo Cathala: Que no ſon tots amichs aquells qui enla cara riuen a hom. E axi la caſa de Mallorqs, e de Sicilia qui porten lo ſeu ſenyal, e ab aqueſt han a viure, e murir, reja, e mantenga contra tots los homens del mon: e males gents no meten alre al ſeu cor: e membrali del eximpli dela mata del jonch, que en ells ha lloch a recordar. Deus per la ſua marce do cor, e volentat, e los do a tots compliment dela ſua gracia. Amen. E ſi negu me demana, en Muntaner, quin eximpli es aquell dela mata del jonch: ha aquella força, que ſi tota la mata lligats ab vna corda be forts, e ſi tota la volets arrancar enſemps, dich vos que deu homens per be que tiren no la arrancaran, ne encara com mes ſe ni prengueſſen: e ſin lleuats la corda de jonch en jonch la arrancara tota hu fadri de VIII. anys, que ſol vn jonch no romandra. E axi ſeria daqueſts tres Reys, que ſi entrells hauia deuiſio neguna, ne deſconcordia (ço que Deus no vulla) feyts compte que han de tals vehins, que penſaran de conſumar la hu, e puys laltre: perque es meſter que daqueſt pas ſe guarden, que mentre tots tres ſien duna volentat, e duna valença, no temen tot altre poder del mon: ans axi com dauant vos he dit ſeran toſtemps ſobirans a llurs enamichs.

CAPITOL CCXCIII. COM LO SEnyor Rey Namfos Darago vench ab tots ſos germans, e richs homens ala vila de Montblanch, hon tench conſeyll en quina part de ſes terres yria, e axi vench a Barcelona, e aqui jura vſatges, e llibertats a tot Cathala, el juraren per llur cap, e ſenyor.

RA vos tornare a parlar del ſenyor Rey Namfos per la gracia de Deus Rey Darago, e de Valencia, e de Serdenya, e de Corſega, e Compte de Barcelona: que puys quel dit ſenyor Rey ſon pare (a qui Deus do ſancta gloria) fo ſoterrat, e feyta tota la ſolennitat que li tanyia, lo dit ſenyor Rey Namfos, ab tots ſos germans, e tots los Prelats, e richs homens, e cau-

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi

Biblioteca Valenciana

e cauallers, e ciutadans sen vench ala vila de Montblanch: e en aquell lloch tench son conseyll, en qual part yria, o en Arago, o el regne de Valencia, o si sen tornaria a Barcelona, quell volia retre son deute en cascuna daquestes prouincies, segons que sos antecessors faeren. E aqui finalment fo determenat, que per reebre homenatge de Prelats, e de richs homens, e cauallers, e ciutadans, e homens de viles, e de tots los seus, qui per ell se tenen en Cathalunya, que anas a Barcelona, e que lla hagues parlament, e colacio ab tots los Cathalãs. E axi lo senyor Rey ala bona hora anasen a Barcelona ab tots los Prelats, e richs homens, e cauallers, e ciutadans, e homens de vila: e puys trames aquells qui no hi eren quis tenien per ell, que li fossen a Barcelona: e entretant ell ana a visitar molts llochs, en tal manera que ala benauẽturada festa de Nadal ell fo a Barcelona, la qual festa ab poch solas, e ab poch alegre se tench, per raho dela mort del senyor Rey son pare: e feyta la festa ell feu en Barcelona tot ço que a fer hauia, e complidament, e molt graciosa ell jura vsatges, e llibertats, e franqueses a tots los Cathalans: e ells juratẽ a ell per senyor, axi com aquell qui era hereu del molt al senyor Rey en Iacme son pare (a qui do Deus sancta gloria.)

CAPITOL CCXCIIII. COM LO SE-

nyor Rey Namsos Darago hordona que Prelats, e richs homens, e cauallers de sos regnes fossen a çaragoça lo dia de pascha, perço com se volia fer cauayller, e pendre la beneyta corona del reyalme:

FEYT tot aço, ell pensa que axi com los sants Apostols, e Dexeples de nostre senyor ver Deus Iesu Christ estauen desconsolats, que axi los seus sotsmesos estauen ab grã tristor per la mort del senyor Rey son pare, e que axi com Iesu Christ lo jorn de pascha primer vinent, que fo diumenge a tres dies en Abril del any M. CCCXXVIII. que ell confortas, e alegras si mateix, e sos germans, e tots los seus sotsmesos: e ordona quel dia dauant dit de pascha, que Prelats, ,e richs homens, e cauallers e missatgers, e ciutadans, e homens de viles honrrades de sos regnes, fossen

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

foſſen ala ciutat de çaragoça. E aquell dia beneyt ell ſe faria caualler, e pendria la corona beneyta, e aſtruga ab la major ſolennitat, e feſta que hanch Rey prengues en Eſpanya nul temps, ne encara en altres prouincies com yo puch ſaber: e daço feu fer cartes que trametè per tots los ſeus regnes, e a Prelats, e a richs homens, e a cauallers, e a homens de viles.

CAPITOL CCXCV. COM LO SEnyor Rey Namſos parti de Barcelona, e vench enla ciutat de Lleyda, e veſita gran res de totes aquelles parts, e li trameteren grans preſents, e joyes lo Rey de Trimiſe, e de Granada: e com tots los nobles comenſaren dapareyllarſe pera venir en çaragoça a la coronacio.

FEYT tot aço ell parti de Barcelona, e anaſen a la ciutat de Lleyda, e veſita gran res de totes aquelles parts, e tot hom penſas dapareyllar per anar a la dita feſta beneyta de la ſua coronacio. E nous dire que ſen apareyllaſſen ſos Barons ſolament de ſa terra, que ans hi vengren de Serdenya lo fill del Iutge Darborea, e Larquebisbe Darborea, e dos nabots del dit Iutge Darborea, e hi vench ab ells enſemps ab tres galees armades lonrrat Emboxados Almirayll del dit ſenyor Rey Darago, e gouernador de Serdenya: e molts daltres honrrats homens, e encara li vengren miſſatges ab grans preſents, e joyes del Rey de Trimiſe: e miſſatges axi mateix ab grans joyes, e preſents del Rey de Granada, e hi vēch molt honrrat hom de Caſtella, e ni hagrē molt mes venguts, ſino fos la guerra del Rey de Caſtella, e del noble don Ioan Manuel, fill del Infant en Manuel de Caſtella. E encara hi vench molt honrrat hom de Nauarra, e de Gaſcunya, e de Prohença, e de moltes altres parts: axi que tant gran fo la congregacio deles gents que ſi ajuſtaren enla ciutat de çaragoça lo jorn dela dita feſta beneyta de paſcha, que tota hora haeſmaua hom que hi hauia mes de XXX. milia caualcadors. E axi lo ſenyor Rey Namfos fo a çaragoça la ſemana del ram, e puys apres hi fo lo ſenyor Arquebisbe de Toledo ſon germa. E apres hi vench lo ſenyor Infant en Pere ſon germa Compte de Ribagurſa, e Dampuries ab mes de D CCC. homens a cauayll. E lo ſenyor Infant en Ramon

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

Ramon Bñg. germa ſeu, axi mateix Compte de Prades ab be D. homens a cauayll. E apres hi vēch lo noble dō Iacme de Xirica ab be D. homēs a cauayll, e ſon germa don Pedro de Xirica ab be CC. homens a cauayll. E apres lo noble en R. Folch Veſcōpte de Cardona, axi mateix ab molta caualleria, e apres lo noble A. Roger Compte de Pallars ab grā companya de cauayll, e de peu: e apres lo noble en Llop de Luna ab gran caualleria: e apres en Dalmau Veſcompte de Caſtellnou, axi mateix ab molta bona companya de cauallers, e daltres moltes bones gents: e apres lo noble en Not de Moncada ab molta bona companya de bons cauallers, e apres lo noble en G. Dangleſola ab gran companya, e apres lo noble en Bñg Dangleſola, e apres en R. de Cardona, e apres lo noble en G. de Seruello, e apres lo noble Naxemen Corneyll, e lo noble en Pere Corneyll, e lo noble en R. Corneyll, e el noble en Pedro de Luna, e lo noble en Ioā Ximenis Darocha, e el noble en Falip de Caſtre, e el noble en Amoros de Ribelles, e lo noble en G. Darill, e el noble Veſcompte de Vilamur, e el noble en Pons de Caramany, e el noble en Gilabert de Cruylles, e el noble Nalfonſo Ferrādis Dixer, e el noble en P. Ferrādis de Vergar, e el noble en Bertrā de Caſtellot, e el noble en P. Dalmenara, e el noble en Gōb. de Trameſet, e el noble en Artalet de Foſſes, e el noble Naxemē Perez Darenos, e lo noble en Sandorta Darenos, e el noble en Ferrā Dabeylla, e el noble en Iofre Veſcompte de Rocabarti, e lo noble en Bñg. de Cabrera Veſcompte de Mōſoriu: e tots venien molt ricamēt apareyllats de bona gēt dacauayll, e de peu: mas vench los miſſatge q̄ la Compteſa Dampuries tia del dit noble Bñg. de Cabrera era morta, e hagrē a romandre: mas de les llurs companyes hi hach moltes. E axi mateix hi vench lo noble en P. Daregaill, e molts daltres nobles, e Darago, e de Cathalunya, e del regne de Valēcia, e del regne de Murcia, e deles altres prouincies caſcuns ab grās cauallerias, q̄ ſeria gran coſa de nomenar, e deſcriure: e encara hi vēch ab gran caualleria lo maeſtre de Calatraua, lo meſtre dela horda de Munteſa, e lo Comanador de Muntalba, e lo noble frare Sāxo Darago Caſtella Dampoſta dela horda de caualleria del ſpital de S. Ioan, e aqui fo axi mateix lo dauāt dit Arq̄bisbe de Toledo, e el ſenyor Arq̄bisbe de çaragoça, e Larq̄bisbe Darborea dauāt dit, e lo ſenyor Bisbe de Valencia, e lo Bisbe de Lleyda, e lo Bisbe Doſca, e el Bisbe de Taraſona, e molts daltres Bisbes, Abats, e Priors.

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

E axi mateix hi fom nosaltres VI. que hi fom trameſos per la ciutat de Valencia,qui hi anam ab gran companya, que tots dies donauem ciuada a beſties noſtres propries a LII. e hi hauiē be CXII. perſones, e hi menam trompadors, e tabaler, e nafil,e dolſayna: los quals veſtim tots de reyal ab los panons reyals,e tots be encaualcats. E caſcu de nos tots VI. menauem noſtres fills, e noſtres nabots ab arnes de bornar: e tenguem caſa vberta del jorn que partim de Valencia,entro que hi fom tornats, a tot hom qui menjar volgues ab nos: e donam enla cort veſtidures de draps daur, e daltres caſcuns a juncals, e hi portam CL. brandons de Valencia caſcu de dotze lliures, e fem los tots verts ab eſcuts reyals. E axi mateix hi hach VI. prohomens per la ciutat de Barcelona molt be arreats, e be ordonats, e ab molt bells brandons: e axi mateix ni hach dela ciutat de Tortoſa quatre, e puys axi mateix deles altres ciutats,e viles honrrades de totes les prouincies del dit ſenyor Rey: q̄ caſcuns ſesforçauē que hi vengueſſen molt honrradament. Queus en diria? que james en Eſpanya no fo axi gran feſta en vn lloch de bona gent,com aqueſta es eſtada.

Aliás. e dal tres caſcuns a lutglars.

CAPITOL CCXCVI. DELS NOBLES

quel ſenyor Rey Namfos feu cauallers nouells en la ſua coronacio, e daquells qui feu Linfant en P. e Linfant en R. Bñg. e axi mateix de molts cauallers nouells qui llauors ſe faeren.

EPuys vos he dita partida dels Prelats,e richs homēs,e altres bones gēts qui ala dita feſta ſajuſtarē, es raho queus nomē los nobles quel dit ſenyor Rey feu cauallers nouells aq̄ll dia beneyt. E los nobles quel ſenyor Infant en Pere feu axi mateix cauallers,e lo dit ſenyor Infant en R. Bñg. atretal. E lo noble en R. Folch, e caſcuns daqueſts nobles faeren molts cauallers nouells,axi com dauant entendrets que fo ordonat. Primerament feu lo dit ſenyor Rey caualler aq̄ll dia lo noble don Iacme de Xirica,e lo dit noble feu ne vint cauallers. E apres lo dit ſenyor Rey feu caualler lo noble fill del Iutge Darborea,e fo ordonat que tantoſt com fos en Serdenya que faça vint cauallers nouells,deu Cathalans,e deu Aragoneſos: los quals ell deu aretar en Serdenya,q̄ en eſta cort nols poch fer perço com no hach temps quels pogues apareyllar: mas aytant ſe val puys los ha reebuts de ſa caſa,els deu fer cauallers,e aretar en Serdenya. E apres lo ſenyor Rey feu caualler lo noble en Ramon Folch Veſcompte

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

compte de Cardona: e lo dit noble feune tantoſt tres nobles cauallers, ço es a ſaber en Ramon de Cardona ſon germa, e lo noble Namoros de Ribelles, e lo noble en P. de Regal: e caſcuns daqueſts nobles faeren. X. cauallers. E apres feu lo dit ſenyor Rey caualler lo noble en Llop de Luna, e lo dit noble feu ne tantoſt. XX. cauallers. E apres lo dit ſenyor Rey feu caualler lo noble A. Roger Compte de Pallars, e lo dit noble feu tantoſt. XX. cauallers. E apres lo dit ſenyor Rey feu caualler lo noble Nalfonſo Ferrādis ſenyor Dixer, e lo dit noble feu ne tantoſt. XV. cauallers. E apres lo dit ſenyor Rey feu caualler lo noble en G. Dangleſola, e lo dit noble feu tantoſt X. cauallers. E apres lo dit ſenyor Rey feu caualler lo noble don Ioan Ximinis Darocha, e lo dit noble feu tātoſt. X. cauallers. E apres lo dit ſenyor Rey feu caualler lo noble en Bng. Dangleſola, e lo dit noble feu tantoſt. X. cauallers. E apres lo dit ſenyor Rey feu caualler lo noble en Pere Corneyll, e lo dit noble feu tantoſt. X. cauallers. E apres lo dit ſenyor Rey feu caualler lo noble en Guillem de Ceruello, e lo dit noble feu tantoſt. X. cauallers. E apres lo dit ſenyor Rey feu caualler lo noble en Not de Moncada, e lo dit noble feu tantoſt. X. cauallers. E com lo ſenyor Rey hach feyts aqueſts richs homens cauallers, lo ſenyor Infant en Pere feu caualler lo noble en Dalmau Veſcompte de Caſtellnou, e lo dit Veſcompte feu tantoſt. X. cauallers. E apres lo dit ſenyor Infant en Pere feu caualler lo noble en G. Daril, e lo dit noble feu tantoſt X. cauallers. E apres lo dit ſenyor Infant en Pere feu caualler lo noble Veſcompte de Vilamur, e lo dit noble feu tantoſt. X. cauallers. E apres lo dit Infant en Pere feu caualler lo noble en Gilabert de Cruylles, e lo dit noble feu tantoſt VI. cauallers. E apres lleuas Linfant en Ramon Berenguer, e feu tres richs homens cauallers nouells, e caſcu daqueſts ne feren tantoſt, qui. X. qui VIII. E los dits nobles quel ſenyor Infant en Ramon Berenguer feu cauayllers ſon aqueſts los primers que hanch feu. Queus dire? que apres que aqueſts ſenyors, e richs homens agren feyts aqueſts cauallers nouells molts daltres richs homens de Cathalunya, e Darago hi faeren molts cauallers. Que dich vos que yo hi compte CCLVI. cauallers nouells, menys dels nobles. E per cert que nach molt mes que nul hom nols pogra tenir compte tant gran era la preſa deles gents. E tots aquells cauallers nouells foren veſtits de draps daur, ab penes vayres, les quals veſtidures donaren

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

donaren a Iutglars: e puys veſtiren altres veſtidures de preſet vermell, que tots hagren mantell ab penes vayres,o darminis,e cotes, e gonelles de preſet vermell,e gramalles: e de cauaylls,e denſellaments,ne de frens nous cal parlar, que james en neguna part tant bell arnes nul hom no poch vaer:e fo axi hordonat, que caſcu rich hom exia de la eſgleya, e caualcaua ab ſos cauallers nouells. E axi anauen ſen ala Aljaferia, qui es vn palau del ſenyor Rey,e nul hom ab ells no caualcaua,mas lo rich hom quis metia dauant ſos cauallers nouells qui feyts hauia, caſcu caualcant en ſon bon cauayll: que qui volia vaer bons cauaylls, e bells, e be arreats, lla los pogra veure: e fills de cauallers dauant ells portauen a cauayll la eſpaſa caſcu de ſon ſenyor, o de ſon frare, o de ſon parent que caualler nouell era: e darrera venien los daltres fills de cauallers, qui los portauen a cauayll les armes, e axi altre no goſaua caualcar ab ells: ans caſcu ſen anaua axi ab trompes, e ab tabals, e ab flautes, e ab ſembes, e ab molts daltres inſtruments: quen veritat vos dich que mes de CCC. pareylls de trompes hi hauia: e hi hauia daltres Iutglars, qui cauallers ſaluatges, qui daltres mes de mil, que tal crit, e tal brugit hi hauia, que paria que cel, e terra ne vingues. E axi per horda ab gran alegre anaren tots de ſent Saluador de çaragoça, entro al Aljaferia. E encara part aço hi hauia mes de CCC. bordonadors, e be C. cauallers, o fills de cauallers, o donrrats ciutadans qui tirauen a taulat: e daltra part hi hauia be C. homens a cauayll del regne de Valencia, e de Murcia qui jugauen a la Genetia: e daltra part hauia apres del Aljaferia vn camp tapiat, hon pogrets veure matar toros, que caſcuna parrochia amenaua ſon toro veſtit de reyal, e amenauen lo ab trompes, e ab gran alegre: e caſcuns amenauen llurs munters qui los toros matauen. E puys vaerets per les carreres dances de dones, e donzelles, e de molt bona gent. Queus dire? q̃ lalegre era tant gran, que no anaua en als a hom lo cor, mas a guardar ça, e lla: e era axi be ordonat quels vns no feyen afanyn als altres. E aq̃ſta feſta dura dela veſpra de paſcha entro lo diuendres apres paſcha ab lo pus bell temps del mon, e ab la major pau q̃ hanch fos entre gẽts: que no pot hom dir que hanch hi hagues paraula maldita duna perſona a altra, del major entro al menor, del dia que fom ajuſtats a çaragoça, entro al dia quen partim: ans ab gran concordia ſajuſtaren, e ab gran concordia hi eſtegren, e ab gran concordia, e amor ſe partiren

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

tiren: e tuyt hagren bones posades en tal manera ho hagren ordonat be los prohomens de çaragoça. E tot hom menja ab lo senyor Rey la vespra de pascha, e lo jorn, e lo dilluns: e puys aytãt com a cascu plagues: que aytant com la cort dura, no si tanca porta: mas lo senyor Infant en Pere, e lo senyor Infant en Ramon Berenguer com los dits tres dies foren passats, cascu feu vn jorn conuit gran, e conuida lo dimarts lo dit senyor Infant en Pere lo dit senyor Rey, e tots los richs homens, e Prelats, e cauallers, e ciutadans, e puys tot hom qui menjar hi volgus. E aquell dia lo senyor Infant en Pere tench molt honrrada cort, e feu molts dons a richs homens, e a cauallers, e a ciutadans, e a totes les altres maneres de gents. E lo dimecres apres lo senyor Arquebisbe de Toledo feu atretal ala horda dels frares menors de çaragoça, hon ell posaua. E lo dijous feu atretal lo senyor Infant en Ramõ Berenguer. Queus dire? que axi ab grã alegre se mantench la cort de totes coses, estro al dit dijous a vespre ab bell temps, e ab clar: e lo diuendres mati vench la gracia de Deus bona pluja qui prengue tot Arago, e Cathalunya, e lo regne de Valencia, e de Murcia, e dura entro lo diumenge seguẽt per tot lo dia. E axi la terra quen hauia grã mester hach compliment dela gracia de Deus, axi de bon senyor, com de bona pau quel dit senyor Rey hauia aquell jorn ab totes les gents del mon: ço q̃ nos pot dir de negun Rey qui el mon sia, e encara ab gran goig, e pau ab totes les sues gents, e encara basta la terra de bona pluja. E axi placia a nostre senyor q̃ li do vida, e salut llonga, el prest als seus sotsmesos, axi com aquell qui es lo pus gracios senyor, e el pus saui, e el millor caualler qui el mon sia, e el pus catholich, e dels millors chrestians del mõ. E aqui foren los seus beneyts dos fills, ço es a saber lo senyor Infant en Pere major qui es jurat Rey Darago, apres del senyor Rey son pare, e apres lo senyor Infant en Iacme qui es Compte Durgell. E cascu daquests dos beneyts Infants fills seus cenyiren les espases a gran res dels richs homens, quis faeren cauallers, els donaren molts dons, els faerẽ moltes gracies, e axi tota la cort en totes maneres fo beneyta de Deus, e de madona sancta Maria, e de tots los seus beneyts sancts, e sanctes. Amen.

CAPITOL CCXCVII. COM LO SENYOR Rey Namfos pres caualleria de si mateix a çaragoça, ne ab qual manera, ne ab quina solennitat reebe la beneyta corona del reyalme.

ARA

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

RA, pus vos he parlat de la cort com saplega ab la gracia de Deus, vull vos dir en qual manera lo dit senyor Rey pres caualleria de si mateix, e reebe la beneyta corona, ne en qual manera vench vetlar ala esgleya de sent Saluador de çaragoça, ne en qual manera se feu la sua solennitat dela beneyta caualleria quell reebe de si mateix, e de la beneyta corona: ne en qual manera exi dela esgleya, ne en qual manera ana entro al seu palau del Aljaferia. E vull que sapiats cascuns, que dela esgleya de sent Saluador, que es Laseu de çaragoça entro al Aljaferia ha mes de dos milles groses: e perço vull vos ho recomptar, que tots aquells qui aquest llibre lligiran vull que sapian en qual manera se fa lo senyor Rey ell mateix caualler, ne en qual manera se posa la corona, e ab qual solēnitat de benedicions, e de misses, e de molt bona oracio: ne en qual manera lo destra hom entro que fo tornat al seu palau: que aquestes coses asaber bones son a tota persona de qualque condicio sia. Veritat es quel dit senyor Rey trames lo diuendres sant a vespre a tot hom, quel disapte mati la vespra de pascha, com haurien cobrada Aleluya, que cascu lexas lo dol q̄ portaua per lo senyor Rey son pare, e que tot hom sadobas les barbes, e q̄ tot hom comensas a fer festa: e conuida tot hom generalment, axi com dauant vos he dit, tres dies: e axi lo disapte mati com haguem cobrada Aleluya, e les campanes tocaren, tot hom fo apareyllat, axi com lo senyor Rey hach manat, de comensar la beneyta festa. Axi que nosaltres que hi erem per la ciutat de Valencia ab nostres bornadors dauāt e ab nostres trompadors, e tabals, e dolsayna, e tābor, e dalres instruments tots VI. hordonats de dos en dos molt ricamēt vestits, e arreats en nostres cauaylls caualcāt, e nostres escuders atretal, partim nos dela posada qui era dintre la ciutat prop la dita esgleya de S. Saluador. E axi comēsam nostra festa anant pel mig dela ciutat, entro al Aljaferia: e com nos haguem comensat, tot hom comensa. Si q̄ a colp oyrets lo major brugit del mō de trompes, e de tots altres instruments, e axi caualcant, e faent aquesta festa, entro fo hora de menjar: e puys com haguem menjat al Aljaferia ab aquella solennitat, tornam tuyt en nostres posades. E com vespres hagren tocat, tot hom hordo-

na

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

na dencendre los brandons caſcu en ſon lloch quils era hordonat, e del Aljafaria eſtro a ſent Saluador no pogrets conexer hon hauia mes brandons: e los brandons nos mouien dun lloch quils era hordonat, quen caſcu lloch era eſcrit enlaparet quals hi deuien eſtar, e axi tot ordonadament eſtauen. E com fo fora del ſeny ſonant, lo ſenyor Rey exi del Aljaferia per anar a ſent Saluador, e axi ordonats com oyrets, tot primerament vengren a cauayll tots los fills de cauallers, qui portauen les eſpaſes dels cauallers nobles: e apres vengren les eſpaſes dels nobles, qui deuiē eſſer cauallers nouells. E apres les eſpaſes dels dits nobles, vench la eſpaſa del ſenyor Rey, la qual portaua lo noble en R. Corneyll. E apres dela eſpaſa del ſenyor Rey venien dues carretes del ſenyor Rey ab dos ciris, quen caſcu hauia mes de X. quintars de cera, que anauen enceſos: jats ſe ſia que poca fretura hi feyen, que les altres lluminaries eren tantes que axi be hi podia hom veure, com ſi fos jorn clar. E apres dels dos ciris, venia lo ſenyor Rey caualcant en ſon cauayll ab lo pus bell arnes que hanch fos feyt de mans de meſtres, e la eſpaſa que portauen dauant ell, axi com jaus he dit, la pus rica, e la mills guarnida que hāch Emperador, ne Rey portas: e apres del dit ſenyor Rey venien les ſues armes, q̄ portaua vn noble, e dos nobles altres qui eſtauen entorn les armes, e axi les armes anauen ab aquell qui les portaua el mig de dos nobles: e axí mateix anaua lo noble en Ramō Corneyll qui portaua leſpaſa el mig de dos nobles. E apres deles armes del ſenyor Rey venien tots los nobles quel ſenyor Rey deuia fer cauallers nouells, de dos en dos, e apres dels nobles quel ſenyor Rey deuia fer cauallers nouells, venien los nobles quel ſenyor Infant en Pere deuia fer cauallers, e apres venien aquells nobles quen Ramon Berenguer deuia fer cauallers, e apres venien aquells nobles quen R. Folch deuia fer cauallers, e puys apres dels richs homēs venien los altres qui deuien eſſer cauallers nouells, de dos en dos tots ordonats. E apres dells, com foré tots paſſats, axi mateix vengren totes les armes tots hordonats de dos en dos: e totes les armes dels nobles homens, e les eſpaſes portaué cauayllers: e dels altres cauayllers, les portauen fills de cauayllers: e axi tot per orda caualcant en llurs cauaylls veſtits de richs draps daur, e ab molt bell arnes, com ja dauant vos he dit, de dos en dos ells anaren apres del dit ſenyor Rey, que nul altre hom no hi goſaua caualcar, ſaluant lo ſenyor Infant en Pere, e lo ſenyor Infant en Ramon Berenguer

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Està reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

guer qui anauen ordonant que nul hom no exis del orda qui era ordonat. E axi ab la gracia de Deus ab gran brugit de trompes,e de tabals,e de dolsaynes,e de sembes,e de tambors,e daltres instrumēts, e de cauallers saluatges qui cridauen tots,Arago: e els casals dels richs homens de qui eren,vench ala dita esgleya de sent Saluador : e tota hora fo passada mija nuyt, abans quel dit senyor Rey fos ab la companya ala esgleya,e aqui tuyt velaren ensemps, dient oracions los vns,e els altres, e alegrant, e cantant en nostre senyor Iesu Christ : e axi passaren tota aquella beneyta nuyt , e oyren les matines tot deuotament, en les quals foren tots los Arquebisbes , e Bisbes, e Abats , e Priors qui ab gran deuocio digueren totes les ores. E com lo jorn fo clar,lo senyor Arq̄bisbe de çaragoça reuestis a dir la missa , e lo senyor Rey dela sua ma posa la corona ala bona ventura en laltar major,e la espasa,es vesti hi camis axi com si degues dir missa , e puys sobre el camis la dalmatica reyal,la pus rica que james Emperador , ne Rey se vestis : e a cascuna cosa ques vestia lo dit Arquebisbe le deya sa oracio, aq̄lla qui ja era enles canoniques ordonada quis deu dir. E apres posas lestola sobre lo coyll, e per les espatlles axi com lo dia quels pósa hom , e aquella estola era tant rica , e ab tantes perles, e peres precioses , que seria fort cosa de dir ço que valia : e apres lo maniple , axi mateix mol rich , e ab gran noblesa. E com tot aço fo feyt , lo dit Arquebisbe de çaragoça dix la missa ab gran solennitat, e com la missa fo comensada,e dita la epistola , lo dit senyor Rey feu se calçar los esperons,lo dret a son germa lo senyor Infant en Pere, e lo siniſtre al senyor Infant en Ramon Berēguer. E com aço fo feyt lo dit senyor Rey acostas a laltar , e pres la espasa , e ab ella ensemps gitas en oracio dauant laltar , e lo dit senyor Arquebisbe dix li damunt molt bona oracio : e com foren acabades, e lo dit senyor Rey hach feyta oracio , besa la croera dela espasa, e senys ell mateix la dita espasa : e puys com la sach sinta trague la dela bayna , e brandi la tres vegades : e enla primera vegada que la brandi desafia tots los enamichs dela sancta fe catholica , e a la segona el proferi mantenir orfenes, e pubils , e dones vidues : e ala terça promes , que tendria justicia tota la sua vida , axi al major , com al menor : e axi als estranys , com als priuats . E com aço hach feyt torna la espasa en la bayna , e com Lauangeli fo cantat , ell offeri si mateix , e la espasa a Deus qui tostemps lo tindria en sa guarda , e li dara victoria contra

tots

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

tots sos enamichs: e lo dit senyor Arquebisbe vntalo de crisma enla espatlla,e en lo bras dret,e axi oy missa:e com la missa fo dita,lo dit senyor Rey se desenyi la espasa ell mateix,e la torna sobre laltar deprop la corona. E apres que aquesta missa hach dita Larquebisbe de çaragoça, reuestis lo senyor Infant en Ioan Arquebisbe de Toledo germa del dit senyor Rey,e com fo reuestit, e hach comensada la missa, lo dit senyor Rey ell mateix pres la corona del altar, e las posa al cap: e com aço hach feyt lo senyor Arquebisbe de Toledo,e el senyor Infant en Pere, e el senyor Infant en Ramon Berenguer adobaren la li. E com lo senyor Rey se posa la corona el cap, los dits senyors Arquebisbes, e Bisbes, e Abats, e Priors, e els senyors Infants ab ells en altes veus cridaren, Te Deum laudamus: e axi com deyen aquest cant, lo dit senyor Rey pres la verga de or en la ma dreta, e posalas enla ma sinistre, e apres pres lo pom enla ma dreta, e en cascuna cosa a rebre deya lo dit senyor Arquebisbe vna gran oracio. E com tot aço fo feyt, e Lauangeli cantat, lo senyor Rey altra vegada, molt ab gran reuerencia offeri si mateix, e la sua beneyta corona a Deus, e sagenolla dauant laltar molt humilment, e lo dit senyor Arquebisbe compli la missa de dir:e com fo dita,e lo dit senyor Rey hach haut complimẽt dela gracia de Deus, e dela sua caualleria, e dela sancta reyal senyoria, e fo vntat, e sagrat per Rey, e per senyor dels regnes Darago, e de Serdenya, e de Valencia, e de Corsega, e Compte de Barcelona, anas a siure dauant laltar de sent Saluador al siti reyal, e posa la verga, e lo pom en laltar, e feu se venir cascu dels nobles, que ja dauãt vos he nomenats, e feu los tots cauallers, axi per orda com dauant hauets oyt. E axi com cascu era feyt caualler auauasen lo rich hom ala capella qui li era assignada, e lla ell feya sos cauallers nouells, e lo senyor Infant en Pere anassen axi mateix ala sua capella qui li era assignada, e feu los quatre richs homens cauallers, e lo senyor Infant en Ramon Berenguer atretal. E lo noble en Ramon Folch atretal, e aquells richs homens quells faeren cauallers axi mateix ana cascu ala capella qui li era assignada, e feyen los cauallers que fer deuien: e axi com cascu rich hom hauia feyts sos cauallers, anauensen ab aqlls al Aljaferia, axi com dauant vos he dit. E com tot aço fo feyt, lo senyor Rey pres lo pom enla ma dreta, e la verga enla sinistra, e axi ab la corona el cap, e ab lo pom, e ab la verga exi defora la esgleya, e munta sobre son cauayll: e

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

d auant portauen li la eſpaſa, e darrere les armes,axi hordonadament com dauant hauets entes que feyen a la nuyt com ana a vetlar la eſgleya. E ſi volets ſaber la corona quina era, yous dich, que la corona nera daur,e tota plena de peres precioſes,axi com Robis,e Balaixs, e Safis,e Turqueſes,e Maragdes,e perles tant groſſes com vn ou de colom: e hauia dauant vn bell Carboncle,e la corona hauia tota hora dalt vn pam de cana de Munpeſller: e hauia XVI. murons,axi que tot hom la preaua,e mercaders,e lapidaris que valia L. milia lliures de Barcelona. E la verga era dor,e hauia tota hora be tres pams de llõch, e al cap dela verga hi hauia vn Robis lo pus bell que hanch fos viſt,e be tant gros com vn ou de gallina: e lo pom era daur, e hauia al cap vna flor daur ab peres precioſes,e ſobre la flor vna creu molt ricament ordonada de peres precioſes. E lo cauayll era lo mills arreat q̃ hanch fos: e axi munta a cauayll veſtit ab ſa dalmatiga,e ab leſtola,e ab lo maniple,e abla dita corona el cap,e ab lo pom enla ma dreta,e ab la verga enla ma ſiniſtra: e en lo braç del fre del cauayll hach dues parells de regnes,les vnes eren ya del fre que tenia lo cauayll al coyll,e en aquella deſtraua lo ſenyor Infant en Pere en la part dreta, e en la part ſiniſtra lo ſenyor Infant en Ramon Berenguer,e molts nobles de Cathalunya,e Darago. E en les altres regnes qui eren de ſeda blanca qui hauien be L. pams de llonch caſcuna deſtrauen hi richs homẽs, e cauallers,e ciutadans qui a peu lo deſtrauen: e apres daqueſts deſtrauem noſaltres VI. de Valencia,e VI. de Barcelona,e VI. de çaragoça,e IIII. de Tortoſa,e deles altres ciutats. Axi que totes les regnes eſtauen complides daytals deſtradors de peu,e nul altre hom no hi caualcaua de prop,ſaluant aquell qui portaua laſpaſa dauant tots los deſtradors. E apres dell aquell qui portaua les armes,e caſcu daquells axi acompanyats de dos nobles, axi com ja hauets entes dauant. E darrera les armes del dit ſenyor Rey venien los richs homens a cauayll molt gint arreats,quel dit ſenyor Rey hauia feyt cauallers nouells,e axi ab aqueſta alegrança moſtrant la ſua reyal Mageſtat vntat,e ſagrat, e beneyt de Deus,e de tota res, ab gran goig que hi hauia, axi com dauant hauets entes, ell ſe vench al Aljaferia: e ſegurament que tota hora fo paſſada hora nona abans que hi fos. E axi deſtrant en ſon cauayll ell entra dintre el palau reyal, e auaylla ab la corona enla teſta, e ab lo pom en la ma dreta, e ab la verga enla ma ſiniſtra, e axi ſen mũta en

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

ta en la ſua cambra: e a cap duna gran peſa ell exi dela cambra, e vēch ab altra corona enla teſta menor, perço com laltra peſaua maſa: mas empero no era tāt poca que no hagues mes de mig pam dalt, e era tant rica, e tant bella que tota hora la preaua hom mes de XXV. milia lliures. E vull que ſapiats, q̄ com lo ſenyor Rey fo ſobre ſon cauayll, e exi de. S. Saluador preaua hom ço q̄ portaua deſus, e larnes q̄l cauayll portaua deſus CL. milia lliures de Barcelona: e axi com yaus he dit, lo ſenyor Rey ab altra corona menor el cap, e ab lo pom, e ab la verga vench ſe a ſeure a menjar. E hach li hom apareyllat ala banda dreta a la taula vn ſeti daur en que a ſech lo pom, e ala banda ſiniſtra altre ſeti daur en que aſſech la verga dreta: e ſech ala ſua taula q̄ hauia XVIII. pams de lloch llunyet dell, dela part dreta, ſon germa lo ſenyor Infant, e ſon germa moſenyer en Ioan Arq̄bisbe de Toledo. E de laltra part pus llunyet dell ſech lo ſenyor Arq̄bisbe de çaragoça, e Larquebisbe de Arborea apres del Arquebisbe de çaragoça. E en altra taula ſegren los Bisbes, e en altra los Abats, e Priors: e puys de laltra part dreta ſeyen tots los richs homens qui cauallers ſeren feyts aq̄ll jorn. E apres ſeyen tots los cauallers nouells qui aquell dia ſeren feyts cauallers: e lo ſenyor Rey ſeya tant alt mes que tots, que tuyt lo podien vaer. E apres ſom ordonats noſaltres ciutadans, que ſegueſſem enſemps caſcuns molt be ordonats, que caſcu hach aquell lloch que los tanyian, e a caſcuns ordonaren ſeruidors nobles, e cauallers, e fills de cauayllers que ſeruien caſcu ſegons que ala ſolennitat, e ala honor de caſcuns pertanyian: e tuyt foren molt honrradament ſeruits, e penſats, e fo maraueylla que tanta de gent hi hauia, que nul hom nou poria penſar qui no hi fos eſtat. E pus vos he parlat en general com tots foren ſeruits, tornar vos he a dir en eſpecial lo ſenyor Rey com fo ſeruit. Certa coſa es quel dit ſenyor Infant en Pere volch eſſer aquell beneyt jorn de paſcha majordom, e ell ordona lo feyt axi com hauets entes ell ſon cors: e lo ſenyor Infant en R. Berenguer donaren aygua mans al dit ſenyor Rey. E fo ordonat quel dit ſenyor Infant en R. Berenguer ſeruis lo ſenyor Rey dela copa, e puys dotze nobles qui ſeruien ab ell enſemps ala taula del dit ſenyor Rey, e lo ſenyor Infant en Pere ab dos nobles qui ab ell ſe tenien ma per ma, e ell el mig vench primerament cantant vna dança nouella que ell hach feyta, e tots aquells qui aportauen los menjars reſponien li. E com fo ala taula del ſenyor

Rey

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

Rey ell pres la eſcudella,e feu la creença,e poſala dauant lo dit ſenyor Rey,e puys feu atretal del tayllador. E com ell hach axi poſada la primera vianda al dit ſenyor Rey,e hach acabada la dança,ell ſe deſpuylla lo mantell,e el cot que veſtia ab pena darminis de drap daur,e ab moltes perles,e donales a vn jutglar: e tantoſt lin foren apareyllades vnes altres riques ques veſti:e tota aytal horda tench a totes les viandes que ſi donaren a menjar,que a caſcun menjar que porta deya vna dança nouella quell mateix hauia feyta,e hi daua lo veſtit q̄ veſtia caſcu molt honrrat,e donaren ſi be X. viandes. E tota hora com ell hauia poſada caſcuna vianda dauant lo ſenyor Rey,e feyta creença, los nobles,e cauallers,e els altres ſeruidors poſauen per les taules altres tant complidament viandes,que nul hom no hi pogra res eſmenar.

CAPITOL CCXCVIII. COM APRES dauer reebuda la corona del reyalme vn ſeti molt rich fonch feyt al ſenyor Rey Namfos en que ſech ab ſos richs homens,e cauallers: e hi cantaren en Romaſet,e en Comi Iutglars.

COM lo ſenyor Rey,e tuyt hagren menjat en lo palau reyal, fo feyt vn ſeti molt rich,e honrrat al ſenyor Rey,e als Arquebisbes,axi ab ell com ſigueren ala taula. E lo ſenyor Rey ab la corona enla teſta,axi com auia ſegut ala taula,e ab lo pom ala ma dreta,e ab la verga en la ma ſiniſtra lleuas de la taula,e vench ſiure al dit ſeti,el dit palau:e als ſeus peus entorn dell ſegren nobles,e cauallers,e noſaltres ciutadans: E com foren tuyt aſſeguts en Romaſet Iutglar cāta altes veus vn ſeruenteſch dauant lo ſenyor Rey nouell,quel ſenyor Infant en P. hach feyt a honor del dit ſenyor Rey: e la ſentencia del dit ſeruenteſch era aytal,quel dit ſenyor Infant li dix en aquell,que ſignificaua la corona,e el pom,e la verga: e ſegons la ſignificança,lo ſenyor Rey que deuia fer,e perço que ho ſapiats vull vos ho dir en ſumma. Mas ſi pus clar ho volets ſaber recorrets al dit ſeruenteſch,e lla trobar ho hets pus clar. La ſignificança dela corona es aytal,que la corona que es tota rodona,e en rodonea no ha comenſament ne fi,ſignifica noſtre ſenyor ver Deus tot poderos que no hach comenſament ne haura fi,e perço

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

perço com significa Deus tot poderos, la li ha hom posada el cap, e no en la mijania, ne en los peus, mas enlo cap hon es lenteniment: e perço la memoria deu hauer Deus tot poderos, e que li vaja lo cor que ab aquesta corona qui ha presa pusca guanyar la corona dela gloria celestial, lo qual regne es perdurable. E la verga significa justicia, que ell deu tenir sobre totes coses, que axi com la verga es llonga, e tesa, e la verga bat, e castiga: axi la justicia castiga quels maluats no fassen mal, e els bons sen milloren de llurs condicions. E lo pom significa, que axi com ell te lo pom enla ma sua, que los seus regnes te en la ma, e en poder seu: e puys Deus los li ha comanats, quels defena, e els reja, els gouern ab veritat, e ab justicia, e ab misericordia: e que no consenta que nul hom ne per si, ne per altre los faça tort negu. E axi lo dit seruentesch entes be lo dit senyor Rey, e la sentencia que porta: e si a Deus plau ell ho metra en obra en tal manera que tot lo mon ne sera pagat axin lin do Deus gracia. E apres com lo dit Romaset hach dit lo dit seruentesch en Comi dix vna canço nouella que hach feyta lo dit senyor Infant en Pere: e perço com en Comi canta mills que nul hom de Cathalunya, dona la a ell que la cantas: e com la hach cantada, calla, e lleuas en Nouellet Iutglar, e dix en parlant D C C. versos rimats quel dit senyor Infant en Pere hauia nouellament feyts, e la tenso, e el regiment soue tot al regiment quel dit senyor Rey deu fer ala hordonacio dela sua cort, e de tots los seus officials: axi en la dita cort sua, com en totes les sues prouincies, e tot aço entes be lo dit senyor Rey, axi com aquell senyor qui es lo pus saui que senyor qui el mon sia, e perço si a Deus plau axi mateix metra ho en obra. E com tot aço fo cantat, e dit, fo vespre, e axi reyalment ab la dita corona el cap, e lo pom enla ma dreta, e la verga en la ma sinistra muntasen en la cambra a reposar, que be li era ops, e tuyt anam-nosen ales nostres posades: e tota la ciutat anaua en joya, axi com dauant vos he dit. E daqui auant pot hom dir que james tant reyal cort, ne tant graciosa no fo tenguda, ne tant alegre, ne ab tant gran solennitat. Nostre senyor ver Deus lo jaqueixca regnar molts anys al seu seruey, e a be de la sua anima, e a profit, e a exalçament de tots los seus regnes, e de tota la Chrestiandat. Amen. E axi podets entendre en qual manera lo dit senyor Rey ha volgut resemblar

nostre

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Biblioteca Valenciana

noſtre ſenyor IeſuChriſt,qui la verge madona ſancta Maria,e els ſeus ſancts beneyts Apoſtols, e Euangeliſtes, e altres dexeples ſeus conforta en aqueſta beneyta feſta de paſcha per la ſua reſurrectio, que dabans eren tuyt triſts, e marrits per la ſua paſsio. E axi los ſotſmeſos del dit ſenyor Rey Darago eren tuyt triſts, per la mort del bon ſenyor Rey en Iacme ſon pare, e ell aqueſt jorn ſanct beneyt de Paſcha hals alegrats, e confortats tots, en tal manera que ſi a Deus plau tots viurem alegres, e pagats, aytant com en aqueſt mon vixcam. Amen.

LAUS DEO.

FONCH STAMpada la preſent Chronica de

manament, e prouiſsio dels molt Magnifichs ſenyors Iurats de la inſigne, e coronada ciutat de Valencia, en caſa de la viuda de Ioan Mey Flandro, en lany

1558.

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.